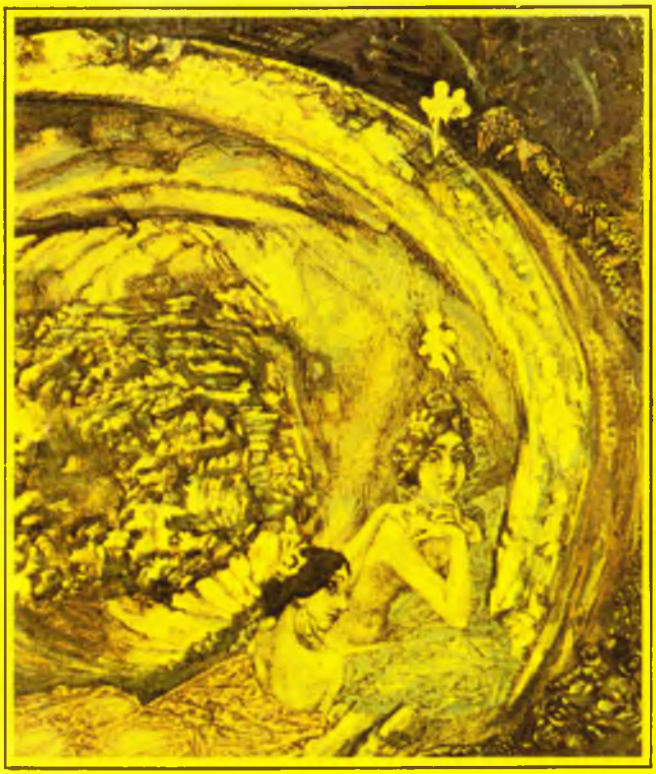
GÖKKUŞAĞI D.H.Lawrence

GÖKKUŞAĞI

D.H.Lawrence

CAN

Türkçesi
TÜLİN NUTKU

DÜNYA KLASİKLERİ

Bu kitap 1990 yılında, İstanbul'da, Teknografik Basımevi'nde dizilip basıldı.

GÖKKUŞAĞI

D.H. Lawrence

ROMAN

Türkçesi
TÜLİN NUTKU

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Babıali Caddesi, No: 19, kat: 2, Cağaloğlu, İstanbul
Telefon: 528 61 13 - 513 51 88

Özgün adı
The Rainbow

ÖNSÖZ

*'Gökkuşağı'*nı ilk okuyanlar, kitabın arka yüzündeki kaba taslak bilgiden -Brangwen Ailesinin üç kuşağı-nın anlatıldığını düşünüp sonradan buldukları şeye şaşmış olmalılar. Kapaktaki romantik, aristokrat beyefendi çiftçinin yerine bir İngiliz Buddenbrook'u olan Tom Brangwen'i ve kitabın bir ailenin öyküsünün ana çizgilerini içerdiğini ama cinsel -ve dinsel- deneyimlerin çok derinlerine indiğini keşfettiler. Bu ilk okurlar kitaba şiddetle karşı koydu; moralistler (ahlakçılar) suçladı; kilise adamları hüküm giydirdi; çok bilmişler burun büktü (*New Statesman'* ın eleştirmeni olanca kurumluluğuyla kitabın en büyük yanlışının noktalama olduğunu beyan etti); yurtseverler nefret etti ve Lawrence'ın arkadaşları bile kitapta savunabilecekleri pek az şey buldu. Lawrence zaten bir erotizm ustası olarak biliniyordu: *Aşk Şiirleri,* romanları *(Ak Tavuskuşu, İzinsiz Geçen Yolcu, Oğullar ve Sevgililer),* öykülerini topladığı *Prusyalı Subay* ya basılmadan önce yada sonra hep yadsındı. Ancak onu erotik bir yazar olarak tanıtan neden, İncil dilinde birbiri peşisıra tanımladığı cinselliğe dayalı ilişkilerdi - tüm bunlar da, yurtsever eleştirmenlerle Kamu Ahlakı Ulusal Konseyince bu tür bir çalışmanın moral bozuculuğunu seve seve şiddetle kınayacakları savaş dönemine rastlıyordu. Sonuçta, yayınlandıktan altı hafta sonra *Gökkuşağı* yasaklandı.

Ortalığı ayağa kaldıran bu kitap, Lawrence'ın yazmaya başladığı 1913 baharından bu yana hızla değişiyordu; artık başlarda olduğundan çok farklıydı. Lawrence'ın mektuplarında kitabın ilk çalışmalarının, iki genç kızın erkeklerle ilişkilerini anlatan *Kızkardeşler* adlı hafif bir roman olduğu belirtilmektedir.

Lawrence bir gün bir kadın arkadaşına, kadınlar için yazarak onlara oy hakkının sağladığı yarardan çoğunu vereceğini söylemişti. Para getirmesi amacıyla yazılmaya başlanan *Kızkardeşler* giderek ciddileşti ve insan ilişkilerini anlatan bir roman oldu. Bu kitap bitmemiş ve başka bir roman olan *Evlilik Yüzüğü*'ne dönüşmüştür. *Evlilik Yüzüğü, Gökkuşağı* ve onu izle-

yen *Seven Kadınlar*'ın malzemesinin ana çizgileridir.

Bir sürü karar değişikliğinden sonra son durumuyla biten kitap, 1915'te yayınlandı. Birkaç iyi eleştiri almıştı, çünkü dergilerle gazeteler böyle tartışmalı bir kitap için birşeyler yazmadan biraz beklemeyi yeğlemişlerdi. Yayınlandıktan kısa bir süre sonra toplatma emri geldi ve 1926'ya kadar da İngiltere'de yayınlanamadı. Amerika'da yayınlananların İngiltere'ye sokulması ve daha başka bir sürü çabaya karşın kitap İngiltere'den onbir yıl silindi. Savaş zamanında yayınlanmış olması tüm şimşekleri üstüne çekmişti. Özellikle içinde askerlerin Ursula tarafından katı bir biçimde eleştirildiği bölümler çok tepki gördü.

İlk sayfalardaki Brangwen'lar endüstri öncesi - yada hemen sonrası - İngiltere'sindeki yaşamı yansıtırlar. Kadınların hükümetle, politikayla, eğitim ve gelişmeyle ilgili olmalarına karşın erkeklerin yalnızca ev ve gündelik çiftlik yaşamına dönük olmaları garip bir eğretilemedir. *Gökkuşağı*'ndaki bilinç, *Lady Chatterley*'de gördüğümüz o gerilimli sınıf bilinci değildir; daha üstün bir varlık olma çabasını yakalar. Öykü üç kuşağın günlük yaşamlarıdır ama içten içe de üç aşamalı bir deneyimler dizisidir. Tom'un boğulduğu sel olayı eski dünyayla yeniyi ve romanı ikiye böler. Bu arada bilinci pek gelişmemiş olduğu için Tom Brangwen eski dünyada kalır.

Kitabın hiçbir yerinde Lawrence'ın ilgi odağıyla yöntemi Lydia Brangwen'ın doğum yaptığı bölümdeki kadar açık değildir:

Küçük kızı Anna çılgına dönüp annesi için ağlamaya başladığında Tom alıp onu dışarı çıkarır ve yağmurun altında birlikte ahıra giderler, Tom inekleri beslemek zorundadır. Anna susar, sonunda ikisi de oturup yem yiyen hayvanların çıkardığı sesi dinlerler.

Bu sahnenin çok elle tutulur bir gerçekliği vardır. Hayvanlara yem verme görevinin önemi ve üvey babanın ilgisini Tom'un 'zaman kavramının dışında bir suskunluk' içinde oturduğu bir tür düşünce sessizliği izler. Lawrence burada gerçekten 'zamansız'lığı kastetmektedir. Tom iki ayrı dünyada yaşar, iki ayrı dünyada soluklanır. Biri, hayvanlara yem verdiği, mutsuz bir çocuğu rahatlattığı dünya, öbürüyse, ondan ötede daha zor yakalanır şeylerin olduğu dünya. Bu dış dünya durgunluk ve yağmurla simgelenmiştir. Bilinç geliştikçe, insanın sonsuz evrenle ilişkisi de değişeceğinden insanla sonsuzluk arasındaki sade ilişki yinelenmemektedir. Kitabın tüm aksiyonunun temeli olan 'son-

suz, değişmez' evrenin açıklaması aynı zamanda kitaptaki kişilerin deneyimlerinin boyutudur.

Bu tür şeyler *Gökkuşağı*'nı öncelikle bir aile öyküsü, bir toplum tarihi yada psikolojik bir kitap olmaktan alıkoyar.

Anna Brangwen'ın kuzeni Will'le evlenmesiyle köy yaşamına gireriz. Giderek yeni bir bilincin geliştiğini, Will'le Anna'nın birbirlerinin iradelerine üstün çıkmak için savaştıklarını görürüz. Will, Tom Brangwen'ın asla olamayacağı biçimde yaratıcı biri olarak gösterilmiştir. Anna'ysa kızı Ursula gibi önce kendi benliği için vardır.

Üçüncü kuşakla kitabın ufkuyla birlikte deneyimlerinin alanı da genişler. Alışılagelmiş ahlaksal yargı açısından şaşılası bir özgürlük düzeyinde yazmıştır Lawrence. En büyük trajedilerin —Shakespeare yada Yunan Tragedyaları— insanın tek başına kendiyle savaştığı tragedyalar olduğunu düşünür.

Else için

I

Tom Brangwen
Polonyalı Bir Kadınla Nasıl Evlendi?

1

Brangwen'lar kuşaklar boyu, Derbyshire'ı Nottinghamshire'dan ayıran Erewash'ın akçaağaçlar arasından tembel tembel kıvrıldığı çayırlardaki Marsh Çiftliği'nde yaşamışlardı. İki mil ötede bir kilise kulesi tepenin birinin üstünde durup durur, küçük kasabanın evleri bıkıp usanmadan ona doğru tırmanırlardı. Tarlada çalışan Brangwen'lardan biri, ne zaman işinden başını kaldıracak olsa, bomboş gökyüzünde, Ilkeston'daki kilisenin kulesini görürdü. Yeniden ufukta uzanan topraklara dönerken de uzaklarda, ondan çok ötede ve onun üstünde bir şeyin varlığını duyardı.

Brangwen'ların gözlerinde can attıkları, bilinmedik bir şey beklermişçesine bir bakış vardı. Başlarına gelecek her şeye hazır, kendine güveni tam mirasçı havası içindeydiler.

Terütaze, sarışın, ağır ağır konuşan, kendilerini açıkça ama yavaştan ortaya koyan kişilerdi; öyle ki, insan gözlerindeki bakışın kahkahadan öfkeye; hava değişirken gökyüzünün kararsızlığı gibi, masmavi ışıklı bir kahkahadan, sert, mavi mavi bakan bir öfkeye dönüştüğünü izleyebilirdi.

Bereketli bir toprakta, büyüyen bir kasabanın yakınında, kendi topraklarında yaşadıklarından, sıkıntılı koşullar içinde bulunmanın ne demek olduğunu unutmuşlardı. Hiçbir zaman zengin olmamışlardı, çünkü hep çocuklar vardı ve miras her seferinde bölünüyordu. Ama her zaman Marsh'ta bolluk

olmuştu.

Bunun için de Brangwen'lar gerekli şeylerden yoksun kalma korkusu olmadan, para için değil de, içlerinde zaten var olan o canlılık nedeniyle çalışıp çabalayarak gelip geçtiler. Tutumsuz kişiler de değillerdi. Son kuruşun bile farkındaydılar ve içgüdüleri, sığırların karnını doyurur diye elma kabuklarını bile atmalarını önlüyordu ama çevrelerinde yer gök doğurup duruyordu, nasıl bitip tükenirdi bu? Baharda dallara su yürüdüğünü hissediyor, durdurulamayan ama her yıl var etmek için tohumlarını fırlatan ve yeni doğanları dünyaya getirerek geri çekilen o dalgayı biliyorlardı. Yerle gök arasındaki birleşmeyi; toprağın bağrına ve rahmine kadar çekilen günışığını, gün boyunca emilen yağmuru, güzün kuş yuvalarını saklanılacak yer olmaktan çıkaran rüzgârı izleyen çıplaklığı biliyorlardı. Yaşamları ve karşılıklı ilişkileri böyleydi işte; tahıl taneleri için sabanlarına açılan, tohumları ektikten sonra yumuşayıp onlara boyun eğen ve ihtiras gibi insana asılan bir ağırlıkla ayaklarına sarılan; ekinler biçileceği zaman da olduğu yerde kaskatı ve isteksiz kalakalan toprağın nabzını ve bedenini hissediyorlardı. Körpe mısırlar püsküllenmiş dalgalanıyor, ışıltıları, görenlerin kollarıyla bacakları arasından usulca kayıp geçiveriyordu. İneklerin memelerini ellerine alıyorlar, onlar da adamların avuçlarına sütlerini ve nabızlarını boşaltıyordu, ineklerin meme başlarındaki kan, erkeklerin avuçlarında atıyordu. Atlarının sırtına yerleşiyor, yaşamı, dizlerinin atı sımsıkı kavradığı iki nokta arasında tutuyor, atlarını vagonda koşumluyor ve elleri gemde, onların güçle ileri atılışını kendi iradelerinin peşisıra sürüklüyorlardı.

Sonbaharda keklikler havalanıyor, kuşlar püskürtülmüş gibi kümeler halinde, nadasa bırakılmış tarlalar boyunca uçuşuyor, gri, ıslak gökyüzünde kargalar beliriyor ve ötüşerek kışa doğru uçuyorlardı. Sonra kadınların kendinden emin, oradan oraya dolaşıp durdukları evde, erkekler ateşin başında oturuyor; kolları, bacakları ve bedenleri günle, sığırlarla yeryüzüyle ve tüm o bitkiler otlar, ağaçlar ve gök-

yüzüyle yüklü, yaşam dolu günün yoğunluğuyla kanları ağır ağır damarlarını döverken beyinleri bomboş, ateşin başında öylece oturuyorlardı.

Kadınlar değişikti. Onlarda da kan bağından gelen o uyuşukluk vardı; buzağılar meme emiyor, tavuklar birarada koşuşuyor ve yemleri gırtlaklarından sokuşturulurken yavru kazların yürekleri adamların avuçlarında atıyordu. Ama kadınlar çiftlik yaşamının kızışmış, kör ilişkisinden başlarını kaldırıp ondan ötede birşeyler söyleyen dünyaya bakıyorlardı. Konuşan ve açıklayan yaşamın dudaklarının ve beyninin farkındaydılar, uzaktan o sesi duyuyor, dinlemek için çaba harcıyorlardı.

Erkekler için toprağın kabarıp saban izinin karığını onlara açması, rüzgârın ıslak ekinleri kurutmak için esip körpe mısırları sertçe şöyle bir döndürmesi yeterliydi; öküzler iş başındayken onlara yardım etmek, ambardaki fareleri bulup kaçırmak yada elin keskin bir hareketiyle bir tavşanın belini kırmak onlar için yeterliydi. Kanlarında duydukları öyle çok sevecenlik, doğum, acı ve ölüm vardı ki; yer, gök, hayvanlar, bir dolu yeşillik; bunların tümüyle içten ve dıştan öyle çok karşılıklı alışverişleri oluyordu ki; dopdolu, olabildiğince yüklü, duyuları iyice doygun, yüzleri hep kanın sıcaklığıyla aydınlık, gözleri güneşe dikili ve döllerinin kaynağına bakmaktan başlarını çeviremeyecek kadar kamaşmış, yaşıyorlardı.

Ne var ki, kadın bundan başka bir yaşam biçimi istiyordu; kan bağı olmayan bir şey... Evi, çiftlik binalarına, tarlalara sırtını dönmüş, yola, kilisesi ve Belediye binasıyla köye ve onun ötesindeki dünyaya bakıyordu. Ona göre büyülü bir belde olan, sırların öğretildiği ve tutkuların gerçekleştiği, insanların geniş etkinliklerinin olduğu kentlerin, hükümetlerin uzak dünyasını görmek için durdu. Brangwen erkekleri içe, damarlarına kendi seçimleri olmaksızın boşalan yaşam kaynağına dönükken, onun yüzü dışarıya, insanların sözü geçen ve yaratıcı olduğu ve arkalarında bu olguyla görüş, ölçü ve özgürlüklerini genişletmek adına daha ötelerde neler

olduğunu keşfetmek için yürüdükleri yere dönüktü.

Kocası göğün gerisine, harmana, kötülüğe ve toprağa bakarken, o, evinin önünden dışarıya, dünya yüzünde insanların yapıp ettiklerine doğru bakıp, dışarda insanların bilgi kazanmak için savaşta neler yaptıklarını görmek için gözlerini kıstı; başarılarında insanın kendini nasıl dile getirdiğini duymak için kulak kabarttı. En büyük tutkusu, uzakta, bilinmeyenin kıyısında çekişmesini sürdüren savaşta takılıp kalmıştı. O da bilmek, savaşın bir parçası olmak istiyordu.

Evinde, Cossethay kadar burnunun dibinde bile, kadının anladığı ama asla ulaşamadığı öbür büyülü dili konuşan, öbür üstün tavırlara sahip bir papaz vardı. Papaz, kadının soy sopunun yaşamış olduğu yerin ötesindeki dünyalara girmişti. Kadın, kendi insanlarını bilmez miydi hiç: Capcanlı, ağırdan alan, iri yapılı erkekler, yeterince buyurgan tavırlı ama yumuşak başlı, toprağa bağlı, dışa dönüklükten, hareketlerini değiştirmekten yoksun... Oysa kocasının yanında kara kuru, ufarak kalan papazın, Brangwen'ı o iri sevecenliği içinde budala, taşralı gösteren bir tezcanlılığı ve davranış biçimi vardı. Kocasını tanırdı, ama papazın yapısında onun bildiklerini aşan bir şey vardı. Brangwen sığırlara egemenken, papaz kocasına egemendi. Papazda, insanoğlunu hayvana üstün kılan şey gibi, onu sıradan insanların üstüne çıkaran ne vardı? Kadın bunu bilmeye can atıyordu. Bu üstün varoluş biçimini, kendinde olmasa bile çocuklarında kazanmayı çok istiyordu. İşte bu, bir boğanın yanında herhangi bir insanın küçücük, dayanıksız ama yine de ondan güçlü kalması gibi, bir adamı, bedence ufarak ve düşkün olsa bile güçlü kılan şeydi, neydi o? Bu, ne para ne güç ne de mevkiydi. Papazın Tom Brangwen üstünde ne gücü vardı ki-hiç. Yine de, onların giysilerini çıkarıp boş bir adaya bıraksanız, papazın 'efendi' olduğu anlaşılırdı. Ruhu, öbür insanların efendisiydi. Peki ama neden, neden? Kadın bunun bir bilgi sorunu olduğuna karar verdi.

Papaz oldukça yoksuldu ve erkek olarak da pek

etkili sayılmazdı ama yine de üstün olan öbürleriyle aynı düzeydeydi. Çocukları kadının gözünün önünde doğmuş, annelerinin yanında minicik şeyler olarak koşuşup durmuşlardı. Daha şimdiden kendi çocuklarından ayrı, çok uzaktaydılar. Neden kendi çocukları öbür çocukların altında *damgalanmıştı?* Neden papazın çocukları kaçınılmaz olarak onunkilerin önünde geliyordu, neden üstünlük ta en başta verilmişti onlara? Para değildi, sınıf farkı bile değildi. Eğitim ve deneyim olduğuna karar verdi kadın kendi kendine.

Annenin de çocuklarına vermek istediği buydu, onların da dünya yüzünde en üst düzeyde bir yaşamı olabilmesi için bu eğitimi, bu üstün kişiliği vermekti isteği. Çocukları için, canı ciğeri çocukları için en azından yaşamla eş düzeyde bir doğallık olmalıydı; bu topraktaki yaşamı değerli bulan insanlar, işçilerin ardında sönük kalmamalıydı. Neden tüm yaşamları boyunca bir köşede sönük, bastırılmış kalmalı, neden hareket edemeyecek kadar özgürlük yoksunluğundan acı çekmeliydiler? Daha iyi, daha canlı bir yaşam döngüsüne girmenin yolunu nasıl öğrenmeleri gerekiyordu?

Shelley Hall'daki yargıcın karısının, yanında küçük çocuklarıyle, (kızlar, derli toplu kastor kürkü pelerinli ve küçücük şık şapkalı, kendisiyse bir kış gülü kadar güzel ve narin) Cossethay'da kiliseye gelmesi ile tüm düş gücü körüklenmişti. Öyle güzel, öyle alımlı, çevresine ışıklar saçan öyle bir hali vardı ki; onun, Bayan Brangwen'ın hissetmeyip de Bayan Hardy'nin hissettiği şey ne olabilirdi? Bayan Hardy'nin kişiliği, Cossethay'ın sıradan kadınlarından nasıl değişikti, ardında ne vardı? Cossethay'da ne kadar kadın varsa, Bayan Hardy'yi, kocasını, çocuklarını, konuklarını, giysilerini, hizmetçilerini ve evi çekip çevirişini tutkuyla konuşup duruyorlardı. Konağın hanımı yaşamlarının canlı düşüydü, onun yaşamı, tümününkine esin veren bir destandı. Düşsel olarak onda yaşıyorlar ve içen kocası, ikide bir skandal yaratan erkek kardeşi, bölgenin Parlamento üyesi olan arkadaşı William Bentley ile ilgili dedikodu-

larivle kendi Odysseus'lerini oynuyorlar, Penelope, Ulysses, Circe, domuz ve o sonsuz ağ önlerinde canlanıyordu.

Yani köyün kadınları şanslıydı. Kendilerini Bey'in hanımında görüyor, Bayan Hardy'nin yaşamında her biri kendi düşlerinin gerçekleşmesini yaşıyordu. Marsh'ların Brangwen kadını da kendinden ötelere, daha iyi durumda olan kadınların yaşamına, kendi içinde gezinip uzak ülkeleri kendinde bulan biri gibi daha geniş bir varoluş biçimine göz dikmişti. Ama neden uzak ülkelerle ilgili bu bilgiler bir adamın yaşamını çok daha değişik, güzel ve büyük yapsındı? Neden bir adam ona hizmet eden bir hayvan yada sığır sürüsünden daha önemliydi? İkisi de aynı şeydi.

Destanın erkeklere ilişkin bölümüyse papazın yanısıra ince uzun, açgözlü, garip davranışları olan Lord William gibi öbür alanlarda sözü geçen, yaşamları çok geniş boyutlarda olan adamlar tarafından dolduruluyordu. Ah, düşünce ve kavrama gücü olan bu olağanüstü adamların yaklaşımları ne kadar da merak uyandıran bir şeydi! Köyün kadınları, yaşamları papaz ve Lord William'ca yağmalansa bile, ilk atış ellerinden alınır, ağır, soluksuz, nefret etmeye hazır kalakalır yine de Tom Brangwen'dan daha hoşnut olabilir, içleri onun açısından daha bir rahat edebilirdi. Uzakların bu şaşırtıcı örnekleri önlerinde durduğu sürece başlarına gelecek ne olursa olsun, idare edip giderlerdi. Bayan Hardy, papaz ve Lord William, bu uzak ülkelerin güzelliklerine ulaşmışlar ve bu güzellikler Cossethay'in gözlerinde bu kişilerin davranışlariyle biçimlenmişti.

2

1840 yıllarında Marsh Çiftliği'nin çayırlarını baştanbaşa kateden ve Erewash Vadisi'nin yeni açılan maden ocaklarına bağlanan bir kanal yapıldı. Kanalı desteklemek için çiftliğin ve çiftlik evlerinin yakınından geçip kara yoluna ulaşan, oradan da kaba saba bir köprüden devam eden yüksek bir set, tarlalar boyunca uzanıyordu.

Böylece Marsh, Ilkeston'dan ayrılıp çalılık bir tepe ve Cossethay'in üstünde sipsivri yükselen köyle sona eren küçük vadinin yatağında kapalı kalmış oluyordu.

Topraklarından bu geçiş için Brangwen'lar iyi para aldılar. Derken, bir süre sonra, kanalın öte yanında bir maden ocağı çöktü, ve hemen Ilkeston Tepesi'nin eteğindeki vadiye Midland Demiryolu geldi, istila da tamamlandı. Kasaba hızla büyüdü, Brangwen'lar ürün yetiştirmekle uğraşıyorlardı, zenginleştiler, nerdeyse esnaf oldular.

Sık akçaağaç kümeleri boyunca kıvrılarak ağır ağır akan sular ve Brangwen'ların bahçe kapısını geçip dişbudak ağaçları altından devam eden yoluyla güneşli vadideki kanal setinin eski, sakin kıyısındaki Marsh Çiftliği, hâlâ sapa bir yerdeydi ve hiç değişmemişti.

Ama bahçe kapısından sağa, yolun aşağısına doğru bakıldığında, kanalın kare biçimli su yolunun karanlık kemeri arasından, pek de uzak olmayan bir yerde, dönerek yükselen maden ocağı, daha ötedeyse yığınlar halinde vadinin üstüne yapışmış kırmızı, kaba saba evler, onların da arkasında kasabanın hafifçe sisli tepesi görülürdü.

Çiftlikle tüm çiftlik binaları bahçekapısının dışında, uygarlığın güvenli yanındaydı. Ev, yoldan ay-

rı duruyordu. Buraya ilkbaharda, iki yanında yeşil, sarı renkleriyle iyice coşan nergislerin sıralandığı düz bir bahçe patikasıyla gidilirdi. Evin yanlarında arkadaki çiftlik evlerini tümüyle saklayan leylak, kartopu çiçeği ve kurtbağrı çalıları vardı.

Arkada, iki üç metre uzaklıktan evin yakınlarına dek yayılan dökuntüler duruyordu. Ördeklerin beyaz tüylerini çiğnenmiş toprak setlere yığan; arada bir ardından bir gölgenin geçtiği yada adamın biriyle yedekteki atının göğü bölermiş gibi göründüğü, kanal kıyısının, alt yanında yüksek bir sur gibi yükselen çimen ve katırtırnağı çalılarına toprağa belenmiş ördek tüylerini savuran ördek havuzu en uzak duvarın arkasındaydı.

Önceleri Brangwen'ler çevrelerindeki bu karmaşadan şaşırdılar. Topraklarına boydan boya bir kanalın yapılması, bu kaba saba toprak set, onları oldukları yere kapatıp şaşkına çevirmiş, kendi yerlerinde yabancı yapmıştı. Tarlada çalışırlarken artık yabancı olmayan setin ardından, dönen makinelerin düzenli çalışma sesi geliyordu; önce sinirlendiriyor, ama sonra beyne bir uyuşturucu etkisi yapıyordu. Derken trenlerin tiz ıslıkları korkutucu bir hazla insanın yüreğinde ardarda yankılanıyor, uzağın yakınlaştığını, uyardığını haber veriyordu.

Çiftçiler, kasabadan eve dönerlerken, maden ocağının ağzından kümelerle yürüyüşe geçmiş, kararmış madencilerle karşılaşıyorlardı. Ekinleri toplarken, batı rüzgârı yanan maden ocağı artıklarının hafif, sülfürümsü kokusunu getiriyordu. Kasım'da şalgamlar topraktan çekildiği sırada, boş vagonların yan yola geçerken çıkardığı keskin klink-klink-klink sesleri onların ötesinde birşeyler olduğunu anımsatırcasına yüreklerinde titreşimler yapıyordu.

Bu tarihlerin Alfred Brangwen'ı Heanor'lu bir kadınla, 'Black Horse'un kızıyla evlendi. İnce, güzel, esmer, garip ve hoş bir konuşması olan bir kadındı; şakacı olduğundan, söylediği sert sözler incitmiyordu. Kendine özgü, garip bir yaratıktı; hiçbir şeyi beğenmeyen, biraz ters huylu bir kadındı ama aslına bakarsanız herkesten ayrı, ilgisiz biriydi; bu neden-

le de bitip tükenmeyen, gözü yaşlı yakınmaları, özellikle kocasına, ona ve ondan yana olan herkese karşı sesini yükselttiğinde, sinirlenmiş yada sabırları tükenmiş bile olsa duyanları düşündürüyor, etkiliyordu. Kocasıyla ilgili uzun uzun, yüksek sesle atıp tutar ama onu gururla horozlandıran ve erkekliğinin o zafer duygusunu körükleyen şakacı bir tavırla konuşur; kocası da onu söyledikleri için utandırıcı bir biçimde azarlardı.

Sonuçta Brangwen'ın da gözlerine kocaman, çok sessiz ve dopdolu bir kahkahanın kıpırtısı yerleşti ve o küçük bir Tanrı gibi şımartıldı. Brangwen sakin sakin kendi bildiğini okuyor, onun atıp tutmalarına gülüyor, karısının bayıldığı, muzip bir ses tonuyla kendini bağışlatmaya çalışıyor, alıştığı şeyleri yapıyor, bazen damarına basılınca da korkup karısını müthiş bir öfkeyle kırıyor; kadının, kocasını yatıştırmak için her şeyi verebileceği bu öfke, adamın üstüne yapışıp kalmış gibi günlerce geçmiyordu. Yaşamla birbirine bağlanmış, çok ayrı iki varlıktılar; birbirleriyle ilgili hiçbir şey bilmiyorlar, yine de tek kökten olan ayrı yaşamlar sürüyorlardı.

Dört oğul, iki de kız vardı. En büyük oğlan, genç yaşta denize kaçmış, bir daha da geri dönmemişti. Bundan sonra anne daha çok evin merkezi, dikkati çeken odak noktası olmuştu. Annesinin has evladı olan ikinci oğlan Alfred, en çok gözetilen çocuktu. Ilkeston'da okula gönderildi, biraz da ilerleme gösterdi. Ama onun bu inatçı ve istekli çabasına karşın, resim dışında hiçbir konuda gelişmemiş bir kişi olmanın ötesine geçemedi. Biraz güçlü olduğu bu konuda umudu buymuşçasına çalıştı. Her şeye karşı gösterdiği bir sürü homurdanmadan, o yabansı başkaldırıdan, çabadan ve oradan oraya dolaşmadan sonra, babası öfkelenip annesi de umudunu yitirdiğinde, Nottingham'da bir dantel fabrikasında desen resimleri çizen desinatör oldu.

Hep ağır kanlı, inceliksiz, ağdalı bir Derby aksanıyla konuşan, tüm gücüyle işine ve kasabadaki yerine bağlı biri olarak kaldı; iyi desenler çiziyor, enikonu da para kazanıyordu. Ama resim yaparken

eli kendiliğinden savrulup iri, sert ve biraz özensiz çizgiler çekiyordu; bu nedenle, minik karelere bölünmüş kağıtlar üstünde, sayarak, planlayarak, aşırı titiz bir çalışma yapmasını ve bu konuda ilerleme göstermesini istemek, acımasızlıktı. Bedeli ne olursa olsun, seçtiği yazgısına yapışmış, inatla, acıyla, göğsünü bağrını paralarcasına bu işi yapıyordu. Sonunda yaşama, durmuş oturmuş, katı, az konuşan, kabaca bir adam olarak döndü.

Biraz sosyal etkenliği olan bir kimyagerin kızıyla evlendi; o bildiğinden şaşmaz tavrı içinde, evi denetleme konusunda dış görünümdeki incelik özentisine olan aşırı tutkusu - bir beceriksizlik yada terslik olduğunda deliye dönüşüyle - züppenin biri olup çıktı. Daha sonraları üç çocuğu büyürken temkinli, orta yaşa merdiven dayamış bir adam görünümündeydi; derken garip kadınlara merak saldı ve öfkeli burjuva karısını en küçük bir vicdan azabı duymaksızın umursamadan, yasak hazların sessiz, anlaşılmaz bir izleyicisi haline geldi.

Üçüncü oğlan Frank, daha başlangıçta öğrenimle ilgili bir şey yapmayı reddetti. Eskiden beri, çiftliğin arkasında, üç yarda uzaktaki mezbahanın çevresinde dolanıp dururdu. Brangwen'lar kendi etlerini kendileri keserler, çevrenin gereksinimini de onlar sağlarlardı. Bu düzenden, çiftliğe bağlı bir kasaplık işi gelişti.

Çocukken Frank, mezbahadaki kaldırımdan sürünün durduğu avluya incecik akan kandan ve ağır yağ tabakaları arasındaki böbrekleri sallanan bir öküzün, koca bir parçasını et hangarına taşıyan adamın görüntüsünden etkilenmişti.

Yumuşak kahverengi saçları, Geç Roma Devri heykellerini anımsatan düzgün çizgileriyle yakışıklı bir delikanlıydı. Öbürlerinden daha çabuk heyecanlanan, kendini daha çabuk kaptıran, kişiliği daha zayıf bir çocuktu. Onsekizinde, küçük bir fabrika işçisiyle evlendi; kız sinsi gözleri ve yaltaklanan bir sesi olan soluk renkli tombul bir şeydi, kendini yavaş yavaş ona işleyerek, her yıl bir çocuk doğurup kocasını budala yerine koydu. Adam kasaplık işini

aldığında bu işe karşı içinde büyüyen bir kayıtsızlık vardı; işi hor görüyordu, bu nedenle de savsaklamaya başladı. İçiyordu; sık sık birahanenin birinde her şeyi bilirmiş gibi mangalda kül bırakmazdı ama aslında gürültücü budalanın tekiydi.

Kızlardan Alice, en büyüğü, bir madenciyle evlendi, genç ve kalabalık ailesiyle Yorkshire'a taşınmadan önce bir süre Ilkeston'da fırtınalı bir yaşam sürdü. Daha genç olan Effie evdeydi.

Son çocuk olan Tom, ağabeylerinden çok daha gençti, bu nedenle de daha çok kızkardeşlerinin arasında büyüdü. Annesinin sevgilisiydi. Annesi ayaklanıp kendi kendine kararlar verdi ve onikisinde zorla onu Derby'de üniversiteye öğrenci hazırlayan bir okula gönderdiler. Çocuk gitmek istemiyordu, babası da işin peşini bırakacaktı ama Bayan Brangwen o işe baş koymuştu. İnce, güzel ve kabarık eteklerle iyice örtülü bedeni, evdeki kararların merkeziydi artık ve pek sık olmamakla birlikte, o bir şey için seferber oldu mu, ailede yelkenler suya inerdi.

Böylece Tom daha ilk baştan gönülsüz bir başarısızlık olarak okula gitti... Annesinin, okula gitmesini buyurmakla doğru bir şey yaptığına inanmıştı, ama onun, yalnızca oğlunun yapısını onaylamadığı için haklı olduğunu da biliyordu. Bir çocuğun derin içgüdüsüyle ona neler olacağını, okulda hüzünlü bir tip yaratacağını biliyordu. Ama kendi yapısının suçu onunmuş, varoluşu yanlışmış da annesinin düşündükleri doğruymuş gibi bu cezayı kaçınılmaz bir şey olarak aldı. Eğer kendi istediğini alabilseydi, annesinin istekle ama onu yanlış yola saptırarak olmasını umut ettiği şey olurdu. Bir beyefendi olma konusunda akıllı ve yetenekli olabilirdi. Annesinin amacı da buydu, oğlan bunun her çocuk için doğru özlem olduğunu biliyordu. Ama daha çocukken kendine şöyle bir bakıp, annesini son derece küçük düşüren ve üzen o sözü söyledi: Domuz kulağından ipek kese yapamazsın.

Okula gittiğinde, çalışma konusundaki fiziksel yetersizliğine karşı çılgınca savaştı. Kaskatı oturup, öğrenmesi gerekenler için gösterdiği çabadan bem-

beyaz kesilip, soluksuz kalarak dikkatini kitaba vermeye uğraşıyordu. Ama yararı yoktu. İlk bozgununu bastırıp, olaya intihar edercesine yaklaşsa bile çok az ilerleyebiliyordu. Düşünerek öğrenemiyordu. Beyni çalışmıyordu, o kadar.

Duygusal açıdan gelişmişti; çevresindeki havaya duyarlıydı, biraz kabacaydı belki ama duyarlı, çok duyarlıydı. Kendisiyle ilgili düşünceleri alçakgönüllüceydi. Kendi sınırlarını biliyordu. Beyninin ağır çalışan, umutsuz bir «hiç-bir-işe-yaramaz-şey» olduğunu biliyordu. Bu nedenle alçakgönüllüydü.

Ama aynı zamanda duyguları oğlanların çoğundan daha bilinçliydi bu da kafasını karıştırıyordu onun. Duygusal açıdan onlardan daha gelişmiş, içgüdüsel açıdan daha incelmişti. Mekanik budalalıkları yüzünden öbürlerinden nefret ediyor, duyduğu kötü horgörüden acı çekiyordu. Ama akılla ilgili şeylere gelince, o zaman zararda olan o oluyordu. Öbürlerinin insafına kalıyordu iş. Aptaldı. En budalaca bir tartışmayı bile yalanlayacak gücü yoktu, bu nedenle de hiç mi hiç inanmadığı şeyleri onaylamak zorunda kalıyordu. Onaylarken, inanıp inanmadığını bilmiyor, inandığını düşünmeyi yeğliyordu.

Ama duygulariyle ona ışık taşıyan herkesi seviyordu. Edebiyat öğretmeni, duyguları gıcıklayan bir tavırla Tennyson'ın *Ulysses*'ini, yada Shelley'in *Ode to the West Wind*'ını (Batı Rüzgârına Od) okuduğunda, tüm heyecanı açıkça görülebilecek bir durumda otururdu. Dudakları aralık, gözleri aşırı gergin, nerdeyse acı çeken bir ışıkla dolu olurdu. Öğretmen de çocuğun üstündeki güçlü etkisinden coşarak okumasını sürdürürdü. Tom Brangwen bu deneyden tahminlerin ötesinde etkilenmişti; öylesine derindi ki, korkmuştu nerdeyse. Ama gizlice. utana sıkıla kitabı almaya gelip de «Ah! Vahşi batı rüzgârı, sonbaharın varlığını soluyorsun» diye başladığında, basılı sözcüklerin ilk yaptığı şey, teninde soğuk, tüylerini diken diken eden bir duygu oldu, kanı yüzüne sıçradı ve yüreği yerinden fırlayacak gibi bir coşkuyla bir yetersizlik duygusuyla doldu. Kitabı fırlatıp attı, üstünden yürüyüp kriket sahasına çıktı ve

kitaplardan düşmanlarıymış gibi nefret etti. Hiç kimseden nefret etmediği kadar nefret ediyordu onlardan.

Dikkatini istemli bir biçimde kontrol edemiyordu. Beyninin saplantısal alışkanlıkları, tutunabileceği hiçbir şey, adım atabileceği hiçbir başlangıç yoktu. Onun için açık ve seçik, kendini öğrenmeye adayabileceği bildiği hiçbir şey yoktu içinde. Nasıl başlayacağını bilemiyordu. Bu nedenle de, iş gelip düşünsel anlamaya yada öğrenmeye dayandığında çaresiz kalıyordu.

Matematiğe karşı doğal eğilimi vardı ama bu da onu başarısızlığa götürürse, bir budala kadar çaresiz kalıverirdi. Yerin ayaklarının altında hiçbir zaman güvenli olmadığını hissediyordu, hiçbir yerde değildi. En son düşüşü, bilgi verilmeden sorulan bir soruya dikkat etmedeki kesin yeteneksizliği oldu. Orduyla ilgili alelusul bir kompozisyon yazması gerekse, tek yapabildiği, bildiği birkaç gerçeği yinelemeyi öğrenmekti: «Orduya onsekizinizde katılabilirsiniz. Boyunuzun beş fit sekiz inç'den uzun olması gerekir.» Ama bu arada hep içinde bunun bir aldatmaca, bu basmakalıp sözlerin hor görülmeye bile değmeyeceği inancı yaşıyordu. Derken öfkeden kıpkırmızı kesiliyor, içinin utançla büzüldüğünü duyuyor, yazdığını karalayıp acı veren bir çabayla gerçek kompozisyon üslubunda birşeyler düşünmeye zorlanıyor, başaramıyor, öfkeli, rezil olmuş, kapkara bir yüzle kalemi bırakıyor ve bin parçaya ayrılmayı tek bir sözcük yazmaya yeltenmeye yeğ tutuyordu.

Çok geçmeden okula alıştı; öğrenmede umutsuz bir ahmak olduğuna karar verip, ama eliaçık ve dürüst yapısına da saygı duyarak, okul da ona alıştı. Yalnız dargörüşlü, despot adamın biri, Latince öğretmeni zorbalık ediyor, o mavi gözleri utanç ve öfkeyle çılgına çeviriyordu. Oğlanın, öğretmenin kafasını taş tahtayla yarması korkunç bir sahneydi ama sonra her şey eskisi gibi sürüp gitti. Öğretmen pek sevilen biri değildi zaten ama Brangwen ürktü ve çok sonraları, genç bir adam olduğu zaman bile bu olayı düşünmeye dayanamadı.

Okulu bıraktığına sevinmişti. Tatsız bir yer değildi, öbür çocukların arkadaşlıklarından hoşlanmış yada hoşlandığını sanmıştı, zaman da sonsuz bir koşuşturma içinde akıp geçti, ama o hep bu öğrenme konusunda rezilce bir yeri olduğunu bildi. Başarısızlığının ve yetersizliğinin hep bilincindeydi ama yıkılmayacak kadar sağlıklı ve umutlu, aşırı derecede yaşam doluydu. Yine de ruhu nerdeyse umutsuzluğa düşecek kadar yaralanmıştı.

Bedence narin, biraz da veremli tipte olan sıcak yürekli, akıllı bir çocuğu gerçekten sevmişti. Brangwen'ın Jonathan, yani hizmet eden olduğu, Jonathanla David gibi klasik bir arkadaşlıkları vardı. Hiç arkadaşıyle kendini eşit hissetmemişti, çünkü öbürünün aklı onu aşıyor ve Brangwen'ı uzakta, çok arkalarda, utanmış bir halde bırakıyordu. Bu nedenle de okul faslı biter bitmez ayrıldılar, ama Brangwen arkadaşını hep anımsadı, onu hep anıinsanacak aydınlık, güzel bir deney olarak sakladı.

Tom Brangwen, yine kendi içinde kendi olabildiği çiftliğe dönmekten hoşnuttu. Çileden çıkmış annesine «Dur da şu omuzlarımın üstünde kafamın yerinde duran şalgamı ekeyim,» dedi. Kendini çok aşağı görüyordu. Ne var ki, çiftlikte durumundan hoşnut, işinde-gücündeydi. hareketli işlerden ve yeniden toprağın kokusunu duymaktan hoşlanıyordu; gençlik, canlılık, neşe ve hoş şakalaşmaların kendi yetersizliklerini unutmasında desteği ve yardımı olmuştu; arasıra öfkeden kudurmasına karşın çoğunlukla herkesle ve her şeyle arası iyiydi.

Onyedisindeyken, babası bir saman yığınından düşüp boynunu kırdı. Sonra ana, oğul ve kız, ağzı kalabalık sızlanmalar ve dünyanın ona verdiğinden daha çoğunu aldığını düşünüp her şeyi yakınan bakışlarla gören kıskanç kasap Frank'in ziyaretleriyle ikide birde tedirgin edilerek çiftlikte yaşamlarını sürdürdüler. Frank, özellikle muhallebi çocuğu dediği genç Tom'a karşıydı; Tom da bu düşmanlığa yüzü kıpkırmızı kesilip, mavi gözleri parlayarak çılgınca karşılık veriyordu. Effie, Frank'a karşı Tom'un yanını tutuyordu. Ama güçlü çenesi, aşağılamaları,

çok az konuşan ama evdekileri hor gören tavrıyla Alfred, Nottingham'dan gelince Effie'yle annesi onun yanını tutup Tom'u bir kenara bıraktılar. Ağabeyinin yalnızca evde yaşamaması, bir dantel desinatörü, az buçuk da beyefendi olduğundan kadınlarca kahraman yapılması delikanlıyı sinirlendirdi. Ne var ki Alfred, 'Prometheus Bound'* gibi bir şeydi, kadınlar da onu sevdiler. Tom zamanla ağabeyini daha iyi tanıdı.

Tom, en küçük oğul olarak, çiftliğin bakımını üstlenince kendini önemli bir kişiymiş gibi gördü. Yaşı onsekizden yukarı değildi ama babasının yaptığı her şeyi yapabiliyordu ve tabii annesi yine evin merkeziydi.

Genç adam dipdiri, uyanık, yaşamın her anından tad alarak büyüdü. Çalıştı, ata bindi, pazara gitti, arada arkadaşlariyle çıkıp sarhoş oldu, dokuz kuka oynadı ve küçük gezginci tiyatrolara gitti. Bir kez, bir birahanede sarhoşken onu baştan çıkaran bir orospuyla yukarı çıktı. O zaman ondokuzundaydı.

Bu, onda şok etkisi yaptı. Kadın çiftlik mutfağının sıcak ilişkisi içinde en baş köşedeydi. Erkekler evin denetimi, ahlak ve davranışlarla ilgili tüm sorunların kararlarını ona bırakırlardı. Kadın, önlerindeki dini sevgiyi, ahlakı kapsayan yaşamın simgesiydi. Erkekler vicdanlarını onun avuçlarına bırakır, 'Benim vicdan bekçim ol; kapıda girip çıkmamı bekleyen meleğim ol,' derlerdi. Kadın da kendisine yüklenen bu sorumluluğu üstlenir; erkek, kadının övgü yada suçlamasını, isyan ederek yada köpürerek hoşnutluk yada öfkeyle kabul edip onda dinlenir, ama bir an bile her ikisi de kendi içlerinde kadının öncelik hakkından kaçmazdı. Ayaklarının yere sağlam basması için ona dayanırlardı. Onsuz, rüzgârda rastgele oradan oraya savrulan saman çöpü gibi

---

* Prometheus Bound - Aeschylus'un oyunlarından biri. Titan'lardan biri olan Prometheus, insanlık adına ateşi Olympus'dan çaldığı için zincire vurularak sonsuz işkenceye mahkum edilir. Lawrence burada Prometheus'u bir bencillik ve modern insanın simgesi olarak gösteriyor. «Zincire Vurulmuş Prometheus.»

hissederlerdi kendilerini.

Şimdi ondokuzunda olan Tom Brangwen, annesiyle kızkardeşine kök salmış, bir filiz kadar taze bir gençken, kendini bir genelevde orospunun biriyle yatmış buluverince son derece korktu ve tedirgin oldu. Onun için o zamana kadar tek bir tür kadın vardı - annesi ve kızkardeşi.

Ama şimdi? Ne hissedeceğini bilemiyordu. Hafif bir şaşkınlık, geliveren bir öfke dalgası, bir düş kırıklığı, külün* ilk tadı ve böyle bir şeyin olabilirliği için duyulan soğuk bir korku, kadınla bu tür bir ilişkinin hiçten öte bir şey olamayacağı, orospunun önünde duyulan belli belirsiz bir utanç, yetersizliği için aşağılanma korkusu, ona duyduğu soğuk bir hoşnutsuzluk, bir an hastalık kapacağını sanıp her yanını uyuşturan bir korku ve bu iğneleyen duygu yükünün üstünde sağduyunun, hastalık kapmadığı sürece pek de önemli bir şey olmadığını söyleyen rahatlatıcı eli vardı.

Yine de bu olay onda bir şok etkisi yaratmış, yüreğine bir güvensizlik salmış, içindeki o şeye olan korkusunu vurgulamıştı; ama nasılsa birkaç güne kalmaz kendine has o eski umursamazlığı, keyifli-kaygısızlığıyle, mavi gözleri her zamanki kadar temiz ve dürüst, yüzü o eski diriliğinde iştahı yine yerinde eski Tom olurdu.

Yada öyle görünürdü. Aslına bakılırsa o neşeli, umutlu güveninin birazını yitirmemiş de değildi hani ve bunun çiftlik dışına çıkmasını engelleyeceğinden korkuyordu.

Bundan sonra bir süre, daha suskun, içtiğinde daha tetikte, arkadaşlıklarda daha bir çekingen oldu. Kadınla ilk cinsel ilişkisinin düş kırıklığı, sözcüklerle anlatılamayan tüm güçlü dinsel dürtülerinin, bir kadında somutlaşmasını bekleyen doğal isteğiyle güçlenmişti. Onun olduğundan bile tam emin olamadığı bir şey; yitirmekten korktuğu, yitireceği bir şeyi vardı. İlk ilişkinin pek önemi yoktu; ama

---

* kül: Aziz Francesco için kül, yücelmek için dünyada çekilen acıların simgesidir.

aşk olayı, ruhunun derinliklerinde tümüyle çok ciddi ve korkutucu geliyordu ona.

Cinsel istek yüzünden işkence çekiyordu artık; düş gücü hep dönüp dolaşıp şehvetli görüntüler buluyordu. Ama onu ahlaksız bir kadına gitmekten asıl alakoyan doğal iğrençliğin üstünde, ondan da öte, son deneyin yetersizliğinin anımsanmasıydı. Öylesine bir hiç, öylesine kısır ve görev yapar gibi olmuştu ki, yinelenmesi tehlikesiyle kendini karşı karşıya getirmekten utanıyordu.

Doğal neşesini hiç bozulmamış olarak yeniden kazanabilmek için zorlu, içgüdüsel bir savaş verdi. Yapısında, onun işini kolaylaştıran dopdolu bir yaşam ve şakacılık kaynağı, bir gözütokluk ve coşku vardı. Ne var ki, şimdi durum güçleşecek gibi görünüyordu. Gözlerine gergin bir ışık geldi, kaşlarını da hafifçe çatıyordu. Gürültücü neşeli hali yerini alçalıveren suskunluklara bıraktı ve günler öylece askıda, geçip gitti.

Gerçekte içinde bir değişiklik olup olmadığını bilmiyordu çünkü varlığının büyük bir bölümü suskun bir öfke ve pişmanlıkla doluydu; ama gece gündüz hep kadınları, yada tek bir kadını düşündüğünün farkındaydı; bu da onu öfkeden çılgına çeviriyordu. Bundan kendini kurtaramıyor ve utanıyordu. Bir iki sevgilisi vardı, onlarla hızlı bir gelişme umarak arkadaşlığa başlıyordu ama hanım hanımcık bir kız bulduğunda da cinsel isteğin gelişmesini sağlayamadığını görüyordu. Öncelikle kızın, yanındaki varlığı bunu olanaksızlaştırıyordu. Onu öyle, *gerçekten* çıplak düşünemiyordu. Bir kız'dı o; Tom'un da hoşuna gidiyordu ve onun üstündekileri çıkarmanın düşüncesi bile çılgınca korkutuyordu onu. Çıplaklığın bu son aşamasında ikisinin de birbiri için varolmayacağını biliyordu. Öte yandan düşük bir kız bulup işler gelişmeye başladığında, kız hep onu öylesine derinden incitiyordu ki, ondan olabildiğince çabuk kaçması mı, yoksa kızı o ateşli kaçınılmazlıktan çekip çıkarması mı gerektiğini bilemiyordu. Sonra dersini aldı: Eğer onu kabul ederse küçük görmek zorunda kaldığı bir doyumsuzluk sözkonusuydu. Kü-

çük gördüğü kendisi yada kız değildi. Deneyin, kendi içindeki net sonucuydu-derinden, acı acı küçümsüyordu onu.

Sonra yirmi üç yaşındayken annesi öldü, o da evde Effie'yle yalnız kaldı. Annesinin ölümü karanlığın başka bir sönüşüydü. Anlayamıyordu bunu, çabalamasının da boş olduğunu biliyordu. İnsan, uyarmadan gelen ve her dokunuluşta, can yakan bir çürük bırakan bu umulmadık patlamalara boyun eğmek zorundaydı. Kendine karşı olan bütün bu şeylerden korkmaya başlamıştı. Annesini çok severdi.

Bu olaydan sonra Effie'yle sert tartışmalara başladılar. İkisinin de birbiri için değeri çok büyüktü, ama garip, doğal olmayan bir gerilim içindeydiler. Tom elinden geldiğince zamanını evin dışında geçiriyordu. Cossethay'daki Kızıl Aslan'da özel bir köşesi vardı; ateşin başında, ağır kolları ve bacaklarıyle dipdiri, güzel, genç, başı yukarda, tetikte ve dikkatli olmasına karşın çoğunlukla suskun, tanıdığı herkesle çok içten selamlaşan, yabancılara karşı utangaç bir delikanlı olarak alışılmış bir figür olmuştu. Kendisinden son derece hoşlanan kadınlara takılıyor, erkeklerin konuşmalarını çok dikkatle, saygıyle dinliyordu.

İçki, çabıcak yüzünü kıpkırmızı yapıyor, mavi gözlerindeki o utangaç, kendine güvensiz, nerdeyse sersemlemiş anlamı ortaya çıkarıyordu. Böyle şaşkın bir çakırkeyiflik içinde eve geldiği zamanlar, kızkardeşi ondan nefret ediyor, ona çok kötü davranıyordu; onun da, öfkeden çılgına dönmüş bir boğa gibi kanı beynine sıçrıyordu.

«Sevgi ışığı konusunda bir hakkı daha vardı. Bir Whitsuntide* günü arkadaşı olan iki delikanlıyla önce Matlock'a, oradan da Bakewell'e doğru at sırtında bir gezintiye çıktı. O zamanlar Matlock, Manchester'dan ve Staffordshire'ın kasabalarından gelenlerle ünlü, güzelliğiyle tanınan bir belde olma yolundaydı. Delikanlıların öğle yemeği yediği otelde iki kız vardı; gruplar hemen bir arkadaşlık kuruverdi-

* Paskalya'dan sonraki yedinci Pazar.

ler.

Tom Brangwen'ın arkadaşı olan hanım kız, yirmi dört yaşında, alımlı, pervasız bir kızdı; gezmeye götüren adam öğleden sonra başından savmıştı onu. Brangwen'ı gördü, bütün kadınlar gibi, sıcakkanlılığı, eliaçıklığı ve Tanrı vergisi çekiciliği yüzünden ondan hoşlandı ama cesaretlendirilmesi gereken biri olduğunu da anlamıştı. Zaten kendi de heyecanlanmış, doyumsuz bırakılmış ve üzgün olduğundan herşeyi göze alabilirdi. Gururunu onaran hoş bir dinlenme ânı olurdu en azından.

İri göğüsleri olan, alımlı, koyu renk saçlı, mavi gözlü, hemencecik atı-atıverdiği kahkahalarla dolu, güneşten kızarmış, ikide birde gülen yüzünü, çok doğal ve baştan çıkarıcı bir tavırla silen bir kızdı.

Brangwen şaşkındı. Heyecanlanmış ama kendine güvenini yitirmiş, çok ileri gitmiş olmaktan ölesiye korkarak, aptal olduğunun düşünüleceğinden utanarak, istekten çılgına dönmüş ama yine de kadınlara belirli ölçüde yaklaşmaktan, içgüdüsel olarak gerî durarak, bu arada davranışının gülünç olduğunun hep bilincinde ve karmakarışık duygularla kıpkırmızı kesilerek, ona, her zamanki şakacı saygılılığıyla davranıyordu. Tom'un aklı karıştıkça, kız daha sertleşiyor, cesareti artıyor, erkeğin yaklaştığını görmek hoşuna gidiyordu.

Tom'a,

«Ne zaman geri dönmen gerekiyor?»

«Belirli bir zamanım yok.»

Burada, konuşma yine kesildi.

Brangwen'ın arkadaşları gitmeye hazırlanıyorlardı.

«Geliyor musun Tom? Yoksa kalıyor musun?»

«Evet, geliyorum.» Her yanını saran öfkeli bir çaresizlik ve düş kırıklığıyla, gönülsüzce yerinden doğruldu.

Kızın dosdoğru gözünün içine bakan alaycı bakışlariyle karşılaşınca, titredi; hiç alışık değildi buna.

Şimdi korkuyla sarsılmış o içten nezaketiyle,

«Gelip de kısrağıma bir göz atmak istemez misin?»

Kız, ayağa kalkarak,

«A, isterim.»

Düşük omuzları ve yelken bezinden binici tozluklarıyla Tom'u izledi. Öbür delikanlılar atlarını ahırdan çıkarıyorlardı.

Brangwen,

«Ata binebilir misin?»

«Binebilsem, isterdim-hiç denemedim.»

«Gel öyleyse, gel de dene.»

Kız gülerek, Tom kızararak onu eyere doğru kaldırdı. Kız bağırdı.

«Kayacağım-kadın eyeri değil ki bu.»

«Sıkı tutun.» Otelin bahçe kapısından çıkardı onu Tom.

Kız eğreti oturmuş, eyere de sımsıkı yapışmıştı. Tom ona yardım etmek için elini beline koydu ve onu kendine çekerek tuttu; kucaklarcasına sarılmıştı ona, yanıbaşında yürürken, duyduğu istekten adım atacak hali yoktu.

At, dere boyunca ilerledi.

«Bacaklarını açıp oturmalısın.»

«Biliyorum.»

Eteklerin çok bol olduğu zamandı. Oldukça zarif bir biçimde bacaklarını açıp otururken, güzel bacağını kapamaya özellikle dikkat etti.

Aşağı, Tom'a doğru bakarak,

«Bu yol çok daha iyi.»

«Evet, öyle.» Kızın gözlerindeki bakıştan kemiklerindeki iliğin eridiğini duydu. Kız,

«Kadınları iki büklüm eden o yan eyer saçmalığını neden çıkarmışlar anlamıyorum.»

Brangwen'ın arkadaşları yoldan bağırdılar,

«Sizi bırakalım mı? Orada iyisiniz anlaşılan.»

Tom öfkeden kıpkırmızı kesildi. Bağırarak,

«Evet-merak etmeyin.»

«Ne kadar zaman gideceksiniz?»

«Noel'e kadar» dedi Tom.

Kız, şıkır şıkır çınlayan bir kahkaha attı.

Arkadaşları,

«Pekala, hoşçakalın!»

Öbürleri, Tom'u kıpkırmızı, kıza doğal davran-

maya çalışırken bırakarak hızla uzaklaştılar. Tom da hemen otele döndü, seyise atını verip, nerede olduğunu, ne yaptığını pek de bilmeden kızla ormanın içlerine doğru yola çıktılar. Yüreği hızla çarpıyor, bunun en göz kamaştırıcı serüven olduğunu düşünüyor, kıza duyduğu istekle çılgına dönüyordu.

Daha sonra duyduğu hazla şevke geldi. Hay Allah, ama bu gerçekten müthiş bir şeydi! Öğleden sonrayı kızla geçirmişti, geceyi de onunla geçirmek istiyordu. Ne var ki, kız bunun olanaksız olduğunu söylemişti; erkeği gece dönecekti, onunla olmalıydı. O, yani Brangwen aralarında birşeyler oluşmasına izin vermemeliydi.

Tom'u hoşnut eden ve aklını karıştıran anlamlı bir gülücük yaptı ona.

Gerçi kızla ilgilenmeyeceğine söz vermişti ama yine de saçını başını yolamazdı. Gece otelde kaldı. Akşam yemeğinde öbür adamı gördü: Ufak tefek, maymuna benzeyen ama ilginç, kendine göre güzel sayılabilecek meraklı yüzlü, demir grisi saçlı orta yaşlı bir adamdı. Brangwen onun bir yabancı olduğunu tahmin etti. Yanında, arkadaşı olan bir İngiliz vardı; kuru ve sert görünümlü. Dördü bir masada oturuyorlardı, iki erkek, iki kadın. Brangwen dört gözle inceliyordu.

Yabancı, kadınlara hoş hayvancıklarmışçasına yukardan bakan bir saygıyla davranıyordu. Brangwen'mki, kibar hanımefendi tavırları takınmıştı ama sesi onu ele veriyordu. Erkeğini yeniden kazanmak istiyordu. Tatlı geldiğinde ufarak yabancı, masasında dönüp, işi gücü olmayan birinin tavriyle sakince salona göz gezdirdi. Brangwen, yüzün soğuk, hayvanca akıllılığına şaştı kaldı. Kahverengi gözleri yuvarlak, maymunlarınki gibi karaları kocaman ve belirgindi; karşısındaki insana onunla hiç ilgilenmeden bakıyordu. Gözler Brangwen'da durdular. Brangwen ona dönmüş ve onu tanımayı hiç de önemli bir şey saymayan bu yaşlı yüze şaşıp kaldı Yuvarlak, kavrayışlı ama kayıtsız gözlerin aynı maymunlarınki gibi üstünde hafif kırışıkları olan kaşlar, biraz yukardaydı. Yaşlı ve yaşı belirsiz bir yüzdü.

En şaşırtıcı yanı adamın her an bir beyefendi, bir aristokrat olmasıydı. Brangwen büyülenmiş, bakıyordu. Kız, tedirgin, kıpkırmızı kesilmiş ve kızgın bir tavırla örtünün üstündeki ekmek kırıntılarını topluyordu.

Daha sonra Brangwen salonda altüst olmuş, ne yapacağını bilemeyecek kadar yitik, hiç kımıldamadan otururken ufarak yabancı, güzel bir gülümseme ve incelikli bir tavırla ona doğru gelip bir sigara tuttu ve sordu:

«İçer misiniz?»

Brangwen hiç sigara içmemişti yine de sunulanı, saçlarının diplerine kadar kızararak kalın parmaklarıyla, acı verecek kadar sıkıntı içinde, beceriksizce aldı. Sonra sıcak mavi gözleriyle yabancının nerdeyse alaycı denebilecek gözkapakları ağır gözlerine baktı. Adam onun yanına oturdu, konuşmaya başladılar; başta gelen konu, atlardı.

Brangwen öbür adamı kusursuz inceliği, duruma uyumluluğu, ağırbaşlılığı ve o yaşı belirsiz maymunsu kendine güveni için sevmişti. Atlardan, Derbyshire'dan, çiftçilikten sözettiler. Yabancı, delikanlıya gerçekten sıcacık bir coşkuyla yaklaşmıştı, bu da Brangwen'ı heyecanlandırdı. Bu garip, orta yaşlı, kuru tenli adamla tanışmak kendinden geçirmişti onu. Konuşma çok hoştu ama bu pek de önemli değildi. Önemli olan bu cana yakın tavır, bu güzel bağdı, işte o kadar...

Uzun bir süre konuştular, beriki onun deyimlerini anlamayınca Brangwen kız gibi kızardı. Sonra iyi geceler deyip el sıkıştılar. Yabancı bir kez daha eğilip iyi geceler dileğini yineledi.

«İyi geceler ve *bon voyage*.»

Sonra dönüp merdivenlere yürüdü.

Brangwen odasına gidip tüm benliği bir girdabın içinde, yaz gecesinin yıldızlarına bakarak, yattı. Tüm bu olup bitenler neydi? Kendi bildiğinden öylesine değişik bir yaşam vardı ki... Bilgisi dışında kalanlar nelerdi? Ne kadardı? Bu bir anlık dokunduğu şey neydi?

Uyuyakaldı, sabah da öbür konukların hiçbiri

uyanmadan atına binip gitti. Onlardan birini sabah yeniden görmekten çekinmişti.

Kafasında tek bir büyük heyecan vardı. Kızla yabancı; ikisinin de adını bilmiyordu. Yine de varlığının sığınağını ateşe vermişlerdi, o da korunmasız kalıp yanacaktı. İki deneyden, yabancıyla karşılaşması belki de daha somut olanıydı ama kız,-kızı bir yere yerleştirememişti daha.

Bilmiyordu. Her şeyi olduğu yerde olduğu gibi bırakmalıydı. Deneylerini toplayıp sonuçlandıramıyordu. Kafası her şeyden arınır arınmaz ve arkadaşlarından kurtulur kurtulmaz Matlock'daki yabancı gibi iyi bir düzeye gelmiş, ince tavırlı insanlarla bir özel yakınlaşma düşlemeye başlıyor, bu ince ve gizli yakınlaşmanın ortasında da hep şehvetli bir kadının doyumu yer alıyordu.

Bu düşün ilginçliğine ve gerçekliğine dalmış, yaşıyordu. Gözleri parlıyor, başı dimdik, soylu incelik ve zarafetin doyumsuz hazzıyla dolu, kıza duyduğu istekten, acı içinde, yürüyordu.

Sonra yavaştan bu parıltı sönmeye ve alışılagelmiş yaşamının soğuk maddeciliği kendini göstermeye başladı. Kızdı buna Tom. Kendi aldatmacasına mı kanmıştı? Gerçeğin tatsız tuzsuz tutsaklığına direniyor, kapıda inatla çakılıp kalmış bir boğa gibi kendi yaşamının iyi bildiği o döngüsüne yenibaştan girmeyi reddediyordu.

O parıltıyı diri tutabilmek için daha da çok içti, ama bu yüzden giderek daha çok söndü. Boyun eğmeyeceği gündelik işlere verdi kendini. Bu nedenle de sorun kendiliğinden en yalın biçimde çözüldü.

Evlenmek istiyordu, yerleşmek, kendini bu şaşkınlıktan kurtarmak istiyordu, ama nasıl? Kolunu kıpırdatacak gücü bile bulamıyordu. Bir zamanlar ökseye yakalanmış minik bir yaratık görmüş, bu görüntü onda günlerce karabasanlara neden olmuştu. Yetersizliğin öfkesiyle çılgına dönmeye başlıyordu.

Kendini dışarı çekmek için tutunacak bir şeye gereksinimi vardı, ama tutunacak hiçbir şey yoktu ki. Yılmadan, evlenebileceği birini bulmak için genç kadınlara bakıp durdu ama biri bile istediği gibi de-

ğildi. Böyle insanlar arasında bir yabancı olarak yaşamak düşüncesinin maskaralık olduğunu biliyordu.

Yine de düşledi bunu ve Cossethay'la Ilkeston gerçeği olmaksızın düşlerine yapışıp kaldı bu. Kırmızı Aslan'daki köşesinde sigara içip, şakalaşıp, arada birasını şerefe kaldırarak, kendi kendine dediği gibi ibret-i âlem için bir çiftlik işçisi olarak tek söz etmeden inatla oturup durdu.

Ardından tedirgin bir öfke ateşi bastı Tom'u. Uzaklara-hemen uzaklara gitmek istiyordu. Yabancı yerleri düşlüyordu, ama onlarla hiçbir bağı yoktu; onu Marsh'da, evinde, toprağında tutan, oraya bağlayan, çok güçlü bir köktü.

Derken Effie evlendi ve Tom evde onlarla onbeş yıldır birlikte olan şaşı hizmetçi Tilly'yle kaldı. Birşeylerin sonuna geldiğini hissediyordu. Her zaman onu yutmak isteyen sıradanlığın düşsüzlük etkisine inatla direnmişti ama artık birşeyler yapması gerekiyordu.

Ilımlı bir yapısı vardı. Duyarlı ve heyecanlı olduğundan midesinin çabucak bulanması onu çok içmekten alıkoyuyordu; ama o, yararsız öfke içinde, kararların en büyüğü ve saklamadığı keyifli ruh durumuyla sarhoş olmak için içmeye başladı. «Allah belasını versin,» diyordu kendi kendine, «ya bir yolu yada öbürünü seçmek zorundasın - bir direğin gölgesine atmı bağlayıp oturamazsın - bacakların varsa kıçını er geç kaldırmak zorundasın.»

Böylece kalkıp Ilkeston'a indi ve biraz beceriksizce, delikanlılar arasındaki yerini alıp, onlarla içki içti ve durumu oldukça iyi idare ettiğini farketti. Odadaki herkesin onun yüreğini fethettiği, her şeyin ışıl ışıl ve kusursuz olduğu gibi bir düşüncesi vardı. Biri çıkıp da telaşla cebinin tutuştuğunu söylese kıpkırmızı neşe dolu bir yüzden ışıklar saçarak, «Zarar yok-zarar yok-olsun-bırak, bırak» deyip, keyifle güler, öbürleri ceketin tutuşmasının doğal olmadığını söylerlerse de biraz kızardı: - dünyadaki en mutlu ve doğal şeydi - ne olmuş yani?

Kendi kendisiyle ve çok yüksekte, ufacık olan ayla konuşarak, ayaklarının dibindeki su birikinti-

lerinden ansızın parlayıveren ay ışığından tökezleyerek, «Ne gündü ama,» diye düşünüp sonra kendine güvenen bir tavırla, aya gülüp ona bunun gerçekten birinci sınıf bir şey olduğu konusunda güvence vererek eve yürüdü.

Sabah uyanıp, olup bitenleri düşündü ve yaşamında ilk kez, gerçekten kendini müthiş sinirli ve çok kötü bir ruh durumunun perişanlığı içinde hissetmenin ne demek olduğunu anladı. Tilly'ye bağırıp çağırıp hırladıktan sonra son derece utanarak yalnız kalmak için bir köşeye çekildi; kül rengi tarlalara ve kireçli yollara bakıp, o kahrolası diken diken tiksinme duygusuyla fiziksel tepki duygusundan kurtulmak için ne yapması gerektiğini düşündü. Bunun, o parlak akşamının sonucu olduğunu biliyordu.

Midesi daha fazla konyak istemiyordu artık. Teriyeri yanında, inatla tarlalarda dolaşıp, her şeye sağduyusunu bozan bir duygusallıkla baktı.

Ertesi gün *akşam*, onu yine Kızıl Aslan'daki köşesinde yatışmış, efendi efendi otururken buldu. Orada oturup inatla olacakları bekledi.

Şu Cossethay'yla Ilkeston dünyasına ait olduğuna inanıyor muydu, inanmıyor muydu? Burada istediği hiçbir şey yoktu. Yine de kurtulabilecek miydi acaba? İçinde onu buradan çekip çıkaracak bir şey var mıydı? Yada enikonu içen, her soruyla ilgili söyleyecek bir sözü bulunan, bununla da yetinen öbür genç akranları gibi olabilecek kadar erkek değil de kalınkafalı bir süt kuzusu muydu?

Bir süre inatla sürdürdü bunu. Sonra yaşadığı gerginlik onun için dayanılmaz olmaya başladı. Kızgın, birikmiş bir bilinç, göğsünün içinde hep uyanıktı, bilekleri şişmişti, titrediklerini duyuyordu; beyni şehvetli görüntülerle dolmuş, gözleri kan çanağına dönmüştü. Normal kalabilmek için kendi kendisiyle çılgınca savaşıyordu. Bir kadın aramaya çıkmamıştı hiç. Normal biriymişçesine yaşamını sürdürmüştü. Birşeyler yapması yada kafasını duvarlara vurması gerekinceye dek...

Sonra ne yaptığını bilerek, suskun, kararlı ve

yenik, Ilkeston'a gitti. Sarhoş olmak için içti. Yüzü soluncaya, gözleri alev alev yanmcaya dek, konyağı yuttu, yuttu. Yine de kendini kurtaramadı. Sarhoş bilinçsizliğiyle uyuyakaldı, ertesi sabah dörtte kalkıp yine içmeye başladı. *Kurtulmalıydı.* Giderek içindeki gerginlik gevşemeye, kendini mutlu hissetmeye başladı. Donup kalmış suskunluğu çözüldü, konuşup gevezelik etmeye başladı. Mutluydu, tüm dünyayla bütünleşmişi ve sıcacık bir arkadaşlıkta etiyle-kanıyla birleşmişti. Sonunda üç gün aralıksız konyak içtikten sonra kanındaki delikanlılığı yakıp çıkardı ve gençliğin en tutkulu isteğinin sonu olan bu tüm dünyayla birleşmiş yumuşaklığı kazandı ama doyumunu, onu koruyacak ve geliştirecek olan erkekliğine bağlı ayrıcalığını yok ederek kazanmıştı.

Arada üç dört günlük konyak kürlerine de yer veren bir ayyaş olup çıktı; zaten hep içkiliydi. Bunu dert etmiyordu. İçten içe yoğun bir içerleme, bir güceniklik duygusuyla yanıyordu. Kadınlardan uzak duruyordu, onlara karşıydı.

Yirmi sekizine geldiğinde, kalın kollu, bacaklı, dimdik, taze tenli, mavi gözleri dümdüz öne bakan güzel bir adamken, bir gün, Nottingham'dan aldığı tohum yüküyle, Cossethay'dan eve geliyordu. Yeni bir içki devresine hazırlandığından, gözleri önüne dikili, tetikte ama dalgın, her şeyi görüyor ama hiçbir şeyin farkında olmuyordu; kendi içine gömülmüştü. Yılın başlangıcıydı.

Düzenli adımlarla atın yanında yürüyordu, tepe dikleşirken yol ardında ayak seslerinden çınlıyordu, önünde setlerin ve hendeklerin altında, tepeden aşağı kıvrılıyor, yalnızca birkaç yarda ötesi görülüyordu.

Bayırın en dik yerindeki kıvrımı yavaşça dönerken atı, dikili taşların arasında geriledi, Tom yaklaşan bir kadın gördü. Tam o anda atı düşünüyordu.

Sonra dönüp ona baktı. Karalar giymişti; uzun siyah pelerininin altında oldukça ufak tefek, ince yapılıydı; başında da siyah bir bone vardı. Görülmek istemiyormuşçasına başını öne uzatmış aceleyle yürüyordu. Kadının o merak uyandırıcı, dalgın,

kimse görmeden geçiveriyormuşçasına kuş gibi çırpınan hareketi, onu etkileyen ilk şey oldu.

Kadın arabanın sesini duyup, başını kaldırdı. Yüzü solgun, temizdi; kalın, koyu renk kaşları, sımsıkı kapalı, insanın merakını çeken geniş bir ağzı vardı. Tom ansızın bir ışık vurmuşçasına kızın yüzünü iyice gördü. Yüzünü öylesine açık seçik görmüştü ki, kendisiyle uğraşmayı bir yana bırakıp, öylece kalakaldı.

Elinde olmaksızın,

«Bu o,» dedi. Araba, sıçrattığı sulu çamurların arasından geçerken, kadın yol kenarına çekilip durdu. Sonra hâlâ geri giden atının yanında yürürken Tom'un gözleri, onunkilerle karşılaştı. Başını arkaya atıp, çabucak başka yana bakarken, her yanını bir neşe sancısı sardı. Hiçbir şey düşünmeye dayanamadı.

Tom son dakikada arkasını döndü. Kadının bonesini, siyah pelerinin içindeki biçimini ve yürürken bedeninin hareketini gördü. Sonra sapağın ardında kadın gözden yitip gitti.

Geçip gitmişti kadın. Yine uzak bir dünyada, Cossethay'de değil de, uzak bir dünyada, kırılabilecek kadar ince bir gerçekte yürüyormuş gibi geldi Tom'a. Suskun, öyle kalakalmış, içindeki baskı azalmış bir halde yoluna devam etti. Ne düşünmeye, yada konuşmaya, ne bir ses çıkarmaya yada hareket yapmaya, ne de o donup kalmışlığını değiştirmeye cesareti vardı. Onun yüzünü düşünmeye zor dayanıyordu. Onun varlığının bilincinde, gerçeğin ötesindeki dünyada hareket ediyordu.

Karşılıklı bakışarak tanıştıkları duygusu, acı verircesine çılgına çeviriyordu onu. Nasıl emin olabilirdi, elinde ne kanıt vardı ki? Kuşku, sonsuz bir boşluk duygusu gibi, hiçlik gibi bir şeydi, her şeyi tüketip bozandı. İnanma isteğini yüreğinde sakladı. Tanışmışlardı karşılıklı.

Ondan sonraki birkaç gün bu duyguyla dolaştı durdu. Derken, bu duygu, bir sis gibi sıradan ve anlamsız dünyaya yol vermek için aralandı. Tom insanlarla ve kötülükle çok iyi geçiniyordu, ama düş kırıklığının katı çıplaklığının kendini gösterme-

sinden korkuyordu.

Birkaç gün sonra, akşam yemeğinin ardından sırtını ateşe vermiş dururken, kadının geçtiğini gördü. Kadının, onun varlığından haberi olduğunu, onun farkında olduğunu bilmek istiyordu. Aralarında bir şey olduğunun söylenmesini istiyordu. Orada durup merakla yoldan aşağı yürümesini gözledi. Sonra Tilly'yi çağırdı.

«Bu kim olabilir?»

Kırk yaşlarında, şaşı bir kadın olan ve Tom'u çok seven Tilly, bakmak için sevinçle pencereye koştu. Tom ondan bir şey istediği zaman sevinirdi. Kısa perdenin üstünden başını uzattı; siyah saçlarındaki dışarı fırlamış küçük, sıkı topuzun tepesini aşağı yukarı hareket ettirirken insanın içine dokunan bir hali vardı:

«A, bilmiyor musun,» - «biliyorsun ya, papazın evinde oturuyor işte, - biliyorsun değil mi?—»

«*Nerden* bileyim ben ebem karı,» diye bağırdı Tom.

Tilly kızardı; boynunu içeri çekip ona sert, şaşı gözleriyle azarlarcasına baktı.

«Canım biliyorsun ya işte - yeni kâhya kadın.»

«Evet - peki ne olmuş öyleyse?»

Tilly kızgın, atıldı,

«Öyleyse *ne* olmuş ha?»

«Kâhya olsun olmasın, eninde sonunda bir kadın, değil mi? Bunun ötesinde birşeyler var onda! Kim o? Adı ne?»

«Adını *bilmiyorum*,» diye terslendi Tilly; erkek olmaya başlayan bu delikanlının başının etini yemesine izin vermeye niyeti yoktu.

Tom bu kez daha nazik sordu,

«Adı ne?»

Tilly ağırbaşlılıkla,

«Bunu bilmediğimden hiç kuşkum yok.»

«Yani şimdi onunla ilgili bildiğin tek şey, papazın evinde çalıştığı mı?»

«Adını söylediklerini duydum ama şimdi öldürsen anımsayamam.»

«Seni hiçbir işe yaramaz kalbur kafalı kadın

seni, bu kafan ne işe yarar ki senin?»

Tilly ters ters,

«Herkesinki ne işe yararsa benimki de ona,» dedi. Hiçbir şeyi, Tom'un ona böyle adlar takıp onunla atışmaları kadar sevmezdi.

Suskun bir duraklama oldu.

Hizmetçi kadın onu sınar gibi,

«Kimsenin aklında tutabileceğini sanmıyorum.»

«Neyi?»

«Canım adını işte.»

«Nasıl yani?»

«Yabancı bir yerlerden yada öyle bir şey.»

«Kim söyledi bunu sana?»

«Onunla ilgili bildiğim tek şey bu.»

«Peki sence nereden gelmiş olabilir?»

«Bilmem. Polonya'dan kaçtığını söyleyenler var. *Ben* bilmiyorum.»

Tom'un üstüne saldıracağını bilerek aceleyle eklemeye çalışmıştı.

«Polonya'dan ha? *Sen* olsan Polonya'dan neden kaçardın? Bu hayvanat bahçesi muhabbeti kimin fikri?»

«Onların dediği bu - *Ben* bilmiyorum.»

«Kimin dediği?»

«Bayan Bentley onun Polonya'dan geldiğini söylüyor - yada Polonyalı yada soyu sopu Polonyalı.»

Tilly giderek bu işe daha çok karışmaya başladığından korkuyordu.

«Polonyalı olduğunu kim söylüyor?»

«Herkes.»

«Öyleyse ta buralara onu getiren nedir?»

«Bunu bilemem. Bir de küçük kızı var.»

«Küçük kızı mı var?»

«Üç dört yaşlarında filan, yabani mantar gibi bir kafası var.»

«Siyah saçlı mı?»

«Beyaz - çok açık yani ve mantar gibi.»

«Bir de baba var öyleyse?»

«Bildiğim kadariyle yok, bilmiyorum.»

«Neden gelmiş buraya?»

«Bilmiyorum, papaz olmasaydı işi tamamdı.»

«Çocuk onun mu?»

«Sanırım - öyle diyorlar.»

«Onunla ilgili şeyleri kim söyledi sana?»

«Canım Lizzie işte - bir Pazartesi - geçerken gördük de...»

«Elbet önünüzden bir şey geçer geçmez hemen dilleriniz takırdamaya başlar.»

Brangwen ayakta, düşüncelere daldı. O akşam Cossethay'daki Kırmızı Aslan'a gitme nedenlerinin yarısı da bu konuda biraz daha bilgi edinmekti.

Öğrenebildiği kadarıyla; kadın Polonyalı bir doktorun karısıydı. Kocası göçmen olarak geldiği Londra'da ölmüştü. Konuşmasında az buçuk yabancılık vardı, ama ne söylediğini kolayca anlıyordunuz. Anna adında küçük bir kızı vardı. Kadının adı Lensky'ydi, Bayan Lensky.

Brangwen sonunda, bilinen gerçeklerin dışında bir şey oluştuğunu hissetti. Aynı zamanda ona karşı garip bir kesinlik duygusuna varmıştı; kadının yazgısı ona bağlıymış gibi bir şeydi bu. Yabancı olması Tom'a uçsuz bucaksız bir doyum duygusu veriyordu.

Yaşamında, içinde Tom'un gerçekten varolduğu yeni bir yaradılış gerçekleşmişçesine hızlı bir değişim olmuştu. Her şey önceleri hep yalın, gerçekdışı, çorak ve tümüyle bomboştu. Şimdiyse yönetebileceği gerçekler vardı.

Kadını doğru dürüst düşünmeye cesaret edemiyordu. Korkuyordu. Yalnızca, bu arada hep onun varlığının bilincindeydi, kadın uzakta değildi, Tom'un içindeydi ama onu tanımaya, onu düşünerek yakınlaşmaya bile cesareti yoktu.

Bir gün yolda küçük kızıyla yürürken rastladı ona. Elma çiçeği gibi yüzü olan ve ışıldayan uçuk sarı saçlarının diken pamuğu gibi dümdüz, yabansı, alev alev parçacıklar biçiminde sağdan soldan fırladığı, çok koyu renk gözlü bir çocuktu. Tom kadına baktığında, çocuk kırgın, kara gözlerle ona bakarak kıskançlıkla annesine sokuldu ama anne Tom'a yine o boş bakışlarla baktı; o bakışın boşluğu Tom'un içine bir ateş saldı. Bebekleri dipsizmişçe-

sine çok koyu renkte, koskocaman gri kahverengi gözleri vardı. Tom tüm damarları tutuşmuşçasına o güzelim alevin tenini yaladığını duydu ve nereye gittiğini bilmeden, yürüdü.

Yazgısı yaklaşıyordu, biliyordu bunu. Dünya, bu biçim değişmesine boyun eğiyordu. Hiçbir şey yapamadı: gelecek olan neyse, gelecekti.

Kızkardeşi Effie, bir haftalığına Marsh'a geldiğinde Tom onunla bir kez kiliseye gitti. Düzinelerle boş sıraların bulunduğu küçük yerde yabancının yakınına oturdu. Başını yukarda tutuşunda ve oturuşunda bir incelik, bir yakıcılık vardı. Ona bu kadar uzak, yine de bu kadar yakın olması garipti. Varlığı Tom'dan uzakta, ama ruhuna çok yakındı. Gerçekte, tam orada, Cossethay'daki kilisede küçük kızının yanında oturuyor değildi. Günlerinin görünürdeki yaşamını yaşamıyordu. Başka bir yere aitti. Bunu çok gerçek ve doğal bir şeymiş gibi acı acı duydu Tom. Ama yalnızca Cossethay'den öteye gitmeyen kendi somut yaşamı için ansızın içine saplanan korku, acıyla kuşku verdi ona.

Kadının kalın, kara kaşları biçimsiz burnunun üstünde neredeyse birleşiyor gibiydi; geniş, kalınca dudaklı bir ağzı vardı. Ama yüzü, yaşamın başka bir dünyasına doğru dönmüştü. Cennete yada ölüme değil de bedeninin orada olmamasına karşın hâlâ yaşadığı o yere.

Yanındaki çocuk her şeyi kocaman açılmış, kara gözlerle izliyordu. Garip, küstah bir bakışı vardı, küçük kırmızı ağzı sımsıkı kapalıydı. Savunma için tetikte, bir şeye bekçilik eder gibiydi. Hemen yakınında karşılaştığı Brangwen'in bön, içten bakışları, heyecandan titreyen saldırganlığı, bir acı dalgası gibi kocaman, olağanüstü bilinçli, koyu renk gözlerine ulaştı.

Yaşlı papaz tekdüze, vızıldayan bir sesle konuşuyor, Cossethay da her zamanki gibi kımıldamadan duruyordu. Ve, yabancı, dokunulmazlığı olan bir havayla yabancı bir kadın; kıskançlıkla bir şeye bekçilik eden yabancı, garip bir çocuk vardı.

Vaaz bitince, başka bir varoluşun içindeymiş gi-

bi kiliseden çıktı Tom. Kızkardeşiyle, kadınla çocuğun arkasında kiliseye giden patikadan aşağı inerlerken çocuk ansızın annesinin elinden kurtulup nerdeyse gözle görülemeyecek kadar hızlı bir hareketle gerisin geri kayıverip Brangwen'ın ayağının hemen yanındaki bir şeyi almak için eğildi. Minicik parmakları becerikli ve çevikti ama yine de kırmızı düğmeyi kaçırdılar.

«Bir şey mi buldun?» dedi Brangwen ona ve o da düğmeyi almak için durdu ama kız kapınıştı bile; küçük paltosuna bastırarak geri çekildi, onu farketmesini yasaklamak istermişçesine kara gözleri alev alev bakıyordu Tom'a. Onu susturduktan sonra, hızlıca döndü,

«Anne—» ve patikadan aşağı koşup gitti.

Annę durmuş, çocuğa değil de Brangwen'a bakarak, duygusuz, izliyordu. Tom kadının ona baktığını hissetti, orada her şeyin dışında ama adam için o yabancı varlığıyla yine de hâkim bir tavırla duruyordu.

Tom ne yapacağını bilemiyordu, kızkardeşine döndü. Ama anlamsız olmasına karşın yine de çok hareketli kocaman gri gözler, onu, elinde olmaksızın olduğu yere mıhladı.

«Anne, alabilirim, değil mi?» diyen çocuğun övünen, gümüş gibi sesi duyuldu. «Anne» - annesini, hep onu anımsamak için çağırıyor gibiydi - «anne» - ve annesi «Efendim çocuğum dediğinde söyleyeceği hiçbir şey yoktu. Ama o anda bir şey uyduruverdi; bir an sürçtükten sonra koşmaya devam etti,

«Bu insanların adları ne?»

Brangwen, o ne idüğü belirsiz,

«Bilmiyorum yavrum,»u duydu.

Tom, kendi içinde değil de, dışarda bir yerde yaşıyormuş gibi yoldan aşağı doğru gitti.

«*Kimdi* o?» diye sordu kardeşi Effie.

«Bilmem.» Bilmiyordu.

«Çok komik *bir kadın*. Çocuk da cin çarpmışa benziyor.» dedi Effie suçlar gibi.

«Cin çarpmış mı? Nasıl cin çarpmış?»

«Kendin de görebilirsin bunu. Anne düzgün bir

kadın, bunu itiraf etmeliyim - ama çocuk, perilerin değiştirdiği çocuklar gibi. Kadın otuzbeşinde falan olmalı.»

Tom hiç oralı olmadı. Kızkardeşi konuşmasını sürdürdü.

«Al işte tam sana göre bir kadın, en iyisi onunla evlen *sen*.» Tom hâlâ oralarda değildi. Olaylar neyse, oydu.

Başka bir gün, çay saatinde, masanın başında otururken, biri ön kapıyı vurdu. Tom ayağa kalkıp sürgüyü çekti, büyük anahtarı çevirdi, kapıyı açtığında garip kadın eşikte duruyordu.

«Yarım kilo tereyağ verebilir misiniz bana?» Yabancı bir dili konuşan birinin dikkatli, kopuk tavriyle konuşuyordu.

Tom dikkatini onun sorduğu soruya vermeye çalıştı. Kadın soru sorar gibi bakıyordu ona ama o sorunun altında, kadının o çok hareketsiz duruşunda onu etkileyen ne vardı?

Kenara çekildi ve kapı onu kabul etmek için açılmış gibi kadın hemen içeri girdi. Bu, Tom'u tedirgin etti. İçeri davet edilinceye dek kapıda durmak, herkes için usuldendi. Tom mutfağa gitti, kadın da onu izledi.

Beş çayı için hazırlanmış kahvaltı, ovulmuş, çam tahtası bir masanın üstündeydi, kocaman bir köpek ateşin önünden kalkıp kadına doğru gitti. O da mutfağın ortasında kımıldamadan durdu.

Yüksek sesle,

«Tilly,» diye bağırdı, «hiç yağımız var mı?»

Yabancı, siyah pelerininin içinde orada öylece, sanki suskunluğun ta kendisiymiş gibi duruyordu.

Uzaktan cırtlak bir bağırış duyuldu.

«Ne?»

Tom sorusunu bağırarak yineledi.

Tilly'nin tiz sesi süthaneden yanıtladı,

«Ne varsa hepsi masanın üstünde.»

Brangwen masaya baktı. Tabakta, yarım kiloya yakın büyük bir kalıp tereyağ vardı. Yuvarlaktı, meşe palamudu ve yapraklariyle damgalanmıştı.

Tom bağırarak,

«Çağrıldığında gelmez misin sen?»

Tilly merakla gözetleyerek öbür kapıdan girdi, bir yandan da,

«Ne istiyorsun?» diye karşı koyuyordu.

Brangwen sorusuyla emir verir gibi, sabırsızca yineledi,

«Hiç yağımız *yok mu?*»

«Ne varsa masanın üstünde dedim ya işte.» Tom'un sorusunu başka türlü yanıtlayamadığı için sabırsızlanmıştı Tilly.

«Onun dışında bir lokma bile yok.»

Suskunluk oldu bir an.

Yabancı, önce söyleyeceklerini düşünen birinin o garip biçimde hazırlıklı ve kopuk tavrıyla,

«A, öyleyse çok teşekkür ederim. Gelip de sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim.»

Tüm tavırların anlamlarını çıkaramıyordu, az buçuk kafası karışmıştı. En küçük bir nezaket bile durumu kişisellikten uzaklaştırırdı. Ama buradaki bir istekler karmaşasıydı. Brangwen onun kibar konuşması karşısında kızardı, yine de bırakmıyordu onu.

«Çabuk *bunu* onun için paket yap.» Masanın üstündeki tereyağına bakıyordu ve temiz bir bıçak alarak, yağın dokunulmuş yanını kesti. 'Onun için' sözcüğü usulca yabancının içine işledi ve Tilly'yi kızdırdı.

«Papaz tereyağını Brown'lardan alır,» dedi hizmetçi kadın, durdurulması olanaksızdı. «Yarın sabah ilk iş tereyağ yapacağız.»

«Evet—» 'uzun, yorgun görünüşlü, yabancı' bir evet— «evet» dedi Polonyalı kadın, «Bayan Brown'a gittim. Onda hiç kalmamış.»

Tilly başını kaldırdı; tereyağ alanların, görgü kurallarına göre, öyle serinkanlılıkla elini kolunu sallayarak gelip, ön kapıyı çalarak öbür müşterilerin yağı yokken, yarım kilo kadar bir miktarı istemek gibi bir davranışı olamaz demek için çatlıyordu. Brown'lardan alıyorsan, oradan alırsın, benim tereyağım, onlarda olmadığında o boşluğu doldurmak için yapılmıyor.

Brangwen, Tilly'nin bu söylenınemiş konuşmasını çok iyi anlamıştı. Polonyalı hanımefendi anlamadı ve papaz için tereyağ istediği, Tilly de yayığı sabah döveceği için, bekledi.

Bu suskunluktan sonra, Brangwen yüksek sesle,

«Toparlan bakalım,» diye bağırdı ve Tilly içerdeki kapının ardında yitip gitti.

«Sanırım gelmemem gerekiyordu.» Yabancı, yapılması gerekenin ne olduğunu sorar gibi araştıran gözlerle Tom'a bakıyordu.

Tom ne yapacağını şaşırmıştı.

Şen bir tavır takınmaya çalışarak,

«Nedenmiş o?» Yalnızca koruyucu olmaya çabalıyordu.

Yabancı, düşünceli,

«Siz—?» diye söze başladı ama ne söyleyeceğini tam bilemediğinden konuşma çabucak sona erdi. Dili iyi konuşamadığından, baştanberi kadının gözleri Tom'un gözlerinden hiç ayrılmamıştı.

Ayakta, yüzleri birbirlerine dönük, durdular. Köpek kadının yanından ayrılıp adamın yanına gitti. Adam ona doğru eğildi.

«Küçük kızınız nasıl?»

«Evet, teşekkür ederim, çok iyi.» Yanıt, tümüyle yabancı dilde bir nezaket cümlesiydi.

«Otursanıza.»

Kadın bir iskemleye oturdu, pelerininin kol yarıklarından çıkan ince kolları, kucağında öylece duruyordu.

«Buralara alışık değilsiniz.» Tom hâlâ şöminenin önünde, ceketsiz, sırtı ateşe dönük ayakta, garip bir bakışla dimdik kadına bakıyordu. Kadının kendini denetleyişi Tom'un hoşuna gitmiş, onu kamçılamış ve garip bir biçimde rahatlatmıştı. Kendine ve içinde bulunduğu duruma böylesine egemen olduğunu hissetmek, Tom'a nerdeyse kaba bir şeymiş gibi geliyordu.

Kadının gözleri, soru sorar gibi bir an onun üstünde durdu, bu konuşmanın ne anlama geldiğini düşünüyordu.

Anlayarak,

«Hayır,» dedi. «Hayır-garip bu.»

«Oldukça kaba buluyorsunuz değil mi?»

Gözleri adamda, söylediklerini yinelemesi için bekledi.

«Bizim usullerimiz size kaba geliyor.»

«Evet-evet, anlıyorum. Evet, değişik, garip ama ben Yorkshire'daydım—»

«Eh, neyse, buradakiler oradakilerden daha kötü değildir.»

Pek anlamamıştı. Adamın koruyucu tavrı, kendine güveni ve yakınlığı düşündürmüştü onu. Ne demek istiyordu? Eğer adam onun dengiyse, neden bu kadar keyfi davranıyordu?

Belirsiz bir tavırla,

«Hayır,» dedi, gözleri adamdaydı.

Tom'u canlı, taptaze, çocuksu, inceliksiz, kendisiyle bir ilişki kurabilme olasılığının ötesinde gördü. Yine de açık renk saçları ve enerji dolu mavi gözleri ve onun dengi olabilecek sağlıklı bedeniyle, yakışıklıydı. Dikkatle inceledi. Onun için anlaşılması güç biriydi; sıcak, inceliksiz ve güvensiz olmanın ne demek olduğunu bilmezmişçesine, ayakları üstünde güvenle duran, o kadar kendinden emin biri. Öyleyse ona bu garip durağanlığı veren neydi?

Bilmiyordu. Düşündü. Adamın yaşadığı odanın dörtbir yanına bakındı. Onu büyüleyen, nerdeyse korkutan insana yakın gelen bir gizliliği vardı. Eşyalar, yaşlı insanlar gibi eski, göze tanıdık gelen şeylerdi ve burası Tom'a öylesine yakın görünüyordu ki, onun varlığının bir parçası gibiydi; tedirgin oldu kadın.

«Daha şimdiden siz bu evde yaşayalı epey zaman olmuş öyle değil mi?» dedi kadın.

«Ben hep burada yaşadım.»

«Evet-ama öbürleri-aileniz?»

«*İki*yüz yıldan uzun süredir buradayız.» Kadının gözleri hep adamın üstündeydi, faltaşı gibi açılmıştı, onu kavramak ister gibi... Adam, kadın için orada olduğunu hissetti.

«Burası kendi yeriniz mi, ev, çiftlik—?»

«Evet,» dedi Tom. Gözlerini indirdi ve onunki-

lerle karşılaştı. Bu, kadını tedirgin etti, onu tanımıyordu. Adam yabancının biriydi, birbirleriyle bir alışverişleri olamazdı, yine de bildiği kadariyle adamın bakışı rahatsız ediyordu onu. Garip bir biçimde kendinden emin ve toksözlüydü.

«Tek başınıza mı yaşıyorsunuz?»

«Evet - eğer buna yalnız derseniz.»

Anlamıyordu. Öylesine olağandışı geliyordu ki ona. Anlamı neydi bunun?

Adamı bir süre izledikten sonra ne zaman elinde olmaksızın, gözleri onunkilerle karşılaşsa, bilinçsiz bir sıcaklığın her yanını dövdüğünü farkediyordu. Kımıldamadan, çarpışan duygularla, oturdu. Bir anda ona bu kadar yaklaşan bu garip adam kimdi? Ona ne oluyordu böyle? Adamın genç, sıcacık ışıltılı gözlerinde ona bir hak yakıştıran, onunla konuşan, ona koruyuculuğunu uzatan bir şey vardı, ama nasıl olabilirdi bu? Neden konuşmuştu kendisiyle! Neden gözleri bu denli güvenli, bu denli ışık ve inanç dolu; ne izin ne de bir belirti beklemiyordu?

Tilly elinde koskoca bir yaprakla döndüğünde ikisini sessiz sedasız oturur buldu.* Hizmetçinin geri dönmesiyle Tom bir anda konuşmanın kendisine düştüğünü hissetti.

«Küçük kızınız kaç yaşında?»

«Dört.»

«Öyleyse babası öleli çok olmadı?»

«Öldüğünde kızım bir yaşındaydı.»

«Üç yıl mı oldu?»

«Evet, üç yıl oldu öleli-evet.»

Bu soruları soyutlanmış denecek kadar garip bir biçimde suskun, yanıtlıyordu. Kadın, gözlerinde parlayan taze bir el değmemiş havasıyla yeniden baktı ona. Tom, ne ona yaklaşabileceğini ne de ondan uzaklaşabileceğini hissediyordu. Kadının varlığında, adamı onun önünde kaskatı kesilecek kadar inciten bir şey vardı. Kadının gözlerinde düşünceli bir bakışın belirdiğini gördü.

---

* Çoğunlukla o yıllarda çiftlik ürünleri lahana yapraklarına sarılıp satılırdı. (Çev.)

Tilly yağı verdi, kadın da ayağa kalktı.

«Çok teşekkür ederim. Ne kadar?» dedi.

«Bu, bizim papaza armağanımız olsun, benim kiliseye gitmemin yerine geçer,» diye yanıtladı Tom.

«Hem kiliseye gitsen hem de yağın parasını alsan daha iyi olurdu,» diye atıldı Tilly, ona sahip çıkmakta, kararlıydı. Tom:

«Karışmasan olmaz, değil mi?» dedi.

Polonyalı kadın Tilly'ye,

«Ne kadar, lütfen?» Brangwen ayakta, öylece durdu.

«Öyleyse teşekkür ederim.» dedi kadın.

«Bir ara küçük kızınızı getirin de tavuklarla atlara baksın,» dedi Tom, - «tabii eğer isterse.»

«Evet, çok ister,» dedi yabancı kadın ve gitti.

Brangwen onun ayrılışıyla kararmış, ayakta öylece kalakaldı. Güveninin tazelenmesini bekleyerek ona kaygıyla bakan Tilly'yi farkedemiyordu. Hiçbir şey düşünemiyordu. Garip kadınla görünmez bir bağ kurduğunu hissediyordu.

Afallamıştı, başka bir bilince geçmiş gibiydi. Bedeninin bir yerinde, göğsünde yada kasıklarında başka bir hareket başlamıştı. Orada güçlü bir ışık yanıyormuş, Tom'un da bu ışıkta aralarında yanan, onları gizli bir güç gibi birbirine bağlayan bu değişimden başka hiçbir şey bilemeyecek kadar gözleri kamaşmıştı. Kadın eve geldiğinden beri Tom, ne yapacağını şaşırmış, işlerini bile pek gözü görmez olmuştu, amaçsız, oradan oraya sürüklenip giden uyuşuk bir durumda, bir başkalaşım içindeydi. Yeni bir doğuma doğru gelişen bir yaratık gibi, başına gelenlere boyun eğiyor, iradesini serbest bırakıyor, kendini yitirmekten acı duyuyor, hep çılgınca coşkunun kıyıcığında uykuda bekliyordu.

Kadın, çocuğuyla iki kez çiftliğe geldi, ama aralarında o geçici sükünet hep vardı; üstlerine ölü toprağı serpilmiş gibi yoğun bir dinginlik ve edilgenlikti bu; öyle ki, hiçbir etkin değişiklik olamıyordu. Tom çocuğun farkında bile değil gibiydi, ama yine de doğasındaki sevecenlikle ve onu ata bindirerek, tavukları yemleterek güvenini kazandı, hatta daha

da etkiledi onu.

Bir kez yolda karşılaştılar ve Tom ana-kızı Ilkeston'dan alıp eve götürdü. Çocuk sevilmek istermişçesine ona sokulmuştu, anne hiç kımıltısız oturuyordu. Üstlerine yumuşak bir sis gibi bir belirsizlik ve iradeleri askıda kalmışçasına bir suskunluk çökmüştü. Yalnızca kadının ellerini görüyordu; eldivensiz, kucağında kavuşturulmuş... Parmağındaki nikâh yüzüğünü farketti. Bu, Tom'u dışlıyordu: kapalı bir çemberdi. Kadının yaşamını bağlamıştı ve kadının içinde Tom'un yer alamayacağı yaşamının karşısında duruyordu. Bununla birlikte, bunların ötesinde, kadın ve erkek vardı karşılaşmaları gereken.

Hafifçe kaldırarak arabadan inmesine yardım ederken, onu ellerinin arasında tutmaya hakkı olduğunu hissetti. Kadın hâlâ öbürüne, arkadakine aitti. Ama Tom da ilgilenmeliydi onunla. İhmal edilmeyecek kadar yaşam doluydu.

Onun, bazen içinde yitip gittiği o belirsizliği Tom'u kızdırıyor, öfkelendiriyordu. Ama yine de kendini tutmasını başarıyordu. Kadının hiç yanıtı, hiç ona yönelmesi yoktu. Bu da erkeği düşündürüyor, kızdırıyordu; ama uzun süre boyun eğdi buna. Derken Tom'a önem vermemesinin getirdiği birikimin sıkıntısından, giderek yıkıcı bir öfke doğdu ve Tom ondan kaçıp uzaklara gitmek istedi.

Kadının Marsh'a gelmesi, tam da onun bu ruh durumunda olduğu döneme rastladı. Tom, başkaldırısı içinde güçlü ve ezici; ona karşıydı ve dikkatle izliyordu onu; hiçbir şey söylememesine karşın, kadın, Tom'un öfkesini, onu kavrayıveren yoğun sabırsızlığını duyuyor, bir uyuşukluktan çıkarcasına sarsılıyordu yine. Bir kez daha yüreği apansız bir dürtüyle heyecan seline kapılıyordu, ona bakıyordu; bir bakıyordu; bir beyefendi olmayan ama yine de yaşamına girmekte ısrar eden yabancıya bakıyor ve içindeki yeni bir doğumun sancısı damarlarına vurarak onlara yeniden biçim veriyordu. Karşısında duran bu kör, bu ısrarlı adama karşılık verebilmek için yeni bir varoluş, bir biçim bulma adına her şeye yeniden başlaması gerekecekti.

Üstünden, yeni doğumun ürpertisi, bulantısı geçti, Tom'a atlayan alev, onun tenindeydi. Kadın ondan, onunla bu yeni yaşamı istiyordu, yine de bir yokolma olduğu için kendini ona karşı savunmalıydı.

Tom, tek başına toprakta çalışırken yada koyunların yavrulama döneminde dişilerle otururken, gündelik yaşamın olgu ve gereçleri, amacının özünü ortada bırakıp, uzaklaşıyordu; sonra, onunla evlenecekmiş, kadın da onun yaşamı olacakmış gibi geldi.

Giderek, onu görmediği halde, onu tanır oldu. Kimsesiz bir çocuk gibi korunmasına verilmiş biri olarak düşünmeyi isterdi ama ona yasaktı bu. Durumun bu zevkli bakış açısından vazgeçmek zorundaydı. Kadın Tom'u reddedebilirdi; ayrıca kadından korkuyordu.

Uzun şubat geceleri boyunca, koyunları doğururken, sundurmadan ışıklar saçan yıldızlara baktı; kendi kendine ait olmadığını biliyordu. Kendinin yalnızca eksiği olan, tamamlanmamış ve boyun eğmiş bir şey olduğunu itiraf etmeliydi. Karanlık evrende dolaşan gezegenler vardı; tüm kalabalık sonsuz bir gezideydi. Kendinden daha büyük emre boyun eğerek, ufacık, oturdu kaldı.

Kadın ona gelmedikçe, Tom bir hiç olarak kalacaktı. Güç bir deneydi ama, kadın Tom'a olan ilgisizliğini yineledikten, ve o da çoğu kez kadın için varolmadığını gördükten sonra, tepesi atıp kaçmaya çalışmış; kendi kendine de pekala yetebileceğini söylemişti; bir erkekti o, ve yalnız yaşayabilirdi; Tom gecenin yıldızlı karmaşası karşısında eğilmeli ve onsuz bir hiç olduğunu itiraf etmeliydi.

O bir hiçti, ama kadınla gerçek biri olacaktı. Eğer şimdi kadın koyunlarla kuzuların huysuz melemeleri arasında koyun ağıllarının yanındaki donmuş çayırlıkta yürürse ona bütünlük ve olgunluk getirirdi ve eğer öyle olacaksa Tom'a gelmeliydi! Öyle olmalıydı-öyle olması yazılmıştı.

Tom çoktandır ona kesinlikle evlenme teklif etmeyi tasarlıyordu ve biliyordu ki bunu kendisine sorduğunda, kadının içtenlikle onaylaması gerekirdi.

Öyle olmalıydı, başka türlüsü olamazdı.

Onunla ilgili pek az bir şey öğrenebilmişti. Yoksuldu kadın, yapayalnızdı, kocası ölmeden önce ve öldükten sonra Londra'da çok zor günler geçirmişti ama Polonya'da bir toprak sahibinin kızı, iyi bir aileden gelen bir hanımefendiydi.

İçten içe Tom'la onun arasında bağ kuran bir başka gerçek, başka bir ruhsal mantık vardı.

Bir mart akşamı, rüzgâr dışarda uğuldarken, ona sormanın zamanı geldi. Elleri önünde ateşe doğru eğilmiş oturmuştu ve ateşe bakarken hemen hiç düşünmeden bu akşam gideceğini biliyordu.

Tilly'ye;

«Temiz bir gömleğim var mı?» diye sordu.

«Temiz gömleklerin olduğunu biliyorsun.»

«Evet - beyaz bir gömlek getir bana.»

Tilly, Tom'un babasından kalmış pamuklu gömleklerden birini getirip havalanması için ateşin önüne koydu. Tilly kendisini hiç farketmeden durgun ve dalgın bir halde kolları dizlerine dayalı oturan Tom'u sessizce ve içi sızlayarak sevdi. Son zamanlarda, onun yanında, onun için bir şey yaptığında içini titreten bir ağlama isteği duyar olmuştu. Şimdi de gömleği yayarken, elleri titriyordu. Artık hiç bağırmıyor, şakalaşmıyordu. Evdeki derin durgunluk titretiyordu Tilly'yi.

Tom yıkanmaya gitti. Durgunluğunun diplerinde garip küçük bilinç kıvılcımları yükselip hava kabarcıkları gibi patlıyordu.

Şöminenin önündeki paravanadan gömleğini almak için uzanırken,

«Bunun yapılması gerek, yapılması gerekse, kaçınmak niye?» dedi. Duvardaki aynada saçlarını tararken de, kendi kendine yarım ağızla,

«Kadın, ağzı var dili yok budalanın biri değil.» diye karşılık verdi. «Yangına körükle gitmiyor. Hoşuna gideni yapmaya ve canı kimi isterse sinirlendirmeye hakkı var!»

Sağduyusunun şimşek gibi getirdiği bu düşünce, onu biraz daha ileri götürdü.

Onun konuştuğunu duyan Tilly ansızın belirive-

rerek:

«Bir şey mi istedin?» Durup açık renk sakalını taramasına baktı. Tom'un gözleri dingindi ve hiç de rahatsız edilmiş gibi bir hali yoktu.

«Evet,» dedi Tom, «makası nereye koydun?»

Getirdi Tilly ve o sakalını düzeltirken, çenesini öne uzatmış, durup izledi.

«Koyun kırpma yarışmasındaymışsın gibi kendini kuşa çevirme,» dedi telaşla. Tom dudağına düşen bir bukleyi çabucak üfledi.

Tertemiz giysilerini giydi, nesi var nesi yok, tümünü dikkatle gözden geçirip en iyi paltosunu çıkardı. Hazır olunca, alacakaranlık basarken meyve bahçesini geçip, nergis toplamaya gitti. Rüzgâr elma ağaçlarında uğulduyor, sarı çiçekler çılgınca bir aşağı bir yukarı savruluyordu; yassılaşmış, gevrek saplarını koparmak için eğildiğinde filizlerinin o güzel fısıltısını duydu.

Bahçe kapısından çıkarken rastladığı bir arkadaşı:

«Ne yapıyorsun?» diye bağırdı.

«Az buçuk flörtümsü bir şey.»

Ve eli ayağı tutmayan heyecan içindeki Tilly, kendini tarladan Tom'un gidişini görebileceği, büyük bahçe kapısına kadar rüzgârın hızla sürüklemesine bıraktı.

Tepeyi tırmanıp papaz evine doğru yola koyuldu; nergis demetini korumak için yan tarafına saklamaya çalışırken rüzgar çitlerin arasında uğulduyordu.

Gece bastırıyor, çıplak ağaçların dalları birbirine çarpıyor, ıslıklar çalıyordu. Papaz odasında, kadın da çocuğuyla, rahat bir yer olan mutfaktaydı, biliyordu. Akşam alacasının en karanlığında, bahçe kapısından geçip, rüzgârda eğilmiş, birkaç nergisin ve darmadağın çiğdemlerin renksiz, soluk bir ağ oluşturduğu patikada yürüdü.

Arka tarafta mutfak penceresinden çalıların üstüne akan bir ışık vardı. Duralamaya başlamıştı. Nasıl yapabilirdi bunu? Pencereden bakınca, onu, şimdiden geceliğini giymiş, çocuğu dizinde, salıncak-

lı iskemlede otururken gördü. Yabansı, dik saçlı açık renk kafa, bir büyük adam tavrıyla durumundan hoşnut görünen çocuğun parlak yanaklarına ve taptaze tenine yansıyan ateşin sıcaklığına doğru eğilmişti. Annenin yüzü karanlıktı, durgundu ve Tom, ansızın geliveren bir iç burkulmasıyla onun şu anda daha önceki yaşamında olduğunu anladı. Çocuğun saçları, camelyafı gibi parlıyor, yüzü içten ışık vurmuş balmumu gibi aydınlanıyordu. Rüzgâr hızla patlayıverdi. Anneyle çocuk kımıltısız, suskun oturuyor, çocuk boş gözlerle ateşe, anne de boşluğa bakıyordu. Küçük kız uyumak üzereydi.

Rüzgâr, evi sarsarken kadın ansızın tedirgin, çevresine bakındı, Brangwen küçük dudakların kıpırdadığını gördü. Anne çocuğu sallamaya başladı ve Tom, salıncaklı iskemlenin hafif gıcırtısını duydu. Sonra yabancı bir dilde söylenen bir şarkının tekdüze mırıltısı çalındı kulağına. Ardından rüzgârın yeni bir patlamasıyla anne uzaklara sürüklenmiş gibi oldu; çocuğun gözleri kapkara, koskocamandı. Brangwen başını kaldırıp karanlık gökyüzünde bir baştan bir başa aceleyle toplanan büyük bulutlara baktı.

Sonra çocuğun tiz, yakınan ama yine de buyurgan sesi duyuldu:

«Onu söyleme anne, duymak istemiyorum.»

Şarkı usuldan, söndü.

«Artık yatacaksın,» dedi anne.

Tom çocuğun dört elle sarılmış karşı koyuşunu, annenin sarsılmaz uzaklığını, çocuğun sımsıkı sarılan istekli çabasını gördü. Sonra ansızın apaçık çocuksu bir meydan okuma duyuldu:

«Bana bir masal anlatmanı istiyorum.»

Rüzgâr esti, masal başladı, çocuk annesinin kucağına gömüldü; Brangwen kaygılı, dışarda bekliyor, rüzgârda ağaçların çılgınca dalgalanmasına ve yoğunlaşan karanlığa bakıyordu. İzleyeceği bir yazgısı vardı, orada kapının eşiğinde oyalandı.

Çocuk uzak, kımıltısız, dertop olup annesinin kucağına kıvrılmıştı, dimdik saç tutamları arasındaki kırpmadan baktığı koyu gözleriyle kıvrılmış, gözleri

açık uyuyan bir hayvan gibiydi. Anne gölgeler içinde gibi oturuyor, masal kendiliğindenmişçesine sürüp gidiyordu. Brangwen gecenin inişini izleyerek dışarda duruyordu. Aradan geçen sürenin farkına varmadı. Nergisleri tutan eli kaskatı ve soğuktu.

Sonunda masal bitti, anne, boynuna sımsıkı sarılmış çocukla doğruldu. Bu kadar kocaman bir çocuğu bu kadar kolay taşıyabilmesi için epeyce güçlü olması gerekirdi. Küçük Anna, annesinin boynuna asılmıştı. Çocuğun uçuk renkli garip yüzü annesinin omuzunun üstünden bakıyor, bu yüzden uyku akıyordu ama gözler, koskocaman ve koyu gözler, görünmeyen bir şeyle savaşı ve ona karşı direnmeyi sürdürüyordu.

Onlar çıkınca, Brangwen durduğu yerden ilk kez dönüp çevresindeki geceye bakındı. Gördüklerinin gerçekte de bu birkaç ayrılış dakikası içinde göründüğü kadar güzel ve yakın olmasını diledi. Çocuğun gitmesiyle, garip bir gerginlik duydu; yazgı gibi bir acıydı bu...

Anne aşağı inip çocuğun çamaşırlarını katlamaya başladı. Tom kapıya vurdu. Kadın kapıyı düşünceli bir tavırla biraz köşeye kıstırılmış ve bir yabancı gibi tedirgin, açtı.

«İyi akşamlar,» dedi Brangwen, «bir dakika içeri geleceğim.» Kadının yüzünden çabucak bir değişim gelip geçti, hazırlıksızdı. Pencereden vuran ışıkta, arkası karanlık, elinde nergislerle duran Tom'a baktı. Siyah giysileriyle tanımamıştı onu, korktu.

Ne var ki, Tom eşiği aşıp, kapıyı arkasından kapatmıştı bile. Kadın mutfağa döndü, gecenin bu saldırısından ürkmüştü. Tom şapkasını çıkarıp ona doğru geldi. Sonra aydınlıkta siyah giysisi ve siyah paltosuyla, şapkası bir elinde, çiçekleri öbür elinde, öylece durdu. Kadın onun anlayışına sığınarak bir an kendi kendisi olmaktan kaçıp, geriledi. Onu tanımıyor, yalnızca kendisi için gelen bir erkek olduğunu biliyordu. Tek gördüğü, elinde sımsıkı kavradığı bir avuç dolusu çiçekle ona tepesinden bakan, koyu renk giysili bir erkekti. Yüzü ve yaşam dolu gözleri göremiyordu.

Adam onu tanımadan izliyordu; yalnızca onun varlığının bilincindeydi.

«Sizinle bir şey konuşmaya geldim.» Uzun adımlarla masaya yürüdü, şapkasıyla çiçekleri bıraktı, çiçekler az uzağa yuvarlanıp, gevşek bir demet olarak serildi kaldı. Kadın onun bu yaklaşımından çekinmişti. Hiçbir iradesi, varlığı yoktu. Rüzgâr bacada patladı ve adam bekledi. Ellerini boşaltmıştı, yumruklarını sıktı.

Kadının, orada bilinmedik, korkmuş, yine de ona bağlı biri olarak durduğunun farkındaydı.

«Benimle evlenip evlenmeyeceğinizi sormaya geldim. Evli değilsiniz, değil mi?» Garip bir biçimde heyecansız ve ölçülü konuşuyordu.

Adamın garip bir biçimde kişisellikten uzak mavi gözleri, gerçeğe bir yanıt aramak için kadının gözlerine bakarken, uzun bir suskunluk oldu. Kadındaki gerçeği ortaya çıkarmaya uğraşıyordu ve o, hipnotize edilmiş gibi sonunda yanıtlamak zorunda kaldı.

«Evet, evli değilim.»

Adamın gözlerindeki bakış değişti, daha bir yakınlaştı kadına; ondaki gerçeğe bakıyor gibiydi. Hiç değişmeyeceklermiş gibi birleşmiş, kararlı ve sonsuzdular. Kadını, birlikte kavramış ve çözmüş gibiydiler. İradesi daha yumuşamış, adama yaklaşmış, onunla daha sıradan bir dilekte birlikte olarak yeniden yaratıldığını hissederek, titredi:

«Beni istiyor musun?»

Adamın yüzü sapsarı oldu.

«Evet.»

Hâlâ kuşku ve suskunluk vardı.

«Hayır,» dedi kadın, kendi konuşuyor gibi değildi. «Hayır, bilmiyorum.»

Adam içindeki gerginliğin gevşediğini hissetti, yumrukları sarktı, kımıldayamıyordu. Belirsiz çöküşü içinde çaresiz, durduğu yerden ona baktı. Bir an için kadın gerçek değilmiş gibi göründü sonra şaşkınlıkla, hiç hareket etmiyormuş da ansızın akıvermiş gibi kadının dosdoğru kendine geldiğini gördü. Kadın elini adamın ceketine koydu.

Dümdüz bir tavırla,

«Evet, istiyorum,» dedi. İri, dürüst, şimdi yepyeni bir biçimde bu olağanüstü gerçekle kocaman açılmış gözlerle bakıyordu. Adam durduğu yerde bembeyaz kesildi ve hiç kıpırdamadı, yalnızca kadının gözleri onunkileri kavramıştı; bir acı duydu. Kadın, onu bu yeni açılmış, iri, bir çocuğunkini andıran gözleriyle görüyor gibiydi ve onu heyecanlandıran garip bir hareket yaparak, öpmek istercesine karanlıkta kalan yüzü ve göğsüyle usulca ona doğru uzandı; adamın beyninde bir şey kırılır gibi oldu, bir an için üstüne bir karanlık çöktü.

Kadını kollarına aldı ve yitip gitmiş, öptü onu. Kendinden kopmak, keskin, bembeyaz bir acıydı onun için. Kadın kollarında bir çocuk gibi öyle küçük, hafif, kabul ediciydi ve yine de öyle sevilmek isteyen, sonsuz sevgi isteyen bir hali vardı ki, kaldıramıyor, dayanamıyordu Tom.

Dönüp bir iskemle aradı ve onu kollarında tutarak, göğsünde, çok yakınında, onunla oturdu. Sonra birkaç saniye uyudu, uykuların en koyusuna kitli, tüm varlığıyla, mutlak bir unutuşla, uyudu.

Tom, onu üstünde sıcacık, kendine yakın tutarak, kadın da onun kadar suskun, aynı unutuşa, aynı verimli karanlığa gömülmüş, yavaştan kendine geldi. Usul usul, ama bir gebelikten sonra, karanlığın dölyatağından yeni bir doğum gibi, yeniden yaratılmış olarak döndü. Her şey uçucu, hafif, bir sabah kadar yeni, taze ve henüz başlamıştı. Gündoğuşu gibi yenilik ve mutluluk doldu içeriye ve o, aynı bedendeyinişler gibi, tümüyle kımıltısız, onunla birlikte oturdu.

Sonra kadın, başını kaldırıp ona baktı; iri, genç gözleri ışıkla parlıyordu. Adam eğilip dudaklarından öptü onu; ve gündoğuşu içlerinde parladı, yeni yaşamları yaşanmak için koşup geldi, düşünülebilecek en iyiden de iyiydi; öylesine iyiydi ki, ölmek gibi, başka bir yere geçmek gibi bir şeydi. Ansızın onu daha da kendine çekti Tom.

Az sonra, adamın kollarındayken, başı düşmüş, ona yaslı ve öylece hiç kımıldamadan biraz yorgun,

yorgun olduğu için de yitip gitmişken kadının içindeki ışık sönmeye başladı. Yorgunluğu içinde ona karşı belirli bir olumsuzluk duyuyordu.

«Çocuk var,» dedi, uzun bir suskunluktan sonra. Anlamadı adam. Bir ses duymayalı çok uzun zaman olmuştu. Şimdi yeni başlamış gibi, rüzgârın uğultusunu da duyuyordu.

Hiçbir şey anlamadan,

«Evet,» dedi. Yüreğinde hafif bir kasılma ağrısı, alnında bir gerginlik vardı. Bir şeyi yakalamak istiyor, yakalayamıyordu.

«Sevecek misin onu?»

Ağrı gibi bir kasılma geldi yine.

«Şimdi de seviyorum onu.»

Kadın ona yaslanmış yatıyor, hiçbir şeyi umursamadan onun bedeninin sıcaklığını alıyordu. Adam için, onun orada kendi sıcaklığını içtiğini, karşılığında ağırlığını ve o garip güveni verdiğini hissetmek büyük bir kanıttı ama o denli burada değilmiş gibi görünen kadın, neredeydi? Beyni şaşkınlıkla apaçıktı, onu hiç tanımıyordu ki...

«Ama ben sizden çok büyüğüm,» dedi kadın.

«Ne kadar?»

«Otuz dört yaşındayım.»

«Ben yirmi sekizim.»

«Altı yaş.»

Kadın, onu, az buçuk hoşnut ediyormuşçasına garip biçimde ilgilenmişti. Tom oturup, dinledi ve düşündü. O böyle kendine yaslanmış dururken, Tom da her soluk alıp verişinde onun bedenini hafifçe kaldırıp indirdiği sırada ve kendi yaşam dolu bedeninin üstünde kadının ağırlığını duyarak, onun bir bütünlenmişliği ve dokunulamaz bir gücü olduğunu hissederken, kadın tarafından bu derece bilinmedik olmayı oldukça hoş buluyordu.

Tom ona hiç karışmıyordu, tanımıyordu bile. Kadının ağırlığıyla ona abanmış orada yatması çok garipti. Suskundu Tom. İçi hazla dolmuştu. Onu soluğunun üstünde taşırken, kendini çok güçlü hissediyordu. İkisinin garip, dokunulmaz birlikteliği Tom'a kendini çok güçlü hissettiriyordu. İkisinin garip, do-

kunulmaz birlikteliği Tom'a kendini Tanrı kadar güvenli ve sarsılmaz hissettiriyordu. İçten içe eğlenerek, papazın bilse ne diyeceğini düşündü.

«Artık kâhya olarak burada kalmanıza gerek yok.»

«Burasını seviyorum. İnsan çok yer dolaşınca, burası çok iyi geliyor.»

Tom sustu yine. Ona öyle yakın yatıyor, yine de onu öyle uzaklardan yanıtlıyordu ki; ama aldırmıyordu Tom.

«Küçükken eviniz nasıldı?»

«Babam bir toprak sahibiydi,» dedi kadın, «nehir kıyısındaydı.»

Bunun, onca Tom için pek bir anlamı yoktu. Her şey eskisi kadar belirsizdi ama o böyle yakınındayken hiç umursamıyordu.

«Ben de bir toprak sahibiyim-küçük bir toprak sahibi.»

«Biliyorum.»

Kımıldamaya cesaret edemiyordu. Orada, kollariyle onu sarmış, kadın onun soluğunun üstünde kıpırdamadan yatarken, uzun bir süre hiç kımıldamadı. Sonra usul usul, çekinerek, eli kadının kolunun; bilinmezin yuvarlaklığının üstüne yerleşti. Biraz daha sokulmuş gibiydi kadın. Kızgın bir alev belini yalayarak göğsüne çıktı.

Ne var ki çok erkendi daha. Kadın kalkıp odanın öte yanındaki bir dolaba gitti ve bir tepsi örtüsü çıkardı. Tavrında sessiz ve profesyonelce bir şey vardı. Hem Varşova'da, hem de ayaklanmadan sonra, kocasının yanında hastabakıcılık yapmıştı. Yavaştan bir tepsi hazırlamaya koyuldu. Brangwan'ı unutmuş gibiydi. Tom doğruldu, onda bir çelişmeye dayanamazdı. Kadın gizemli bir tavırla oradan oraya dolaşıyordu. Sonra Tom orada derin düşüncelere gömülmüş, dalgın otururken ona yaklaşıp hafif bir ışıkla gülümseyen iri, gri gözleriyle baktı ama çirkin-güzel ağzı hâlâ kımıltısız ve üzgündü. Korkuyordu Tom.

Alışık olmadığı bir şeyle gerginleşmiş telaşlı gözleri onun önünde az buçuk cesaretini yitirdi, ken-

dini yılgın hissetti; ama yine de ona boyun eğermiş gibi kalkıp eğildi; ağırlığını vererek, üzgün ve ağzının olanca genişliğiyle öptü onu. Öpüşmekti bu, ama hiçbir şey değişmedi. İçindeki korku çok güçlüydü. Yine yakalayamamıştı onu.

Kadın döndü. Papaz evinin mutfağı dağınıktı ama onunla çocuğunun dağınıklığı olduğu için yine de Tom'a güzel görünüyordu. Onda öyle harikulade bir uzaklık, sonra da Tom'la ilişkisi olan bir nokta vardı ki, yüreğini ağzına getiriyordu. Kuşkuyla orada durup, bekledi.

Tom, mavi gözleri çok parlak, onun için düşüncelerle dolu, yüzü gergin ve canlı, saçları darmadağın, siyah giysileriyle ayakta dururken yine ona doğru geldi kadın. Onun tetikte duran kara giysili bedenine yaklaşıp elini koluna koydu. Tom olduğu yerde kalakaldı. Belleğindeki karanlığın, ihtirasla savaştığı, arkası ilkel ve elektrikli gözleri ona dikildi ve bir anda yuttu onu ama o, kendi olarak kaldı. Zorlukla soluk alıyor, alnında saç diplerinden ter fışkırıyordu.

Hep güvensiz, usulca,

«Benimle evlenmek istiyor musun?» diye sordu, kadın.

Konuşamayacağından, korkuyordu Tom. Derin bir soluk aldı,

«İstiyorum,» dedi.

Sonra yine onu çok heyecanlandıran o hareketle, bir eli hafifçe kolunun üstüne dayalı, biraz eğildi ve garip, ilkel bir sevgi yaklaşımıyla ağzını ağzıyla yakaladı. Çirkin-güzeldi, dayanamıyordu Tom. Ağzını onunkinin üstüne koydu ve ağır ağır, güç ve ihtiras toplayarak yanıt geldi; ve Tom'a, artık dayanamayacağı bir noktaya gelinceye kadar, kadın ona yükleniyormuş gibi geldi. Bembeyaz, soluksuz, geri çekildi. Yalnızca mavi gözlerinde kendini yoğunlaştırdığı bir şey, kadının gözlerinde de siyah bir ıssızlık üstünde küçük bir gülüş vardı.

Kadın yine çekiliyordu ondan ve Tom uzaklaşıp gitmek istiyordu. Dayanamıyordu artık. Gitmeliydi ama yine de kararsızdı. Ne var ki kadın arkasını

döndü.

Ansızın küçük bir acının, bir yalanlamanın dürtüsüyle irkilerek, karar verildi.

«Yarın gelip papazla konuşurum.»

Kadın ona baktı, gözleri anlamsız, karanlıklarla doluydu. Hiçbir yanıt göremedi Tom.

«Olur, değil mi?»

«Evet.» Bu yalnızca hiçbir anlamı olmayan bir yankıydı.

«İyi geceler.»

«İyi geceler.»

Tom onu orada öyle, yüzünde hiçbir anlam taşımaksızın ve bomboş, bırakıp çıktı. Sonra kadın papaza götüreceği tepsiyi hazırlamaya koyuldu. Tepsiyi masaya koymak için nergisleri alıp farkına bile varmaksızın, dolabın üstüne, bir kenara koydu. Yalnızca eline değen serinlikleri, yankılar yaparak uzun bir süre orada kaldı.

İkisi öyle yabancıydılar ve sonsuza dek öyle yabancı kalacaklardı ki, Tom'un tutkusu kendine çınlayan bir acı geliyordu. Böyle bir sevgi yakınlaşması ve bu derece bir ilişki yabancılığı! Dayanılır şey değildi. Onun yakınında olmaya dayanamıyordu Tom ve aralarındaki yabancılığın derecesini, birbirlerine nasıl tümüyle yabancı olduklarını biliyordu. Dışarıya, rüzgâra çıktı. Gökyüzüne koca delikler üflenmiş, ay ışığı uçup gitmişti. Arada, tepelerde sıvı parlaklığında bir ay, rüzgârın önünde bir boşluğu çabucak aşıyor ve elektrikli, kahverengi yanardöner bulut-uçlarının altında örtülüyordu. Ardından bir bulut lekesi ve gölge geliyordu. Sonra gecenin içinde bir yerde buğu gibi bir parlaklık beliriyor, tüm gökyüzü kaynayıp yırtılıyor, uçan biçimlerin sonsuz değişimi, karanlık, karmakarışık ışık dumanları ve kocaman kahverengi yuvarlak bir ışık halkası, sonra yine bir an için sıvı parlaklığında boşluğa koşan ayın korkunçluğu; kadın yeniden bir bulutun karanlığı altına saplanıp kalıncaya kadar, bir an için, gözleri acıtıyordu.

II

Onlar Marsh'ta Otururlar

Yahudilere çok borcu olan ve para için Alman bir kadınla evlenen, ayaklanmadan hemen önce de ölen Polonyalı bir toprak sahibinin kızıydı. Çok genç-ken, eğitimini Berlin'de yapmış bir aydın olan Paul Lensky'yle evlenip Varşova'ya bir yurtsever olarak dönmüştü. Annesi bir Alman tüccarla evlenmiş, uzaklara gitmişti.

Genç doktorla evlendikten sonra Lydia Lensky, onunla birlikte bir yurtsever ve özgürlük yanlısı olmuştu. Çok yoksul ama çok gururluydular. Özgürlük inancının bir belirtisi olarak Lydia, hastabakıcılığı öğrendi. Rusya'da yeni başlamış bir hareketin Polonya'daki temsilcisiydiler ama çok yurtsever hem de çok 'Avrupalı'ydılar.

İki çocukları oldu. Ardından büyük ayaklanma gelip çattı*. Lensky çok hararetliydi ve söyleyecek çok sözü vardı; yurttaşlarını desteklemeyi sürdürdü. «Küçük Polonyalılar» karşılarına çıkan her Moskof'u öldürmek için alev alev Varşova sokaklarına döküldüler ve Rusya'nın güneyine geçtiler; altı küçük atlı devrimci için bir Yahudi kasabasına dalıp yaşayan her Moskof'u vuracaklarını vurgulayarak, sözleriyle kılıçlarını savurmaları doğaldı.

Lensky de bir 'ateş-yiyiciden' başka bir şey değildi. Damarlarındaki kaynayan Alman kanıyla değişik bir aileden gelen Lydia, kocasının bildiriye ver-

---

* Polonya ilk kez 1772'de bölündü ve bunu ayaklanmalar izledi. Sonuncusu 1863'te oldu. 1861'e kadar Polonya bir ulusal hareketler kaynağıydı ama sonuncusu kötü düzenlendiğinden Sovyetlerin en kötü ve yöntemli kıyımına uğradı.

diği önem ve yurtseverlik girdabında sürüklenerek silinip gitti. Çok cesur bir adamdı ama hiçbir cesaret, konuşmasının canlılığıyla aynı düzeye gelemiyordu. Gözleri dışında onda yaşayan hiçbir şey kalmayıncaya dek, çok çalıştı. Lydia da, uyuşturulmuşçasına, hizmet ederek, yansılayarak bir gölge gibi izledi onu. Bazen iki çocuğu yanlarına alıyorlar, bazen de bırakıyorlardı.

Bir kez, geri döndüğünde Lydia onları difteriden ölmüş buldu. Kocası hiç kimsenin farkına bile varmadan yüksek sesle ağladı. Ne var ki, savaş sürüyordu ve çok geçmeden işinin başındaydı. Lydia'nın beynine bir karanlık çöktü. Onu pençesine almış garip, yoğun bir korkuyla hep suskun, dolaşıp duruyordu; isteği, korkuda doyumu aramak, karanlık bir dinin yardımıyla içindeki korku veren içgüdüleri yatıştırmak için bir manastıra girmekti, ama yapamadı.

Sonra Londra'ya uçma zamanı geldi. Ufarak, zayıf adam Lensky, tüm yaşamını bir direnişe kilitlemişti, bir türlü gevşeyemiyordu. Bir tür anlamsız alınganlığın içinde yaşıyor, havadan nem kapıyordu, duygusaldı, aşırı kibirli ve huysuzdu; öyle ki, hastanelerden birinde asistan doktor olarak çalışması, bir süre sonra olanaksızlaştı. Dilenciden farkları kalmamıştı ama Lensky hâlâ büyük düşüncelerini koruyor, tümüyle, kendini capcanlı, soylu ve azametli biri olarak canlandırdığı bir sanrı içinde yaşıyordu. Karısını, onun durumunun 'kepazeliğinden' kıskançlıkla koruyor, bir İngilizin gözünde şaşırtıcı bir görünüm olan, savrulan bir kılıç görünümünde, dört bir yana seğirtiyordu; hipnotize edilmişçesine karısını da etkisine almıştı. Lydia, pasif, iç karartıcı ve hep gölgeler içindeydi.

Lensky harcanıyordu. Zaten çocuk doğduğunda, bir deri bir kemik ve saplantıdan başka bir şey değildi. Lydia, onun yavaş yavaş öldüğünü görünce, baktı ona; çocuğa da bakıyordu ama aslında hiçbir şey umurunda değildi. Üstünde pişmanlık yada korkunun karanlık, yabansı, mistik yaklaşımını, ölümü, öcün gölgesini anımsatan bir karanlık vardı. Koca-

sı ölünce, ferahladı. Adam, ötesinde berisinde koşup durmayacaktı artık.

İngiltere, uzaklığı ve yabancılığıyla onun ruh durumuna uydu. Gelmeden önce biraz İngilizce biliyordu, papağan beyni çabucak öğrenmesini sağladı; ama İngilizler ve İngiliz yaşamıyla ilgili hiçbir şey bilmiyordu. Ondan da öte, onun için yoktu böyle şeyler. Anlaşılabilir gölgelerin üşüştüğü ama hiçbiriyle ilişkisi olmayan, yeraltı dünyasında yürüyen biri gibiydi. İngilizleri, aralarında tümüyle onlardan ayrı yürüdüğü, güçlü, etkili, soğuk, hafif düşmanca bir kalabalık olarak görüyordu.

İngilizler ona karşı saygılıydılar ama Kilise onun bunu istemediğini gördü. Hiçbir tutkusu olmaksızın gölge gibi dolaşıyor, çocuğunun sevgi yaklaşımlarıyla acı duyuyordu. İşkence çeken gözleri, yüzünün gerilmiş derisiyle kocası, bir gerçek değil bir görüntüydü onun için. Bir görüntü içinde gömülmüş, bir kenara konmuştu. Sonra görüntü sona erdi o da rahatladı; zaman, bilinçsizce oturduğu yerde manzaraların yanıbaşında gözünün önüne serildiği uzun bir yolculuk gibi gri, renksiz sürüp gitti. Akşamları bebeğini sallarken bir Polonya ninnisi mırıldandığı, yada arasıra kendi kendine Lehçe konuştuğu da oluyordu ama bunun dışında ne Polonya'yı ne de ait olduğu yaşamı düşünüyordu. Karanlığının içinde koskoca boş bir lekeydi. Yaşamının yapay devinimi içinde tümüyle İngilizdi. İngilizce bile düşünebiliyordu ama soyutlanmışlığının karanlıkları ve uzun boşlukları, Polonyalıydı.

Bir süre böyle yaşadı. Sonra hafif bir tedirginlikle Londra sokaklarına yarı uyur yarı uyanık bakmaya başladı. Çevresinde çok yabancı birşeyler olduğunun ve garip bir yerde bulunduğunun farkına vardı. Derken, kent dışına gönderildi. Orada, çocukluğundaki evini, geniş toprakların arasındaki kocaman evi ve köylüleri anımsadı.

Yorkshire'a, o yörenin papazının deniz kıyısındaki evine, hastabakıcılık yapmak için gönderildi. Bu, gözlerinin önüne, görmek zorunda olduğu bir şeyi getiren kaleydoskopun ilk sallanışıydı. Göz ala-

bildiğine uzanan topraklarla kırlıklar, beynine acı verdi. Ona acı verdi, acı verdi. Yine de yaşayan bir şey olarak onu zorladı, içinde çocukluğunun etkisini uyandırdı, onunla bir bağı vardı.

Şimdi çevresinde, havada, yeşil, gümüşi, mavi vardı ve denizden gelen ışığın garip zorlayıcılığına dikkat etmesi gerekiyordu. Her yanda bir sürü çuhaçiçeği parlıyordu; ayaklarının dibindeki tedirgin edici etkiye boyun eğip yaşamın yeni rengi içinde neler olup bittiğini bir düş gibi anımsayarak bir iki tane çiçek bile topladı. Üst pencerede oturduğu gün boyunca, o ışık, denizden geldi; hep, aralıksız, karşı konulmaksızın, onu alıp götürünceye dek geldi ve denizin gürültüsü onda bir sersemlik, uykuya benzer bir gevşemeye yol açtı. Kendiliğinden hareket eden bilinci, biraz yol verdi, Lydia bazen tökezleniyordu; yaşayan çocuğunun bir anlık acı görüntüsü, anlatılamayacak derecede incitiyordu onu. Tüm ruhu dikkat kesilmişti.

Denizin gökte kınından sıyrılıp ortaya çıkmış sürekli pırıltısı çok garip, tepenin kuytu köşelerinden birinde insanın uyuşturulmuş bir arıyı avucunda tutması gibi güneşi yakalayıp tutan mezarlık çok ılık, tatlıydı. Gri çimenler, likenler ve küçük bir kilise, sık çimenler arasında kardelenler ve bir fincan dolusu inanılmaz ılıklıktaki güneş ışığı.

Ruhu sıkıntı içindeydi. Aşağıda ağaçların altındaki telaşlı çağrıyı duyduğunda da tedirgin oldu, ne olduğunu merak etti. Oraya doğru yürüdüğünde, ağaçların arasında dört bir yanına bir düş gibi ışıklar saçan mavi çan çiçeklerini gördü.

Yaz geldi, kırlar yollardaki tekerlek izlerinden akan sular gibi yaban sümbülleriyle çınlıyordu; süpürgeotu çalıları tüm dünyayı ayağa kaldırarak göğün altında gül rengine dönüştü. Ve o, tedirgindi. Kendi varlıklarından ürken katırtırnağı çalılarını geçip çabucak, canını yakacak bir banyoya adımını atarcasına süpürgeotlarının arasına girdi. Parmakları, çocuğun, eline kenetlenmiş parmakları üstünde kımıldadı, annesini konuşturmaya çalışan bebeğin şaşkın sesini duydu.

Yeniden gerisin geriye karanlığa gömüldü ve uzun bir süre rahatça yaşamdan uzak kaldı. Ama ardıçkuşlarının ötüşlerindeki ölgün kırmızı haberlerle sonbahar geldi; kış, kırları kararttı ve biraz da sertçe, yaşamını geri isteyerek, küçük bir kızken evinin olduğu topraklarda o göğün altında olduğu gibi olması gerekeni isteyerek yeniden yaşama döndü. Kar, göz alabildiğine uzanıp gidiyor, telgraf direkleri beyazlara bürünmüş toprağın üstünde uzun adımlarla ilerleyip, kasvetli göğün altında uzaklara gidiyordu ve burasının Polonya olmasını, gençliği olmasını, her şeyin yine onun olmasını isteyen tutkusu içinde yeniden, vahşice uyandı.

Ama, ne kızaklar vardı ortada ne de çanlar; kar toprağı aydınlattığında, yepyeni, canlı görünen taze, kırmızı, parlak yüzleriyle yeni insanlarmış gibi görünen koyun postlarına sarınmış köylüleri de göremiyordu. Geri gelmiyordu, gençliğinin yaşamı, hiç geri gelmemişti. Biraz savaş acısı oluyor, sonra Şeytanla yardımcılarının, duvarlarının çevresinde öfkeyle cirit attığı, İsa'nın zafer haçında bembeyaz durduğu manastırın karanlığına geri dönüyordu.

Hasta odasının penceresinden karın, acelesi olan gölge sürüleri gibi dönerek geçmesini, kıvrılan kıyının sonsuz beyazlığının ötesinde kurşun gibi, değiştirilmesi olanaksız denizde bilinmeyen son bir yere uçmasını izliyordu; kayaların karlarla beneklenmiş karalığı yarıyarıya örtülmüştü ama hemen yakındaki ağaçların üstünde kar, çiçek açmışçasına yumuşacıktı. Yalnızca arkadan, cançekişen papazın sesi huysuz, yakınan, gri bir tonda söylenip duruyordu.

Papaz, kar taneleri eriyinceye kadar öldü. Öldü ama garip bir soğukkanlılıkla kadm, aşağıda çimenlerin bitiminde, rüzgârda bembeyaz uçan ama pek uzağa sürüklenemeyen kar tanelerini izledi. Bu beyaz, kapalı çiçeklerin çırpınmalarını, ansızın ortaya çıkıvermelerini, gri-yeşil çimenlere bir iplikle bağlıymışçasına demir atmalarını, hiç rüzgârla sürüklenip uzaklara uçmamalarına bakıp durdu.

Sabah kalkarken, tan bembeyaz alazlanıyor, doğudan ince bir kar fırtınası getireceğe benzeyen açık

kahverengi rüzgâr sağanakları, o gül ve altın renkleri belirinceye, aşağıda deniz aydınlanıncaya kadar giderek daha güçlü ve sert esmeye başlıyordu. Kadın, duygusuz, ilgisizdi. Yine de karanlığın örtüsünün dışındaydı.

Cossethay'la ilgilenmediği o arada, yine bir gölgenin boşluğu, tapılan korkunun o tanıdık yüzü gelip geçti. Orada-Cossethay'da —önceleri hiçbir şey yoktu— yalnız gri bir hiçlik... Derken bir sabah, sarı bir yaseminden çıkan bir ışık yakalayıverdi onu, sonra da sabah-akşam ardıçkuşlarının fundalıklardan sürekli çınlayışları, vurup duran yüreğini, karşılığında başını kaldırıp yanıt vermeye zorlayıncaya değin, sürdü. Aklına küçük ezgiler geliyordu. Acı denebilecek kadar tedirginliklerle doluydu. Direniyordu; yenik düştüğünü bilerek, karanlığın korkusundan, ışığın korkusuna döndü. Elinden gelse, kendini kapalı kapıların ardına saklayacaktı. Her şey bir yana, eski durumunun dinginliğini ve umursamazlığını çok arıyordu. Kavrama noktasına gelmek istemiyorlardı ki, onların savaşı kazananlar olduğunu biyanamayacağını biliyordu. Altından kalkamayacağı bu doğumla yırtılmaktan kötürüm olmaktansa, yaşamın dışında kalmayı yeğliyordu. Göğün bu kadar düşmanca olduğu, bu derece yabancı İngiltere'de yaşama dönmeye gücü yoktu. Kış sonunun, acımasızca tomurcuğa sürdüğü erken açmış renksiz, kokusuz bir çiçek gibi öleceğini biliyor; göz açıp kapayıncaya dek geçen yaşamına bir nebze sığınmak istiyordu.

Ne var ki arıların, sarı çiğdemlerin içine daldığı, mor çiçekli bir mezeryon ağacının kokusuyla yüklü güneşli bir gün geldi ve kadın unuttu; başkası gibi hissetmeye başladı, kendisi değildi, oldukça hoşnut başka biriydi ama bunun çabuk kırılacak bir şey olduğunu biliyor, korkuyordu. Papaz, çiğdemlerin arasına yetiştirdiği arıların girmesi için bezelye çiçekleri koymuştu, kadın da gülmüştü. Sonra çok eskiden, genç kızlığından tanıdığı parlak yıldızlarıyla gece geldi; yıldızlar öylesine parlak ışıklar saçıyorlardı ki, onların savaşı kazananlar olduğunu biliyordu Lydia.

Ne uyuyabiliyor, ne uyanabiliyordu. Toprağın üstüne çıkıp da tepesinde koca bir taşın olduğunu gören bir çiçek gibi geçmişle geleceğin arasına sıkışıp kalmıştı.

Şaşkınlıkla çaresizlik sürdü, onu tuzla buz edecek kocaman, hareketli yığınlarla çevriliydi ve bundan kurtuluş yoktu. Eski ilgisizliği içinde güvenliydi ve o soğuk karanlığa dönmeye can atıyordu, ama papaz ona arka kapının yanındaki yuvada ardıçkuşunun yumurtalarını göstermişti. Kendini yuvada, sırrının üstüne titizlikle kanatlarını germiş anne kuş olarak görmüştü. Bu gergin, açgözlü, koruyucu kanatlar, dayanma gücünün ötesinde etkiledi onu. Sabah, ardıç kuşunun uyandığında çaldığı ıslığı duyunca onlar aklına geldi ve,

«Neden orada ölmedim sanki, neden buralara getirildim?»

Çevresinden gelip geçen insanların farkındaydı ama tümü de insan gibi değil de, olduğundan daha büyük, korkutucu görünen düşsel varatıklarmış gibi geliyordu ona. Ayak uydurmak çok zordu. Polonya'da köylü takımı, insanlar, onun için bir sürü, sahibi olduğu ve kullandığı bir sürüydü. Buradaki insanlar neydi? Şimdi uyanıyordu, yitip gitmişti.

Ne var ki, Brangwen tutup sarsmış gibiydi onu. Yola çıktığında tüm bedeni karıncalanıyordu. Onunla Marsh'ın mutfağında birlikte olmalarından bu yana, bedeninin sesi, güçlü ve zorlayıcı, yükselmişti. Çok geçmeden istedi onu. Uyanması adına ona en çok yaklaşan adamdı.

Yine de hep, bu süreler arasında eski bilinçsizliğine, umursamazlığına düşüyordu ve içinde, artık onu yaşamdan vazgeçme isteğinden alıkoyan bir irade vardı. Bir sabah, kalkıp, kanının damarlarında aktığını, kendini güneşte tüm yapraklarını açmış bir çiçek gibi duyacak, istemekte kararlı, güçlü olacaktı.

Giderek onu daha iyi tanımaya başladı; içgüdüsü ona-yalnızca ona bağlanmıştı. O kendi türünden biri olmadığından ona duyduğu dürtü, güçlüydü; ama onu yöneten tek bir kör içgüdü vardı: onu almak, ona sahip olmak, sonra da kendini ona bırak-

mak. Güvence olurdu. Ondaki kök salmış güveni ve yaşamı duyabiliyordu. Hem de çok taze ve gençti. Gözlerinin mavi, sağlam canlılığı sabah gibi hoşuna gidiyordu. Çok gençti.

Sonra bir kez daha o uyuşukluğun ve umursamazlığın içine düştü. Bu, nasılsa eninde sonunda geçecekti. Sıcaklık içinde aktı; küçük kuşların almak, daha çok almak için gagaları iyice açılırken, güneşin altında tüm isteğiyle açılan bir çiçek gibi açıldığını, çözüldüğünü, beklediğini hissediyordu ve tüm kıvrımları açılmış, ona döndü, dosdoğru ona. O da geldi, usulca, korkarak, garip bir korkuyla tutuk ve kendinden büyük, güçlü bir tutkuyla yönetilerek...

Çözülüp ona dönünce, daha önce ve çok daha önce olmuş olan ne varsa silinip gitti, Lydia tüm yapraklarını açmış hep hazır, istekli, kabul edici, bekleyen bir çiçek kadar tazeydi. Tom anlayamıyordu bunu. Kendini bu anlamazlığın içinden, bağlılığın, saygın bir kur yapmanın ve kutsanmış, resmi bir evliliğin sınırına kadar, anlamaya zorladı. Bu nedenle de papazın evine gidip ona evlenme teklif ettiğinde, Lydia birkaç gün bu büyülü duyguda kaldı; ona açık, kabul edici ve önünde hazırdı. Tom'sa bir karmaşa içindeydi. Papazla konuşup evlenme isteğini söylemişti. Sonra beklemeye koyuldu.

Lydia, dikkatli ve içgüdüsel bir bekleyiş içinde açık, onu almaya hazırdı. Tom kişisel korkusu ve, ona duyduğu, saygı anlayışı yüzünden harekete geçemiyordu; bir keşmekeşte kalakaldı.

Birkaç gün sonra, giderek yine ondan uzaklaştı ve kapandı Lydia, örtüldü, etkilenmeyen, ilgisiz biri oldu. Tom'a da kapkara, dipsiz bir umutsuzluk gelip çattı, ne yitirdiğini biliyordu. Ona, Lydia'yı bütünüyle yitirmiş gibi geliyor, onunla bir ilişkide olup sonradan istenmeyen biri olarak bir yana atılmanın ne demek olduğunu biliyordu. Üzüntü içinde yüreği taş gibi, yaşamıyormuşçasma dolaşıp durdu.

Ta umutsuzlaşıp, anlayışını yitirip, hiçbir bağ tanımayan bir başkaldırıya saplanana dek... Derdini anlatamadan, Marsh'ta onunla birlikte, nerdeyse ondan nefret ettiği çılgınca, karanlık, sözsüz bir tut-

kuya kapılmışlardı. Lydia giderek onu algıladı, ona bakarak kendini algıladı, kanı yaşama karıştı ve yine ona doğru açılmaya, akınaya başladı. Tom, aralarındaki o büyünün yeniden oluşmasını, hızlı ve aceleci tek bir alevde birleşmelerini bekledi. Sonra yine şaşkın, eli ayağı bağlı biri olup çıktı; ona gidemiyordu bir türlü. Derken Lydia ona geldi ve yeleğiyle gömleğinin düğmelerini çözüp ellerini göğsüne koydu, onu daha iyi tanımaya gereksinimi vardı. Nasıl biri olduğunu, orada gerçekten var olup olmadığını bile bilmeden ona açılması, kendini sunması Lydia için acımasızlıktı. Kendini, içinde bulunduğu ana bıraktı ama Tom yapamıyordu bunu, ona sahip olma konusunda çok bilgisizdi.

Düğüne kadar, yeteneklerinin yalnızca yarısı çalışıyormuş gibi yaşamını kuşku içinde sürdürdü. Lydia bir türlü anlamıyordu ama o karanlık yeniden geldi ve günler geçti. Onunla kesinlikle bir ilişki kuramıyordu Tom. O an için Lydia onun, uzaklaşmasına izin verdi.

Evliliğin düşüncesinden, o özel yakınlığından ve çıplaklığından çok sıkıntı duyuyordu. Öyle az tanıyordu ki Lydia'yı. Öylesine iki ayrı dünyanın insanıydılar, öylesine yabancıydılar ki birbirlerine! Ve karşılıklı konuşamıyorlardı. Lydia Polonya'dan yada geçmişten sözettiğinde, her şey öylesine yabancıydı ki, Tom'la çok zor bağlantı kurabiliyordu. Tom ona baktığında, bilinmeyene duyduğu aşırı yüceltmeyle korku, isteğini bir tür tapınmaya yöneltiyor, kendi kendine karşı gelip Lydia'yı bedensel isteğinden uzak tutuyordu.

Lydia bunu bilmiyor, anlamıyordu. Birbirlerine bakmışlar, birbirlerini kabul etmişlerdi. Bu, böyleydi, bu konuda direnmenin anlamı yoktu, her şey aralarında tamamlanmıştı.

Düğünde Tom'un yüzü katı ve anlamsızdı. İçmek, bu önce-sonra düşüncelerinden kurtulmak, o anı özgür bırakmak istiyor ama yapamıyordu. Kuşku, yüreğinde sıkışıp duruyordu. Konukların şakaları, neşesi, çokça üstü kapalı takılmaları, onun yalnızca elini kolunu daha çok bağlıyordu. Duyamıyor-

du. Onu sarsan saplantıdan kendini kurtaramıyordu.

Lydia; garip durgun bir gülüşle sessiz sedasız oturuyordu. Korkmuyordu. Onu kabul etmişti, ona sahip olmak istiyordu; kendi de tümüyle şu anın, şimdinindi. Ne geçmiş vardı ne gelecek; yalnız bu an, kendi anı vardı... Masanın başında, onun yanısıra otururken, Tom'u görmüyordu bile. O çok yakınında, birleşmeleri an meselesiydi, daha ne isterdi!

Konuklar için gitme zamanı geldiğinde Lydia'nın hüzünlü yüzü yumuşak bir ışıkla aydınlanmış, başı gururlu, gri gözleri duru, pırıl pırıldı; erkekler ona bakamadılar, kadınlar onunla mutluluk duyarak hizmet ettiler ona. Uğurlarken şaşılacak kadar güzeldi, çirkin, geniş ağzı gurur ve kabullenmeyle gülümsüyor; sesi yabancı vurgularla yumuşak, dolgun konuşuyor, parlak gözleri gidenlerin birine ve tümüne aldırmazlıkla bakıyordu. Tavrı ince, büyüleyiciydi ama kadın-erkek, elini uzattığı kim olursa olsun, hiç önemsemiyordu.

Brangwen yambaşında durmuş, arkadaşlarının ellerini yürekten sıkıyor, ilgilerinden hoşnut, kutlamalarını minnetle kabul ediyordu. Yüreği acı içindeydi, gülümsemeye çalışmıyordu. Sınavı, girmesine izin verilme zamanı, Getsemani'si ve Zafer Girişi;* tümü bir şeyde birleşmiş olarak şimdi gelmişti işte.

Lydia'nın ardınca onca bilinmeyen öyle çok şey vardı ki... Tom ona yaklaştığında, bilmediği büyük bir acıyla karşı karşıya kalıyordu. Nasıl bağrına basabilir, anlayabilirdi onu? Nasıl tüm bu karanlığın çevresine kollarını dolayıp göğsünde tutabilir ve kendini ona verebilirdi? Ne olmayabilirdi ona? Sonsuza dek gerilse, uzansa yine de tümünü kavramaya gücü yetmeyecek ve kendini çırılçıplak kendi ellerinden alıp bilmediği bir güce teslim edecekti! Bir erkek nasıl onu alacak, kollarını dolayıp ona sahip olacak ve yüreğinin yanıbaşında duran bu korkunç bilinmezi fethedecek kadar güçlü olabilirdi? Öyleyse hem kendini vermesi hem de aynı zamanda sevmesi, bütünüyle sahip olması gereken kişi olarak; kimdi o?

---

* Matta'ya göre İncil'deki bazı pasajlarla benzerlik kuruyor.

Kocası olacaktı onun. Öyle yazılmıştı ve Tom bunu yaşamı yada başka herhangi bir şeyi istediğinden çok istiyordu. Ipek giysisiyle yanında duruyor, bir tür korkunun onu pençesine almasına neden olan garip bir bakışla bakıyordu; çünkü o garipti, yakında olacaklardan Tom'u uyarıyor gibiydi ve Tom'un başka seçeneği yoktu. Garip, kalın kaşlarının altındaki bakışlarıyla karşılaşmaya dayanamıyordu.

«Geç mi oldu?»

Tom saatine baktı.

«Hayır - onbir buçuk.» Onu odadaki karmaşayla içki bardakları arasında bırakarak mutfağa gitmek için izin istedi.

Tilly başı ellerinin arasında, ateşin karşısında oturuyordu. Tom girince irkildi.

«Neden sen yatmadın?»

«Bekleyeyim de kapıyı filan kitleyim diye düşündüm.» Tilly'nin heyecanı suskunlaştırdı onu. Bir iki küçük emir verip, ciddileşmiş ve nerdeyse utanarak karısına döndü. Tom'un değişmiş bir yüzle geldiğini gören Lydia, durup baktı. Sonra,

«Bana iyi davranacaksın, değil mi?»

Küçük, bir genç kız gibi ve müthişti; gözlerinde gizemli, uçsuz bucaksız bir bakış vardı. Güçlü bir sevgi ve isteğin acısıyla yüreği ağzına geldi Tom'un; kör gibi ilerleyip onu kollarına aldı.

«Öyle olmayı istiyorum.» Onu yakına, daha yakına çekti. Lydia, onun kucaklayışının gerginliğiyle gevşedi; hiç kımıltısız, ona dayanmış, onunla karışmış, dingin, durdu ve Tom, geçmişi, geleceği bir yana bırakıp, onunla birlikte olduğu o ana verdi kendini. Ona sahip olduğu, onunla olduğu, yapay yabancılıklarının ötesinde, katıksız bir sevgide birlikte oldukları ve onun ötesinde hiçbir şeyin olmadığı o ana... Ne var ki sabah yine tedirgindi Tom. Lydia hâlâ ona yabancı, ona göre bilinmezdi. Yalnızca, korkunun içinde gurur vardı, onun eşi olarak, kendine güven vardı. Lydia içinse, yaşama geldiği ilk saatler içinde her şey unutulmuştu; çevresine öylesine dinçlik ve neşe saçıyordu ki, Tom ona dokunduğunda

titriyordu.

Evlilik Tom'da büyük değişiklik yaptı. Artık yaşamının güçlü kaynağını bildiğinden, her şey uzaklaştı ve eski önemini yitirdi, gözleri yeni bir evrene açıldı ve daha önceki saçmalıklarını düşündüğünde, şaşırdı. Yeni, dingin bir ilişki, gözünün gördüğü her şeyde; güttüğü sığır sürülerinde, rüzgârda anafor gibi dönen ekinlerde, her şeyde kendini gösterdi.

Eve her döndüğünde, uçsuz bucaksız, bilinmeyen bir doygunluğa giden bir adam gibi sağlam, umutluydu. Yemek zamanı kapıda beliriyor, girmeden bir an durup onun orada olup olmadığına bakıyordu. Ovulmuş bembeyaz masanın üstüne tabakları koyarken görüyordu onu. Kolları inceydi, ince bir bedeni, kabarık eteklikleri, sımsıkı topuz yapılmış saçlarıyla koyu renk, düzgün biçimli bir başı vardı. Her nasılsa, Lydia'ya Tom'un kadını olduğunu söyleyen o düzgün yapılı, insanın içine dokunan başıydı. Kapalı giyinmiş, kabarık etekleri, küçük ipek önlüğüyle, koyu renk saçları düzgünce ortadan ayrılmış oradan oraya gidip gelirken, başı tüm alçakgönüllülüğü ve gerçek güzelliğiyle onun olduğunu söylüyor; Tom da onun kendi kadını olduğunu ve bu varlığın onun sahip olması için orada olduğunu biliyordu. Onunla; bilinmeyen, anlaşılmayan ve hesaba gelmeyenle bir ilişki içinde yaşıyordu.

Birbirlerinin pek dikkatini çekmiyorlardı ve bunun bilincindeydiler.

«Tam zamanında geldim.»

«Evet.»

Sonra Tom köpeklere yada oradaysa, çocuğa dönüyordu. Küçük Anna, çiftlikte oynuyor, arada bir şey söylemek için kuş gibi içeri dalıp annesinin dikkatini çekmek yada sevilmek için kollarını onun etekliğine doluyor sonra unutup yine dışarı kaçıyordu.

Sonra Brangwen, çocukla yada dizlerinin arasına aldığı köpekle konuşuyor, dolabın köşesine uzanırken sımsıkı, koyu renk korsajı ve üç köşeli dantel peleriniyle karısını orada olduğunu bilerek, izliyordu. Ansızın, keskin bir sancıyla Lydia'nın ona, onun da Lydia'ya ait olduğunu kavradı. Onun yanı-

başında yaşadığını algıladı. Ona sahip miydi Tom? Sonsuza dek burada mıydı o? Yoksa uzaklara gidebilir miydi? Lydia, gerçekten onun değildi, bu aralarındaki evlilik de gerçek anlamda bir evlilik değildi. Tom kendini bir efendi, bir koca, çocuklarının babası gibi görmüyordu. O başka bir yere aitti. Her an, gidebilirdi ve Tom, sonsuza dek, hep çılgınca, doymaz bir tutkuyla ona doğru, onun peşisıra sürüklenecekti. Hep, adımlarının onu götürdüğü yere, eve ona dönmeye zorunluydu; gidebileceğini bildiğinden, ona tam anlamıyla hiç erişemeyecek, hiç gerçek doyuma ulaşamayacak, rahatlayamayacaktı.

Akşamları, durumundan hoşnuttu. Dışarda işi bitince, eve gelip yıkanıyor, çocuk yatınca da birası ocağın yanındaki çıkıntıda, uzun, beyaz piposu parmaklarının arasında onun, karşısında nakışına dalmış olduğunu algılayarak yada karısıyla konuşurken sabaha dek güvencede olduğunu bilerek, oturabiliyordu. Lydia, garip bir biçimde kendi kendine yeten biriydi, çok az konuşuyordu. Arada başını kaldırıyor, burasıyla yada Tom'la ilişkisi olmayan bir nedenle, gri gözleri garip bir ışıkla parlayarak, kendinden sözediyordu. Yine geçmişe, en çok da babasıyla birlikte olduğu çocukluğuna ve genç kızlığına dönüyordu. İlk kocasından sözettiği pek enderdi ama bazen, gözlerini baştan aşağı bir ışıltı kaplamış, kendi evine geri dönüyor, Tom'a o gürültülü, kargaşalı zamanları, babasıyla Paris'e yolculuğunu, ülkenin üstünden kendi başını yiyen bir alev dalgası, bir dinsel fırtına geçtiğinde, köylülerin çılgınlık öykülerini anlatıyordu.

Başını kaldırıp,

«Ülkeye treni getirdiler, ama sonradan bizim kasabamıza da gelen, yüz millik, daha küçük, daha dar tren yolları yaptılar. Ben kızken, Alman dadım Gisla, neye uğradığını şaşırmış ve bana hiçbir şey söylememiş. Ama ben hizmetçiler konuşurken duydum. Anımsıyorum, arabacı Pierre'di ve babamla birkaç toprak sahibi arkadaşı bir vagon almışlardı, koca bir trenyolu vagonu —hani şu içinde yolculuk yapılanlardan—»

«Tren vagonu,» dedi Brangwen.

Lydia kendi kendine güldü,

«Büyük bir skandal olmuştu: evet-bir vagonun tümünü birden, yanlarında kızlar da varmış, anlarsın ya, o biçim kızlar işte, çıplak hem de... Bir vagon dolusu, böyle bizim kasabaya geldiler. Yol boyunca Yahudi köylerinden geçmişler ve müthiş bir skandal olmuş. Düşünebiliyor musun? Tüm bir ülkeyi dolaşmışlar öyle! Annem hiç hoşlanmadı bu işten. Gisla bana dedi ki, 'Madam böyle şeyler duyduğunuzu bilmemeli.' Annem ağladı ve babamı dövmek-basbayağı dövmek istedi. Babam cep harçlığı yapmak için ormanı, o koruyu sattığı ve Varşova, Paris yada Kiev'e gittiği için annem ağladığında ve babama sözünü geri alması, ormanı satmaması gerektiğini söylediğinde babam ayağa kalkar ve, 'Biliyorum, biliyorum, hepsini duydum bunların, daha önce de duydum bunları. Bana yeni bir şey söyle, biliyorum, biliyorum, biliyorum,' derdi. Ah, ama anlayabiliyor musun, o öyle kapının altında ayakta durur ve yalnızca biliyorum, biliyorum derken öyle çok severdim ki onu. Annem onu değiştiremezdi, hayır, kendini öldürse değiştiremezdi. Herkesi değiştirebilirdi —onun dışında— onu değiştiremedi—»

Brangwen anlayamıyordu. Hiçbir yerden gelmeyip, hiçbir yere gitmeyen çıplak kızlarla dolu, hayvan taşımak için yapılmış yük vagonları; babası büyük borçlar yapıp 'biliyorum biliyorum' dediği için gülen Lydia; kaçık köylülerin doğradığı, Yiddiş dilinde 'Yapmayın yapmayın' diye bağırarak koşan Yahudiler canlandı gözünde. Lydia bu köylülere 'sürü' diyor, eğitmenler, yöneticiler, Paris ve bir manastırla ilgilenir, ondan da öte eğlenir görünüyordu. Tom için bu kadarı fazlaydı. Lydia orada oturmuş, Tom'a değil de havaya öyküler anlatıyor; garip, haksız bir üstünlük taslayarak, mantıksızca konuşup çene çalıyor, Tom neye uğradığını şaşırdığında yada şaşkınlıktan dili tutulduğunda, kahkahalarla gülerek, hiçbir şeyi suçlamayarak Tom'un aklını karıştırıp tüm dünyayı hiçbir düzen yada ılımlılık tanımadan bir kaosa çevirerek, Tom'un yaşamı dışında garip,

yabancı bir şeye, aralarında bir uzaklığa neden oluyordu. Akşam yattıklarında da Tom onunla bir işi olmadığını anlıyordu. Lydia çocukluğunda, o da bir köylü, toprağa bağlı bir köle, bir hizmetçi, bir aşık, resmi olmayan bir koca, bir gölge, bir hiç oluyordu. Şaşkınlığı daha geçmemiş yatıyor, o kadar iyi bildiği odaya bakıp bakıp, pencerenin, dolabın gerçekten orada mı durduğunu, yoksa boşlukta bir uydurmaca mı olduğunu düşünüyordu; sonra da ya vaştan, içinde ona karşı büyüyen bir öfkeye düşüyordu. Ne var ki çok şaşırdığından, aralarında yine de belirli bir uzaklık bulunduğundan ve ardında açılan tüm bu garipliklerle Lydia ona göre çok şaşırtıcı olduğundan, aynı biçimde davranarak karşılık vermiyordu ona. Yalnızca kımıldamadan, gözleri öfkeyle faltaşı gibi açılmış, konuşamadan, anlayamadan ama düşmanlıkla kaskatı kesilmiş, öylece yatıyordu.

Hışımla ondan uzak kaldı, ona karşı davranışları dıştan değişmemişti ama içten içe bir kin beslemeye başlamıştı Tom. Lydia bunu yavaş yavaş farketti ve Tom'un ayrı bir güç olduğunu algılamak, onu sinirlendirdi. Tom'u da, çocuğu da nerdeyse çıldırtan bir tür kasvetli dışlamaya, gizemli güçleri olan garip bir mezhebe girercesine mistik, karanlık bir ruh durumuna girdi. Tom günlerce, ona karşı koymaktan, onu olduğu gibi mahvetmek amacıyla kaskatı kesilmiş dolaşıp durdu. Derken ansızın hiç yoktan aralarında yeniden bir ilişki kuruluverdi. Bu duygu, tarlalarda çalışırken geldi Tom'a. Gerginlik, ikisini birleştiren bağ, koptu ve tutku seli, çok büyük ve görkemli bir hamleyle boşandı; Tom, yanlarından geçerken ağaçları köklerinden söküp dünyayı taptaze, yeniden yaratabilecekmiş gibi hissediyordu kendini.

Eve geldiğinde onun için bırakılmış hiçbir not yoktu. Lydia gelinceye dek bekledi, bekledi ve beklerken kollarıyla bacakları ona güçlü, güzel geldi, elleri istekli hizmetçiler gibiydi; çok güzeldi, içinde etkili bir gücün, yaşamın ve tez canlı bir kanın varlığını duydu.

Hiç kuşkusuz en sonunda Lydia gelip dokunacaktı ona. İşte Tom o zaman bir alev gibi parladı ve kendini kaybetti. Gözlerinin diplerinde kahkahalarla birbirlerine baktılar ve Tom ona yeniden, tümüyle sahip olmak, bitip tükenmez verimliliğinde coşmak için çıldırarak, sonsuz bir patlamada kendini onun derinliklerine gömmek için davrandı, bu arada Lydia, Tom'un ondaki coşkusuyla coşarak, tüm sırlarını bir yana fırlatıp hazzın ve korkunun son acısıyla titriyerek, onun için de bir sır olmaktan öteye gitmeyene kendini sapladı.

Kim olduklarının, birbirlerini tanıyıp tanımadıklarının ne önemi vardı?

Saat yine doldu, aralarında ayrılık, öfke, dert ve Lydia için yoksun kalmış olmak, Tom içinse sırtında haçını taşıyarak o zahmetli yolu almak vardı. Varsın olsundu. Birlikte oldukları saati yaşamışlardı, bu keyifli uyum yeniden oluşabilirdi, hazırdılar buna, oyunu, kaldığı yerden yinelemeye, dışardaki karanlığın ucunda, kadındaki sırlar erkek için inatla araştırılan bir oyun olduğunda, kadının bu sırları erkeğin serüveni olduğunda ve her ikisi de bu serüvene katıldıklarında, yenilemeye hazırdılar.

Lydia gebeydi, yine aralarında bir suskunluk, bir uzaklık vardı. Lydia ne Tom'u, ne onun sırlarını ne de oyunlarını istiyordu, vazgeçilmiş, bir kenara atılmış biriydi. Tom'sa, kendisiyle hiç ilgisi olmayan bu ufarak, çirkin ağızlı kadına müthiş hırslanıyordu. Arada öfkesi onun üstünde patlıyordu, ama Lydia hiç ağlamazdı. Bir kaplan gibi ona döner, savaş da başlardı.

Tom'un yenibaştan kendi olmayı öğrenmesi gerekiyor, bundan da nefret ediyordu. Lydia'dan, bu noktada onunla birlikte, onun yanında olmadığı için nefret ediyordu ve başını alıp, nereye olursa olsun, gidiyordu. Yalnız; kadrinin bilindiğine ilişkin bir içgüdüyle, Lydia'nın onu yine isteyeceği ve ilerde yine onun yanında olacağını bilmesi çok uzak kalmasını önlüyordu. Sakınganlık göstererek pek uzaklaşmıyordu. Lydia onu yanlış anlayabilir, ondan uzağa, uzağa, daha uzağa ta Tom için yitene dek uzak-

lara gidebilirdi. Buna dikkat edecek ve kendini ona göre ayarlayacak kadar aklı, önsezisi vardı. Çünkü yitirmek istemiyordu onu: Lydia'nın yitip gitmesini istemiyordu.

Soğuk, diyordu Tom ona; bencil, yalnız kendini düşünen, kötü huylu bir yabancı, hiçbir şeyi gerçekten umursamayan, içinde doğru dürüst hiçbir duygusu ve güzelliği olmayan... Öfkeden küplere biniyor, içlerinde biraz gerçek payı olan suçlamalar biriktiriyor ama kendi içindeki bir tür efendilik, pek ileri gitmesini önlüyordu. Onun tümüyle bu çirkinlikler, bu iğrenç, tiksindirici şeyler demek olduğunu biliyor, öfke ve nefretle titriyordu ama ta içinde her şeyin üstünde onu yitirmek istemediğini, yitirmeyeceğini söyleyen bir soyluluğu vardı.

Bu nedenle, ona biraz saygı, biraz dostluk besledi. Lydia, onun değilken, herhangi bir kadın kadar varlığı hissedilmezken, onun yanıbaşında oturmanın çıldırtıcılığından kaçmak için daha sık çıkıyor, Kızıl Aslan'a gidiyordu. Evde oturamıyor, bu yüzden de Kızıl Aslan'a gidiyor, arada da sarhoş oluyordu ama hiç ölçüyü kaçırmıyor, aralarındaki bazı şeyleri, bir şeylerin ceremesini çekmek adına, bir ceza adına, yitirmiyordu.

Hep inatla bir şey onu izliyormuşçasına acı dolu bir bakış geldi gözlerine. Keskin bakışlarla çabucak şöyle bir göz atıyor, hiçbir şey yapmadan oturmaya dayanamıyordu. Dışarı çıkması, arkadaş bulması, kendini dışarda birşeylere vermesi gerekiyordu. Gideceği başka bir yer olmadığından kendini dışarda birşeylere vermesi için ne yapacağını bilemiyordu, bu konuda hiç bilgisi yoktu.

Lydia'nın gebeliği ilerledikçe Tom onu daha, daha çok yalnız bırakıyor, o da ona daha az dikkat ediyordu, Tom'un varlığı iptal edilmişti. Tom kendini aşağılara çekilip bağlanmış, yerinden kalkamayacak derecede bağlı duyuyor, çıldırmaya başladığını, sapıtmak üzere olduğunu hissediyordu. Lydia'ysa, Tom yokmuşçasına, insanın bir hizmetçiye davrandığı gibi sessiz ve nazikti.

Yine de Lydia'nın Tom'un çocuğuyla olan ilişkisi,

olağanüstüydü, itiraf etme sırası da Tom'daydı. O yabancı, esrarlı ve aldırışsız yüzüyle karşısına oturup, dikiş dikiyordu. Onu sarsıp kendi varlığını anımsatmak geliyordu Tom'un içinden. Onu bu denli silmiş olması katlanılmaz bir şeydi. Lydia'yı yerden yere çarpıp kendine baktırmak istiyordu. Bunu yapmak için acı bir istek vardı içinde.

Ne var ki, içindeki daha büyük bir şey onu engelliyor, hareketsiz bırakıyordu. O da ferahlamak için dışarı çıkıyor yada yakınlığı ve sevgisi için küçük kıza dönüyor, tüm gücüyle, küçük Anna'ya yakarıyordu. Kısa bir süre sonra, baba kız âşıklar gibi oldular.

Çünkü Tom, karısından korkuyordu. Orada eğik başıyla suskun oturur, dikiş diker yada okurken, ama öylesine anlatılmaz derecede suskunken, Tom'un yüreği bir değirmen taşının altında kalmış gibi oluyordu; kadın da değirmen taşının üstüne oturmuş, bazen ağır bir göğün, toprağın üstünde yatması gibi eziyordu onu.

Yine de Tom, onu karışıp birleştiği o ağır belirsizlikten, o karmaşadan yırtıp çıkaramayacağını biliyordu. Kendini tanımlama, kendi kendisiyle uyuşma adına onu kurtarmaya çalışmamalıydı. Bunların tümü inançtan yoksun, felaket getiren olaylardı. Öyleyse köpürebildiğince köpürüp kendini tutacaktı ama bilekleri çılgınca titriyordu, patlayacakmış gibiydiler.

Kasım'da yapraklar bir kamçı sesiyle panjurları dövmeye başladığında Tom irkildi, gözleri bir alevle parladı. Köpek başını kaldırıp ona baktı sonra yine ateşe doğru eğdi ama karısı tedirgin olmuştu. Tom onun durup dinlediğinin farkındaydı.

Tom,

«Hırıltıyla esiyorlar.»

«Ne?»

«Yapraklar.»

Yine Lydia, suskunluğuna gömüldü. Ormanda, rüzgârın dövdüğü yapraklar Lydia'dan daha yakına gelmişlerdi. Odadaki gerginlik öylesine yıkıcıydı ki, Tom'a başını oynatmak bile zor geliyordu. Bedenin-

deki her sinir, her damar, her kas, yay gibi gerilmiş, oturuyordu. Desteğinden kurtulup, tıksındırıcı bir biçimde sarkmış yıkık bir kemer gibi duyuyordu kendini. Lydia ona yanıt vermediğine göre, boş konuşmuş sayılırdı. O da kendi kendine kaldı, kendini, hiçliğe çarpıp parçalanmaktan, bu doruğuna ulaşmış gerginlikle, tam anlamıyla geriye doğru bir direnişle bölünüp harcanmaktan korudu.

Lydia'nın gebeliğinin son ayları süresince Tom, taşıyabileceğinden çoğunu yüklenmiş, yakında olacaklardan korkan, bitip tükenmeyen bir ruh durumunda dolaşıp durdu. Lydia da buhranlı bir dönem yaşıyor, arada bir ağlıyordu. Bu kadar çok şey yitirdikten sonra, baştan başlamak için aşırı derecede yaşam dolu olmak gerekiyordu. Arasıra ağlıyordu. O zaman Tom kaskatı kalıyor, yüreği patlayacakmış gibi oluyordu; çünkü Lydia istemiyordu onu, onun dikkatini çekmeyi bile istemiyordu. Yüzünün ilk buruşmasıyla geri çekilip onu öylece olduğu gibi yalnız kendi haline bırakması gerektiğini biliyordu. Çünkü eski acı, eski yitirdikleri, eski yaşamındaki sancı, ölü koca, ölü çocuklar geri gelecekti. Bu, ona göre kutsaldı, Tom da avutmasıyla saygısızlık etmemeliydi. İstediği bir şey olursa, ona gelirdi. Kabarmış bir yürekle, uzak kaldı.

Gözyaşlarının, çok az hareket eden yalnızca arasıra buruşturduğu yüzüne, oradan da binde bir inip kalktığı görülen, son derece kımıltısız göğsüne düştüğünü gördü. Hiç ses yoktu, arada garip, uykuda gibi bir hareketle mendilini çıkarıp yüzünü siliyor, sümkürüyor, sonra yine sessiz ağlamasını sürdürüyordu. Ondan gelecek bir avuntunun yararsızdan daha kötü olacağını, Lydia'ya nefret dolu geleceğini, onunla kavga edeceğini biliyordu. Lydia çaresiz, ağlayacaktı ama Tom'u çıldırtıyordu bu. Yüreği yanarak, beyni başının içinde yaralı, dışarı çıkıp evden gitti.

Kederini hafifleten en büyük ve başlıca kaynak, çocuktu. Çocuk önceleri ondan uzak, içine kapanık kalmıştı. Bir gün, ne kadar yakın görünürse görünsün, ertesi gün ona karşı eski hoşnutsuzluğuna

bürünüyor, soğuk, kopuk, uzak davranıyordu. Evlendiğinin ertesi sabahı, çocukla pek o kadar kolay başa çıkamayacağını keşfetti. Şafak sökerken kapının arkasında ince bir sesin açık seçik,

«Anne!» diye seslendiğini duyarak, uyandı.

Kalkıp kapıyı açtı. Kız, geceliğiyle eşikte duruyordu; kara gözleri yusyuvarlak, düşmanca bakıyor, açık renk saçları yabani bir yapağı gibi diken diken başının orasından burasından fırlıyordu. Adamla çocuk birbirlerini süzdüler.

Çocuk,

«Annemi istiyorum,» dedi. Kıskançlıkla 'mi'yi vurgulamıştı.

Tom yumuşakça,

«Gel öyleyse,» dedi.

«Annem nerde?»

«Burada — gel.»

Karmakarışık saçlı ve sakallı adama bakan çocuğun gözleri değişmedi. Annenin sesi usulca çağırdı kızı, küçük çıplak ayaklar korkuyla girdi odaya.

«Anne!»

«Gel yavrum.»

Küçük çıplak ayaklar kayarcasına yaklaştı.

Sızlanan ses,

«Nerede olduğunu merak ettim.» Anne kollarını uzattı, çocuk yüksek yatağın yanına gelip durdu. Brangwen bir 'hoppala'yla minik kızı hafifçe kaldırdı, sonra kendi de yatağa girdi.

Çocuk sertçe, canı yanmış gibi,

«Anne!»

«Ne, bebeğim?»

Anna, adamdan saklanarak annesinin kollarına büzülüp, sımsıkı sarıldı. Brangwen, kımıldamadan yatıp, bekledi. Uzun bir suskunluk oldu.

Sonra ansızın, adamın gitmiş olabileceğini düşünmüş gibi, çevresine bakındı. Onun yüzü tavana dönük yattığını gördü. İnce, güzel yüzünde kara gözleri kinle bakıyordu; annesine sıkıca sarılmış, korku içindeydi. Tom bir süre, ne söyleyeceğini bilemeyerek, hiç kıpırdamadı. Yüzü sevgiyle dingin, teni yumuşacık olmuş, gözlerine tatlı bir ışık dolmuştu.

Başını çok az çevirerek kıza baktı, gözleri gülümsüyordu.

«Şimdi mi kalktın?»

Başını küçük bir hareketle yılan gibi öne atarak, sertçe,

«Defol!»

«Yo,» dedi Tom, «*Ben* gitmiyorum. Sen gidebilirsin.»

Küçük, keskin emir yinelendi.

«Defol!»

Tom,

«Burada sana da yer var.»

Anne tatlılıkla,

«Babanı kendi yatağından kovamazsın küçük kuşum.»

Çocuk Tom'a öfkeyle dik dik baktı, yetersizliğinden üzülüyordu.

«Sana da yer var. Yeterince büyük bir yatak bu.»

Hiç yanıtlamadan bakmayı sürdürdü sonra dönüp annesine sarıldı.

Yaklaşmasına izin vermeyecekti.

Gün boyunca annesine hiç durmadan,

«Eve ne zaman gidiyoruz anne?»

«Evdeyiz, canım, şimdi burada yaşıyoruz. Burası bizim evimiz, burada babanla yaşıyoruz.»

Zorla çocuğun kabul etmesi isteniyordu ama o adama karşı olarak kaldı. Gece yaklaştıkça,

«Nerede uyuyacaksın anne?»

«Ben şimdi babayla uyuyorum.»

Brangwen içeri girdiğinde çocuk sertçe,

«*Neden* sen *benim* annemle uyuyorsun? Annem benimle uyur.» Sesi titriyordu.

«Sen de gelip ikimizle birlikte uyuyabilirsin.» Tom dil döküyordu.

Kız yalvararak annesine döndü, bağırıyordu.

«Anne!»

«Ama benim de bir kocamın olması gerek tatlım, her kadının bir kocası olmalıdır.»

«Sen de annenle birlikte bir de baban olsun istemez misin? dedi Brangwen.

Anna ters ters süzdü onu. Düşünüp taşınıyor gi-

biydi.

Sonunda terslikle,

«Hayır,» diye bağırdı, «hayır, *istemiyorum.*» Usulca yüzü buruştu, acı acı ağlamaya başladı. Tom üzgün, durduğu yerden baktı. Değiştiremiyordu.

Olayları biraz daha kavradığında, sustu. Tom onunla geçinmekte zorluk çekmiyordu; onunla konuşuyor, onu yaşayan yaratıkları göstermeye götürüyor, ilk civcivleri şapkasına doldurup getiriyor, yumurtaları toplamaya giderken onu da yanına alıyor, ata kabukları atmasına izin veriyordu. Kız kolaylıkla ona uyuyor, verdiklerinin tümünü de alıyor ama yine de tarafsız kalıyordu.

Hep garip, anlaşılmaz biçimde annesini kıskanıyor, merakla ilgileniyordu onunla. Brangwen karısıyla Nottingham'a gidecek olsa, Anna uzun süre neşeyle koşup duruyor, oralı olmuyordu ama akşamüstüne doğru tek bir feryat duyulur oluyordu - «annemi isterim» ve yanısıra yumuşak yürekli Tilly'yi de az sonra ağlatan, acı, dokunaklı bir hıçkırık yükseliyordu. Çocuğun üzüntüsü, annesinin gitmiş, bütünüyle gitmiş olabileceğiydi.

Yine de şaşmaz bir kural olarak, Anna soğuk, annesine gücenik ve ona hep eleştirerek bakan bir kızdı. Hep,

«Öyle yapman hoşuma gitmiyor anne,» yada «onu söylememelisin.» Brangwen ve Marsh'ta yaşayanların tümü için de tatsız bir sorundu. Çoğunlukla, hareketli bir çocuktu; çiftlikte kuş gibi oradan oraya koşup durur, arada sırada annesinin orada olduğundan emin olmak için ikide bir gelir bakardı. Hiçbir zaman mutluymuş gibi görünmezdi ama çevik, keskin kavrayışlı, sert, içine kapanık, düş gücü ve değişkenliklerle doluydu. Tilly onun büyülü olduğunu söylemişti ama ağlamadığı sürece bunun pek önemi yoktu. Anna'nın ağlamasında yürekleri parçalayan bir şey vardı; çocukça acısı tüm çağlarınmışçasına zamansız ve apaçıktı.

Çiftlikteki canlılarla arkadaş olmuştu; onlarla konuşuyor, annesinden öğrendiği masalları onlara anlatıyor, onlarla düşüncelerini paylaşıyor ve tartı-

şıyor, onların yanlışlarını düzeltiyordu. Bir gün Brangwen onu ahırın yanındaki küçük otlağa ve ördeklerin havuzuna giden yolun başındaki kapıda buldu. Parmaklıkların arasından gözetliyor, çepeçevre duran heybetli beyaz kazlara bağırıyordu.

«Yaklaşmak istediklerinde insanlara bağırmamalısınız, öyle yapmayın.»

Bedenleri dengeli, iri yapılı kuşlar sert, küçük yüze ve parmaklıkların arasından fırlamış diken saçlara baktılar; kafalarını kaldırıp kazların uzun, gakgaklayan itiraz seslerini çıkardılar ve gemiye benzeyen güzel ak bedenlerini sallayarak kapının ardında tek sıra olup geri döndüler. Gözlerinde umutsuzluk, sinir ve üzüntü yaşları,

«Yaramazsınız, yaramazsınız,» diye bağırıyordu Anna. Terliğini yere vurdu.

Brangwen,

«Neden? Ne yapıyorlar?»

Küçük kızarmış yüzünü ona çevirerek,

«İçeri bırakmıyorlar beni.»

«Evet, bırakırlar. İstersen girebilirsin.» Kapıyı iterek girmesi için açtı.

Gri, soğuk günün altında anıt gibi duran mavimsi-beyaz kaz sürüsüne baktı, çocuk kararsızdı.

«Haydi, gir.»

Kahramanca birkaç adım attı. Apansız, küçük bedeni kazların alaycı gak-gaklarıyla sarsılarak irkildi. Üstüne bir hoşluk geldi. Kazlar alçak, gri göğün altında kalkık başlarıyla uzaklaştılar.

Brangwen,

«Seni tanımıyorlar ki, onlara adını söylemelisin.»

Anna parladı,

«Bana bağırmakla *yaramazlık* ettiler.»

«Buralı değilsin sanıyorlar.»

Daha sonra Anna'yı kapıda cırtlak bir sesle emredercesine bağırırken buldu.

«Benim adım Anna, Anna Lensky ve ben burada yaşıyorum. Çünkü Bay Brangwen benim babam şimdi. *Öyle* evet, *öyle* ben de burada yaşıyorum.»

Bu, Brangwen'ın çok hoşuna gitti. Anna, kocaman sıcak bir şeye tırmanıp küçük bedenini Tom'un

iri, sınırsız büyüklüğüne gömmenin iyi geldiği o yitik, çocuksu, yalnız anlarında, giderek, kendi de pek farkında olmadan ona sokuldu. Tom içgüdüsel olarak ona karşı dikkatliydi; onu tanımak, kendini onun isteklerine vermek için dikkatliydi.

Sevgi konusunda zor bir çocuktu. Tilly'ye bakılırsa, temelde çocukça sevgisizliğe varan bir söz dinlemezliği vardı çünkü zavallı kadıncağız yalnızca bir hizmetçiydi. Çocuk, uzun süre hizmetçi kadının ona bakmasına, özel işlerini görmesine izin vermedi. Ona aşağılık biriymiş gibi davrandı. Brangwen hiç hoşlanmıyordu bundan.

«Neden Tilly'yi sevmiyorsun?»

«Çünkü bana eğri gözlerle bakıyor.»

Sonra yavaştan, Tilly'yi evin bir parçası olarak kabul etti, asla bir insan olarak değil.

İlk haftalar, çocuğun kara gözleri hep kollamadaydı. Tilly'nin şımarttığı iyi huylu ama sabırsız Brangwen, kolayca yaygarayı koparıverirdi. Birkaç dakika ev halkını gürültücü sabırsızlığıyla tedirgin edecek olsa, çocuğu, ciddi kara gözleriyle dik dik onu süzerken bulurdu; hiç kuşkusuz küçük başını öne yılan gibi fırlatıp o ısırıcı,

«Defol,»unu söyleyecekti.

«*Gitmiyorum,*» diye sonunda sinirlenerek, bağırdı Tom. «Sen git, numaracı deli bozuk sen de.» Kapıyı gösterdi. Çocuk korkudan rengi uçmuş, geriledi. Sonra Tom'un sakinleştiğini görünce cesaretini topladı.

Küçük başını ona uzatarak,

«*Seninle* oturmuyoruz biz. Sen-sen-sen bir bomakılsın.»

Tom bağırdı,

«Ne?»

Sesi dalgalandı-ama yine de duyuluyordu.

«Bir bomakıl.»

«Evet, sen de bir komakıl.»

Duraladı. Sonra başını ıslık gibi bir sesle öne fırlatarak,

«Değilim.»

«Ne değilsin?»

«Bir komakıl.»

«Benim bomakıl olduğum kadar sen de bir komakılsın.» Gerçekten kızınıştı Tom.

Bazen de kız,

«Annem burada *oturmuyor*.» derdi.

«Ya, öyle mi?»

«Onun buradan gitmesini istiyorum.»

Brangwen kısa ve öz,

«İstiyorsan sen git.» diye yanıtlardı.

Giderek birbirlerine daha çok yaklaştılar. Arabayla gezmeye gideceği zaman onu da alıyordu Tom. At bahçe kapısında hazır duruyor, içeri girip de her şeyi ayağa kaldırıncaya kadar sessiz ve dingin olan eve gürültüyle dalıyordu Tom.

«Haydi bakalım Topsy,* bonenin içine dal bakalım.»

Çocuk, davranışın yakışıksızlığına alınarak, doğruluyordu.

Kibirle,

«Bonemi tek başıma bağlayamam.»

«Daha adam olmadın da ondan.» Bir yandan da beceriksiz parmaklarla çenesinin altındaki bağları bağlamaya uğraşıyordu.

Kız yüzünü ona doğru kaldırdı. Tom çenesinin altında uğraşırken, kızın küçük parlak-kırmızı dudakları kıpırdıyordu.

Tom'un sözlerinden birini yansılayarak,

«Saçmalıyorsun.» dedi.

«Şu yüz, tulumbayı isterim diye bağırıyor.» Cebinden buram buram tütün kokan kocaman kırmızı bir mendil çıkarıp kızın ağzının çevresini silmeye başladı.

Anna,

«Kitty beni bekliyor mu?»

«Evet, şu yüzünü silmeyi bitirelim de - kedi yalamış gibi bir temizlik işte.»

Güzelce boyun eğdi. Tom onu bırakınca da bir bacağı arkada, garip sıçrayışlarla atlamaya başladı.

«Dikkat et tavşanım, kayarsın!»

---

* Topsy: 'Tom Amca'nın Kulübesi'ndeki küçük zenci kız.

Anna geldi, paltosu giydirildi, ikisi yola koyuldular. Çocuk tek atlı hafif arabada Tom'a çok yakın oturdu; ona iyice sokulduğunda, onun o koskoca bedeninin yanında sallandığını duymak harikaydı. Tom'un iri, canlı bedeni yanıbaşında sallanırken, arabanın sarsıntısına bayıldı Anna. Küçük, dokunaklı ve tiz bir gülüşle gülüverdi, kara gözleri parıldadı.

Garip bir sertliği vardı ama ardından tutkuyla, iyi yürekli biri oluveriyordu. Annesi hastaydı, çocuk saatlerce yatak odasında usulca parmaklarının ucuna basarak dolaşıyor, ona akıllıca, çaba göstererek hastabakıcılık yapıyordu. Başka bir gün annesi kederliydi, Anna bacaklarını açmış, ciddiyetle terliklerin üstünde dengesini bulmaya çalışıyordu. Tilly'nin elindeki kaz palazları, topak yapılmış yemleri şişin ucunda boğazlarından aşağı dürtülürken sallanınca, sinirli sinirli güldü. Hayvanlara karşı sert ve zorbaydı; hiç sevgisini harcamıyor, aralarında kötü yürekli bir evsahibesi gibi koşuşuyordu.

Yaz ve hasat geldi. Anna dansedip duran, ele avuca sığmaz, cin gibi, kahverengi bir böcekti. Tilly her zaman Anna'nın kendisini sevdiğinden daha çok üstüne düşüyordu onun; ama çocuk, hep annesine kuruntulu ve tasalı bir biçimde bağlıydı. Bayan Brangwen iyi olduğu sürece, küçük kız oynuyor, ona dikkat bile etmiyordu. Mısır hasatı geçti, sonbahar ilerledi, gebeliğinin son aylarına giren anne garip, dalgın, kopuktu; Brangwen da kaşlarını çatmaya başlamıştı ki, yeniden çocuğun üstüne o eski sağlıksız tedirginlik, o belirgin alınganlık çöktü. Babasıyla tarlalara gitse, hiçbir şeyi umursamadan oynayacağı yerde,

«Eve gitmek istiyorum.»

«Eve mi? Neden ama-daha şimdi geldik.»

«Eve gitmek istiyorum.»

«Neden? Seni tedirgin eden nedir?»

«Annemi istiyorum.»

«Annen! Annen seni istemiyor ki.»

«Eve gitmek istiyorum.»

Birkaç dakikaya kalmaz, gözyaşları boşanırdı.

«Eh, öyleyse, yolu bulabilirsin, değil mi?»

Tom onun, hızlı hızlı hiç sesini çıkarmaksızın, kararlı bir tavırla çitin dibinden ciddi, kaygılı ve düzenli adımlarla yürüyerek dönüp yola sapıncaya değin arkasından baktı. Sonra iki tarla ötede gördü onu, ufacık, telaşlı, tüm gücüyle ilerliyordu. Sabana döndüğünde yüzü bulutlanmıştı.

Yıl sürüyor, çitlerde böğürtlenler çıplak sürgünlerin üstünde kıpkırmızı göz alıyor, ardıçkuşları görünmeye başlıyor, büyük sürülerle kuşlar nadasa bırakılmış tarlaların üstünden püskürtülmüş gibi hızla geçiyorlar, toprağa doğru alçalarak kanat çırpan kara ekinkargaları ortaya çıkıyor, şalgamları çekerken toprak insanın eline soğuk geliyor, yollar diz boyu çamura bulanıyordu. Derken şalgamlar çukurlara dolduruluyor ve iş tavsıyordu.

Evin içi, karanlık, sessizdi. Çocuk tedirginlikle oradan oraya seğirtip duruyor, arada sinirli, ağlamaklı sesi duyuluyordu.

«Anne!»

Bayan Brangwen, ağır, tepkisiz, yorgun, geçmişe gömülüydü. Brangwen dışarda çalışmasını sürdürüyordu.

Akşamüstü, Tom süt sağmaya geldiğinde, çocuk onun arkasından koşardı. Loş inek ahırında kapılar kapanmış, ineklerin boynuzları üstünde asılı fenerin ışığında her yan sıcacık görünürken, Anna durup onun ellerinin uysal canavarın memelerini belli bir tempoyla sıkışını, sütün köpük köpük sıçrayarak fışkırışını, elinin bazen memeyi ağırca, ne yaptığını bilerek oğuşturmasını izlerdi. Böylece birbirlerine arkadaşlık ediyorlardı ama belirli bir uzaklıktan ve çok az konuşarak...

Yılın en karanlık günleri gelip çattı; çocuk huysuzdu, üstünde bir baskı varmış gibi içini çekiyor, derdine derman bulamadan oradan oraya koşup duruyordu. Brangwen, taş gibi, yüreği, suyu emmiş ıslak toprak gibi ağır, işinde-gücündeydi.

Kış geceleri erken basıyor, lamba çay zamanından önce yanıyor, panjurlar kapatılıyor, tümü de gerginlik ve tedirginlik dolu bir odaya kapanıyorlardı. Bayan Brangwen erkenden yatıyor, Anna da onun

yanında yerde oynuyordu. Brangwen, alt kattaki odanın boşluğunda oturup sigara içiyor, kendi derdinin bile pek farkında olmuyordu. Sık sık da bundan kaçmak için dışarı çıkıyordu.

Noel geçti; Ocak ayının nemli, ıslak, soğuk günleri tekdüze yuvarlanıp geçti, arada Brangwen her sesin yine çınladığı, kuşların çitlerde sürülerle apansız ve tedirgin görünüverdikleri billur gibi bir sabaha çıktığında, bir mavinin parlaklığı doluveriyordu içeri. Derken her şeye karşın bir kıvanç duymaya başladı; karısının garip yada üzgün olup olmadığı, Tom'un onunla olmaya hasret kalıp kalmadığı önemli değildi; hava açık seçik seslerle çınlıyordu, gök bir billur, bir çan gibiydi, topraksa katıydı. Tom çalışmaya verdi kendini, mutluydu, gözleri parlıyor, yanakları kızarıyordu ve içinde yaşamın tadı çok güçlüydü.

Kuşlar telaşla Tom'un çevresinde birşeyler gagalıyorlar, atlar capcanlı, hazır, ağaçlar çıplak dallarını güç dolu gerinen bir adam gibi havaya açmışlar, sürgünler saydam ışıkta yansıyorlardı. Tom yaşıyordu ve tüm bu şeylerin tadıyla dopdoluydu. Karısı ona ayak uyduramayacak kadar ağır, ondan kopmuş, yitmişse, o zaman bırak öyle olsun, Tom kendisi kalmalıydı. Her şey nasıl olacaksa öyle olacaktı. Şimdilik uzaktan bir yavru horozun çın çın öten sesini duyuyor, mavi bir gökte silinmiş bir ayın soluk biçimini görüyordu.

Atlara bağırdı, mutluydu. Ilkeston'a giderken, taze, genç bir kadın da alışverişe gidiyorsa, ona seslenir, atını mahmuzlar, yanına gidip atına alırdı onu. Sonra da, kadının yanında olmasından hoşnut, gözleri parlar, sıcacık şakalaşıp gülen sesi kadının başını dimdik tutuşunu daha da güzelleştirir, damarlarında kanının daha bir çabuk akmasına neden olurdu. İkisi de kamçılanmış, sabah da güzel olurdu.

Yüreğinin dibinde kaygıyla acı olsa ne çıkardı? O derinlerdeydi, öyleyse öyle kalırdı. Karısı - onun acısı, çekeceği sancı— eh, başka çaresi yoktu. O acı çekmeye katlanmıştı ama o zaman Tom dışarda, ya-

şamın tam içindeydi; suratını asıp kederli olmakta direnmek, maskaralık ve ahlaksızlıktı. Atın toynaklarıyla sert toprağı döverek kasabaya gittiği bu sabah, mutluydu. Dünyanın yarısı, öbür yarısının cenazesinde ağlıyor olsa bile, eh, o mutluydu işte ve yanında neşeli bir kız oturuyordu. Ne olursa olsun, kim ölüme yaklaşırsa yaklaşsın, KADIN ölümsüzdü. Acı da, karşı durulamadığı zaman gelsindi.

Daha sonra akşam, güneşin battığı yerin üstünde duralayarak gezinen gül rengi bir kızarıklıkla geldi, menekşe, sonra da lavanta rengine dönüşüp, göğün kuzeyle güneyinde firuze yeşili oldu; doğudaysa, ağır ve saydam kocaman sarı bir ay asılıydı. Küçük çobanpüskülü ağaççıklarının gülle lavanta renginin içine kapkara bir renk çaldıkları; sığırcıkların ışık boyunca sürülerle kanat çırptıkları bir yolda günbatımıyla ayın arasında yürümek, muhteşemdi. Bu yolculuğun sonu ne olacaktı peki? Sancı, daha sonra oldukça güçlü geldi; yüreğiyle ayakları ağırlaştı, beyni öldü, içindeki yaşam, durdu.

Bir akşamüstü sancılar başladı, Bayan Brangwen yatağa yatırıldı ve ebe geldi. Gece oldu, panjurlar kapatıldı. Brangwen içeri çaya, ekmeğe ve çinko çaydanlığa geldi; çocuk suskun, titreyerek cam boncuklarla oynuyordu, ev boş gibiydi ve duvarları yokmuşçasına kış gecesiyle karşı karşıyaydı.

Arada bir evin içinde, uzaklardan, her şeyin içinden geçen titreşimleriyle, ağrı çeken bir kadının iniltisi duyuluyordu. Aşağıda oturan Brangwen, bölünmüştü. Daha alttaki, derindeki benliği karısıylaydı, ona bağlı, onunla acı çekiyordu ama bedeninin iri kabuğu, çocukken çiftliğin çevresinde uçan baykuşların sesini anımsıyordu. Gençliğinde, gencecik bir delikanlıyken, baykuşların sesinden ürküp konuşmak için ağabeyini uyandırdığı o günlerdeydi. Aklı kuşlara; onların o yalnız, ağırbaşlı yüzlerine ve açılmış koca kanatlarıyla yumuşacık uçuşlarına gitti. Sonra kardeşi kuşlara ateş etmiş, o da kabarık tüylü, toz renkli, aptalca uyuyan yüzleriyle yumuşak ölü yığınlar görmüştü. Ölü bir baykuş amma da garip bir şeydi.

Fincanını dudaklarına götürdü, boncuklarla oynayan çocuğa baktı, ama aklı baykuşlarda, çocukluğunun havasında, erkek ve kız kardeşlerindeydi. Başka bir yerde, temelde, aklı doğum yapan karısındaydı, çocuk onların tek beden olmalarının ürünü olarak doğuyordu. Lydia'yla Tom, yaşamın içinde de olmaları gerektiği gibi tek beden olmuşlardı. Bedeliyse Tom'un bedeninde değil ama onun bedeninden çıkmıştı. Yağmurda ıslanan Lydia olmuştu, ama ürpertilerden en küçük gözeneğine kadar tepeden tırnağa Tom sarsılıyordu. Yaşamın dünyaya çıkabilmesi için yırtılıp parçalanmış olmalıydı; yine de tek bir 'et'tiler, yine de geriden, çok uzaklardan yaşam Tom'dan çıkıp Lydia'ya girmişti ve yine de, kollarında kırılmış kayayı taşıyan 'kırılmamış' olandı Tom; etleri, yaşamın fışkırdığı tek bir kayaydı; dargın ve küskün olan Lydia'yla, titreyen ve teslim olan Tom'dan çıkmıştı.

Yukarı, ona çıktı. Yatağa yaklaşırken Lydia, Lehçe konuştu.

«Çok mu kötü?» dedi Tom.

Lydia ona baktı; ah! orada sarı sakalıyla yabancı, durduğu yerden ona öylece bakarken, bu başka dili anlama çabasının yorgunluğu, onu duymanın, ona dikkat etmenin, onun kim olduğunu çıkarmanın yorgunluğu yok muydu... Onunla, gözleriyle ilgili birşeyler biliyordu ama yakalayamıyordu onu bir türlü. Gözlerini kapadı.

Tom kulaklarına kadar bembeyaz kesilmiş, arkasını döndü.

«Çok kötü değil,» dedi ebe.

Karısının üstünde bir gerginlik yarattığını biliyordu. Aşağı indi.

Çocuk başını kaldırıp ona baktı, korkmuştu.

Titrek bir sesle,

«Annemi istiyorum.»

Tom yumuşaklıkla, pek de umursamadan,

«Evet ama hasta o.»

Çocuk ona yitik, korkmuş gözlerle baktı.

«Başı mı ağrıyor?»

«Hayır, bir bebeği olacak.»

Çocuk çevresine bakındı, Tom onun farkında değildi. Yine korkunun içinde bir başınaydı işte.

«Annemi istiyorum!» diye bir panik çığlığı duyuldu.

«Tilly soysun seni,» dedi Tom. «Yorgunsun.»

Bir suskunluk daha oldu, sonra yukardan bir çığlık geldi...

Kendini kopmuş ve bir dehşet yalnızlığında yitip gitmiş duyan, ürkmüş, paniğe kapılmış çocuğun sesi çınlayarak makine gibi yineledi.

«Annemi istiyorum.»

Tilly yaklaştı, yüreği burkulmuştu.

«Öyleyse ben onu soyayım, gel kuzucuğum.» Alçak sesle şarkı söyler gibi konuşuyordu. «Anneni sabah görürsün, üzülme yavrum, aldırma meleğim.»

Anna divanın üstünde, arkası duvara dayalı öylece duruyordu.

«Annemi istiyorum,» diye bağırdı. Küçük yüzü titriyor, çocukların o iri taneli gözyaşları sonsuz bir acıyla dökülüyordu.

«Bu gece iyi değil kuzucuğum, bu gece iyi değil ama sabaha iyi olacak. Ah, ağlama canım, annen ağlamanı istemez, can şey... Hiç istemez.»

Tilly şefkatle çocuğun eteğinin ucunu tuttu. Anna eteğini geri çekip sinir krizi geçiriyormuşçasına ağlamaya başladı.

«Hayır, sen soyma beni - annemi istiyorum ben,» - çocuk yüzü, acıyla ve akan yaşlarla sırılsıklamdı, tüm bedeni sarsılıyordu.

«A, ama bırak da Tilly soysun seni, bırak Tilly soysun, o seni çok seviyor, bu akşam inatçılık etme. Annen hasta, ağlamanı istemiyor.»

Çocuk, aklı başından gitmiş ağlıyor, hiçbir şey duymuyordu.

«Annemi istiyorum,» diye ağladı.

«Soyunduğunda, anneni görmeye gideceksin - soyunduğunda yavrum, Tilly seni soyduğunda, geceliğinin içinde minik bir altın kız olduğunda canım... A, ağlama, ağlama—»

Brangwen iskemlesinde kaskatı oturuyor, yüreğinin sıkıştığını duyuyordu. Odanın öbür ucuna geç-

ti, yalnızca o çıldırtıcı ağlamanın farkındaydı.

«Gürültü yapma,» dedi.

Sesinin tonundan, yeni bir korku sarstı çocuğu. Makine gibi ağlamasını sürdürdü, gözleri, yaşlarının arasından dikkatle, olabileceklere karşı tetikte, her yanı kolluyordu.

«Annemi-istiyorum.» Ağlayan, şuursuz ses titredi.

Adamın kollarıyla bacaklarında bir öfke titreyişi dolaştı. Nedeni, son noktasındaki o inatçı anlamsızlık, sesin o çıldırtıcı anlamsızlığı, körlüğü, o ağlayıştı.

Hırstan incelmiş alçak bir sesle,

«Gelip soyunmalısın,» dedi ve elini uzatıp yakaladı onu. Çocuğun bedeninin bir hıçkırıkla katıldığını duydu ama Tom yeterinden çok kör ve kararlıydı, sinirliliği de mekanik olarak davranışını sürdürttü; çocuğun küçük önlüğünü çözmeye başladı. Anna Tom'dan çekinmeliydi ama yapamıyordu. Küçücük bedeni o minik düğmeler ve bağlarla düşünmeden, kararlı ve çocuğun sinirliliği dışında hiçbir şeyin farkında olmaksızın uğraşırken, Tom'un kavradığı gibi kalakaldı. Bedenini dimdik tutuyor, direniyordu. Tom, minik giysilerle iç etekleri bir yana itip bembeyaz kolları çıkardı. Kız hâlâ kaskatı, olağanüstü güçlü ve saldırıya uğramış tavrını koruyor, Tom da işini sürdürüyordu. Bu arada da hep hıçkırıyor ve boğulurcasına:

«Annemi istiyorum»u yineliyordu.

Tom hiçbir şeye aldırış etmeksizin dikkatliydi, yüzü de kaskatıydı. Çocuk artık anlayamıyordu ve isteği saplantıya dönüşmüş küçük bir makine olup çıkmıştı. Ağlıyor, bedeni kasılıyor, sesi hep aynı çığlığı yineliyordu.

«Hey Allahım, sen bilirsin!» Tilly de aklını kaçırmak üzereydi.

Brangwen, ağır, beceriksiz, kör gibi, kararlı tüm küçük ıvır zıvırı çıkarıp çocuğu divanın üstünde gömleğiyle bıraktı.

«Geceliği nerde?»

Tilly getirdi, Tom kıza giydirdi. Anna kollarını onun isteğine göre kımıldatmıyordu, o da kolları zor-

la geçirdi. Kız o saplantısal, kör isteğiyle, dirençli ve katılıp kalmış, değiştirilmesi olanaksız küçük bir yaratık olarak ayakta duruyor, durmaksızın ağlayıp aynı tümceyi yineliyordu. Tom onun önce bir, sonra öbür ayağını kaldırıp terliklerini ve çoraplarını çekti çıkarttı. Anna hazırdı.

«Bir şey içmek ister misin?»

Hiç değişmedi. Aldırmaksızın, umursamaksızın, divanın üstünde sırtı duvara dayalı, tek başına, elleri kapalı ve yarı kaldırılmış, yüzü gözü yaşlar içinde, yukarı kalkık ve kör gibi öylece durdu. Boğulurcasına hıçkırıkların arasından hep o kırık dökük:

«Annemi-isterim,» duyuluyordu.

Tom yine,

«Bir şey içmek ister misin?»

Yanıt yoktu. Katı, karşı koyan bedeni kaldırdı. Kaskatı körlüğü tepeden tırnağa müthiş bir öfke dalgasına kapılmasına neden oldu. Tutup kırıvermek geldi içinden.

Çocuğu dizine yerleştirip, ateşin başındaki eski yerine oturdu; o ıslak, hıçkıran, anlatılamayacak ses kulağının dibinde sürüp gidiyor, çocuk baston yutmuş gibi oturuyor, ne ona ne de başka bir şeye boyun eğiyordu, farkında bile değildi.

Daha yoğun bir öfke bastı Tom'u. Tüm bu olup bitenler neyi değiştirirdi ki? Anna Lehçe konuşsa ve doğumda bağırsa; bu çocuk böyle kaskatı, dirençli kalsa ve durmadan ağlasa, ne değişirdi ki? Neden canını dişine takıp uğraşıyordu sanki? Anne doğumda bağırsın, çocuk da inatla ağlasındı, nasılsa öyle yapacak olduktan sonra... Neden bunlara karşı savaşıyor, direniyordu? Öyleyse, bırakırdı öyle kalsın. Diretiyorlarsa, o da bırakırdı nasıllarsa öyle kalsınlar.

Bir sisin içinde, hiçbir savaş girişimi göstermeden, oturdu. Çocuk ağladı, dakikalar geçti, üstünde bir tür uyuşukluk, cansızlık vardı.

Kendine gelip, çocuğa dikkat edinceye kadar biraz zaman geçti. Onun o ıslak, taş gibi yüzünü görünce donakaldı. Az buçuk sersemlemiş, ıslak saçları geriye itti. Canlı bir acı yontusu gibi kızın an-

lamsız yüzü ağlamayı sürdürdü.

«Hayır,» dedi Tom, «o kadar kötü değil. O kadar kötü değil, Anna, yavrum. Gel, neden bu kadar çok ağlıyorsun? Haydi, sus artık, hasta olursun sonra. Seni kurulayayım, bir daha da yüzünü bu kadar çok ıslatma. Daha fazla gözyaşı dökme artık, yapma, yapmasan daha iyi olur. Ağlama-o kadar da kötü değil. Suss şimdi, suss...-yeter artık.»

Sesi gizemli, uzak, sakindi. Çocuğa baktı, biraz eskisi gibiydi. Onun durmasını, her şeyin durmasını ve doğal olana dönmeyi istiyordu.

Dönmek için doğrularak,

«Gel,» dedi, «gidip canavarı besleyelim.»

Büyük bir şal alıp onu sardı ve feneri almak için mutfağa girdi.

Tilly:

«Böyle bir havada çocuğu dışarı çıkarmıyorsun umarım?»

«Evet, susturur onu.»

Yağmur yağıyordu. Çocuk yağmuru yüzünde, kendini de karanlığın içinde bulunca ansızın hareketsizleşti, donakalmıştı.

«İnekler yatmadan yemlerini verelim,» diyordu Brangwen ona, bir yandan da sımsıkı, güven verici bir biçimde tutuyordu çocuğu.

Bir yerden fıçının içine damlayan suyun sesi duyuluyor, bardaktan boşanırcasına yağan yağmur, çocuğun şalının üstüne saçılıyordu, fenerin sallanan ışığı ıslak kaldırımlara ve ıslak bir duvarın dibine vurdu. Bunun dışında dipsiz bir karanlıktı: solunan yalnızca karanlıktı.

Alt ve üst kapıları açtı, sıcak olmasa bile sıcak kokan yüksek, kuru ahıra girdiler. Tom feneri bir çiviye asıp kapıyı kapattı. Şimdi başka bir dünyadaydılar. Yumuşak ışık, kirişli ahıra, kireç badanalı beyaz duvarlara, koskoca saman yığınına yayılıyor, kazma küreklerin gölgeleri büyüyor, bir merdiven, samanlığın karanlık kemerine doğru yükseliyordu. Dışarda sürüp giden yağmur, içerde ahırın yumuşacık-ışıklı durgunluğuyla sessizliği vardı.

Tom, çocuğu bir kolunda tutarak, bir leğeni, kı-

yılmış saman, arpa ve azıcık da elenmemiş kaba unla doldurup, ineklere yem hazırlamaya girişti. Çocuk, dikkat kesilmiş, ne yaptığına bakıyordu. İçinde, yeni koşullar için yeni bir kişilik oluşuyordu. Arasıra gelip geçmiş hıçkırık fırtınasından esiveren küçük bir kasılma minik bedenini sarsıyordu. Gözleri şaşkınlıkla kocaman açılmıştı; insanın içine dokunan bir hali vardı. Sessiz, oldukça durgundu. Tom'un yüreği bir tür düşteymiş gibi onun yüzeydeki görünümünü dingin, enikonu dingin bırakarak ağırlaşıp dibe çökmüştü. Çocuğu kolunda dikkatle dengeleyerek, bir leğen dolusu yemle doğruldu, yem, öbür elindeydi. Şalın ipek püsküllleri usulca sallanıyor, tanelerle samanlar yerlere dökülüyordu; ineklerin boynuzlarının belirsizliğin içinden yükseldiği, yemliklerin arkasındaki loş-ışıklı dar yer boyunca ilerledi. Çocuk büzüldü, Tom kendini iyice dengeleyerek leğeni yemliğin üstüne koydu ve bir tutam ona bir tutam öbürüne; inekleri yemlemeye başladı. İnekler sertçe başlarını indirip kaldırdıkça bir zincir şakırtısıdır gidiyordu; ardından canavar, sessizce yerken, durumundan hoşnutluk, doygunluk ve rahatlık anlatan uzun bir soluk duyuldu.

Bu geziyi birkaç kez yinelemesi gerekti. Ahırda yemleri yalayıp yutmanın düzenli sesi vardı, sonra adam, çocuğun yüzü şalın arasından dışarıyı gözetlerken, iki ağırlık arasında dimdik yürüyerek, döndü. Az sonra bir kez daha eğildiğinde kız kolunu şalın arasından kurtararak onun boynuna yumuşacık, sıcacık dolayıp her şeyi kolaylaştırdı.

Canavar doydu, o da çocuğa çeki düzen vermek için leğeni bırakıp, bir sandığın üstüne oturdu.

«İnekler şimdi uyuyacak mı?» diye sordu çocuk, konuşurken soluğunu tutuyordu.

«Evet.»

«Önce yemeklerinin hepsini de bitirecekler mi?»

«Evet. Çıkardıkları sesi dinle bak.»

İkisi oturup, bu küçük ahırın bir parçası olan, yem yiyen hayvanların burunlarına kaçan otlar yüzünden çıkardıkları seslerle, hızlı hızlı soluyuşlarını dinlediler. Fener, duvarlardan birinden yumuşak, kı-

mıltısız bir ışık yayıyordu. Dışarısı hâlâ yağmurluydu. Tom İskoç kareli şalın ipek kıvrımlarına baktı. Annesini anımsatmıştı ona. Bu şala sarınıp kiliseye giderdi. Yine o eski sorumsuzlukla güvene geri döndü, evinde bir çocuk oldu.

İkisi de hiç seslerini çıkarmadan oturdular. Tom'un beyni, uyuşturulmuş gibi her an az daha bulanıklaşıyordu. Çocuğu göğsüne bastırdı. Hıçkırığından kalan küçük titrek bir ürperti, kızın bacaklarına indi. Daha bir sardı onu Tom. Kız giderek gevşedi, gözkapakları, koyu, o her şeyi kollayan gözlerinin üstüne düşmeye başladı. O uykuya dalarken, Tom'un beyni bomboştu.

Uyumuş da uyanmış gibi kendine geldiğinde, zamansız bir durgunluktaymış gibi geldi ona. Dinlediği neydi? Çok uzaklardan, yaşamın ötelerinden gelen bir sesi dinliyor gibiydi. Karısını anımsadı. Ona gitmesi gerekti. Çocuk uyumuştu; gözkapakları tam kapalı değildi, aralarından gözbebeğinin incecik siyahı görülüyordu. Neden kapatmıyordu gözlerini? Ağzı da azıcık aralıktı.

Çabucak kalkıp eve gitti.

Tilly fısıldayarak,

«Uyudu mu?»

Başını salladı. Hizmetçi-kadın şalın içinde, yanaklarını kıpkırmızı ateş basmış, gözlerinin çevresinde bir beyazlık, solgunluk, uyuyan çocuğa bakmaya geldi.

«Allah esirgesin seni!» Fısıldayarak başını salladı.

Tom çizmelerini fırlatıp çocukla yukarı çıktı.

Yüreğini karısıyla ilgili bir kuşkunun sıkıca kavradığını farketti ama sakin kaldı. Uğuldayan rüzgârın ve su kovalarına damlayan suyun şapırtısı dışında, ev sessizdi. Karısının oda kapısının altından incecik bir ışık sızıyordu.

Çarşafların soğuk olabileceğini düşünerek, şalın içine sarılıp sarmalanmış, çocuğu olduğu gibi yatağa koydu. Sonra kollarını oynatamayacağından korkup biraz gevşetti. Kara gözler açıldı, onun üstünde boş boş biraz durdu sonra yine düşüp kapandı. Tom örttü onu. Ağlamadan kalan son bir küçük tit-

reyiş, soluğunu sarstı.

Burası Tom'un odasıydı, evlenmeden önceki odası. Yakın geliyordu ona. Hiç dokunulmamış genç bir adam olmanın nasıl olduğunu anımsadı.

Ne yapacağını bilemiyordu. Çocuk, küçük yumruklarını şaldan çıkarmış uyuyordu. Kadına çocuğun uyuduğunu söyleyebilirdi ama öbür 'sahaya' geçmesi gerekiyordu. İrkildi. Baykuşların sesi - kadının iniltisi duyuluyordu. Ne berbat bir sesti bu! İnsan sesi değildi - en azından bir erkeğe...

Aşağı inerek karısının odasına usulca girdi. Kapalı gözlerle, solgun ve yorgun, hiç kımıldamadan yatıyordu. Ölüymüş gibi geldi, bir an yüreği hopladı ama ölmemiş olduğunu iyi biliyordu. Saçlarının şakaklarına düşüşünü, ağzının sırıtırcasına acıyla kapandığını gördü. Tom için güzeldi - ama insan gibi değildi. Orada yatarken içinde ona karşı bir korku vardı. Tom'la ne yapsındı? Ondan apayrı biriydi.

Bir şey Tom'u, Lydia'nın hâlâ çarşafları kavramış tutan parmaklarına dokunmaya itti. Kahverengi-gri gözleri açılıp ona baktı. Onu Tom olarak tanımıyordu, erkek olarak biliyordu. Doğuran bir kadının, içindeki çocuğu yapan adama baktığı gibi baktı: o doruktaki anda, kadının erkeğe baktığı gibi. Gözleri kapandı yine. Güçlü, kavurucu bir dinginlik, yüreğiyle karnını yakarak her yanını sardı, oradan da sonsuza ulaştı.

Lydia'nın ağrıları yeniden onu parçalamaya başladığında, Tom bakamayıp öte yana döndü ama acı içindeki yüreği dingin, içten içe hoşnuttu. Aşağı indi, kapıya gidip dışarı çıktı ve yüzünü yağmura kaldırıp görünmeyeni vurgulayan, onun üstünde sağlam, kımıltısız duran karanlığı hissetti.

Tepesinde geceyi döven, görünmeyenbir kılıç kırlangıcı sakinleştirdi onu, üstesinden gelmişti. Alçakgönüllülükle döndü içeri. Yaşam olduğu kadar, bir de sonsuz, değişmeyen, mutlak bir dünya vardı.

III

Anna Lensky'nin Çocukluğu

Tom Brangwen, kendi oğlunu asla üvey kızını sevdiği kadar sevmedi. Oğlan olduğunu söylediklerinde, heyecan ve sevinçle içi titredi. Baba olma duygusunun durmuş-oturmuşluğunu seviyordu. Bir oğlu olduğunu bilmek bir doygunluk duygusu veriyordu ama bebeğin üstüne pek düşmüyordu. Babasıydı, bu da yeterliydi.

Karısının, çocuğunun anası olmasından hoşnuttu. Bir yerden çıkarılıp başka bir yere dikilmiş bir fidan gibi dingin, biraz da gölgeli, küskündü. Çocuğun doğumunda, eski benliğiyle bağını yitirmiş gibiydi. Şimdi gerçekten İngiliz, gerçekten Bayan Brangwen'dı. Yaşam canlılığı da azalmıştı.

Brangwen'a göre hâlâ, ölçüsüz derecede güzeldi. Hâlâ kişiliğinden fışkıran bir alevle, tutkuluydu ama alev güçlü ve görünürde değildi. Gözleri parlıyor, yüzü Tom için ışıyordu ama gölgede açmış bir çiçek gibi yoğun ışığa dayanamıyordu. Bebeği seviyordu ama bu bile bir tür donuklukla, kendiyle ilgili belli belirsiz bir dalgınlıkla, ana sevgisinde bile bir gölgeyle vardı. Onun, mutlulukla, kendini vererek çocuğuna baktığını görünce, Brangwen'ı ince, alev gibi bir acı yaladı geçti. Ona yaklaşımında, kendi kendine nasıl boyun eğdireceğini anlamıştı. Onunla ilk kez ve daha sonraları en yüksek yoğunluk noktalarında uyuştukları zaman olduğu gibi o canlı, yaşam dolu sevgi ve tutku alışverişini istiyordu yine. Bu, onun için tek deneydi ve amansız bir istekle hep, istiyordu. Başlangıçta Tom'un elini ayağını bağlayan bir tutkuyla neredeyse çılgına çeviren o hareketiyle, ağzını yukarı kaldırıp geldi. Yine geldi,

Tom da yüreği hazla ve bekleyişle hazır, deli gibi, aldı onu. Her şey nerdeyse eskisi gibiydi.

Belki de tümüyle eskisi gibiydi. Ne olursa olsun, Tom'a kusursuzluğu öğretti, onun içinde sürekli, sonsuz bir bilgi yarattı.

Ne var ki, onun, ölmesini istediğinden çok daha çabuk öldü. Lydia tükenmişti, kaldıramıyordu artık ve Tom, tükenmemişti, sürdürmek istiyordu ama olamıyordu işte.

Tom da o acı dersi, kendini çekmeyi, istediğinden daha az almayı öğrenmeye başladı. Çünkü ona göre KADIN Lydia'ydı, tüm öbür kadınlar onun gölgeleriydiler. Çünkü o, Tom'u doyuruyordu, Tom da bunun sürmesini istiyordu ama her ne kadar öfkeli, için için kaynayan ve giderek acılaşan bir baskıyla doluysa, onu istemediği için yüreğinde Lydia'dan nefret ediyorsa ve her ne kadar deli gibi dışa vuran patlamaları oluyor, içip çirkin olaylar yaratıyorsa da; yine de akıntıya kürek çektiğini biliyordu. Öğrenmesi gereken, Lydia'nın onu yeterince - Tom'un ondan kendisini istemesini istediği kadar *istemeyeceği* değildi, Lydia'nın bunu —elinde olmaksızın— yapamayacağıydı. Lydia onu yalnızca kendi usulünce, kendi ölçülerine göre isteyebilirdi. Tom'un onu olduğu gibi bulmasından önce, onu kabul eden, onun isteğini gerçekleştiren kadın olarak, uzun bir yaşamı olmuştu. O, Tom'u kabul etmiş, onun isteğini yerine getirmişti. Yine kendi seçtiği zamanlarda ve kendi usulünce yapardı bunu ama Tom, kendini denetlemeli, kendini ona göre ayarlamalıydı.

Tom ona tüm sevgisini, tüm tutkusunu, tüm enerjisini vermek istiyordu ama olamıyordu bu... Ondan başka şeyler, başka yaşam merkezleri bulmak zorundaydı. Lydia, yakında ve 'kazanılamayan' olarak çocukla oturacaktı. Tom çocuğu kıskanıyordu.

Seviyordu Lydia'yı ve yaşamının sıkıntılı akışının köpük köpük bir sele dönüşüp eziyet biçimini almaması için ona bir yön vermenin zamanı gelmişti. Onun çocuğu olan Anna'da, başka bir sevgi merkezi oluşturdu. Yaşam ırmağının ana yatağı karısına dönükken, giderek bir bölümü de çocuğa ayırılır oldu.

Bir yandan da erkeklerin arkadaşlığını arıyor, ikide bir müthiş içiyordu.

Çocuk, bebek doğduktan sonra annesi için o kadar kaygı duymamaya başladı. Küçük oğlanla annesini gördükçe, hoşuna gidiyor, dingin ve güvenli duyuyordu kendini; önceleri biraz düşünceli görünmüştü ama giderek öfkelendi, en sonunda da küçük yaşamı kendi rayına oturdu ve bundan böyle annesine destek olmak için gerginleşip, olayları olduğundan başka türlü görmedi. Daha çocuksu oldu; eskisi kadar anormal değildi, anlayamadığı sıkıntılarla kafasını yormuyordu. Annesinin denetimi, doyumu ondan başka bir yere yönelmişti. Çocuk da giderek özgürleşti. Kendinden başlayarak seven, bağımsız, unutkan küçük bir varlık oldu.

Kendi seçimine bırakıldığında, Brangwen en çok, yada en açıkça sevdiğiydi. Çünkü ikisi birlikte küçük bir yaşam oluşturuyorlardı ve ortak bir tezcanlılıkları vardı. Bu, akşamları ona sayı saymayı yada harfleri öğretirken, Tom'un hoşuna gidiyordu. Onun için beyninin dibinde unutulmuş yatan ne kadar çocuk şarkısı yada çocuk şiiri varsa, tümünü anımsadı.

Çocuk önce bunların saçma olduğunu düşündü ama Tom gülünce o da güldü. Kocaman bir şaka gibi geldi kıza... Yaşlı King Cole'ın Brangwen, Anna Hubbard'ın Tilly olduğunu düşünüyordu. Annesi de bir ayakkabı içinde yaşayan yaşlı kadındı.* Annesiyle geçirdiği yıllardan, onu hep üzmüş, kafasını karıştırmış olan dinlediği dokunaklı halk öykülerinden sonra, bu saçmalık çocuk için koskocaman, çılgınca bir hazdı.

Babasıyla bir tür pervasızlığı, içinde eğlence kahkahası olan eksiksiz, seçilmiş pervasızlığı paylaşıyordu. Tom da onun sesini yükseltip bağırtmayı ve kahkahalarla küstahlaştırmayı seviyordu. Bebek, annesi gibi koyu tenli, kara saçlıydı ve elâ gözleri vardı. Karatavuk diyordu Brangwen ona.

Beşikten alınmak isteğini haykıran bebeğin çığ-

---

* XVI, XVII ve XVIII. yy'larda yazılmış eski çocuk şiirlerindeki kişiler.

lığını duyar duymaz.

«Hey!» diye bağırırdı Brangwen, «karatavuk ötüyor!»

Anna keyifle,

«Karatavuk ötüyor, karatavuk ötüyor.»

Brangwen, beşiğin üstüne eğilerek o gümbür gümbür gürleyen kalın sesiyle bağırırdı,

«Pastanın örtüsü açıldığında, kuş ötmeye başlamış.»

«Bir kralın bile önüne konacak derecede lezzetli bir yemekmiş değil mi?» Anna bağırarak gizemli sözleri söylerken gözleri neşeyle parlar, onaylaması için Brangwen'a bakardı. O da bebeği alır, oturup yüksek sesle,

«Öt oğlum, öt.»

Bebek yüksek sesle ağlarken Anna vahşi bir neşeyle, çılgın gibi bağırırdı:

Altı penilik bir şarkı söyle
Cepler dolu çiçekle
Haydi, haydi!

Sonra yine ansızın susup gözleri ışıklar saçarak Brangwen'a bakar, keyifle bağırırdı:

«Yanlış söyledim, yanlış söyledim.»

Tilly içeri girer,

«Hey Allahım! Ne şamata!»

Brangwen çocuğu susturur, Anna fırlayıp dansetmeye başlardı. Babasıyla bu çılgın azgınlıklara bayılıyordu. Tilly bundan nefret ediyor, Bayan Brangwen da oralı olmuyordu.

Anna başka çocukları pek umursamıyordu. Onları yönetiyor, çok küçük ve yeteneksizmişler gibi davranıyordu; ona göre küçük insanlardı onlar, kendi düzeyinde değildiler. Bu nedenle de çoğu kez yalnızdı; çiftliğin çevresinde uçarcasına koşup duruyor, çiftlikte çalışanları, Tilly'yi, hizmetçi kızı eğlendiriyor, bıkıp usanmadan fır dönüyordu.

Brangwen'la arabada gezmeye de bayılıyordu. Yüksekte oturup giderken mevki ve üstünlük tutkusu tatmin olurdu. Kibriyle, kendini bilmezliğiyle küçük bir yabani gibiydi. Babasının önemli olduğunu düşünüyor, yükseğe, onun yanına yerleşiyordu;

ve her ikisi yüksek, yeşermiş çitlerin tepelerinin yanından, kırlardaki devinimi gözleyerek gidiyorlardı. Aşağıdan yoldan insanlar babasına seslenip selam verecek olsa, Brangwen da neşeyle karşılık verse, onun küçük sesi de çok geçmeden babasıyla birlikte çınlar, ardından kahkahası duyulur, parlayan gözleriyle başını kaldırıp ona bakar, birlikte gülüşürlerdi. Çok geçmeden, her geçenin, «N'aber Tom? İyi misiniz küçükhanım?» yada «Günaydın Tom günaydın bayan!» Bazen de «Birlikte mi gidiyorsunuz?», «Son zamanlarda pek görünmüyorsunuz,» gibi bir şey söylemesi usulden oldu.

Anna babasıyla birlikte yanıtlardı:

«Nasılsın John?», «*Günaydın* William», «Evet, Derby'ye gidiyoruz.» Bunları söylerken avazı çıktığı kadar bağırırdı. Sık sık da «Biraz dolaşmaya çıktınız ha?» gibi bir soruya da, «Evet, öyle,» diye seslenmek, büyük keyifti. Tom'u selamlayıp da onu selamlamayanlardan hiç hoşlanmazdı.

Tom, onu da götürmekten başka çare bulamazsa, onunla birahaneye gider, o konyağını yada birasını içerken, salonda, yanıbaşında otururdu. O tür yerlerin sahibeleri, her zamanki tavırlarıyla ona dalkavukluk eder,

«Ee, küçükhanım adınız nedir bakalım?» derlerdi.

Hemen o kibirli yanıt gelirdi.

«Anna Brangwen.»

«Gerçekten öyle! Peki sen babanla arabayla gezmeyi seviyor musun?»

«Evet,» derdi Anna, utanır, bir yandan da bu boş sözlerden sıkılırdı. 'Dokunmayın-bana' duruşuyla büyüklerin anlamsız sorularını çürûten bir tavrı vardı.

Birahanenin sahibi Brangwen'a,

«Şuna bak, amma da açıkgöz bir ufaklık,» derdi.

Çocukla ilgili görüşleri körüklemek istemeyen Brangwen,

«Evet,» derdi ve bunu Anna'nın hakkıymış gibi kabul ettiği bir büsküvi yada pasta izlerdi.

«Ne dedi bana? Açıkgöz ufaklık ne demek?» diye sorardı sonradan.

«Çetin ceviz olduğunu söylemek istedi.»

Anna duralar, anlamazdı. Sonra da bu 'sözde' saçma bulduğu bir şeye gülüverirdi.

Çok geçmeden Tom onu her hafta pazara götürmeye başladı. Her Cumartesi yada Perşembe sabahı babası bir çiftlik beyi gibi giyindiğinde, ona,

«Ben de gelebilirim, değil mi?» diye sorardı. Tom'un da yüzü, ona hayır demek zorunda kaldığı için bulutlanırdı.

Sonunda Tom kendi utangaçlığını yenip, kızı yanıbaşına sıkıştırdı. Nottingham'a gidip, Kara Kuğu' nun önüne çektiler. Buraya kadar her şey iyi gitmişti. Sonra Tom onu handa bırakmak istedi ama kızın yüzünü görünce bunun olamayacağını anladı ve cesaretini toplayıp, kızın elinden tutarak, onunla sığır pazarına doğru yola koyuldu.

Anna şaşkınlıkla çevresine bakınıyor, bir yandan da hiç sesini çıkarmadan yanında hoplayıp zıplıyordu; ama sığır pazarında erkeklerin baskısından büzüldü kaldı; erkeklerin tümü de ağır, çirkin çizmeler giymiş, deri tozluklar takmışlardı ve ayaklarının altındaki yol, inek pisliği içindeydi; kare ağılların içindeki sığırları, o kadar çok boynuzu birarada, öylesine derme çatma yapılmış çitleri görmek, celeplerin bağırışlarını duymak, erkeklerin çılgınlığı Anna'yı korkutmuştu. Bu arada, babasının onun varlığından tedirgin, diken üstünde olduğunu da hissetmişti.

Tom çocuğa büfeden bir pasta alıp, onu oturacak bir yere yerleştirdi. Adamın biri Tom'u selamladı.

«*Günaydın* Tom. Senin mi bu?» Sakallı çiftçi başını Anna'ya doğru salladı.

Tom karşı koyarcasına,

«Evet,» dedi.

«Bu kadar büyük kızın olduğunu bilmiyordum.»

«Hayır, bu benim hanımın.»

«Ha, anladım!» Adam Anna'ya garip, küçük bir sığırmış gibi baktı. Anna kapkara gözleriyle dik dik baktı ona.

Brangwen, genç hayvanların satışını görmeye

giderken onu orada, barmenin denetiminde bıraktı. Anna'nın içgüdüsel olarak ürktüğü çiftçiler, kasaplar, celepler, pis, kaba adamlar, yerinde oturup dururken onu şöyle bir süzüyor sonra bağıra çağıra konuşarak içkilerini almaya gidiyorlardı. Çevresindeki her şey kocaman ve yabansıydı.

Barmene,

«Bu kimin çocuğu?» diye soruyorlardı.

«Tom Brangwen'ın.»

Çocuk orada öylece yüzüstü bırakılmış, babası gelecek umuduyla kapıyı gözlüyordu. Gelmedi; birçok başka başka adamlar geldi, o yoktu ve Anna, orada bir gölge gibi oturuyordu. Böyle bir yerde ağlanılmayacağını biliyordu. Herkes merakla ona bakıyor, o da kendini onlara kapıyordu.

Yoğun, giderek artan bir yalnızlığın soğuk havası sardı her yanını. Bir türlü gelmiyordu Tom. Donmuş, hareketsiz, oturup durdu öylece.

Hiçbir şey hissetmeyip, zaman kavramını da yitirdiğinde, çıkageldi Tom. Anna ölümden dönmüş birini karşılarcasına yerinden ona doğru kaydı. Tom, hayvanını olabildiğince çabuk satmış, ama işi daha bitmemişti. Yine onu elinden tutup hayvan pazarının o insana çarpan karmaşasına soktu.

En sonunda dönüp kapıdan çıktılar. Tom durmadan ona buna selam veriyor, ikide bir Anna'nın anlamadığı toprak, sürü, atlar ve öbür şeyleri konuşmak için duruyor, o da pislikle kokunun ortasında, adamların bacakları ve koca çizmeleri arasında dikiliyor ve hep aynı soruyu duyuyordu.

«Bu küçükhanım kim yahu? Bu kadar büyük kızın olduğunu bilmiyordum.»

«Benim hanımın.»

Anna, varlığının kaynağının gelip annesine dayandığının ve onun yabancılaşmasının iyice bilincindeydi.

Sonunda her şeyden uzaklaştılar ve Brangwen onunla Bridlesmith-Gate'de küçük, karanlık, eskiden kalma bir aşevine girdi. Öküz kuyruğu çorbası içip et, lahana ve patates yediler. Öbür adamlar, öbür insanlar da bu karanlık, kemerli yere yemek ye-

meye geliyorlardı. Anna'nın gözleri koskocaman kocaman açılmış, şaşkınlıktan sesi soluğu çıkmıyordu.

Sonra tahıl alışverişi yapılan büyük bir pazara, ondan sonra da dükkanlara gittiler. Tom, ona bir raftan küçük bir kitap aldı. İşe yarayacağına inandığı garip şeyler almaya bayılıyordu. En sonunda Kara Kuğu'ya girdiler; Tom bir konyak, o da süt içti ve atı eyerleyip Derby Yolu'na saptılar.

Anna, düşünmekten ve şaşkınlıktan yorgun düşmüştü ama ertesi gün düşündüğünde, bir yandan, sekip, bacağını savurarak o garip dansını yaparken bir yandan da olup bitenleri ve gördüklerini hiç durmaksızın anlatıp durdu. Bu, hafta boyunca yetti ona ve gelecek Cumartesiye yine gitmeye can atıyordu.

Hayvan pazarında, küçük çardakta oturup bekleyen tanıdık bir yüz olup çıktı; ama en çok Derby'ye gitmeyi seviyordu. Orada babasının daha çok arkadaşı vardı ve küçük bir kasabanın içtenliği, nehrin yakın oluşu, onu korkutmayan garipliği hoşuna gidiyordu. Kapalıçarşısını, yaşlı kadınları seviyordu. Babasının arabayı çektiği George Hanı'nı seviyordu. Sahibi Brangwen'ın yakın arkadaşıydı ve Anna bu işin iyice tadını çıkarıyordu. Saatlerce loş salonda oturup kırmızı saçlı, şişman bir adam olan Bay Wiggington'la konuşuyordu. Onikide çiftçiler yemek için toplandıklarında da hepsinin gözbebeği olup çıkıyordu.

Önceleri kaba konuşmalarıyla bu garip adamlara ancak dik dik bakıp öfkeyle ıslık gibi bir ses çıkarabilirdi; ne var ki, iyi huylu kişilerdi. Elma çiçeği yüzü ve kara gözlerinin çevresinde alev alev bir ışık çemberi olarak cam elyafı gibi diken diken fışkırmış açık renk, sert saçlarıyla küçük bir garibeydi Anna ve insanlar bundan hoşlanıyordu; onların ilgilerini uyandırıyordu.

Ambergate'li nazik bir çiftçinin, Marriott'un ona küçük Leh kedisi demesine müthiş kızmıştı.

«Vay! bir Leh kedisisin sen.»

Anna parladı.

«Hayır değilim.»

«Öylesin. Bir Leh kedisi aynı böyledir.»

Bunu düşündü Anna.

«Öyleyse sen de-sen de—» diye başladı.

«Ben neyim?»

Tepeden tırnağa şöyle bir süzdü sonra,

«Çarpık bacaklı adamsın.»

Gerçekten de öyleydi. Bir kahkahadır koptu. Boyun eğmez ve inatçı olduğu için seviyorlardı onu.

«Hah işte,» dedi Marriott, «Ancak bir Leh kedisi söyler bunu.»

Anna öfkeyle,

«Eh, *ben de* Leh kedisiyim öyleyse.»

Adamlardan başka bir kahkaha tufanı koptu.

Ona takılınaya bayılıyorlardı.

Braithwaite ona,

«Ee, küçükhanım,» derdi, «kuzunun yünü ne âlemde bakalım?» Parlayan soluk renkli saçını azıcık çekerdi.

«Kuzu yünü değil o,» deyip hemen o içgüdüsel küskün kilidini vururdu.

«Ee, nedir peki?»

«Saç o.»

«Saç mı? Böyle saçı nerde besleyip büyütüyorlar?»

«Nerde mi besleyip büyütüyorlar?» Merakı baskın çıkarak aynı şiveyle karşılık verirdi Anna.

Yanıtlamak yerine adam neşeyle bağırırdı. Onu şiveyle konuşturmak, büyük başarıydı.

Tek bir düşmanı vardı; içe paytak bacaklarıyla paldır küldür yürüyen, her adımda omuz atan Nut-Nat yada Nat-Nut adlı bir kreten...* Bu zavallı yaratık onu tanıyanların geldiği yerlerde fındık fıstık satardı. Damağı yoktu, adamlar da konuşmasıyla hep alay ederlerdi.

Anna oradayken George'a ilk geldiğinde, o gittikten sonra gözleri yusyuvarlak,

«Yürürken neden öyle yapıyor?» diye sordu.

«Elinde değil yavrum, öyle yaratılmış.»

---

* Kretenizm: Tiroid bezinin kana yeterince salgı vermemesi sonucu oluşan fiziksel, ruhsal ve duygusal gelişimin duraklamasıyla beliren hastalık. (Çev.)

Biraz düşündü bunu, sonra sinirli bir tavırla güldü; aklına gelince de yanakları kıpkırmızı kesilip bağırdı.

«*Korkunç* bir adam o.»

«Yo, o korkunç değil, öyle olsa bile elinden bir şey gelmez ki...»

Yine de zavallı Nat garip sesler çıkararak geldiğinde, kız sıvıştı. Kendisine fıstık aldıklarında, onun diye yemiyordu ve çiftçiler fıstığına domino oynadıklarında kızdı.

«Pis adamın fıstıkları onlar.»

Derken Nat'a karşı bir duygu değişmesi başladı, çok geçmeden de Nat düşkünler evine gitti.

Brangwen'ın yüreğinde, küçük kızı bir leydi olarak yetiştirmek için gizli bir istek büyüyordu. Nottingham'daki erkek kardeşi Alfred, bir doktorun dul karısı olan kültürlü bir leydinin sevgilisi olmakla büyük bir skandala yol açmıştı. Sık sık karısıyla ailesini bir iki gün bırakıp bir arkadaş olarak kadının Derbyshire'daki evine gidiyor, sonra yine onlara dönüyordu. İradesi güçlü, dosdoğru bir adam olduğundan, bu dulun arkadaşı olduğunu da söylediğinden kimse ona karşı çıkmaya cesaret edemiyordu.

Bir gün Brangwen kardeşini istasyonda karşıladı. Küçük kardeş,

«Nereye *gidiyorsun*?»

«Wirksworth'e gidiyorum.»

«Burada dostların olduğu kulağıma çalındı.»

«Evet.»

«Oralardan geçersem bir uğrarım belki.»

«Nasıl istersen öyle yap.»

Tom Brangwen kadını o kadar merak etmişti ki, Wirksworth'a yolu düşer düşmez evi sordu.

Vadinin tam ortasındaki kasabayı ve uzakta, karşı yandaki eski taş ocaklarını kuşbakışı olduğu gibi gören bir tepenin dik yamacında güzel, küçücük bir ev buldu. Bayan Forbes bahçedeydi. Uzun boylu, ak saçlı bir kadındı. Küreğini bıraktı, eldivenlerini çıkararak patikadan ona doğru geldi. Mevsimlerden güzdü. Kadının başında geniş kenarlı bir şap-

ka vardı.

Brangwen saçlarının diplerine dek kızardı, ne diyeceğini bilemiyordu.

«Kardeşimin arkadaşı olduğunuzu düşünerek... şöyle bir uğrayabileceğimi düşündüm. Wirksworth'e gelmem gerekiyordu da—»

Kadın, bir anda onun bir Brangwen olduğunu gördü.

«İçeri girmez misiniz? Babam yatıyor da.»

Bir piyano, bir de keman sehpası olan kitaplarla dolu bir oturma odasına aldı onu ve konuştular; kadın sadelikle, kolayca derdini anlatıyordu. Çok saygınlığı olan bir kadındı. Oda, Brangwen'ın bildiklerine benzemiyordu; açık, ferahtı, bir dağın tepesindeymiş gibi geliyordu ona.

«Kardeşim okumasını sever mi?»

«Bazılarını. Herbert Spencer okuyordu, arada da Browning okuruz.»

Brangwen çok beğenmiş, müthiş heyecanlanmış, saygılı bir hayranlığa kapılmıştı. «Okuruz» dediğinde kadının ışıldayıvermiş gözlerine baktı. Sonunda çevresine bakınarak, patladı:

«Alfred'imizin bu tür eğilimleri olduğunu bilmiyordum.»

«Olağandışı bir adamdır.»

Tom şaşkınlıkla ona baktı. O kadın, kardeşini başka türlü tanıyordu, besbelli ondan hoşlanıyordu. Kadına bir kez daha baktı. Kırk yaşlarında, dimdik, biraz sertçe, garip, kendine has biriydi. Tom'sa âşık değildi ona; kadında insanın içini ürperten bir şey vardı. Yine de kayıtsız şartsız bir hayranlık duyuyordu ona.

Çay saatinde, yardım edilmesi gereken sakat babasıyla tanıştı; kar beyazı saçları, sulu mavi gözleri olan kırmızı yüzlü, güleç bir adamdı ve Brangwen için çok yeni olan soylu bir çocuksuluğu vardı; öylesine tatlı dilli, öylesine neşeli ve çocuksuydu ki...

Kardeşi bu kadının sevgilisiydi! Çok şaşırtıcıydı. Brangwen eve, kendi zavallı yaşam biçimi için kendini aşağılayarak gitti. Çamura saplanmış budala, hantal, kaba ve görgüsüz bir köylüydü o. Bu

incelikli, düşsel dünyaya tırınanmayı her şeyden çok istiyordu.

Hali vakti yerindeydi, Alfred kadar parası pulu vardı. Alfred'in kazancı taş çatlasa yılda altı yüzün üstüne çıkmazdı; kendisiyse, dört yüzden çok kazanıyordu, istese daha çok da kazanabilirdi. Yatırımları günden güne daha çok para getiriyordu. Neden o da birşeyler yapmasındı? Onun karısı da bir leydiydi.

Ne var ki, Marsh'a döndüğünde her şeyin nasıl yerine yerleşmiş olduğunu, öbür yaşam biçiminin nasıl onun ötesinde kaldığını farketti ve ilk kez kendini çiftliğe adamış olduğuna üzüldü. Kendini güvencede, rahat ve serüvensiz oturan bir tutsak gibi hissetti. Tehlikeli olmasına karşın, daha fazla birşeyler yapabilirdi. Ne Browning, ne Herbert Spencer okuyabilir, ne de Bayan Forbes'in odasına girmek için bir yol bulabilirdi. Tüm bu yaşam biçimi onun dışındaydı ama daha sonra da, istemediğini düşündü. Ziyaretin heyecanı geçmeye başlamıştı. Ertesi gün, yine kendisiydi; öbür kadını düşündüğünde, onunla ve o yerle ilgili soğuk, uzak bir şey geliyordu aklına; o bir kadın değilmiş de, insan yaşamını soğuk, ölü amaçlar için kullanan insanlık dışı biriymiş gibiydi.

Akşam oldu, Anna'yla oynadı sonra kendi karısıyla yalnız, oturdu. Karısı dikiş dikiyordu. Tom kaygılı, hiç kımıldamadan oturup pipo içti. Karısının suskun biçiminin, iğnesinin üstüne eğilmiş kapkara başının farkındaydı. Tom için aşırı suskun, aşırı dingindi. Duvarları yerlebir etmek geldi içinden. Duvarları yıkmak, geceyi içeri almak istiyordu, belki o zaman karısı böyle rahat ve suskun oturamazdı yerinde. Havanın bu kadar yakın, sınırlı olmamasını istedi. Karısı ondan çok uzaklarda, suskun, tehlikeden uzak, hiçbir şeyin farkında olmayarak ve hiç farkedilmeyerek, kendi dünyasındaydı. Tom, kapatılmıştı onunla.

Dışarı çıkmak için kalktı. Artık kımıldamadan oturmaya dayanamayacaktı. Bu ezici, bastırıcı kadın uğursuzluğundan kurtulmalıydı.

Karısı başını kaldırıp ona baktı.

«Dışarı mı çıkıyorsun?»

Tom başını eğip onun gözlerine baktı. Karanlıktan daha karanlık, sonsuz bir boşluktu. Gözleri onu izler, ardından gittiği yere uzanırken, Tom kendini korurcasına onun önünde geri çekildiğini hissediyordu.

«Cossethay'a gidiyordum.»

Onu öylece izlemeyi sürdürüyordu.

«Neden gidiyorsun?»

Yüreği hızla çarptı, usulca oturdu Tom.

«Belirli bir nedeni yok.» Mekanik bir tavırla piposunu doldurmaya başlamıştı.

«Neden bu denli sık çıkıyorsun?»

«İyi ama sen beni istemiyorsun ki.»

Kadın bir süre sustu, sonra,

«Artık benimle birlikte olmak istemiyorsun.»

Bu tedirgin etti Tom'u. Bu gerçeği nasıl biliyordu? Tom bunun yalnızca kendi sırrı olduğunu sanıyordu.

«Evet.»

«Başka uğraşlar bulmak ister misin?»

Yanıtlamadı Tom. Kendi kendine, «O da başka uğraşlar mı bulmak istedi acaba?» diye sordu. Alfred'i düşünüyordu.

«O kadar ilgi istememelisin, bebek değilsin ki sen.»

«Yakınmıyorum.» Yakındığını biliyordu.

«Yeterince şeye sahip olmadığını düşünüyorsun.»

«Yeterince ne demek?»

«Bende yeterince şeye sahip olmadığını düşünüyorsun ama beni nasıl tanıyabilirsin ki? Seni sevmem için ne yaptın?»

Şaşırmıştı Tom.

«Sende yeterince şeye sahip olmadığımı söylemedim ki. Beni sevmek istediğini de bilmiyordum. İstediğin nedir?»

«Aramızdaki ilişkiyi artık güzelleştirmiyorsun, ilgilenmiyorsun. Seni istememi istemiyorsun.»

«Sen de *seni* istememi istemiyorsun, biliyor musun?» Bir suskunluk oldu. Öylesine birbirlerine yabancıydılar ki.

«Başka bir kadın ister miydin?»

Gözleri yusyuvarlak oldu, bir an nerede olduğunu bilemedi. Nasıl olur da o, kendi karısı böyle bir şey söyleyebilirdi? Ama o, küçük, yabancı ve apayrı, orada oturuyordu işte. Anlaştıkları kadarın dışında Lydia'nın kendini onun karısı olarak görmediğini sezdi. Onunla evlenmiş hissetmiyordu kendini. Ne olursa olsun, başka bir kadın önermeye gönüllüydü ya... Önünde bir çukur, bir boşluk açıldı.

«Hayır,» dedi usulca. «Neden başka bir kadın isteyeyim?»

«Erkek kardeşin gibi.»

Bir süre sustu Tom, utanmıştı.

«Ne olmuş o kadına? Ondan hoşlanmadım.»

Direterek,

«Evet, hoşlandın,» dedi Lydia.

Kendi yüreğini bu kadar duygusuzca, umursamazca anlatan karısına şaşkınlıkla bakakaldı; kızmıştı. Orada oturup bunları ona söylemeye ne hakkı vardı. Karısıydı ama yabancının biriyse onunla böyle konuşmaya ne hakkı vardı.

«Hoşlanmadım. Kadın falan da istemiyorum.»

«Evet, Alfred gibi olmak isterdin.»

Tom'un susması, öfkesinin tepesine çıkmasındandı. Şaşakalmıştı. Wirksworth'e gidişinden ona sözetmişti ama kısaca ve öyle pek de ilgi göstermeden anlattığını sanıyordu.

Garip, esmer yüzü ona dönük otururken anlaşılmaz gözleri onu izliyor, tartıyordu. Ona engel olmaya başladı Tom. Lydia, yine ona karşı çıkan o etkin 'bilinmeyen'di. İçeri girmesine izin vermeli miydi? İsteği dışında direndi.

Lydia,

«Neden senin için benden daha çok anlamı olan bir kadın bulmak istiyorsun?»

İçindeki çalkantı göğsünde köpürüyordu.

«İstemiyorum.»

«Neden,» diye yineledi, «neden beni yadsımak istiyorsun?»

Ansızın şimşek gibi, Lydia'nın yalnız, her şeyden uzak, bir başına bırakılmış ve güvensiz olabile-

ceğini gördü. Tom'a son derece kendine güvenen, doygun, olgun ve dışlayan biri olarak görünmüştü. Herhangi bir şeye gereksinimi olabilir miydi?

«Neden benimle tatmin olmuyorsun? - Ben seninle tatmin olmuyorum. Paul bana yaklaşıp bir erkek gibi sahip olurdu, sense ya beni bir başıma bırakıyor, yada sürüne davrandığın gibi çabucak, sonradan unutmak üzere sahip oluyorsun bana - yine unutabilmek için öyle sahip oluyorsun.»

«Seninle ilgili anımsamam gereken nedir?»

«Orada senden başka biri daha olduğunu bilmeni istiyorum.»

«Ee, bilmiyor muyum peki?»

«Bana, hiçbir anlamı yokmuşçasına, ben orada bir hiçmişim gibi yaklaşıyorsun. Paul bana yaklaştığında, onun için bir *anlamım* olduğunu biliyordum - bir kadındım, ben.. Senin için hiçbir şey değilim - sığır sürüsü - ya da hiç.»

«*Benim* kendimi bir hiçmişim gibi hissetmeme neden oluyorsun.»

Sustular. Lydia oturduğu yerden onu izlemeyi sürdürdü. Kımıldayamıyordu Tom, yüreği öfkeli, karmakarışıktı. Karısı yeniden dikişine döndü ama onun, önünde eğilmiş duruşunun görüntüsü Tom'u yakalamış, bırakmıyordu. Garip, düşmanca, etkili bir şeydi. Yine de pek o kadar düşmanca sayılmayabilirdi. Oturduğu yerde kollarıyla bacaklarının gücünü, sertliğini duyuyordu; gücünü içinde duyarak, oturdu.

Lydia bir süre sessizce dikiş dikti. Tom içinde keskin bir acıyla onun başının yuvarlak biçimini çok yakınında, tüm zorlayıcılığıyla duyduğunun farkındaydı. Lydia başını kaldırıp içini çekti. Ses Tom'a bir ateş gibi ulaştı; kanı tutuştu içinde.

Lydia güvensiz,

«Gel buraya.»

Bir süre kımıldayamadı. Sonra usulca kalkıp ateşin öte yanına geçti. Nerdeyse ölümcül bir irade yada uysallık çabası göstermesi gerekti. Onun önünde durup, başını eğdi, baktı. Lydia'nın yüzü yine parlıyor, gözleri korkunç kahkahalarla ışıldıyordu. Bu kadar değişebilmesi Tom'a çok aşırı geliyordu, da-

yanılmazdı. Ona bakamıyordu, bu durum yüreğini yakıyordu.

«Sevgilim,» dedi Lydia.

Tom önünde ayakta dururken, kollarını kalçalarına sarıp göğsüne bastırdı onu; üstündeki elleri Tom'un çıplak bedeninin tüm biçimini ona gösteriyor, kendi kendine çılgınca güzel geliyordu. Lydia'ya bakmaya dayanamıyordu.

«Canım benim,» dedi Lydia. Yabancı bir dille konuştuğunu biliyordu Tom. Korku, mutluluk gibiydi yüreğinde. Aşağı doğru baktı. Lydia'nın yüzü parlıyordu, gözleri ışık doluydu, müthişti. Ona karşı içinden gelen itici duygudan acı duyuyordu. Korkunç 'bilinmeyen'di o. Kendini bırakamadan, ama yine de çekilip sürüklenerek acıyla ona eğildi. Lydia şimdi büyük bir değişim içinde, harikulade ve onun ötesindeydi. Gitmek istiyor ama daha öpemiyordu onu. O, kendi ayrı kalıyordu. En kolayını yapıp, ayaklarını öpebilirdi ama onu gücendiren daha önceki hareketleri yüzünden son derece utanıyordu. Lydia, Tom'u, önünde eğilmemesi, ödün vermemesi için, kendi bulunduğu noktaya gelip, onunla buluşuncaya dek bekledi. Onun olaya etkin bir biçimde katılmasını istiyordu, boyun eğmesini değil... Parmaklarını ona dayadı. Kendi dışında başka biri olan Lydia'ya, kendini etkin bir biçimde vermek, ona katılmak, onunla buluşmak, onu kucaklamak ve onu tanımak Tom için bir işkenceydi. İçinde bir şey, ona boyun eğmekten kaçıyor, ona dönük gevşemesine karşı koyuyor, onunla karışmayı - Tom'un en çok istediği şey olmasına karşın - istemiyordu. Korkuyor, kendini kurtarmak istiyordu.

Bir iki dakikalık bir durgunluk oldu. Sonra yavaştan onu kavramış olan gerginlik gevşedi ve Tom, Lydia'ya akmaya başladı. O ise onun ötesinde ve ulaşılmazdı ama Tom, kendini tutmaktan vazgeçip, bıraktı; ona ulaşmak, onunla olmak, onunla karışmak, onu bulmak için kendini yitirmek, onda kendini bulmak için yüreğindeki gizli isteği biliyordu. Ona doğru gitmeye, yaklaşmaya başladı.

Kanı, istek dalgaları olarak damarlarını dövü-

yordu. Ona ulaşmak, onu, bulunduğu noktada karşılamak istiyordu. Ulaşabilirse oradaydı o. Onun, hemen yanıbaşında olduğu gerçeği, Tom'a egemen olmuştu. Kör ve paramparça, kendisiyle ilgili o olumlu sonucu alabilmek, onu yutacak ve kendine boyun eğdirecek olan karanlığın onu alabilmesi için yakına, daha yakına doğru zorladı. Gerçekten karanlığın o göz kamaştırıcı özüne girebilse, gerçekten paramparça olabilse, onunla tek bir sonuçta ışıyıncaya dek yanabilse, kusursuzun kusursuzu olurdu her şey.

İki yıllık evlilikten sonra şimdi birlikte gelişleri, daha önce olduğundan çok daha güzeldi. Başka bir varoluş çemberine giriş, başka bir yaşamın kutsayışı, eksiksiz bir törendi. Ayakları, öğrenmenin garip toprağını dövüyor, adımları keşfettikleriyle ışıyordu. Ne yana yürüseler, güzeldi, çevrelerindeki dünya, bulduklarıyla her kez yenibaştan çınlıyordu. Hoşnutluk ve rahatlıkla yollarına devam ettiler. Her şey yitirilmiş, her şey bulunmuştu. Yeni dünya keşfedilmiş, geriye araştırılıp incelenmesi kalmıştı.

Açılan bir kapıdan, hareketin, bağlar, sıkıntılar, sınırlar ve çabaları kapsamına karşın yine de tam bir özgürlük olabilecek kadar büyük olduğu daha uzak bir boşluğa geçtiler. Lydia ona, o Lydia'ya geçit olmuştu. Sonunda herbiri öbürüne, ardından birbirlerinin yüzüne ışık seli boşalan kapılarını, ardına kadar açmıştı; bir değişim, bir ululama, bir gerçeğe boyun eğişti bu.

Yüreklerinde bu değişimin ışığı hep yandı. Tom yine eskisi gibi kendi yoluna gitti, Lydia da kendininkine; dünyanın geri kalanında bir değişiklik olmamış gibiydi ama her ikisi için de o değişimin harikulade şaşkınlığı hep sürdü.

Tom onu daha iyi, daha doğru değil de artık tümüyle tanıyordu. Polonya, kocası, savaş - artık Lydia' da bunların hiçbirini anlamıyordu. Yabancı kişiliğini; yarı Alman, yarı Polonyalı kişiliğini de, yabancı dilini de anlamıyordu ama onu ve onun özünü anlamadan biliyordu. Lydia konuştuğunda, söylediği şey,

onun açısından anlamı belirsiz bir hareketti. Kendi içindeyse, güçlü, açık adımlarla yürüyordu; Tom da bunu biliyor ve onu selamlıyordu, onun yanındaydı. Anı dediğimiz, hiçbir zaman gerçekleşmemiş bir dizi olasılıkların kaydından başka neydi ki zaten? Brangwen'ın gerçek, sonuçlanmış olmasına karşın Paul Lensky tamamlanmamış bir olasılıktan başka neydi ona göre? Anna Lensky, Lydia'yla Paul'dan doğmuşsa, bu neyi değiştirirdi? Tanrı, onun babası ve anasıydı. 'O' kendini bildirmeden evli çiftin arasından geçmişti.

Şimdi de, Brangwen'la Lydia Brangwen birlikteyken, onlarlaydı. Sonunda elleri birleşmişken, evin yapımı tamamlanmış, Tanrı da yerini almıştı ve onlar hoşnuttular.

Günler eskisi gibi gelip geçti, Brangwen işinde gücünde, karısı da çocukla ve çiftlikteki bazı iş-güçleydi. Birbirlerini düşünmüyorlardı - neden düşünsünlerdi? Lydia ona dokunduğunda, Tom bir anda, onun kendisiyle birlikte, yanıbaşında, bir giriş ve çıkış kapısı ve kendi ötesinde olduğunu, kendisinin de ötenin de oötesinde onun içinde yol aldığını biliyordu. Nereye peki? - Ne önemi vardı bunun? Tom hep karşılık veriyordu ya. Lydia çağırdığında, o yanıtlıyor; o sorduğunda, Lydia'nın yanıtı ya hemen yada uzaklardan geliyordu.

Anna'nın ruhu ikisinin arasında huzura kavuşmuştu. Birinden öbürüne bakıyor, onların düzenlerinin kendi güvencesi adına da yerleştiğini görüyordu, özgürdü. Güvenle; ateşle bulut sütunları arasında oynuyor, inançla kendine güveni sağ ve sol elinde tutuyordu. Artık kemerin yıkık ucuna omuz vermesi için çocuksuluğundan yararlanmaya çağrılmıyordu. Anasıyla babası göklere çıkan yolda buluşmuşlardı, o da altta, aralarında kalan yerde özgürce oynuyordu.

IV

Anna Brangwen'ın Genç Kızlığı

Anna dokuz yaşına geldiğinde, Brangwen onu, Cossethay'de soylu kızların gittiği bir okula gönderdi. Anna oraya gidip, o her şeyden kopuk tavrıyla hoplayıp sıçrayarak dansedip durdu, içinden geldiği gibi davrandı, ve yaşlı Miss Coates'u, kayıtsızlığı ve saygı konusundaki cahilliğiyle çileden çıkarttı, Miss Coates'a yalnızca güldü, ondan hoşlandı ve o harika çocuksu tavrıyla ona büyüklük taslamaya başladı.

Küçük kız, bir zamanlar, utangaç ve vahşiydi. Sıradan insanlara karşı şaşırtıcı bir horgörüşü, yardımsever bir üstünlüğü vardı. Çok utangaçtı, insanlar ondan hoşlanmadıklarında üzüntüyle acı çekerdi. Öte yanda, hâlâ biraz kırgınlıkla karışık hayranlık duyduğu annesi ve sevdiği, büyüklük tasladığı ama dayanıp güvendiği kişi olan babası dışında, herhangi birine pek az ilgi gösterirdi. Bu ikisinin, annesiyle babasının, mal mülke sahip oldukları için üstünde söz hakları vardı, ama Anna genelde yardımsever bir tavır takındığı öbür insanlara karşı özgürdü. Çirkinlik, zorbalık yada küstahlıktan nefret ederdi. Bir çocuk olarak, kaplan kadar gururlu, ürpertici ve uzaktı. İyilikte bulunurdu ama annesiyle babasının verdikleri dışında hiçbir şey alamazdı. Kendisine çok yaklaşanlardan nefret eder, yabansı bir yaratık gibi o belirli uzaklığı isterdi. Yakınlığa güvenmezdi.

Cossethay ve Ilkeston'da hep bir yabancı olarak kalmıştı. Tanıdığı çoktu ama arkadaşı yoktu. Karşılaştıklarından pek azının onun için bir anlamı vardı. Bir sürünün ayırdedilmesi zor parçaları gibi görünüyorlardı gözüne. İnsanları pek ciddiye almazdı.

İki erkek kardeşi vardı; sıkı sıkıya bağlı oldu-

ğu ama işine hiç karışmadığı koyu renk saçlı, ufak tefek, uçarı Tom'la, çok sevdiği ama, gerçek, ayrı bir varlık olarak düşünmediği sarışın, cana yakın Fred. Öylesine kendi dünyasının merkeziydi ki, dışarda olup biten pek az şeyden haberi oluyordu.

Onu gerçek, yaşayan bir kişi olarak ilk etkileyen *insan*, kesin bir varlık olarak baktığı, annesinin arkadaşı Baron Skrebensky'ydi. O da aldığı emirlere göre Bay Gladstone'dan Yorkshire'da küçük bir kır evi satın alıp yerleşmiş Polonyalı bir sürgündü.

Anna on yaşlarındayken, annesiyle birlikte birkaç gün için Baron Skrebensky'nin yanına gitti. Adam kırmızı tuğladan yapılmış papaz evinde son derece mutsuzdu. Köy kilisesinin papazıydı ve yılda iki yüz paundun üstünde kazanıyordu ama yeni, acemi, dinsiz bir insanlar topluluğundan oluşan geniş bir maden kömürü ocağı yöresinden sorumluydu. Aristokrat olduğu için insanlardan saygı görmeyi bekleyerek, İngiltere'nin kuzeyine gitti. Kabaca, ondan da öte, kötü karşılandı ama o hiçbir zaman bunu anlamadı. Hep su katılmamış bir aristokrat olarak kaldı. Yalnız kilise topluluğunun üyelerinden uzak durmayı öğrenmesi gerekti.

Anna ondan son derece etkilenmişti. Sert, biraz yıpranmış yüzlü, parlak mavi gözleri insanın ta içine bakan ufarak bir adamdı. Karısı, soylu bir Polonyalı aileden gelen ince, uzun boylu bir kadındı ve kibirinden çılgına dönmüştü. Papaz daha çok karısıyla birlikte olduğu için İngilizcesi hâlâ bozuktu; ikisi de bu garip konuk sevmez ülkede sahipsiz olduklarından birbirleriyle hep Lehçe konuşuyorlardı. Baron Skrebensky, Bayan Brangwen'ın yumuşak, doğal İngilizcesinden düş kırıklığına uğramış, çocuğunun hiç Lehçe bilmemesindense daha çok düş kırıklığına uğramıştı.

Anna onu izlemeye bayılıyordu. Büyük, yeni, dört bir yana düzensizce yayılmış, papaz evinin tepenin üstünde sade ve yapayalnız duruşunu seviyordu. Marsh'tan sonra burası öylesine rüzgâra karşı açıkta, korumasız, çıplak ve kasvetli geliyordu ki... Baron mavi gözleri ateş dolu, elleriyle şiddetli hareket-

ler yaparak, Bayan Brangwen'la, Lehçe ardı arkası kesilmez konuşmalar yapıyordu. Anna'ya göreyse, onun bu sert, ansızın savruluveren hareketlerinde bir anlam vardı. İçinde bir şey onun bu aşırı, coşkulu tavrına karşılık veriyordu. Ona göre Baron, harika biriydi. Ondan utanıyor, kendisiyle konuşmasından hoşlanıyordu. Onun yanında bir özgürlük duygusu tadıyordu.

Nasıl öğrendiğini anımsamıyordu ama onun bir Malta şövalyesi olduğunu biliyordu. Yıldızını, haçını yada armasını görüp görmediğini bilmiyordu ama kafasında bir simge gibi parlıyordu. Ne olursa olsun, çocuğa, kralların, lordların, prenslerin yaşadığı ve pırıl pırıl yaşamlarını sürdürdükleri; kraliçelerin, leydilerle prenseslerin soylu armalarını taşıdıkları gerçek bir dünyayı yansıtıyordu.

Baron Skrebensky'yi gerçek bir insan olarak tanımıştı, onun da Anna'ya bir saygısı vardı; ama Anna artık onu görmemeye başlayınca baron sönükleşip bir anı oldu. Yine de bir anı olarak Anna için hep canlı kaldı.

Anna, uzun boylu, beceriksiz bir kız oldu. Gözleri hâlâ çok koyu renk ve keskindi ama dikkatsizleşmiş, o tetikte, düşmanca bakışını yitirmişti. Dimdik, diken diken saçları kahverengiye dönüşmüş, gürleşmişti, şimdi arkadan bağlıyordu onları. Nottingham'e, genç, soylu hanımların gittiği bir okula gönderildi.

Bu dönemde genç bir leydi olmaya dalmıştı iyice. Yeterince akıllıydı ama öğrenmeye hevesi yoktu. Başlangıçta, okuldaki öbür kızların son derece zarif ve harika olduklarını düşünüp, onlara benzemek istedi. Ardından hızla bir düş kırıklığına uğradı: onu incitip, çılgına çevirdiler, pireyi deve yapıyorlardı ve kötüydüler. Evinin; küçük şeylerin önemsenmediği, gevşek, cömert havasından sonra, en önemsiz şeyde bile kapıp tepen bu dünyada hep tedirgindi.

Hızlı bir değişime uğradı. Kendine ve dış dünyaya olan güvenini yitirdi. Sürdürmek istemiyor, dış dünyaya girmek istemiyor, daha öteye gitmek iste-

miyordu.

Horgören bir tavırla babasına,

«O kızlar sürüsünden *bana* ne? Onlar bir hiç.»

Sorun, kızların Anna'yı kendi ölçüsü içinde kabul etmeyecekleriydi. Ya onların ölçülerine uyacaktı Anna, yada hiç olmayacaktı. Anna'nın aklı karışmış, ayartılmış, bir zamanlar onların olduğu noktaya gelmişti; derken, ansızın duygularında bir değişiklik oldu ve onlardan çılgınca nefret etti. Babası,

«Neden sen de arkadaşlarını buraya çağırmıyorsun?» diyecek olsa,

«Buraya gelmiyor onlar,» diye bağırırdı.

«Neden?»

Annesinin binde bir kullandığı deyimlerden birini kullanarak,

«Çünkü onlar birer istekadan başka bir şey değil.»

«İsteka bilardo her neyse, pekala da cici genç kızlar.»

Ne var ki, Anna bu işte kazanamayacaktı. Gündelik yaşamdaki insanlardan, özellikle günün leydisinden garip bir kaçışı vardı. Başka insanların verdiği o diken üstünde duygu yüzünden kimseyle arkadaşlığa girişemiyordu ve bu yanlışın, kendisinde mi, onlarda mı olduğuna da bir türlü karar veremedi. Bu öbür kişilere yarı saygı duyuyordu, ne var ki sürüp giden o küçük görme, çılgına çeviriyordu onu. Onlara saygı duymayı istiyordu. Yine en kusursuz insanların *tanımadığı* kişiler olduğunu düşünüyordu. Tanıdıkları hep onu sınırlıyor, küçük kusurlar yüzünden elini kolunu bağlıyor, bu da onu dayanılmaz derecede sinirlendiriyordu. Evde oturup, o göz boyayıcı dünyayı olduğu yerde bırakıp ondan kaçınmayı yeğlerdi.

Çünkü Marsh'ta yaşam, gerçekten sonsuz bir özgürlük ve doluluktu. Para için birbirini yemek, küçük üstünlükler yada başka insanların ne düşündüğünü hesaplamak yoktu; çünkü ne Bayan Brangwen, ne de Brangwen dışardan gelecek bir eleştiriyi umursarlardı. Onların yaşamları çok başkaydı.

Yani Anna yalnızca annesiyle babası arasında

sağduyunun ve kusursuz bir ilişkinin yarattığı; dışarda bulabildiğinden daha özgür bir yaşam düzeyinin bulunduğu evde, rahattı. Marsh dışında buradaki hoşgörülü değerbilirliği nerede bulabilirdi? Annesiyle babası küçülmeden ve eleştiriden habersiz, yanıbaşındaydılar. Dışarda karşılaştığı kişiler, varlığının her noktasını çok görüyor gibiydiler. Bir açıdan da onu küçültüyorlardı. Aralarına girmeye son derece çekiniyor, annesiyle babasına dayanıyordu ama yine de içinde dışarı çıkma isteği vardı.

Okulda yada dış dünyada çoğunlukla yanlış yapıyor, utancından sıvışıvermek geliyordu içinden. Yanlışı yapan o da, başkaları da olsa, hiç kendine güveni yoktu. Derslerini yapmıyordu: eh, ders yapmak istemediği zaman ders yapmak için bir *neden* görmüyordu. Bunun için gizli saklı bir neden var mıydı ki? Bu kişiler, öğretmenler, mistik bir Haklılığın yada daha Yüce bir İyi'nin temsilcisi falan mıydılar? Onlara öyle geliyor olmalıydı ama Anna; Shakespeare'in *'Beğendiğiniz Gibi'*sinin otuz dizesini bilmiyor diye neden kadının birinin kendisini sıkıştırıp, aşağılaması gerektiğini dünyada anlamıyordu. Her şey bir yana, bilse yada bilmese, *ne* değişirdi ki? Bu kadar önemsiz bir şey için hiçbir şey onu zorlayamazdı. Çünkü içten içe, öğretmenin kaba, saygısız çalışma biçimini küçük görüyordu. Bu yüzden de otoriteyle hep arası açıktı. Açık söylemek gerekirse, nerdeyse kendi kötülüğüne, yaradılıştan aşağılık biri olduğuna inanmaya başlamıştı. Ondan istenilenleri gerçekleştirirse, hep utanç verici bir aşağılık içinde kalacağını hissediyordu ama başkaldırdı. Kötü biri olduğuna hiçbir zaman gerçekten inanmamıştı. Yüreğinin derinlerinde durmadan kusur bulan ve önemsiz şeyler için patırtı çıkaran öbür insanları hep küçümsemişti. Onları adam yerine koymuyor, onlardan intikam almak istiyordu. Etkileri Anna'da sürüp giderken, o da onlardan nefret ediyordu.

Hâlâ bir amacı vardı: önemsiz, olağan bağlardan kurtulmuş, özgür, gururlu ve bu ufak tefek hesapların ötesinde var olan bir leydi olmak. Böyle ki-

şileri resimlerde görüyordu: Wales Prensesi Alexandra, örnek aldığı kişilerden biriydi. Bu leydi gururlu, soyluydu ve tüm küçük, çirkin isteklerin üstüne aynı biçimde basıyordu, diye kendi kendine düşünüyordu Anna. Saçını da, yana eğdiği şapkanın altında, tepeye topluyor, eteklerini modaya uygun biçimde büzüp zarif, daracık ceketler giyiyordu.

Babası buna bayılıyordu. Anna kendi tavrı içinde çok gururlu, onu yere çalmayı yeğleyecek Ilkeston'u tatmin edecek derecede küçük bağlara karşı çok doğal bir biçimde ilgisizdi; ama Brangwen için böyle şey yoktu. Anna soyluluğu seçecekse, soylu olmalıydı. Kızla dünya arasında bir kaya gibi dikilmiş duruyordu babası.

Ailesinin tavrı sonunda Tom, yiğit, yakışıklı biri olup çıktı. Mavi gözleri pırıl pırıl ışık dolu, duyarlı, davranışları ölçülü biçili ama içten, sıcaktı. Komşularını umursamadan kendi hayatını yaşamadaki yetkinliği, onların kendisine saygı duymalarına neden oldu. Onun için her şeyi yapmaya hazırdılar. Tom onlara aldırmıyor ama eli açık davranıyor, onlar da istekli olmalarının tadını çıkarıyorlardı. Geride kaldıkları sürece insanları seviyordu.

Bayan Brangwen kendi yoluna gidiyor, kendi usulünü uyguluyordu. Kocası, iki oğlu ve Anna'sı vardı. Bunlar menzil işaretleriydi, ufkunu çiziyorlardı. Geri kalan insanlar, dışardakilerdi. Kendi dünyası içinde, yaşamı bir düş gibi gelip geçiyordu, başka bir yola sapmıştı, kendi de bunun içinde etkin, hep hoşnut ve kararlı, yaşıyordu. Dışında kalanlarıysa zorlukla farkediyordu. Dışarısı dışarısıydı işte ve yoktu. Yanıbaşında değilseler, oğlanlar dövüştüklerinde hiç aldırmıyordu ama eğer yanındaysalar kızıyor, onlar da korkuyorlardı. Bir tren vagonunun camını kırdıklarında yada Kaz Panayırı'nda bir cümbüş yapmak için kol saatlerini sattıklarında hiç oralı olmuyordu. Brangwen bunlara sinirlenebilirdi ama anneye göre bunlar önemsiz şeylerdi. Asıl onu kızdıran garip, küçük olaylardı. Oğlanlar mezbahanın çevresinde dolanıp dururlarsa deliye döner, okul karneleri kötüyse hoşnutsuzluk duyardı. Aptal

yada aşağılık olmadıkları sürece ne sayıda günahtan sorumlu oldukları hiç önemli değildi. Bir aşağılanmaya dayanacak olsalar, nefret ederdi onlardan; kızı sözkonusu olduğunda da onu tedirgin eden yalnızca Anna'nın o belirgin beceriksizliğiyle hantallığıydı. Özellikle bazı tür beceriksizliklerle kabalıklar annenin gözlerinin garip bir öfkeyle parlamasına neden olurdu. Yoksa, durumundan hoşnut, kayıtsızdı.

O güzelim 'leydi' amacına ulaşmak için Anna, onaltı yaşında, ailesinin kusurlarıyla uğraşan çalımlı bir 'demoiselle' oldu. Babasına karşı çok duyarlıydı. İçki içip içmediğini hemen anlardı, en küçük bir biçimde bundan etkilenmişse, dayanamazdı. Babası içtiğinde kızarır, sinirleri yay gibi gerilir, gözlerine yanıp sönen fırtınalı bir şövalyelik gelir, davranışları dayanılmaz biçimde neşeli, alaycı olurdu. Bu da Anna'yı kızdırırdı. Onun yüksek sesli, gürleyen, neşeli alaycılığını duyduğunda içini, içerlemeyle karışık bir öfke doldururdu. Eve gelir gelmez hemen göğüslerdi onu.

«Yüzünün halini bir görsen, kıpkırmızı.»

«Yeşil olsa daha beter olurdu.»

«Ilkeston'da kafayı çekiyordun.»

«Ee, n'olmuş yani?»

Öfke ve sabırsızlıkla dönüverip yürüdü. Kızdırmasına üzülmüş olmasına karşın, keyiflenmiş, parlayan gözlerle izledi onu, Tom.

Kendilerine göre yasaları olan, dünyadan ayrı, duvarlarla çevrili ve görünmez bağlarla birbirlerine bağlı küçük bir cumhuriyet olan garip bir aileydiler. Anne, Ilkeston'la Cossethay'e ve kendisi için yapılan varsayımlara tümüyle kayıtsız, herhangi yabancı birine karşı çok utangaç, yeterinden çok saygılı, incelikliydi ve herkesin gönlünü hep kazanıyordu. Bir konuk gider gitmez de gülerek onu dışlardı; o yoktu artık. Tüm bunlar oyun gibi geliyordu ona, hâlâ ayaklarını bastığı yere güvenemeyen bir yabancıydı ama çocukları ve kocasıyla Marsh'ta başbaşa kaldığında, hiçbir şeyin tavsamadığı küçük bir anayurdun hanımıydı.

Bazı konularda hiç tanımlanmamış inançları vardı. Katolik olarak büyütülmüş, kendini daha güvencede duyması için de İngiliz Kilisesine gitmişti. Dış görünüm onca önemsizdi ama yine de temelde bir dinsel inancı vardı. Ne olduğunu tanımlamak için en küçük bir araştırmaya bile kalkmadan Tanrı'ya bir giz olarak tapıyordu.

İçindeyse, kendi varoluşunu duyduğu Kaadir-i Mutlak'ın gizli duygusu, çok güçlüydü. İngiliz dogması ulaşamamıştı ona: dil çok yabancı geliyordu. Tüm bunların arasında tek hissettiği yaşamı elinde tutan büyük 'Bölücü'nün ışıl ışıl, korku verici, müthiş ve 'Büyük Sır' olarak her şeyin ötesinde sonsuz olduğuydu.

Tüm duyularında hissettiği bu Sır'ın karşısında pırıl pırıl tertemizdi; İngiliz Dilinde hiçbir anlatım bulamamış, İngilizce'de düşünceye oturtulmamış garip, mistik inançlarla bakıyordu O'na. Bunun sonucu olarak da ailesini içine alan ve yazgısını kapsayan güçlü, duygusal bir inancın içinde yaşıyordu.

Kocasını da bu noktaya çevirdi. O da yaşamın genel değerlerine Lydia'nın baktığı gibi tümüyle kayıtsız bakıyordu. Onun bir davranışının başlangıcı, kaşlarını hafifçe kaldırmaya başlaması bile Tom'a göre birer simge, birer belirtiydi. Orada çiftlikte karısıyla dünyanın geri kalanının hiç bilmediği ve ikisini de bu İngiliz Köyü'nde apayrı, saygın bir çift yapan; yaşam, ölüm ve yaradılışın gizemiyle, garip, sonsuz coşkularla kendinden geçerek, anlatılamaz doyumlar içinde yaşıyordu, halleri vakitleri de yerindeydi.

Ne var ki Anna, annesinin düşünceye dayanmayan bilgisi içinde ancak yarıyarıya güvende sayılırdı. Öz babasının olan sedef bir tespih vardı. Onun anlamını asla anlatamazdı ama o ay ışığı ve gümüşten ipi parmaklarının arasında tuttuğunda içi garip bir tutkuyla dolmuştu. Okulda biraz Latince görmüş, bir 'Ave Maria' bir de Pater Noster öğrenmişti, tespih duasını nasıl okuyacağını biliyordu; ama bu yeterli değildi.

«Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, be-

*nedicta tu in mulieribus et benetictus fructus ventris tui Jesus. Ave Maria, Sancta Maria, ora pro nobis peccatoribus, nunc et in hora mortis nostrae, Amen.»**

Bir noktada doğru olmayan bir şey vardı. Bu sözlerin anlamı, o soluk tespihin anlattığı şeyle aynı değildi. Bir karşıtlık, yanlışlık vardı. «*Dominus tecum,*»[1] yada «*benedicta tu in mulieribus,*»[2] demek sinirlendiriyordu onu. Mistik, «*Ave Maria, Sancta Maria,*»[3] sözlerine bayılıyor, «*benetictus fructus ventris tui Jesus*»[4] la «*nunc et in hora mortis nostrae*»[5] den etkileniyordu ama bunların hiçbiri tam oturmuyordu, doyurucu değildi.

Tespihinden uzak durdu çünkü bu garip tutkudan etkilenmek, yalnızca bu tür şeylerin bir anlam yada kavram belirten şeyler olmadığı *anlamındaydı.* Tespihi ortadan kaldırdı. Bunu yaptıran içgüdüsüydü, düşünmekten kaçınmak, kendini kurtarmak için kaçınmak, içgüdüsüydü. ,

Onyedi yaşında, duyarlı, canlı ve çok içedönüktü: parlamaya hazır, hep tedirgin, güvensizdi. Şu yada bu nedenle babasına daha yakındı, annesine karşı öfke parlamaları duyuyordu içinde. Annesinin o karanlık iç karartıcılığı, sinsilikleri, son kertedeki kendine güveni, garip doyumu, hattâ zaferi, kahkahalarla gülüş biçimi, cansıkıcı sözleri susarak geçiştirmesi, tümünün de üstünde, zaferinin yarattığı gücü, kızı çıldırtıyordu.

Beklenmedik, ölçüsüz şeyler yapan biri olup çıktı. Çoğu kez, dışarı çıkmak istermişçesine pencerenin önünde durup dışarı bakardı. Bazen çıkan insanlara karışır ama hep eve, hiçe sayılmış, küçültül-

---

* Selam sana Meryem, lütuflarla dolu olan, Tanrı seninle, sen kadınlar arasında kutsanmış olansın ve rahminin meyvesi olan İsa da kutsanmış olandır. Selam Meryem, Kutsal Meryem biz günahkarlar için dua et, şimdi ve ölüm saatimizde, Amin.

1. Tanrı seninle. (Çev.)
2. Sen kadınlar arasında kutsanmış olansın. (Çev.)
3. Selam Meryem, Kutsal Meryem. (Çev.)
4. Rahminin, meyvesi olan İsa da kutsanmış. (Çev.)
5. Şimdi ve ölüm saatimizde (Çev.)

müş, nerdeyse alçaltılmışçasına öfkeyle dönerdi.

Evin üstünde, içinde tutkunun kaçınılmaz sonuçlarını ördüğü bir tür kasvetli suskunluk ve yoğunluk; içindeyse, bir zenginlik, öbür yerleri cılız, yetersiz gösteren derin, anlatılmaz bir alışveriş vardı. Brangwen koltuğunda piposunu içerek sessizce oturabilir, anne usul usul, sinsice ortada dolaşıp durur ve ikisinin varlıklarının yarattığı duygu, güçlü, destekleyici olurdu. Tüm ilişkiler, sözsüz, yoğun ve yakındı.

Yine de tedirgindi Anna, uzaklaşmak istiyordu ama nereye gitse üstünde, sanki onu daha küçültmüşler, ufaltmışlar gibi gelen o cılız duygu vardı. Aceleyle eve döndü.

Orada, yerleşip oturmuş, o güçlü alışverişe öfkelenip onu kesiyordu. Bazen annesi, içinde hiçbir acıma yada düşüncenin bulunmadığı bir hırs ve yokedici bir öfkeyle ona dönünce, Anna korkup büzülüyor, babasına gidiyordu.

Hiçbir şeye aldırış etmeyen 'anne' konusunda sonuçsuz kalan sözleri yine de dinlerdi Tom. Bazen Anna, babasıyla konuşur, insanları tartışmak, olup bitenlerin anlamlarını bilmek ister ama baba tedirgin olurdu. Olayların bilinç düzeyine sürüklenmesini istemezdi. Yalnızca onun sözkonusu olmadığı durumlarda, dinler, odada insanın tüylerini diken diken eden bir telaş olurdu. Kedi kalkıp gerinir, tedirgin, kapıya giderdi. Bayan Brangwen'ın suskun, uğursuz bir görünümü olurdu. Anna da kusur bulmalarında, eleştirilerinde, doyumsuzluğunu anlatmada daha ileri gidemezdi. Babasının bile onun karşısında olduğunu sezerdi. Babasının annesiyle anlatılamayacak, yabansı bir biçimde ortaya çıkan, kendi akışını izleyen, kesilirse acımasızlaşan, örtülü olmayan yoğun bir yakınlığı, güçlü, karanlık bir bağı vardı.

Yine de Brangwen, kız konusunda tedirgindi, ev halkının rahatsızlığı da sürüyordu. Kızın insanın içine dokunan, bocalayan bir yakarışı vardı. Tümüyle onların içinde, onların büyüsü altında yaşamasına karşın, ana babasına düşmanca bir tavır içindeydi.

Birçok biçimde kaçmayı denedi kız. Yılmayan bir kilise müdavimi oldu, ne var ki *dil* hiçbir şey anlatmıyordu ona: yapmacık geliyordu. Olayların anlatılmasından, sözcüklere konmasından nefret ediyordu. Dinsel duygular kendi içindeyken aşırı etkiliydiler. Bir papazın ağzında yapmacık ve önemsiz oluveriyorlardı. Okumaya çalıştı, ama yine söylenen sözcüklerin bezginliği, yapay oldukları duygusu soğuttu onu. Kız arkadaşlarıyla birlikte oturmaya gitti. Başlangıçta bunun harika olduğunu düşündü, derken içini bir sıkıntı bastı, her şey anlamsız görünmeye başladı ve asla, hiçbir zaman kendi boyutuna, kendi gelişimine ulaşamayacakmışçasına kendini küçültülmüş hissetti.

Aklı, sık sık Elizabeth Dönemi'nin, tutuklunun ne ayakta durabileceği, ne de yatıp uzanabileceği işkence hücrelerine kayıyordu. Kendisiyle bunun arasında bir bağlantı kurduğundan değil de, çok gerçek bir şey olarak sık sık aklına hücrenin nasıl yapılmış olduğunun gelmesinden ve o sıkıntının korkunçluğunu hissetmesinden duyduğu şaşkınlıktandı.

Nottingham'daki Bayan Alfred Brangwen'dan; oğlu William'ın Ilkeston'a bir dantel fabrikasında teknik ressam çırağı olarak çalışmak için geleceğini yazan bir mektup geldiğinde, onsekizindeydi. Oğlan yirmi yaşındaydı, acaba Marsh'lı Brangwen'lar bu konuda ona kolaylık gösterirler miydi.

Tom Brangwen, hemen bir mektup yazıp, Marsh'ı genç adama bir ev olarak sundu. Bu kabul edilmedi ama Nottingham'daki Brangwen'lar şükranlarını iletiler.

Öteden beri Nottingham'lı Brangwen'larla Marsh'lı Brangwen'lar pek sevişmezlerdi. Üç bin pound mirasa konan Bayan Alfred, kocasıyla da tatmin olmamak gibi bir durum sözkonusu olunca, tüm Brangwen'lardan hep uzak durmuştu. Yalnız Bayan Brangwen'e kendi deyişiyle Polonyalı Kadına biraz değer vermiş, ne olursa olsun, onun bir leydi olduğunu söylemişti.

Anna Brangwen, kuzeni Will'in Ilkeston'a gelmesinden belli belirsiz heyecanlanır gibi oldu. Bir sü-

rü genç adam tanıyordu ama hiçbiri onun için gerçekten önemli olmamıştı. Bu şık delikanlıda hoşuna giden bir burunla hoş bir bıyık, giysilerini giyiş biçiminde bir zariflik, komik bir perçemle komik bir konuşma biçimi gördü. Genç erkekler onun için gerçek olmaktan çok eğlendirici, az buçuk da düşündürücüydü.

Bildiği tek erkek babasıydı; o da koskocaman, önemli, bir tür Tanrı olduğundan, onun gözünde erkeği simgeliyor, öbür erkekler yalnızca rastlantılara bağlı kalıyordu.

Kuzeni Will'i anımsıyordu. Şehir giysileri içinde, çok zayıf, kehribar karası ipek gibi parlak incecik saçlı, çok garip bir kafa biçimi olan biriydi. Garip bir kafaydı: Anna'ya, yaprakların altındaki karanlıkta capcanlı, usul usul ve yoğun yaşayan ve hiç dışarı çıkmayan bir hayvanı, gizemli bir hayvanı, ve bu hayvanı bilmediğini anımsatıyordu. Onu hep o kara, zeki, anlaşılması güç, kafasıyla düşündü ve garip biri olarak tanımladı.

Delikanlı bir Pazar sabahı, Marsh'a arz-ı endam etti: uzunca, ince bir gençti, aydınlık bir yüzü ve utangaçlığının içinde garip bir kendine güveni vardı, kendi olmadığı sürece başka insanların ne olduğunu önemsemiyordu.

Anna, Pazar giysileriyle kiliseye gitmeye hazır aşağı indiğinde, doğrularak resmi bir tavırla onu selamlayıp elini sıktı. Davranışları kızınkinden iyiydi. Anna kızardı. Genç adamın üst dudağında, geniş ağzını belirginleştiren kara, düzgün bir çizgi biçiminde bir bıyık gölgesi gözüne çarptı. Bu, biraz itici geldi ona, saçının ince, güzel tellerini düşündürdü. Onda garip birşeyler olduğunun farkındaydı.

Sesinin yüksekçe tiz tonlarıyla çok tınılı orta tonları vardı. Yadırgatıcı bir şeydi. Anna neden onun böyle yaptığını merak etti ama Marsh'ların oturma odasında çok doğal bir tavırla oturup duruyordu delikanlı. Biraz Brangwen'ların kabalığı, biraz da doğuştan olan kendine güvenleri, evindeymiş gibi davranmasına yol açıyordu.

Babasının bu genç adama gösterdiği yadırgana-

cak derecedeki yakınlıkla içtenlik, Anna'nın canını sıkmıştı. Babası ona nazik davranıyor, genç adamı mutlu etmek pahasına kendini dışlıyordu. Bu, Anna'yı tedirgin etti. Durup dururken,

«Baba,» dedi, «biriktirdiğimiz paradan biraz istiyorum.»

«Ne parası?»

Anna kıpkırmızı kesilip bağırdı,

«Komik olma baba!»

«Ne parasıymış bu?»

«Biliyorsun bu gün ayın ilk Pazarı.»

Anna şaşkın, kalakaldı. Neden yapıyordu bunu babası, neden bu yabancının önünde tüm dikkatleri onun üstüne topluyordu!

Anna üsteledi,

«O paradan biraz istiyorum.»

«Ya, demek öyle.» Baba, ona baktıktan sonra başını yeğenine çevirerek, kayıtsızca yanıtladı.

Anna ilerleyip elini onun pantolonunun cebine daldırdı. Tom, hiç tepki göstermeden vurdumduymazlıkla piposunu içiyor, yeğeniyle konuşuyordu. Eli, cebin içini araştırdı, sonra babasının deri kesesini çekip çıkardı. Kızın, taze yanakları kızarmış, gözleri parlıyor, Brangwen'ın gözlerinde ışıklar yanıp sönüyordu. Yeğen, koyun gibi oturup duruyordu. Anna olanca şıklığıyla oturup tüm parayı kucağına boşalttı. Altınla gümüş paralar vardı. Delikanlı gözünü kızdan alamıyordu. Anna, para yığınının üstüne eğilmiş, değişik olanları ayırıyordu.

«Bir yarım altın lira almak gibi bir tasarım var.» Pırıl pırıl koyu renk gözleriyle başını kaldırıp baktı. Kuzeninin açık kahverengi gözlerinin dikkatle, ilgiyle ona baktığını gördü. İrkilerek çabucak gülüverip babasına döndü.

«Bir yarım altın almak gibi bir tasarım var, babamız.»

«Evet, el çabukluğu marifet, değil mi? Kendinin olanı al.»

Erkek kardeşi kapıdan kafasını uzatarak,

«Geliyor musun Anna'mız?»

Ansızın silkinip babasıyla kuzenini unutarak, es-

ki haline döndü.

«Evet, hazırım.» Para yığınının arasından altıpens alıp geri kalanını kesenin içine kaydırdı.

«Ver onu buraya,» dedi Tom.

Çabucak keseyi babasının cebine tıkıp dışarıya yöneldi.

«Sen de onlarla gitsen iyi olmaz mı delikanlı?»

Will Brangwen güvensiz, ayağa kalktı. Sarımsı -kahverengi, hiç de korkmuş görünmeyen, çabuk bakışlı kuş gibi keskin gözleri vardı, atmacalarınkine benziyordu.

«Kuzeniniz Will de sizinle gelecek,» dedi babası.

Anna garip gence baktı yine. Anna'ya, kendisinin farkına varması için orada duruyormuş gibi geldi. Anna'nın bilincinin ucunda sallanıp duruyor, içeri girmeye hazır bekliyordu. Ona bakmak istemiyordu Anna, onun karşısındaydı.

Hiç konuşmadan bekledi. Kuzeni şapkasını alıp, yanına geldi. Dışarısı yazdı. Kardeşi Fred, evin köşesindeki çalıdan ceketine takmak için çiçek açmış bir frenküzümü filizi koparıyordu. Anna hiç oralı olmadı, kuzeni tam arkasında kendisini izliyordu.

Yola çıktılar. Kendinde bir gariplik olduğunun farkındaydı Anna. Bir güvensizlik duyuyordu. Kardeşinin düğme deliğindeki frenküzümü ilişti gözüne.

«Ah, Fred'imiz, kiliseye giderken şunu takmasana.»

Fred kendini savunurcasına göğsündeki pembe süse baktı.

«Neden, hoşuma gidiyor benim.»

«Öyleyse bundan hoşlanan tek kişi sensin, hiç kuşkum yok bundan.»

Kuzenine döndü.

«*Siz* bunun kokusunu seviyor musunuz?»

Orada yanıbaşındaydı; uzun boylu, inceliksiz, yine de güvenli. Heyecanlandı Anna.

«Sevip sevmediğimi söyleyemem.»

«Ver onu bana Fred, kilisede kokup durmasın,» dedi küçük oğlana.

Açık renk saçlı, küçük kardeşi söz dinleyen bir tavırla çiçeği uzattı ona. Anna çiçeği koklayıp tek

söz etmeden, bir yargıya varması için kuzenine verdi. Sallanan çiçeği merakla kokladı, delikanlı.

«Komik bir kokusu var.»

Gülüverdi Anna, hepsinin de çabucak yüzü ışıdı, küçük oğlanın yürüyüşünde bir canlılık vardı.

Çanlar çalıyor, Pazar giysileriyle yaz tepesinin üstünde yürüyorlardı. Anna, kahverengi beyaz çizgili, kollarıyla bedeni dar, arkada zarif bir biçimde toplanmış etekliğiyle çok güzeldi. Will Brangwen'ın şövalyece bir tavrı vardı ve iyi giyimliydi.

Frenküzümü çiçeği parmaklarının arasından sallanarak yürüyordu, hiçbiri de konuşmuyordu. Güneş yamaçtaki düğün çiçeği selinin üstünde ışıl ışıl yanıyor, tarlalarda, yerdeki biçilmiş otların loşluğunda oradan oraya sallanan çiçeklerin arasından başlarını gururla yükseğe uzatmış küçük baldıranlar köpük gibi duruyordu.

Kiliseye geldiler. Fred, arkasında kuzen, onun arkasında da Anna, sıralara doğru yürüdü. Anna çok dikkat çeken, önemli biriymiş gibi duyuyordu kendini. Şu yada bu biçimde, bu genç adam, öbür insanların gözünde yükseltiyordu onu. Kenara çekilip, onun yerine geçmesini bekledi, sonra da yanına oturdu. Onun yanında oturmak, heyecan veren, garip bir duyguydu.

Üstündeki boyalı pencereden renkler boşalıyor, sıraların koyu renk tahtalarının, taşların, yıpranmış mihrabın, kuzeninin arkasındaki sütunun, kuzeninin dizlerinde duran ellerinin üstünde ışıyordu. Anna, bu yaldızlanmanın ortasında oturuyordu; dört bir yanı ışıklarla, ışıklı gölgeler içinde, ruhu pırıl pırıldı. Kuzeninin hiç kımıldamadan duran dizleriyle ellerinden başka hiçbir şeyin farkında olmaksızın oturdu. Bildiklerine benzemeyen, tümüyle değişik, garip bir şey girmişti dünyasına.

Garip bir biçimde coşkuluydu. Gerçekdışılığın parlak dünyasında oturuyordu, harikaydı. Kahkaha gibi ısrarcı bir ışık, gözlerinin içindeydi. Hoşuna giden garip bir etkinin usuldan içine sokulduğunu duyuyordu. Daha önce bilmediği yoğun, zenginleştiren bir etkiydi bu. Kuzenini düşünmüyordu ama elleri

kımıldadığında irkildi.

Yanıtlarını bu kadar açık söylememesini isterdi. Bu, Anna'yı o belirsiz eğlencesinden alıkoyuyordu. Neden zorla kendini öne sürüp, dikkatleri üstüne çekiyordu? Uygunsuzluktu bu ama neyse, ilahi başlayıncaya kadar, durum iyi gitti. Kuzen yanında ilahi söylemek için ayağa kalkınca, bu hoşuna gitti. Sonra ansızın ilk sözcükte sesi güçlü, çınlayarak çıkıp tüm kiliseyi doldurdu. Tenordu. Anna'nın ruhu şaşkınlıkla açıldı. Sesi kiliseyi doldurmuştu! Trompet gibi çınlıyor, yine çınlıyordu. İlahi kitabının üstünde kıkırdamaya başladı Anna; ama o, olanca ciddiyetiyle söylemeyi sürdürüyordu. Sesi inip çıkarak çınlıyor, kendi yolunu izliyordu. Anna elinde olmaksızın kahkahalara boğulmuştu. Bir ölü sessizliğindeki anlar arasında içten içe kahkahalarla sarsılıyordu. Kahkaha gelip onu yakalıyor, gözleri yaşlarla doluncaya kadar sarsıyordu. Şaşırmış, biraz da hoşuna gitmişti. Bir yandan ilahi sürüyor, o da gülüyordu. İlahi kitabının üstüne kıpkırmızı, eğilmiş, ne yapacağını şaşırmıştı ama böğrü gülmekten titriyordu. Öksürüyormuş, boğazında gıcık varmış gibi yapmaya çalıştı. Fred, başını kaldırmış duru mavi gözleriyle ona bakıyordu. Anna tam kendini toparlamaya başlıyordu ki, yanıbaşındaki güçlü, inatçı sesteki bir kayma, çılgın bir kahkaha boşalmasıyla her şeyi yeniden başlattı.

Kendini buz gibi azarlayarak, dua etmek için eğildi, yine de diz çökerken küçük kıkırdamalar gelip gelip gidiyordu. Onun dua yastığının üstündeki dizlerini görmek Anna'yı bir kez daha kahkahalara boğdu.

Kendini toparlayıp, ciddi, duru, bir Noel gülü kadar pembe beyaz bir yüzle, elleri ipek eldivenleri içinde kucağında kavuşmuş, koyu gözleri tümüyle dalgın, her şeyi unutup bir düşe gömülüp gitmiş gibi oturdu.

Dinsel öğütler; düşüncelerle dolu bir dinginlik akıntısı olarak, uzaklarda yuvarlanıp gidiyordu.

Kuzeni, ceketinin cebinden mendilini çıkardı. Ayine dalıp gitmiş görünüyordu. Mendili yüzüne tut-

tu, o anda dizine bir şey düştü. Frenküzümü çiçeğinin bir parçasıydı! Kuzen şaşırmış, bakakalmıştı. Anna'dan çılgın bir kahkaha homurtusu koptu. Herkes duymuştu: bir işkenceydi bu. Ufalanmış çiçeği avucunda kapatıp, aynı dalgın dikkatle vaazı dinlemeye koyuldu. Anna'dan bir kahkaha daha koptu. Fred uyarırcasına onu dürttü. Kuzeni kımıltısız oturuyordu. Nasılsa Anna onun yüzünün kıpkırmızı kesilmiş olduğunu farketti. Onu hissedebiliyordu. Çiçeğin üstüne kapanmış eli, doğal olmaya çalışarak hiç kıpırdamıyordu. Anna'nın göğsünde yeni bir çılgın çekişme ve bir kahkaha hırıltısı... Sarsılarak öne eğildi. Artık şaka olmaktan çıkmıştı, Fred durmadan dürtüyordu onu. O da sertçe onu dürttü. Derken başka bir hırçın kasılma yakaladı; küçük bir öksürüğün arasına gizlemeye çalıştı. Bastırılmış garip bir sesle sona erdi her şey. Anna ölmek istiyordu. Kapalı el, cebe kaydı. Anna yay gibi gerilmiş otururken, ceketin cebinde elini çiçekten kurtarmaya çalıştığını bilmek yeni bir kahkahaya boğdu onu.

Sonunda yorgun, bitkin düştü, canı iyice sıkılmıştı. Sonucundan korktuğu, bomboş bir sıkıntı geldi üstüne. Öbür insanların varlığından nefret ediyordu. Yüzüne kibirli bir anlam yerleşti. Artık kuzeninin farkında bile değildi.

Son ilahide herkes söylemeye başladığında, kuzeni de yine o çınlayarak her yanı dolduran sesiyle katıldı. Hâlâ eğlendiriyordu bu onu. Kendini o kadar utanç verici bir biçimde sergilemiş olmasına karşın, hâlâ bu durumla eğleniyordu, Anna. Bu eğlence duygusunun büyüsü içinde, dinledi. Para kesesi tam önündeydi, altıpens'i eldiveninin kıvrımları arasından yuvarlandı ve Anna yakalamaya çalışırken kayıp öndeki sıranın altına gitti. Anna ayağa kalkıp kıkırdadı. Elinde değildi: bir utanç görüntüsü olarak açıkça gülüyordu artık.

Kiliseden çıktıkları an, Fred,

«Neye gülüyordun Anna'mız?»

Anna o kayıtsız, yarı şaka tavrıyla,

«Ah, elimde değildi, *neden* Kuzen Will'in söyleyişi beni o hale getirdi bilmiyorum.»

«Söyleyişimde gülecek ne vardı?»

«Çok yüksekti.»

Birbirlerine bakmadılar, ikisi de kızararak yine güldüler.

Büyük kardeşi Tom, yemek masasında elâ gözleri neşeyle parlayarak,

«Neden öyle hırıl hırıl gülüyordun Anna'mız?»

«Herkes durup sana baktı.» Tom korodaydı.

Anna, Will'in ciddi gözlerinin üstüne dikilmiş, parladığını, konuşmasını beklediğini hissediyordu.

«Kuzen Will'in ilahi söylemesi yüzünden.»

Kuzeni, bir anda bastırmaya çalıştığı, gevrek bir kahkaha salıvererek ansızın küçük, düzgün, sivrice dişlerinin tümünü de gösterip ardından yine hemen ağzını kapattı.

Brangwen,

«Demek ki dikkate değer bir sesi var?»

«Hayır, o değil, gıdıkladı beni - neden bilmiyorum.»

Masada bir kahkaha dolaştı.

Will Brangwen esmer yüzünü öne doğru uzattı, gözleri dansediyordu,

«Ben St. Nicholas'ın Korosundayım.»

Brangwen,

«A, kiliseye gidiyorsunuz demek!»

«Annem gider - babam gitmez.»

Anna'ya önemli görünen, hareketleri, sesinin gülünç tonları gibi küçük şeylerdi. Söylediği güncel şeyler birbirine karşıt düştüğü için gülünç kaçıyordu. Babasının söyledikleri anlamsız, belirli bir niteliği olmayan şeyler göründü gözüne.

Öğleden sonra boyunca, sardunya kokan oturma odasında oturup kiraz yiyerek konuştular. Will Brangwen'a içinde bir ses, kendini ortaya çıkarması için seslendi, çok geçmeden içtenlikle konuşmaya başlamıştı.

Kiliseler, kilise mimarisi ilgisini çekiyordu. Ruskin'in etkisi, Ortaçağ biçimlerinden hoşlanmaya sürüklüyordu onu. Konuşması parça parçaydı, söylemek istediğini yarıyarıya anlatabiliyordu ama kilise ardından kiliseden; büyük kiliselerde binanın öbür

bölümlerinden yüksekçe olan uzun, dar, orta bölümden; mihrabın yanındaki din adamlarına ayrılmış bölmeden; planı haç biçiminde olan kilisenin iki kanadından; haç biçimli bölmelerle Katolik Kiliselerindeki vaftiz kurnasından; incecik oymalar, kalıplarla oyma taşlardaki yapraksı süslerden hep tutkuyla belirli konulardan, belirli yerlerden sözederken onu dinlemek, Anna'nın yüreğinde, kiliselerin yoğun suskunluğunu, bir gizemi, boyun eğmiş taşın o kitlesel görüntüsünü, karanlığa geçişte içinde belirsiz birşeylerin olduğu ölgün bir ışığı canlandırdı: mistik bir bölümü çevreleyen yüksek, harikulade bir çerçeve, onun arkasında, çok ötede sunak vardı. Çok gerçek bir deneydi bu. Anna sürüklendiğini hissetti ve tüm toprak, kasvet içinde gizli, bilinmeyen bir Varlığın heyecanıyla titreyen sonsuz, mistik bir kiliseyle örtüldü.

Pencereden dışarı bakıp da canlı gün ışığında yığın yığın leylakları görmek, nerdeyse acı verdi ona. Yoksa bunlar mücevherli camlar mıydı?

Gotikten, Rönesanstan, dikey süsleme biçiminden, Erken İngiliz ve Norman Dönemlerinden söz etti. Sözcükler Anna'yı büyülüyordu.

Kuzen„

«Southwell'e gittiniz mi? Tam öğle üstü saat on ikide orada, kilise avlusuna oturmuş yemeğimi yiyordum, kilise çanları da bir ilahi çalıyordu.»

«Evet, Southwell, güzel bir manastır kilisesidir, ağır... Kalın sütunlar üstünde, oldukça alçak, ağır, yuvarlak kemerleri vardır. O kemerlerin birbiri ardı sıra öne doğru gidişi çok görkemlidir.»

«Papazlara ayrılmış iskemleler de var orada - çok güzel ama ben kilisenin ana yapısını çok seviyorum - bir de o kuzeydeki sundurmayı—»

O akşamüstü Will çok heyecanlı, kendi kendisiyle doluydu. Çevresinde bilgisini tutkulu ve ışıl ışıl yapan ve gerçekten yanan bir alev tutuşuyordu.

Amcası, yarı etkilenmiş, parlayan gözlerle dinliyor, yengesi, esmer yüzünü uzatarak öne eğilmiş, yarı etkilenmiş ama başka bir bilginin insanı olarak dinliyordu. Anna, onunla gitti.

Will kaldığı yere gece, çevik adımlarla, gözleri parlayarak, yüzü ihtiraslı, çok önemli bir buluşmadan geliyormuşçasına gizemli ışıl ışıl döndü.

O ışıltı içinde kaldı, ateş yandı, yüreği güneş gibi kızgındı. İçinde, kendinin de bilmediği yaşamından ve kendinden haz duyuyordu, Marsh'a gitmeye de hazırdı.

Anna nedenini bilmeksizin onun gelmesini istiyordu. Will'de bir kaçış bulabilmişti. Onda, Anna'nın deneyimlerinin yarattığı bağ, bozulmuştu: o, ardında güneşin dış dünyada göz kamaştırdığı, duvarda bir delikti.

Will geldi. Bazen, pek sık olmamakla birlikte arasıra yine konuşuyor, o her şeyi önüsıra sürükleyen garip ve uzak gerçek beliriyordu. Bazen de nefret yada tiksintiden kılpayı uzak bir sevgiyle çok sevdiği annesinden ve sevgiye çok yakın bir nefretle yandığı babasından sözediyordu. Tümceleri kırık döküktü, anlatmak istediklerini pek iyi tanımlayamıyordu ama titreşimleri harika bir sesi vardı. Bazen sesi sıcak, heyecanlandırıcı oluyor, bazen garip, yay kirişi gibi genizden, kedimsi bir ses olup çıkıyor, bazen duralıyor, düşünceli bir tona bürünüyor bazen de küçük bir gülmeyle kesiliyordu. Anna da onunla gidiyordu. Onu dinlerken hızla içinden akıp geçen o alevi seviyordu. Annesiyle babası yaşamındaki iki ayrı insan gibi gelmeye başlamıştı ona.

Birkaç hafta boyunca delikanlı sık sık geldi, tümü tarafından da hoşnutlukla karşılandı. Esmer yüzü ışıl ışıl, gülen, biraz bükülmüş geniş ağzında bir istek ve belli belirsiz bir alaycılıkla, gözleri derinliği olmaksızın kuşlarınki gibi parlayarak, onların ortasında oturuyordu. Brangwen sinirlice, bu ahbaba söz geçirmek olanaksız, diye düşündü. Aklına estiği zaman çıkıp gelen ve başkalarını hiç umursamayan sırıtkan bir kedi gibiydi.

Delikanlı önceleri konuşurken Tom Brangwen'a doğru bakıyordu; sonra amcasından daha çok değer vererek, konuşurken onaylaması için yengesine dönmeye başladı; onun ardından da daha büyüklerde olmayan bir şeyi, istediğini alabildiği için Anna'

ya dönüp konuşmasını sürdürdü.

Böylece bu iki genç, büyüklerin dikkatlerinin üstlerinde olmasına karşın, ayrılmaya ve birlikte bir imparatorluk kurmaya başladılar. Tom Brangwen tedirgindi. Kuzeni sinirlendiriyordu onu. Delikanlı ona aşırı derecede kendine has özellikleri olan ve aşırı derecede kendi kendisiyle ilgili biri gibi görünüyordu. Yeterince sertti ama tek başına yaşayan biri, kediler gibi gereğinden çok kendi içine gömülüydü. Sahibiyle sahibesi bir metre ötede acıyla kıvranırken bir kedi, şömine halısının üstünde son derece rahat ve dingin, yatabilirdi. Başka insanların sorunlarıyla hiç ilgisi yoktu. Delikanlının gerçekten ilgilendiği tek şey, kendi içgüdüsel durumlarıyla ilişkilerini kurtarmaktı.

Brangwen sinirliydi. Yeğenini sevmiyor, saymıyor değildi. Bayan Brangwen ansızın değişen, delikanlının etkisi altına girmiş olan Anna'ya üzülüyordu. Anne çocuktan hoşlanıyordu, pek de toplumdışı biri sayılmazdı ama kızının bu derecede onun büyüsü altında olmasını hoş karşılamıyordu.

Giderek iki genç insan kendi başlarına yeni bir şey kurabilmek için ayrıldılar, büyüklerinden kaçtılar. Will amcasını yatıştırabilmek için bahçede çalışıyor, yengesini yatıştırmak için de kiliselerden sözediyordu. Anna'yı bir gölge gibi izliyordu: uzun, üsteleyen, değişmez kara bir gölge gibi kızın ardından gidiyordu. Brangwen'ın tedirginliği haddini aşmıştı. Kuzeninin yüzünde kedi sırıtışı dediği o ağzı kulaklarında gülüşü görmek dayanılmayacak derecede çileden çıkarıyordu onu.

Anna'da yeni bir ağzı sıkılık, yeni bir bağımsızlık vardı. Ansızın ana babasından bağımsız davranmaya, onların ötesinde yaşamaya başlamıştı. Annesinin öfkesi arada patlıyordu.

Ne var ki flört sürdü. Anna akşamüstleri Ilkeston'a alışverişe gitmek için bir fırsatını buluyor, her zaman da kuzeniyle dönüyordu: Brangwen'ın öfkeyle ama aynı zamanda hoşnutlukla da dikkatini çektiği gibi Will, Lincoln'ün tepesinden bakan şeytan gibi kızın az arkasında, başı da omuzunun biraz üs-

tündeydi.*

Will Brangwen kendini elektrik gerilimi gibi bir ihtirasın içinde buldu, buna kendisi de şaşmıştı. Bir gece Anna'yla Ilkeston'dan dönerken, kendisi de şaşarak öptü onu; karanlıkta bir yumruk yemiş gibi hissederek onun yolunu kesip, öptü. İçeri girdiklerinde Anna'nın annesiyle babası başlarını kaldırıp iyice inceleyerek ikisine baktıklarında da Will müthiş sinirlendi. Onların orada ne hakları vardı ki: neden bakıyorlardı! Kendilerini kurtarsınlar, yada başka yana baksınlardı.

Delikanlı eve, esmer başının çevresinde, gökteki yıldızlar çılgınca dansederek gitti; yüreği sert, kararlıydı ama bu sertlik, bir şeyin onu engellediğini duyduğundandı. Birşeyleri parçalamak geliyordu içinden.

Anna'nın her yanını bir büyü sarmıştı. Annesiyle babası da, evin içinde hiçbir şeyin ve onların farkında olmaksızın, onlara görünmüyormuşçasına bir büyünün içinde dolaşıp durdukça öylesine tedirgin oluyorlardı ki... Onlara *'görünmez'*di gerçekten. Kızdırıyordu bu onları, yine de boyun eğmeleri gerekiyordu. Bir süre öyle dalgın, örtülü, ortalarda dolaştı.

Will'in üstüne de anlaşılması zor olan bir şeyin karanlığı gelip çökmüştü. Kişisel çabası yada özeni olmaksızın içinde ruhunun, yaşamının alabildiğine canlı olduğu, yoğun, elektrikli bir karanlığa gizlenmiş gibiydi. Aklı belirsizlikler içindeydi. Usul usul, bir makine gibi çalışıyor, güzel şeyler üretiyordu.

En sevdiği iş, tahta oymacılığıydı. İlk olarak Anna'ya bir tereyağ damgası yaptı. İçine bir mitolojik kuş olan kartala benzer anka kuşunu oydu; çok güzel sıçrayan alevlerden bir çerçeve içinde simetrik kanatlarıyla bardağın kenarından yukarı doğru yükseliyordu.

Will armağanı ona verdiği akşam, Anna hiçbir şey düşünmedi. Sabah yağ yapılmaya başlandığında, mühürünü meşe yapraklarıyla palamudu basan eski tahta mühürün yerine vurdu. Armanın, tereyağının

---

*: Lincoln Katedrali'nin güneyindeki küçük kilisedeki grotesk figür.

üstünde nasıl değiştiğini görmek garip bir biçimde heyecanlandırdı onu. Garip bir biçimde kaba görünümlü kuş, fincanımsı oyuğa çıkmış, düzgün bir kenardan kalın dalgalar olarak içe doğru akıyordu. Bir kez daha bastı. Mühürü kaldırdığında, o kartal gagalı kuşun göğsünü ona yükselttiğini görmek çok garipti. Bir kez, bir kez daha yaratmayı sevdi ve her kez baktığında yeni bir şeyin yaşamaya başladığını gördü. Her parça tereyağ, bu garip, yaşayan amblem dönüşüyordu.

Annesiyle babasına gösterdi.

Annesi, yüzü hafifçe aydınlanarak,

«Bu güzel işte,» dedi.

Babası,

«Güzel mi!» diye bağırdı, şaşırmış, kızmıştı. «Neden böyle bir kuş yapmış sanki?»

Haftalar boyunca müşteriler tarafından sorulan soru hep buydu.

«*Şu* tereyağının üstündeki kuşun adı ne?»

Akşamüstü Will gelince, Anna onu süthaneye götürdü.

Hep kulağa garip gelen ve varlığının karanlık köşelerinde yankılanan yüksek, titreşimli sesiyle Will,

«Hoşuna gitti mi?»

Birbirlerine pek ender dokunuyorlardı. Birlikte yalnız olmayı, birbirlerine yakın olmayı seviyorlardı ama yine de hâlâ aralarında bir uzaklık vardı.

Serin süthanede, kaymak tavalarının büyük, ak yüzeyleri üstüne kandil ışığı yansıyordu. Will sertçe başını çevirdi. Burası öylesine serin, uzaktı ki... Çok uzaktı. Ağzı küçük, gergin bir gülümsemeyle açıldı. Anna başı eğik durup yana döndü. Will onun yanına gitmek istiyordu. Onu bir kez öpmüştü. Yine gözleri, amblem kuşunun göğsünü, kandilin ışığıyla oluşan gölgelerden kaldırdığı yuvarlak tereyağ kitlelerine takıldı. Onu sınırlayan neydi? Anna'nın göğsü yanındaydı: Will'in başı bir kartal gibi kalkmıştı. Anna hiç kımıldamadı. Ansızın inanılmaz çabukluk ve tatlılıkta bir hareketle kollarını ona sarıp kendine çekti Will. Bir kuşun havada bir hamlede alçalıp yakına, daha yakına uçması gibi çarçabuk, kayar-

casına zarif bir hareketti.

Will boynunu öpüyordu onun, Anna dönüp ona baktı. Gözleri kopkoyuydu ve ateşle kabarıyordu. Will'in gözleriyse bir atmacanınki gibi vahşi bir neden ve hoşnutlukla sert, parlaktı. Anna onun, kendi dişi alevlerinin karanlık boşluğuna doğru bir damga, ışık saçan bir atmaca gibi uçtuğunu hissetti.

Birbirlerine baktılar; birbirlerini garip buldular. yine de hızla aşağı, bir karanlığın alevine doğru uçarak alçalan bir atmaca gibi yakın, çok yakındılar. Anna kandili aldı, geriye, mutfağa döndüler.

Bir süre böyle sürüp gitti; hep birlikte oluyorlar, birbirlerine pek dokunmuyorlar, binde bir öpüşüyorlardı. Giderek yalnızca dudaklarını değdirmeye başladılar, bir işaretti bu. Anna'nın gözleri sürekli bir ateşle yanmaya başladı, sık sık bir şey toplamak, yada keşfetmek istercesine geçtiği yerin ortasında duruyordu.

Will'in yüzü giderek sıkıntılı, kararlı bir biçim aldı, ona söylenenleri duymuş sayılmazdı.

Ağustos'ta bir akşamüstü yağmur yağarken geldi. Ceketinin yakasını kaldırıp, düğmelerini sımsıkı iliklemiş, yüzü sırılsıklam girdi içeri. Soğuk yağmurun içinden çıkıp gelmişti ve öylesine incecik, kesin tavırlı görünüyordu ki, bir anda Anna'nın ona duyduğu aşkla gözü karardı. Kanı içinde acı verecek derecede kaynarken, o gidip oturmuş, babası ve annesiyle anlamsız bir konuşmaya dalmıştı. Kız ona şimdi dokunmak istiyordu, yalnızca dokunmak...

Gümüşsü, ışık saçan yüzünde babasını çıldırtan o garip, soyut bakış vardı, koyu renk gözleri saklıydı ama delikanlıya kaldırıp baktı; bir an için Will'i ürküten göz kamaştırıcı karanlık bir alevle doldular.

Anna ikinci mutfağa geçip bir fener aldı. Döndüğünde babasının gözleri üstündeydi.

Kuzenine,

«Benimle gelsene Will, o farenin girdiği yere tuğla koymuş muyum, bakmak istiyorum.»

Babası kısaca,

«Bunu yapmana gerek yok,» dedi ama Anna hiç

oralı olmadı. Delikanlı iki isteğin arasında kalmıştır. Babanın yüzüne al bastı, mavi gözlerini dikip uzun uzun baktı. Kız kapının yanında duruyordu, başı, delikanlının gelmesini işaret ediyormuşçasına arkaya atılıydı. Will, o sessiz, kararlı tavrıyla ayağa kalkıp onunla birlikte gitti. Kan, Brangwen'in alın damarlarında şişti.

Yağmur yağıyordu. Fenerin ışığı, kaldırım taşı döşeli patikada, duvarın dibinde parladı, bir an. Anna küçük bir merdivene gelip, tırmandı. Will merdivende ona yetişip, izledi. Tepede, kümeste, tüneklerin üstünde hayvanlar birbirlerine sokulmuş, duruyorlar, kırmızı ibikleri ateş gibi parlıyordu. Parlak, keskin gözler açıldı. Tavuklardan biri yer değiştirirken, uyarırcasına, keskin bir gıdaklama duyuldu. Sarı boyun tüyleri cam kadar parlak, horoz oturmuş bakıyordu. Anna kuş pislikleriyle kirlenmiş yeri geçti. Brangwen, kümeste çömelmiş, ona bakıyordu. Kırmızı, çıplak kiremitlerin altında ışık yumuşacıktı. Kız bir köşeye diz çöktü. Tüneğinden sıçrayan bir tavuktan başka bir şamata koptu.

Anna, tüneklerin altından geçerken eğilerek, geri geldi. Will kapının yanında onu bekliyordu. Ansızın kız kollarını ona doladı, sıkıca sarılıp bedenini onunkine yapıştırdı ve fısıldayan, inleyen bir sesle ağlayarak,

«Seni seviyorum Will, seni seviyorum Will, seni seviyorum.» Bu duygu onu 'yırtıyormuş' gibiydi.

Will pek şaşırmadı bile. Onu kollarında tuttu ve kemiklerinin eridiğini hissetti. Arkasını bir duvara yaslayıp durdu. Kapı açıktı. Dışarda yağmur, karanlığın uçurumundan doğarak, güzel, metalimsi ve gizemli bir aceleyle eğrilemesine yağıyordu. Will onu kollarında tuttu; ikisi de büyük hareketlerle inip çıkan bir titreşimle sallanıyor gibiydiler, ikisi de karanlıkta birbirlerine kenetlenmişlerdi. Kümesin açık kapısının dışında, onların ötesinde ve onların altında yağmurun oradan oraya gezen peçesiyle karanlık vardı.

Anna inliyordu,

«Seni seviyorum Will, seni seviyorum Will.»

İkisi birmişler gibi tuttu onu Will, sustular.

Evde, Tom Brangwen, bir süre bekledi. Sonra kalkıp dışarı çıktı, avluyu geçti. Samanlığın kapısından garip bir ışığın süzüldüğünü gördü. Yağmur yüzünden ışığı zorbela görebilmişti. Aydınlık hafifçe ona vuruncaya dek ilerledi. Başını kaldırınca, yağmurun bulanıklığının arasından, delikanlıyla kızı gördü; delikanlı arkasını duvara dayamış, başı, kızın başının üstüne gömülmüştü. Yağmurun bulanıklığı arasındaydılar ama üstlerine ışık vuruyordu. Kendilerini geceye öylesine gömülmüş duyuyorlardı ki... Baba, arkada kümesin aydınlanmış tatsız görünümünü, tünemiş hayvan kümelerinin gölgelerini ve gecenin içinde fenerden samanlığın yerine saçılan garip gölgeleri bile seçebiliyordu.

Kapkara bir öfke sıkıntısıyla, kendini silmesini, çekip gitmesini söyleyen bir şefkat yüreğinde savaşıyordu. Anna'nın ne yaptığından haberi yoktu, kendi kendini yanlış yola sürüklüyordu. Bir çocuktu o, tam bir çocuk. Kendini ne kadar harcadığını bilmiyordu ve Tom kapkara, korkunç bir üzüntünün içindeydi. Onu evlendirecek kadar yaşlanmış mıydı öyleyse? Yaşlı mıydı? Yaşlı değildi. Anna'nın kollarında yattığı şu genç, düşüncesiz yaratıktan daha gençti. Anna'yı tanıyan hangisiydi? - o mu yoksa şu aptal kafalı genç mi? Eğer Tom'a değilse kime aitti Anna?

Yine, karısı küçük Tom'u doğururken, gece samanlığa götürdüğü çocuğu düşündü. Küçük kızın kolundaki, boynuna dolanmış yumuşak, ılık ağırlığını anımsadı. Şimdi çıkıp da onun işinin bittiğini söyleyebilirdi. Onu yadsımak, içinde katlanılmaz bir boşluk, dayanılmaz bir anlamsızlık bırakmak için uzaklara gidiyordu. Nerdeyse nefret ediyordu ondan. Onun yaşlı olduğunu söylemeye nasıl cesaret ederdi? Yaşlanmanın korkusu, yaşamın anlamından vazgeçmek zorunda kalmanın işkencesiyle, acı içinde terleyerek yağmurda yürüdü.

Will Brangwen eve amcasını görmeden gitti. Ateş gibi yüzünü yağmura tutup, uykudaymış gibi yürüdü. «Seni seviyorum Will, seni seviyorum.» Söz-

cükler sonu gelmeksizin kendi kendilerini yineliyorlardı. Peçeler yırtılmış, onu sonsuz boşlukta çıplak bırakmıştı, titriyordu o da. Duvarlar onu dışarı fırlatıp içinde yürünecek uçsuz bucaksız bir boşluk vermişlerdi kendisine. Bu sonsuza uzanan boşluğun neresine giderse gitsin, körü körüne mi yürüyordu? Tüm karanlığın sonunda Kaadir-i Mutlak kapkaranlık oturuyor, onu daha ileri mi itiyordu? «Seni seviyorum Will, seni seviyorum.» Sözcükler yine yüreğinde çarparken korkuyla titredi. Onun yüzünü, parlayan gözlerini, garip, değişmiş yüzünü düşünmeye cesaret edemiyordu. Gizli Kaadir-i Mutlak'ın ışıl ışıl yanan eli, karanlıktan fırlayıp uzanmış, yakalamıştı onu. Yüreği sımsıkı kavranmış ve o dokunuştan yanarak, O'nun hükmü altında, korkuyla yola devam etti.

Günler geçti, onlarsa sessizce esmer ayaklarının ucuna basarak koştular. Anna'yı görmeye gitti ama yine aralarına bir çekingenlik gelmişti. Tom Brangwen kederli, mavi gözleri sıkıntılıydı. Anna bir garip, bu duygudan kendini kurtarmış gibiydi. O güzelim renkleriyle yüzü inatçı, dilsiz ve dokunaklıydı. Annesi başını eğmiş, bekleyişlerle dolu kendi karanlık dünyasına gömülmüştü.

Will Brangwen tahta oymalarıyla uğraşıyordu. Keskiyi kavramak onun için bir tutkuydu. Gerçekten, yüreğinin tutkusu güzel bir çelik parçasına can vermişti. Uzun zamandan beri istediği Havva'nın Yaradılışını oyuyordu. Bir kilise için alçak kabartma biçiminde yapılan bir panoydu bu. Adem, acı içindeymiş gibi yatmış uyuyor, kocaman, bulanık bir figür olarak gösterilen Tanrı, ona doğru eğilmiş, çıplak elini uzatıyordu; küçük, yaşam dolu, çıplak bir kadın figürü olan Havva'ysa Adem'in hırpalanmış yanından bir alev gibi çıkarak Tanrı'nın eline doğru uzanıyordu.

Şimdi Will Brangwen Havva üstünde çalışıyordu. İnce, canlı, olgunlaşmamış bir şeydi. Bir ağız dolusu soluk almak kadar güzel bir tutkuyla titreyerek keskiyi sert, olgunlaşmamış, küçük beline salladı. Sancılar içinde çabalayan, işkence çeken ve yara-

dılışının doruğunda olması nedeniyle keskin çizgileri olan sert, küçük bir figürdü. Ona dokunduğunda titriyordu Will. Yaptığı figürlerden hiçbirini bitirmemişti. Başının üstünde bir dalda, kanatlarını açıp uçmaya hazırlanan bir kuşla ona doğru tırmanan bir yılan vardı. Daha bitmemişti. Sonunda Havva'sının yeni, sert bedenini yaratabildiği için, tutkuyla titriyordu.

Yanlarda, her iki uçta uzakta, kanatlarıyla yüzlerini kapayan iki Melek vardı, ağaçlara benziyorlardı. Gün batarken, Marsh'a gittiğinde, örtülü yüzleriyle meleklerin arkasında olduğunu hissetti. Karanlık, onların gölgeleri ve yüzlerini örtmeleriydi. Kanal köprüsünden geçerken, akşam son, yoğun renkleriyle parlıyordu; gök koyu maviydi, yıldızlar, göklerin kıyısı boyunca uzanan billur patikaların üstünde, uzaklardan çiftliğin kararan bina yığınının tepesinde çok ırak ve yaklaşıyormuş gibi göz kırpıyordu.

Anna onu, bir ışık demeti gibi bekliyordu; Will' in yüzü örtülüymüş gibiydi ve bakmak için yüzünü kaldırmaya cesaret edemiyordu.

Mısır hasadı gelip çattı. Bir akşam, gece inerken çiftlik binalarının arasından yürüdüler. Kocaman altın bir ay, ağır gri ufukta asılıydı; ağaçlar yüksekte usul usul sallanıyor, arkada, loşlukta bekleşiyorlardı. Anna'yla genç adam sessizce çiftlik arabalarının çimenlerde koyu renk izler bıraktığı çit boyunca ilerlediler ve hâlâ günden kalan ışığın yüzlerine yayıldığı, geniş bir tarlaya açılan bir kapıya geldiler. Gölgelerin altında demetler, köylülerin bıraktığı yerde, toprağın üstünde duruyor, insan bedenlerine benzeyen demetlerin çoğu gölgeli yığınlar olarak yere serilmiş, bazıları da uzakta, alacakaranlıkta, ay ışığının hafif sisindeki gemileri anımsatarak pus içinde kümeler halinde yol alıyordu.

Geri dönmek istemiyorlardı ama, aya doğru nereye gidebilirlerdi? Ayrıldılar, tektiler.

Anna,

«Demetlerden birkaçını kaldırırız.» Kendilerine geniş bir yer açabilirlerdi.

Kesilmiş ekin dipleri boyunca, kaldırılıp dikilmiş, uzun demet sırasının sonuna dek ilerlediler. Tarlanın bu yanı ayakta duran bir bölüm demetle oldukça kalabalık görünüyordu; geri kalanlarsa daha bağlanmamış, açıktı, yerlere serilmişlerdi.

Hava, tümüyle beyazımsı gümüş rengindeydi. Ağaçlar onlardan uzakta, bulanıklığın içinde bir işaretin ulaşmasını bekleyen müjdeciler gibi dikilmiş duruyorlardı. Bu belirsiz billur boşlukta Anna'nın yüreği çalan bir çan gibiydi, sesin duyulacağından korkuyordu.

«Sen bu sırayı al.» Anna yürüdü, yerde yatıp duran öbür demet sırasının başında durdu; samanların sıkıca bağlandığı yerden kavrayıp ağır yükünü kaldırdı ve tüm yoğunluğuyla sırtına asılı kalmışçasına açıklığa taşıdı; tam orada sert bir hareketle sırtından indirip paldır küldür yere vurdu. Demetler birbirine dayanmış, kalakaldı. Will öte yandan, havada uçan ince, örümcek ağı gibi bir tozun arasından, demetlerini taşıyarak gölge gibi geliyordu. Yakınında bekledi Anna. O da kendininkileri Anna nınkilerin yanına gürültüyle bıraktı. Sallanarak yürüdüler. Will'in ayakları mısır saplarına dolanıyor, suda yürüyormuş gibi hışırdıyordu. Başını kaldırıp güldü.

Anna ona her dönüşünde göğsünü aydınlatmak istermiş gibi parlayan aya çevirdi yüzünü. Will görevine düşkün bir tavırla karşı tarlanın bulanık boşluğuna daldı.

Eğildiler ve mısırın ıslak, yumuşak püsküllerine yapışıp ağır demetlerle döndüler. Anna işini hep en önce bitiriyordu. Demetlerini öbürlerinin yanına bırakarak kapalı bir evcik oluşturdu. Will, ekin dipleri boyunca demetlerini taşıyarak gölge gibi yaklaşıyordu. Anna arkasını döndü, yalnız mısır saplarının hışırtısı geliyordu kulağına. Ayla Will'in gölgesi arasında yürüdü.

Will, eğildiği topraktan doğrulurken Anna elinde başka demetlerle ona doğru yürüdü. Pek uzakta değildi Will. Yeni bir demet kümesi yapmak için Anna kendininkileri yere bıraktı. Düzgün olmamışlar-

dı, elleri titriyordu, yine de uzaklaşıp göğsünü çırçıplak bırakan aya döndü; ay ışığından göğsünün şiştiğini, soluksuz kaldığını duyuyordu. Will onun son bıraktığı demetleri düzeltmek zorunda kaldı. Suskun, işini görüyordu. Anna ona yaklaşırken, kendini yaptığı işin temposuna kaptırmıştı.

Ayaklarıyla bedenlerini bir ezgi içindeymişçesine taşıyan bir tempoyla gidip gelerek birlikte çalıştılar. Anna eğildi, bir demeti kaldırıp yüzünü Will'in olduğu loşluğa döndü ve yüküyle ekin kesiklerinin üstünde yürüdü. Bir an duralayıp demetlerini yere bıraktı; karışan sapların kaygan hışırtısı duyuldu, Will yaklaşıyordu, yine gerisin geri döndü. Yine ay ışığı göğsünü çıplak bırakarak alevleniyor, geri çekilen bir dalga gibi sürüklüyordu onu.

Will öne arkaya gidip gelerek, temizlenmiş kesik şeridi boyunca mekik dokuyor, gölgeli ağaçlara doğru demetlerden bir süvari alayı kuruyor ve kendisininkileri onunkilere dayayarak çok ciddi, kendini işine vermiş, çalışıyordu.

Anna hep, o gelmeden gitmiş oluyordu. Will gelirken, o gidiyor, Will çekilirken de geliyordu. Hiç karşılaşmayacaklar mıydı? Erkeğin içinde alçaktan derinden derine bir isteğin sesi, titreşimlerle Anna'ya uzanıyor, onu da birbirine karışmış demetler gibi birleşinceye dek usulca Will'e, onunla aynı uyuma getirmeye çalışıyordu.

İş sürüp gitti. Ay daha parlaklaşıp durulaştı, mısırlar parladı. Will, yere serilip kalmış demetlerin üstüne eğildi; yerden kaldırırken bir hışırtı duyuluyor, ardısıra sürüklediği ağırlık, iz bırakıyor, ay ışığı gözlerini alıyordu. Onları da öbürlerinin üstüne yığdı, Anna yaklaşıyordu.

Yığınla oyalanarak onu bekledi. Anna geldi ama o gidinceye dek uzakta durdu. Will onu gölgede karanlık bir sütun gibi görüyordu, ona bir şey söyledi, o da yanıtladı. Anna ay ışığının soru sorarcasına onun yüzünde bir an parladığını gördü ama aralarında belirli bir uzaklık vardı ve iş yine temposuna aldı onları.

Neden aralarında hep o uzaklık vardı, neden

ayrıydılar? Neden Anna ayın altından doğru kopup geldiğinde duruyor, ondan uzak kalıyordu? Neden Will kendini çekiyordu? İsteğiyse, nabız gibi atarak, olanca giziyle diretiyor, kendinden başka her şeyi boğuyordu.

İşinin arasında, inatçı bir amaçla birlikte bir yürek çarpıntısı geldi. Eğilip, ağırlığı kaldırdı ve ay ışığıyla aydınlanmış boşlukta zorlanarak Anna'ya doğru atıp onun yaptığı gibi yerleştirdi. Yeniden dönüp öbürlerini almaya gitti. Hep biraz daha artan bir yakınlaşmayla demetleri kaldırıp ortaya öbürlerinin yanına savuruyor, hep Anna'yı o karşılaşmaya biraz daha yöneltiyor, kendi payına düşeni yaparak ona yaklaşıyor, yetişiyordu. Işığın altında bu gidiş gelişten, demetlerin hışırtısıyla bozulan sessizliğin içinde bu salınıştan başka bir şey yoktu; yalnızca sessizlikle demetlerin hışırtısı... Giderek Will'inkilerin hışırtısı Anna'nınkilere karışıp azalıyor, Anna'nınkilerse hep aynı tekdüzelikte sürüp giderken, Will'inkilerin sesi yaklaşıyordu.

Sonunda ellerinde demetlerle, kümenin başında yüzleri birbirine dönük karşılaşıncaya dek sürüp gitti bu. Will ay ışığında gümüş gibiydi, hafif ışıklı, gölgede kalan yüzü Anna'yı biraz korkuttu. Onu bekledi.

«Seninkini bırak yere.»

«Hayır, sıra senin.» Will'in sesi boğuk, zorlayıcıydı.

Anna demetlerini büyük kümeye dayadı. Will onun ellerinin taneciklerin arasından parıldadığını gördü. Kendininkileri yere atıp onu kollarına alırken titriyordu. Ona yetişmişti, şimdi öpmek gibi bir ayrıcalığı haketmişti. Anna gece havasıyla tatlı, serindi; üstünde ekinlerin kokusu vardı. Will'in içinin tüm atışları öpüşlerinde vuruyor, hâlâ onu arıyordu. Anna daha tam etkilenmemişti. Onun burnuna vuran ışığa şaşakaldı Will! Ne kadar ışık varsa üstünde, ne kadar karanlık varsa içindeydi! Tüm gece, karanlığı, ışığıyla Will'in kollarındaydı, tümüne de hükmediyordu. Şimdi gece önünde, onundu; açılmayı, içine girmeye cesaret edilmeyi, tüm gizeminin çözül-

mesini, tüm keşiflerinin yapılmasını bekliyordu.

Güçlü bir zafer duygusuyla titreyerek, yüreği bir yıldız kadar ak, öpüşlerini sıklaştırdı.

Anna alçak sesle uzaklardan,

«Sevgilim!» Alçak ses, o farkında değilmişçesine uzaklardan, ayın altında bir yerlerden sesleniyordu ona. Will eğildi, titredi ve dinledi.

«Sevgilim!» Gecenin içinde görünmeyen bir kuş gibi o kederli, alçak çağırış duyuldu yine.

Korkuyordu Will. Yüreği titredi, altüst oldu. Durdu Will. Uzaklardan, kendine güveni yokmuşçasına ona seslendi,

«Anna.»

«Sevgilim.»

Will onu daha yakına çekti, o da daha yaklaştı ona.

Şaşkınlık ve sevginin doğduğu anda duyulan acıyla,

«Anna.»

«Sevgilim.» Giderek daha bir kendinden geçiyordu. İkisi de kendilerinden geçerek, şaşkınlık içinde uzun, gerçek öpüşlerle birbirlerini ağızlarından öptüler. Orada, ay ışığının arasında öpüşme sürüp gitti. Will yeniden öptü onu, Anna da onu ve bir kez daha birlikte öpüştüler. Ta Will'in içinde birşeyler olana dek; bir garip duyuyordu kendini. Onu istiyordu. Onu anlatılamayacak derecede istiyordu. Anna yeni bir şeydi. Orada, havada asılı gibi birbirlerine kenetli, durdular ve Will'in tüm benliği ansızın bir rüzgâr esmişcesine şaşkınlıkla titredi. Onu istiyor, bunu da ona söylemek istiyordu ama olayın yarattığı şaşkınlık onun için çok büyüktü. Daha önce hiç farkına varmamıştı. Alışık olmadığı bir durumdan ve uyarılmış olmaktan, titriyor, ne yapacağını bilemiyordu. Onu daha yumuşak, yumuşak çok daha yumuşak tuttu kollarının arasında. Çekişme sona ermişti ve Will mutlu, soluğu tıkanmış nerdeyse gözleri dolu doluydu. Onu istediğini biliyordu, bir şey içine gelip sonsuza dek yerleşmişti. Onundu Will. Çok mutluydu ve korkuyordu. O açıklık tarlada, ay ışığında dururlarken ne edeceğini bir türlü bilemi-

yordu. Anna'nın saçlarının arasından bir parlaklığın içinde yüzermiş gibi görünen aya baktı.

Anna içini çekti, uykudan uyanır gibiydi; sonra yine öptü Will'i ve kendini ondan biraz uzağa çekip elini tuttu. Anna onun göğsünden uzaklaşınca yüreği burkuldu. Hüzünlü bir acı verdi bu ona. Neden çekilmişti öyle? Ama elini tuttu Anna.

«Eve gitmek istiyorum.» Ona anlamadığı bir biçimde bakıyordu.

Will onun elini sıkıca tuttu. Başı dönüyor, hareket edemiyor, nasıl hareket edeceğini bilemiyordu. Anna sürükledi onu.

Will kendini onun ellerine bırakmış, elini tutarak yanıbaşında yürüyor, Anna başı önünde gidiyordu. İşin basit çözümü ansızın içine doğmuş gibi Will,

«Evleniriz Anna,» dedi.

Anna hiç sesini çıkarmadı.

«Evleniriz Anna, değil mi?»

Anna arsada durup, ona tutkuyla anlamadığı bir biçimde sarılarak yine öptü. Anlayamıyordu ama artık şimdi her şeyi evliliğe bırakmıştı. Bu şimdi, önündeki kesinleşmiş çözümdü. Onu istiyordu, onunla evlenmek, ona tümüyle, sonsuza dek sahip olmak istiyordu. Başarı için kararlı, bekledi ama bu arada hep uyarılmaktan doğmuş hafif bir gerginlik vardı.

Will o gece amcası ve yengesiyle konuştu.

«Amca, Anna'yla ben evlenmeyi düşünüyoruz.»

«Ya, öyle mi?» dedi Brangwen.

Anne,

«Ama nasıl; Paranız yok ki...»

Delikanlının yüzü soldu. Bu sözcüklerden nefret ediyordu ama ışıklı, parlayan bir çakıltaşı gibiydi; parlak, değiştirilemez bir şey... Düşünmedi. Orada o sert parlaklığıyla oturuyor, hiç konuşmuyordu.

«Annene söyledin mi?» dedi Brangwen.

«Hayır-ona Cumartesi günü söyleyeceğim.»

«Gidip görecek misin onu?»

«Evet.»

Uzun bir suskunluk oldu.

«Peki neye güvenip de evleneceksin? Haftada eli-

ne geçen üç kuruşa mı?»

Delikanlının rengi yine uçtu, içinde ruhu incinmiş gibiydi.

«Bilmiyorum.»

Bir atmacanınkine benzeyen parlak, insansı olmayan gözleriyle amcasına baktı.

Brangwen nefretle titredi.

«Bunu bilmen gerek.»

Kuzen,

«Param daha sonra olacak. Şimdi biraz borçlanıp daha sonra ödeyeceğim.»

«Oh, oh! Peki bu müthiş telaş ne? O onsekizinde bir çocuk, sense yirmisinde bir delikanlısın. İkiniz de dilediğinizi yapacak yaşta değilsiniz.»

Will Brangwen kafese konmuş bir atmaca gibi başını eğerek amcasına yumuşak, parlak kuşkulu gözlerle baktı.

«Onun yada benim kaç yaşında olduğumuzun ne önemi var? Şimdiki benle otuz yaşımda olduğum zamanki ben arasında ne fark var ki?»

«Epey olur, umarım.»

Yenge,

«Ama senin hiç deneyimin yok ki. Deneyimin de yok, paran da. Bunlarsız neden evlenmek istiyorsun?»

«Ne deneyimine gereksinimim var yenge?»

Brangwen'in yüreği öfkeyle değerli bir taş gibi kaskatı donup kalmamış olsaydı, o da katılırdı buna.

Will Brangwen eve garip, taş gibi gitti. Karar verdiği şeyin değişmeyeceğini, isteğinin tümüyle bu olduğunu hissediyordu. Bunu değiştirmek için onu yoketmek gerekirdi ve o, yokedilmeyecekti. Parası yoktu ama bir yerden bulurdu nasılsa, önemli değildi. Saatler boyu katı, apaçık ve bunun üstünde çok kafa yormayarak uyanık yatıp durdu; ruhu daha değişmezliğe doğru netleşiyordu. Sonra çabucak uyudu.

Ruhu kaskatı bir billura dönüşmüş gibiydi. Titreyebilir, sarsılabilir, acı çekebilirdi ama değişmezdi.

Ertesi sabah, Tom Brangwen öfkeden insanlıktan çıkmış bir tavırla Anna'yla konuştu.

«Şu evlenme isteği falan nedir?»

Anna biraz rengi uçarak durdu; koyu renk gözleri kendini korumaya hazırlanan ilkel bir şeyin düşmanca, irkilmiş bakışına bürünmüştü ama duyarlıkla titriyordu.

Ne dediğinin pek de farkında olmaksızın,

«İstiyorum.»

Tom'un öfkesi kabardı, içinden onu tutup şöyle bir tarafını kırıvermek geldi.

«İstiyorsun- istiyorsun- ne için peki?» Aşağılayarak, küçümseyerek alay ediyordu.

Kızın üstüne yeniden o eski yoğun, çocuksu heyecanı, o kimseyi tanımayan dediğim dedikliği, o içindeki olgunlaşmamış, çaresiz, savunmasız 'şey'in çarpıntılı kini geldi.

«İstiyorum çünkü istiyorum.» Çocukluğundaki gibi isterik bir biçimde ciyak ciyak bağırıyordu.

«*Sen* benim babam değilsin- babam öldü benim*sen* benim babam değilsin.»

Anna hâlâ bir yabancıydı. Onu kabul etmiyordu. Soğuk bir jilet Brangwen'in ruhunu boydan boya yardı. Ondan ayırdı.

«Değilsem ne olacak yani?»

Dayanamıyordu Tom. Onun için öylesine tutkuyla değerli olmuştu ki hep. «Baba-babacık.»

Birkaç gün sersem sepelek dolaşıp durdu. Karısı ne yapacağını şaşırmıştı. Ne olup bittiğini anlayamıyordu. Düşünebildiği tek şey, para ve mevki yoksunluğundan evliliğin reddedildiğiydi.

Evde korkunç bir suskunluk vardı. Anna olabildiğince gözden ırak duruyordu. Saatlerce yalnızdı.

Nottingham'daki aptal, saçmasapan olaylardan sonra Will Brangwen geldi. Son derece solgun, bomboş bakışlı ama aynıydı. Amcası nefret ediyordu ondan. Bu kadar insanca davranmayan, dik kafalı bu gençten nefret ediyordu. Yine de, bir akşam Anna'ya geçecek olan hisseleri Will Brangwen'a veren amcaydı. İki bin beş yüz pounddu. Will amcasına baktı, Marsh'ın anaparasının büyük bir bölümü verilmiş oluyordu böylece. Ne var ki bu, delikanlıyı daha soğuk ve kararlı yapmıştı. Tüm gerçeklerden kopuk, tümüyle bir istek saplantısı olup çıkmıştı. His-

seleri Anna'ya verdi.

Anna tüm bir gün hüngür hüngür ağladıktan sonra gözlerini kıpkırmızı yaptı. Gece de annesinin yattığını duyduktan sonra aşağı süzülüp kapıda beklemeye başladı. Babası o ağır suskunluğu içinde, bir anıt gibi oturuyordu. Başını usulca çevirdi.

Anna kapıdan,

«Babacık,» diye bağırarak, yüreği parçalanmışçasına ağlayarak ona koştu.

«Babacık-babacık- babacık.»

Kollarını ona dolayıp yüzünü yüzüne dayayarak, şöminenin önündeki halının üstüne diz çöktü. Bu onun babası değildi. Anna'nın kafasındaki o sevgili görüntü yıkılmıştı. Kimdi bu öyleyse? Artık yaşamları hiçbir gelişme göstermeyecek olanlarla ayrı düşmüş bir adam. Onlardan başka bir yerdeydi. Aralarında bir kuşak vardı; o yaşlıydı, onun için yaşamın ateşli yanı sönmüştü. Ateşinde artık bolca kül vardı, soğuk kül... O kaçınılmaz soğukluğu duyuyor o zehir gibi tadın içinde ateşi unutuyordu. Yaşının ve bir başına kalmışlığının soğukluğu içinde oturuyordu. Onun kendi karısı vardı. Gençlere bel bağladığı, onların kendinin olmalarını istediği için kendini suçladı ve alayla aşağıladı.

Ona belbağlayan çocuk, kendi 'çocuk kocası'nı istiyordu. En doğal olandı bu; ve ondan Brangwen' dan yaşamının doğru dürüst bir raya oturması için yardım istiyordu ama sevgi istemiyordu. Neden sert, orta yaşlı adamla çocuğu arasında bir sevi olsundu ki? Birbirlerine yardım etmek için duyulan katıksız insancıl isteğin dışında aralarında başka ne olabilirdi? Artık onun bekçisi filan da değildi. Yüreği buz gibi, yüzü soğuk, anlamsızdı. Anna onu bir yontudan fazla etkileyemiyordu.

Anna yatağına kıvrılıp ağladı. Her neyse Will Brangwen'la evlenecek, artık bunları düşünmesine de gerek kalmayacaktı. Brangwen kaskatı, buz gibi bir yürekle yatağa girdi; kendi kendine küfrediyordu. Karısına baktı. Hâlâ karısıydı. Koyu renk saçları grilerle yol yol olmuş, giderek artan yaşıyla yüzü güzelleşmişti. Tam ellisindeydi. Onu o kadar acıyla gö-

rüyordu ki... Kendini tutamayan yüreğinin birazını kesip, gençliğin o hızlı yaşamını paylaşmayı hâlâ istiyordu. Kendinden öylesine nefret ediyordu ki...

Karısı çok etkileyiciydi ve daha zamanı vardı onun. Hâlâ genç, bir genç kızın tazeliğiyle, çocuksuydu ama artık daha fazla dövüş, savaş, Tom'da olduğu gibi hâlâ kendini tutamamanın getirdiği o kendini denetlemeyi istemiyordu. O çok doğaldı; Tom'sa bir yer kapmadaki yetersizliğiyle çirkin, yapaydı. Bu açgözlü orta yaşın yaşam yolunun ortasında koskoca bir şeytan gibi dikilip durması ne denli iğrençti.

Bu kudurmuş ruhunda doymamış, yaşamda eksik kalmış ne vardı? Okul arkadaşı, anası, karısı ve Anna olmamış mıydı? Ya kendisi ne yapmıştı? Arkadaşıyla anlaşamamış, iyi bir oğul olamamıştı ama karısıyla doyumu öğrenmişti; bu yeterli olmalıydı, Anna'yla ilgili içinde bulunduğu bu durum yüzünden kendinden tiksiniyordu. Yine de tatmin *olmamıştı* işte. Bunu bilmek acıydı.

Yaşamı bir hiç miydi? Göstereceği hiçbir şeyi, yaptığı hiçbir şey yok muydu? İşini saymıyordu, kim olsa yapardı onu. Karısıyla olan uzun evlilik kucaklaşmalarından başka ne biliyordu? Yaşamının bunun üstüne kurulmuş olması garipti. Ne olursa olsun, bu da bir şeydi, hep sürüp gidecek olan bir şey... Kime olsa söyleyebilir, övünebilirdi bununla. Onun tamamlayıcısı olan karısı kollarında, yatıyordu, her zamanki gibi. Bu her şey ve her şeyin sonuydu. Evet, bununla da övünüyordu.

Ne var ki, her şeyin altındaki bir acılık hâlâ bir kız kendisini hiçe saydı diye acı çeken doyumsuz bir Tom Brangwen kaldığını gösteriyordu. Oğullarını seviyordu- onlar da vardı ama daha ötelere uzanan kızla olan o yapıcı yaşamı da istiyordu. Ah, nasıl da utanıyordu. Nefsini söndürmek için kendini çiğnedi.

Ne yorgunluktu bu! Yaşlılar ne kadar olgunlaşırsa olgunlaşsın, huzur yoktu! Hiç insan doğru, dürüst ve kendi kendinin efendisi olamıyordu. Tüm umudu kızdaymış gibiydi.

Anna yeniden çabucak delikanlıya duyduğu sev-

giye kaydı. Will Brangwen, evliliğini Noel'den önceki Cumartesiye kararlaştırınıştı. O güne dek de Anna'yı o parlak, sorgusuz sualsiz tavrı içinde bekledi. Onu istiyordu, Anna onundu, o güne değin de kendi varlığından kuşkuluydu. Aralığın yirmi üçü olan düğün günü, onun için sonsuzdu, o günde yaşıyordu.

Günleri saymadı ama gemideki bir adam gibi limana girinceye dek kuşkudaydı. Oymalarıyla uğraşıyor, büroda çalışıyor, onu görmeye geliyordu ama her şey düşünmeksizin yada sormaksızın bir bekleme biçimindeydi.

Anna daha bir yaşam doluydu. Flört devresinin tadını çıkarmak istiyordu. Will, nedenini nasılını sormadan fırtına gibi gelip gidiyordu. Anna onun varlığının tadını çıkarmak istiyordu. Will onun için yaşamın özüydü, ona dokunmak bile mutluluktu. Will içinse Anna yaşamın gerçeğiydi. Ilkeston'da oymalarını yaparken de Marsh'ın mutfağında oturup Will'e bakarken olduğu kadar varoluyordu. Delikanlı kendi içinde tanıyordu onu ama dışa dönük duyuları işlemiyor gibiydi. Anna'yı ne kendi gözleriyle görüyor, ne kendi kulaklarıyla duyuyordu.

Yine de onu kollarında tutarken bayılacak gibi olup titriyordu. Bazen samanlıkta hiç konuşmadan birbirlerine sarılıp dururlardı. Onun genç, sıkı bedenini ellerinin altında duyduğunda Anna'nın duyduğu neşe ve mutluluk dayanılmaz olurdu; ona sahip olmak dayanılmaz bir şeydi. Will'in bedeni öylesine sert ve güzeldi ki, dünyadaki tek gerçekti. Anna'nın dünyasında yalnızca tek bir adamın bu sıkı, canlı bedeni, öte yanda da birçok gölge erkekler vardı, tümü de gerçekdışıydı. Will'de gerçeğin tam ortasına dokunuyordu. Will'le o, gizemin ortasında birlikteydiler. Tüm yaşamın bedeninin kaynağı olan Will'in bedeni, Anna'yı ona nasıl sıkıca bağlamıştı. O kayadan yaşamın ilk kaynağı fışkırıyordu.

Will için Anna onu yutan, tüketen bir alevdi. O alev Anna'dan çıkıyor, bitip tükeninceye, ne olduğunun bile farkında olmayan koyu renk bir alev geçidi oluncaya dek bacaklarından, kollarından, tüm bedeninden çağlıyordu.

Arasıra karanlıkta bir inek öksürüyor, karanlıkta yavaştan bir geviş getirme sesi duyuluyordu. Bunların tümü de doğmamış bebekleri besleyen sıcak kanın dölyatağında akması gibi çevrelerinde, üstlerinde akıyordu.

Bazen soğuklarda, havanın sıcak ve amonyak kokusuyla keskinleşmiş olduğu ahırlara gidiyorlardı. Bu karanlık tapınmalar süresince Will onu tanımayı öğrendi; Anna'nın bedeni ona yaslı, giderek daha, daha çok birbirlerine yaklaştılar, öpüşler daha gizlice kenetlendi ve daha uyumlu oldu. Koyu karanlıkta bir at ansızın boğuk, gökgürültüsü gibi bir sesle eşindiğinde, tek bir kişi gibi dinliyorlar, tek bir kişi gibi anlayıp atı algılıyorlardı.

Tom Brangwen onlara Cossethay'da yirmi bir yıllığına küçük bir ev kiralamıştı. Will Brangwen görünce gözleri parladı. Kilisenin yanında, koyu renk porsuk ağaçlarıyla kapkara yaşlı ağaçların çevrelediği bir evdi; bir yanında çimenlik bir ön bahçe vardı. Kırmızı, karemsi alçak damlı, küçük pencereli bir evcikti. Uzun bir süthane-bulaşıkhanesi, kocaman yassı taşlarla döşeli bir mutfağı, bir merdivenle mutfağa çıkan alçak tavanlı bir oturma odası vardı. Tavanda boydan boya beyaz kireç badanalı kirişlerle dolaplı garip köşeler vardı. Pencerelerden bakınca, çimenlik bahçe, bir yanda kara porsuk ağaçlarının uzantısı, öbür yanlarda da yolu kilisenin avlusundan ayıran sarmaşık sarılı kırmızı bir duvar görünüyordu. Kare bir kulenin üstündeki küçük sivri tepesiyle eski küçük kilise, evin arka pencerelerine bakıyordu.

Will Brangwen komşusu kuledeki beyaz yüzlü saati gözetleyerek,

«Saat almamıza gerek kalmayacak.»

Arkada, otlakla birleşen küçük bir bahçe, iki ineği alabilecek bir ahır, domuz ağıllarıyla kümesler vardı. Will çok mutluydu, Anna da evinin hanımı olacağını düşündükçe seviniyordu.

Tom Brangwen şimdi melek gibi bir vaftiz babası kesilmişti. Bir şey satın almadan asla mutlu olmuyordu. Ağaç işçiliğinin her türüyle ilgilenen Will, mobilyaları alıyordu. Masalar, yuvarlak arkalıklı is-

kemleler ve dolaplar gibi gündelik eşya kalmıştı ama bunların da evine uyması gerekiyordu.

Tom Brangwen daha pratik düşünerek, Anna için elaltında bulunsun diyerek ne bulduysa aldı. Bir takım yeni model tava, odalar çok alçak olmasına karşın özel bir avize, et kıymak, patates ezmek yada yumurta çırpmak için bir sürü ıvır zıvırla çıkageldi.

Anna her zaman hoşuna gitmese de aldıklarıyla son derece ilgileniyordu. Tom'un çok kullanışlı olduğunu sandığı bazı araçlar Anna'yı kuşkuda bırakıyordu. Yine de birşeyler bekliyordu; pazar kurulduğu günler uzun bir bekleme heyecanı yaşıyordu. Tom karanlık basar basmaz bakır lambalar arabasında parlayarak sökün etti. Tom iriyarı, koyu renk bir gölge olarak arabadaki paketlerin üstüne eğilirken Anna da kapıya koştu.

«Seni böyle dışarı fırlatan dolap aşkı.» Sesi soğuk karanlıkta çınlıyordu. O da heyecanlanmıştı. Anna arabanın lambalarından birini alıp, Tom'un kendine aldığı yağ ve araç gereci bir yana iterek arabanın içindeki yığını merakla karıştırmaya koyuldu.

Bir çift küçük, dayanıklı körük çekip çıkardı, kafasında şöyle bir ölçüp biçti sonra duraksayarak başka bir şeye uzandı. Bu şeyin uzun bir sapı vardı, ortasında da yelek gibi kahverengi bir kağıt sarılıydı.

Anna elleyerek,

«Bu ne?»

Tom ona bakmak için durdu. Anna atın yanındaki arabanın lambasına gidip bronz gibi saçları ve beyaz sevimli önlüğüyle yeni şeye eğilmiş duruyordu. Parmakları harıl harıl kağıdı karıştırıyordu. Düzgün hintkauçuğundan silindirleriyle küçük bir çamaşır sıkacağı çıkardı. Nasıl çalışacağını pek kestiremeden dikkatle inceledi.

Başını kaldırıp Tom'a baktı. Tom, ışığın ötesinde gölgede duruyordu.

«Ne işe yarıyor bu?»

«Aa, şalgam suyu çıkarıyor.»

Anna ona baktı, sesinin tonundan işkillenmişti.

«Saçmalama. Küçük bir şey bu. Nasıl duruyor?»

«Küvetin kenarına vidalıyorsun.» Gelip Anna'ya

verdi.

Ansızın mutlu olduğu zamanlarda eskiden olduğu gibi yine geliveren o küçük, sıçrar gibi hareketlerinden birini yaptı,

«Aa, evet!»

Başka hiçbir şey düşünmeden eve koşup onu atı çözmesi için bıraktı. Tom içeri girdiğinde, Anna küçük sıkıcıyı küvetin kenarına vidalamış, kolunu keyifle çeviriyor, Tilly de yanıbaşında,

«Hay Allah, amma da sevimli şey ha! Kendini zora sokmaktan kurtaracak bu seni. En son buluşlardan biri olmalı.»

Anna kolu bir şeye sahip olmanın verdiği o belirgin tavırla çeviriyordu. Sonra da çevirmesi için Tilly'ye bıraktı.

«Ne güzel, kendi kendine dönüyor.» Habire çevirip duruyordu. «Çamaşırlar mandallanacak hale geldi.»

V

Marsh'ta Düğün

Düğün için güneşli, güzel bir gündü; toprak çamurluydu ama gök pırıl pırıldı. Üç araba, iki de kapalı kamyonet tutmuşlardı. Herkes heyecanla oturma odasında toplanmıştı. Anna yukardaydı daha. Babası ikide bir konyak yudumlayıp duruyordu. Gri pantolonu ve siyah ceketiyle yakışıklıydı. Sesi içten ama tedirgindi. Karısı dantelli koyu gri ipek bir giysiyle aşağı indi; şapkasında tavuskuşu mavisi bir süs vardı. Ufaktefek bedeni kendine çok güvenli ve kararlıydı. Bu insanların arasında, onu desteklemek gerektiğinde yanında olduğu için minnet duyuyordu ona Brangwen.

Arabalar! Nottingham'lı Bayan Brangwen ipek brokarlar içinde kapıda durmuş, kimin kiminle gitmesi gerektiğini söylüyordu. Müthiş bir koşuşma vardı. Ön kapı açıldı, bazıları pencereden gözleyerek beklerlerken, düğün konuklarının bir bölümü de bahçe yolundan aşağı yürümeye başladılar; bahçe kapısında toplanmış küçük kalabalık uzanıp görmeye çalışıyordu. Kış güneşinde böyle giyinmiş insanlar ne gülünçtü!

Bir bölüm konuk daha gitti. Artık evde biraz yer açılmaya başlıyor. Anna, beyaz ipek gelinliği ve duvağıyla, herkesin ona bakmasından yanakları al, çok utangaç aşağı iniyor. Kayınvalidesi tarafsız bakışlarla onu süzüyor, yerde sürünen uzun eteği kıvırıyor, duvağın kıvrımlarını düzeltip kendini kanıtlıyor.

Pencereden, güveyin arabasının henüz geçtiğini belirten haykırışmalar.

Gelin bağırıyor,

«Şapkanla eldivenlerin nerede baba?» Beyaz ayakkabılı ayağını yere vuruyor, duvağın altında gözleri çakmak çakmak. Baba aranıyor, saçları karmakarışık. Babasıyla gelin dışında herkes gitmiş. Baba hazır- yüzü kıpkırmızı ve yılgın. Tilly küçük sundurmada heyecandan tir tir titriyerek kapıyı açmak için bekliyor. Bekleyen bir kadın Anna'nın çevresinde dolanırken o soruyor,

«İyi miyim?»

Anna hazır. Kendini toparlıyor ve harika görünüyor. Babasına sertçe elini sallıyor:

«Baba gel!»

Tom gidiyor. Anna elini hafifçe onun koluna koyuyor ve buketini el duşu gibi tutarak ah! son derece zarif, yürümeye başlıyor; yalnız babasının yüzünün bu denli kırmızı oluşundan azıcık titizlenmiştir, telaş içindeki Tilly'yi geçip kayar gibi bahçe yolundan ilerliyor. Kapıda kısık çığlıklar arasında yüzen tüm o köpüksü aklığıyla, usulca arabanın içine süzülüyor.

Adımını attığı sırada babası ince bileğiyle ayağını görüyor: bir çocuğun ayağı. Yüreği şefkatle katılıyor ama Anna böylesine görkemli bir görüntü oluşturduğu için kendinden geçmiştir. Her şeyin bu kadar güzel olmasından yol boyunca mutlulukla gözleri kamaştırarak, oturdu Anna ve başını eğip hevesle buketine baktı: Vadinin ak zambaklarıyla gülleri, boru gülleri ve baldırıkaralar çok görkemliydi, çağlayan gibi dökülüyordu.

Babası olanca garipliğiyle büyülenmiş gibi oturuyordu, yüreği öylesine doluydu ki, kaskatı geliyordu ona ve başka hiçbir şey düşünemiyordu.

Kilise Noel için süslenmişti, yeşil yapraklarla koyu, ak çiçeklerle soğuk, karlı gibiydi. Tom uykuda gibi mihraba yürüdü. Kendi evleneli ne kadar olmuştu? Şimdi mi evlenecekti yada ne için ,gelmişti bilemiyordu. Şunu yada bunu yapması gerektiği konusunda kafasında karışık kavramlar vardı. Karısının şapkasını gördü, neden *onunla* olmadığını düşündü.

Mihrabın önünde durdular. Tom başını kaldır-

mış garip, mavimsi mor, göz kamaştırırcasına parlayan doğu penceresine bakıyordu: Pencere koyu mavi ve alımsı yalazlanıyor, sarı küçük çiçekler yoğun bir karanlığın ağında, gölgelerin kollarına sığınmış, duruyorlardı. Kara ağlarının arasında nasıl da yaşam dolu parlıyorlardı!

«Bu adamın bu kadınla evlenmesine kim izin veriyor?» Birinin ona dokunduğunu duydu, irkildi. Sözcükler hâlâ beyninde yankılanıyor ama uzaklaşıyordu.

Aceleyle,

«Ben,» dedi.

Anna başını eğip duvağının altında gülümsedi. Ne anlamsız davranıyordu şu Tom! Brangwen mihrabın arkasında yanan mavi cama bakıp dalgın, acı dolu; yaşlanabilirse, kendini gideceği yere ulaşmış, işini tamamlamış hissedip hissetmeyeceğini düşünüyordu. Burada Anna'nın düğünündeydi. Ee, bir baba gibi sorumluluk duymaya ne hakkı vardı? Hâlâ kendi evlendiği günkü kadar kuşkulu ve değişkendi. Karısıyla o! Bir acı dalgasıyla ikisinin de ne kadar kararsız olduklarını farketti. O, kırk beşinde bir erkekti. Kırk beş! Beş yıl sonra elli. Sonra altmış- sonra yetmiş- sonra da iş bitmiş. Tanrım! İnsan hâlâ o kadar kararsız olabiliyordu ki...

İnsan nasıl yaşlanır-nasıl güvenli, kuşkusuz olabilirdi? Kendini daha yaşlı hissetmeyi istedi. Neden? Kendini olgun yada tamamlanmış hissetmiş olsa, şimdiki Tom'la kendi düğünündeki Tom arasında ne fark olurdu? Yine evlenebilirdi onunla karısı. Kendini ağır, gürleyen bir gökle çevrili bir düzlükte dimdik duran küçük, minicik bir görüntü olarak hissetti. Onunla karısı; gökler dörtbir yanlarında gürler, sarsılırken dimdik iki küçük görüntü bu düzlüğü aşıyordu. İnsan ne zaman sona ulaşırdı? Ne yöne doğru biterdi bu? Son yoktu, bitiş yoktu, yalnızca bu gürleyen sonsuz boşluk vardı. Hiç yaşlanmamış, ölmemiş olan var mıydı? Bilgi buydu işte. Duyduğu acıyla övündü. Karısıyla, düzlükte kamp kuran iki çocuk gibi yollarına devam ederlerdi. Sonsuz gökten başka kesin olan ne vardı ki? Ama o da öylesine kesin, öylesine ba-

ğımsızdı ki...

Gözünün önünde hâlâ o kral mavisi bıktırıp usandırmıyacak kadar parlak, görkemli, karanlığın ağı içinde yanıyor, ışıldıyor, caka satıyordu. Kendi yaşamı ne kadar zengin ve güzeldi; kırmızı, yanan, göz alıcı, onun bedeninin karanlık çarkları içinde kendisiyle övünen bir yaşamdı. Karısı da kendi yaşamının çarkları içinde nasıl parlıyor, koyu koyu yanıyordu. Hep öylesine bitmemiş ve biçimlenmemişti ki!

Orgun yüksek sesi duyuluyordu. Herkes giyinme odasında toplanıyordu. Mürekkep lekeli, karınakarışık yazılarla dolu bir defter vardı- ve genç kız duvağını gösterişli tavrıyla kaldırarak, yüzüklü elini dikkati çeken bir utangaçlıkla uzatıyor, çevrede uyandırdığı ilgiden gururlu, imzalıyordu:

«Anna Theresa Lensky.»

«Anna Theresa Lensky»- ne kendini beğenmiş bağımsız keratydı! Siyah kuyruklu ceketi, gri pantolonuyla incecik görünen ve ciddi, genç bir kedi kadar ciddi damat önemle yazıyordu:

«William Brangwen.»

Bu, biraz daha bir şeye benzemişti.

Zorba küçük karı,

«Gel de imzala baba,» diye bağırdı.

İmzalarken kendi kendine,

«Thomas Brangwen- sakar-yumruk,» dedi Tom.

Ardından solgun benizli, iriyarı, favorili adamın biri, kardeşi,

«Alfred Brangwen» yazdı.

«Daha kaç Brangwen kaldı?» Aile adının çok sık yinelenmesinden utanmıştı.

Yeniden dışarı, güneşe çıktıklarında Tom, mezartaşları altında, uzun çimenlerin arasındaki mavimsi, ağarmış donu; başları üstündeki çobanpüsküllerinin çanlar çaldıkça kızıl kızıl parladığını, porsuk ağaçlarının, karalarını giymiş, kımıltısız karmakarışık dallarıyla durduğunu gördü, her şey düş gibiydi.

Düğün topluluğu mezarlığı geçip duvara doğru ilerledi, küçük basamaklarla çıkıp öte yandan indi.

Ah! kendini beğenmiş ak bir tavuskuşu gelin, duvarın tepesine çıkıyor ve yardım etmesi için elini öte yandaki güveye uzatıyor! Beyaz, ince, titizlikle yere basan ayağının, kavisli boynunun cakası ve genç kocasıyla giderken ana babasıyla düğün konuklarına boşveren o harika küstahlığı!

Küçük evde kocaman ateşler yanıyordu, masanın üstünde düzinelerle bardak vardı; her yana çobanpüsküllerıyle ökseotları asılmıştı. Düğün toplantısı kalabalıklaştı, coşan Tom Brangwen da içkileri koymaya başladı. Herkes içmeliydi. Çanlar, uzakta, camlara karşı çalıyordu.

Tom Brangwen oturma odasından,

«Bardaklarınızı kaldırın,» diye bağırdı, «bardaklarınızı kaldırın ve ocağa ve eve için-ocakla evin hayrını görsünler.»

«Gece gündüz hayrını görsünler,» diye bağırarak ekledi Frank Brangwen.

Abus yüzlü Alfred Brangwen da,

«Çekiçle maşanın hayrını görsünler,» diye bağırdı.

Tom,

«Doldurun bardaklarınızı, bir kez daha.»

«Ocakla evin hayrını görsünler.»

Yanıt olarak coşkulu bir bağırışma geldi.

Frank Brangwen,

«Yatakları ışısın, hayrını görsünler.»

Yükselen coşkulu koro yanıtladı.

«İleri-geri'nin tadını çıkarsınlar» dedi asık yüzlü Alfred Brangwen ve erkekler cesurca kükrediler, kadınlar bu kez «Tamam susun artık,» dediler.

Havada bir skandal kokusu vardı.

Derken topluluk arabalara doluşup son hızla Marsh'a çay düzeninde hazırlanmış bir buçuk saat sürecek olan mükellef bir yemeğe döndü. Herkes coşarken, gelinle damat çok ciddi bir tavırla, ışıklar saçarak tek söz etmeksizin masanın başında oturuyorlardı.

Brangwen erkekleri çaylarına konyak koymuşlardı ve giderek denetlenemez oluyorlardı. Suratsız Alfred parıldıyor, görmeyen gözlerle dişlerini göstererek sert, garip bir biçimde gülüyordu. Karısı ona dik dik

bakıyor, kafasını ona doğru yılan gibi sallıyordu. O ise farkında bile değildi. Kasap Frank Brangwen kızarmış, süslü püslü ve yakışıklı, iki kardeşini gürleyerek yansılıyordu. Tom Brangwen o tumturaklı havasıyla en arkadan geliyordu.

Bu üçü, tüm topluluğu yönetiyorlardı. Tom Brangwen bir konuşma yapmak istedi. Yaşamında ilk kez, kendini sözcüklerle açıklamak zorundaydı.

«Evlilik,» diye başladı, gözleri parlıyordu; hem çok ciddi hem de çok keyifli olduğu için derinliklerini yitirmemişlerdi, «evlilik,» dedi yine; Brangwen'ların ağır, ağız dolusu konuşmasıyla sürdürdü sözünü, «onun için yaratıldığımız şeydir—»

Alfred Brangwen ağır, anlaşılmaz bir biçimde,

«Bırakın konuşsun,» dedi. Bayan Alfred da kocasına kızgın bakışlarla bakarak, «Bırak da konuşsun.»

«Bir erkek, erkek olmaktan hoşnuttur: hoşlanmayacaksa erkek olarak yaradılmasının anlamı nedir?»

Kıpkırmızı süslü püslü Frank,

«Bu doğru bir söz,» dedi.

«Ve bunun gibi, bir kadın da kadın olmaktan hoşnuttur: en azından öyle olduğunu varsayıyoruz—»

Çiftçinin karısı,

«Boş ver, uğraşma—» dedi.

Frank'ın karısı,

«Sen yine öyle varsay.»

Tom Brangwen,

«Şimdi,» diye sürdürdü konuşmasını, «bir erkek erkek olmak için bir kadın alır—»

Bir kadın acımasızca,

«Öyle yapar.»

«Ve bir kadın da kadın olmak için bir *erkek* alır—»

Bir kadın sesi söze karıştı,

«Erkekler, hepiniz konuşun.»

«Bu nedenle de evlilik vardır.»

«Dur dur,» dedi Alfred Brangwen, «hemen öyle ayaklarımızı yerden kesme.»

Bir ölü suskunluğunda bardaklar dolduruldu. Gelinle damat, bu iki çocuk, masanın başında kararlı,

parlayan yüzleriyle her şeyden soyutlanmış, oturuyorlardı.

Tom,

«Cennette evlilik yok, ama dünyada var.»

Alfred alay ederek,

«İşte aralarındaki fark da bu zaten.»

Tom,

«Alfred,» dedi «düşüncelerini daha sonraya sakla, o zaman sana teşekkür ederiz. - Yeryüzünde evlilikten başka pek az şey vardır. Para kazanmak yada ruhları kurtarmaktan söz edebilirsiniz elbet. Ruhunuzu yedi kez kurtarabilir, bir para dağı oluşturabilirsiniz ama ruhunuz sizi kemirir de kemirir ve bir şey daha olması gerektiğini söyler. Cennette evlilik yok ama dünyada *var*, şimdi cenneti bırakalım bir yana, zaten onun sonu yok.»

Frank'ın karısı,

«Haydi sus artık.»

Alfred acı bir gülüşle,

«Devam et Thomas.»

«*Eğer* melek olmamız gerekiyorsa,» kalabalığa uzun, ateşli bir tirada girişerek, «onlar arasında da kadın erkek diye bir şey yoksa, bence evli bir çift bir tek melek oluşturur.»

Alfred Brangwen yorgun bir tavırla,

«Konyağın işi bu.»

Herkes sözcük-oyunu-bilmecesini dinliyordu.

«Çünkü bir melek bir insandan daha *önemsiz* olamaz ve bir adamın ruhu *yoksa* insandan aşağı bir yaratık olur.

«Kesinlikle,» dedi Alfred.

Masayı çepeçevre bir kahkaha dolaştı ama Tom Brangwen esinlenmişti.

«Bir meleğin insandan öte bir şey olması gerekir. Ben de diyorum ki, melek bir erkekle bir kadının ruhunun birleşmesidir: Mahşerde birlikte kalkacaklardır, nasıl ki bir melek—»

«Hamdolsun,» dedi Frank.

«Hamdolsun,» dedi Tom da.

Alfred alayla sordu,

«Geri kalan kadınlar ne olacak peki?» Topluluk

tedirginleşmeye başlamıştı.

«Onu bilemem. Mahşerde kim bir başına kalacak ne bileyim ben? Onu bırak. Benim söylemek istediğim, bir erkekle bir kadının ruhu biraraya gelirse - bir melek ortaya çıkar.»

«Ben ruhtan filan anlamam. Bazen bir bir daha üç ediyor, benim bildiğim bu,» dedi Frank ama buna kendi kendine gülmek zorunda kaldı.

«Bedenlerle ruhlar, aynı şey,» dedi Tom.

«Peki seni tanımadan önce evlenen karınla ilgili ne diyeceksin?» Bu karşılıklı konuşmaya son vermek istiyordu Alfred.

«Bir şey diyemem ona. Ben melek olacak olsam bu benim evli ruhum olurdu, yalnız ruhum değil. Bir delikanlıykenki ruhum değil: O zaman bir melek *olabilecek* bir ruhum yoktu.»

Frank'ın karısı,

«Hep anımsarım, Harold'cuğum kötüyken dürbünün öte yanında bir melek görmekten başka yaptığı hiçbir şey yoktu. 'Anne bak, şu meleğe bak!' derdi. 'Melek falan yok orada yavrucuğum,' dediğimde de inanmazdı. Dürbünü tuvalet masasının gözüne kaldırdım ama bir şey değişmedi. Orada olduğunu söylüyordu. Tanrım, ne günler yaşattı bana sormayın. Onu yitirdiğime iyice inanmıştım.»

Başka bir adam, Tom'un kızkardeşinin kocası,

«Anımsayabiliyorum,» dedi, «bir kez annem beni burnumun ucunda bir melek var dedim diye adamakıllı dövmüştü. Burnumu ellerken gördü, «burnunu neden elliyorsun, bırak,» dedi. Ben de «ucunda bir melek var» dedim ve eşek sudan gelene kadar dayak yedim. Vardı ama. Biz şeytanarabası otuna, havada uçuştukları için, 'melekler' derdik. Ben de bunlardan birini —Allah bilir neden— burnuma oturtmuştum.»

Frank'ın karısı,

«Bu çocukların burunlarına birşeyler takma merakı çok hoştur. Bizim Hemmie de o mavi çançiçeklerinin ortasındaki şamdan dedikleri şeyleri burnuna sokmuş, ne uğraşmıştık ama! Bir baktım öyle, burnunun ucundan sarkıyor onlar ama o kadar yukarı

itebileceğini hiç tahmin etmemiştim. Sekiz yaşlarında falandı o zaman. Aman Yarabbi, bir çengel aldık ve bilmiyorum nasıl...»

Tom Brangwen'in esinlenme durumu geçmeye yüztutmuştu. Tüm söylediklerini unuttu ve öbürleriyle kükreyip bağırmaya başladı. Dışardan Noel şarkıları söyleyenlerin sesleri geliyordu. Onlar da patlamak üzere olan eve davet edildiler. İki kemanları bir de pikoloları vardı. Oturma odasında Noel şarkıları söylediler herkes de seslerinin en yüksek noktasında onlarla birlikte söyledi. Yalnız gelinle damat ışıldayan gözleri ve garip, parlak yüzleriyle oturdular, pek söylemediler, arada dudaklarını oynattılar.

Şarkı söyleyenler gitti, oyuncular geldi. İçindeki her erkeğin, ellerinde tavalar, sopalarla oğlan çocuk rolü oynadığı eski korku oyunu St. George başladığında heyecanlı bağırışmalarla müthiş bir alkış koptu.

Tom'un, gülmekten gözlerinden yaş geliyordu.

«Hey Allahım,» dedi. «şeytanı oynarken kaza geçirmiştim. Yumurta kabuğu kırılır gibiydi, tüm duyularımı silip süpürmüştü ama size bir şey diyeyim mi, St. George'da yaşlı Johnny Roger'i oynadım, onu becerdim işte.»

Gülmekten kırılıyordu. Kapıya bir daha vuruldu, bir sessizlik oldu.

Kapıda biri,

«Araba geldi,» dedi.

«Gelsin,» dedi Tom ve kırmızı yüzlü bir adam sırıtarak içeri girdi.

«Haydi bakalım siz ikiniz battaniye partisine hazırlanın,» diye bağırdı Tom Brangwen, «turnayı gözünden vurun ama hemen şimdi şimşek gibi tozolmazsanız, gitmeyeceksiniz, ayrı yatacaksınız.»

Anna usulca kalkıp gelinliğini çıkarmaya gitti. Will tam çıkmaya hazırlanırken Tilly onun şapkası, paltosuyla geldi, giyinmesine yardım ettiler.

Babası bağırdı,

«Eh, iyi şanslar oğlum!»

Amcası Frank tenbihledi,

«Ateşte yağ varsa bırakacaksın cızırdayacak.»

Ona karşılık yengesi, Frank'ın karısı,

«Güzel ve *yumuşaklıkla* oğlum, güzel, tatlı olsun.»

Enişteşi:

«Tepetaklak olmak istemezsin değil mi? Engel karşısındaki boğa değilsin.»

Tom hırçın bir tavırla,

«Bir erkek kendi yolunu kendi bulmalı. Önerilerinizde bu kadar eli açık olmayın - bu kez onun düğünü, sizin değil.»

Babası,

«Eh, pek o kadar da işaret-direği gerekmez hani,» dedi, «öyle yollar vardır ki bir erkeğe yol gösterilmelidir, öyleleri de vardır ki, her şeyi görebilen bir adamın bile yapabileceği tek şey tek gözünü kapayıp önündekini izlemektir ama bu yolu ne kör bir adam, ne hiçbir şey gözünden kaçmayan bir adam, ne de bir kötürüm yitirir - o da yitirmez, Allaha şükür.»

Frank'ın karısı,

«O yolda yürüme yeteneklerinden o derecede emin olma bakalım,» diye bağırdı.

«Yarıyoldan öteye geçememiş, kendi yaşamını kurtaramamış, hep öyle yaşamış bir sürü adam var.»

«Nerden biliyorsun?»

Baldız sözünü kesti,

«Bazılarına şöyle bir bakmak yeter.»

Delikanlı ölgün, bunları yarı duyuyor gibi bir gülümseyişle duruyordu. Gergin ve soyutlanmış gibiydi. Bunlar yada başka şeyler pek ulaşmıyordu ona.

Anna gündelik giysileriyle aşağı indi, her an buharlaşıp uçacakmış gibiydi. Herkesi, tüm erkek ve kadınları öptü, Will Brangwen herkesle el sıkıştı, ağlamaya başlayan annesini öptü ve kim var kim yok arabaya akın ettiler.

Genç çiftin üstüne kapılar kapatıldı, son öğütler haykırıldı.

«Çek!» diye bağırdı Tom.

Araba hareket etti. Geride kalanlar, dişbudak ağaçlarının arasından ışığının azalmasını izlediler sonra da sessizleşmiş, içeri girdiler.

Tom saatine bakarak,

«Evde üç kocaman ateş yakmalarını söylemiştim. Emma tam dokuzda yakıp, kapıyı kitlemeden çıkacaktı. Şimdi dokuz buçuk, evde üç ateş var, lambalar yakılmış olacak, Emma yatağı da ısıtacak. Sanırım her şey yolunda gider.»

Topluluk çok daha suskundu şimdi. Genç çiftten sözettiler. Tom,

«Anna evde kalacak bir hizmetçi istemediğini söyledi. Ev çok büyük değil, o yaratık da hep burnunun dibinde olacak. Bir şey isterse Emma yapacak, kendi kendilerine olacaklar.»

«En iyisi,» dedi Lizzie, «insan daha rahat eder o zaman.»

Herkes yavaştan, konuşmayı sürdürdü. Brangwen saatine baktı.

«Haydi gidip onlara bir şarkı söyleyelim. Kemancıları 'Cock an' Robin'de bulabiliriz.»

Frank,

«Evet, Hadi!»

Alfred sessizce doğruldu. Will'in erkek kardeşlerinden biriyle kayın birader de ayağa kalktı.

Beş erkek çıktılar. Gece, yıldızlarla çakmak çakmaktı. Akyıldız, tepenin yamacında bir işaret gibi yanıyor, Oriyon da gösterişli ve olağanüstü, usulca kayıyordu.

Tom kardeşi Alfred'le yürüyor, erkeklerin topukları toprakta çınlıyordu.

Tom,

«Güzel bir gece.»

«Evet.»

«Dışarı çıkmak iyi geldi.»

«Evet.»

Kardeşler birbirlerine sokulmuş, yürüdüler, aralarındaki kan bağının gücünü duyuyorlardı. Tom kendini hep Alfred'den çok küçükmüş gibi duyardı.

«Evden ayrılalı çok oldu,» dedi.

Alfred,

«Evet. Az buçuk yaşlanmaya başladığımı düşündüm - ama yaşlı değilim. Çevrendeki şeyler yıpranmaya başladığında duyduğun bir duygu bu, sen değil.»

«Neden? Ne yıprandı?»

«İlişkim olan aile büyüklerinin çoğu - benimle ilişkisi olanlar, tümü de koptu. Yoluna yalnız devam etmek zorunda kalıyorsun, bu cehennem azabı bile olsa... Yanında hiç kimse olmuyor.»

Tom bunu düşündü.

«Belki de sen onlara katılmadın.»

«Hayır, hiç katılmadım,» dedi Alfred gururla.

Tom ağabeysinin onu biraz küçümsediğini hissetti. Bu duygunun etkisi altında gözlerini kırpıştırdı.

İnatçı bir tavırla,

«Herkesin bir yolu vardır. Yalnızca köpeklerin yoktur; onlar verileni alamadıkları gibi kendileri de veremezler ve yalnız yürümek zorunda kalırlar yada peşlerinden gelecek bir köpek bulurlar.»

«Onlar köpeksiz de yaparlar.» Yine Tom o alçakgönüllü, ağabeysinin kendinden büyük olduğunu düşünen Tom olmuştu ama büyükse büyüktü... Yalnız yürümek daha güzelse yürüsündü: bunun için gitmemişti evden.

Yıldızların ışığı altında, tepenin yuvarlaklığının çevresinde sert bir rüzgârın estiği tarlaları aştılar. Sete, Anna'nın evinin yan tarafına geldiler. Işıklar sönüktü, yalnızca alt kattaki odanın perdelerinde ve yukardaki yatak odasında ateşin ışığı oynuyordu.

Alfred,

«Onları yalnız bıraksak iyi olacak.»

«Yo, yo,» dedi Tom, «son kez şarkı söyleyeceğiz onlara.»

Ve onbeş dakikada sessiz ve biraz sarhoş onbir adam duvara tırmanıp, pencerelerden dışarı vuran ölgün ateş ışığının perdelerin üstünde oynaştığı evin bahçesindeki porsuk ağaçlarının yanıbaşına atladı. Tiz bir ses duyuldu, iki kemanla bir pikolo, donmuş havada acı, tiz seslerle feryat ediyordu.

«Tarlalarda sürüleriyle duran...» Erkek seslerinin karmaşası pürüzlü, yükseldi.

Anna Brangwen doğrulup, dinlemeye başladı. Korkmuştu.

«Düğün şarkısı,» diye fısıldadı Will.

Anna garip, güçlü bir korkuyla yüreği hızlıca

çarparak, kaskatı kalakaldı. Sonra erkeklerin düzensiz seslerle şarkı söylemeleri patlar gibi duyuldu. Anna gergin, durup dinledi.

Alçak sesle,

«Babam,» dedi. Susmuş, dinliyorlardı.

«Benimki de.»

Anna hiç kımıldamadan dinledi ama hiç kuşkusu yoktu. Yine yatağa onun kollarına çöktü. Will onu göğsüne bastırıp öptü. Dışarda şarkı dağılıp yayılıyor, herkes elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışarak söylüyordu; kemanlarla pikolonun büyüsü altında geri kalan her şeyi unutmuşlardı. Ateşin ışığı odanın karanlığında parlıyordu. Anna babasının hazla söylediğini duyabiliyordu.

«Ne gülünçler, değil mi?» diye fısıldadı.

Ve birbirlerine daha, az daha sokuldular, yürekleri birbiri üstünde atıyordu. Daha şarkı sürüp giderken dinlemekten vazgeçtiler.

VI

Anna Kazandı

Will Brangwen evlendikten sonra birkaç hafta tatil yaptı; böylece ikisi, evlerinde başbaşa balaylarına dört elle sarıldılar.

Günler geçerken Will'e, cennet aşağı düşmüş, o da Anna'yla birlikte onun yıkıntıları arasında yeni bir dünyada oturuyormuş, onlardan başka herkes gömülmüş, onlar da çevrelerinde ellerinden geldiğince çarçur edebilecekleri şeylerle iki mutlu kazazedeymişler gibi geliyordu. Başlangıçta, kurallara aykırı davranmışçasına bir suçluluk duygusundan kendini kurtaramıyordu. Dışarda onu çağıran, onun da gitmediği bir görev yok muydu?

Gece, kapılar kilitlendiği ve karanlık, çevrelerini sardığında her şey çok iyiydi. O zaman *ikisi* görünen dünyanın tek sakinleriydi, gerisi sellerin altında kalmıştı. Yeryüzünde yalnız olduklarına göre de kendi kendilerinin yasalarıydılar; vicdansız tanrılar gibi eğlenebilir, har vurup harman savurabilir ve ziyan edebilirlerdi.

Ama sabah olunca, arabalar tangır tungur geçerken, çocuklar çayırın aşağısından bağırırken, sokak satıcıları mallarını satmak için haykırarak geçerlerken, kilisenin saati onbiri çaldığında, her şey çok iyiydi. O zaman *ikisi* görünen dünyanın tek sakinleriydi, gerisi sellerin altında kalmıştı. Yeryüzünde yalnız olduklarına göre de kendi kendilerinin yasalarıydılar; vicdansız tanrılar gibi eğlenebilir, har vurup harman savurabilir ve ziyan edebilirlerdi.

Ama sabah olunca, arabalar tangır tungur geçerken, çocuklar çayırın aşağısından bağırırken, sokak satıcıları mallarını satmak için haykırarak ge-

çerlerken, kilisenin saati onbiri çaldığında, onlar daha kahvaltıya bile kalkmamışken, yasaya karşı gelmiş gibi - kalkıp da gitmediği için kendini suçlu hissetmemek elinden gelmiyordu Will'in.

«Ne yapmak için?» diyordu Anna, «yapacak ne var ki? Yalnız aylak aylak dolaşacaksın.»

Yine de, aylak dolaşmak bile saygındı. O zaman insan hiç olmazsa dünyayla ilişkide olurdu. Şimdiyse çekilmiş perdelerin arasından belli belirsiz gün ışığı süzülürken böyle kımıldamadan, dingin yattığında insan, dünyadan apayrı oluyor, kendini yaşamın sözsüz yadsımasına kilitliyordu. Düşündürüyordu bu onu.

Ne var ki, orada öylece yatıp onunla rastgele konuşmak öylesine tatlı, doyurucuydu ki... Güneş ışığından daha tatlıydı, onun kadar da çabuk solmuyordu. Kilise saatinin uyumlu seslerle çalması bile sinirlendirici oluyordu: Anna'nın son derece umursamaz ve mutlu, onun belirgin özelliklerini parmak uçlarını gezdirerek okşadığı o altın ve dingin an dışında, saatler arasında zaman yok gibiydi ve Anna'nın bunu yapmasına bayılıyordu Will.

Yine de garipsiyordu. Daha önce olanlar öylesine ansızın parçalanıp gitmişti ki. Bir gün, insanlarla birlikte yaşayan bir bekârdı, ertesi gün, karanlıkta gömülmüş iki tohum gibi dünyadan kopuk, onunlaydı. Ansızın kabuğundan düşüveren bir atkestanesi gibi yaşamın bilgi ve deneylerinin sert kabuğunu ardında bırakarak yumuşak, doğurgan bir toprakta pırıltılı ve çırçıplak serilip kalmıştı. Bunu sokak satıcılarının, çocukların bağırışmalarında, arabaların gürültüsünde duyuyordu; tümü de bırakılmış o sert, dağılmış kabuk gibiydi. İçerde, odanın yumuşaklığında ve dinginliğinde sessiz hareketliliğin içinde nabız gibi atan, gerçeğe gömülmüş çekirdeğin çıplak özü vardı.

Odanın içinde büyük bir sarsılmazlık, yaşam sonsuzluğunun özü vardı. Yalnız dışarda, uzaktaki kabukta, gürültü ve kıyım sürüp gidiyordu. Burada, aynı, bitip tükenmez, değişmez kaldığı için zamanın ötesinde, dengeli, dingin bir kusursuzluk vardı.

Zamanın yada değişikliğin dokunuşunun ötesin-

de bütünlenmiş olarak birbirlerine sokulmuş yatarlarken; ta içlerinde, derinlerde, tam ortasında sonsuz bir yansıma, sonsuz bir varoluş ve şükrana gömülü bir suskunluk olan yaşamın hızlı uyarıcılığıyla tüm boşluğun ağır çarkının tam ortasındaymışlar gibiydi: tüm hareketlerin değişmez özü ve tüm uyanıklığın uyarılmamış uykusuydu. Kendilerini orada buldular ve birbirlerinin kollarında kımıldamadan yattılar; zaman çok uzaklarda, sonsuz uzaklarda kükrerken, onlar sonsuzluğun yüreğindeydiler.

Sonra giderek o kusursuz merkezden, minnet, neşe, hoşnutluk çemberlerine inip, oradan da dışarı, daha dışarı çıkıp gürültü ve sürtüşmeye gittiler.

Ama içteki gerçekle yürekleri kavrulmuş, hafiflemişti, değiştirilemez bir biçimde hoşnuttular.

Yavaştan uyanmaya başladılar, artık dışardaki sesler daha gerçek gelmeye başlıyordu. Dışardaki çağrıyı algılayıp, yanıtladılar. Çanın vuruşlarını saydılar ve öğle çanlarını saydıklarında dünyada ve kendileri için öğle olduğunu anladılar.

Anna aç olduğunu farketti. Hiç doymayacakmışçasına açtı ama o bile onu kaldırmaya yeterli bir gerçek değildi. Çok uzaklardan, «Açlıktan ölüyorum,» sözcüklerini duyuyor yine de hiç kımıldamadan, her şeyden kopuk, dingin yatıyordu ve sözcükler yetersizdi.

Derken baktı ki son derece sakin, biraz da buna şaşırmış olarak, bugündeydi ve,

«Açlıktan ölüyorum,» diyordu.

Will sakince,

«Ben de,» dedi, hiç anlamı yokmuşçasına ve yeniden o ılık, altın dinginliğe gömüldüler. Dakikalar umursanmaksızın dışardan pencereyi sıyırıp geçti.

Ansızın Anna ona dönerek,

«Canım, açlıktan ölüyorum ben.»

Bu ona inceden bir acı verdi.

Kımıldamadan,

«Kalkalım.»

Anna başını yine ona dayadı, kendilerini bırakarak, öylece yattılar. Will yarım yamalak kilisenin saatinin çaldığını duydu. Anna duymadı.

Sonunda,

«N'olur kalk,» diye mırıldandı, «kalk da bana yiyecek birşeyler ver.»

«Evet.» Kollarını onun boynuna doladı, Anna da yüzü onun üstünde, yattı.

Kımıldamamalarından kendileri de şaşırmışlardı. Dakikalar pencerede daha yüksek sesle yankılandı.

«Öyleyse beni bırak,» dedi Will.

Anna onu bırakarak başını kaldırdı. O biraz çekilince Will yataktan çıkıp üstüne giyecek birşeyler aranmaya başladı. Anna elini uzattı ona.

«Öyle tatlısın ki.» Biraz geriledi Will.

Sonra birşeyler giymeyi becerebildi ve çabucak ona şöyle bir gözatarak odadan çıktı. Anna orada, yine soluk, duru bir dinginliğe geçmiş olarak, yattı. Bedensiz bir ruhmuş gibi onun aşağı inerken çıkardığı sesleri dinledi, bu dünyadan biri değil gibiydi.

Saat bir buçuk olmuştu. Will dün geceden dokunulmadan bırakılmış, çekilmiş perdeleriyle loş, sessiz mutfağa baktı ve herkesin artık yatakta olmadıklarını anlaması için acele perdeleri açtı. Aman canım, burası kendi eviydi, ne farkederdi ki? Çabucak ocak ızgarasının üstüne odun koyup bir ateş yaktı. Keşfedilmemiş bir adadaki bir serüvenci gibi övünüyordu kendisiyle. Ateş harlandı, Will çaydanlığı koydu. Nasıl da mutluydu! Ev nasıl da dingin ve her şeyden ıraktı. Dünyada yalnız bir o bir de kendi vardı.

Ama kapının kilidini açıp da yarı giyinik dışarı baktığında, kendini sinsi ve suçlu hissetti. Ne olursa olsun, dünya *oradaydı*. Oysa bu ev, Nuh'un gemisiymiş de geride kalan herkes boğulmuş gibi öylesine güvende duyuyordu ki kendini. Dünya oradaydı işte: ve öğleden sonraydı. Sabah uçup gitmiş, gün yaşlanıyordu. Parlak, taze sabah nerdeydi? Suçluydu. Sabah geçip gitmiş miydi, o da perdeler çekili yatmış ve onun farkedilmeden geçip gitmesine göz yummuştu ha?

Yine çevresine, serin, gri öğleden sonraya baktı. Oysa kendi öylesine yumuşak, sıcak ve ısıdan aklaşıp korlaşmıştı ki. Süt kabını örten tabağın üstünde iki sarı yasemin dalı vardı. Kimin gelip de bu işaro

ti bırakmış olduğunu merak etti. Kabı alıp aceleyle kapıyı kapadı. Varsın günle gün ışığı kaçıp görünmeden geçsindi. Aldırmıyordu. Bir gün, az yada çok neyi değiştirirdi ki? Bu, gün ışığı süresince bile olsa, istenirse yaşanmadan unutulurdu.

Tepsiyle yukarı çıkarken,

«Biri gelmiş, kapıyı kilitli bulmuş. Anna'ya iki yasemin dalını verdi. Anna yatakta doğrulup otururken çocuksu bir tavırla güldü ve yaseminleri geceliğinin göğsüne iliştirdi. Kahverengi saçları, dimdik, yumuşacık parıldayan yüzünü bir bulut gibi çevreliyordu. Koyu renk gözleri açgözlülükle tepsiyi izledi.

«Ne güzel!» diye soğuk havayı koklayarak bağırdı, «Çok şey hazırladığına çok sevindim.» Ve ellerini açgözlülükle tepsiye uzattı— «Çabuk yatağa gel— soğuk.» Sertçe ellerini birbirine sürttü.

Will üstündeki bir iki şeyi çıkararak yatağa, onun yanına oturdu.

«Burnun yemeğin üstünde, yelelerin kabarmış bir arslana benziyorsun.»

Çın çın çınlayan kahkahalarla gülerek zevkle kahvaltısını etti.

Sabah görünmeden batmış, öğleden sonra da ağır ağır gidiyor ve o da gitmesine izin veriyordu. Gün ışığının tek bir parlak geçişi, farkında olmaksızın gitmişti! Bunda insanlık dışı, küfür gibi bir şey vardı. Kendini bu durumla uzlaştıramıyordu daha. Kalkması, çabucak dışarı gün ışığına çıkması ve çalışıp yada öğleden sonranın açık havasında kendini güçle harcayıp günden geriye ne kalmışsa yeniden ele geçirmesi gerektiğini hissediyordu.

Ama gitmedi. Eh, koyun için asılan insan kuzu içinde asılırdı. Yaşamının bu gününü yitirmişse yitirmişti. O da bırakırdı gitsin. Yitirdiklerini sayacak değildi. O aldırmıyordu, umurunda bile değildi, o neden aldırsmdı öyleyse? Pervasızlık ve bağımsızlıkta ondan aşağı mı kalacaktı? Onun gibi olmayı istiyordu.

Anna sorumluluklarını hafife alıyordu. Yastığa çay döktüğünde, mendiliyle şöyle bir üstünkörü siliverip, yastığı tersine çevirdi. O olsa suçluluk du-

yardı, Anna duymadı, bu da Will'in hoşuna gitti. Bu tür şeylerin onca nasıl anlamı olmadığını görmek, çok hoşuna gitti.

Kahvaltı bittiğinde ağzını çabucak mendiliyle silip, parmakları Will'in sık, garip, kürkümsü saçlarında, doygun ve mutlu yeniden yastığa yerleşti.

Akşam inmeye başladı, ışık yarı canlı, morumsuydu. Yüzünü Anna'ya gömüp, sakladı Will.

«Günbatımını sevmiyorum.»

«Ben bayılırım,» dedi Anna.

Yüzünü, sıcak, güneş ışığına benzeyen Anna'ya gömdü. İçinde güneş ışığı var gibiydi. Yüreğinin atışı, Will'in üstünde, güneş ışığını andırıyordu. Onda, bir günün verebileceğinden daha çok 'gün' vardı: öylesine sıcak, güçlü ve onarıcıydı ki... Gün batarken Anna görmeyen koyu gözleriyle yatmış, dışarı, belirsizlik içinde doludizgin dolaşıyormuşçasına bakarken, Will yüzünü ona gömdü. Belirsizlik onu uyarıyor, özgür kılıyordu.

Anna, yüreğinin atışını ona çevirdi, her şey çok durgun, çok sıcak ve bir öğle gel-giti gibi çok yakındı. Bu sıcak, dopdolu öğleyi bilmekten çok hoşnuttu. Onu olgunlaştırıyor, az buçuk da bilinciyle sorumluluklarını alıp götürüyordu.

İyice karanlık basınca kalktılar. Anna saçını çabucak şöyle bir büküp tepesine topladı, göz açıp kapayıncaya dek üstüne bir şey geçirdi. Sonra aşağıya inip ateşe sokuldular, suskun, oturdular, arada bir iki sözcük konuşuyorlardı.

Tom gelecekti. Anna tabakları toparladı, uçarak odayı düzene koydu ve başka bir kişiliğe bürünüp oturdu. Will oymasını yaptığı Havva'yı düşünüyordu. Kafasının içinde oymasını, her vuruşunu, her çizgisini yeniden düşünmeye bayılıyordu. Şimdi nasıl seviyordu onu. Yenibaştan Yaratılış-panosuna döndüğünde, şefkatli, kıvılcımlar saçan Havva'sını bitirecekti. Daha hoşnut değildi ondan. Tanrı onun üstünde sessiz bir Yaratma tutkusuyla çalışmalı, Adom bir ölümsüzlük düşündeymişçesine sağlam olmalı, Havva da Tanrı'nın Kendi ruhuyla onun adına güreşmesi gerekiyormuş gibi yine de ışıldayarak, gölgeyle bi-

çim bulmalı, görkemli olmalıydı.

Anna,

«Ne düşünüyorsun?»

Söylemek zor geldi. Anlatmaya çalıştığında, utangaçlaşıverdi.

«Havva'mın gereğinden çok yaşam dolu ve sert olduğunu düşünüyordum.»

«Neden?»

«Bilmem. Daha şey olmalıydı—» Eliyle uzayıp giden bir şefkat hareketi yaptı.

İçinde biraz neşe olan bir durgunluk vardı ortada. Anna'ya anlatamıyordu. Neden artık anlatamıyordu? Ansızın avutulamayacak bir üzüntü duydu ama önemli değildi, Anna ona yaklaştı.

Babası geldi ve onları açmış bir çiçek gibi alevli, ışıl ışıl buldu. Onlarla oturmak çok hoşuna gitmişti. Nerede bir aşk kokusu varsa, gelen solumalıydı. İkisi de çok çevik ve yaşam doluydular, öte yaşamdan gelen bir ışıkla aydınlanmışlardı; öyle ki, başka birinin daha varolabileceğini kavramak, onlar için yeni bir deney oluyor gibiydi.

Yine de, yerleşmiş kuralların bu kadar çabuk yokoluvermesi, o düzenci, geleneksele meraklı kafasının içinde, Will Brangwen'ı, üzüyordu hâlâ. İnsan sabah kalkmalı, yıkanmalı ve saygın bir toplumsal varlık olmalıydı. Bunun yerine ikisi gecelere kadar yatakta kalıyorlar, sonra kalkıyorlar, Anna yüzünü bile yıkamadan, çiyde açmış bir papatya kadar parlak ve utanmasız, orada oturup babasıyla konuşuyordu. Yada saat onda kalkıyor, sonra yine son derece neşeli bir tavırla üç yada dört buçukta yatağa giriyor, Will'in kuşkularıyla ilgisiz, güpegündüz onu soyuyor ve bunların tümünü de keyifle, rahatça yapıyordu. Will onun, kendisine istediğini yapmasına izin veriyor, garip bir hazla ışıldıyordu. Anna onu istediği gibi yönetebilirdi. Will onun ellerinde olmaktan hoşnuttu. Kuşkuları, kuralları, küçük inançları yerin dibine batabilirdi, Anna onları işini bilen bir dokuz kuka oyuncusu gibi dörtbir yana dağıtmıştı. Will onların dağılışını görmekten çok şaşkın ve hoşnuttu.

Durup şaşkınlıkla sırıtarak; On Emir'inin kayıp, sıçrayarak, parçalanarak, sonsuza değin yokolarak tepeden aşağı yuvarlanışına baktı. Gerçekten, bir adam evlenmeden doğmaz diyenler doğru söylemişlerdi. Ne değişiklik, gerçekten!

Dünyanın kabuğuna dikkatle göz gezdirdi: evler, fabrikalar, tramvaylar, dışlanmış bir kabuk; insanlar yarışıyorlar, tüm o dışlanmış kabukta, iş güç sürüp gidiyordu. Bir deprem içerden tepip, tümünü de patlatmıştı. Dünyanın yüzeyi tümüyle parçalanmış gibiydi: Ilkeston, sokaklar, kilise, insanlar, iş, günlük kurallar, dokunulmamış ne varsa gerçekdışına dönüşüyor, burada insanı özle, gerçekle- insanın öz varlığı, garip duyguları, tutkuları, özlemleri, inançları ve istekleriyle- karşı karşıya bırakıyor ve tümü de ansızın var oluyor, açığa çıkıyor, değişmez ana kaya, sevilen kadın olan tek kayaya örülüyordu. İnsanı allak bullak eden bir şeydi bu. Olaylar göründüğü gibi değildi. Çocukken kadının yalnızca etekliği ve iç eteği olduğu için kadın olduğunu düşünürdü ama şimdi, buyrun bakalım! Tüm dünya giysisinden sıyrılabiliyor, giysi orada, el değmemiş serilip kalabiliyor ve insan yeni bir dünyada yeni bir toprakta, yeni, her şeyden soyunmuş bir beraberlikte her şeyden soyunmuş doğabiliyordu. Aşırı derecede şaşırtıcı bir şey, bir mucizeydi bu.

Demek evlilik buydu! Daha önceki şeylerin önemi yoktu artık. İnsan dörtte kalkıp çay zamanı et suyuna çorba içiyor, gecenin bir yarısında karamela yapıyordu. İnsan birbirinin giysilerini giyiyor yada giymiyordu. Tüm bunların bir suç öğesi olup olmadığından hâlâ emin değildi ama insanın bu kadar görkemli bir biçimde bağışlanması da bir keşifti hani! Önemli olan Will'in onu, onun da Will'i sevmesi, ikisinin de yanıp da kül olmayan iki çalıdaki Tanrı gibi birbirine canvererek yaşamalarıydı ve içinde bulundukları anı yaşıyorlardı.

Anna ondan daha az engel tanır bir yapıda olduğundan Will onun dopdolu yaşama biçimine daha çabuk katıldı, kısa bir süre sonra da dış dünyaya dönmenin tadını çıkarmaya hazırdı. Anna bir çay

toplantısı düzenleyecekti. Will'in yüreği ağırlaştı. Her şey aynı şimdi olduğu gibi gitsin istiyordu. Dış dünyayla ilgisini kesmek, her şeyi bitirdiğini açıklamak istiyordu. Yoğun bir istek ve tedirginlikle zamanın olmadığı bir özgürlükte birlikte olabilecekleri; eski dışadönük düzenin sona erdiğini ispatlayan o güzelim kollar, bacaklar ve ölümsüz göğüslerle Anna'nın onunla olmasını dört gözle bekliyordu. Yeni düzen sonsuza dek sürmek üzere başlamış, ışıldayan 'öz'den nabız gibi atan canlı yaşam, kabuksuz, örtüsüz yada dışadönük aldatmacası olmaksızın hareketa geçiyordu ama hayır, Anna'yı elinde tutamayacaktı. O ölü dünyayı istiyordu yine- dışarda bir kez daha yürümek istiyordu. Anna bir çay toplantısı yapacaktı. Bu Will'i korkutuyor, yıldırıyor ve üzüyordu. Daha henüz bulduğu şeylerin yok olup gideceğinden korkuyordu: peri masalındaki yılın bir günü kral, geri kalanında da çoban olan delikanlı gibi; şölendeki külkedisi gibi. Will'in suratı bir karıştı ama Anna neşeyle toplantısının hazırlıklarını yapmaya koyulmuştu. Will'in korkusu çok güçlüydü, üzülüyor, onun sığ bekleyişinden ve neşesinden nefret ediyordu. Tümü de sığ ve değersiz olan bu şeyler için ceza olarak, gerçeği, tek gerçeği yitirmiyor muydu? Öbür sıradan kadınları çaya çağırmakla, onlar gibi yapay biri olmak için dikkatsizce tacını çıkarınıyor muydu? Will'le her şey kusursuz olabilecekken ve yürekten bağların olduğu yerde Will'i kusursuz yaşatmışken... Şimdi tahttan inmesi, neşesinin paramparça olması, onun da dıştaki olgunun kaba, bayağı ve sığ ölümünü yüklenmesi gerekiyordu.

Ruhunu tedirginlik ve korku kaplamıştı. Anna müthiş bir temizliğe kalkışmıştı, süpürgesinin sapıyla eşyaları yerinden oynattıkça onu durduğu yerden kovalıyordu. Will, Anna'ya çok yakın ve üzgün, ayak sürüyor, onu geri istiyordu. Onunla olması için duyduğu korku, istek ve ona olan bağımlılığının utancı öfkelendiriyordu onu. Mantığını yitirmeye başlamıştı. Mucize geçip gidecek, tüm sevgi, olağanüstü yeni düzen yok olacak ve Anna dışardaki şeyler için bir ceza olarak bunları yitirecekti. Dış dünyanın içeri

girmesine izin verecekti yine; görünürdeki kabuk uğruna yaşayan meyve özünü fırlatıp atacaktı. Ondaki bu şeyden nefret etmeye başlıyordu Will. Onun kendisinden ayrı kalışının korkusuyla, nerdeyse budalalığa varan bir çaresizlikle evin içinde dolanıp duruyordu.

Anna'ysa etekleri beline sokulu, işine dalmış, dört bir yana seğirtiyordu.

«Öyle dolaşıp duracaksan halıyı silkele bari.»

Üzüntü ve öfke içinde Will halıyı silkelemeye gitti. Anna neşeyle, onun farkında bile değildi. Onun yakınında dönüp durarak geri geldi Will.

Anna sabırsız bir tavırla bir çocukla konuşur gibi,

«Bir şey yapamaz mısın sen? Neden oymalarını yapmıyorsun?»

Acıyla huysuzlaşmış,

«Nerede yapayım?» dedi Will.

«Nerede olursa.»

Nasıl da kızdırdı bu onu.

«Yada yürüyüşe çık. Marsh'a git. Uykudaymış gibi dolanıp durma öyle.»

Gözlerini kırpıştırıp nefret etti ondan. Uzaklaşıp okumaya gitti. Kendini hiç bu kadar kötü azarlanmış ve yokmuş gibi hissetmemişti.

Çok geçmeden yine onun yanına inmesi gerektiğini duydu. Onun yanında ne yapacağını bilemeden dolaşması, Anna'nın onunla birlikte olmasını istemesi, boş gezerliği, ellerinin öyle iki yanından sarkışı, Anna'yı dayanılmaz derecede sinirlendiriyordu. Ona körce, yıkıcı bir biçimde davrandı ve Will öfkeden ceryana kapılmış gibi kapkara, çılgın bir yaratık olup çıktı. İçinde karanlık fırtınalar yükseldi, gözleri kapkara ve kötücül parladı; içten içe her şeye karşı çıkan ruhunda canavarlaştı.

Bunu, Anna'nın ona sert davrandığı, onun da kendini kapkara, yabansı bir yeraltı dünyasında hissettiği karanlık, korkunç iki gün izledi; bilekleri ölümcül, titriyordu ve ona karşı koydu Anna. Will onu zorlayan, ona yaslanan, üstüne çullanan nerdeyse kapkara şeytanca bir yaratık olup çıkmıştı. Ondan

kurtulmak için her şeye razıydı Anna.

«Biraz iş yapman gerek senin. İş yapmalısın. Bir şey *yapamıyor musun* Allahaşkına?»

Bu yalnız onun ruhunu az daha kararttı. Şimdi durumu belirlenmişti artık, yüreğindeki karanlık, iyiden iyiye her yanını kaplamıştı. Her şey gitmiş, tümüyle kendi katı, karanlık kininin içinde kalmıştı. Şimdi Will ona aldırmıyordu. Yoktu o. Will'in karanlık, tutkulu ruhu geri çekilip kendi içine kapanmış, bir nefret çemberinin çevresine sarılıp pekişmiş, kendi gücü içinde varoluyordu şimdi. Benzinde garip, çirkin bir sarılık, bir duygusuzluk vardı. Ona baktıkça titriyordu Anna. Kini onu kavramış gibiydi.

Anna kaçtı ondan. Marsh'a gidip, yeniden ana babasının ona duydukları sevginin dokunulmazlığına girdi. Will kara, kilitli ve beyni ölü, Porsuk Ağacı Evi'nde kaldı. Oymalarına çalışamıyordu. Kor gibi, bahçede tekdüze çalışmayı sürdürdü; köstebeklere benziyordu.

Anna eve gelirken, tepenin üstünden puslu, mavi kasabaya bakınca yüreği gevşedi ve özlemle doldu. Artık onunla savaşmak istemiyordu. Sevgi- ah, sevgi istiyordu. Ayakları acele etmeye başladı. Bir an önce ona dönmek istiyordu. Yüreği ona duyduğu özlemle katılmıştı.

Will bahçeyi düzene koymuş, taflanları budamış, yolu taşlarla döşemişti. İyi, yetenekli bir işçiydi.

«Ne güzel yapmışsın.» Anna taşları dener gibi üstünde yürüyerek yaklaşıyordu.

Will önemsemedi, duymadı bile. Beyni kaskatı, ölüydü.

Anna biraz yakınan bir sesle yineledi,

«Güzel yapmamış mısın?»

Will başını kaldırıp ona bakışlarını dikti; Anna'yı şaşırtan ve sersemleten yüzü anlamsız, gözleri görmüyor gibiydi. Sonra arkasını döndü. Anna onun ince, eğikçe bedeninin körcesine yürüdüğünü gördü. Duygularında ansızın bir değişmeyle içeri girdi.

Yatak odasında şapkasını çıkarırken, kendini eski kederli, çocuksu perişanlık ve yalnızlıkla acı acı ağlarken buldu. Oturdu ve ağladı... Ağladığını onun

bilmesini istemiyordu. Onun katı, kötü hareketlerinden, başının azıcık sertçe, eğilir gibi kötü bir biçimde öne düşüşünden korkuyordu. Ondan korkuyordu. Will onun duyarlı kadınlığını incitmişti. Onun dölyatağını-özünü, ona işkence etmekten haz duyduğu için incitmişti.

Will de eve girdi. Ağır çizmelerinin içindeki ayak sesleri Anna'nın yüreğini korkuyla doldurdu; sert, kötü, uğursuz bir sesti. Yukarı gelmesinden korkuyordu ama gelmedi. Anna tedirginlikle bekledi, Will dışarı çıktı.

En kolay yara alabileceği yerden yaralamıştı onu. Ah! o yumuşacık kadınlığıyla kendini ona bırakmışken, o Anna'yı incitmiş, ona saygısızlık etmişti. Yaşlar yüzünden aşağı akarken, acıyla ellerini rahminin üstüne bastırdı. Peki neden? Nedendi? Neden Will böyle yapıyordu?

Ansızın yaşlarını kuruladı. Çayı hazırlamalıydı. Aşağı inip sofrayı hazırladı. Her şey olunca Will'e seslendi.

«Çayı hazırladım Will, geliyor musun?»

Sesindeki gözyaşlarını kendi duyabiliyordu, yeniden ağlamaya başladı. Will hiç oralı olmadan işini sürdürdü. Anna birkaç dakika üzüntüyle bekledi. Her yanını korku sardı; çocuk gibi korkuyla paniğe kapılmıştı, artık evine, babasına da gidemezdi, onu alan bu adamdaki güce bağlanmıştı.

Will'in gözyaşlarını görmemesi için dönüp içeri girdi; masaya oturdu. O anda Will de mutfağa geldi. Hareket ettiğini duydukça, irkiliyordu. Bu biçimde körüklemesi, abartması ne acımasızlıktı! Onun sesini duymaktan nasıl da nefret ediyordu. Will de nasıl nefret ediyordu ondan! Nefreti Anna'nın üstünde esen rüzgârlar gibiydi. Yaşlar yeniden boşanmaya başladı.

Will, yüzü tahtadan oyulmuş gibi cansız, gözleri dirençle bir yere dikili, girdi içeri. Başını çirkin bir biçimde çayının üstüne eğerek, oturdu. Elleri soğuk sudan kıpkırmızı kesilmişti, tırnaklarının içinde toprak vardı. Çayını içti.

Anna'nın dayanamadığı onun bu olumsuz duy-

gusuzluğuydu; kilden yapılmış, çirkin bir şey gibiydi. Zekâsı, içine gömülmüştü. İnsanın karşısına olumsuz bir şey yerleşmiş gibi kendi içine gömülmüş bir yaratıkla oturmak ne denli olağandışı bir şeydi. Hiçbir şey ulaşamazdı ona- yalnız o her şeyi kendi içine emiyordu.

Gözyaşları Anna'nın yanaklarından boşalıyordu. Bir şey tedirgin etti onu ve başını kaldırıp Anna'ya yırtıcı kuşların sert, değişmez gözleri gibi o nefret dolu, katı, parlak gözleriyle baktı.

Gıcırtılı ses duyuldu,

«Neden ağlıyorsun?»

Dölyatağından doğru bir ürperti sardı Anna'yı. Bir türlü susamıyordu.

Aynı tonda soru yinelendi,

«Neden ağlıyorsun?» Yine sessizlik; arada burnunu çektiği duyuluyordu.

Kötü bir istek duymuşçasına Will'in gözleri parladı. Anna olduğu yerde sinip, kalakaldı. Dövülmüş bir kuşu andırıyordu. Bir çaresizlik gelip çöktü üstüne. Will'den başka bir yapıdaydı, ona karşı da hiç korumasızdı. Böylesine bir etkiye karşı, yalnızca yaralanabilirliği vardı; savaşmaktan vazgeçti.

Will ayağa kalkıp dışarı çıktı, kötü bir ruhun etkisi altında gibiydi. Bu kötü ruh, ona eziyet ediyor, onu yıkıyor, onun içinde savaşıyordu. Çalışırken, akşam alacasında da onu terketti ve ansızın Will, Anna'yı çok kırmış olduğunu gördü. Önceleri onu yalnızca kazanan biri olarak görmüştü. Ansızın yüreği onun için sevecenlikle doldu. Gözyaşlarını düşünmeye dayanamıyordu-dayanamıyordu. Ona gidip yüreğinin kanını boşaltmak istiyordu. Her şeyi vermek istiyordu ona, tüm kanını, yaşamını, son damlasına dek her şeyi ona boşaltmak istiyordu. Kendini ona vermek için aşırı, dayanılmaz, tutku dolu bir istek duydu.

Akşam yıldızı çıktı, gece geldi. Anna lambayı yakmamıştı. Will'in yüreği acı ve üzüntüyle yanıyor, ona gitmek için tir tir titriyordu.

Sonunda duralayarak, bu büyük özveriden sıkıntı içinde, gitti. İçindeki o sertlik yokolmuş, bedeni du-

yarlı, hafifçe titriyordu. Eli kapıyı kapatırken, özellikle dikkatliydi, mandalı yerine usulca oturttu.

Mutfakta yalnız ateşin ışığı vardı, onu göremiyordu. Bilmediği bir yere gitmiş olabileceği korkusuyla titredi. Elini ayağını kesen bu korkuyla sahanlığa, merdivenlerin dibine gitti.

«Anna.»

Yanıtlayan olmadı. Boş evin- yüreğini çılgınca çınlatan o korkunç boşluğun korkusuyla merdivenleri çıktı. Yatak odasının kapısını açtı, bir an yüreği onun kesin olarak gittiği duygusuyla alevlendi, yalnızdı.

Az sonra onu yatağın üstünde, kımıldamadan yatarken gördü: sırtı dönüktü ve zar zor farkediliyordu. Büyük bir korkuyla ve kendini sunarak bir an duraksadı sonra elini usulca omuzuna koydu. Anna hiç kımıldamadı. Bekledi Will. Onun omuzundaki eli, Anna geri itiyormuşçasına acı veriyordu. Üzüntüyle donuk, orada durdu.

«Anna.»

Hâlâ hiç kımıldamıyordu, orada kıvrılıp kalmış, garip bir hayvan gibiydi. Yüreği garip sancılarla çarptı. Sonra elinin altında bir hareketle ağladığını anladı; anlaşılmasın diye kendini sıkmıştı. Bekledi Will. O gerginlik sürdü, belki de ağlamıyordu, derken ansızın yeniden sert bir hıçkırıkla sarsıldı. Will'in yüreği ona duyduğu sevgi ve acıyla yanıyordu. Topraklı çizmelerinin değmemesi için dikkatle yatağın üstüne diz çökerek, onu sakinleştirmek için kollarına aldı. Hıçkırıklar Anna'nın içinde toplanmıştı, acı acı hıçkırıyordu ama Will'e değildi bu, ondan hâlâ uzaktı.

Kendini bırakmayarak hıçkırırken, Will onu göğsünde tuttu, ona dayalı tüm bedeni titriyordu.

Garip bir sadelikle,

«Ağlama- ağlama,» dedi. Yüreği dingin, sevginin saflığıyla uyuşmuştu.

Anna Will'i, ona sarıldığını bilmezlikten gelerek, hâlâ ağlıyordu. Will'in dudakları kurudu.

«Ağlama sevgilim.» Aynı soyut tonda konuşmuştu. Göğsünde yüreği acıyla alev alevdi. Anna'nın ağlamasının yalnızlığına dayanamıyordu. Yatışması uğ-

runa kanını verirdi. Üzülmüş gibi kilisenin saati de çalmaya başladı, gerginlik içinde bitmesini bekledi Will. Yine sustu her şey.

Ağzıyla Anna'nın ıslak yüzüne dokunmak için eğilerek,

«Sevgilim.» Ona dokunmaya korkuyordu. Nasıl da ıslanmıştı yüzü! Onu kucaklarken tüm bedeni titredi ve yüreğiyle damarlarının patlayıp sıcak, iyileştirici kanıyla onun üstünü tepeden tırnağa sel gibi ıslatacağını hissedinceye dek sevdi onu. Kanının onu iyileştireceğini, yenileyeceğini biliyordu.

Sessizleşiyordu Anna. Bunun için Tanrı'ya şükretti Will. Başı bir garip dönüyordu. Yine de onu titreyen kollarıyla göğsüne bastırmıştı, onu saran kanı çok güçlüydü.

Sonunda Anna ona yaklaşmaya, büzülmeye başladı. Will'in kolları, bacakları ve tüm bedeni ateşe kesip, alev alev atmaya başladı. Anna ona sarılıp, bedenini yapıştırdı. Alevler tepeden tırnağa yaladı Will'i; Anna'yı tutarken ateşin gücünü içinde duyuyordu. Bir öperse onu! Ağzını aşağı eğdi ve Anna'nın yumuşak, nemli ağzı onu aldı. Damarlarının minnet acısıyla patlayacak gibi olduğunu, yüreğinin şükranla çılgına döndüğünü duydu; kendini onun üstüne sonsuza dek boşaltabilirdi.

Kendilerine geldiklerinde gece kapkaraydı. İki saat geçmişti. Birlikte, yeni doğmuşçasına ılık ve zayıf, kımıltısız yattılar; doğmamışların sessizliği vardı onlarda. Yalnız Will'in yüreği acıdan sonra, mutlulukla ağlıyordu. Anlamıyordu, kendini vermiş, teslim olmuştu. Anlama *yoktu*. Yalnızca razı olmak, boyun eğmek ve yerine getirmenin şaşkınlık verici sonucu vardı.

Ertesi sabah kalktıklarında kar yağıyordu. Will havadaki o solgunluğun ve acı kokunun ne olduğunu merak etti. Kar, çimenlerle pervazların üstündeydi, porsuk ağaçlarının kara çıplak dallarını ağırlaştırıyor ve kilisedeki mezarları düzleştiriyordu.

Az sonra yeniden yağmaya başladı, onlar da evin içine kapalı kaldılar. Will o gölgeli sessizlikte kimsenin onları rahatsız etmeyeceği için durumdan hoş-

nuttu; dünya da yoktu, zaman da...

Kar birkaç gün sürdü. Pazar günü kiliseye gittiler. Bahçeyi geçerken bir sıra ayak izi bıraktılar, Will atlarken, duvarın üstünde elinin izi kaldı ve kilisenin avlusunu geçerken karda izleri kaldı. Üç gün kusursuz bir sevgiyle yapayalnız kalmışlardı.

Kilisede pek az kişi vardı, Anna'nın hoşuna gitti bu. Kiliseyi pek önemsemezdi. Şimdiye dek, hiçbir inancı soruşturmamıştı; sabah ayinlerine gitmesi de alışkanlık ve töreler nedeniyle olmuştu, ama bu konuda beklediği bir şey de yoktu. Bu günse, karın verdiği garip duyguyla ve o yapayalnız ikisinin yaşadığı sevgi günlerinden sonra yeniden kendini umutlu hissetti ve çok sevindi buna. Hâlâ ölümsüz'de yaşıyordu.

Okuldan sonra bir leydi olmak, gizemli bir ülküyü gerçekleştirmek, vaazları dinlemek ve değişik düşünceleri toplamak istemişti. Tüm bunlar, bir süre için çok iyiydi. Rahip ona şu yada bu biçimde iyi olmanın yollarını anlatıyordu. Bir süre bunları gerçekleştirmenin onun en yüce amacı olduğunu düşünerek yaşadı.

Ne var ki, bu çabucak tavsadı. Kısa bir süre sonra iyi olmayı pek o kadar önemsememeye başladı. Ruhu, yalnız iyi olmak yada insanın elinden gelenin en iyisini yapmanın değil, başka bir şeyin peşindeydi. Hayır, o başka bir şey istiyordu; onun o gerçekleştirilmeye hazır görevlerinden başka bir şey. Her şey baştan aşağı toplumsal bir görev görünümündeydi, hiçbir zaman *kendi* değildi. Onun ruhundan söz ediyorlar ama onu yada onu yüceltmeyi hiç işe karıştırmıyorlardı. Yani işin içinde ruh hiç yoktu.

Bu nedenle, rahip Bay Leverseed'le yakınlığı varken ve Cossethay Kilisesi'ne de hep yardım yada savunma gibi koruyucu duygular beslemesine karşın, *yaşamın*da bunlar pek az yer tutuyordu.

Bir doyumsuzluğun farkındaydı ve nedeni bu değildi. Kocası kilise düşüncesiyle heyecanlandığında, yalnızca görünüşü olan kiliseye düşmanlık duymuş, ondaki hiçbir şeyi tamamlamadığı için nefret etmişti ondan. Kilise ona iyi olmasını söylüyordu: pekâlâ, onu

yalanlayamıyordu ki. Kilise onun ruhundan, insanoğlunun iyiliğinden; Anna'nın ruhunun kurtulması, onun insanoğlunun iyiliğine iletken bazı davranışlarına bağlıymışçasına söz ediyordu. İyi, peki- demek ki öyleydi.

Yine de kilisede otururken yüzünde hazla karışık keskin bir acıyla, yumuşak bir acıma, bir sevecenlik vardı.Bunu duymak için mi gelmişti buraya? Şunu yaparak yada bunu yapmayarak nasıl ruhunu kurtarabilirdi? bunun karşılığında söyleyecek bir şey bulamıyordu ama yüzündeki acımayla karışık sevecenlik, nasıl düşündüğünü gösteriyordu. Duymak istediği, Kilise'den istediği başka bir şey vardı.

Ama bunu onaylamak için o kim oluyordu? Doyuma ulaşmamış istekler *onun* nesineydi? Utandı Anna. Bunları, en alttaki özlemlerini bir yana bıraktı ve olabildiğince düşünmekten vazgeçti. Kızdırıyordu bunlar onu. Öbür insanlar gibi aklı başında, rahata ermiş olmak istiyordu.

Will onu her zamankinden çok kızdırıyordu. Kilise'nin onun için karşı konulmaz bir çekiciliği vardı ve Kilise'nin Anna için ne derece yararlı olduğu, kendinin de orada oturan bir melek mi yada görülmemiş bir canavar mı olduğu umurunda bile değildi. Vaaz'ı yada sabah ayinini dinlemiyordu bile. Will'de Anna'yı bundan söz edemeyecek kadar derinden sinirlendiren yoğun, karanlık, katı ve güçlü bir şey vardı. Kilise'nin kendi içinde öğrettiklerinin onca hiçbir anlamı yoktu. «Ve bize karşı olanları biz bağışlarken, sen de bizi ve günahlarımızı bağışla.» Bu, kesinlikle Will'e ulaşmıyordu. Daha başka sesler de olsa, kulağına gitmeyecekti. Olayların kavranabilir olması hoşuna gitmiyordu. Will kilisedeyken de, ne kendinin ne de komşusunun günahları ilgilendiriyordu onu. Hafta arasında böyle değildi ama kilisedeyken artık gündelik yaşamı hiç mi hiç umursamıyordu. Bunlar haftanın öbür günleri için sözkonusu olan şeylerdi. İnsanoğlunun iyiliğine gelince- yeterince iyi niyetli olduğu hafta arası dışında böyle bir şeyin varlığının bilincinde değildi. Kilisedeyse, tutkunun büyük gizeminin tüm heyecanı olan karanlık, adsız

bir heyecan istiyordu.

Kendisiyle yada *onunla* ilgili düşüncelerle ilgilenmiyordu: bu da ah, nasıl sinirlendiriyordu Anna'yı. Will ayine aldırmıyor, insanoğlunun yüceliğine aldırmıyor, insanın önemini kabul etmiyordu. Bir insan olarak kendine de aldırmıyordu. Çalıştığı büroda yada, insanların arasındaki yaşamında hiçbir yaşamsal gereğe bağlanmıyordu. Bu yalnızca, öbüründen bir önceki sınırdı. Gerçek; Anna'yla olan bağı, Kilise'yle olan bağıydı; gerçek varlığıysa Sonsuz'a —Mutlak'a— ilişkin karanlık heyecanlarla dolu deneylerinde yatıyordu ve yazılanların koskoca, gizemli, süslenmiş başlıkları onun Kilise'ye ilişkin duygularıydı.

Kilise, ölçülemeyecek derecede çileden çıkarıyordu Anna'yı. O Kiliseden Will'in aldığı doygunluğu alınıyordu, ruhuyla ilgili düşünceleri, kendisiyle ilgili düşüncelerine karışıyordu. Ondan da öte, ruhuyla kendi varlığı içinde tek ve aynıydı. Bu arada Will, kendi varlığını kolayca bilmezlikten geliyor, nerdeyse yalanlıyordu. Bir ruhu vardı- insanca hiçbir şeyle ilgilenmeyen karanlık, insanlıkdışı bir şeydi bu. Anna bunu kavramıştı ve Kilise'nin kasvetiyle gizemi içinde Will'in ruhu garip, soyut bir yeraltı yaratığı gibi yaşıyor, özgürce koşuyordu.

Anna'ya çok garip davranıyordu ve bu *'kilise'* ruh durumunda kendini bir ruh olarak kavrarken ondan kaçıp özgürlüğüne kavuşuyor gibiydi. Bir yönden, Anna onun bu karanlık özgürlüğüne ve ruhunun bu zafer şenliğine, o garip benliğe gıpta ediyordu. Bu durum büyülüyordu onu hem de nefret ediyordu ve yine Will'i aşağı görüyor, ondaki bu *«şeyi»* yıkıp yerlebir etmek istiyordu.

Bu karlı sabahta Will o karanlık-ışıklı yüzüyle, onun farkmda bile olmadan yanıbaşında oturuyor, her nasılsa Anna onun garip, gizli yerlerden geçtiğini ve Anna'ya duyduğu sevginin oralara sıçradığını hissediyordu. Kapanık-kendinden geçmiş ve yarı haz dolu bir yüzle oturmuş, küçük, renkli camlı pencereye bakıyordu. Anna dışardaki karı alt yanına vuran gölgesiyle yakut renkli camı ve amblemi tutan

kuzunun sarı, tanıdık biçimini gördü; azıcık zor görünüyordu ama içerinin kasvetliliğinde parlak, üretkendi.

Bu kırmızı-sarı küçük pencereyi hep sevmişti. Çok aptal ve sıkılgan görünen kuzu, ön ayağını kaldırmış, yarık tırnağında kırmızı haçlı küçük bir bayrağı tehlikeli bir biçimde dengelemişti. Kuzu çok uçuk sarıydı, yeşilimsi gölgeleri vardı. Çocukluğundan bu yana, her yıl çocukların panayırlardan eve getirdikleri o yeşil ayaklı kuzulara duyduğu aynı duyguyla bu kuzuyu da hep sevmişti. O oyuncakları hep sevmişti, aynı eğlenceli, çocuksu yakınlığı bu kilise kuzusuna da duyuyordu. Yine de bu konuda hep tedirgin olmuştu. Bu bayraklı kuzunun göründüğünden fazla birşeyler olmamasını istediğinden kuşkuluydu. Bu yüzden ona pek güven duymuyor, buna biraz da hoşlanmazlık karışıyordu.

Will'in gözlerinin garip bir biçimde pencereye dikilip sertleşmesi, yüzündeki o belli belirsiz coşku gerginliği, onun kuzuyla kendi arasında bir bağ kurduğu gibi tedirgin edici bir duygu verdi Anna'ya. Üstüne soğuk bir şaşkınlık geldi- ruhu allak bullak olmuştu. Will orada öylece zamanın dışında, yüzünde ölgün, garip bir gerginlikle oturuyordu. Ne yapıyordu öyle? Onunla o camdaki kuzu arasında nasıl bir bağ vardı?

Ansızın bu bayraklı kuzu, beyninin içinde belirgin bir biçimde aydınlandı. Güçlü bir mistik dürtü duydu, Hadis'in gücü onu kavradı; başka bir dünyaya sürüklendi ve bundan nefret etti, karşıkoydu.

Kuzu, bir anda camdaki o aptal kuzu oluverdi yine ve kocasına duyduğu o karanlık, yabansı nefret içini doldurdu. Orada öylece ışıl ışıl oturmuş, çok uzaklarda tüm ruhunu vermiş, ne yapıyordu?

Sertçe döndü ve Will'in ayakları arasında eldivenini el yordamıyla ararmış gibi yaparak onu dürttü.

Will şaşkın, ortada kalakalmış gibi kendine geldi. Ona acıyan Anna olmamalıydı. Anna'nın içinden onu parçalamak geliyordu. Will yanlışının ne olduğunu, ne yaptığını bir türlü anlamıyordu.

Evlerinde yemeğe oturduklarında, Anna'nın kini-

nin soğukluğundan serseme dönmüştü Will. Anna da neden bu kadar küplere bindiğini bilmiyordu ama son derece öfkelenmişti.

Düşmanlıkla hırs dolu, çılgınca,

«Neden hiç âyini dinlemiyorsun?»

«Dinliyorum.»

«Dinlemiyorsun- tek bir sözcüğünü bile duymuyorsun.»

Kendi duygularının tadına varmak için kabuğuna çekildi Will. Onda, en altta, bir yeraltı sığınağı gibi gizli bir şey vardı. O böyle olduğu zamanlar genç kız onunla aynı evde olmaktan nefret ediyordu.

Will yemekten sonra aynı soyutlanmış tavırla oturma odasına çekildi. Bu, Anna'ya anlayış gösteremeyeceği bir sıkıntı veriyordu. Will gidip, bakmak için birkaç kitap aldı; Anna onları pek okumazdı.

Oturup eski Katolik ayinleriyle ilgili bir dua kitabına, onun ardından da İtalyan, İngiliz, Fransız ve Alman kiliselerinin resimlerini gösteren bir kitaba gömüldü. On altı yaşındayken bu tür şeyler bulabileceği Katolik bir kitapçı keşfetmişti.

Kendinden geçmiş, sayfaları çeviriyordu, düşünmüyordu, yalnızca bakmaya dalmıştı. Daha sonra Anna'nın onunla ilgili söylediği gibi gözleri göğsünde bir adamı andırıyordu.

O da gelip onunla birlikte bakmak istedi; Anna'yı yarım yamalak etkiledi, daha çok düşündürdü, ilgisini çekti ve karşıçıktı.

Pietà'*nın resimlerine geldiğinde patladı.

«Bence iğrenç şeyler.»

Will kendi dünyasından, şaşkın,

«Ne?»

«Bu, tapınıyormuş gibi duran yarık bedenler...»

«Bu, Kutsal Ekmek Ayini,» dedi usulca.

«Değil mi ya! Öyleyse daha kötü. *Ben* senin bedeninin dilinmesini görmek yada ikram bile etsen, senin ölü bedenini yemek istemiyorum. Ne kadar korkunç bir şey olduğunu görmüyor musun?»

---

* Pietà: Çarmıhtan indirilen İsa'nın Meryem'in kollarında gösterilmesi. (Çev.)

«Ben değilim ki o, İsa.»

«Sen olsaydın ne olurdu! Kendi ölü bedenini çiğnemek, Ayin'de yeneceğini düşünmek korkunç bir şey.»

«Anlamını kavramak zorundasın.»

«Senin ölü insan bedeninin dilinmesi, öldürülmesi ondan sonra da ona tapılması demek, başka ne?»

Suskunluğa gömüldüler. Will kızdı ve uzaklaştı.

«Ve o kilisedeki kuzunun bu yöreye yapılmış en büyük şaka olduğunu düşünüyorum—»

Alay eden bir 'puf'la kesildi sözü.

«Onda hiçbir şey görmeyenler için öyle olabilir. Biliyorsun ki o, İsa'nın simgesi, O'nun saflığının, kendini kurban edişinin...»

Ne demek olursa olsun o bir *kuzu*. Ben kuzuları bir anlamları varmışçasına bakacak kadar çok severim ama Noel-ağacı bayrağı için-hayır—»

Yine pufladı.

Will çılgınca,

«Hiçbir şey bilmiyorsun da ondan. Bildiğin şeye gül, bilmediğine değil.»

«Neyi bilmiyorum?»

«Anlamları.»

«Anlamı ne peki?»

Will onu yanıtlamaya gönüllü değildi, zor geliyordu.

Anna üsteledi,

«*Ne* demek?»

«Yeniden dirilmenin ülküsü demek.»

Anna duraladı, biraz bocaladı, bir korku geldi. Neydi bunlar? Önünde karanlık, güçlü bir şey uzanmış gibiydi. Güzel miydi bu?

Ama hayır, reddetti.

«Ne olmayı varsayarsa saysın, ayağına takılı Noel ağacı bayrağıyla aptal, saçmasapan oyuncak bir kuzu-ve birşeyler anlatmaya çalışıyorsa bundan daha başka türlü görünmeli.»

Will çılgınca sinirlenmişti. Bu şeylere duyduğu sevgiden biraz utanır, duyduğu tutkuyu gizlerdi. Bu simgelerle kendini içine atabileceği coşkudan utanırdı. Birkaç dakika vahşi, küllü bir nefretle kuzu-

dan ve şarapla ekmek ayininden nefret etti. Tüm ateşi sönmüştü, Anna üstüne soğuk su dökmüştü. Her şey tadını yitirmiş, ağzı külle dolmuştu. Öfkeden ölü gibi dışarı çıkarak onu yalnız bıraktı. Nefret ediyordu ondan. Kurşun bir göğün altındaki beyaz karların içinden yürüdü.

Anna'ysa yine ağladı, aynı şeylerin yinelenmesi acıydı ama yüreği hafiflemişti- oh, çok daha hafiflemişti.

Will eve döndüğünde Anna onunla barışmaya hazırdı. Will iç karartıcı, asık suratlı ama süngüsü düşük görünüyordu. Anna onun içinde birşeyleri az buçuk kırmıştı ama sonunda Anna'nın kendisini sevmesi uğruna ruhundaki tüm o simgeleri feda ettiğine hoşnuttu. Anna, Will istemeden başını onun dizine dayayıp kollarıyla da sarıp cüretli bir biçimde onu sevdiğinde ve Will de ona karşılık vermeyip hiçbir şey yapmadığında çok hoşuna gitti, bayıldı buna... Yine her yanını o güçlü kanın dalga dalga sardığını duydu.

Anna da Will'in gözleri ona dikildiğinde o kararlı, uzak bakışı sevdi: kararlı, yine de uzak, yakın değil, onunla olmayan bir bakıştı. Onları yakına getirmek istedi. Will'in gözlerinin onunkilerle buluşmasını, onu bilmesini istedi ama olmuyordu. Gözler kararlı, uzak ve bir atmacanınkiler kadar gururlu kaldı; bir atmacanın gözleri gibi saf ve insanca olmayan bir bakışı vardı. Anna onu sevdi, kucakladı ve bir atmaca gibi kaldırdı, ta ki çok isteklenip sabırsızlaşıncaya dek... Ne var ki sevecenlik yoktu. Anna'nın üstüne yabansı ve haşin kapanıp saldıran ve kapan bir atmaca gibi sahip oldu ona. Artık mistik değildi, Anna onun amacı, bir nesne ve avıydı. Anna kapılıp gitti, Will de en sonunda tıkabasa doydu.

Sonra ansızın Anna aynını ona yaptı. Şimdi atmaca olan oydu. Dosdoğru ona uçan bir kuşsa, bu da oyunun bir bölümüydü. Will bedeninin gururlu bir gevşeyişi ve başının yarı-tepeden bakan düşüşüyle doyuma ulaşınca; onun farkında olmaksızın, varlığının en küçük parçasını bile önemsemeksizin, istediğini alıp da rahatlayınca Anna'nın ruhu şahlandı,

çelikleşti ve ona vurdu. Will tüneğine oturup da o yapayalnız yüce, katı kibriyle çevresine sertçe şöyle bir gözatınca, Anna koşup onu oturduğu yerden çılgınca bir yana fırlattı, erkeğin o titiz payesinden onu alaşağı edip, o bozulamaz gururuna saldırdı; ta ki Will öfkeden çılgına dönüp açık kahverengi gözleri deli gibi yanıncaya dek. O gözler şimdi Anna'ya ona yöneltilmiş öfke alevleri gibi bakıyor, düşman gibi görüyorlardı onu.

Çok iyi, o düşmandı, çok iyi. O Anna'nın çevresinde sinsi sinsi dolanırken, o da Will'i gözlüyordu. O Anna'ya vurmaya kalkınca o da ona vurarak karşılık verdi.

Will müthiş kızgındı, Anna onun gereçlerini dikkatsizce bir yana kaldırıp atmış, onlar da orada paslanmıştı.

Anna,

«Öyleyse sen de onları öyle ayağımın altında karmakarışık bırakma.»

«İstediğim yere bırakırım.»

«Ben de istediğim yere fırlatır atarım.»

Will öfkesi ellerinde, Anna, ruhu zaferle kaskatı, birbirlerini dik dik süzdüler. Çok uygundular, dövüşebilirlerdi bile.

Anna dikişine döndü. Hemen çay masası toparlandı, dikişini hazırladı ve tüm ruhu öfkeyle kabardı. Will, onun haz duyuyormuşçasına kumaşı sertçe yırtarken çıkan o cırtlak sesi duymaktan ölesiye nefret ediyordu. Dikiş makinesinin sesi de buna eklenince, sonunda dayanamadı.

«Kesmeyecek misin şunu? Gündüz yapamaz mısın?»

Anna işinden başını kaldırıp düşmanca baktı,

«Hayır, gündüz yapamam, başka işlerim var, hem dikiş dikmesini seviyorum, sen de bunu engelleyemeyeceksin.»

Anna dikişlerine, ölçüp biçmeye, teyellemeye döndü; Will'se dikiş makinesi titreyerek takırdamaya başladığı an, sinirlerinin kızgınlıkla ayağa kalktığını duydu.

Ama Anna, kumaşın kıvrılıp bastırılan kenarın-

da keyifle zıplayan iğne, canlı ve durdurulamayacakmışçasına kumaşı boydan boya delerek çizerken, durumundan hoşnut, zafer coşkusu içinde ve mutlu, makineyi çalıştırıp duruyordu. Emredercesine durdurdu ansızın, parmakları becerikli, yumuşak, evin hanımının parmaklarıydı.

Will etkisiz öfkesiyle kaskatı, onun arkasında otursa bile, bu Anna'nın enerjisine titreyen bir canlılık katmaktan başka bir işe yaramıyordu. Çalışıp durdu ve ona sırtını döndü. Sabah da soğuk birkaç gerekli sözcük dışında konuşmadılar.

Will akşam eve döndüğünde, yüreği yumuşamış, onu sevmek için alev alev yanıyordu; tam yanlışın kendisinde olduğunu, Anna'nın da aynı şeyleri duymasını beklediği bir sırada, onu makinenin başında oturur, evi de kumaş kırpıntılarıyla kaplı buldu, çaydanlık daha ateşe bile konmamıştı.

Anna telaşla yerinden fırladı,

«O kadar geç oldu mu?»

Will'in yüzü yine öfkeyle katılaştı. Oturma odasına yürüdü sonra gerisin geri dönüp evden çıktı. Anna'nın yüreği ağırlaştı. Çabucak Will'in çayını hazırlamaya koyuldu.

Will yüreği kapkara, Ilkeston'a giden yolda yürüdü. Bu durumdayken hiç düşünmezdi. Beyninin kapıları sıkıca kapanır, onu da içine hapsederdi. Ilkeston'a dönüp bir bardak bira içti. Ne yapacaktı şimdi? Hiç kimseyi görmek istemiyordu.

Kendi kentine, Nottingham'a gidebilirdi. İstasyona gidip bir trene bindi. Nottingham'a geldiğinde hâlâ gidecek bir yeri yoktu ama yine de tanıdık sokaklarda yürümek daha uyumlu geliyordu. Cinnet getirmişçesine, çılgın bir tedirginlikle arşınlayıp durdu oraları. Sonra bir kitapçıda Bamberg Katedraliyle ilgili bir kitap buldu. İşte keşif diye buna denirdi! Tam ona göre bir şeydi bu! Hazinesine bakmak için sessiz bir lokantaya girdi. Sayfaları çevirip resimden resme geçerken, neşe dolu coşkularla ışıl ışıldı. Sonunda bir şey bulmuştu işte. Ruhu büyük bir doygunluk duydu. Aramış, bulmuştu. İsteklerinin gerçekleşmesi tutkusuyla dolup taşıyordu. Bunlar şimdiye dek gördü-

ğü oymaların, yontuların en iyileriydi. Kitap elinde istediği yere açılan bir kapı gibiydi. Çevresindeki her şey yalnızca bir kitap kapağına dönüşmüştü. O yoluna devam ediyordu, o güzelim kadın yontularında oyalandı. Yeniden baktığında, o kusursuz, çok güzel kıvrımlar; taçlar, bükülmüş saçlar, kadın yüzleri çevresinde durulaştı. En çok Almanların aklı öne almayan yapıtlarını seviyor, beyniyle algılamayacağı şeyleri yeğliyordu. Keşfedilmemiş ve keşfedilemeyecek olanlara bayılıyordu. Kendini olanca yoğunluğuyla resimlere verdi. Bunlar tahta yontulardı. 'Holz' sözcüğü tahta anlamına geliyor olmalıydı. Tahta yontular öylesine yüreğine göre biçimlenmişlerdi ki... Milyonlarca kez mutluydu. Dünya ne kadar keşfedilmemişti ve ne kadar kendini onun ruhuna bırakıyordu. Yaşamı elinde ne kadar heyecan verici bir şeydi. Bamberg Katedrali tüm dünyayı onun yapmamış mıydı? Zafere ulaşmış gücünü, yaşamını ve gerçeği kutlayarak, kalıtımsal olarak ona geçen sonsuz zenginlikleri kucakladı. Ama eve gitme zamanı gelmişti. Treni kaçırmasa iyi olurdu. Bu arada hep yüreğinin dibinde kımıldamadan duran bir çürük vardı ama unutulabilecek kadar kımıltısızdı. Ilkeston'a giden trene bindi.

Eli ayağı olan Bamberg Katedrali'ni taşıyarak Cossethay'a giden tepeyi tırmandığında saat on olmuştu. Daha Anna'yı tam olarak düşünmemişti. Çürüğe bastıran karanlık bir parmak, hiç düşünmeksizin onu denetliyordu.

Will evden çıkar çıkmaz Anna suçlu suçlu işe koyulmuştu. Geri döneceğini umarak çayı hazırlamakta acele etti. Ekmekleri kızartıp her şeyi hazır etti. Sonra Will gelmedi ve Anna üzüntüden, düş kırıklığından ağlamaya başladı. Neden gitmişti sanki? Neden şimdi gelmiyordu? Neden böyle aralarında bir savaş vardı? Onu seviyordu Anna —gerçekten seviyordu— neden Will ona daha incelikli daha iyi davranmıyordu.

Kederli, bekledi- derken duyguları giderek sertleşti. Kendisine haksızlık edildiğini düşünüp öfkeleniyordu, dikişine karışmaya ne hakkı vardı? Will'in

ona karışmaya hakkı olduğunu, kendisine haksızlık edildiği düşüncesiyle tümüyle çürüttü. Ona hiç karışılmayacaktı. O kendi, Will de elin adamı değil miydi?

Yine de içinde bir korku titreyişi vardı. Ya Will onu bırakıp giderse? Kendine acımaktan oturup ağlayıncaya dek, korkular, acılar üretip durdu. Onu bırakır, yada ona sırt çevirirse, ne yapardı, bilemiyordu. Bunun düşüncesi, ürpertiyor, kendini yalnız hissetmesine neden oluyor, sertleştiriyor ve yabancı, elin adamı, yetki kurmakta direnen Will'e karşı da kapalı bir kale olarak kalıyordu. Kendi olamıyor muydu? Onun gibi olmayan biri, onun üstünde yetki kurmaya nasıl cesaret ederdi? İnatçı, değişmez olduğunu biliyor, kendi için hiçbir korku duymuyordu. Duyduğu korku, yalnızca kendi dışındakiler içindi. Bu, kendi olmayan engin, yankılanan, yabancı dünya, onun erkeği biçiminde çevresine baskı yapıyor, onu etkiliyor ve içinde yer alıyordu. Will'inse öyle çok silahı vardı ki, ne yandan istese vurabilirdi.

Anna öylesine yitmiş, uzak ve genç görünüyordu ki, Will kapıya geldiğinde yüreği acımayla, şefkatle yandı. Anna korkuyla başını kaldırıp baktı, Will'i görünce şaşırdı; her şey hallolmuş gibi yüzü ışımıştı, hareketleri belirgin ve güzeldi. Bir anda, kendinden duyduğu bir utançla korku duygusu yaladı geçti.

Birbirlerinin konuşmasını beklediler.

«Bir şey yemek ister misin?»

«Ben alırım.» Onun kendisine hizmet etmesini istemiyordu ama Anna yemeğini getirdi. Bunları kendi için yapmış olduğunu görmek, hoşuna gitti. Yine o parlak lord olmuştu.

Yumuşak bir tonda,

«Nottingham'a gittim,» dedi.

Anna bir anda aşağılarcasına,

«Annene mi?»

«Hayır-eve gitmedim.»

«Kimi görmeye gittin?»

«Kimseyi görmeye gitmedim?»

«Öyleyse neden Nottingham'a gittin?»

«Gittim çünkü gitmek istedim.»

O denli aydınlık ve solukluyken yine azarladığı

için kızmaya başlıyordu.

«Kimi gördün peki?»

«Kimseyi görmedim.»

«Hiç kimseyi mi?»

«Hayır- kimi görecektim ki?»

«Tanıdığın hiç kimseyi görmedin mi?»

Sinirli bir sesle Will,

«Hayır görmedim.»

Anna ona inandı, sakinleşti.

Will, onu yatıştıracağını, gözüne gireceğini umduğu kitabı uzatarak,

«Bir kitap aldım,» dedi.

Anna resimlere tembel tembel baktı. Giysilerinin yeni ütülenmiş gibi duran kıvrımlarıyla güzel, kusursuz kadınlar... Yüreği az daha soğudu. Bunların *Will* için ne anlamı olabilirdi ki?

Will oturup onun tepkisini bekledi. Anna kitabın üstüne eğilmişti.

«Ne güzel şeyler değil mi?» Sesi güçlü, hoşnut çıkıyordu. Anna'nın yüzü kıpkırmızı oldu ama başını kaldırmadı.

Kendine karşın, onun tarafından zorlandığı için,

«Evet,» dedi. Will garip, çekiciydi ve onun üstünde bir gücü vardı.

Anna'ya yaklaşıp tatlı bir tavırla dokundu. Anna'nm yüreği çılgın, çılgınca yırtılan bir istekle çarptı. Yine de dayanıyordu. Hep bu bilinmez, hep bilinmez olandı ve Anna kendi bilinen benliğine sımsıkı sarılmıştı ama kabaran sel onu alıp sürükledi.

Birbirlerini kendilerinden geçerek tutkuyla, dopdolu sevdiler.

«Her zamankinden daha güzel olmadı mı?» dedi Anna; yeni açmış çiçek gibi ışıklar saçıyordu, yüzünde çiy taneleri gibi yaşlar vardı.

Will daha yakınına çekti onu; garip, soyutlanmış gibiydi.

Anna hoşnut, çocuksu bir sesle daha tam kurtulamadığı korkusunu anımsayıp,

«Her zaman güzel oldu,» diye bildirdi kesin bir tavırla.

Geri dönen sevgi ve çekişme sürüp gitti. Bir gün

her şey darmadağın, yaşam zehir olmuş, yıkılmış, bomboş kalmış ve ziyan olmuş görünüyor; ertesi gün yine olağanüstü, tek sözcükle olağanüstü oluveriyordu. Bir gün Anna, Will'in varlığından çıldıracağını düşünüyor, su içerken çıkardığı ses bile dayanılmaz geliyor, ertesi gün odaya girip yürümesine bayılıyor, yüreği sevinçle doluyor, Will ay, güneş ve yıldızlar oluveriyordu.

Sonunda Anna bu tutarsızlıktan sinirlendi. Güzel saatler geldiğinde yüreği bunların geçip gidiveregeğini unutmuyordu. Tedirgindi. Güvence, güvence, iç güvence, sevginin değişmezliğine duyulan güven: istediği buydu işte. Bir türlü de elde edememişti. Will'in de bunu elde edemediğini biliyordu.

Ne var ki, yine de harika bir dünyaydı ve Anna çoğu kez bu güzelliğin içinde yiter giderdi. En gamlı iniltileri bile güzel gelirdi kendine.

Çok mutlu olabilirdi, mutlu olmayı da istiyordu. Will onu mutsuz kıldığında güceniyordu ona. O zaman onu öldürebilirdi işte, öldürüp silip atabilirdi. Will'in işe gideceği saatleri iple çektiği çok olmuştu. O zaman Will'in dizginler gibi geldiği yaşamı, gevşer, Anna özgür kalırdı. Özgür, haz dolu olurdu. Her şey haz verirdi ona.

Halıyı kaldırıp, silkelemeye, bahçeye götürdü. Tarlalarda kardan yamalar vardı, hava tüy gibi hafifti. Havuzda ördeklerin bağırışdığını duydu, dünyaya bir saldırıya hazırlanıyorlarmışçasına suyu boydan boya geçtiler. Birinin belindeki tüyler kırpılmış olduğundan kahverengi kürkten uzun çoraplarla ceket giymiş gibi duran atlara baktı; kilise avlusundaki duvarın yanında durmuş bu kış sabahında öpüşüyorlardı. Onu her şeyden ayıran gittiğine göre kapak açılmıştı, her şey haz veriyordu Anna'ya, tüm evren onunla ilişki içinde, onundu.

Neşeli bir hareketlilik içindeydi. Hiçbir şey onu; tepeden kopup doludizgin gelen ve ıslak çarşafları elinden yırtarcasına çeken sert rüzgârda çamaşır asmak, onların rüzgârda flap-flap sesiyle çırpındığını duymak kadar mutlu edemezdi. Kahkahalar atıyor, didişiyor, kızıyor ama yalnızlık günlerini seviyordu.

Derken akşam olunca Will eve geliyor, Anna da aralarındaki sonsuz çekişmeden kaşlarını çatıyordu. Will eşikte dururken, Anna yüreğinin değiştiğini duyuyor, katılaşıyordu. Günün kahkahasıyla neşesi uçup gidiyor, Anna donup kalıyordu.

Bilinçsizce, bilinmeyen bir savaşı sürdürdüler. Yine de birbirlerine âşıktılar, o tutku da yerli yerindeydi ama o çekişmenin içinde tükeniyordu. O yoğun, sert, adsız savaş sürüp gitti. Çevrelerinde her şey ısıdan kızarmış, tüm dünya giysilerini atmış; yeni çıplaklığıyla korkunçtu.

Pazar günü gelip çattı, Anna'nın içine Will'in neden olduğu garip, büyümsü bir duygu yayıldı. Bundan az buçuk hoşlandı. Giderek Will'e benzemeye başlıyordu. Haftanın öbür günlerinde göğün, tarlaların ışıltısı vardı ve küçük kilise, sabahları bu kulübelerin arasında yitmiş görünüyordu ama Pazar günleri Will evde olduğunda çok renkli, yoğun bir ışıltı toprağın yüzünde toplanıyor, kilise Anna'ya büyük, her şeyin birleştiği bir yer gibi görünerek gölgelerle doluyor, içine, yanan bir maviyle alın yalazı, bir tapınma duygusu düşüyordu. Kapılar açılıp dünya yüzüne çıktığında da bu yeni yaratılmış bir dünya oluyor ve Anna, yüreği karanlığın ve tutkunun anısıyla çarparak buraya ayak basıyordu.

Pazarları çoğu kez Marsh'a çaya gittiklerinde, ışıltısını, renkli camlarını ve ezgisinin coşkusunu önceleri hiç tatmamış olduğu başka, daha aydınlık bir yaşama giriyordu. Kocası siliniyor, o da taptaze, özgür, baştan aşağı gün ışığı olan babasıyla yine birlikte oluyordu. Kocası, yoğunluğu ve karanlığıyla siliniyordu. Anna onu terkediyor, unutuyor, babasını kabul ediyordu.

Yine de genç adamla eve dönerken elini denercesine azıcık utanmış, onun koluna koyduğunda eli, boyun eğmemesini bir koz olarak kullanmaması için Will'e yakarıyordu. Will'inse aklı karmakarışıktı, kör olmuş da onunla orada olduğunu görmüyor gibiydi.

İşte o zaman korkuyordu Anna. Onu istiyordu. Will onunla ilgisini kestiğinde, korkudan çılgına dönüyordu. O kadar kolay incinir ve dışadönük ol-

masının nedeni buydu. Her şeyle ilişkisi çok yakın olduğundan, çevresindekileri, varlıkları üstünde kanat çırpıyormuşçasına çok içinde, severek duyuyordu. Ya tümü de soğur, ayrılır, korkunç bir biçimde ondan uzaklaşır, uzakta durursa ve onları bilen, onların acımasına kalmış olan o, ne yapardı?

Bu korkutuyordu onu. Kocası onun için hep kendini ellerine bıraktığı bir 'bilinmeyen'di. Geriye dönüşü olmayan açma yoluna girmiş bir çiçekti Anna. Çıplaklığı Will'in gücünde saklıydı. Peki Will kimdi, neydi? Kör bir şey, karanlık bilgisiz bir güçtü. Kendini korumak istiyordu Anna.

Sonra Will'i yine kendinde topladı ve bir süre için doydu. Ne var ki, zaman geçtikçe Will'in değişmediğini, ona yabancı, karanlık bir şey olduğunu giderek daha çok kavramaya başladı. Onu kendinin parlak bir yansıması olarak düşünüyordu. Haftalar, aylar geçtikçe Will'in onun karşıtı ve kasvetli biri olduğunu anladı, birbirlerini tamamlamıyorlardı, birbirlerinin karşıtıydılar.

Will değişmedi, apayrı, kendi olarak kaldı; onun da bir parçası, onun iradesinin bir uzantısı olmasını bekliyor gibiydi. Anna, onun, daha iyice tanımadan kendi üstünde etkinlik kazanmaya çalıştığını farketti. İstediği neydi? Zorlayacak mıydı onu?

Peki ama ya o ne istiyordu? Bunu kendi yanıtlayarak, iş dolu bir gün ve gün ışığı gibi mutlu, doğal olmak istediğini söyledi kendi kendine ama yüreğinin ta içinde Will'in, onun karanlık, aykırı bir şey olmasını istediği duygusu vardı. Bazen Will onu örten, boğan bir karanlığa dönüştüğünde Anna dehşetle karşıkoyuyor, vuruyordu. Vuruyor, kanatıyor o da kötü biri olup çıkıyordu. Anna ondan korktuğu, onunla hep korkuda birlikte olduğu için Will kötüleşiyor, zarar vermek istiyordu. İşte o zaman aralarındaki savaş acımasızlaşıyordu.

Anna titremeye başlıyor, Will'in içinden onun üstüne atılmak geçiyor, eli ayağı boşanıyordu. Anna onu terketmek, karanlığın murdar köpeklerinin yutması için bir av gibi ortada bırakmak istiyordu. Will'in onu dövmesi, kendisiyle kalmaya zorlaması

gerekti. Bu arada Anna ondan kendini kurtarmak için didiniyordu.

Artık yollarına gölgeler içinde, kanla kirlenmiş, yaşamı çok uzaklarda duyarak ve birbirlerine el uzatamaksızın devam ediyorlardı. Ta ki Anna yorulduğunu hissedinceye dek. Bir noktadan sonra Will'den tümüyle koparak duygusuzlaştı. Will'se her an öldüresiye patlamaya hazırdı. Anna'nın yüreği ayaklanıp Will'i terketti ve Anna kendi yoluna gitti. Açık seçik neşesinde, Will'in ruhunu karşı olmanın karasına büründüren bir şey vardı ve Anna yaralı gibi titriyordu.

Anna, Will için güneşte açan bir çiçek gibi güzel, parlak, ışıl ışıl, çok değerli olduğunda o tertemiz sevgi güneşin ışıklarıyla içeri dolar ve öylesine yoğun olurdu ki, Will dayanmakta güçlük çekerdi. O zaman ruhunun altı tane coşku dolu kanadı varmışçasına şükran duygularına gömülüp kalır, bu duygunun dimdik alevinde durup Yaratılış'ın atan damarından geçerken Kaadir-i Mutlak'tan gelen görkemli parlaklığın, içinde bir nabız gibi attığını duyardı.

Hep Anna'ya gücün korkutucu alevi gibi görünüyordu. Bazen eşikte yüzü aydınlanmış dururken, Anna'ya bir müjde (Tebşir) meleği gibi görünür, yüreği hızla çarpmaya başlardı ve kuşkuyla izlerdi onu... Korktuğu, karşıkoyduğu gizemli, alev alev bir varlığı vardı Will'in. Cebrail'in huzurunda gibi onun emrini bekliyor, iradesini duyuyor ve hizmetinde titriyordu.

Sonra bunların tümü de geçti. Will onu çocuksuluğu, ona garip gelen davranışları, kendi ruhundan farklı olan ve yapay davranışlarında onu gerçeğe çeken ruhunun şaşırtıcılığı; Anna'ysa Will'i bir iskemleye kendini koyverip oturuşu yada aç ve açık yüzüyle kapıdan giriverişiyle sevdi. Onun çın çın çınlayan hırslı sesiyle ondaki o bilinmeyen noktayı ve kesin sadeliği sevdi.

Yine de, ikisi de tam tatmin olmuş sayılmazlardı. Will bir noktada Anna'nın ona saygı duymadığını hissediyordu. Anna Will'i ona bağlı olduğu de-

recede sayıyordu. Kendinin ötesinde ne olduğuysa, umurunda bile değildi. Will'in kendinde neyin adına davrandığına aldırmıyordu. Aslında Will'in de bunu bilmediği bir gerçekti ama Anna ne yaparsa yapsın, gerçekte Will'i onurlandırmıyordu. Bir dantel-desencisi olarak işine ilgi göstermediği gibi, evin ekmeğini kazanan olarak da onu önemsemiyordu. Yalnızca her gün büroya gidip çalışmasının Anna' dan saygı yada özel bir tavır görmeye hak kazandırmadığını biliyordu. Daha çok, bunun için aşağı görüyordu Will'i. Will'se önceleri onu küçük düşüren bir şeymişçesine çılgına çevirmesine karşın, şimdi bu yüzden seviyordu onu.

Daha derinde olansa, Anna'nın kısa bir süre sonra Will'in derindeki duygularıyla savaşmak zorunda kalmasıydı. Onun yaşam, toplum, insanoğluyla ilgili düşüncelerinin onca pek anlamı yoktu: bunları önemsemeyecek kadar doğru yoldaydı. Bunlar onu sıkan şeylerdi. Bu konuları onun ötesinde yargılardı Anna ama eninde sonunda Will kendisininmişçesine onun yargılarını benimsedi. Sorun burada değildi. Will'in ona duyduğu husumetin kökleri, Anna'nın, onun ruhuyla alay etmesinde yatıyordu. Will'in düşünceleri olgunlaşmamış ve aptalcaydı. Yine de bazı şeylere tutkuyla sarılmıştı. Kiliseye bayılıyordu. *İnandığını* Will'den çekip çıkarmaya çalışsa, Anna'yla ikisi çok geçmeden kendilerini bembeyaz bir öfkenin içinde buluyorlardı.

Will, Kana'da suyun şaraba döndüğüne inanıyor muydu? Anna olaya tarihsel bir açıdan yaklaştı: O kadar yağmur suyu- baksana- üzüm suyu, şarap olabilir miydi? Bir an için Will aklın açık gözleriyle gördü ve hayır dedi, açık beyni bir an için Anna'yı yanıtlayarak, bu düşünceyi reddetti. Hemen ardından tüm ruhu, bu kutsallığı bozduğu için kendine karşı çılgın bir nefretle bağırıyordu. *Onun için* doğruydu bu. Beyni bir anda sönmüş, kanı başına çıkmıştı. Kanında, kemiklerinde o sahneyi, düğünü; küçük fıçıdan alınan suyun kırmızı şaraba dönüşmüş olarak getirilişini ve İsa'nın, Annesi'ne 'Kadın, ben seninle ne yapayım?- daha benim saatim gelmedi'

dediğini duymak istiyordu.

Sonra da:

'Annesi hizmetçilere dönüp, «ne dediyse yapın» dedi.'

Brangwen bayılıyordu buna; iliklerinde kemiklerinde duyuyordu bunu, bırakamazdı yitip gitsin... Yine de Anna bırakması için zorladı onu. Bu kör bağlarından nefret ediyordu.

Su, bildiğimiz su, ansızın varlığını değiştirerek, başka bir şeyle karışmadan hiç de doğal olmayan bir biçimde şaraba dönüşebilir miydi? A, yo, Will de bunun yanlış olduğunu biliyor olmalıydı.

Anna yine o çırpıntılı, düşmanca bakan, nefret dolu, yakıp yıkan çocuk oldu. Will inatçı ve ölüydü. Yalanı kendi öz varlığı veriyordu ona. Öyle olduğunu biliyordu: şarap şaraptı, su da su, sonsuza dek: su şarap olmazdı. Mucizeler gerçek olaylar değillerdi. Anna yok ediyordu Will'i. Kapkaranlık, yokolmuş dışarı çıktı, ruhu damarlarında atıyordu. Ve ölümü tattı; çünkü yaşamı, bu sorulmamış kavramlarda biçimlenmişti.

Anna'ysa, yine bir başına, çocukluğunda olduğu gibi, bir yere gidip ağladı. Umurunda değildi, suyun şaraba dönüp dönmediği umurunda bile değildi. İstiyorsa inanmıştı ama kendi kazanmıştı, biliyordu. Küllü bir içine çekilmişliğe kapanıp kaldı.

Bir süre soluk bir mutsuzluk yaşadılar. Derken yaşam geri gelmeye başladı. Will, hiçbir şey olmasa bile isteklerinde dirençliydi. Aziz Yuhanna bölümünü bir kez daha düşündü. Büyük bir sancı duydu. 'Ama sen, iyi şarabı şimdiye dek sakladın.' —En iyi şarap— Genç adamın yüreği; her ne denli bilgi pek doğru sayılmıyor, yüreğinde biraz kaçamaklı bir yer tutuyorsa da bir zafer duygusu ve büyük bir özlemle yanıtladı. Hangisi daha güçlüydü? Yadsımanın acısı mı, yoksa onaylamak için duyulan tutku mu? İnatçı, isteklerinde direten biriydi Will ama bundan böyle mucizeleri doğru olaylar olarak kabul etmeyecekti artık.

Pekâlâ, doğru değildi, su şarap olmamıştı. Şaraba dönüşmemişti su ama hep ruhunda su, şaraba

dönüşmüş olarak yaşayacaktı. Gerçekse, dönüşmemiş olmasıydı. Ruhu içinse, dönüşmüştü.

«Şarap olmuş olsa da olmasa da beni ilgilendirmiyor,» dedi sonunda, «bu olayı olduğu gibi kabul ediyorum.»

Anna çabucak, umutla,

«Olay *ne* peki?»

«İncil.»

Yanıt onu kızdırdı, Will'i küçümsüyordu. İncil için sorular sormazdı pek ama, Will onu küçümseme duygusuna itiyordu.

Yine de Will İncil'le; o yazılmış mektupla pek ilgilenmiyordu. Anna'yı tatmin edememesine karşın, Anna onun içinde gerçek birşeyler olduğunu biliyordu. Dogmacı biri değildi, suyun şarap olması *olayına* inanmıyor, bundan bir öykü yaratmak da istemiyordu. Tümüyle eleştirisiz, kişiseldi. Yazılı olanlardan kendi için değerli olanı alıyor, ruhuna ekliyordu. Beyniniyse, uyumaya bırakıyordu.

Bu nedenle Anna acı davranıyordu ona. Beynini uyumaya bırakmış olması, bu insan olan, insanoğlunun olan şeyi kullanmaması demekti. Yalnızca kendini önemsiyordu. Bir Hıristiyan değildi o. Üstelik İsa, insanların kardeşliği üstünde çok durmuştu.

Anna nerdeyse kendine karşı çıkarak, insanın bilgisine tapmaya sarıldı. İnsan, beden olarak ölüyordu ama bilgisiyle ölümsüzdü. İnancı, böylesine, tümüyle soyut ve kesin, açık belirtilmemiş biçimdeydi. İnsan beyninin her şeye gücü yeteceğine inanıyordu.

Öte yanda Will, yeraltında yaşayan bir yaratık gibi kör, insan beynini görmezlikten geliyor ve kendi karanlık ruhlu tutkularının peşinde, kendi burnuyla kazdığı tüneli izliyordu. Anna'ya çoğu kez boğulacakmış gibi geliyor ve dövüşüyordu onunla.

Sonra da Will, kör olduğunun bilincinde, tutkunun doğurduğu korkular içinde kendinden geçerek, çılgınca karşılık veriyordu. Aptalca şeyler yapıyor, haklarında direterek eski, evin beyi pozunu benimsiyordu.

«Benim istediğimi yapacaksın.»

«Aptalsın sen, aptal!»

«Sana bu evde kimin sözü geçer, göstereceğim.»

«Aptal, aptal! Senin gibilerin düzinesini piposunda içip de külünü parmağının ucuyla silkeleyecek babam gibi bir adam tanıdım ben. Senin ne aptal olduğunu bilmez miyim ben!»

Will kendi de ne aptal olduğunu biliyor, bundan da sıkılıyordu. Yine de ikili yaşamlarının gemisini sürmeye çalışıyordu. Kendi durumunu geminin kaptanı olarak saptamıştı ama bu kaptanla bu gemi sıkıyordu Anna'yı. Toplumun büyük filolarını oluşturan sayısız evcil teknelerden birinin kaptanı olarak önemle düğümlenmek istiyordu Will. Bu, Anna'ya boşlukta itişip kakışan gülünç bir kayıklar armadası olarak görünüyor, Will de utanç ve öfkeden kapkara kesiliyordu. Anna'nın babasının hiçbir güç kanıtına gerek duymaksızın evin erkeği olduğunu utanarak farkediyordu.

Yanlış rotadaydı ve seferi bırakmak zor geliyordu. Büyük bir sürüklenişin içinde büyük bir utanç duyuyordu. Sonra boyun eğdi, evin-beyi-öyküsüne de bir son verdi.

Yine de istediği bir şey, bir tür beylik vardı. Utandırıcı ve değersiz olana alçalışlarından sonra yine doğrulup, aynı inatçılıkla, yeniden başlama yetisindeki güçle bir kez daha ruhunun gizli tutkularını gerçekleştirmede o erkek gururuyla yola koyuluyordu.

İyi başlıyor ama hep ikisini de çılgına çeviren bir savaşla sona eriyordu. Will anlatıyor, Anna ona hiç saygı göstermiyor, azarlarcasına boş kahkahalarla gülüyordu. Onca, Will'i sevmesi yeterliydi.

«Neye saygı?» diye soruyordu.

Ama Will hep yanlış yanıtı veriyordu ve Anna beynini o kadar yormasına karşın bir türlü onun ne dediğini anlamıyordu.

«Neden oymalarını yapmıyorsun? Adem'le Havva'nı bitirsene.»

Aslında Adem'le Havva'yı Anna'nın umursadığı yoktu, Will de tek bir çentik bile yontmamıştı. Anna Havva'yla alay ediyor,

«Küçük bir kuklaya benziyor. Neden bu kadar küçük? Adem'i Tanrı kadar büyük yapmışsın, Havva'ysa bebeğe benziyor,» diyor ve «Kadının Erkeğin kaburga kemiğinden yaratıldığını söylemek küstahlıktır,» diye sürdürüyordu konuşmasını.

«Her erkeğin kadından doğduğu düşünülürse, erkeklerin ne kadar küstah, dediğim dedik yaratıklar olduğu anlaşılır.»

Bir gün yine yontusunda çalışmaya uğraşmış, başarılı olamamış, beli ağrılı alevler içinde yanarken, öfkeyle tüm panoyu parçalayıp aşağı indirdi ve ateşe attı. Anna bilmiyordu bunu. Birkaç gün Will çok suskun, başı önünde dolaşıp durdu.

«Adem'le Havva nerde?»

«Yandı.»

Anna ona baktı.

«Ama o senin oymandı.»

«Yaktım.»

«Ne zaman?»

Anna inanmadı ona.

«Cuma gecesi.»

«Ben Marsh'dayken mi?»

«Evet.»

Anna başka hiçbir şey söylemedi.

Will işe gittikten sonra gün boyunca ağladı ve ruhu biraz dinginleşti. Bu son acının külleri arasından sevginin yeni, kolayca kırılabilecek başka bir alevi başgöstermişti.

Bir bebeği olduğu ansızın içine doğuverdi. Sezgi ve büyük bir şaşkınlıkla içinin titrediğini duydu. Bir çocuk istiyordu. Tüm küçük şeylerden duygulanmasına karşın, çocukları çok sevdiğinden değil de, çocukları olmasını istediği için. Ve yüreğinde, kocasını kendisiyle bir çocukta birleştirmek için belli bir açlık duyduğu için...

Oğlan istiyordu. Bir oğlanın her şey demek olacağını hissediyor, kocasına söylemek istiyordu ama bu öylesine incecik, titrek ve özel bir şeydi ki; ve kocası bu aralar öylesine katı ve uzaktı ki... Anna uzaklara gidip, ağladı. Güzel bir fırsat ziyan oluyor, yaşamının en güzel anlarından birinde tomurcuğu

don çalıyordu. Giziyle yüklü ve ürkek dolaşıp duruyor; ah! en tatlı dokunuşuyla ona dokunmak, kasvetli, duyarlı yüzünün dikkatle onu dinlediğini görmek istiyordu. Ona yaklaşmasını, sevecenliğini bekledi durdu ama o hep kırıcıydı, Anna'yı itip kakıyordu.

Ve bu gizlilikten tomurcuklar büzüştü, Anna'nın umudu kırılmıştı. Marsh'a gitti.

«Ee?» dedi babası, «seni kemiren ne, söyle bakalım?» Ona şöyle bir gözatmış ve bir bakışta görmüştü.

Onun özenli sevgisi Anna'nın gözlerini yaşarttı.

«Hiçbir şey.»

«İkiniz gemiyi yürütemiyor musunuz?»

Anna titreyerek,

«Öylesine inatçı ki,» dedi ama ruhu direndi.

«Evet, ve ben böyle olan birini daha tanıyorum.»

Anna hiç sesini çıkarmadı.

«Mutsuz olmak istemezsiniz değil mi? Bir hiç uğruna hem de...»

«O mutsuz değil ki.»

«Yaşamım üstüne bahse girerim ki hiçbir şey yapamasan bile onu bir köpek kadar mutsuz etmeyi becerebilirsin. Bu işte uzmansındır yavrum.»

Anna karşı koydu,

«Onu mutsuz edecek hiçbir şey yapmadım ben.»

«Aa, yo- A yo! Pamuk gibisindir sen.»

Azıcık güldü Anna.

«Mutsuz olmayı *benim* istediğimi sanma sakın, istemiyorum.»

Brangwen kısaca,

«Buna inandık bile. Üstelik onu havuzda neşeyle sıçrayan bir balığa benzetmeye de niyetin yok.»

Bu düşündürdü onu. Onu böylesine neşelendirmeyi *amaçlamadığını* keşfetmek şaşırtıcı olmuştu.

Annesi geldi, dereden tepeden konuşarak çaya oturdular.

«Unutma yavrum, her şey *senin* elinin uzanmasını yada çekilmesini bekliyor değil. Bunu ummamalısın. İki insan arasında en önemli şey sevginin kendisidir, ne sen ne de o. Bu, ikinizin birlikte yaratma-

sı gereken üçüncü bir şeydir. Senin keyfine göre olmasını bekleyemezsin.»

«Ben de öyle düşünmüyorum zaten. Öyle olsaydı yanlışının nerde olduğunu çoktan bulurdum. Elimi bir şey almak için *uzatsam* hemen ısırılıyor, gerçekten...»

«Öyleyse elini uzattığın yere dikkat et,» dedi babası.

Anna çiçeği burnunda evlilik yaşamının acıklı öyküsünü böylesine ılımlı karşıladıkları için biraz kızmıştı.

Babası alnını üzüntüyle kırıştırarak,

«Erkeğini yeterince seviyorsun. Önemli olan da budur.»

«Onu gerçekten seviyorum bunun için de o iki misli ayıp ediyor. Ona söylemek istiyorum- dört gündür ona söylemek için bekliyorum-» yüzü titremeye başladı, gözlerine yaş doldu. Annesiyle babası sessizce onu izlediler. Anna konuşmasını sürdürmedi.

«Neyi söylemek için?» diye sordu baba.

Anna ağlayarak,

«Bir çocuğumuzun olacağını... Ve o hiç ama hiç izin vermedi buna, bir kez bile... Ben ona yaklaşayım dedim, bana korkunç davrandı, ona söylemek istedim, istedim ama o bırakmadı- bana çok acımasız.»

Yüreği yarılıyormuş gibi ağlıyordu. Annesi yanına gidip, kollarını dolayarak göğsüne bastırdı, rahatlattı onu. Babası kaşlarını çatmış, alnı kırış kırış her zamankinden daha soluk bir yüzle oturuyordu. Yüreği kuzenine duyduğu nefretle katılmıştı.

Öykü ağlayarak boşaltıldıktan, rahatlık sağlandıktan, çaylar da yudumlandıktan sonra bu küçük çembere dinginliğe benzer bir şey geldi. Will Brangwen'in gelebileceği düşüncesi pek de hoşnutlukla kabul edilmiyordu.

Will eve giderken Tilly onu gördü ve masanın başında oturmakta olan küçük topluluk hizmetçi kadının cırtlak seslenişini duydular:

«İçeri gelsene Will, Anna burada.»

Birkaç dakika sonra delikanlı girdi.

Sert, kaba bir sesle,

«Burada mı kalacaksın?»

Orada bir giyotin gibi duruyordu. Anna titreyerek yaşlara gömüldü.

«Otursana,» dedi Tom Brangwen, «biraz boyun kısalsın.»

Will Brangwen oturdu. Havada garip birşeyler sezinlemişti. Koyu renk kaşlıydı ama gözlerinin; onda bir güzellik olan ve Anna'yı çok kızdıran, yalnızca uzaktakileri görüyormuşçasına keskin, kararlı, sert bir bakışı vardı.

Anna kendi kendine,

«Neden hep beni yadsıyor?» dedi, «ben neden onca bir hiç'im?»

Tom Brangwen mavi gözlü ve sıcacık, delikanlının karşısına oturdu.

Genç koca karısına,

«Çoktandır mı buradasın?»

«Pek çok olmadı.»

Tom Brangwen,

«Al çayını delikanlı. Geldiğin an, gitmeyi mi düşünüyorsun?»

Havadan sudan konuştular. Açık kapıdan batan günün ışıkları yere boşalıyor, parlıyordu. Gri bir tavuk hafifçe bir ayağını atarak kapıda belirdi; bir şeyler gagalıyor, ibiğiyle gerdanındaki sarkık derinin arasından görünen ışık orada burada birşeyler yanıyormuşçasma lekeler bırakıyordu; yürüyerek gri bedenli bir hayalet gibi yokoldu.

Anna onu izliyordu, ekmek kırıntıları attı ve içindeki çocuğun alevlendiğini duydu. Yine unuttuğu, uzakta kalmış o kavurucu şeyleri anımsamıştı.

«Ben nerede doğmuşum anne?»

«Londra'da.»

«Babam—» ondan tümüyle yabancı birinden söz edercesine konuşuyordu: kendisiyle onun arasında bir bağ kurmamıştı hiç- «esmer miydi?»

«Koyu kahverengi gözleri, koyu renk saçlarıyla terütaze bir teni vardı. Çok gençken iyiden iyiye kel kalmıştı.» Annenin eski, yalnızca düş gücüne dayanan bir öykü anlatıyormuşçasına bir tavrı vardı.

«Yakışıklı mıydı?»

«Evet- çok yakışıklıydı- biraz ufak tefekti. Ona benzeyen tek bir İngiliz'e bile rastlamadım.»

«Neden?»

«Onun—» anne eliyle çabucak canlı bir hareket yaptı,- «yaşam dolu ve durmaksızın değişen bir yanı vardı- hiçbir zaman hep aynı kalmazdı. Olduğu yerde bile uzun süre durmazdı- durmadan akan bir nehir gibiydi.»

Delikanlının beyninde bir şimşek çaktı- Anna da akan bir nehir gibiydi. Bir anda yenibaştan sevdi onu.

Tom Brangwen korkmuştu. Kadınlarının yaşamlarında rastladıkları, sonra da ayrıldıkları gelmiş geçmiş erkeklerden, yabancılardan sözedermiş gibi konuştuklarında yüreği hep korkuyla, bilinmeyenin korkusuyla dolmuştu.

Odada, tümünün de yüreklerini bir suskunluk ve yalnızlık bastı. Ayrı yazgıları olan apayrı kişilerdi. Neden biri, öbürü üstünde hakkı olduğunda direten yabansı ellerine kendini bırakmak için ötekini arasındı?

Keskin, küçük bir ay, ilkbaharın alacasında yerini alırken iki genç evlerine gittiler. Daha yüksekte ağaç kümeleri sallanıp duruyor, küçük kilise tepenin üstünde gölgeler içinde sivri, dikiliyordu: toprak koyu mavi bir gölgeydi.

Uzaklığından kurtularak elini hafifçe Will'in koluna koydu Anna ve uzaklardan onun dokunduğunu duydu Will. Karşıt düşünce ufukları boyunca alacakaranlığa dokunarak, elele yürüdüler. Koyu mavi akşam alacasında ardıç kuşlarının bağırışları duyuluyordu.

Anna uzaklardan,

«Sanırım bir çocuğumuz olacak Will.»

Will titredi, parmakları onunkilerin üstünde konetlendi.

«Neden?» diye sordu, yüreği çarpıyordu. «Bilmiyor musun?»

«Biliyorum.»

Başka bir şey konuşmadan aksi çevrenlerde, ara

larındaki boşluk boyunca elele iki ayrı insan olarak yürüdüler. Will üstüne, görülmeyenden güçlü fırtınalar esmişçesine titriyor, korkuyordu. Yalnız olduğunu bilmek korkutuyordu onu. Anna'nın dünyanın kendi payına düşen öbür yarısında istekleri gerçekleşmiş, bir başına ve doygun olduğunu bilmesi, kendini yalnız hissetmesine neden oluyordu. Dışlanmış olduğunu bilmeye dayanamıyordu. Neden her zaman *'onunla birlikte olan'* olamıyordu? Ona çocuğu veren kendisiydi. Neden Anna onun yanında, onunla olamasındı? Neden Will bu ayrılığa gömülsün, neden Anna onunla yakın, çok yakın, en yakın olmasındı? Anna onunla birlikte olmalıydı.

Will onun parmaklarını kendininkilerinin içinde sıktı. Anna onun ne düşündüğünü bilmiyordu. Rahmindeki gebelikten yüreğine dolan ışığın parlaklığı öylesine güzel, öylesine göz kamaştırıcıydı ki... Kendisiyle övünerek yürüdü; ardıçların, vadiden geçen trenlerin ve kentin uzaktan gelen ölgün sesleri onun için Meryem Ana'nın şükran ilahisiydi.

Yine de suskunluk içinde savaşını sürdürüyordu Will. Önünde ona engel olan, ona acı veren, çılgına çeviren, karanlığın katı duvarı dikilmiş gibiydi. Gözlerinin çıplak karanlığı görmemesi, görememesi için Anna'nın ona gelmesini, onu bütünlemesini, onun önünde durmasını istiyordu. Anna'nın gelip onu bütünlemesinden başka hiçbir şeyin önemi yoktu. Artık kendini sınırlamak gibi berbat bir duygudan kurtulmuştu. Yolun sonuna, yarım yamalak ve karanlığı yaratıcılığa çevirememiş olarak ulaşmış gibiydi; Anna'nın gelip onu kurtarmasını, bütünle birleştirmesini diliyordu.

Ne var ki, kendi içinde bir bütündü Anna, Will'se kendi gereksiniminden, ona duyduğu çaresiz gereksinimden utanıyordu. Ona gereksinimi, bu gereksinimden duyduğu utanç, bir delilik gibi ağır, üstüne asılıp kalmıştı. Yine de Anna'nın durumuna duyduğu saygıdan, o çocuğuyla yanıbaşında durduğundan, sessiz, nazikti.

Anna'ysa boşalan güneş ışıkları altında mutluydu. Kocasını bir varlık, gönül borcu duyduğu biri

olarak seviyordu ama şu an için gereksinimi doyurulmuştu ve artık yalnızca, düşüncelere dalmadan, hoşnutlukla, neşeli bir mutluluk içinde kocasını elinden tutmak istiyordu.

Will'in çoğaltılmış resim türleri arasında Fra Angelico'nun 'Kutsanmışların Cennete Girişi' adlı yapıtının ucuz bir baskısı da vardı. Bu, Anna'yı neşeyle dolduruyordu. Kutsanmışların ışığa, meleklerin gerçek, gerçek ezgisine doğru yürürlerken o güzelim, tertemiz elele tutuşuşları mutluluktan ağlatıyordu onu. O çiçeksilik, vuran ışıklar, ellerin zinciri onun için fazlaydı, fazla saftı.

Gün günden, Cennetin kapısından gelen ışık çoğaldı ve Anna o ışıltının içine girdi. İçindeki çocuk, Anna'nın kendisi bir güneş ışığına dönüşünceye dek parladı; bahçenin ucundaki kocaman fındık çalılarının üstüne dökülmüş, titrek haleleri içinde yüzermiş gibi duran söğüt çiçekleri, kuşun biri dalına yapışmış yerleşirken kara porsuk ağaçlarından ateş gibi patlayan minik toz bulutçuklarıyla dışarda dolanıp duran aylak gün ışığı ne tatlıydı! Bir gün çitlerin dibinde mavi çan çiçekleri beliriyor, derken çayırlarda cennet taamı gibi altın, kızıl sığırkuyrukları kıvrılarak uzanıyordu. Anna yoğun, doygun bir sarhoşlukla yalnızlık içindeydi. Nasıl da mutluydu ve yaşamak nasıl da görkemli bir şeydi! Kendini, kocasını, sevginin, varetmenin tutkusunu ve tüm bunların çevresinde yaşadığını, beklediğini, arıtan bir ateşle tutuştuğunu bilmek... Bu ateşten bir kez çocuğuyla birlikte, tertemiz, kocasına âşık, bir sürü melekle elele, altın ışıklar saçan dinginliğe ulaşmak için geçmişti. Boynunu tarlalardan gelen rüzgâra doğru kaldırdı; onu nazlayan sevgili eller gibiydi. Çuhaçiçekleriyle elma çiçeklerinin kokusunu içti.

Tüm bu mutluluğun içinden kara bir gölge, utangaç, yabansı bir sıkıntı canavarı şöyle bir dolanıp gözden yitiyor, havadaki incecik örümcek ağı iplikleri gibi gözlerinin önünde uçuşup korkutuyordu onu.

Will gece eve geldiğinde Anna korkuyordu. Öyleyken korkusu suskundu, o gölge de yaklaşmıyor-

du. Will'se nazik, alçakgönüllüydü, kendini tutuyordu. Anna'nın üstündeki elleri çok tatlıydı, Anna çok sevdi; ne var ki, karanlığı ve öte-dünyayı Will'in yumuşak, şimdilik barış yapmış ellerinde hâlâ duyduğundan, yaşadığı haz acı kadar kesindi.

Yaz bir mucize sessizliğiyle sürüklenip geçti; Anna hemen hep yalnızdı. Bu arada o olağanüstü, bitip tükenmez sarhoşluk sürüyordu, bardaktan boşanırcasına yağan yağmurlarla yıkanan güllerin tümü de bahçede açmış, güze sürüklenen yazda uzun, buğulu, altın bir gün kapanmaya başlamıştı. Batıda kızıl bulutlar tütüyor, gece yaklaştıkça tüm gökyüzü tütmeye, kaynamaya başlıyordu; ay, kayan buğuların üstünde ak, göz kamaştırıcı, gece tedirgindi. Ansızın gökte açık bir pencerede belîren ay, yükseklerden bir tutsak gibi aşağı, yeryüzüne baktı. Anna uyuyamıyordu, kocasında garip, karanlık bir gerginlik vardı.

Will'in onun üstündeki iradesini zorladığının farkına vardı; orada içine kapanık ve gergin yatarken bir şey, istediği bir şey vardı. Anna'nın ruhu yorgunlukla iç geçirdi.

Her şey öylesine belirsiz ve güzeldi ki, Will onu katı, düşmanca gerçeğe uyandırmak istiyordu ama Anna direnerek geri çekildi. Yine de hiç sesini çıkarmadı Will; ama Anna bu gerginliğin farkına varıncaya değin kocasının gücünün onun üstünde direttiğini duyuyordu; sonunda bu tükenişe karşı bağırdı. Will onu zorluyor, zorluyordu, Anna'ysa gebeliğinin neşesini, karmaşıklığını ve saflığını yaşamayı öylesine istiyordu ki... Will'in acı-çürütücü sevgisini yaşamayı, onun içine boşalmasını, içini yakmasını istemiyordu. Neden buna katlanması gerekseydi? Neden, ah! neden Will de hoşnut, rahat, dengeli değildi?

O günlerde, Will'in iradesinin o kapkara sıkıntısıyla Anna'yı aşırı derecede yönettiğinde Anna; saatlerce pencerenin önünde oturup yağmurun porsuk ağaçlarına yağmasını izledi. Üzgün değildi, dalgın, rengi uçmuş, oturuyordu. Yüreğinin altındaki çocuk, sürekli bir sıcaklıktı. Hiç kuşkusu yoktu, üstündeki

bu baskı yalnızda dışardandı, ruhunun hiç bağı yoktu.

Yine de yüreğinin içinde hep o aynı gergin, kuruntulu, zorlayıcı duygu vardı. Güvencede değildi, hep açıkta, saldırıyla karşı karşıyaydı. İçinde bir dolu dinginlik ve kutluluk özlemi vardı. Bu öylesine yoğun- yoğun bir özlemdi ki...

Belli belirsiz Will'in her zaman tatmin olmadığını, hep ondan bir şeyi zorlayarak aldığını seziyordu. Ah, onunla kendi usulünce başarılı olmayı ne kadar isterdi! Will olanca katlanılmazlığıyla oradaydı işte. Anna da onun içinde yaşıyordu. Onunla barış içinde olmayı öyle çok istiyordu ki.. Barış içinde... Seviyordu kocasını. Yüzünde garip, dalgın bir anlatımla gece olup gelmesini bekledi.

Geldiğinde, elleri çiçekler, ışıltılar, saflıkla doluymuşçasına, sevgiyle doğruldu. Will'in yüzünden karanlık bir kasılma geçti. Tertemiz sevgisiyle parlayan çiçek gibi yüzüyle ona bakarken Will'in yüzü karardı, kasıldı ve kötülük, kaşlarında toplanarak gözleri yan döndü; o, yana bakarken Anna gözlerinin akını gördü. Elleriyle dokunarak bekledi ama Will'in bedeninden Anna'nın ellerine ona duyduğu isteğin o acı kemirici şaşkınlığı, onu daha çiçeklenmemiş bir tomurcukken yakarak, yayıldı. Anna büzüldü, kendini korumak için dizleri üstünden doğrularak, ondan uzaklaştı. Bu büyük bir acı verdi ona.

Will için de bir acıydı. Anna'nın yüzündeki parlayan, çiçek gibi sevgiyi görmüştü, bunu istemediği için de yüreği kapkaraydı. İstediği bu değildi- bu değildi. Bu çiçeksi saflığı istemiyordu o. Doymuyordu. Doyumsuzluğun acısı ve fırtınası durmaksızın işkence ediyordu. Neden Anna doyurmuyordu onu? Oysa o Anna'yı doyuruyordu. O doygun, dingin ve saf, cennetinin kapılarını kapamış yaşıyordu.

Oysa Will, doyumsuz, istediğine ulaşamamış, işkence içinde acı çekiyor, istiyor, istiyordu. Onu doyurmak Anna'nın göreviydi: öyleyse yapsındı. Öyle çiçekli ellerle saf sevgiler taşıyarak gelmesindi. Gelirse her şeyi bir yana atar, çiçekleri de ayakları al-

tında çiğnerdi. Onun o çiçeksi, saf neşesini yok ederdi. Ondan doyum beklemek hakkı değil miydi, yüreği o tutkuyla yırtılmıyor, ruhu doyumsuzluğun kara acısıyla dolmuyor muydu? Öyleyse onun yaşadığı doyumu Will de yaşamalıydı. O, Anna'ya onun doyumunu vermişti, o da kalkıp kendine düşeni yapmalıydı.

Will kötü davranıyordu ona ama bu arada da hep utanıyordu. Utanınca da daha kötü oluyordu. Utandığından, onsuz doyuma ulaşamıyordu, yapamazdı bunu. Anna önemsemiyordu onu. Will prangalara vurulmuş, acının karanlıklarındaydı.

Anna yeniden çalışmaya başlaması, tahta oymalarını yapması için yakardı ona ama Will'in ruhu kapkaraydı. Adem'le Havva panosunu yoketmişti. Yeniden başlayamıyordu, her şey bir yana bu durumdayken başlayamazdı.

Will kendinden kurtulmadığı sürece Anna için bu işin sonu yoktu. Bu sıkıntının içinde bir özelliği, biçimi olmaksızın, bir fırtınanın ortasında uçan sıcak, ışık saçan bir bulut gibi özleyerek yaşamayı sürdürecekti. O ılık belirsizliğinin içinde kendini öylesine verimli duyuyordu ki, onu rahatsız ettiği ve onu yıkmak istediği için ruhu Will'e haykırıyordu. Hâlâ eski coşkularının yinelenmesi biçiminde coşku anları oluyordu. Yatak odasının penceresi önünde oturup aralıksız yağan yağmura bakarken, ruhu çok uzaklara gidiyordu.

Gururla ve garip bir hazla oturuyordu. Birlikte sevinecek biri olmazsa, doyumsuz ruh da dansedip oynamak isterse o zaman 'Bilinmeyen'in önünde dansederdi insan.

Anna ansızın yapmak istediğinin bu olduğunu keşfetti. Öylece, olduğu gibi ve çocuğuyla irileşmiş; elleriyle bedenini onu seçmiş olan 'Görünmeyen'e, görünmeyen Yaratıcı'ya kaldırarak yatak odasında kendi kendine dansetti.

Bunu kimsenin bilmesine izin vermeyecekti. Gizlice dansetti ve ruhu neşeyle yükseldi. Yaratıcı'nın önünde giysilerini çıkartıp kocamanlığının gururuyla dansetti.

Bitmesi şaşırttı onu. Ürkmüştü, korkuyordu. Kendini neye açmıştı? Bunu kocasına söylemeyi yarın yamalak istiyor, ondan çekiniyordu.

Hep kendi kendine koşuştu. Tanrı'nın önünde her şeyden soyunup övünçle danseden Davut'un öyküsünü seviyordu.* Neden kendini Michal gibi sıradan bir kadına açsındı? O kendini Tanrı'ya açmıştı.

«Siz bana bir kılıç, bir mızrak, bir de kalkanla geldiniz ama ben size Tanrı'nın adıyla geliyorum: -çünkü bu savaş Tanrı'nın savaşıdır ve O sizi bizim ellerimize verecektir.»**

Yüreği bu sözcüklerle çınladı, gururuyla yürüdü. Onun da savaşı kendi Tanrı'sınındı, kocası bu işin dışındaydı.

Bu günlerde Anna, Will'in varlığından habersiz gibiydi. O kim oluyordu da ona karşı çıkıyordu? Hayır, dev Golyat bile değildi. Kendi krallığını ilan eden Saul'a benziyordu.*** İçinden güldü. O kim oluyordu da krallığını ilan ediyordu? İçinden gururla güldü.

O da onun arkasından neşe ve övünçle dansediyordu işte. O bu evde yaşadığı için de Anna insanları bu işin dışında bırakarak, Yaratıcı'sının önünde dansetmişti. Bir Cumartesi öğleden sonra, yatak odasında ateş yanarken, yine üstündekileri çıkarıp dizleriyle ellerini ağır, ritmik bir coşkuyla kaldırarak dansetti. Will evde olduğundan gururu daha artmıştı. Will'in değersizliğine ve görünmeyen Tanrı'sına dansediyor, Tanrı'nın önünde ondan yüceliyordu.

Will'in merdivenlerden yukarı çıktığını duyunca, ürktü. Gölgeli, geç öğle sonrasında ateş, ayak bilekleriyle ayaklarında yansıyarak çıplak, ayakta durup saçlarını toparlamaya çalıştı. İrkildi Will. Kaşları kara, gözlerinin üstüne düşmüş, eşikte durup baktı. Hırçın bir sesle,

«Ne yapıyorsun? Üşüteceksin.»

Ve Anna ellerini kaldırıp yeniden dansetmeye ko-

---

* İncil'den bir alıntı. 2 Samuel VI, 14-23.

** İncil'den bir söz. 1 Samuel XVII, 45-7.

*** İncil'in hiçbir yerinde Saul'ün krallığını ilan ettiğine ilişkin bir söz yoktur. Lawrence bu konuda yanılıyor olmalı.

yuldu; onu dışlamak için odanın öte ucunda ateşe karşı o ağır, güzel hareketlerini yaparken ışık dizlerinde parladı. Will uzakta, kapının yanındaki gölgelerin arasında durmuş, izliyordu, donup kalmıştı. Anna bu loş öğle sonrasında solgun, ateşin önünde akarak ve olgun bir mısır gibi ağır hareketlerle öne arkaya sallanarak Will'in var olmayışını dansediyor, kendini Tanrı'sına, coşkuya sunuyordu.

Will baktı ve içinde ruhu yandı. Başını çevirdi, bakamıyordu, gözleri inciniyordu. Anna'nın güzel kollarıyla bacakları kalkıyor, kalkıyordu; saçları dimdik olmuş, kocaman, garip korkutucu beli Tanrı'ya doğru kalkmıştı. Yüzü kendinden geçmiş ve güzeldi, Tanrı'sının önünde coşkuyla dansediyor, insan tanımıyordu.

Bir kazığa bağlanmışçasına durmuş izlerken bu, acı verdi ona. Yaşamın ateşiyle yandığını duydu. Onun dansedişindeki gariplik ve güç yutuyordu Will'i, kavruluyor, hiçbir şeyi yakalayamıyor, anlayamıyordu. Yok olmuş, bekledi. Derken gözleri artık onu görmemeye başladı; görünmeyen peçenin ardından çatlak sesiyle seslendi:

«Neden yapıyorsun bunu?»

«Git burdan, bırak kendi başıma dansedeyim.»

Sertçe,

«Bu dansetmek değil, bunu neden yapmak istiyorsun?»

«Senin için yapmıyorum, sen git.»

Garip, kalkık beli onun çocuğuyla yüklüydü. Orada olmaya onun da hakkı yok muydu? Orada bulunuşunun başkasının hakkına el uzatmak olduğunu hissetti. Yine de orada olmaya hakkı vardı. Gidip yatağa oturdu.

Anna yine durup biçimli kollarını kaldırarak saçlarını bükerken ona karşı çıkarcasına dikildi. Çıplaklığı Will'e doğrultulmuşçasına incitiyordu onu.

Anna bağırarak,

«Yatak odamda istediğimi yaparım. Sen ne karışıyorsun bana?»

Üstüne bir şey geçirip ateşin önüne diz çöktü. Örtündüğü için Will bir az daha rahatlamıştı şim-

di. Onunla hiç ilişkisi olmayan garip, yüce bir yaratık olarak onu çevresinde görmek tüm günlerini zehir ediyordu.

Bu günden sonra Will'in beyninde bir kapı kapanmış gibi oldu. Kaşları çatıldı, ulaşılamaz oldu. Gözleri görmeyi bıraktı, elleri asılı kaldı. İçinde isteği bir canavar gibi çöreklenip karanlıkların ardına sinmişti ama hep hazırdı, hiç uyumuyordu.

Önce Anna onun yanıbaşında şen şakrak dolaşıp durdu ama sonra Will'in büyüsü kavramaya başladı onu. Will'deki karanlık, kaynayan güç, gizlenmiş yatan ve iradesini özgürce koşan bir yaratığı yoketmek için kullanan bir yaratığın gücü gibiydi. Bu, tıpkı bir kaplanın yaprakların karanlığında yatıp sabahları su içmeye gelen daha küçük yaratıkları kımıldamaksızın etkisine alıp, düşürüp, öldürmesi gibiydi. Orada, kendi karanlığında yatmasına ve hiç hareket etmemesine karşın Anna, onun yatmış kendisini beklediğini biliyordu. Onun iradesinin kendi üstünde kenetlenip onu aşağı çektiğini, bu arada kendinin hep suskun, belirsiz kaldığını farketti.

Onun tüm gelir ve giderlerini yönetiyordu. Anna giderek onun tarafından aşağılara doğru çekildiğini, onun kendine yapışmış ağırlığıyla, bir leoparın bir yaban öküzüne asılıp onu tükettikten sonra aşağı çekişi gibi aşağılara çektiğini kavradı.

Giderek yaşamının, özgürlüğünün onun bedensel isteğinin sessiz kavrayışı altında çöktüğünü farketmeye başladı. Will Anna'yı kendi gücü içine almak ve ona sahip olmak için ilk fırsatta onu yutmak istiyordu. Sonunda Anna, gece boyunca Will yanında yatarken, iradesinin kendi üstünde en çok kenetlendiği an olan uykunun kendi için uzun bir sancı, yorgunluk ve tükeniş olduğunu anladı.

Bunları kavradığında kaybolduğu zamanlarda olduğu gibi koşuşunda önemli bir duralama, yaşamında bir kuşku oldu.

Sonra da sertçe ona dönüp, savaşmaya girişti. Bunu ona yapamayacaktı, canavarca bir şeydi bu. Bedeni üstünde hangi korkunç tutsaklığı yaratmak istiyordu? Neden onu aşağılara çekip ruhunu öldür-

mek istiyordu? Neden onun ruhunu yadsımak istiyordu? Tinselliğini neden yadsıyıp yalnızca bir beden için elinde tutacaktı onu? Leşine sahip çıkar mıydı acaba?

Will onun için uçsuz bucaksız, gizli bir karanlıktı.

«Ne yapıyorsun bana? Yaptığın bu canavarca şey de ne? Başıma korkunç bir baskı yapıyor, ne uyumaya, ne de *yaşamaya* bırakıyorsun. Yaşamının her anında beni yokeden, korkunç bir şey yapıyorsun. Sende ürkütücü bir şey, iradende ve isteklerinde karanlık, canavarca bir şey var. Benden ne istiyorsun? Bana ne yapmak istiyorsun?»

Onu duyduğu anda Will'in bedenindeki kan kapkara kesilip, güçlü, çürütücü bir şey oldu. Anna'ya duyduğu nefretten kapkara, kör gibiydi. Çok karanlık bir cehennemdeydi, kaçamıyordu oradan.

Söyledikleri için nefret etti Anna'dan. Ona her şeyi vermemiş miydi, Anna onun her şeyi değil miydi? Anna onun her şeyi olduğu, ondan başka hiçbir şeysi olmadığı için, içindeki utanç acı bir ateş gibiydi. Sonra da Anna kaçamadığı için kalkıp onu bu konuda iğneliyordu. Damarlarındaki ateş kapkara kesildi. Bundan kaçması olanaksızdı, Anna onun her şeyiydi, yaşamı, köküydü. Ona dayanıyordu. Eğer o elinden alınırsa, orta direği çekilmiş bir ev gibi çökerdi Will.

Ve ona bu kadar dayandığı için de nefret ediyordu ondan. Ona karşı korkunçtu. Anna onu dışlamak için silip atmak istiyordu. Will'in ona böyle yapışması- çok ama çok yakın- üstüne abanmış bir leopar gibi yapışması ve kenetlenmesi korkunçtu.

Will günden güne bir öfkenin, utancın ve bunalımın karanlığında yaşadı. Ondan uzaklaşabilmek için ne kadar da işkence ediyordu kendine! Ama başaramıyordu işte! Anna, üstünde durduğu, çevresinde derin suların kabardığı bir kayaydı ve o, yüzme bilmiyordu. Onun üstündeki yerini *almalı*, ona dayanmalıydı.

Ondan başka nesi vardı ki? Hiç. Geri kalan koskoca, kabaran bir seldi. Onsuz bir yaşamın anlamı, kabaran, taşan sellerle korkunç bir geceydi; dayana-

mazdı buna. Ona sertçe, sefilce kenetlenmişti.

Anna'ysa onu itiyor, itiyordu. Karanlık bir denizde, tuttuğu yerden eli kurtulmuş biri nereye-nereye dönebilirdi ki? Onu bırakmak, bırakabilmek istiyordu. Ruhu uğruna, erkekliği uğruna onu bırakabilmeliydi.

Peki ama neden? Anna gemi, evrenin geri kalanı da seldi. Elle tutulur ve güvenli tek şey, bu kadındı. Will onu ancak başka bir kadın için terkedebilirdi. Peki o öbür kadın kimdi, neredeydi? Kaldı ki, yine aynı durumda olacaktı. Öbür kadın da kadın olacaktı, durum da değişmeyecekti.

Neden o tümüydü, her şeydi, neden Will yalnız o varsa yaşayacaktı, neden ondan ayrılsa batacaktı? Neden ona yaşamının en önemli şeyi gibi yapışsındı?

Ondan ayrılmak için tek yol ölmekti. Tek kesin yoldu bu. Karanlık, acı içindeki ruhu biliyordu bunu. Ne var ki ölmeye hiç niyeti yoktu.

Neden bırakamıyordu onu? Kendini ya yaşamak yada ölmek pahasına neden kaldırıp gizli sulara atamıyordu? Yapamıyordu bunu, yapamazdı ama gitse, bir iş bulur, başka bir evi olurdu. Yine eski olduğu yere gelirdi.

Bunu yapamayacağını biliyordu. Bir kadın, bir kadını ölmalıydı. Bir kadını olursa, ondan kendini kurtarabilirdi. Aynı durum olurdu yine... Ondan kurtulamıyordu ki...

Bir insan ayaklarının altında basacağı sağlam bir yer olmazsa nasıl ayakta durabilirdi? İnsan yaşamı boyunca durmadan değişen suları çiğner de buna ayakta durmak diyebilir miydi? En iyisi, ya bu işten vazgeçmek yada boğulmaktı.

Bir kadına değilse neye dayanacaktı? Sinbad'ın öyküsündeki sırtından inmeyen yaşlı adam gibi başka bir yaşama yapışmadan yaşayamayacak biri miydi? Beceriksiz mi, kötürüm mü, kusurlu mu yoksa bir bütünün yalnızca bir parçası mıydı?

Kara, delice, utanç verici bir işkence, bir korku ve istek çılgınlığı, utancın hep süren tutsaklığıydı.

Korktuğu neydi? Neden Anna'sız yaşam ona korkunç bir karmaşa, bir kaos, karanlık, dipsiz bir

sel gibi görünüyordu? Neden Anna onu bir hafta bırakıp gidecek olsa, çılgın gibi gerçeğin kıyısına yapışır oradan da onu boğacak olan gerçekdışı seline kayıp düşerdi? Gerçekdışına bu korkunç kayış onu çılgına çeviriyor, ruhu korku ve acıyla haykırıyordu.

Yine de Anna onu kendinden uzağa itiyor, uzaklaştırıyor, ona tutunmuş parmaklarını sürekli, acımasızca kırıyordu. Biraz acımasını isterdi. Arada bir an için bir acıma duyduğu oluyordu Anna'nın ama yine onu o derin sulara, çılgınlığa ve belirsizliğin acısına itiveriyordu.

Will'in neler hissettiğini duymaksızın Anna onun için bir gazap olup çıkmıştı. Gözleri soğuk, kımıltısız bir nefretle parlıyordu. Will'in yüreği bu son korkusunda ölür gibi oldu. Anna onu derinliklere itebilirdi.

Artık Anna onunla yatmıyordu. Uykusunu bozduğunu söylemişti. Bunu söylemesiyle de o çılgınlık, korkunun verdiği dengesizlik ve acı yeniden başlamıştı. Onu itip uzaklaştırmıştı Anna. Pusudaki, yılgın bir şeytan gibi öteye itilmişti ama beyni kurnazca ona karşı çalışıyor, kötülük tasarlıyordu. Onu uzaklaştırmıştı Anna. Bu en yoğun acısını yaşarken Anna gözüne anlaşılmaz bir yaratık, bir canavar, bir kötülük anıtı gibi görünüyordu.

Arada ona acıma duymasına duyuyordu ama bir elmas gibi sert, soğuktu. Will ondan uzaklaşmalı, Anna yalnız uyumalıydı. Küçük odada Will'e bir yatak yaptı.

Ve Will orada, kamçılanmış, ruhu ölesiye kamçılanmış ama yine de değişmemiş olarak yattı. Denize fırlatılmış ve geniş dalgalı denizden başka tutunacağı hiçbir yeri olmayan, batana dek de yüzmek zorunda olan bir adam gibi gerçeğin dışına atılmış, acı içinde yattı.

Beynine ince bir peçe çekilmesi dışında hiç uyumuyordu. Uyku değildi bu. Uyanıktı ve uyanık değildi. Yalnız kalamazdı. Kollarını ona sarmak zorundaydı. Göğsünde, onun eskiden yattığı yerdeki boşluğa dayanamıyordu. Dayanamıyordu. Boşlukta asılı kalmış da iradesiyle orada duruyormuş gibi geliyor-

du ona. İradesini bir an gevşetse, sonsuz boşluğa, dipsiz kuyuya düşecek, iradesiz, çaresiz, yok olarak tükenişe, sürtünme ateşi yanıncaya dek, kayan bir yıldız gibi düşecekti; ardından hiçlik, hiçlik, tümüyle bir hiç...

Sabah gri, başka bir dünyada yaşıyormuş gibi kalktı. Anna yine ona yakınlık gösteriyor, biraz yaklaşmış gibi duruyordu.

«Ben iyi uyudum,» dedi, «sen?» Sesinde hafifçe yapay bir parlaklık vardı.

«İyi uyudum.»

Asla söylemeyecekti ona.

Üç dört gün iradesi aynı, hep aynı, gergin, kendi kendini kavramış o ak uykuda tek başına yattı. Sonra Anna yeniden tazelenmiş, ondan hoşlanmakta özgürmüşçesine, suskunluğundan yanılgıya düşüp uysallaşarak az buçuk da acıma duygusuyla yine onu kabul etti.

Her gece, tüm utancına karşın, onu kapatıp kapatmayacağını görmek için acı içinde geceyi bekliyordu. Her gece de Anna, o yapay neşesiyle iyi geceler diliyor ve Will'e onu yada kendini öldürecekmiş gibi geliyordu. Anna duygusallıkla öpücüğünü istiyordu; öyle de güzeldi ki... Will yüreği buz gibi öpüyordu onu.

Arada dışarı çıkıyordu. Bir kez yatıncaya dek kilisenin merdivenlerinde uzun saatler oturdu. Karanlıktı, rüzgâr vardı. Kilisenin merdivenlerinde oturdu ve bir sığınak bulmuş gibi, güvencedeymiş gibi hissetti kendini ama hava daha da soğuyunca içeri girmek zorunda kaldı.

Sonra gece geldi ve Anna kollarını onun boynuna dolayıp, sevecenlikle onu öperek,

«Bu gece benimle kal, olmaz mı?»

Will hiç karşı koymadı ama isteği değişmemişti, onu kendine çivileyecekti.

Bu nedenle Anna çok geçmeden yeniden yalnız olması gerektiğini söyledi.

«Seni uzaklaştırmak *istemiyorum*. Seninle uyumak *istiyorum* ama uyuyamıyorum, uyumaya bırakmıyorsun beni.»

Kanı damarlarında kapkara kesildi.

«Ne demek istiyorsun yani? Yalan bu. *Ben* mi seni uykusuz bırakıyorum.»

«Ama öyle. Yalnızken öyle güzel uyuyorum ki. Sen varken uyuyamıyorum. Bana bir şey yapıyorsun, başıma bir baskı gibi bir şey... Uyumam *gerek*, şimdi bebek de var...»

«O senin kendi içinde bir şey, sendeki bir gariplik.»

Tüm dünya uyur, onlar da yalnız, bu dünyada yapayalnızken ve birbirlerini reddederken bu gece savaşlarının çok aşırı ölçüde olması korkunçtu. Dayanması çok zordu.

Will gidip tek başına yattı. Sonunda gri -kurşuni ve soluksuz bir süreden sonra, gevşedi; içinde bir şey yol verdi ona. Ucunu bıraktı artık, ona ne olduğu umurunda bile değildi. Anna'ya da herkese de garip, uyurgezer gibi davranıyordu. Boğulan biri gibi her şeye bir belirsizlik gelmişti. Ve boğulmak, sonsuz bir rahatlamaydı, rahatlama, büyük, çok büyük bir rahatlama...

Daha fazla diretmedi, onu zorlamadı. Kendini de onunla ilgili, zorlamadı. Bırakacaktı, gevşeyecek, vazgeçecekti. Yapılması gereken buydu, böyle olmalıydı.

Yine de onu hâlâ istiyordu, hep, hep istiyordu onu. Yüreği bir çocuk gibi yalnız, çaresizdi. Annesine dayanan bir çocuk gibi yaşamak için ona dayanıyordu. Bunu biliyor ve bu konuda hiçbir şey yapamıyordu.

Yalnız kalabilmesi gerekliydi. Boşluğun kıyıcığına uzanıverip, her şeye boş verebilmeliydi. Kendini sele bırakabilmeliydi; ya boğulurdu, ya yaşardı. Çünkü sonunda kendi sınırlarını, gücünün sınırlarını öğrenmişti. Teslim olmalıydı.

Aralarında bir durgunluk, bitkinlik vardı. Savaşın en azından yarısı bitmişti. Anna bazen iş görürken ağlıyordu, yüreği kurşun gibiydi ama rahminde çocuk hep sıcacıktı.

Yine her şeye boyun eğmiş, yeni, iki arkadaştılar, ama aralarındaki o bitkinlik sürüyordu. Çok ses-

sız. uzak ve eskisi gibi olamadan bir kez daha birlikte uyudular. Anna onunla eskiden olduğu gibi yakınlaşmaya çalıştı ama Will yaklaşmadı. İçinden hoşnuttu ama yaşamıyordu ki...

Onunla uyuyabilir ve o ne isterse yapsın bırakırdı. Artık yalnız olabilirdi. Yalnız kalmanın yolunu öğrenmişti. Doğru ve rahat bir şeydi. Anna ona yeni, daha derin bir özgürlük vermişti. Dünya bir güvensizlik denizi olabilirdi ama o, kendisiydi şimdi. Kendi varlığıyla buluşmuştu. İkinci kez, sonunda kendi olarak, insanlığın uçsuz bucaksız bedeninden doğmuştu. Sonunda ayrı bir tanımı vardı, tam olarak tek başına sayılmasa da tek başına varoluyordu. Daha önceleri hep başka bir varlıkla bağıntılı olarak varolmuştu. Şimdi mutlak bir benliği bir de bağıntılı olanı vardı.

Ne var ki, sürünen bir meme çocuğu gibi çok aptal, zayıf, çaresiz bir benlikti. Uysal bir tavırla, çok suskun dolaşıp duruyordu. Sonunda özgür, bağımsız, apayrı, değiştirilemez benliğini bulmuştu.

Anna ferahlamış, kurtulmuştu ondan. Onu kendi kendine bırakmıştı. Arada yorgunluk ve çaresizlikten ağlıyordu ama Will bir kocaydı ve Anna gelen çocukla her şeyi unutmuşa benziyordu. Sıcak, uykulu olmuştu. Uzun, belirsiz, ılık, puslu bir dalgınlığa gömülmüştü, buradan çıkarılmayı da istemiyordu. Will'in üstünde de dinleniyordu.

Bazen, ondan bir şey istiyormuşçasına gözlerinde keskin, acıklı, garip bir ışıkla geliyordu. Will bakıyor, hiçbir şey anlamıyordu. Bakması öyle hoş, öyle güzeldi ki, Will'in göğsünden çıkan ışınlar ona yansıyor gibiydi. Will, onun için oradaydı, onundu. Anna onun göğsünü tutup öpüyor, öpüyor, yanına diz çökerek teslim olacağı anı bekliyordu. Will'se göğsü kendinin değilmiş de orada bıraktığı bir şeymiş gibi gelinceye kadar göğsüne bakarak öylece yatıyordu. Yine de Anna'nın öpüşleriyle güzelleşmiş, pırıl pırıl kendisiydi işte. Garip, neşe dolu bir acıyla, hoşnuttu. Anna yanıbaşına diz çökmüş, ağır, kendinden geçmiş, yarı-tapınırcasına bir hareketle göğsünü öpüyordu.

Will onun bir şey istediğini biliyor, bunu ona vermeye yüreği can atıyordu. Yüreği ona yumuşacıktı; Anna küçük bir bulut gibi pespembe, ışıl ışıl yüzünü ona kaldırdığında yüreği sevecenlikle doldu, şimdi ondan biraz uzakta bayılıyordu ona. Bir yabancı gibi uzakta durup ona bakarken Anna o bayıldığı taze çiçeksilik içindeydi.

Haftalar geçti, zaman yaklaştı, birbirlerine çok nazik davranıyorlardı, tatlı bir mutluluk içindeydiler. Will'in içindeki direten, tutkulu, karanlık ruh, o güçlü doyumsuzluk durgunlaşıp, uysallaşmış gibiydi; aslan, içindeki kuzuyla yatıyordu.

Anna Will'i pek çok seviyor, o da onun dizi dibinde bekliyordu. Şu ara Anna onun için değerli, erişilmez bir şeydi, çocuğunu bekliyordu. Ruhu doğacak bebek için coşku doluydu. Anna bir oğlu olsun istiyordu: ah, bir oğlu olmasını ne çok istiyordu...

O kadar da genç ve kırılıverecekmiş gibi bir görünümü vardı ki. Gerçekten de bir kız çocuğundan başka bir şey değildi. Ateşin yanında yıkanırken -bu ara yıkanmaktan gurur duyuyordu - Will ona baktığında yüreği şefkatle doluyordu. İnce yuvarlak kolları, çocuksu ve çok gururlu bacaklarıyla çok güzel, güzeldi. İri karnını o güzelim pervasızlığıyla dengeleyerek, gururlu bacakları üstünde dikiliyor, harika bir küçük yuvarlak ve göğüsleri öne çıkıyordu. Bunların üstünde yüzü, ışık saçan pembe bir bulut gibiydi.

Nasıl da gururluydu, genç bedeni nasıl güzelim gururlu bir şey olup çıkmıştı. Will'in elini olgun dolgunluğu üstüne koyup oradaki hareket ve canlılıkla neşelenmesini istiyor, bayılıyordu buna. Will korkuyordu, suskundu ama Anna gururlu, küstah bir neşeyle kollarını boynuna dolayıveriyordu.

Sancılar geldiğinde ah! nasıl da bağırdı... Will' in yanında kalmasını istiyordu. Uzun çığlıklardan sonra gözlerinde yaşlar, yüzünde hıçkırıklı bir gülüşle Will'e baktı.

«Aslında aldırmıyorum buna.»

Durumu oldukça kötüydü ama ölümcül değildi. Keskin, paralayıcı sancı bile yaşam doluydu. Hay-

kırdı ve acı çekti ama hep canlı, yaşam doluydu. Belden aşağısı bir yaşam kaynağı olduğu için kendini yaşamın bu başlıca gücünün ellerinde ve güç dolu, capcanlı duyuyordu. Kazandığını biliyordu, kazanıyor, hep kazanıyor, sancının her gelişinde zafere az daha yaklaşıyordu.

Will belki de daha çok acı çekti. Şaşırmış yada korkmuş değildi ama acıyı gözlediğinden, tutar yanı kalmamıştı.

Bebek kızdı. Bunu Anna'ya söylediklerinde yüzündeki suskunluk Will'e düş kırıklığına uğradığını gösterdi ve içinden kavurucu bir içerleme ve karşıkoyma duygusu yükseldi. O anda çocuğa sahip çıktı.

Ama süt geldiğinde ve bebek meme emmeye başladığında Anna olağanüstü bir coşkuyla sarsıldı.

«Beni emiyor, beni emiyor, seviyor beni- ah, sevdi!» Bebeği tutkuyla yakalamış, göğsüne bastırıyordu.

Birkaç dakikada, coşkusuna alıştığında görmeyen, parlak gözlerle bebeğe baktı ve,

«Anna Victrix,» dedi.*

Will titreyerek gidip uyudu. Anna için sancıları bir fatihin onurlu yaralarıydı; çok daha gururluydu şimdi.

İyileştiğinde, çok mutluydu. Bebeğe Ursula adını verdi. Anna da kocası da ikisini de mutlu edecek bir ad bulmak istemişlerdi. Bebek sarımsı koyu kumral tenliydi, garip, ayva tüyleriyle kaplı bir teni, bronz rengi tutam tutam saçları, titreyen grisarı gözleri vardı, sonra babasınınki gibi sarı-kahverengi oldular. Azize Ursula'ya benzetip adını Ursula koydular.

Önceleri tatlı bir bebekti ama çok geçmeden güçlendi ve bir yılan balığı kadar hareketlendi. Anna gün boyu bu genç enerjiyle güreşmekten yorgun düşüyordu.

Küçücük bir hayvanmışçasına onu seviyor, bayılıyordu ona ve mutluydu. Kocasını da çok seviyor, gözlerini, burnunu, ağzını öpüyor, onu nazlan-

---

*· Anna 'Kazanan'dı. (Çev.)

dırıyor, kollarıyla bacaklarının çok güzel olduğunu, biçimliliğine bayıldığını söylüyordu.

Gerçekten de Anna Victrix'ti. Onunla savaşamazdı artık. Yabansı boşluğun içinde onunla yalnızdı. Will, Londra'ya gitmesi gerektiğinde şaşırdı; dönerken adanın birinde yaşayan çıplak, gizli saklı dolaşan yerlileri ve bunların nasıl olup da Oxford Caddesi'ni yada Piccadilly'yi kurduğunu düşünüyordu. Nasıl olmuş da, nehir kıyısında oklarıyla balık peşinde koşan bu çaresiz yerliler insanoğlunun dünyasının bu şaşırtıcı, tek bir kitle gibi olan bu çirkin süper yapısını doğanın dünyası üstüne kurmuşlardı! Bu korkutuyor, şaşırtıyordu onu. İnsan, yaptıklarıyla dehşet verici, korkunçtu. İnsanın işi, insanın kendinden çok daha korkunçtu, canavarca bir şeydi.

Yine de kendi ve öz varlığı açısından insanoğlunun bu dünyasının, Anna'yla yaşamının dışında, yabancı kaldığını hissediyordu. Bugünün dünyasının tüm canavarca süper yapısını, kentleri, endüstrileri ve uygarlığı süpürüp atsalar, yalnız bitkilerin büyüdüğü ve suların aktığı çıplak toprağı bıraksalar, Anna ve çocukla ve ruhundaki bu yeni, garip güvenle bir bütün olduğu sürece umurunda bile olmazdı. O zaman, çıplaksa eğer, bir yerlerden örtünecek birşeyler edinir, Anna'ya da bir barınak yapıp, yiyecek getirirdi.

Başka ne kalırdı? Ne önemli olabilirdi başka? İnsanoğlunun bağlandığı o koskoca etkinlik olayının onca hiçbir anlamı yoktu. Doğaysa, içinde yer almadığı bir şeydi. O zaman ne için yaşıyordu öyleyse? Yalnızca Anna ve yaşamış olmak için mi? Bu dünyada istediği neydi? Yalnızca Anna, çocukları, onunla ve çocuklarıyla yaşamı mı? Başka bir şey yok muydu?

Ona mutlak bir varoluş veren; daha fazla ve daha ötede birşeyler olduğu duygusu dikkatini çekiyordu. Şimdi sonsuzlukta varolmuş da zamanın önemi kalmamış gibiydi. Dışarda ne vardı ki? İnanmadığı o uydurma dünya mı? Ne vardı? Dışardan Anna'ya ne getirebilirdi? Hiçbir şey mi? Olduğu kadarı yeterli miydi? Uysallığı içinde düşünceliydi. An-

na onunla değildi. Tüm Sonsuzluğun kendisiyle birlikte olmasına karşın, Anna'nın dışında kendine zorlukla inanıyordu. Tüm dünya kayıp gitse bile kayıtsızlığın kıyısında ayakta dururdu. Ne var ki Anna'ya güvenemiyor, onun içinde de varoluyordu. Güvenemiyordu bir türlü.

Ona meydan okuyan o akıldan çıkmayan kuşkulu belirsizliği tümüyle unutmayı başaramadan Anna'nın çevresinde dolanıp duruyordu. Anna'nın bebekle konuştuğunu duyduğunda Will'i, yetersizlikten kaynaklanıyormuşa benzeyen suçluluğa yakın bir korku sancısı sardı. Kollarında bir aylık bebekle pencerenin önünde durmuş; daha önce hiç duymadığı, yüreğinde uzaklardan gelen ve sahip çıkan bir ses yada kendi üstündeki hakkını vurgulayan başka bir dünyanın sesi gibi çınlayan, müzik gibi-şarkı söyler gibi bir tonda konuşuyordu. Yaklaşıp dinledi ve yüreği teslim olmak için kabardı, kocaman bir dalga gibi kabardı. Sonra da geri çekilip büzüldü ve uzak kaldı. Kımıldayamıyordu, bir yadsıma duygusu gelmişti. Kendini yadsıyamazmış gibiydi ama kendi olmalıydı, gerekliydi bu.

Çocuğu, ak bahçenin parladığı, karda eşelenen mavi başkankaraların göründüğü pencereye doğru kaldırarak,

«Şu aptal mavi kuşlara bak güzelim,» diye mırıldanıyordu, «bak şu aptal mavi kuşlara canım, karda nasıl da dövüşüyorlar! Bak şunlara kuşum-kanatlarıyla karı nasıl dövüp kafalarını sallıyorlar. Ah! ne kötü şeyler değil mi, kötü şeyler! Şurda karın üstündeki sarı tüylerine bak! Sonra üşüdüklerinde onları arayacaklar değil mi?»

«Onları durduralım mı, 'hadi durun artık' diyelim mi onlara kuşum? Çok yaramaz şeyler değil mi, çok yaramazlar! Şunlara bak!» Ansızın sesi yükselip sertleşti, pencerenin pervazına hızla vurdu.

«Yeter artık, yeter başbelaları sizi! Kesin!» Sesi yükseldi, daha sert vurmaya başladı. Sesi sert, emrediciydi.

«Biraz daha akıllı olun.»

«İşte gittiler. Aptal şeyler nereye gitti dersin?

Birbirlerine ne söyleyecekler? Ne diyecekler kuzucuğum? Unutacaklar, değil mi, her şeyi unutup o aptal küçük kafalarından, mavi başlarından silecekler.»

Bir an sonra parlayan yüzünü kocasma döndü. «*Gerçekten* savaşıyorlardı, birbirlerine gerçekten kızmışlardı!» Sesi, kuşların dünyasındanmış da kuşların yarışıyla kendini bir tutuyormuş gibi heyecan ve şaşkınlıkla tizleşmişti.

«Evet, mavi kuşlar savaşır,» dedi Will. Başka bir olaydan ışıyıp ona dönmesi hoşuna gitmişti. Gelip onun yanında durdu ve kuşların karıştırdığı yerde karların üstündeki izlere, porsuk ağaçlarının çıplak, aklı karalı dallarına baktı. Ona yakarılan şey ve Anna'nın parlayan yüzündeki soru ve yanıtlamaya çağrıldığı meydan okuma neydi? Bilmiyordu ama orada dururken, kendi ışığını kendi söndürmesi gerekiyormuş gibi hoşuna giden ama tedirginleştiren bir sorumluluk duydu. Böyle davranamıyordu daha.

Anna çocuğu çok ama pek çok seviyordu. Yine de tam olarak isteği gerçekleşmiş sayılmazdı. Aralık bir kapıya bakar gibi bir yarı bekleyiş içindeydi. İşte burada Cossethay'da ve güvencedeydi ama Cossethay'da değilmiş gibi geliyordu ona. Gözlerini daha ötedeki birşeylere uzatıyordu. Tırmandığı Pisgah Dağ'ından neler görebiliyordu?* Çok uzakta ölgün, parlayan bir çevrenle, kemer gibi bir gökkuşağı, üstünde de ölgün renkli bir gölgeler kapısından başka yöne mi gitmeliydi?

Sahip olmadığı, yakalamadığı, ulaşamadığı bir şeydi. Ondan ötede olan bir şey vardı ama bu geziye neden başlayacaktı? Pisgah Dağı'nda öyle güvencedeydi ki...

Kışın, günün doğuşuyla kalkıp arka pencerelerden yeşil, parlayan çimenler üstünde doğunun sarıyla portakal rengi tutuştuğunu; bunların arasında büyük armut ağacının bir kutsal heykelcik gibi koyu renkli ve olağanüstü güzel dikilmiş durduğunu;

---

* Musa'ya vadedilmiş toprakların gösterildiği dağ.

onun altında da sarı, cilalı bir ışıkta dümdüz yayılmış duran bir su birikintisini gördüğünde,

«Burada,» akşamüstü bulutların arasındaki büyük bir açıklıktan göz kamaştıran kızıl bir ışıkla gelen gün batımını gördüğünde de,

«Ötede,» dedi Anna.

Gündoğuşuyla günbatımı, günü bir baştan bir başa yaran gökkuşağının ayaklarıydı ve Anna umudu, verilen sözü gördü. Daha uzağa neden gitsindi?

Yine de o soruyu hep soruyordu. Güneş, kışa has o sert aceleciliğiyle batarken Anna, yüzü, içinde pek de bir rolü olmayan olayın sona eren göz kamaştırıcı parlaklığına dönük, hâlâ soruyordu: «Bu koskoca ışıltılı karmaşayı neden yapıyorsun? Seni bu kadar meşgul eden nedir, bizi yalnız bırakmayacak kadar?»

Ona yol göstermesi için kocasına dönmedi. Will ondan ayrıydı; onunla birlikte olması da ancak Anna'nın onunla ilgili değişik düşüncelerine göreydi. Anna çocuğu kaldırıp şömineye doğru fırlatabilir, çocuk oraya doğru yürüyebilir ve İncil'de melekle birlikte üç şahidin, yanan kömürlerin ve sıcaklığın bembeyaz homurtusu arasından yürüdükleri gibi karşıya geçebilirdi.

Çok geçmeden kocasından kuşku duymamaya başladı. Onun o asık yüzünü, tutkusunun ulaştığı noktayı biliyordu. İnce, güçlü bedenini biliyor, o bedenin kendisinin olduğunu söylüyordu. Onu yadsıyacak bir şey de yoktu. Anna dolu yaşayışının tadını çıkaran dopdolu bir kadındı.

Sonra yine çocuğa döndü; bu, onu tatmin eden, hoşnutsuzluğunu alıp götüren bir şeydi. Güneşi; o hep ileri doğru yuvarlanan görkemli gezginin yükselip kendi yoluna gittiğini gözlediğini unutmuştu. Ayın, yüksek, karanlık gecenin penceresinden bakıp, büyülü bir simge gibi başını sallayarak Anna'ya kendisini izlemesi için işaret ettiğini unutmuştu. Güneşle ay yollarına devam edip onu bıraktılar, dolu yaşamının tadını çıkaran dopdolu bir kadın olarak geçtiler onu. O da gitmeliydi ama çağırdıklarında artık evde olması gerektiği için, gidemedi. Doyum

içinde, bilinmeyene olan serüvenden vazgeçti. Çocuğunu büyütüyordu.

Bir bebek daha geliyordu ve Anna, buğulu bir rahatlığa gömülmüştü. Bilinmeyene bir yaya yolcu olmasaydı, şimdi gittiği yere ulaşmış olsaydı, onun için yapılmış evine yerleşmiş, dopdolu, gökkuşağının altında evinin kapıları hâlâ açık, büyük gezginlerin, geçen güneşle ayın ışığını yansıtan kapının tokmağıyla evi, bu gezinin yankısıyla dolu olurdu.

O, kendi bir kapıyla eşiğiydi. Onun, eşiğin üstünde duruşu gibi onun üstünde durup, dışarı bakıp, ne yöne gideceğini saptamak için ellerini gözlerine siper edecek başka bir ruh geliyordu içinden.

VII

Katedral

Evliliğinin ilk yılında Ursula doğmadan, Anna Brangwen'la kocası, Anna'nın annesinin arkadaşı Baron Skrebensky'yi ziyarete gittiler. Baron, Anna'nın annesiyle uzaktan uzağa bir ilişkiyi sürdürmüş, su katılmamış bir Polonyalı olduğu için de genç kıza hep yardımsever bir ilgi göstermişti.

Baron, kırk yaşlarına geldiğinde, karısı onu ardında yarı çılgın, mutsuz bırakarak öldü. O zaman Lydia, Anna'yı da yanına alarak onu ziyarete gitmişti. Anna on dördündeydi o zaman ve o günden bu yana Baron'u görmemişti. Annesi yabancı bir dilde garip bir biçimde rahatlatıcı bir tavırla konuşurken; bağırıp çağıran, konuşup durarak kendisini korkutan ufarak, sert bir rahip olarak anımsıyordu onu.

Küçük Baron, Polonya dilini bilmediği için Anna'yı hiçbir zaman pek öyle onaylamamıştı. Yine de bir bakıma Lensky'nin adına kendini onun koruyucusu sayıyor, ona, karısının değerli son emaneti olan eski, ağır Rus takılarını sunuyordu. Sonra, yalnızca otuz mil uzaklıkta yaşamasına karşın, yine Brangwen'ların yaşamından çıktı.

Üç yıl sonra iyi bir İngiliz ailesinin kızıyla evlendiğine ilişkin şaşırtıcı haberler geldi. Herkesin ağzı bir karış açık kaldı. Derken,

«Briswell Kilise Bölgesinin Tarihçesi- Yazan Briswell Papazı Baron Rudolph Skrebensky» geldi. Tutarsız, ilginç hortlaklarla dolu, garip bir kitaptı.

«Şahsında İngiltere'nin cömert ruhunu kucakladığım karım Millicent Maud Pearse'e» adanmıştı.

Tom Brangwen,

«İngiltere'nin ruhundan fazlasını kucaklamıyorsa, durumu kötü,» dedi.

Ne var ki karısıyla birlikte gittikleri usule uygun ziyarette, yeni Barones'i kızıl kahverengi saçlarıyla, ikide bir hafifçe fırlak dişlerini ortaya çıkaran anlaşılmaz, garip bir gülüşle büküldüğü için insanın hep kollaması gereken bir ağzı olan, şeftali tenli, sinsi bir yaratık olarak gördü. Güzel değildi ama Tom Brangwen, bir anda onun büyüsüne kapıldı. Kedi yavrusu gibi hem Tom'un sıcaklığına sokuluyor, hem de kendini çekerek, alaycı bir tavırla pençelerinin o keskin çeliğini gösteriyor gibiydi.

Baron, nerdeyse bunakça bir düşkünlükle ona âşık, hizmete hazırdı. O da alayla, yine de oldukça mutlu, üstüne düşmesine izin veriyordu. Garip, küçük bir yaratıktı; dağ gelinciklerinin yumuşak, bebeksi güzelliği vardı onda. Tom az buçuk ne yapacağını bilmez şaşırıp kalmış ve onun lütfuna sığınmışken, o, bir kötülüğe niyetli gibi soluksuz kalmışçasına güldü. Daha yaşlı olan Baron'a uygulanacak güzel işkenceleri vardı.

Birkaç ay sonra bir oğlan doğurdu ve Baron keyiften çılgına döndü.

Giderek çevrede eş dost edindi. Ne de olsa, yarım kan Venedik'li iyi bir aileden geliyordu, üstelik Dresden'de okumuştu. Küçük, yabancı papaz, çılgın kibrini doyuracak toplumsal bir duruma kavuşmuştu.

Bu nedenle Anna'yla genç kocası, Briswell'lere davet edildiklerinde, şaşırdılar. Millicent Skrebensky'nin de kendi serveti olduğundan, halleri vakitleri oldukça yerindeydi.

Anna, en iyi giysilerini çıkardı, okullu kız tavrını takındı ve kocasıyla arz-ı endam etti. Will Brangwen parlak, kırmızı yüzü, uzun kollarıyla bacakları ve garip bir kuşu andıran küçük kafasıyla hep aynıydı. Küçük Barones gülüyor, dişlerini gösteriyordu. Gerçek bir çekiciliği vardı; bir sansar gibi gülen, keyiflenen, neşeli bir tür soğukluktu bu... Anna hemen ona saygı duydu ve savunuculuğunu üstlendi; farkına varmadan Baronesin garip, çocuksu güveninin etkisi altında kalmıştı ama yine de

büyülenmiş olmasına karşın güvenmiyordu ona. Ufak Baron'un saçları artık iyiden iyiye beyazlaşmış, kendi çökmüştü. Pörsümüş, buruşmuştu ama hâlâ sert, boyuneğmezdi. Oturmuş konuşurken Anna onun ince, uzun bedenine, ufarak, biçimli, ince bacaklarıyla ellerine bakıp, kızardı. Baron'un içindeki erkeğin üstünlüğünü, olgun, güzel yaşını, bilgili erkeklik ateşini ve sert, kesin bir karşılık verebilme gücünü anlamıştı. Öylesine tarafsız, öylesine nesneldi ki... Bir kadın tümüyle dışında kalıyordu. Hiçbir karışıklık yoktu. Böylece de o güzel, iyice düşünüp taşınılmış, tam yerinde yanıtı verebilirdi.

Apayrı ve ilginçti; öz yapısından kaynaklanan sert benliği, ilerleyen yaşıyla yontularak ölüme benzer, kötü bir kesinlik ve dolambaçsızlığa ulaşmıştı ama yine de davranışlarında öylesine sapmaz ve değişmez, kendine güveni içinde öylesine dosdoğruydu ki, Anna ona doğru çekildiğini duydu. O soğuk, sert, herkesten apayrı ateşinden büyülenerek izledi onu. Kocasının o dört bir yana yayılan sıcaklığına, kör, kızgın gençlik ateşine yeğler miydi?

Sıcak bir odadan yeni çıkmışçasına kesik ve sert, soluyordu. Bu garip Skrebensky'ler, içinde her insanın apayrı ve birbaşına olduğu başka, daha özgür bir olgunun farkına varmasına neden olmuşlardı. Bu onun doğal olgusu değil miydi? Brangwen'ların yaşamı onu ezip boğmuyor muydu?

Bu arada küçük Barones görkemli, iri elâ gözlerinde hep hilekâr bir ışık dolaşarak Will'le oynuyordu. Will onun tüm hareketlerini görebilecek kadar hızlı değildi. Yine de değişmeyen, ışıl ışıl gözlerle aralıksız izliyordu onu. Garip bir yaratıktı onca, ama Will'in üstünde hiçbir etkinliği yoktu. Barones'in yanakları al al olmuş, sinirliydi. İkide bir garip bir biçimde, küçük görürmüşçesine Will'in esmer, canlı yüzüne bakıyordu. Eleştirici, değerlendirici ve alaycı olmayan yapısını küçük görüyordu; Will'de ona göre hiçbir şey yoktu. Yine de kıskanırmışçasına öfkeliydi. Bir sincabın oynayışını izliyormuşçasına saygılı bir ilgiyle izliyordu onu ama kendini işin içine sokmuyordu. O başka türlüydü.

Barones tepeden tırnağa, yalayarak yayılan, ısırıcı bir alev, Will'se, durduğu yerde parlayan kırmızı bir ateşti. Kadın hiçbir şey çekip çıkaramıyordu ondan. Bu nedenle de kibirli ve ısırıcı bir sınıf üstünlüğü tavrıyla ustaca, Will'i kıpkırmızı kesmeyi beceriyordu. Will kızarıyor, yine de karşıkoymuyordu, çok başka türlüydü o.

Barones'in küçük oğlu bakıcısıyla içeri girdi. İyi bir kavrayışı, çevresine gösterdiği ilgide soğukkanlı bir gelgeçliği olan çevik, saz benizli bir çocuktu. Hemen Will Brangwen'ı dışladı. Bir an Anna'nın yanında durup onu inceledi sonra göz açıp kapayıncaya kadar yine o çevik, her şeyi gözleyen, tedirgin, her şeye ilgiyle gözatan tavrıyla uzaklaşıp gitti.

Babası ona tapıyor, Polonya dilinde konuşuyordu onunla. Katı, ödünsüz, aristokrat tavırlı bir baba oğul ilişkisiydi; aralarında belirli bir uzaklık vardı, bir yanda klasik bir baba tavrı, öte yanda da evlada yaraşır bir bağımlılık... İkisi de kendi farklı düzeylerinde, apayrı, iki değişik varlık olarak ve aralarındaki fark, akrabalıktan çok rütbelerindenmişçesine birlikte oynuyorlardı; Barones gülümsedi, gülümsedi, biraz fırlak dişlerini göstererek o gizemli etkisi, çekiciliğiyle hep gülümsedi.

Anna, kendi yaşamının, kendi yaşantısının ne kadar değişik olabileceğini düşündü. Ruhu karmakarışık oldu, kendini başka biri gibi duydu. Kocasıyla yakınlığı uzaklaştı; bir insanın başka bir insanla ilişki içinde olduğu zamanlarda, kan bağı gibi ortaya çıkan o garip, sarıp sarmalayıcı Brangwen yakınlığı, öylesine ılık, öylesine özel, öylesine boğan, bastıran o yakınlık yokolmuştu. Genç kocasıyla arasındaki bu yakınlığı yadsıdı. İkisi bir kişi değildiler. Kocasının sıcaklığı ona her zaman bulaşamayabilirdi; ta Anna'nın da kendi ayrı kişiliği kalmayıncaya, onunla o sıcaklığın bir parçası oluncaya kadar beyninin, kişiliğinin arasından onun içine işlemeyebilirdi. Kendi öz yaşamını istiyordu. Will, varlığı, alev alev yaşantısıyla Anna'nın üstüne kapanan, onu serin dış dünyadan ayıran kopmaz kan

bağıyla bağlı bir dünyada onunla birleşmiş ve kendisi mi, başka bir yaratık mı olduğunu ayıramayacak bir noktaya gelinceye kadar onu sarıyor, içine işliyor gibiydi. Kendi eski, kesin benliğini; o apayrı, kopuk, canlı ama içine kapanık olmayan, kendi açısından canlı, alan ve veren ama asla içine kapanık olmayan benliğini istiyor; oysa Will, Anna'nın hâlâ karşıkoyduğu bu garip gömülmeyi onunla birlikte istiyordu. Anna'ysa, bunun karşısında bir noktada çaresizdi. Önceden Tom Brangwen'ın sevgisinde çok uzun süre yaşamıştı.

Pek uzak olmadığı için, Skrebensky'lerden Will' in sevgili Lincoln Katedrali'ne gittiler. Will ona İngiltere'deki tüm katedralleri bir bir ziyaret edeceklerine söz vermişti. Will'in iyi bildiği Lincoln'le başladılar.

Yola çıkma zamanı yaklaştıkça Will heyecanlanmaya başlamıştı. Onu bu derece değiştiren neydi? Anna, Skrebensky'lerden gelirken olduğu gibi kızmak üzereydi. Will'se şimdi birbaşına koşuyordu; öz benliği kasabanın üstünde derin düşüncelere dalmış koca kiliseyi izlemek için kapılarını sonuna dek açmıştı. Ruhu önden koşuyordu.

Uzakta, gökte, tetikte bekler gibi yükselmiş koyu mavi katedrali görünce Will'in yüreği ağzına geldi. Cennette bir belirti, toprağın üstündeki bir kartal, bir güvercin gibi çevrede kanat çırparak dolaşıp duran Büyük Ruh'tu. Işıl ışıl, kendinden geçmiş yüzünü Anna'ya döndü, ağzı garip, baygın bir sırıtışla açıldı.

«İşte o,» dedi.

Bu «o »sinirlendirdi Anna'yı. Neden «o» olsundu? Bir nesneydi yalnızca. Katedral, büyük bir yapı, geçmişten bir nesne, modası geçmiş bir şeyden başka neydi ki onu bu derece heyecanlandırıyordu? Kendini hazırlamak için harekete geçti.

Will, tapınağa ulaşmış bir hacı gibi sabırsız, dik tepeyi geçtiler. Şatonun bir yanda, katedralin öte yanda olduğu yere gelince, Will'in damarlarında ateş çiçekleri açmaya başladı, kendinden geçip gitmişti.

Will, altın taşa ve ikiz kulelere bakıp ikisini de aynı yoğunlukta severek,

«Yanlış bir ön cephe bu,» dedi. Küçük bir coşkuyla kendini sundurmanın altında, kapı çıkıntısının kıyısında buldu. Başını kaldırıp taşların o görkemli büklümlerine baktı. Kusursuz dölyatağına girmek üzereydi.

Sonra kapıyı itip açtı, içinde ruhunun ürpererek yuvasından kalktığı kocaman, sütunlu kasvet dolu yer, önündeydi. İçinden ruhu atladı, süzülerek yüceldi. Bedeni, yükseklikten büyülenmiş, kımıltısız duruyordu. Ruhu o sıkıntıya, o cinnete doğru fırladı, orada başı dönerek sendeledi, büyük bir kaçışla sersemledi, dölyatağının içinde yaratıcılığın derin suskunluk ve kasvetinde döllenmiş, coşku içinde bir tohum gibi titredi.

Anna da şaşkınlıkla korkunun etkisindeydi. Will'in gelişimini izledi onun peşisıra. Burada alacakaranlık, yaşamın ilk, asıl özüydü, renkli karanlık tüm ışığın ve günün ceniniydi. Burada ilk şafak söküyor, en son gün batıyor, yaşam gününün, çiçek açıp solacağı anımsanmayacak kadar eski karanlık, dinginliği ve o sonsuz, eski suskun karanlığı yankılıyordu.

Zamandan uzak, hep zamanın dışında! Doğuyla batının; gündoğuşuyla günbatımının arasında, kilise, ölümden sonra susmuş, filizlenmenin öncesindeki karanlıkta suskun bir tohum gibi yatıyordu. Doğumla ölümü içererek, yaşamın seslerini, geçişlerini taşıyarak, yaşamın anlaşılmaz ışığı olabilen ama başıyla sonu bir suskunluk döngüsü olan bir çiçek gibi, suskun, kocaman ve bunların tümünü içeren bir tohum olarak duruyordu. Bu mücevherli karamsarlık, gökkuşağıyla bir yandan öte yana uzanarak, tıpkı bir tohumun, yaprağı yaprağın, suskunluğu kök ve çiçeğin üstüne katladığı gibi müziği suskunluğun, ışığı karanlığın ve doğurganlığı ölümün üstüne katlıyor; parçalarında tümünün gizini - ölümle dışarı, yaşamla içeri damlayan, ölümsüzlüğü içeren ve yeniden kucaklayacağı ölümün gizini fısıldıyordu.

Burada kilisede, 'önce'yle 'sonra' birlikte katlanmıştı, 'tek'ti Brangwen istediği sonuca ulaşmıştı. Döl-

yatağının dışına çıkmış, dölyatağının kanatlarını bir yana bırakarak, ışığın içinde yol almaya başlamıştı. Gün ışığı boyunca günbegün bilgi üstüne bilgi, deneyim üstüne deneyim kazanıp, dölyatağının karanlığını da anımsayarak, ölümden sonraki karanlığı bilerek yaşıyordu. Zaman zaman katedralin kapılarını ardına dek açıp, şafağın gün batımı, başlangıçla sonun bir olduğu her iki karanlığın şafağına, çifte katlanmış suskunluğun fısıltısına giriyordu.

Bu noktada taş, düz topraktan fırlayıp, değişkenlik içinde sıçrıyor, yatay topraktan uzakta; günbatımı, alacakaranlık ve tutkunun her biçiminin, sapmalarla çekimserliğin arasından geçerek -ah!- o kendinden geçişe, dokunuşa, birleşmeye ve o güzelim sonuca doğru; birleşmeye, sıkıca kavramaya, o çok özel yakınlığa, birbaşınalığa, kusursuz, başdöndürücü sonuca, zamanın olmadığı o kendinden geçişe ulaşarak her kez tutkuyu yakalıyordu. Orada, kemerin tepesinde ruhu, zamanın olmadığı o kendinden geçişe tutunmuş ve sonuca ulaşmış, olduğu yerde kalakaldı.

Ve orada ne yaşam ne de ölüm zamanı vardı; yalnızca bu vardı, topraktan fırlayışın, topraktan fırlayışla karşılaştığı ve kemerin, kilit taşı olan o coşkuya kilitlendiği bu, zamanın olmadığı sonuç...

Hepsi buydu işte, bu, her şeydi. Ta, aşağıdaki dünyada kendine gelinceye değin... Sonra yine kendini toparladı, bir değişimle içindeki her dürtü gerilip dosdoğru kemerin en üstünde, tepedeki karanlığın içine, yaratıcılığın ve tek gizemin, dokunuşun, kavrayıp tutuşun, o güzelim 'sonuç'un, sonsuzluğun doruğunun içine atlayıverdi.

Anna da etkilenmişti, ne var ki bu onda, bu yere bir uyum sağlamaktan çok, bir suskunluk biçimindeydi. Bunu kendinin olmayan bir dünya olarak sevmiş, Will'in o dünyaya taşınması, o çılgınca coşkusuna içerlemişti. Önceleri katedraldeki tutkusuna korkuyla karışık bir hayranlık duymuş, ardından bu onu öfkelendirmişti. Ne olursa olsun, dışarda gökyüzü vardı, oysa burada, bu gizemli yarı-gecede, Will'in ruhu sütunlarla birlikte yükseklere uçtuğunda

karşılaşacağı, yıldızlarla billur karanlığındaki boşluk değil, orada, çatının loşluğuyla gizliliğinde çarpışacağı, taşın karşıkoyan itici gücüydü. Uzakta, kemerlerin kenetlenişiyle birleşmesi, taşın, tepesinde koca bir çatıyı taşıyarak bir yandan öte yana atlayıp dolanışı şaşırtıp suskunlaştırdı Anna'yı.

Yine-yine de açık gökyüzünün mavi bir çatı kemeri ve bir sürü parıldayan lambanın asılı olduğu karanlık bir kubbe olmayıp, yıldızların, üstlerinde sonsuza dek yükselen özgürlüğün içinde döndükleri bir boşluk olduğunu anımsadı.

Katedral ona da heyecan vermişti ama onu içine kapayan ve ötesinde o mutlak sınırdan başka hiç ama hiçbir şeyin olmadığı koca bir çatının tüm o taşlarının tepesinde örülüşünü asla kabul etmeyecekti. Will'in ruhu öylesinden hoşlanabilirdi: burada, her şeyin burada olması; tastamam ve sonsuz... Hareket, birleşme, coşku, zamansızlık, geceyle gündüzün geçişinin olmayışı ama yalnızca o kusursuz boyutlandırılmış boşluk, düğümlenmek ve yenilenmek ve mihraba doğru büyük dalgalarla yol alan, hazzın yinelendiği o tutku. Onun ruhu da oraya - korku ve neşeyle sonsuzluğun eşiğine sürükleniyordu ama o, mihrabın getireceği 'son'a güvenmeyerek geri çekiliyordu. Öne atılıp, o tutkulu uçuşların kanatlarında bilinmeyen bir kıyıya serilip kalırcasına, sonunda mihrabın basamaklarında kalacak değildi. Bunda büyük bir haz ve bir gerçek vardı ama tapınağın o başdöndürücü baygınlığı içinde başka bir gerçeğe sahip çıkıyordu Anna. Mihrap boştu, ışıkları söndürülmüştü. *Tanrı'nın ateşi o çalıda yanmıyordu artık.** Dua yeri yalnızca orada öylece yatıp duran ölü bir şeydi. Anna, kendi üstünde, çatıdan daha yüksek olan özgürlük gerçeğini kabul ediyordu. İçinde hep o bir yere kapatılmış olma duygusunu taşıyordu.

Bunun sonucu olarak da kendi yolunda özgür, kazançlı 'Sonsuzluk'a olanca yoğunluğuyla katılan tutku selinde onu gelişigüzel sürüklenmekten alıko-

---

* Exodus İİİ 2 - 4.

yacak küçük şeylere tutunuyordu. Bir kuşun ıslak, gevşek ayaklarıyla denizden yükselişi gibi onun üstüne çıkmak, bir kuşun onu istenmeyen bir sona iten denizin çırpıntı ve kabarışından göğsünü yukarı kaldırıp bedenini öne atması gibi kendini kaldırmak, kanatlarını açmış bir kuş gibi tüm gücünü yırtarcasına kullanmak için bu, olduğu yere saplanıp kalmış, hep öne ilerleyen devinimden kurtulmak istiyordu. Her şeyin belirgin olduğu boşlukta da o değişmeyen devinimin, yokolmadan görüp yanıtlayan, sürükleneceği yönü seçmiş yada bulmuş, havada asılı o kuşkulu noktanın üstüne yükselmek istiyordu.

Üstelik, bir şeye tutunması gerekiyormuş da kanatları onu o kabaran hareketten dosdoğru kaldırmaya yetmeyecek kadar zayıfmış gibiydi. Anna da taşa oyulmuş, kötü, kaba, küçük yüzlerin görüntüsüne tutundu, onların önünde tutsak, dikilip kaldı.

Bu kurnaz küçük yüzler katedralin o koca şahlanışının bir köşesinden her şeyi daha iyi biliyorlarmışçasına gözetliyorlardı. Bu küçük şeytanlar, insanoğlunun kendi kendini aldatmasına yanıt olarak, katedralin 'mutlak' olan olmadığını çok iyi biliyorlardı. Göz kırpıp öfkeyle bakıyor, kilisenin büyük kavramı dışında kalan bir sürü şeyi ima ediyorlardı. Küçük yüzler alayla, 'her ne kadar burada içerde çok şey varsa da içeri girememiş de çok şey var', diyordu.

Mihraba doğru o büyük çekilişin kaldırışı, fırlatışı dışında, bu kabaran selden korunmak için geri çekilen ve kendi minicikliklerine övünçle gülen bu küçük yüzlerin herbirinin ayrı aklı, devinimi, bilinci vardı.

«Aa, bak!» diye bağırdı Anna, «bak! nasıl da güzel! şu yüzlere bak! Kadın olanına!»

Brangwen isteksiz, baktı. Bu Will'in cennetindeki yılanın sesiydi. Taşa oyulmuş, tombul, kurnaz, kötü kötü bakan küçük bir yüzü gösteriyordu.

«Onu taşa oyanı tanıyormuş,» dedi Anna, «kuşkusuz karısıydı.»

Brangwen kısaca,

«Kadın değil o erkek,» dedi.

«Öyle mi sence? - Hayır! Erkek değil, bu bir erkek yüzü değil.»

Sesi tizleşmişti. Will gülüp yürüdü. Anna onun arkasından gitmedi, oymaları düşünüyordu. Will de onsuz ilerleyemiyordu. Bu karşıkoymadan sabırsızlık duyuyordu. Anna onun katedralle o tutkulu sevişmesini bozuyordu. Kaşları çatılmaya başladı.

Anna yine bağırdı,

«Çok güzel! Burada da aynı kadın var, bak! Ama bu kez adam onu kızdırmış. Ne hoş değil mi? Yani adam bir noktaya kadar çirkinleştirmiş onu.» Gevrek gevrek güldü.

«Adam ondan nefret ediyor olmalı. İyi bir adamdı herhalde. Kadına bak! Ne kadar kusursuz değil mi? Ters huylu biri gibi. Onu bu hale getirmek adamın hoşuna gitmiş olmalı. Sırtını ona dayamıştır, değil mi?»

«Bu bir erkek yüzü, kadın filan değil-keşişin biri-iyice traş olmuş.»

Anna pof diye güldü.

«Karısını senin katedraline koymuş olması düşüncesinden nefret ediyorsun değil mi?» Küfür edermişçesine çınlayan kahkahasıyla alay ediyordu. Gülüşünde bir kazanmışlık vardı.

Anna tapınağın etkisinden kurtulmuş, Will'in tutkusunu bile yok etmişti. Hoşnuttu bundan. Will'se zehir gibi bir öfke duyuyordu. Ne kadar uğraşırsa uğraşsın, tapınağın güzelliğini eskisi kadar içinde tutamıyordu. Büyü bozulmuştu. Tüm göğü ve yeri taşıyan; onun için «mutlak» olan şimdi Anna'ya olduğu gibi ona da biçimlendirilmiş ölü bir yığın geliyordu-ama ölü, ölüydü...

Ağzı kül dolu, ruhu öfkeden çılgın gibiydi. Yaşamının düşlerinden birini daha yok ettiği için nefret ediyordu Anna'dan. Çok geçmeden de ayağını basabileceği hiçbir yer bulamadan ve içinde dinlenebileceği bir inancı olmaksızın çıplak, çırılçıplak kalacaktı.

Yine de içten içe her şeyi daha iyi bilen o kurnaz küçük yüzü, katedralinin kabarıp taşmasından önce olduğundan daha içten yanıtlıyordu ama şim-

di ruhu kırık dökük, evsiz barksızdı ve Anna'nın onu, sevgili gerçeklerinden kapı dışarı ettiğini düşünmeye dayanamıyordu. Katedralini geri istiyordu, o kör tutkusunu doyurmak istiyordu ve artık bunların hiçbirini yapamıyordu. Birşeyler değişmişti.

İkisi de değişmiş, eve gittiler. Anna, Will'in isteğine yeni bir saygı duyuyor, Will'se katedrallerinin bir daha hiç eskisi gibi olmayacağını hissediyordu. Önceleri hep değişmez, kesin şeyler olarak düşünmüştü onları ama şimdi içlerinde yine o karanlık, gizemli gerçekle göğün altında belverdiklerini görüyordu. Dünya içinde dünya varmış yada bir tür yan gösteri gibi, önceleri bir kaosun içinde olmasına karşın ona bir dünya gibi görünmüş olan anlamsız bir karışıklığın içindeki bir gerçek, bir düzen, bir mutlak olandı. Daha önceleri de o büyük kapıdan geçip, uzaktaki ışıltıya doğru başını eğip bakabileceğini ve en son düşüneceği şeyin hep mihrabın şaşırtıcılığı olabileceğini hissetmişti ama çevresinde kendi ışıklarını saçan ve mücevher tabletleri gibi asılı duran pencerelerle dolu bu yerdeydi.

Burada, hasretini çektiği o doygunluk buraya, buradaki büyük Bilinmeyen'in girişine doğru yaklaşmış, tüm gerçekler biraraya toplanmıştı. Oradaki mihrap, her şeyin arasından geçip sonsuzluğa uzanabileceği mistik kapıydı.

Şimdi, her nasılsa, düş kırıklığı içinde ve üzgün, o kapının bir giriş kapısı olmadığını anlıyordu. Çok dar, üstelik aldatıcıydı. Katedralin dışında o mücevherli ışıltıdan elenip geçemeyecek birçok uçuşan ruh vardı. Onun için 'mutlak' olan kesinliği yitirmişti.

Bahçelerdeki ardıçkuşlarını dinledi ve katedrallerin içinden duyulmayan bir ezginin farkına vardı; özgür, umursamaz, neşeli... İşine giderken baştanbaşa sapsarı, kara hindibalarla dolu bir tarla geçti. Bu parlayan sarı banyo öylesine taze ve tantanalıydı ki, o gölgeli katedralinden uzakta olmaktan hoşnutluk duydu.

Kilisenin dışında yaşam vardı. Kilisenin içinde olmayan çok şey vardı dışarda. Tanrı'yı ve o günün mavi kubbeli mabedini düşündü. Büyük, özgür bir

şey vardı. Eski Yunan Tapınaklarının yıkıntılarını düşündü ve bir mabet asla kusursuz bir mabet olamazmış gibi geldi; ta ki yıkılıp, rüzgar, gök ve yeşilliklerle karışana dek...

Yine de seviyordu kiliseyi. Bir simge olarak seviyordu. Ona anlattığı değil de anlatmaya çalıştığı şey için eğiliyordu. Hâlâ seviyordu onu. Bahçe duvarının öte yanındaki küçük kilise çekti onu; Will sevecen bir bakış attı ona ve koruyabilmek için ele almaya karar verdi. Eski, kutsal bir nesneymiş gibi geliyordu ona. Taş ve tahta oymalarla ilgilendi, orgu onardı, bir parça kırılmış oyınayı yeniledi, kilise mobilyalarını elden geçirdi. Daha sonra koro şefi bile oldu.

Yaşamı, ana noktasını değiştiriyor, giderek daha üstünkörü oluyordu. Düzgünce derdini anlatmaktan, uygun sözcüğü bulmaktan âcizdi. Eski biçimde sürdürmek zorunda kaldı ama ruh olarak yaradılmamıştı daha...

Artık Anna'nın tüm zamanını çocuk alıyordu, kocasını da istediği yolu seçmesi için kendi haline bıraktı. Şu sıralar, bilinmeyen gerçeklere gezileri ertelemekten başka bir isteği yoktu. Çocuğu vardı ve canlı, bekleyemeyecek geleceği de bu çocuktu. Ruhu bir anlatım bulamasa bile dölyatağı bulmuştu.

Eviyle komşu olan kilise, Will için çok özel ve değerli bir şey olup çıktı. Onu her şeyden aziz tutuyor, sorumluluğunu hep taşıyordu. Yeni bir davranış biçimi bulamazsa, bildiği o eski, sevgili tapınma biçimini sürdürmekten mutlu olacaktı. Bu küçük, beyaz kireç sıvalı kiliseyi biliyordu. Gölgelerle dolu bu yerde varlığına dönüyordu. Bir taşın suya gömülmesi gibi kendini onun suskunluğuna gömmeyi seviyordu.

Bahçesini geçip, duvardaki küçük basamakları tırmandı, kendini kilisenin sessizliğiyle dinginliğinde buldu. Ağır kapı arkasından çarparak kapanırken ayak sesleri sıraların arasındaki dar yolda ardı ardına yankılandı; yüreği küçük bir sevecenlik tutkusu, mistik bir rahatlamayla çırpındı. Bir yandan da başarısız, gerçekleştirmek istediği şeyin altında

kalan bir adam gibi hafifçe utanç duyuyordu.

Orgun mumlarını yaktıktan sonra o belirsiz ışıltıda birbaşına oturup, âyinin ilahilerini düşlemeye bayılıyordu. Beyaz kireç sıvalı kemerler karanlığa doğru çekiliyor, orgla pedallarının sesi, kilisenin o değişmeyen kımıltısızlığında eriyor, kulede ölgün, hayaletimsi gürültülere dönüşüyor, derken güçlü, yüksek, zafer dolu müzik yeniden her yanı dolduruyordu.

Yaşamıyla didişmekten vazgeçmişti. İradesini gevşetmiş, her şeyi oluruna bırakmıştı. Karısıyla arasındaki ise, her şey olmasa bile büyük bir şeydi. Aslında Anna kazanmıştı. Will de beklesin, katlansın, beklesin, katlansındı. Anna, Will ve bebek, tektiler. Org, Will'in itirazını çın çın çınlatıyor, ruhuysa karanlıkta sinmiş, orgun tuşlarına basarken, bekliyordu.

Anna için çocuk tam bir neşe, doygunluktu. Tutkuları boşlukta asılı kalmış, ruhu neşeyle çocuğa eğilmişti. Nazlı-narin bir çocuktu, Anna besleyip büyütmekte zorluk çekiyordu. Bir an için bile ölebileceğini düşünmemişti. Zayıf bünyeli bir çocuktu, öyleyse güçlendirilmesi gerekiyordu. Kendini çalışmaya adadı, çocuk her şeyiydi. Tüm düş gücü bu işe yoğunlaşmıştı. Bir anaydı o; yeni doğmuş minik kollarla bacakları, o minik yepyeni bedeni tutmak, suskunluğun içinde ağlayan yeni, ince sesi duymak yeterdi. Tüm gelecek ona, bebeğin ağlamasıyla agularından sesleniyor, o da çocuğuyla uğraşırken, ellerinde yaşamın gelecek yıllarını dengeliyordu. Geleceğe dönük isteğine ulaşmış olmanın o tutkulu duygusu, içinde filizleniyor, onu canlı, yaşam dolu, güçlü kılıyordu. Tüm gelecek onun, bir kadının ellerindeydi. Bu çocuk on ayını doldurmadan da yeniden gebe kalmıştı. Yaşamın döllenme kasırgasına kapılmış gibi onun için her an verimlilikle dolup taşıyor; kendini toprak gibi, her şeyin anası gibi duyuyordu.

Brangwen kiliseyle meşguldu; org çalıyor, korodaki çocukları çalıştırıyor, bir Pazar okulunda bir sınıf dolusu gence öğretmenlik yapıyordu. Yeterince mutluydu. Pazarları oğlanlara ders verirken, için-

de açgözlü, istek dolu bir mutluluk duyuyordu. Daha pek algılayamadığı bazı sırların yakınlığından hep heyecan duymuştu.

Evde karısına, o anaerkil düzene hizmet ediyordu. Anna onu seviyordu, çocuklarının babasıydı o; ve ona hep bedensel bir istek duyuyordu. Will de ruhsal üstünlük ve denetlemeleri; ondan da öte bilinci yada toplumsal yaşamına ilişkin Anna'nın duyması gereken saygıyı bile bir yana bırakmıştı. Anna'nın ona duyduğu bedensel aşkla, sade bir biçimde yaşıyor, çocuğa bakarak, ev işlerine yardım ederek ve artık kendi değeriyle önemi konusunda hiçbir ayrım yapmaksızın o küçük anaerkil düzene hizmet ediyordu. Ne var ki, haklarından vazgeçmesi, ilgilendiği şeylerden onu ayıran yaşam biçimi onun gerçek dışı, önemsiz biri gibi görünmesine neden oluyordu.

Anna toplum içinde ondan gurur duymuyordu ama çok kısa sürede, toplumsal yaşama farklı düşmemeyi öğrendi. Will öyle erkek adam dedikleri türden değildi; yani ne sigara, ne içki içiyor ne de üstünlük taslıyordu. Ama Will *onun* erkeğiydi ve erkekliğin tüm bu kanıtlarına kayıtsızlığı Anna'nın kendi dünyasında onunla en yüksek noktaya ulaşmasını sağlıyordu. Ona fiziksel bir sevgi duyuyor, Will de onu tatmin ediyordu ve hep birbaşına, ikinci derecedeydi. Önceleri bu Anna'yı sinirlendirmişti, dış dünyanın Will için öylesine az bir anlamı vardı ki... Dışardakilerin gözleriyle baktığında, neredeyse alay ederek küçümseyecekti onu ama alayı çok geçmeden saygıya dönüştü. Onun bu kadar alçakgönüllülükle ve elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışarak yardım etmesine saygı duyuyordu. Hepsinden önemlisi de, onun çocuklarını büyütmeye, bu çocukların kaynağı olmaya bayılıyordu.

Will'in o garip, karanlık öfkesini ve kiliseye bağlılığını anlayamıyordu. Onun ilgisini çeken, kilise *binasıydı* ama yine de ruhu tutkuyla bir şeyi istiyordu. Taş oymaları temizlemek için canını dişine takmış, işçi gibi çalışıyor, tahta oymaları onarıyor, orgu düzeltiyor, ilahilerin olabildiğince kusursuz söylenme-

sı için elinden geleni yapıyordu. Kilisedeki kumaşları ve âyin gereçlerini eksiksiz, sağlam korumak onun göreviydi; o gizemli, kutsal yapıyı tümüyle ellerinde tutmak, her şeyin eksiksiz olmasını sağlamak onun göreviydi. Yüzünde ve kararlı hareketlerinde ışıltılı, hafif bir acıyla gerginlik vardı. Aldatıldığını bilen ama yine de seven, sevgisi giderek yoğunlaşan bir âşık gibiydi. Kilise aldatıcıydı, ne var ki Will, ona daha bir özenle hizmet ediyordu.

Gün boyunca büroda çalışırken hep boşlukta asılı gibiydi. Varolmuyordu. Eve gitme zamanı gelinceye dek robot gibi çalışıp duruyordu.

Kara saçlı küçük Ursula'yı yüreği yanarak, seviyor, biraz bilinçlenmesini bekliyordu. Şimdi annesi bebeği tekeline almıştı ama Will'in yüreği, karanlığında bekliyordu; zamanı gelecekti nasılsa.

Yaşamın uzun koşusunda Anna'ya boyun eğmeyi öğrenmişti. O da onu kendi kurallarına uygun davranmaya zorluyor, ama «kendi mektubunu kendinin okumasına» bırakıyordu. Will'in şeytanlarıyla onun içinde savaşmayı sürdürüyor; kapkara bir şey onu doldurup da karanlık bir rüzgâr onda bildiği her şeyi silip süpürdüğünde Will'in yüzündeki o anlaşılmaz, güven vermeyen uğursuz anlamdan çok acı duyuyor, kendisiyle birlikte her şeyin onun tarafından değiştirildiğini hissediyordu.

Önceleri karşı koydu Anna. Geceleri böyle duygular içinde Will dua etmek için diz çökerdi. Anna onun eğilmiş görüntüsüne bakıp,

«Neden orada, dua etmeye çalıştığını sanarak diz çöküyorsun?» derdi hırsla. «İnsan seninki gibi aşağılık duygular içindeyken dua edebilir mi sanıyorsun?»

Will eğilmiş, yatağın yanında kımıldamadan dururdu.

Anna sürdürürdü,

«Böylesine bir aldatmaca korkunç bir şey! Neler söylediğini sanıyorsun? Kime dua ediyorsun?»

Will, her şeyiyle parçalanıp dağılırken içinde usuldan kabaran öfkeye gömüldüğünü duyarak, hareketsiz otururdu. Sürekli bir gerginlik içinde yaşıyordu; arada sırada bu karanlık, bomboş öfke bası-

yor, karşıkonulmaz bir yoketme isteği geliyordu. İşte o zaman Anna onunla savaşıyor, mücadeleleri korkunç, öldürücü oluyordu. Derken aralarındaki istek, aynı karalığı ve korkunçluğuyla çıkageliyordu.

Ama yavaş yavaş Anna onu sevmeyi daha iyi öğrenirken, kendini bir yana bırakabiliyor, Will'in babları tuttuğunda da anlamamazlıktan gelerek o, kendi dünyasında yalnız kalırken, kocasını da başarıyla onun dünyasında yalnız bırakabiliyordu. Will, karısına ulaşabilmek için kendisiyle uğursuz bir savaş veriyordu. Çünkü ona ulaşıncaya dek bir cehennemde yaşayacağını biliyor, ona boyun eğmeye uğraşıyor, Anna'ysa Will'in gözlerindeki o çirkin anlamdan korkuyordu. Onunla sevişiyor, ona sahiboluyordu. O zaman Will onun gösterdiği sevgiye minnet duyarak yeniden alçakgönüllülüğe dönüyordu.

Kilisedeki yıpranmış nesneleri onarmak için tahtadan bir baraka yapmıştı kendine. İşi başından aşkındı: karısı, çocuğu, kilise, marangozluk işleri, ekmek parası kazanmak, tüm zamanını alıyordu. Bir de içindeki o dizginler, gözlerinin ardındaki o karanlık olmasaydı! Sonunda işi oluruna bırakmak zorunda kaldı. Yetersizliğine, varlığının sınırlılığına boyun eğmeliydi. O kapkara, yabansı öfkesini bile bilmek ve denetiminde tutmak zorundaydı. Anna ona daha sevecen davrandıkça, iş sessizce çözümleniyordu.

Bazen hiç kımıldamadan parlak, anlamsız bir yüzle otururken, Anna bu parıltının ardındaki acıyı görebiliyordu. Kendindeki o dizginlenmenin, ta en içinde, özünde biçimlenmemiş bir şeyin, patlamamış tomurcukların ve bedeniyle canlanıncaya dek asla gelişip açılmayacak olan birbiri üstüne katlanmış karanlıkların varlığının farkındaydı. Bunu çözümlemeye hazır değildi. İçinde gelişmemiş bir şey kısıtlıyordu onu, *açamadığı* bir karanlık vardı. Açamayacağı bir karanlık...

VIII

Çocuk

Bebek, ta en baştanberi, genç babada, açıklamaya güçlükle cesaret edebildiği derin, güçlü bir duygu karmaşası uyandırmıştı; bu öylesine güçlüydü ki, içindeki karanlığı yarıp çıkmıştı. Çocuğun ağladığını duyduğunda, içindeki ölçüsüz uzaklıklardan yanıtlayan yankı, Will'i korkuyla doldurdu. Bu korkulu, gözdağı veren uzaklıkları bilmek zorunda mıydı?

Kendi etiyle kanının ağlamasından şaşırmış, çocuk kollarında, öne arkaya yürüyüp duruyordu. Bu ağlayan kendi etiyle kanıydı! Ruhu ansızın içindeki uzaklıklardan kopup gelen sese başkaldırdı.

Arada, gece ağır, uyku da iyiden iyiye çökmüşken, gecenin içinde çocuk ağlıyor, ağlıyordu. Will de yarı-uyur, ağlamasını kesmek için elini uzatıp bebeğin yüzüne koymaya çalışıyordu. Hemen bir şey kapıveriyordu elini: o sürüp giden, dayanılmaz sesin insandışılığı tutsak ediyordu onu. Öylesine nedensiz, soyut, kişiliği olmayan bir şeydi ki... Yine de bir anda karşılık veriyor, ruhu o sesin bu çılgınlığını yanıtlıyordu. Bu Will'i korkuyla, çılgınca bir korkuyla dolduruyordu.

Will bunu kabullenmeyi, kendi yaşayan dokusunun aslı olan o korkunç, silinip yokolmuş kaynaklara boyun eğmeyi öğrendi. Kendini olduğuna inandırdığı şey değildi; öyleyse neyse oydu: bilinmeyen, güçlü, karanlık...

Çocuğa alıştı, minik bedeni kaldırmayı, dengelemeyi biliyordu artık. Bebeğin, onu çılgınca bir tutkuyla duygulandıran güzel, yuvarlak bir başı vardı. Bu kusursuz, zarif yuvarlak başı savunmak için ka-

nının son damlasına kadar dövüşmeliydi.

Küçük ellerle ayakları, garip, görmeyen, sarı-kahverengi gözleri, yalnızca ya ağlamak ya emmek yada kocaman, dişsiz bir gülücük için açılan ağzı tanıdı. Başlangıçta itici bir duygu uyandıran o sallanan bacakları bile anlıyor gibiydi. Titrek, küçük tekmeler atıyorlardı ve çok yumuşaktılar.

Bir akşamüstü ansızın, o minicik yaratığı annesinin kucağında çırılçıplak yuvarlanırken gördü; katı yüzeyler, değişip duran iniş çıkışlarla dolu bir dünyada öylesine çaresiz, kırılıverecekmiş gibi, yabancıydı ki, Will kendini hasta hissetti. Karşısına çıkan ne olursa olsun, her an zedelenecekmiş gibi, çıplak yatıyordu. Yine de durumundan oldukça hoşnut görünüyordu; yine de o kör, ürkütücü ağlamasında çaresiz çıplaklığının, başkalarına bu derecede muhtaç ve her an çaresiz olmasının o bilinçsiz korkusu yatmıyor muydu? Will onun ağlamasını duymaya dayanamıyor, ağladığı sürece yüreği gerilip, ne olacağını bekleyerek kalakalıyordu.

Bu günlerin yarattığı korkunun geçmesini bekledi, ufuktaki keyfi görebiliyordu. Bebeğin o canım, kaymaksı, serin minik kulağıyla bronz tozuna bulanmışçasına ipek gibi telli bir tutam saçını gördü ve onu tanımasını, ona bakmasını, onu yanıtlamasını bekledi.

Ayrı bir varlıktı ama onun çocuğuydu. Will'in etiyle kanı, ona baktıkça titriyordu. Tutkulu, şaklayan kahkahasıyla çocuğu göğsüne bastırdı ve çocuk onu tanıdı.

Yeni açılan, yeni görmeye başlayan gözleri ona baktı. Will kendisinin farkına varmasını, onu ayırdetmesini istiyordu. O zaman varlığı doğrulanacaktı. Çocuk onu tanıdı, yüzünde babası için çarpık bir gülücük belirdi. Will zafer dolu kahkahalar çınlatarak göğsüne bastırdı onu.

Genç adamın koyu-ışıltılı yüzüne bakınca, çocuğun altın-kahverengi gözleri usulca aydınlandı. Annesini daha iyi tanıyor, daha çok istiyordu ama küçük coşkunun en parlağı, en keskini babayaydı.

Güçlenmeye, giderek daha güçlü, daha özgür ha-

reket edebilmeye ve sözcüklere benzeyen sesler çıkarmaya başladı. Bir kız çocuktu artık. Şimdiden babasının güçlü ellerini biliyor, onun güçlü kavrayışlarıyla gururlanıyor, kendisiyle oynadığında gülüp, sevinçle haykırıyordu.

Will'inse yüreği tutku dolu bir duyguyla yanıyordu. İkinci bebek doğduğunda, kız bir yaşında yoktu bile. Will de Ursula'ya iyiden iyiye sahip çıktı. İlk minicik kızıydı, yüreğinin başköşesine oturttu onu.

İkincisinin koyu mavi gözleriyle uçuk renkli bir teni vardı: herkesin dediğine bakılırsa Brangwen'lara daha çok benziyordu. Saçları açık renkti ama Anna'nın çocukluğundaki o diken diken sert saçlarını unutmuşlardı. Yeni gelene Gudrun dediler.

Bu kez Anna daha güçlüydü, pek o kadar da sabırsız ve istekli değildi. Çocuğun oğlan olmamasını umursamadı. Sütünün olması, bebeği emzirebilmesi yeterliydi: ah! o küçük yaşamın bedeninin sütünü emmesinin tadı! ah, çocuk güçlendikçe iki minik elin körcesine ama tutkuyla göğsüne asılmasının ve o minik ağzın kör gibi, istediğini bulacağından kuşkusuz, içgüdüsel bilinciyle onu aramasının, sonra da küçücük bedenin güvenle kucağına yerleşip tüm ağzı ve boğazıyla yeni bir yaşam yaratmak için ondan yaşam emmesinin, emmesinin, emmesinin tadı! Kendi varlığını almaktan çılgınca mutlu, hıçkırırcasma küçük ellerin memebaşı geri çekildiğinde deli gibi yakalamaya çalışmasının tadı! Bu yeterliydi. Annelik onu kendinden geçiriyordu ve bu, onun için her şeydi!

Böylece babaya büyük çocuk, sütten kesilmiş olan, babası onu çağırıncaya kadar annesinin arkasında bekleyen küçük Ursula'nın şaşkın, canlı, altın-kahverengi gözleri kaldı. Annesi keskin bir kıskançlık yarasının acısını duyuyordu ama yine de kendini yeterinden çok küçüğe vermişti. O, tümüyle onundu, annesine olan gereksinimi her şeyin üstündeydi.

Sonuçta Ursula, babasının gözbebeği olup çıktı. Küçük bir tomurcuktu o, Will'se güneş... Sabırlı,

canlı, yaratıcıydı. Ursula'ya ne kadar küçük gülünç şey varsa öğretti ve onu o minik ölçüsünün en üstüne çıkarttı. O da onu o harika çocuk gülüşleri ve keyif çığlıklarıyla yanıtladı.

Artık iki bebek olduğundan ev işlerini görmek üzere bir kadın geldi, Anna da tam bir bakıcı olup çıktı. İki çocuk çok gelmiyordu ona ama çalışmanın her biçiminden nefret ediyordu; şimdiyse hiçbir yükü olmayan çocukları vardı.

Ursula sıralamaya başladığında sessiz-sedasız, hep birşeylerle uğraşan bir çocuktu; kendini oyalıyor, başkalarından pek bir ilgi beklemiyordu. Akşamüstleri, altıya doğru Anna çayırı geçer, Ursula'yı bir 'koş babayı karşıla' sözüyle tarlaya salardı. Brangwen da tepenin dik yamacının bir ucundan belirdiğinde önünde, patikanın orta yerinde düşe-kalka rüzgârla savrularak ilerleyen kara kafalı minik bir benek görürdü. Benek, onu görür görmez minicik, çılgın bir yeldeğirmeni gibi kollarını kaldırıp bayırdan aşağı yel yepelek koşardı. Will'in yüreği hoplar, düşmeden yakalamak için bacaklarının tüm gücüyle ona ulaşmaya çabalardı. Ursula çılgın gibi, küçük bacakları uçarak yaklaşır, Will onu yakalayıp kollarına aldığında mutlu olurdu. Bir seferinde uçarak ona gelirken düştü; Will ellerini kaldırmış koşarken öne doğru sendelediğini gördü; yerden kaldırdığında kızın ağzı kanıyordu. Bunu düşünmeye dayanamıyordu. Yaşlandığında, Ursula da ona bir yabancı olduğunda bile Will, bunu düşündüğü zaman hep içinden ağlamak geldi. Küçük Ursula'yı ne de çok seviyordu! - gencecik bir erkekken ve ilk kez evlenmişken, yüreği onun için dağlanıyordu.

Ursula biraz büyüdüğünde Will, onun dikkatsizce kırmızı önlüğüyle parmaklığın tepesine tırmanıp tehlikeli bir biçimde sallandığını, sonra da tepetaklak yuvarlanıp, yeniden ayağa kalktıktan sonra ona seğirttiğini çok gördü. Arada sırada babasının omuzuna binmekten hoşlanıyor, bazen elini tutup yürümeyi seviyor, bazen de kollarıyla Will'in bacaklarına sarılıp bir an duruyor, sonra yeniden kurtulup, babası peşinden yetişip onu geri çağırıncaya dek bir

koşudur tutturuyordu. Will'se henüz ince uzun, tedirgin, yirmi ikisinde bir delikanlıydı.

Ursula'ya küçük beşiğini, taburesini, küçük iskemlesini, yüksek iskemlesini yapan hep oydu. Hop diye havaya kaldırıp masanın üstüne oturtan yada eski bir masa ayağından bebek yapan oydu. Ursula onu izlerken,

«Gözlerini de yap baba, gözlerini de yap!» diye bağırırdı. Will de bıçağıyla bebeğe göz yapardı.

Ursula süslenmeye bayılıyordu, babası da kulağına bir iplik geçirip, ucuna da küpe niyetine mavi bir boncuk asıyordu. Küpeler, kırmızı boncuk, bir altın bir de küçük incimsi bir boncuktu. Geceleri eve döndüğünde küçüğü kendine güveni tam, kurum kurum kurulurken görünce,

«Demek bu gün en güzel altınlı inci küpelerini taktın ha?»

«Evet.»

«Herhalde kraliçeyi görmeye gittin?»

«Evet, öyle.»

«Ya, ne dedi peki?»

«Dedi ki- dedi ki- 'güzel beyaz giysini sakın kirletme.'»

Tabağındaki en iyi parçaları ona verir, yavaşça kızının kırmızı, nemli ağzına koyardı; tereyağlı ekmeğin üstüne reçelden bir kuş yapar, Ursula da bambaşka bir tadla yerdi.

Çay bulaşığı yıkandıktan sonra hizmetçi gider, aile de özgür kalırdı. Çocukların banyolarına çoğu kez Brangwen yardım ederdi. Kızını dizine oturtup giysilerinin düğmelerini çözerken uzun tartışmalara girişirdi. Önemli konulardan, derin ahlaksal değerlerden dem vururmuş gibiydi o sıralar... Derken ansızın kız dinlemekten vazgeçer, köşeye yuvarlanan cam bardağının peşinden koşar, dönmek için de hiç acele etmezdi.

Will beklerken,

«Gel buraya,» der, öbürü sanki çok önemli bir işe dalmış gibi duymamazlıktan gelirdi.

Will sesinde hafif bir emir tonuyla,

«Haydi,» diye yinelerdi.

Kızdan heyecanlı bir kıkırdama yükselir ama yine de işine dalmış görünürdü.

«Duyuyor musunuz sayın bayan?»

Alaycı ve coşkulu bir gülüşle döner, Will ona koşup yerden havaya kaldırırdı.

Güçlü elleri arasında kızı yuvarlayıp gıdıklayarak,

«Kimmiş o gelmeyen bakayım!» Kız da yürekten güler, gülerdi... Babasının güçlü, kararlı davranışlarına bayılıyordu. Tepeden tırnağa bir güçtü o; gözünün göremeyeceği yerlere dek yükselen bir güç anıtıydı.

Çocuklar yataktayken arada Anna'yla oturup, rastgele, şurdan-burdan çene çalarlardı. Will çok az okuyordu. Neyi okumak istese, az sonra penceresinin dışındaki başka bir görüntüye, yakıp kavuran bir gerçeğe dönüşüyordu. Bu arada Anna, bir kitabı karıştıracak olsa, hemen vazgeçiveriyordu.

Sık sık oturup çene çalıyorlardı. Aralarındaki gerçekse hiç ağza alınmıyordu. Sözcükleri sonsuz suskunlukta yalnızca birer kazaydı. Konuştuklarında da dedikodu ediyorlardı, Anna'nın dikişle de arası pek iyi değildi.

Anna'nın yüreği ışımış da minnet doluymuşçasına düşüncelere dalıp güzel bir oturuşu vardı. Arada Will'e dönüp o gün olan gülünç bir şeyi anlatırdı gülerek... Will de güler, o capcanlı, elle tutulur suskunluk, aralarına yeniden çökünceye dek, bir süre konuşurlardı.

Anna zayıf ama renk ve yaşam doluydu. Hiçbir şey yapmadan, öylece garip, gevşek bir ağırbaşlılıkla, nerdeyse görkemli denebilecek bir umursamazlık, her şeye karşı değişmeyen bir tavır ve güvenle oturmaktan son derece hoşnuttu. Aralarındaki bağ, pek anlatıma sığacak gibi değildi ama güçlüydü. Herkesi belirli bir uzaklıkta tutuyordu.

Will'in yüzü Anna'nın onu tanıdığından bu yana hiç değişmemiş, yalnızca az daha sertleşmişti. Soyutlanmışlığı içinde sağlıklı görünümlü, karanlık, pek insanca şeyler söylemeyen, güçlü ve kararlı bir ışıltısı olan bir yüzdü. Arada gözleri Anna'nınkilerle

karşılaştığında, karısının beynine fırtına gibi esen bir karanlık getiren, elektrikli, sarı bir şimşek çakıyor, yüzüne hafiften garip bir gülüş yayılıyordu. Anna'nın gözleri isteksizce döner, ardından da hipnotize edilmiş gibi kapanıverirdi. Will'inkilerse o eski yoğun karanlığına dalardı. Will, genç bir karakedi gibiydi; kararlı, dikkat çekmeyen ama yine de varlığının giderek kendini duyurduğu, sinsice ve güçlü bir biçimde Anna'yı elegeçiren bir kedi... Anna'yı değil, onun içindeki bir şeyi çağırıyor, o da Anna'nın bilinçsiz karanlığının içinden usulca Will'i yanıtlıyordu.

Böylece olağan günün ardında asla ışığa çıkamadan, tutkulu, elektrikli bir karanlıktaydılar. Işıktayken Will hiçbir şeyin bilincine varmaksızın uyuyor gibiydi. Anna yalnızca, karanlık onu salıverdiğinde, o da altınsı parlayan gözleriyle, amacıyla tutkularını karanlığın içinde gördüğünde tanıyabiliyordu kocasını. O zaman kendini bir büyünün etkisindeymiş gibi hissediyor, Will'in sert, içine işleyen çağrısını ruhunun yumuşacık bir sıçrayışıyla yanıtlıyor ve karanlık; elektrikli, bilinmeyen, bunaltıcı birşeylerle dolu, uyanıyordu.

Birbirlerini tanımışlardı artık; kadın 'gündüz'dü, gün ışığıydı, erkek gölgeydi, bu hoşgörülebilirdi ne var ki karanlık, karşı konulmaz bir şehvetle baskın çıkıyordu.

Anna ondan korkmamayı, nefret etmemeyi, onun o günboyunca saklı duran kapkara, tensel gücüne kendini verebilmek için kendini onunla doldurmayı öğrendi. Olağan yaşamın içinde bir engelle karşılaştığında yada bir yılgınlıkta, gözlerinin, bilincinin dışına çıkıp, bir transa girmişçesine yuvalarında garip bir biçimde dönmesi bir alışkanlık haline geldi.

Ve günışığında ayrı, koyu karanlıkta evliydiler. Will gün boyunca karısının otoritesini destekliyor, dokunulmaz kılıyordu onu. Anna'ysa o karanlığın içinde, ona, onun o çok özel, imalı, kendine çeken yakınlığa aitti.

Will'in gündüzki uğraşları, toplumsal yaşamı bir tür uykuydu. Anna'ysa, güne ait olabilmek için öz-

gür olmayı istiyordu. Will günden, iş yaparak kaçıyordu. Çaydan sonra ya sundurmaya halı dokumaya gidiyor, yada tahta oymalarına dönüyordu. Parçalanmış, eski halıyı, ilk günkü biçimine sokmaya uğraşıyordu.

Ama çocuğun yanında olmasına, ayağının dibinde oynamasına bayılıyordu. Karanlığının içinde oynaşıp duran, gerçekten ona ait bir ışık parçasıydı o. Sundurmanın kapısını açık bırakır, içgüdüsüyle başka birinin varlığını algıladığında, onun geldiğini anlar, rahatlar, dinlenmeye koyulurdu. Onunla yalnızken hiçbir şeye aldırmak istemez, konuşmazdı. Onun varlığının bilinci üstünde kanat çırparken düşünmeksizin yaşamak istiyordu.

Sessiz sedasız çalışırdı. Çocuk, sundurmanın kapısını itip açtığında, onu, kolları sıvalı lambanın ışığında çalışırken görürdü. Giysileri, şöylece sarınıvermişçesine dört bir yanından sarkardı. İçindeyse bedeni tümüyle kendinden gelen uyumlu bir güce dönük, çevresinden kopmuş, otururdu. Çok ufak bir çocukken bile Ursula babasının parlak kıllarla kaplı güzel, kolayca esneyen gergin kolunun, tahta masanın üstünde yumuşak, insanın dikkat etmezse farkına varamayacağı kadar uyumlu hareketlerle suskun çalıştığını anımsıyordu.

Ursula, sundurmanın kapısında, babasının onu farketmesini bekleyerek bir an duraladı. Will döndü, kara kavisli kaşları azıcık kalktı.

«Merhaba bülbülhanımcık!»

Kapıyı kızın arkasından kapadı. Çocuk, tatlı tatlı tahta kokan barakanın içinde seslerinin yankılanmasına karşın bir işçinin suskunluğuyla çalışan rende, çekiç ve testerenin gürültüsünü duymaktan mutlu oldu. Yongalarla kıymıklar arasında kararlı ve suskun, oyununu sürdürdü. Babasına hiç dokunmazdı: ayaklarıyla bacakları hemen yanıbaşındaydı ama dokunmadı onlara.

Gece babası kiliseye giderken peşinden koşmayı severdi. Eğer babası yalnız gidiyorsa, onu duvarın üstünden aşırır, gelmesine izin verirdi.

Kapı arkasından kapandığında, Ursula yine o

büyülü dünyaya sürüklenir, ikisi o kocaman, soluk, boş yerde birbaşlarına kalırlardı. Babasının, orgun şamdanlarını yakmasını gözler, ilk notaları çalıncaya dek bekler, sonra gözleri parlayarak karanlıkta oynayan bir kedi gibi oradan oraya koşup dururdu. Kuledeki çanların ipleri gelişigüzel sarkar, yerde kıvrımlar yapardı. Ursula hep o kırmızı beyaz, yada mavi beyaz tüylü ilmekleri yakalamak isterdi ama başının üstünde kalıyorlardı.

Arada annesi onu denetlemeye gelirdi. O zaman çocuk, müthiş bir öfkeye kapılırdı. Annesinin üstünkörü otoritesi alabildiğine kızdırıyordu onu. Kendi kişiliğini kanıtlamak istiyordu.

Babası da arasıra küçük, kötü şoklar yaşatıyordu. Kilisenin içinde oynamasına izin veriyor, o da org uzaktan uzağa çalarken, çiçeklerin arasındaki arılar gibi taburelerin ayakları, dua kitapları ve yastıkların arasında koşuşup duruyordu. Bu birkaç hafta sürdü. Derken hizmetçi kadının Brangwen'e veriştirecek kadar sabrı taştı, bir gün kartal gibi tepesine iniverdi. Will de moruk canavarın boynunu kırma isteğiyle kıvranarak, sıvıştı.

Kanı beynine sıçramış eve geldi ve tüm öfkesini Ursula'ya boşalttı.

«Sen insanı canından bezdiren küçük bir maymunsun, kiliseye geldiğinde her şeyi paralamasan olmaz mı sanki?»

Sesi sert, kedilerinki gibi cırtlak çıkıyordu, gözünün çocuğu filan gördüğü yoktu. Ursula çocukların o korku ve üzüntüsüyle büzüldü. Ne vardı? Bu kadar korkunç ne olabilirdi?

Annesi o sakin, biraz da üstünlük taslayan tavrıyla döndü.

«Ne yaptı?»

«Ne mi yaptı? Artık kiliseye gitmeyecek, her şeyi çekiştirip, berbat ediyor, otu ota, suyu suya katıyor.»

Karısı usulca gözlerini çevirip, gözkapaklarını indirdi.

«Neyi berbat etti?»

Will, bilmiyordu.

«Az önce o kadın bunun yaptığı şeylerin listesiyle üstüme saldırdı.»

Ursula, 'bunun' sözcüğünün içerdiği aşağılama ve öfkenin karşısında iyice ufaldı.

Anna,

«Onu yaptıklarının listesiyle birlikte bana gönder, bunu göğüslemesi gereken *benim!* Hem, seni bu kadar çileden çıkaran çocuğun yaramazlık yapmış olması değil, o yaşlı kadından laf işitmeye dayanamaman; ama *ona* karşılık verecek cesaretin olmadığından öfkeni buraya taşıyorsun.»

Will susakaldı. Ursula onun yanlış bir şey yaptığını anlamıştı. Dışardaki; yaşamın üstündeki dünyada o, yanlıştı. Şimdiden çocukta, kişiliği olmayan bir dünyanın soğuk sezgisi belirmişti. Orada annesi doğruydu, biliyordu; ama yine de yüreği, babasının arkasından, onun o karanlık, duygu dolu yeraltı dünyasında doğru olanın o olması için haykırıyordu. Ne yazık ki baba kızmıştı, kendi karanlığında yitip giderek yine o kaba suskunluğa gömüldü.

Çocuk yaşamla dopdolu, sessiz sedasız keyifle koşuşup duruyordu. Değişmeleri sezemiyordu. Çimenlerin arasında bir gün papatyalar buluyordu; ertesi gün elma çiçekleri ak pak toprağın yüzüne yayılmış oluyor, o da orada olduklarından hoşnut, aralarında koşuyordu. Yine kuşlar kirazları gagalayacak, babası bahçedeki ağaçtan dörtbir yanına kiraz yağdıracaktı. O zaman da tarlalar saman dolu olacaktı.

Neler olmuş anımsamıyor, neler olabileceğini bilmiyordu, dışardaki o şeyler hep oradaydı. O hep kendiydi, dışardaki dünyaysa, rastlantısal olarak oradaydı. Annesi bile onun için rastlantısal bir şeydi: sürüp giden bir koşuldu.

Çocuksu bilincinde yalnızca babası bir yer tutuyordu. Babası döndüğünde bir düşte gibi, nasıl gittiğini anımsadı, gittiğinde belli belirsiz dönüşünü beklemesi gerektiğini düşünmüştü. Oysa annesi dışardan döndüğünde varoluyordu yalnızca, onu daha önceki bir ayrılıkla bağdaştırmak için bir neden yoktu.

Babasının dönüşü yada ayrılışı, çocuğun anımsa-

dığı tek olaydı. O döndüğünde içinde bir şey, bir duygu uyanıyordu. Onun ne zaman tepesinin tası atmış, sinirli yada yorgun olduğunu bilirdi, o zaman o da tedirginleşir, rahatlayamazdı. O evdeyken çocuk kendini dopdolu, sıcacık, güneşte yatmış bir yaratık kadar keyifli hissederdi. Gittiğinde, güvensiz, unutkan olurdu. Onun azarladığında bile, varlığı, kendininkinden daha belirgindi. O, Ursula'nın gücü, daha büyük 'kendi'siydi.

Bir küçük kız daha doğduğunda Ursula üç yaşındaydı. İki küçük kızkardeş Gudrun'la Ursula birlikte olmaya başladılar. Gudrun, kendini keyiflendiği şeylere verip, saatlerce sessiz sedasız oynayan bir çocuktu. Kahverengi saçlı, açık renk tenli, uysal, nerdeyse dış etkiler karşısında hareketsizdi. Yine de istekleri ortaya çıktığında, inatçıydı. Baştanberi Ursula'nın izleyicisiydi. Yine de kendine hastı, onları izlemek insana garip bir duygu veriyordu.

Birbirlerini pek de umursamayan iki küçük hayvanın birlikte oynaması gibiydi. Gudrun annesinin gözbebeğiydi - ama Anna hep en son doğan bebeğini elüstünde tutan bir kadındı.

Bu kadar kalabalık bir ailenin yaşam yükünün omuzlarında olması, genç adamı yıpratmıştı. Kesinlikle irade gücüyle sürdürdüğü büro işleri, kiliseye duyduğu kısır tutku ve üç küçük çocuğu vardı. Bu arada sağlığı da pek iyi değildi. Bu nedenle de bitkin, sinirli, evde çoğu kez bir başbelasıydı. İkide birde bu yüzden ya oymalarının başına yada kiliseye dehleniyordu.

Küçük Ursula'yla arasında garip bir yakınlık belirdi. Birbirlerinin farkındaydılar. Will, çocuğun hep ondan yana olduğunu biliyordu. Ne var ki, bilinçaltında bunun onca pek o kadar değeri yoktu, o hep onundu, Will'in hakkıydı bu. Yine de yaşamı, küçücük bir çocukken bile, Ursula'nın, onun desteğinin ve kendisiyle olan uyumunun üstüne kurulmuştu.

Anna'nın o çılgınca annelik transı sürüyordu; hep meşgul, sık sık bunalarak ama hep o analık transı içindeydi. Kendi çılgın verimliliği içinde varoluyor gibiydi ve sanki kızgın güneş hep tepesinde

parlıyordu. Yanakları pespembe, gözleri bereketli bir parıltıyla doluydu, saçları gevşekçe kulaklarının üstünde toplanıvermişti. Dopdolu bir görünümü vardı. Hiçbir sorumluluk yada görev duygusu kafasını kurcalamıyordu. Dışardaki toplumsal yaşam gerçekten, bir hiç'ten de hiç'ti onca...

Derken, Will, yirmialtısında kendini, dört çocuk babası, tarladaki kırmızı zambaklar gibi içgüdüsel yaşayan ve sorumluluğun ağırlığının ona baskı yapmasına, onu sürüklemesine aldırmayan bir kadınla evli buldu. Tam bu sırada çocuğu Ursula onun yanıbaşında olma çabası göstermeye başladı. Dört yaşında bir çocukken bile, sinirliyken, bağırıp ev halkını üzdüğünde yanında oluyordu. Bağırması onu da üzüyordu ama bu, o değildi nasılsa. Geçmesini, yine eskisi gibi olmalarını istiyordu. Will aksileştiğinde, çocuk onun içindeki bir gereksinimin çığlığını duyuyor, bilinçsizce yanıtlıyordu. Yüreği bağlıymışçasına, Will'in düğümlediği bir sevgiyle onu izliyordu. Yüreciği, kendi sevgisi içinde, inatla peşindeydi.

Yine de içten içe kendi küçüklüğü, yetersiz ve değersizliğine dönük, belirsiz, uzak ve çocuksu bir duygu vardı. Bir şey yapamıyordu, yetersizdi. Onun için önemli olamıyordu ve annesine karşıydı.

Bilincinin uyandığı noktada babası, günün doğuşuydu ama babasına göre, o da öbür çocukları Gudrun, Theresa, Catherine gibiydi; kendi gözünde somut varlığından öte dikkat çekmeyen çiçekler, böcekler, oyuncaklar gibi... Babası yanıbaşına geldiğinde, ellerini çırpışı, göğsünün güçlülüğü, çocuksu bilinçsizliğinden acıyla uyandırıyordu onu. Gözleri koskoca açılmış, görmeksizin, görmesini öğrenmeden gözünü açmıştı. Çok erken uyanmıştı. Çok geçmeden çağrı; minik bir çocukken, babası göğsüne bastırdığında, Ursula'nın yaşayan-uykuda yüreği, babasının kocaman yüreğinin atışıyla, sevgiyle, özlemle kızına sarılışıyla uyanmaya vurduğunda, bir mıknatısın kaçınılmaz sorusunu sorarak geldi. Ursula'nın yanıtıysa, belli belirsiz, bulanık, güçlükle, çabalayarak doğdu.

Çocuklar hep dışarda olduklarından gelişigüzel

giydiriliyordu. Ursula küçükken yongaların arasında dolaşıp durduğundan kalın kırmızı giysisinin üstüne de önden kavuşup arkadan bağlanan kırmızı bir şal sararlardı. Böylece rahatça babasının peşinden bahçede koşar dururdu.

Ev halkı erkenden kalkardı. Will sabah altıda çıkıp bahçeyi beller, sekiz buçukta da işe giderdi. Ursula da çoğu kez, elin erişebileceği yakınlıkta olmasa bile, bahçedeyken hep onunla olurdu.

Yortu Zamanı, bir gün, babası patates ekerken ona yardım ediyordu. İlk kez, yaptığı bir işte yardım ediyordu ona. Bu görüntü Ursula'da, ilk anılarından bir resim olarak hep kaldı. Gün doğarken çıkmışlardı. Soğuk bir rüzgâr esiyordu. Will eski pantolonunu giymiş, paçalarını çizmelerinin içine sokmuştu; üstünde ceket, palto filan yoktu. Gömleğinin kolları rüzgârda uçuşuyordu, yüzü uykulu, kızarmış ve kararlıydı. Çalışırken ne duyar ne de görürdü. Uzun boylu, ince, delikanlı görünümünü hâlâ yitirmemiş bir adam, kalın dudaklarının üstünde kara bıyıklarıyla, güzel saçları alnına dökülmüş, günün ilk gri aydınlığında birbaşına toprakta çalışıyordu. Yalnızlığı çocuğu büyü gibi çekiyordu.

Rüzgâr koyu yeşil tarlaları ürpertti. Ursula koşarak yanına gitti ve onun çukur açıp hazırladığı toprağın bir yanına patates ekerken kullandığı çomağı sokuşunu, sonra öte yana atlayıp, oradan da itip aynı sırada olmalarına özen göstererek bağladığı ipi sıkıştırmasını, iş bittikten sonra da çevresindeki toprak parçalarını temizlemesini izledi. Derken parlak kürek yeni kazılmış yumuşak topraktan bir parça koparark ona doğru geldi.

Will küreğini toprağa dikine saplayarak dik durmaya çalıştı.

«Bana yardım etmek istiyor musun?»

Ursula küçük yün başlığının arasından baktı ona.

«Eh,» dedi Will, «Şu minik çomakları toprağa saplayabilirsin. Bak, şunun gibi işte - şu dikine saplı duranlar. O kadar aralıkla olacak, gördün mü.»

Eğilerek ne yaptığını bilen bir hareketle çabucak patatesleri yumuşak oyuğa soktu. Orada, yoğun, so-

ğuk toprakta ayrı, üzgün kalakaldılar.

Will ona küçük bir sepet patates vererek sıranın öte yanına atladı. Ursula onun eğilmiş, patatesleri dikerek kendisine doğru yaklaştığını gördü. Heyecanlanmış, tedirginleşmişti. Çukurlardan birine bir patates koyup, düzgün durması için düzeltti. Çomaklardan bazıları kırılmıştı, Ursula'yı korkuttu bu. Sorumluluk duygusu, usuldan sarıp sıkıştıran bir ip gibi heyecanlandırıyordu onu. Patatesler düzgün bir sıra oluştursun diye gerilmiş olan ipe korkuyla bakmaktan alıkoyamıyordu kendini. Babası eğile-kalka giderek yaklaşıyordu. Sorumluluğunun üstesinden geldi. Çabucak patatesleri soğuk toprağa soktu.

Babası yaklaştı.

«O kadar yakın değil.» Eğilip bazılarını çıkardı, öbürlerini yeniden düzeltti. Ursula yanıbaşında çocukların o acı veren korkulu çaresizliğiyle dikiliyordu. Öylesine duraksamadan, el alışkanlığıyla ve güvenle çalışıyordu ki babası... O da yapmak istiyor ama yapamıyordu. Küçük mavi önlüğü rüzgârda çırpınır, kırmızı şalının uçları delice uçuşurken öylece durup, izledi. Babası küreğin ucuyla patatesleri sağlamlaştırarak sıranın ucuna gitti. Ona hiç aldırmıyor, yalnızca çalışıyordu. Onunkinden başka bir dünyası vardı.

Ursula, babasının dünyasına takılı, çaresizce durup duruyordu orada. Baba çalışmasını sürdürdü. Ona yardım edemeyeceğini biliyordu Ursula. Sonunda içinde azıcık terkedilmişlik duygusuyla döndü ve onunla yaptığı işi kafasından atmak için koşabildiğince hızla koşarak bahçenin öte yanına doğru uzaklaştı.

Az sonra Will, onun yanında duruşunu, kırmızı yün başlığının içindeki yüzünü, uçuşan mavi önlüğünü özledi. Ursula'ysa, minicik bir suyun damla damla taşlarla çimenlerin arasından aktığı yere koştu. Bunu çok seviyordu.

Yaklaşınca Will ona,

«Pek de yardım ettin sayılmaz.»

Çocuk anlamayarak baktı. Yüreği zaten uğradığı düş kırıklığından ağırlaşmıştı. Babasının yaptığı

gibi yapamadığı için işten korkuyordu. Ağzı aptalca açık, üzgündü. Baba farketmedi, öte yana uzaklaştı.

Ursula da oyununu sürdürdü, düş kırıklığı, oynarken daha çok ortaya çıkıyordu. Babası gibi yapamıyordu işte, bundan da çok korkuyordu. Aralarındaki büyük uzaklığın farkındaydı, hiç gücü olmadığını biliyordu. Doğru dürüst çalışmak için gerekli güç, büyüklerin gücü bir gizdi onun için.

Will onun duygulu çocuk dünyasına ezerek girip, zarar verebilirdi. Annesi, umursamaz, dikkatsizdi. Çocuk gün boyunca tüm çocuklar gibi oynayıp duruyordu.

Ursula düşünmezdi - olayları neden anımsasındı ki? Eğer bahçenin ucunda çitin tomurcuklandığını görmüşse ve o yeşilimsi-pembe minik tomurcuklarla çay konukları oyununda peynir ekmeğini yerken oynamayı istemişse, gider alırdı.

Derken ansızın, belki de ertesi gün babasının ona dönüp bağırmasıyla ölecek gibi olurdu.

«Kim bu benim yeni tohum ektiğim yerlerin üstünde dansedip çiğnedi? Sen! Değil mi Allahın cezası! Benim tohumlarımın üstünden başka bir yer bulamıyor musun yürüyecek? Ama yo, insan senin gibi olursa - kendi bencil keyfinden başka bir şey düşünmez.»

Kendi kararlı düzeni içinde yaptığı işin üstünde, zikzak çizen küçük, derin ayak izlerini görmek şaşkına çevirmişti Will'i. Çocuk daha da şaşkına dönmüştü. Kolaycacık incinen küçücük yüreği dağlanmış, tekmelenmişti. *Neden* o ayak izleri ordaydı ki? Onları yapmak istememişti ki... Üzüntü, utanç ve onca hiç de gerçek olmayan bir sürü şeyden serseme dönmüş, orada durup duruyordu.

Ruhu, bilinci ölmüş gibiydi. İçine kapanmış, duygusuz, yüreği katılaşmış ve hiçbir şeye karşılık vermeyen, küçük, donakalmış bir yaratıktı. Kendi gerçeksizliği buz gibi katılaştırmıştı onu. Umursamıyordu artık.

Dışarıya kapanmış, kendini haklı gören, üstünlük taslayan değişmezliği içindeki yüzü, Will'i çileden çıkarttı. İçinden onu kırmak geldi.

«O inatçı suratını dağıtırım senin!» Elini kaldırmış, sıkılmış dişleri arasından bağırıyordu.

Çocuğun tavrında en küçük bir değişiklik olmadı. O değişmezlik, hep aynı bakış, kendinden başka hiçbir şey yokmuşçasına aynı kaldı. Yine de ta içinde, uzaklarda hıçkırıklar yüreğini paralıyordu. Will gittiğindeyse, dönüp oturma odasındaki divanın altına emekleyerek süzülecek, orada, çocukluğun o suskun, bilinmeyen giziyle dertop, kalacaktı.

Bir saat kadar sonra dışarı süzüldü ve biraz sert bir tavırla oynamaya gitti. Unutınayı çok istiyordu. Çocuk ruhunu o anıdan kopardı, artık acıyla aşağılanma gerçek olmaktan çıkmıştı. Yalnızca o haklıydı. Dünyada ondan başka hiç kimse yoktu; çok geçmeden de ona karşı olan bir kötü niyete inanır oldu. Yine çok kısa bir süre sonra o taptığı babasının da bu kötülüğün bir parçası olduğunu anladı. Çok erken olarak da kendi dışındakilere dayanabilmek için yüreğini, öz varlığını katılaştırmayı ve her şeyi yadsımayı öğrendi.

Yaptığı için hiç mi hiç üzülmüyor, onu suçlu kılanları da bağışlamıyordu. Eğer babası tutup da ona deseydi ki, 'Hay Allah, Ursula, o kadar dikkatle yaptığım bu tarhları neden çiğnedin sanki?' bu onu bir an için üzer, hemen ona yardıma koşardı. Ama ona hep dışardaki bu şeylerin gerçeksizliğiyle işkence ediliyordu. Toprak, üstünde yürünmek içindi. Neden bir karışlık bir yere basmaktan sakınacaktı? Oraya tarh dendiği için mi? Orası da yürünecek topraktı işte. Bu da onun içgüdüsel küstahlığıydı. Will ona kaba davrandığında katılaşıp kendini tüm ilişkilerden koparıyor, yabansı isteklerinin küçük, ayrı dünyasında yaşamaya başlıyordu.

Ursula büyüyüp, beş, altı, yedi yaşına geldikçe babasıyla arasındaki bağ gitgide güçleniyordu. Yine de her an kopmak üzere gibiydi. Ursula hep herkesten ayrı kendi dünyasında o yabansı isteklerine sarılıyordu. Bu da, onu yanında istediği için Will'in dişlerini öfkeyle gıcırdatmasına neden oluyordu. Ne olursa olsun, Ursula kendini, kendi dünyasında, kazanılamaz bir biçimde katılaştırabilirdi.

Will yüzmeye bayılırdı, sıcak havalarda Ursula'yı sessiz bir yer olan kanala yada bir göle filan yüzmeye götürürdü. Kızı sırtına alır, o da ona sımsıkı sarılır, bedeninin altında güçlü hareketlerini duyardı; öylesine güçlüydü ki, tüm dünyayı sırtlayabilirdi. Sonra Will ona yüzme öğretti. Yüreklendirdiğinde, korkusuz bir küçük yaratık olduğunu gördü. İçten içe onu korkutmak için garip bir dürtü duyuyordu, tepkisinin ne olacağını merak ediyordu. Kanaldaki köprüden suya atlarken sırtına binip binmeyeceğini sordu.

Binecekti. Çıplak küçüğün sırtına tırmandığını duymaya bayılıyordu Will. İkisinin iradesi arasında garip bir savaş vardı. Will köprünün korkuluğuna tırmandı. Su çok aşağılardaydı, ama çocuğun vazgeçmeye hiç niyeti yoktu. Babasına sımsıkı yapıştı.

Will atladı, aşağı doğru uçtular. Su çocuğun küçük bedenine hızla çarptı. Bu şaşırttı onu ama hiç kıpırdamadı. Yeniden suyun yüzüne çıktıklarında Will kıyıya doğru yüzdü, çimenlere çıkıp yanyana oturdular, Will gülerek harika olduğunu söyledi. Çocuğun kocaman açılmış koyu renk gözleri şaşkın, karanlık, ona bakıyordu. Geçirdiği şoktan şaşkın ama yine de anlaşılmaz bir biçimde Will'e kapalıydı. Will de yapacak başka bir şey bulamadığından hıçkırır gibi güldü.

Bir dakika sonra yine sımsıkı babasının sırtına yapışmış, o da derin sularda yüzmeye başlamıştı. Doğduğundan beri annesiyle babasının çıplaklığına alışıktı. Baba-kız kenetlenmişler, çarpan garip rüzgâra karşı birbirlerine tutunuyorlardı. Yine de daha sonraki günlerde Will, cesaretle ondan da öte kötü yüreklilikle köprüden suya atlayacaktı. En sonunda bu atlamaların birinde Ursula Will'in başının üstünden ensesine doğru yuvarlandı; öyle ki, nerdeyse babasının boynu kırılıyordu. Olanca ağırlıklarıyla suya gömüldüler, birkaç dakika ölümle savaştılar. Will onu kurtardıktan sonra titreyerek kıyıda oturdu ama gözleri, ölüm ikisinin yaşamı arasına girmiş de onları ayırmışçasına karanlıklarla doluydu.

Yine de ayrı değildiler işte. Aralarında o garip,

çok özel meydan okuma sürüp gidiyordu. Panayır geldiğinde Ursula dönmedolaba binmek istedi. Babası götürdü onu ve dönmedolabın içinde ayakta durup demire sımsıkı tutunarak tehlikeli bir biçimde yükseltıneye başladı. Çocuk çabucak oturduğu yere yapıştı.

«Daha yükselmek istiyor musun?» Ursula gözleri koskocaman, yalnız ağzıyla güldü. Havada uçuyorlardı.

«Evet.» Her şey onu bırakacak, o da buharlaşıp eriyecek, yok olacak gibi geliyordu. Dönmedolap daha da yukarı fırladı, derken yeniden yükselebilmek için taş gibi aşağı doğru düşmeye başladı.

«Daha yükselelim mi?» Dönmüş omuzunun üstünden arkaya, ona bakıyor, yüzü Ursula'ya şeytansı ve güzel görünüyordu.

Bembeyaz dudaklarla güldü kız. Will dönmedolabı ta en uç noktasına yükselinceye dek büyük bir yarım daire çevirecek biçimde savurdu. Çocuk kül gibi oturduğu yere yapışmış, gözlerini ona dikmişti. Aşağıdakiler bağırışıyorlardı. Tepeye vardıklarında geçirdikleri sarsıntı, nerdeyse dışarı fırlatıyordu ikisini de. Will yapabileceği her şeyi yapmış, çevreden sert bir biçimde suçlanmıştı. Oturup, dönmedolabın bildiği gibi dönmesini izledi.

Çıkarlarken herkes yaptığından utanması gerektiğini haykırıyordu yüzüne karşı. Güldü Will. Çocuk inatçı, benzi kül gibi eline yapışmış geliyordu. Az sonra çılgınca hastalandı. Will ona biraz limonata verdi, kız sessizce yudumladı.

«Hastalandığını sakın annene söyleme.» Bunu söylemesine gerek yoktu ki. Eve vardıklarında çocuk hasta bir küçük hayvan gibi divanın altına girip kıvrıldı, uzun zaman da çıkmadı.

Ne var ki Anna'nın bu serüveni bilmesi gerekiyordu; Will'e çılgınca öfkelendi, küçümsüyordu onu. Will'in altın-kahverengi gözleri parıldadı, küçük, garip kötücül bir gülümseme gelip yerleşti ve çocuk, onu gözlerken, yaşamında ilk kez birşeylerin farkına varıyormuşçasına bir duyguyla sarsıldı; soğuk, insanı her şeyden uzaklaştıran bir duyguydu bu...

Annesine koştu. Yüreği babasına karşı ölü gibiydi. Bu duygu hasta ediyordu onu. Yine de bir süre sonra unutup onu sevmeyi sürdürdü ama eskiye oranla çok daha soğuk bir biçimde... Bu aralar Will'in yirmi sekiz yaşında, garip, yabansı, şehvetli olduğu zamanlardı. Anna'nın ve ilişki kurduğu herkesin üstünde bir gücü vardı.

Uzun bir husumet yarışından sonra Anna, çocuk doğurma faslını kapattı. Şimdi tümü de kız olmak üzere dört çocuğu vardı. Yedi yıl ev kadınlığıyla analığa gömülüp kalmıştı. Yıllarca Will, elini gerçekten uzatmadan yanında yürümüştü. Sonra usuldan içinde ikinci bir benlik kendini göstermeye başlamıştı. Hâlâ suskun, ayrıydı ama Ursula'ya yaklaştığı anlarda, her saniye onun yanında olduğunun farkındaydı, göğsüyle bedeni gözdağı veriyormuş gibiydi, bunu bildiği zaman daha da çok yaklaşıyordu. Giderek sorumluluklarını da umursamamaya başladı. Canının istediğini yapıyor, gerisine boşveriyordu.

Will evden uzaklaşmaya başladı. Cumartesileri, hep kendibaşına, Nottingham'a futbol maçlarına yada dans salonlarına gidiyor, hazır, gözlüyordu. İçkiyle pek başı hoş değildi ama küçük kara gözbebekleriyle bıçak gibi görünen sert, sarı-kahverengi gözleri tüm insanları, tüm olup biteni izliyor, bekliyordu.

Bir akşam Empire'da iki kızın masasına oturdu. Hemen yanıbaşındaki kızın varlığının çok farkındaydı. Taze teni ve ön dişlerini açıkta bırakan kalkık üst dudağıyla ufaktefekçe, sıradan bir kızdı. Arada, bir şeye daldığında ağzı hafifçe açılıyor, dudakları bilinçsiz bir çekicilikle kabarık, öne uzanıyordu. Yanıbaşında oturan adamı o kadar güçlü hissediyordu ki, tüm bedeninde kıl kıpırdamıyordu. Yüzüyse sahneyi izliyordu. Kolları kendinin çok bilincinde, kucağına gitti, yerleşip kaldı.

Will'in içinde bir ışık yandı: onunla başlasa mıydı? Öbür yaşamı, tutkularının izin verilmeyen öbür yaşamını onunla yaşamaya başlasa mıydı? Neden olmasın? Şimdiye dek hep çok iyi olmuştu. Karısı bir yana bırakılırsa, harama el uzatmamıştı. Her kadın öbüründen değişik olduğuna göre neden uzatmaya-

caktı? Neden? Bir kez yaşayacak olduğuna göre? Öbür yaşamı istiyordu. Kendisininki çoraktı, yeterli değildi, ötekini istiyordu Will.

Kızın küçük, düzensiz, beyaz dişlerini açıkta bırakan ağzı, ona doğru uzanıyordu. Açık hazırdı. Öylesine kolayca incinebilecek gibiydi ki... Neden içine girip oradakinin keyfini çıkarmasındı? Usulcacık kucağa inen incecik kol öyle güzeldi ki. Küçücük, avuçlarına sığacak kadar küçük olmalıydı. Küçük bir çocuk gibi ufacıktı ve güzeldi. Çocuksuluğu fena halde kamçıladı Will'i. Ellerinin arasında çaresiz kalakalırdı. Kıza dönüp,

«Bu seferki en iyisiydi.» Alkışlarken öne doğru eğilmişti. İçinde kendini güçlü ve sarsılmaz duyuyor, tüm dünyaya meydan okuyordu. Ruhu bilenmiş gibiydi, hiçbir şey gözünden kaçmıyor, keyifli bir parıltıyla alaycı, yanıyordu. Tüm kapılarını dışarıya kapamış, kendi içinde dopdoluydu. O kendiydi, geri kalan evrense, onun varlığına hizmetle yükümlü bir nesneydi.

Kız hareketlendi, ona döndü, gözleri acımsı bir gülümsemeyle aydınlandı, yanakları kıpkırmızı oldu.

«Evet, öyleydi.» Hiçbir şey demek istememişti, düzensiz dişlerini dudaklarıyla örttü. Sonra da oturup, hiçbir şey görmeksizin, yalnızca alev alev yanan yanaklarının farkında olarak, dosdoğru önüne baktı.

Hoş bir duygu Will'i dürttü. Tüm damarlarıyla sinirleri ona yönelmişti, kız öylesine genç ve heyecan vericiydi ki...

«Geçen haftanın gösterisi o kadar iyi değildi.»

Yine kız yüzünü yarım çevirdi, gözleri saydam, parlak, sığ sular gibi duru, ışıklı, korkmuş ama elinde olmaksızın ışıltılı, sorunun yanıtıyla titriyordu.

«Ya, öyle mi, ben geçen hafta gelemedim.»

Will kızın bayağı aksanına mim koydu. Keyiflendirmişti bu onu. Geldiği sınıf belliydi, belki de bir tezgâhtar filandı. Kızın sıradan biri olmasına seviniyordu.

Ona geçen haftanın programını anlatmaya yeltendi. Kız rastgele, yanıtlıyordu, kafası karmakarışık

olmuştu. Yanakları kıpkırmızıydı. Yine de her söylediğini yanıtlıyordu onun. Öbür yandaki kızsa, hiç kımıldamadan oturuyordu, suspus olmuştu. Will onu yok farzediyordu. Tüm numaraları kendi kızınaydı, o parlak, sığ gözleri ve nazenin açık ağzıyla kendi kızına.

Konuşma sürüyordu, kız için rastgele, anlamsız, erkek için ölçülüp biçilmiş ve yeterince amaca uygundu. Will için bu konuşmayı yapmak bir zevkti, güzel bir fırsat ve beceriklilik oyununda rol alma keyfiydi. Oldukça sakin, keyfi yerinde görünüyordu ama tepeden tırnağa güç doluydu. Kız, onun değişmeyen sıcak baskısıyla kendine olan güveni karşısında bocalıyordu.

Will gösterisinin amaca yaklaştırdığını sezdi. Duyuları tetikte, istekliydi. Çekici yanlarını vurguladı. Kızın o sıkıcı arkadaşı da birlikte olmak üzere, merdivenlerden inip sokağa çıktılar. Yağmur yağıyordu.

«Berbat bir gece,» dedi Will. «Gelip birşeyler - yani bir fincan kahve filan - içmek istemez misiniz? Daha erken.»

«Hayır, gelebileceğimi sanmıyorum.» Uzağa, geceye bakıyordu.

«Gelebilmenizi çok isterdim.» Kız gelirse ona bir şey lütfedecekmişçesine bir tavır takınmıştı. Bir anlık bir duralama oldu.

«Rollins'e gelir misiniz?»

«Hayır - orası olmaz.»

«Öyleyse Carson?»

Suskunluk. Öbür kız daha yanlarındaydı. Erkek, olumlu gücün simgesiydi.

«Arkadaşınız da gelmek istemez miydi?»

Bir suskunluk daha oldu, derken öbür kız durumu kavradı.

«Hayır, teşekkür ederim. Bir arkadaşıma sözüm var.»

«Öyleyse gelecek sefere?»

Kız ne diyeceğini bilemeyerek,

«A, teşekkür ederim.»

«İyi geceler,» dedi Will.

Wil'in kızı da arkadaşına,

«Sonra görüşürüz,» diye seslendi.

«Nerede?» dedi öteki.

«Gertie'yi biliyorsun değil mi?»

«Tamam Jennie.»

Arkadaşı karanlıkta yitip gitti. Will de kızla geri döndü. Hiç durmadan konuştular. Will cümlelerini kendini onunla karşılaştırmanın tadına varabileceği çarpıcı bir biçimde, nerdeyse olanca kasları şişmişçesine kuruyordu. Hep kıza bakıyor, onu kavrıyor, beğeniyor, keşfediyor, kendini onunla doyuruyordu. Ondaki uzak çekicilikleri görüyor, hafif kavisli kaşları Will'e belirgin bir estetik haz veriyordu. Daha sonra sığ sular gibi saydam, parlak, her şeyin apaçık göründüğü gözlerine bakıp, bunları anlayacaktı. Kız da orada, açık, çıkık ağzı kırmızı ve narin, oturuyordu. Bu ağzı aklının bir köşesine yazmıştı Will. Bu arada gözleri hep kızın üstündeydi; ölçüp biçiyor, onun genç yumuşaklığının tadına varıyordu. Kızın kendisinin kim yada nasıl biri olduğunu umursadığı bile yoktu, bir 'kişi' olduğunun bile farkında değildi. Kız yalnızca dikkatinin yoğunlaştığı tensel bir nesneydi.

«Kalkalım mı?»

Kız, hiç sesini çıkarmadan, beyniyle değil de yalnızca bedeniyle hareket ediyormuşçasma kalktı. Will'in iradesinde gibiydi. Dışarda yağmur hâlâ yağıyordu.

Will,

«Biraz yürüyelim. Ben yağmura aldırmam. Sen?»

«Ben de.»

Will, tüm duyuları ve kaslarıyla tetikte, kendine güvenli, hazır ve ateşlenmiş bir fitil gibi ışıl ışıldı. Hiç kimsenin değil de kendi dünyasının karanlığında yürümenin özgür duygusunu taşıyordu. Hiçbir genel kanıyla ilgisi olmaksızın tümüyle kendi kendine bir dünya oluşturuyordu. Yalnız kendi duyguları en üstün olandı. Geri kalanlar onun dışında, anlamsız, kendi duyuları içine emip gömmek istediği bu kızla onu birbaşına bırakan şeylerdi. Direncini kırmak, ona her şeyiyle eksiksiz bir haz verebilmek için kendi gücü içine almak dışında onu umursamıyordu.

Karanlık sokaklara daldılar. Will kolunu ona dolayıp, şemsiyesini başının üstüne tuttu. Kız, bundan haberi yokmuş gibi yürüyordu. Will onu daha yakınına çekti, yanyana yürüyorlar, kalçaları birbirine değiyordu. Kızın kalçası Will'inkine değdiği yere güzelce uymuştu. Onunla böyle yürümek hoş bir uyumdu. Bu da Will'in kaslı bedeninin her an farkında olmasına neden oluyordu. Kızı bir yanından kavramış olan eli yeni yaradılmış gibi geliyordu ona; bir gerçek, bir kesinlik, kesin oluşun varolan somut güzelliğiydi. Gökteki bir yıldız gibi... Will'in içinde ne varsa kızın bedenindeki bu bir tek küçük, sıkı kıvrımın tensel hazzıyla doluydu. öyle ki, eli ve tüm varlığı bununla ışımıştı.

Will parka soktu onu, karanlık basmak üzereydi. Aşağı doğru sarkan kocaman bir sarmaşık yığınının altında kalan iki duvarın arasındaki bir köşe dikkatini çekti.

«Gel biraz duralım şurda.»

Şemsiyeyi indirerek yağmurdan kaçmak için aceleyle kızın peşinden köşeye doğruldu. Görmek için göze gereksinmesi yoktu. Tüm istediği dokunarak tanıyabilmekti. Yürek gibi atan karanlığın bir parçasıydı kız. Will karanlıkta onu buldu, kollarıyla sarıp ellerini üstüne koydu. Kız suskun, gizemli, duruyordu. Ama zaten Will onunla ilgili bir şey bilmek istemiyordu ki; tek isteği onu keşfetmekti ve giysilerinin arasından dokundukları gerçekten güzeldi!

«Şapkanı çıkarsana.»

Usulca, boyun eğerek kız şapkasını çıkarıp yeniden kendini onun kollarına bıraktı. Kız, Will'in hoşuna gidiyordu - ona dokunmayı seviyordu - onu daha yakından tanımayı istiyordu. Parmaklarıyla usulca kızın yanağıyla boynunu aradı. Karanlığın içinde nasıl da şaşırtıcı bir güzellik ve hazdı bu! Parmakları Anna'ya da sık sık böyle dokunurdu karanlıkta. Ne çıkardı sanki! Anna'ya dokunan başka adamdı, kıza dokunan başka. En çok bu yeni benliğini sevmişti. Tümüyle bu kadının cinselliğini tanımaya adanmış, her an bilmediği başka bir güzelliğe dokunuyor gibiydi. Onu sımsıkı bastırarak, kız da cinselliğin baş-

döndürücülüğüne kapılıncaya dek elleri o harika, aşırı keyifli keşiflerini sürdürerek usulca, haz ve istekle araştırıyordu. Kız, sonsuz bir tensel hazla dizlerini, bacaklarını ve belini onunkine kenetlemişti. Bu, Will'in hazzını artıran bir güzellikti.

Will sabırla onu rahatlatmaya çalışıyordu, sabırla tüm varlığı doyumun o son gülümseyişine düğümlenmiş, tüm bedeni kızı değiştirebilecek kadar etkili, gizli bir güçle elektriklenmişti Sonunda onu öpmek için uzandığında kız onun gizlice öpüşünden nerdeyse çözüldü. Açık ağzı öylesine çaresiz ve savunmasızdı ki... Will de bunu bildiğinden ilk öpüşü çok yumuşak, tatlı, usuldan ama çok güven vericiydi. Öyle ki, sonunda kızın yumuşacık savunmasız ağzı da güvenle onunkini aramaya başladı. Will de ona çok, daha çok karşılık vermeye başladı; yumuşak öpüşü daha derinlere gömülüyor ama hep giderek güçleniyordu. Öyle ki sonunda karşılayamayacağı kadar güçlenince, kız ezilmeye başladı. Eziliyor, eziliyordu; Will'in istediğine ulaşmanın verdiği o doygun gülümseyişi genişliyordu. Artık kuşkusu kalmamıştı. Kızın kalan direncini de silip süpürmek için iradesinin tüm gücünü serbest bıraktı. Ne var ki kız için çok büyük bir şok olmuştu bu. Beklenmedik, ürkütücü bir hareketle ikisini içine almış olan o yakınlığı yırttı.

«Yapma, yapma!»

Öylesine korkunç bir çığlık fırladı ki kızdan, ondan gelmiyormuş gibiydi. Korkunun sözcükler bağıran garip bir heyecanıydı. 'Ses'te kızın yanısıra başka, titreşen bir şey vardı ve Will sinirlerinin ipek gibi yırtıldığını duydu.

Sakince,

«Ne oldu ki, ne oldu?»

Bu kez kız ona, titriyerek çekingen, yaklaştı.

Çığlığı Will'e haz vermişti ama çok acele ettiğini biliyordu. Artık dikkatliydi. Bir süre yalnızca şefkatle sardı onu. Bu arada o kusursuz iradesinde bir çatlak başgöstermişti. İnatla üstelemek, yeniden başlamak, onu kendi bulunduğu noktaya getirmek, ardından da daha dikkatli, daha başarılı olarak dile-

diği gibi yönetmeyi istiyordu. Buraya kadar kız kazanmıştı ve savaş daha bitmemişti ama Will'in içinde başka bir ses uyanmış, kızı aşağılayarak bırakması için dürtüp duruyordu.

Kızı korurcasına, kendine sığınmışçasına sardı, rahatlattı, kucakladı onu, öptü ve yine yaklaşmaya, yaklaşmaya başladı. Kendini şöyle bir iyice toparladı. Ona sahip olmayacaksa bile direncini kırmalı, gevşetmeliydi onu. Öylesine usulca, yumuşacık, sonsuz bir sevecenlikle öptü ki, tüm varlığı kızı bağrına basmış gibi oldu. Ta, en sonunda patlama noktasının eşiğinde fırdönerken, kızdan yenik, anlaşılmaz, inleyen bir feryat duyuldu:

«Yapma, hayır yapma!»

Will'in damarları şehvetin son noktasında, patlayacak gibiydi. Bir an denetimini kaybedip, makine gibi sürdürdü. Bir duralama, soğuk bir boşluk oldu, ona sahip olmayacaktı Will. Onu kendine çekip rahatlattı ve kollarıyla sardı ama o katıksız haz uçup gitmişti. Kız toparlanmaya çalışıyordu, adamın vazgeçtiğini anlamıştı. Derken en son anda, Will'in sevme isteği yine kabardığında, soğuk cinsel isteğine karşın, sıcak yaşama isteği içten içe onu aşağılarken, kız çılgınca kendinden uzaklaştırdı onu.

Elini savurup deli gibi itti. Sesi nefretle tizleşmişti.

«Yapma, uzak dur benden.»

Will'in damarlarında kanı akmadı bir an. Sonra yine içindeki o değişmeyen kötücül gülümseme belirdi. Hiç anlamamışçasına ve olanca tatlı dilliliğiyle,

«Ne var? Ne oldu ki? Kimsenin seni inciteceği yok.»

«Ben *senin* ne istediğini biliyorum.»

«Ne istediğimi *ben* biliyorum. Oyuna ne gerek var?»

«Eh, o istediğini *benden* alamayacaksın.»

«Öyle mi? Eh, ben de almam öyleyse. Peşinden ağlamaya gerek yok, değil mi?»

«Hayır yok.» Adamın anlamamazlığa gelmesinden sinirlenmişti.

«Ama kavga etmeye de gerek yok, öyle değil mi?

Ne olursa olsun, bir iyi geceler öpücüğü verebiliriz birbirimize.»

Kızın karanlıkların içinde hiç sesi çıkmıyordu.

«Yoksa şu anda eve gitmek için şapkanla paltonu istiyor musun?»

Kızda hâlâ hiç ses yoktu. Will onun ölgün karanlığın ucunda dikilip duran gölgesini gözleyip bekledi.

«İyi geceler diyeceksek, gel de hanım hanımcık söyle bakalım.»

Kızda hiç hareket yoktu. Will elini uzatıp onu yeniden karanlıklara çekti.

«Burası daha sıcak,» «ve kuytu.»

İradesinin kızın üstündeki gücü tam kaybolmamıştı. Kin duygusu Will'e canlılık kazandırdı.

Tam onu kavrayacağı sırada kız,

«Ben gidiyorum,» diye mırıldandı.

«Bak yerine ne güzel uyuyorsun.» Kızı daha önceki durumuna, kendi üstüne çekmeye çalışıyordu. «Neden bunu bırakıp gidecekmişsin ki?»

Usuldan o sarhoşluk yine sardı Will'i, büyü geri gelmişti. Her şey bir yana, neden bu kıza sahip olmayacaktı?

Ama kız, bir türlü hepten boyun eğmiyordu.

«Evli misin?» dedi sonunda.

«Ne farkeder?»

Kız yanıtlamadı.

«Ben *sana* evli olup olmadığını sormuyorum.»

«*Olmadığımı* bal gibi biliyorsun.» Kız kızmıştı. Ah, bir çekip gidebilseydi, ona boyun eğmeye gereksinimi olmasaydı...

Sonunda kızın iradesi sertleşti, kaçmıştı ama, Will tehlikesinden çok, kaçtığı için nefret ediyordu ondan. O denli buz gibi aşağılamış mıydı onu? Kızsa hâlâ ondan tam kopamamanın verdiği sıkıntıyı yaşıyordu.

Şehre dönerlerken, Will,

«Gelecek hafta görecek miyim seni - önümüzdeki Cumartesi?»

Kız hiç sesini çıkarmadı.

«Benimle Empire'a gel. Gertie'yle birlikte.»

«Evli bir adamın yanına ne de yakışırım ya!»

«Evli olmam erkekliğimden bir şey alıp götürmüyor değil mi?»

«Aa, evli bir erkekle durum tümüyle farklıdır.» Hazırda bulunan konuşmalardan biriydi, azıcık da hüznünü gösteriyordu.

«Nasıl oluyor o?»

Kız aydınlatmadı onu. Yine de söz vermeden, gelecek Cumartesi buluşma yerinde olmaya söz verdi.

Will ancak ondan sonra bıraktı kızı. Adını bilmiyordu. Bir trene binip eve gitti.

Son trendi, çok geç kalmıştı. Geceyarısından önce evde olamadı ama davranışlarında bir değişiklik yoktu. Eviyle ne eski ne de şimdiki Will olarak gerçek hiçbir ilişkisi yoktu. Anna onu bekliyordu. Onun yüzündeki sert, bağışlanmış ifadeyi gördü; o 'iyi' bağlarından bağışlanmışçasına gizli, biraz da alaycı bir gülümseyiş gibiydi.

«Nerdeydin?» İlgilenmiş, aklı karışmıştı.

«Empire'daydım.»

«Kiminle?»

«Yalnız. Eve Tom Cooper'la geldim.»

Anna ona bakıp bu saatlere dek ne yaptığını düşündü. Yalan söyleyip söylememesini umursamıyordu.

«Eve çok garip geldin.» Sesinde beğenen bir tonlama seziliyordu.

Hiç etkilenmedi Will. Kendi iyi, alçakgönüllü benliği adına bağışlanmıştı bunlardan. Oturup kıtlıktan çıkmış gibi yedi. Yorgun değildi. Anna'ya da aldırmıyordu.

Anna için kritik bir andı. Kendini uzak tutup onu gözledi. Ursula'yla konuştu ama onun varlığının binde bir farkına vardığı için konuşmasında pek bir değişiklik yoktu. Ee, öyleyse öbür kadın etkilememiş miydi onu? İşte yeni bir serüven dönemi başlıyordu! Will oldukça çekici sayılırdı. Anna bu halini, o her zaman tanıdığı yarı silik, sıradan, suskun ve boyun eğmiş adama yeğliyordu. Ola ki kendi gerçek benliğine çiçek açıyordu. Bu kışkırtıyordu onu. Eh, iyi ya, açsındı bakalım! Yeni bir serüven dönemi Anna'nın da hoşuna giderdi. Eve, ona garip bir adam ola-

rak gelmişti. Will'e bir gözattı ve onu eskiye döndüremeyeceğini anladı. Bir anda vazgeçti. Hem de sevgili, eski aşkları, alışılagelmiş o çok özel yakınlıkları ve Anna'nın güven verici üstünlüğü adına en küçük bir öfke sancısı duymaksızın... Az kalsın tüm bunlar için savaşmaya kalkışacaktı. Will'e bakıp onun babasını anımsadı, tetikteydi. Yeni serüven dönemi buydu demek!

Pekala, eski biçimde Will'i etkileyemiyorsa, o da yeni durumda onunla eş düzeyde olurdu. O, kendini savunucu eski düşmanlığı su yüzüne çıktı. İyi ya, o da kendi serüvenleriyle uğraşırdı. Sesi, davranışları değişti, oyuna hazırdı. İçinde bir şey başkaldırıyordu. Will'den hoşlanmıştı. Bu garip adamın ona gelmesi hoşuna gitmişti. Başının üstünde yeri vardı! Bir yabancıyı buyur etmekten çok hoşnuttu. Eski kocadan usanmıştı. Onun o gizli, kötücül gülümsemesine pırıl pırıl bir meydan okumayla yanıt verdi. Will ondan ahlak kalesini korumasını bekliyordu. Bunu yapacak olan o değildi! Bu oyunun en sıkıcı bölümüydü. Will'e parlak, ışık saçan, özgür, onun tam tersi bir karşılık verdi. Will ona baktı ve gözleri parladı. O da sahaya çıkmıştı!

Will'in duyuları iğnelenmiş, bilenmişçesine ona yöneldi. Anna, harika bir biçimde, tavır değiştirmeksizin, aynı Will gibi gevşek, güldü. Will yaklaştı. Anna ne geri çevirdi, ne karşılık verdi. Görkemli, anlaşılmazlığı içinde gururlu, ona karşı kahkahayla güldü. O da her şeyi fırlatıp karşı kıyıya atabilirdi; sevgiyi, yakınlığı sorumluluğu... O dört çocuğun Anna için anlamı neydi şimdi? Bu adamın o dört çocuğun babası olması neyi değiştirirdi? Hazzını arayan cinsel bir erkek nesneydi, o da onu içine almaya hazır bir dişi; ama kendi usulünce... Erkek bir mızrak kadar özgür olabiliyorsa, kadın da olabilirdi. Ahlak dünyasına Will kadar az sahip çıkardı o da... Tüm bunlar Anna için bir anlam kazanmadan önce yok olup gitmişti. Garip bir adamın isteğine kalmış başka bir kadındı şimdi. Will onun için kendi doyumunu arayan bir yabancıydı. Pekâlâ, şimdi bu yabancının neler yapabileceğini, ne olduğunu görmek isti-

yordu.

Güldü Anna ve önemsemez bir tavırla Will'i bir kol boyu uzakta tuttu. Yabancı biriymişçesine soyunmasını izliyordu. Gerçekten de ona bir yabancıydı Will...

Sonra da daha Will ona elini bile sürmeden, tümüyle, çılgınca uyardı onu. Nottingham'daki küçük yaratık bu sonucu hazırlamış olmalıydı. Ahlak kurallarının öngördüğü biçimde, tek bir harekette birleştiler, herbiri en sade ve doğal olanı, doyumunu arıyordu.

Karısının ona davranışı garipti. Will ona hepten yabancıymış, Anna da onun hiç tanımadığı biriymiş, dünyanın öbür yarısı, ayın karanlık yüzüymüş gibiydi. Will içeri girivermiş bir hırsızmış, hiç bilmediği ama istediği biriymişçesine ona dokunmasını bekledi ve Will, Anna'yı keşfetmeye başladı. Sakladığı sonsuz haz kaynaklarını sezinliyordu. Her minik güzellikten tad alan bir şehvet tutkusuyla, coşku içinde, Anna'nın üstünde ışıdığını duydu: güzelliği, tüm güzellikleri, bedeninin ayrı, tek tek güzellikleriyle... Will kendi benliğinden sıyrılmış, Anna'da keşfettiği cinselliğe kapılıp gitmişti. Şenliğin tadını onun üstünde çıkaran başka bir adamdı bu. Aralarında ne sevecenlik ne de sevgi kalmıştı; yalnızca birbirlerini keşfetmek için duydukları delice cinsel istekle, Anna'nın bedeninin cinsel güzellikleri karşısında doymak bilmeyen, aşırı bir şehvet vardı. Karşısında, baktığında onu çılgına çevirecek sonsuz güzelliklerle dolu bir bolluktu Anna. Tadına varılacak öylesine bir şölen vardı, Will'se yalnızca tek bir adamın gücündeydi. Bir süredir Will, Anna'yla bir tür cinsel keşfin tutkusunu yaşıyordu - bir düelloydu bu: sevgisiz, sözsüz hattâ öpücükcüz, yalnızca insanı çılgına çeviren kusursuz güzelliğin algılanışıyla dokunuşun sadeliğiydi. Will ona dokunmak istiyor, onu keşfetmek, tanımak istiyordu delicesine ama acele etmemeliydi yoksa her şeyi yitirirdi. Her güzelliği birer birer yaşayacaktı; Anna'nın bedeninin sayısız güzellikleri, bir sürü çıldırtıcı minik yer Will'i hazdan ve daha çok bilmek, daha çok bilmek için yeterli güce sahip ol

ma isteğiyle deliye döndürüyordu; ne var ne yok oracıktaydı işte.

Günboyu kendi kendine,

«Bu akşam ayak bileğinin altında, o mavi damarın geçtiği küçük çukuru keşfedeceğim» diyordu; keşfetmenin düşüncesiyle isteği, bir şeyi önceden yaşamanın yoğun karanlığıyla dolduruyordu onu.

Günü, Anna'daki güzelliklerden birinin tantanalı sadeliğine kendini bırakabileceği gecenin gelmesini bekleyerek geçiriyordu. Gizli kaynakların varlığı, keşfedilmemiş güzelliklerle hazzın coşkusuna götüren noktalar, yalnızca onun bulup çıkarmasını bekliyor, bu düşünceyse Will'in aklını başından alıyordu. Bir saplantıya dönüşüyordu bu onda. Eğer bu hazları bulup da tadına varamazsa, yok olup gideceklerini düşünüyordu. Yüzlerce adamın enerjisine sahip olmayı istiyordu. Bir kedi olup onu sert, pürüzlü, ıslak bir dille yalamak istiyordu. Zorla içine girip etiyle kendini örtmek, ona gömülmek istiyordu. Anna'ysa ondan apayrı, parlayan gözlerinde garip, tehlikeli bir bakışla Will'in ona yaptığı her şeyi bekliyormuşçasına karşılıyor, Will sürdüremeyecek hale geldiğinde onu kızdırıyor, bazen bunu Will onu tatmin etme ve ondan bıkıp usanma yetersizliğinden ölecek gibi oluncaya dek götürüyordu.

Çocukları yalnızca artık önemsiz birer çocuktu, kendi tensel duyularının karanlığıyla ölümünde yaşıyorlardı. Bazen Will, Anna'da duyularıyla algıladığı bu Mutlak Güzellik duygusundan çıldıracağını sanıyordu. Taşıyamayacağı kadar çok geliyordu bu ona. Her şeyde bu aynı, biraz uğursuz, korkutucu güzellik vardı ama Anna'nın bedeninin kendi bedeniyle dokunduğu gizliliklerindeki bu sonsuz güzellik kendi içinde ölümü tanımak ve bunun bilinciyle sonsuz bir işkence yaşamak demekti. Anna'nın taban oyuğunun üstündeki tümsekle, parmakların başladığı küçük, harika beyazlıklardan, parmakların incecik uzantılarından ve aralarındaki katlı, gamzeli çukurlardan vazgeçmektense sağ kolunu verirdi. Vazgeçmektense ölürdü.

Sevgileri böyle olmuştu artık; ölüm kadar en son

noktasında bir şehvet çılgınlığı. İnsanca hiçbir gizlilikleri, sevginin sevecenliği yoktu. Olup bitenler yalnızca şehvetle, sonsuz, çıldırtıcı bir duygu sarhoşluğu, bir ölümcül tutkuydu. Will yaşamı boyunca içinde hep gizli bir Mutlak Güzellik korkusu taşımıştı. Bu onun için hep gerçekten korkulacak bir şey, bir fetiş olmuştu. Nedeni ahlaksızca ve insanlığa aykırı oluşuydu. Eğimli kemerlerin yuvarlanan güzelliğinden kaçan ve sivri kemerleriyle insanlığın kırık tutkularını pekiştiren Gotik biçimle ilgilenişi de bu yüzdendi. Ne var ki şimdi geri çekilmiş ve sonsuz bir tensel çılgınlıkla, kendini bu üstün, ahlak dışı Mutlak Güzelliğin bir kadının bedeninde gerçekleşmesine vermişti. Bu güzellik ona bir kadının bedeninin içinde olmak, kadının onun dokunuşunun altında olmasıymış gibi geliyordu. Dokunuşunun, gözünün önünde, oradaydı ama o kusursuz yerleri görmediği, onlara dokunmadığı zamanlar, kusursuz ve orada değillerdi. Will'se onları var etmeliydi.

Yine de bu olgu korkutuyordu onu. Kendini vermiş olmasına karşın, korkutucu, ürkütücü ve bir noktaya kadar tehlikeliydi. Aynı zamanda mutlak karanlıktı da... Bedenin tüm utanç verici nitelikleri uğursuz, egzotik bir tür güzellikle kendilerini sunuyorlardı. Cinsel isteğin kadınla paylaşılan, yaratılan tüm utanç verici, doğal ve doğal olmayan davranışlarının herbirinin kendi hazzı ve ağır güzelliği vardı. Utanç mı? Neydi ki o? Sonsuz hazzın bir parçasıydı. İnsanın çoğunlukla korktuğu da buydu. Neden korkardı insan? Bu gizli, utanç verici şeyler korkunç derecede güzeldi.

Utanç verici oluşunu kabullenip, en onaylanmayan hazlarda birleştiler. Bunda birlikteydiler. Bu, güzelliğe ve yoğun, gerçek doyuma çiçek açan bir tomurcuktu.

Dış yaşamları aynı biçimde sürüp gidiyordu ama iç yaşamları tümüyle değişmişti. Çocuklar giderek daha da önemsizleştiler, anneyle baba kendi yaşamlarına gömülmüştü.

Yine giderek Brangwen kendini dış yaşama da uyabilecek kadar özgür hissetmeye başladı. Özel ya-

şamı öylesine çılgınca hareketliydi ki, içindeki başka bir adamı özgür kılmıştı. Bu yeni adam da alacağı yeri merak ederek toplumsal yaşama ilgiyle katılıyordu. Bu, ona yeni yarattığı ve bağlarından kurtulup kavuştuğu yeni etkinlikler için puan kazandıracaktı. Amaçlı insanoğlunun tümüyle uyum içinde olmak istiyordu.

Bu sıralar Eğitim, ilgi çeken bir konu olarak ön plandaydı. El becerisi isteyen yada başka işlerde, yeni İsveç yöntemleri konuşmaları almış yürümüştü. Brangwen, okullara el-işi dersi konması düşüncesine içtenlikle kucak açtı. Eninde sonunda o da kendi hareketli cinsel yaşamından belli bir amacı olan gerçek bir benlik geliştirmişti.

Gece okulları ve zanaat dersleriyle ilgili tartışmalar vardı. Will, köy çocuklarına haftada iki gece halı dokumacılığı, marangozluk ve tahta oymacılık öğretmek için Cossethay'da oymacılık dersi veren bir okula gitmek istiyordu. Bu ona, yapılabilecek en çekici şey gibi geliyordu. Alacağı para çok az olacaktı - alınca da tümünü tahtalarla aletlere harcayacaktı. Yeni toplumsal ruhundan çok hoşnut ve bu konuda çok titizdi.

Otuz yaşındayken oymacılık için gece derslerine başladı. O zamana dek beş çocuğu olmuştu, sonuncusu oğlandı. Ancak, ona göre kız yada erkek olmuş, pek bir şey değişmiyordu. Çocuklarına doğal kan bağından gelen bir sevgisi vardı, kızlarla oğlanlar büyüdükçe hoşuna gidiyordu. Yalnız, en çok Ursula'yı seviyordu. Yeni okul serüveninin arkasında da Ursula var gibiydi.

Porsuk ağaçlarının yanındaki evin, en sonunda büyük insan çabasıyla bir ilişkisi oldu, yeni bir dinçlik kazandı.

Sekizinde bir çocuk olan Ursula için büyülü dünyasının daha da genişlemesiydi bu. Tüm konuşmaları duyuyor, kilise odalarından birinin atölyeye dönüşmesini izliyordu. Kilisenin olan bu oda, çayırın öte ucunda Brangwen'ların ikinci bahçesinin bir köşesinde kendibaşına durup duran, yüksek tavanlı taş, ambarımsı bir şeydi. Ursula hep onun o her şeyden

kopuk eskiliğinden etkilenmişti. Şimdi, sahanlıktan bahçeye inen taş basamaklara oturup hazırlıkları izliyor, babasıyla papazın konuştuklarını, planlar kurduklarını, çalıştıklarını duyuyordu. Derken bir kontrol memuru geldi, çok garip bir adamdı, oturup bir akşam boyunca babasıyla konuştu. Her şey düzenlendi, on iki oğlanın kaydı yapıldı. Her şey çok heyecanlıydı.

Ne var ki Ursula'ya göre babasının yaptığı her şey büyülüydü. Kent dedikodularıyla Ilkeston'dan da gelse, güneşli bir öğleden sonra müziğini çalmak için yada aletleri elinde karşı kiliseye de gitse, Pazarları beyaz cüppesiyle orgun başına oturup güçlü tenor sesiyle koroyu yönetse yada oğlanlarla atölyede olsa onun için hep bir büyülü, çekici odak noktasıydı. Emir verir bir tonda, neşeli, az öz konuşan, içinde hep kendine has bir tınısı olan sesi, içini ürpertir, kendine çekerdi onu. Beynini karartan ve öylesine içine ürpertiler veren bir şeydi ki bu, varlığının bilincine varmaya bile cesaret edemeyeceği karanlık, ağır bir gizin gölgesinde koşuyor gibiydi.

IX

Marsh ve Sel

Yew Cottage'la Marsh arasında hep bir bağ olagelmişti; yine de iki ev halkı da birbirlerinden uzak, ayrı kaldılar.

Anna'nın evliliğinden sonra Marsh, iki oğlanın, Tom'la Fred'in evi oldu. Tom, kıvırcık siyah saçları, uzun kara kirpikleri, koyu renk kararlı gözleriyle kısaca boylu, güzel bir delikanlıydı. Kavrayışı çabuktu. Ortaokuldan sonra eğitimini sürdürmeye Londra'ya gitti. Kişilikli, uyanık insanları kendine çekme konusunda bir sezgisi vardı. Sahayı tümüyle karşısındakine bırakır, kendi bağımsızlığını da korurdu. Öbür insanların aracılığı olmaksızın var olduğu anlar enderdi. Yalnızken çözümsüz biri olup çıkıyordu. Başka biriyleyken, kendini onunla bütünlüyor, öbürünü de doğal ölçüsünün çok üstünde büyütüyordu. Bu nedenle de topu topu birkaç kişi onu seviyor, onda bir doyum buluyordu. Tom bu birkaç kişiyi çok dikkatli seçiyordu.

Sinsi, hızlı, eleştirici bir zekâsı, terazi gibi bir beyni vardı. Tüm bunlarda kadınlara has birşeyler var gibiydi.

Londra'da Tom Brangwen, tam çalışmalarını bitirdiği sıralarda, üne kavuşan akıllı bir mühendisin en sevdiği öğrencisi olmuştu. Hocası sayesinde birçok olgun, önemli kişiyle ilişki kurdu. Kendini hiç öne sürmüyordu. Öbürlerini tartmak ve yerli yerine koymak için orada bulunuyormuş gibiydi. Kendi öz benliğimizin farkına varmamıza neden olan bir varlık gibi. Böylece daha çok gençken, Londra'nın en uyanık bilim adamları ve matematikçileriyle ilişkisi vardı. Ona kendileriyle eş düzeydeymişçesine davra-

nıyorlardı. O sessiz sedasız, kavrayışlı, kişisel olmayan tavrıyla yerini koruyarak başkalarını tam ölçüsüyle değerlendirmeyi öğrendi. Bir yargıç gibi oradaydı işte... Ayrıca orta yapılı olmasına karşın, orantılı bedeni, koyu, tatlı renkleri, hep sağlıklı görünümüyle çok yakışıklıydı. Babası oldukça liberal bir cep harçlığı veriyordu, bunun yanısıra da hocasının sağ kolu olmak gibi bir özelliği vardı. Garip çekiciliği; iyi giyimli, kendini ağıra satan ve doğal yapısından gelen kurnaz, incelikli tavrıyla zaman zaman Marsh' ta boy gösteriyordu. Çiftlikte de değişik bir rüzgâr estiriyordu elbette...

Fred, küçük kardeşi, iri kemikli, mavi gözlü bir İngiliz, tam bir Brangwen'dı. Babasının sevgili oğluydu, baba oğul iki erkek birbirleriyle kusursuz bir uyum içindeydiler. Fred çiftlik işlerinde başarılıydı.

Ağabeyle küçük kardeş arasında nerdeyse tutkulu denebilecek bir sevgi vardı. Tom Fred'i, bir kadının kendini daha az önemseyen ilgisi ve dokunaklı dikkatiyle kolluyordu. Fred'se Tom'a aşağıdan yukarı doğru, edindiği bir amaçmış da, 'büyüyüp' onun gibi olacakmışçasına mucizevi bir şeye bakarmış gibi bakıyordu.

Anna'nın gidişinden sonra Marsh, yeni bir hava kazanmaya başladı. Delikanlılar birer beyefendi olmuşlardı; Tom az rastlanır bir yapıda olduğundan yükseklere tırmandı. Fred'se duyguluydu, okumayı seviyor, Ruskin'i ve agnostik yazıları yeğliyordu. İnsanları sevmesine, onlara hoşgörülü davranmasına ve abartılmış bir saygı göstermesine karşın, tüm Brangwen'lar gibi kendi için kendisi son derecede önemliydi.

Konaktaki genç Hardy'lerden biriyle aralarında biraz da tedirgin bir arkadaşlık kurulmuştu. İki ailenin değişik olmasına karşın, delikanlılar aynı düzeyde olanların çekingen havasında tanıştılar.

Koyu renk kirpikleri, güzel renkleri, yumuşak, gizemli tavrı, garip dinginliği, bilgili havasına Londra' daki durumu da eklenince, Marsh'taki en üstün yabancı öğeyi vurgulayan genç Tom Brangwen oluyordu. Ne zaman ortaya çıksa, o kusursuz giyimi, yu-

muşak, hatırşinas yine de herkesten tam anlamıyla kopuk olmayan tavrıyla insanlarda bir tedirginlik yaratır, Cossethay'la Ilkeston'un kafalarında değişik, uzak bir dünyayı simgelerdi.

Annesiyle birbirlerine bir tür düşkünlükleri vardı. Aralarındaki sevginin suskun, mesafeli bir özelliği vardı ama sağlam temellere dayanıyordu. Babası büyük oğluna karşı hep tedirgin, az buçuk da saygılıydı. Tom aynı zamanda Marsh'ın artık çevrelerinde iyiden iyiye önemli kişiler sayılan Skrenbesky'lerle güçlü bağlarını koruyan bir halkaydı.

Böylece Marsh'ın havasına bir değişiklik geldi. Baba Tom Brangwen yaşlandıkça olgunlaşıp bir çiftçi-bey olmuştu. Görünüşü kendine uygundu: kıvırcık saçlı, yakışıklı. Mavi gözleri ışık dolu, yüzü taptaze kalmış, gür saçlarıyla sakalı yavaştan ipeksi bir aklığa bürünmüştü. Uyumlu, direngen yapısı nedeniyle bol bol gülmek gibi bir huy edinmişti. Olaylar son derece aklını karıştırdığından, iyimserlikle kolayca kabullenmek yolunu seçmişti. Olup bitenlerin tasarlanışından sorumlu değildi ama yine de yaşamdaki bilinmeyenden korkuyordu.

Hali vakti enikonu yerindeydi. Karısı kendinden değişik ama yine de onunla yaşam bağı olan bir kişi olarak yanıbaşındaydı: -Tom kim oluyordu ki, bu 'nerede' ve 'nasıl' sorularını anlayabilsin? İki oğlu da birer beyefendiydi. Ondan uzak duruyorlardı, kendilerine has, apayrı yine de ona bağlı varlıklardı. Tüm bu olup bitenlerde serüvenimsi, bilmece gibi birşeyler vardı. Yine de ayrıntılar ne olursa olsun, insan bir başkasının varlığı içinde yaşama bağlı kalabiliyordu.

Tom da aklı karmakarışık ve yakışıklı, kahkahalarla gülerek, dayanabileceği tek şey olduğu için kendine dayanabiliyordu. Gençliğiyle şaşkınlığı hep aynı kalmıştı. Tembelleşti ve lüksten kaynaklanan bir aldırmazlık geliştirdi. Fred, çiftlik işlerinin çoğunu görüyor, baba da daha önemli işleri hallediyordu. İyi bir kısrağa biniyor, bazen de kısa bacaklı binek atını kullanıyordu. Otel ve hanlarda iyi sınıftan çiftçilerle, mülk sahipleriyle içki içiyor, erkekler ara-

sında işe yarar dostlar ediniyordu. Ne var ki, hiçbir sınıf öbüründen iyi gelmiyordu ona.

Karısının eskiden beri pek öyle eşi dostu yoktu. Artık saçlarında beyaz teller çoğalmış, yüzü anlamı değişmeksizin biçim olarak yaşlanmıştı. Sağlığının daha bozulmuş olduğu bir yana bırakılırsa, yirmibeş yıl önce Marsh'a geldiği zamanki gibiydi. Marsh'ta yaşamaktansa orayı sık sık ziyaret etmeyi yeğlermiş gibi görünüyordu. Hiçbir zaman oradaki yaşamın bir parçası olamadı. Simgelediği şey oraya aykırıydı, o da bahçe kapılarının ardında bazı yönlerden hep aynı ve anlaşılmaz; bazı yönlerden de garip bir biçimde incelikli bir yabancı olarak kaldı. Marsh'ta yaşayan herkesin ayrı, tek olabilmesine, ev halkının esnekliğine neden oldu.

Genç Tom Brangwen yirmi üçündeyken hiç açıklanmayan bir nedenle patronuyla arasına karakedi girdi ve Tom önce İtalya'ya, oradan da Amerika'ya gitti. Bir ara eve geldi sonra Almanya'ya gitti; hep yakışıklı, özenli giyimli, çekici bir adamdı, çok da sağlıklıydı ama yine de bir biçimde her şeyin dışındaydı. Koyu renk gözlerindeki mutsuzluğu üstüne tıpatıp oturan giysilerini taşırken takındığı o rahatlık ve hoşa giden tavırla aynı rahatlıkla taşıyordu.

Ursula'ya göre romantik, akıl çelici bir tipti. Güzel armağanlar getirmek gibi bir inceliği vardı: Cossethay'ın görmediği türden bir kutu pahalı şekerleme, yada sedef bir saç fırçasıyla ince uzun bir ayna verirdi ona. Tümü de solgun, parıltılı, çok ince, bir beğeniyle seçilmiş olurdu; yada ametist, opal, lal taşı, kristal gibi ikinci derecede değerli taşlardan yapılma bir gerdanlık gönderirdi. Başka dilleri kolayca, akıcılıkla konuşuyordu; düşüncesini kurnazlıkla, örtülü biçimde açıklayan, incelikli bir yapısı vardı. Tüm bunlarla garip bir biçimde her şeyin dışında kalıyordu. Hiçbir yerin, hiçbir topluluğun adamı değildi.

Anna Brangwen, evlendiğinden bu yana babasıyla olan o özel yakınlığını geliştirmeden bırakmıştı. Evliliğinde, bu olay olduğu gibi kalmış, ikisi de aralarına bir perde çekmişlerdi. Anna annesine daha

çok gidiyordu. Derken ansızın babası öldü.

Bir bahar, Ursula sekiz yaşındayken, o, Tom Brangwen, bir cumartesi sabahı, akşam gitmesi gereken özel bir gösteriyle bir toplantı olduğunu, gecikebileceğini söyleyerek Nottingham'a pazara gitti. Ailesi, eğlenmek isteğini anlayışla karşıladı.

Mevsim yağmurlu ve kasvetli geçiyordu. Akşamüstü bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Fred yerinde duramıyordu, tedirgindi, alışkanlığı olmasına karşın dışarı çıkmadı. Dışardan hep tıkırdayan suyun sesini duyarak sigara içti, okudu, onu bunu karıştırıp durdu. Bu ıslak, kara gece, her şeyle ilişkisini kesmiş, onu tedirginleştirmiş, kendinin, başka birşeyler istediğinin ve pek de öyle 'yaşamadığının' farkına varmasına neden olmuş gibiydi. Yaşamının hiç kökleri olmamış, tatmin olabileceği hiçbir yer yokmuş gibi geliyordu ona. Dışarlara bir yerlere gitmeyi düşledi ama içgüdüsü yer değiştirmenin sorununu çözemeyeceğini biliyordu. Değişiklik, yaşamında köklü, dirimsel bir değişiklik istiyor, bunu nasıl elde edeceğini de bilemiyordu.

Artık yaşlanmış olan Tilly, az önce yemek yiyen işçilerin avluya varıncaya dek her yerin bir su deryasına döndüğünü anlattıklarını söyleyerek içeri girdi. Bunu hiçbir tepki göstermeksizin yalnızca duydu Fred, ama yaşamdaki bu boş, çiğ ıslaklıktan nefret ediyordu. Marsh'ı bırakıp gidecekti.

Annesi yatmıştı. En sonunda kitabını kapadı; beyni bomboş, bunaltı ve öfkeyle zehir dolu, yukarı çıktı; bunaltı ve öfkeyle zehir dolu kendini uykuya kilitledi.

Tilly de terlikleri mutfaktaki ateşin önüne hazırlayıp, kapıyı da kilitlemeden yatmaya gitti. Çiftlik, yağmurda kapkaranlıktı.

Saat onbirde hâlâ yağıyordu. Tom Brangwen, Nottingham'da Angel'in Avlusu'nda durup paltosunun düğmelerini iliklediği.

Neşeyle,

«Eh, canım, daha önce de üstüme yağmur yağmıştı. Onu içeri sok Jack, oğlum sok onu içeri - sen az bulunur moruk bir herifsin Jackie, oğlum, o sen-

deki göbek içki almasa bile epey mısır alıyordur. Hadi güzelim, berhaneye dönelim. Hey Allahım, ne sırılsıklam bir gece! Herhalde bundan sonra yanardağ filan kalmaz. Hey Jack! benim güzel, genç, zarif dostum, hangimiz Nuh'uz? Gök delindi galiba. En iyi durumda olanlar da ördeklerle kazlardır - bir güvercinin zeytin dalı getirmesi eksik. Toparlan bakalım hadi, toparlan, sen her ne kadar öyle sandınsa da bütün geceyi burada geçirecek değiliz. Namussuzum, bir insanın tepesinde tepinen yağmurdan herkes sarhoş oldum filan sanıyordur. Hey Jack, acaba yağmur suyu vicdanı köreltir mi, biler mi?» Şakasına kendi kendine güldü.

İçtikten sonra arabayı kullanmaya hep utanır, içinden, attan özür dilemek gelirdi. 'Bu özür dileme dürtüsü şakacılığa iterdi onu. Dümdüz yürüyemeyeceğini biliyordu, yine de tüm sarhoşluğu içinde iradesi yerli yerinde, gözü açıktı.

Yerine tüneyip, hanın avlusundaki kapılardan dörtnala çıktı. Hayvan iyi gidiyordu, o da, yağmur yüzünü döverken, yerinde sağlamca oturdu. Ağır bedeni uykudaymışçasına kımıltısız gidiyordu, tüm dikkatinin toplandığı tek bir nokta aydınlık, geri kalan ne varsa karanlıktı. Kalan tüm dikkatini iyi bildiği yolda atı sürmeye harcıyordu. Yolu öylesine iyi biliyordu ki, dikkatini yoğunlaştırabilmek için iradesini kullanması gerekiyordu.

At dörtnala gider, yağmur da üstüne boşanırken, kaygısından, kendi kendine yüksek sesle, tümüyle ayıkmışçasına tumturaklı sözler ediyordu. Arabanın lambalarının önünden görünen yağmura, gölgeler içinde kalan atın bedeninin donuk parıltısına, karanlık çitlerin geçişine baktı.

Kendi kendine yüksek sesle,

«Bu havada köpek bile dışarı çıkmaz. Bir yerlerde birşeyleri silip süpürmediyse Allah belamı versin. O on ton cürufu da yola dökmek az iş değildir hani. Hava değişmezse ahrete kadar sürüklenir giderler. Eh, bu Fred'imizin işi. Bu işler böyle gittiği sürece başmühendis o. Benim kafamı yormam için hiçbir neden yok. Ahrete kadar sürüklenip yine geri

gelebilirler. Belki bir gün yine geri gelirler. Bu işler böyledir işte. Yağmur yenibaştan bulutlarda toplanmak için yağar. Söyledikleri bu! Yerde su kalmazsa her şey bir hiç olur. Işte olay bu oğlum, eğer anlarsan... Bin yıl öncesine bakarsan bugün hiçbir şey yok, daha az var bile diyemiyoruz. Suyu giyemezsin ki. Yo, oğlum, üstünden akar gider. Gitmeye çalış da bak, kuyruğunu toplar, buharlaşır, burnuna sokacak parmakları vardır. Buluta dönüşür ve yağmur olarak, dürüst olanların ve olmayanların üstüne yağar. Ben dürüst olanlardan mıyım yoksa olmayanlardan mı diye düşünüyorum.»

Araba derin bir tekerlek izinde sendeleyince ayılır gibi oldu ve yolu daha dikkatli gözlemeye başladı. Beyni iyice bulandıktan sonra bir süre yol almıştı.

En sonunda bahçe kapısına ulaştı, olanca ağırlığıyla sendeleyerek, aşağı inmeye çabaladı, tam bu arada araba yürüyüverince, çabucak yulara yapıştı. Dosdoğru, birkaç santimi bulmuş olan suyun içine inmişti.

Öfkeyle,

«Allah kahretsin, Allah bin türlü belasını versin.»

Atı, sularla yıkanan bahçe kapısından geçirdi. Sarhoşluk iyiden iyice bastırmıştı, hiç düşünmeden alışkanlıkla hareket ediyordu. Ayaklarının altında, yerde su vardı.

Evin yüksek girişiyle çiftlik binaları kuruydu ama, gecenin içinden, Tom'un kendi sarhoşluğunun karanlığından yankılanırmışçasına garip bir homurtu geliyordu. Kör gibi, bilinçsizce, paketlerini, kilimle minderleri içeri taşıdı, yere attı ve atı çözmek için dışarı çıktı.

Artık evindeydi, yalnızca günlük hareketin bitmesini bekleyen bir uyurgezerdi. Çok özenli ve dikkatli, atı ahıra giden bayırdan indirdi. At ürküp geriledi.

«Ne oldu cancağızım?» Hıçkırdı Tom.

Bir yandan da zorla yürümeye çabalıyordu. Yine bir su birikintisine daldı, at yürürken suları sıçrattı. Yalnızca bir su yüzeyini aydınlatan araba lam-

baları dışında ortalık göz gözü görmüyordu.

Ahıra geldiğinde yerde dalgalanan su altı santimi bulmuştu.

«Eh, dünyanın sonu bu.»

Her şey eğlendirici görünüyordu. Ahırı bir karış su basmış olmasını düşünüp güldü.

Atı geriletti. Hiç rahat durmuyordu hayvan. Ayaklarının çevresinde sular dalgalanırken hayvanı çözmek çok gülünç geliyordu Tom'a. Güldü buna. Atın sinirlenmesi güldürüyordu onu.

«Ne oldu canım, ne oldu canım, bir damlacık suyun bir zararı olmaz ki sana!» Yuları çözer çözmez at hemen uzaklaştı.

Arabanın oklarını asıp lambalarını çıkardı. Ahırda o çok iyi bildiği ok ve tekerlek karmaşasının arasından çıktığında, su küçük dalgacıklarla bacaklarına güçle çarptı. Sendeledi Tom, az kalsın düşüyordu.

«Hay, kör şeytan!» Çevresine, kara, sulu gecede akıp duran sulara baktı.

Yürüdükçe daha derine batarak akan sele karşı gitti. Ruhu büyük bir şaşkınlık içindeydi. Toprak ayağının altında kayıp gitse bile *gidip* bu suyun nereden geldiğine bakmalıydı. Titriyerek aşağı, havuza doğru yöneldi. Bu işten de keyif almayı yeğlerdi. Diz boyu batmıştı, su da olanca ağırlığıyla çekiyordu onu. Sersemleyerek tökezledi, hasta hissediyordu kendini.

Korku her yanını sarmıştı. Lambayı sıkıca kavrarken yalpaladı, dönüp çevresine bakındı. Su ayaklarını sürüklüyordu, başı dönmeye başlamıştı. Ne yana yöneleceğini kestiremez olmuştu. Su burgaçlar yaparak fırıl fırıl dönüyordu, karanlık gece bir çırpıda dönüp duran halkalara dönüşmüştü. Tüm saldırının ortasında nereye tutunacağını bilemeyerek sallanıyordu, sonra yılgınlık ve dehşetle sendeledi. Düşeceğini biliyordu.

Tam o anda suyun içindeki bir şey bacaklarına çarptı, Tom düştü; bir anda kendini boğucu bir kargaşanın içinde buldu. Boğulmanın o kapkara dehşetiyle savaşıyor, sularla güreşiyor ama karşıkoyamayarak hep aşağı, daha aşağı çekiliyordu. Yine de

boğulmak üzere olan birinin çaresiz çabalamasıyla kendini kurtarmak için didinip duruyor, hep daha derine gidiyordu. Başına bir şey vurdu, tepeden tırnağa müthiş bir kederle sarsıldı, sonra da karanlık her yanını sardı.

Sonsuz karanlıkta bilinçsiz, boğulan beden sürüklenip giderken, taşan, kabaran sular her yanı dolduruyordu. Hayvanlar doğrulup ayaklanmış, köpek ulumaya başlamıştı ve bilinçsiz boğulmuş beden, kara, burgaçlarla dolu karanlıkta hiçbir eylemi olmaksızın sürüklenip gidiyordu.

Bayan Brangwen uyanıp çevreyi dinledi. Olağandışı keskinleşivermiş sezgileriyle dışarda dönüp duran o karanlığın hareketini duydu. Bir an kımıldamadan yattı. Sonra kalkıp pencereye gitti. Şakır şakır yağan yağmuru, akan suların uzaktan gelen sesini duydu. Kocasının dışarda olduğunu biliyordu. Bağırdı,

«Fred! Fred!»

Uzaklarda gecenin içinde aşağı doğru akan büyük bir su kitlesinin boğuk, ürkütücü homurtusu vardı.

Aşağı indi. Bu giderek yayılan su çağıltısını anlayamamıştı. Mutfağa inen basamağa adımını attığında ayağı suya girdi. Mutfağı su basmıştı. Bu su nerden gelmiş olabilirdi? Bir türlü anlayamıyordu.

Sular kilerden taşıyordu. İyice anlayabilmek için suyu çıplak ayağıyla şöyle bir dalgalandırdı. Dış kapının altından korkunç bir biçimde fokurduyordu sular. Korktu Bayan Brangwen. Birden bir su dalgası çarptı ve ayağının altında bir şey kıvrılıverdi. Kamçıydı. Masanın üstünde kilim, minder ve arabadaki paket duruyordu.

Eve gelmişti demek.

«Tom!» Kendi sesinden korktu.

Kapıyı açtı. Korkunç bir sesle sular boşandı. Her yan, hareket eden suydu, su sesiydi.

Geceliğiyle, elinde şamdan kapıda durmuş, karanlığın içine, sele haykırıyordu:

«Tom! Tom!»

Dinledi. Fred arkasında bir pantolon gömlekle

göründü.

«Tom nerde?»

Sele, sonra annesine baktı. Geceliğinin içinde ufacık, gizemli, tekinsiz gibi bir görünümü vardı.

«Yukarı çık sen, ahırdadır herhalde.»

«To-om! To-om!»

Kadın upuzun, doğal olmayan titrek bir sesle çağırıyordu. Sesi, oğlunu ilıklerine dek titretti. Çabucak çizmelerini çekip ceketini geçirdi.

«Yukarı çık anne, ben gidip nerede olduğuna bir bakayım.»

«To-om! To-om!» Ufarak kadının tiz, bu dünyadan değilmişçesine garip çağrısı çınladı. Yalnızca suyun sesi, tedirgin hayvanların böğürmesiyle köpeğin uzun uzun uluyuşu karanlıkta yankılanıyordu.

Fred Brangwen elinde fenerle suların içine daldı. Annesi kapının eşiğinde bir iskemlenin üstüne çıkmış, gidişine bakıyordu. Her yan su, suydu, fenerin ışığında yalnızca akan sular parlıyordu.

«To-om! To-om!» Annesinin gecenin içinde çınlayan uzun, garip çağrısı geldi. Fred'in ruhu bir anda buz gibi oldu.

Babanın bilinçsiz, boğulmuş bedeni kara sularla ana yola doğru çekilerek, evin aşağılarında sürükleniyordu.

Tilly, geceliğinin üstüne bir etek geçirivermiş, çıkageldi. Hanımını açık kapının önünde, bir iskemlenin tepesinde gördü, şamdan masanın üstünde yanıyordu.

Yaşlı hizmetçi,

«Aman Allahım! Su kanalları patlamış, set yıkılmış, ne yapacağız şimdi?»

Bayan Brangwen oğluyla fenerin üst yoldan ahıra gidişini izliyordu. Birden bir atın koyu renkli gölgesini gördü, sonra oğlu lambayı ahırın içine astı, atı bağlı olduğu yerden çözmeye çalışırken, ışık üstünde ölgün, parladı. Anne, ahırın kapısına doğru uzanmış, belli belirsiz ışık vurmuş bir at yüzü gördü. Ahırlar hâlâ selin üstündeydi ama su evin içinde çağıldıyordu.

Tilly,

«Yükseliyor. Beyefendi gelmedi mi?»

Bayan Brangwen duymadı.

Ta uzaklara dek uzanan o korku verici sesiyle bağırdı yine:

«Yok mu orada?»

Gecenin içinden kısacık yanıt geldi.

«Hayır.»

«Git ara onu.»

Annesinin sesi delikanlıyı çıldırtmak üzereydi. Atın yularını üstüne atıp ahırın kapısını kapadı ve sulara dalıp feneri elinde sallanarak geri döndü.

Bilinçsiz, boğulmuş beden en derin akıntıya kapılıp evi geçmiş, gitmişti. Fred Brangwen annesinin yanma döndü.

Yine o insana benzemeyen, güçlü ses çınladı.

«To-om! To-om!»

Fred Brangwen'in kanı dondu, yüreği öfke dolu, çılgın gibi tuttu kendini. Neden böyle çığlık çığlığa bağırıyordu sanki? Fred, onun beyaz geceliğiyle kapının eşiğinde iskemlenin üstüne tünemiş, o tekinsiz, korkunç görünümüne dayanamıyordu.

Homurdanarak,

«Atı arabadan çözmüş, bir şeyi yok onun.» Sesinin olağan çıkmasına çabalıyordu.

Arabalığa doğru giderken iyice derin bir çukura battı. Az uzaktan suyun hızla aktığı duyuluyordu, kanalın çöktüğünü anladı. Su, giderek derinleşiyordu.

Araba oradaydı işte ama babasından iz yoktu. Genç adam ağır ağır, güçlükle havuza doğru gitti. Su, dizlerinin üstüne yükselmiş, sendeletiyor, zorluyordu onu.

Geriledi.

Annesinin çileden çıkaran çığlığı geldi:

«Orada mı?»

«Hayır.» Yanıt sertti.

«To-om! To-om!» İnsanın içine işleyen, sonsuza dağılan, doğaüstü haykırış duyuldu yine... Çok tiz, doğal olmayan, net bir sesti ve Fred Brangwen nefret ediyordu bundan. Bu ses yüzünden nerdeyse aklını kaçıracaktı. Öylesine korkunç bir biçimde sesleniyordu ki, şarkı söyler gibiydi. Su, daha büyük bir

hızla doluyordu eve.

Fred Tilly'e,

«Beeby'lere git, onunla Arthur'u buraya getir, Bayan Beeby'ye de Wilkinson'u hazırlamasını söyle.» Annesini de zorla yukarı çıkardı.

Garip, korkunç bir umutsuzlukla,

«Babanın boğulduğunu biliyorum» dedi.

Sel, gece boyunca ocağın üstündeki çaydanlığı alaşağı edene dek iyice kabardı. Bayan Brangwen yukarda, bir pencerenin önünde tek başına oturuyordu. Bağırmıyordu artık. Adamlar sürüyle ve domuzlarla uğraşıyorlardı. Bir kayıkla gelip alacaklardı onu.

Sabaha karşı yağmur dindi, tüm gürültünün, o korkunç çağıltının ve her yanda şapırdayan su damlacıklarının üstüne yıldızlar çıktı. Derken doğuda bir solgunluk belirdi, ışık gelmeye başladı. Gün doğuşunun kırmızı ışığında Bayan Brangwen suların yayıldığını, ağır ağır hareket ettiğini, suyun üstünden evlerin yükseldiğini gördü. Kuşlar gün doğuşuyla sesleri kısılmışçasına boğuk ve uyuşuk, ötmeye başladılar. Bu gürültü giderek çoğaldı. İkinci tarlanın üstünde kanal setinde kocaman, taze bir oyuk vardı.

Bayan Brangwen o pencereden bu pencereye, seli gözlüyordu. Biri, küçük bir kayık getirmişti. Işık güçlendi, sel sularının üstündeki kırmızı ışıltı yok oldu, yerini gündüz aldı. Bayan Brangwen bu sarımsı ilkbahar sabahı, kararlı ve gergin, evin önünden arka yanına geçip dışarı baktı.

Kocasının deri ceketinin ucu gözüne ilişti. Su, Tomun bedenini bahçe çiti boyunca sürüklüyordu. Sandaldaki adamlara seslendi. Bulunduğuna sevinmişti. Çitten çekip sürükleyerek çıkardılar onu ama bir türlü sandala çıkaramıyorlardı. Fred beline kadar gelen suya atladı, babasının bedenini yarı taşıyarak yola çıkardı. Saçlarına, sakallarına ince dallar, samanlar, pislik yapışmıştı. Delikanlı, hiç gözyaşı akmaksızın yaralı bir hayvan gibi avazı çıktığı kadar bağırarak suların arasından geri döndü. Annesi pencerede kendi halinde, öylece ağlıyordu.

Doktor geldi ama Tom'un bedeni yaşamıyordu. Cossethay'a Anna'nın evine taşıdılar.

Anna Brangwen haberi duyduğunda, bir şey üstüne saldırıp boğazını kapacakmışçasına başını arkaya atıp gözlerini yuvalarında çevirdi. Başını arkaya attı ve beyni bir tür uyuşukluğa gömüldü. Evlenip, anne olduğundan bu yana önceleri genç bir kız olduğunu unutmuştu. Şimdiyse şok, ansızın bir fırtına gibi patlayıp aradaki tüm yaşamı silip süpürerek onu yeniden babasını çok seven onsekizinde bir genç kız yapabilirdi. Bu nedenle Anna geriledi ve şoktan kaçıp bugünkü yaşamına sarıldı.

Onu evine ölü getirdiklerinde, pazardan gelirkenki kılığında, tümüyle giyinik ve sırılsıklam, hamurlaşmış giysileriyle gördüğünde, şok gerçekten patladı içinde ve korkuttu onu. Anna için gücün, güçlü yaşamın simgesi olan adam, kocaman, hamursu, hareketsiz bir yığındı yalnızca...

Hali vakti yerinde bir çiftçiye hiç yakışmayan o uygunsuz pazar giysilerinden onu bir an önce kurtarmak için dehşetle soyup, ıslak şeyleri üstünden çıkarmaya başladı. Çocuklar papazın evine gönderilmişti; ölü beden sahanlıkta yatıyordu. Anna çabucak onu soyup saat kösteğiyle mühürlerini masanın üstünde ıslak bir yığın yaptı. Kocasıyla hizmetçi de ona yardım ettiler. Bedeni temizleyip yıkadıktan sonra yatağa yatırdılar.

Orada, dingin, heybetli görünüyordu. Ölümde tümüyle dingindi, şimdi de dümdüz, dokunulmaz, erişilemez olarak uzanmış, yatıyordu. Anna için o, ulaşılamaz erkeğin, ölümün görkemiydi. Bu, Annayı yatıştırıyor, hayran bırakıyor, ondan da öte, hoşnut ediyordu.

Anne, Lydia Brangwen da gelip etkili dokunulmazlığıyla ölü adamın bedenini gördü. Ölümü görünce sarardı. O artık, değişebilirliğin, bilincin ötesinde; sonsuzla eş, değişmez mutlak'tı. Lydia'nın onunla artık ne işi olabilirdi? O, belirli bir an için görünmüş, erişilmez, kesin, görkemli bir soyutlanmaydı. Kim onun üstünde bir hak isteğinde bulunabilir, kim ondan, yaşamdan ölüme geçişin o çıplak ânında kendini bulan ondan sözedebilirdi? Ne yaşam, ne de ölüm ondan bir hak isteyebilirdi, o hem biri hem

de öbürü, dokunulmaz, değiştirilemez kendiydi.

Lydia Brangwen,

«Yaşamı seninle paylaştım, ben de kendi yolumda sonsuzluğa aitim.» Yüreği buz gibi, birbaşınalığının bilincindeydi.

Anna Brangwen,

«Yaşamında seni tanımadım. Şimdiyse ölümde, benden ötede, en yüce yerdesin.» Huşu içinde, içi rahattı.

Dayanamayan oğullardı. Fred, kasılmış bembeyaz bir yüz, sıkılmış yumruklarla dolanıp duruyordu; babasına olup bitenden yüreği nefretle öfke doluydu, bir yandan da babasına yeniden sahip olabilmek, onu görebilmek, duyabilmek için içi gidiyordu. Dayanamıyordu buna.

Tom Brangwen yalnızca cenaze kaldırılacağı gün geldi. Her zamanki gibi sessiz, denetimliydi. Hâlâ karanlık olan yüzüyle gizemli annesini öptü, kardeşine bakmadan elini sıktı ve kara tutamaklarıyla kocaman tabutu gördü. Ad levhasını bile okudu: Marsh Çiftliği'nden Tom Brangwen. Doğumu. Ölümü.

Genç adamın yakışıklı, durgun yüzü bir an korkunç bir mimikle kırıştı sonra yine eski durgunluğuna döndü. Tabut kiliseye taşındı, cenaze çanı aralıklarla çaldı, yasta olanlar beyaz çiçek çelenklerini taşıdı. Anne, Polonyalı kadın, karanlık, soyut bir yüzle oğlunun kolundaydı. Oğlu her zamanki gibi yakışıklı, yüzünde kıl kıpırdamaksızın ama yine de bir biçimde hoş, yürüyordu. Fred, garip, canayakın Anna'yla yürüyordu; yüzü tahta gibi katı, direngendi.

Daha sonraları Ursula, bahçede kuşüzümü çalılarının arasında hoplayıp sıçrarken Tom dayısını gördü. Kara giysileriyle şık, dimdik duruyordu, yumruklarını kaldırmıştı, yüzü değişmiş, çarpuk çurpuk olmuş, acıyla yüzünü buruşturan bir hayvan gibi korkunç bir sırıtışla dudakları gerilip dişleri ortaya çıkmış, bedeni soluyan bir köpeğinki gibi soluk alıyordu. Yüzü açıklığa dönük, soluyor, bir ara durup yeniden hızla solumaya başlıyordu ama yüzündeki o işkence çeken canavar görünümü hiç değişmiyordu; tüm dişleri ortada, burnu kırışmış, gözleri bir yere

dikilip kalmıştı.

Ursula korkup usulca kaçtı. Tom Dayı ağırbaşlı ve suskun, eve döndüğünde Ursula'ya, çevresindekileri ağırbaşlılığıyla etkilemek, acı çekiyormuş izlenimi bırakmak istiyormuş gibi geldi; durgun, yakışıklı yüzüne bakarak az önceki o çarpık çurpuk biçimini gözünün önüne getirmeye çalıştı. Bu arada saydam teninin örttüğü burnunun biraz kalın, biraz Rus olduğunu farketti ve dikkatli kesilmiş bıyıkların altındaki dişlerin ufak, sivri ve aralık olduğunu anımsadı. Tüm o ince ve üstün tavırlarının altındaki hayvanca kötülüğü, çürümüşlüğü görebiliyor ve korkuyordu. Bundan sonra da o hayvanca, korkutucu yanını hep görmeye çalışmayı hiç unutmadı.

Tom annesine, «Hoşçakal» deyip çabucak uzaklaştı. Ursula artık Tom onu öptüğünde büzülüp kalıyordu. Öpmesini istiyor, yine de o an duygularında ansızın bir geri çekilme oluyordu.

Cenazede ve cenazeden sonra Will Brangwen karısını çılgınca seviyordu. Ölüm sarsmıştı onu ama ölüm ve tüm getirdikleri, içinde karısına delice, her şeyin üstesinden gelen bir tutku oluşturmuştu. Öylesine garip ve çekici görünüyordu ki, Will ona duyduğu istekle kendinden geçmişti.

Anna da ona kucağını açtı, ona hazırdı, istiyordu onu.

Marsh onarılıncaya kadar büyükanne bir süre Yew Cottage'da kaldı. Sonra suskun, odalarına döndü, görünürde hiçbir isteği yoktu. Fred kendini çiftliği onarma işine verdi. Babası orada öldüğü için orayı daha özel, daha vazgeçilmez bir biçimde kendilerinin yapmak istiyordu.

Öteden beri Brangwen'ların hep kötü ölümlerle öldükleri söylenirdi. Bu, belki de yalnızca Tom dışında tümüne de olağan görünüyordu. Buna karşın Fred yine de dikbaşlı, yüreği kaskatı donup kalmış, dolaşıp duruyordu. Babasının 'katli' için 'Bilinmeyen'i hiç bağışlamayacaktı.

Babanın ölümünden sonra Marsh'a bir suskunluk çöktü. Bayan Brangwen'ın düzeni bozulmuştu. Bir akşamüstü boyunca eskisi gibi dingin, oturamıyordu

artık; gün boyunca da bir yere gitmesi gerekiyormuş da karar veremiyormuş gibi durmadan ayağını kaldırıyor, sonra duralayıp kalakalıyordu.

Küçük yün ceketiyle bahçede dolaşırken görüyorlardı onu. Sık sık arabayla çıkıyor, oğlunun yanına oturup, kırları yada kentin sokaklarını tümü de garip geliyormuşçasına çocuksu, içten, yabancılaşmış bir yüzle izliyordu.

Çocuklar; Ursula'yla Gudrun ve Theresa okula giderken bahçe kapısının önünden geçiyorlardı. Büyükanne de her kez, Marsh'a, yemeğe çağırıyordu onları. Çevresinde çocuk görmek istiyordu.

Oğullarındansa nerdeyse korkuyordu. İçlerindeki karanlık tutkuyu, isteği, doyumsuzluğu görebiliyor, bunu da daha çok görmek istemiyordu. Fred bile, mavi gözleri, güçlü çenesiyle kaygılandırıyordu onu. Hiç rahat huzur yoktu. Fred de birşeyler, sevgi, tutku istiyor, bir türlü bulamıyordu. İyi ama neden üzüyordu bu onu? Neden ona öfkesi, acısı, doyumsuzluklarıyla geliyordu? Öylesine yaşlıydı ki Bayan Brangwen...

Tom daha örtülü, daha denetimliydi. Bedeni hep sakin dururdu ama o, Lydia'yı daha da çok kaygılandırıyordu. Annesi onu kurtarabilirmiş, kendini annesine anlatabilirmişcesine Lydia'ya çabucak bir gözattığında, annesi onun gözlerinde bölünüp parçalanmanın kara derinliklerinden başka hiçbir şey göremiyordu.

Peki ama yaşlılık gençliği nasıl kurtarabilirdi ki? Gençlik, gençliğe gitmeliydi. Hep fırtına olmalıydı! Artık yaşamdan kopuk, suskun, barış içinde yangelip yatamaz mıydı? Hayır, fırtına dolu bulutlar üstünde patlayıp, engellere çarparak parçalanmalıydı. Hep bir öfke, hırs, tutku karmaşasında sonsuza dek gitmeli, gitmeliydi. Kaçınmak istiyordu bundan. Artık kendi özgürlüğünü, barışı istiyordu. Artık oğullarının o eski hayvansı öykünün; tutkunun, sunuların ve doyumsuz erkeklerin kadınlara duydukları o çok derinlerdeki saklı gizli öfkenin baskısını yapmalarını istemiyordu. Yaşının getirdiği her şeyden kurtulmuşluğu, uzlaşmayı yaşamak için bunların tümün-

den uzak olmak istiyordu.

Hiçbir zaman çalışmayı seven bir kadın olmamıştı. Şimdi de sıkça, bahçe kapısında durup kısıtlı dünyanın önünden geçip gidişini izliyordu. Çocuklara bakmak hoşuna gidiyor, mutlu ediyordu onu. Çoğu kez cebinde ya bir elma yada birkaç şeker bulundurdu. Çocukların ona gülümseyişini seviyordu.

Kocasının mezarına hiç gitmedi. Ondan, yaşıyormuşçasına sade bir biçimde sözediyordu. Arada o çaresiz hüznü yaşadığı anlarda gözyaşları yüzünden akardı. Sonra toparlanır, yine kendi olur, mutlu olurdu.

Yağmurlu günlerde yataktan çıkmazdı. Yatak odası, kaçıp sığındığı yerdi; yatıp uzun uzun düşünürdü. Bazen Fred kitap okurdu ona ama bunun da pek anlamı yoktu. Düşüneceği öyle çok düş vardı, öylesine elenip ayrıştırılmamış bir depoydu ki bu... Zaman istiyordu.

Bu evrede baş dostu Ursula'ydı. Küçük kızla altmışında, derin düşünceler içindeki ince, narin kadının dilleri aynıydı. Cossethay'da her şey hareket ve tutkuydu; her şey tutkunun aşırılıkları üstünde oynar dururdu. Ursula'dan küçük dört çocuk, bir de bebekler ordusu vardı ve bir sürü yaşam durmadan birbiriyle çarpışıyordu.

Bu nedenle de büyükannenin yatak odasındaki dinginlik, ailenin en büyük çocuğu için olağanüstü bir güzellikti. Ursula burada sessiz bir cennet toprağı buluyor, varlığı bir çiçekmişçesine sadeleşip güzelleşiyormuş gibi geliyordu ona.

Her cumartesi elinde sımsıkı tuttuğu bir küçük armağanla Marsh'a geliyordu; bu, ya renkli kâğıt şeritlerden örülmüş bir küçük örtü ya anaokulunda yaptığı bir minik sepet yada renkli kalemle boyanmış bir kuş resmi olurdu.

Eşikte göründüğünde Tilly yaşlı ama otoriter tavrıyla gelenin kim olduğunu görmek için sıska boynunu uzatırdı.

«Aa, sen misin? Biz de bugün seni göreceğimizi düşünüyorduk. Hay Allah, ne göz kamaştırıcı, ne güzel bir şey getirmişsin böyle!»

Tilly'nin ölmüş Tom Brangwen'ın Marsh'ta var olduğu duygusunu nasıl koruduğu merak edilmeye değerdi. Ursula onunla büyükbabası arasında hep bir bağ kuruyordu.

Bugün çocuk pembe, beyaz ve pembe kenarlı çiçeklerden sımsıkı yapılmış küçük bir demet getirmişti. Demetiyle çok gururlanıyor, gururlandığı için de çok utanıyordu.

«Büyükannen yatıyor. Yukarı çıkacaksan ayakkabılarını iyice sil, öyle roket gibi de içeri dalıp, üstüne saldırma. Aa, ne kadar güzel bir şey bu! Hepsini kendin mi topladın, tümünü de mi?»

Tilly usulca yatak odasına götürdü onu. Çocuk, hareket ettiği zaman duralamış da sürüklüyorlarmış duygusunu veren o kendine has garip, tavrıyla girdi içeri. Büyükannesi yatakta oturuyordu, küçük gri bir yün hırka giymişti.

Çocuk çiçek demetini önünde sımsıkı tutarak suskun, yatağın yanıbaşında duraladı. Çocuk gözleri parlıyordu. Büyükannenin gri gözlerinde onunkilere benzer bir ışık vardı.

«Ne güzel! Ne güzel yapmışsın! Ne şeker bir minik buket!»

Ursula ışıl ışıl, hepsini büyükannesinin ellerine attı.

«Sana yaptım.»

Büyükanne pembeleri parmaklarıyla itip kokladı,

«Bizim orada köylüler demetleri böyle bağlarlar. İşte tam böyle sımsıkı minicik demetler yaparlar! Saçlarına takmak için de taçlar yaparlar - saplar örerler. Sonra da en güzel önlüklerini takıp, taçlar başlarında çember olup dönerler.»

Ursula hemen kendini bu masal ülkesinde düşledi.

«Senin de başında tacın var mıydı büyükanne?»

«Küçük bir kızken altın renkli saçlarım vardı, Katie'ninki gibi... O zaman küçük mavi çiçeklerden taç takardım, ah! öyle maviydiler ki; şu, kar kalkar kalkmaz çıkanlardan hani. Andrey, arabacımız ilk çıkanları getirirdi bana.

Konuştular, sonra Tilly çay tepsisini getirdi. İki

si için hazırlanmıştı. Marsh'ta Ursula'nın kendine ayırdığı özel bir yeşilli-yıldızlı fincanı vardı. Tepsiye incecik kesilmiş ekmek, tereyağ, tere konmuştu. Tümü de özenle hazırlanmıştı, çok güzeldi. Ursula, titiz bir tavırla küçük lokmalar koparark ağız tadıyla yedi.

Büyükannesinin tepsinin üstünde duran mavi damarlı, fildişi renkli elleri gözüne çarpınca da,

«Neden iki nikâh yüzüğün var büyükanne? Öyle takman gerekli mi?»

«İki kocam olduğu için çocuğum.»

Ursula bir an düşündü.

«Öyleyse iki yüzüğü birden takmalısın.»

«Evet.»

«Hangisi büyükbabamın yüzüğü?»

Kadın duraladı.

«Tanıdığın büyükbabanınkini mi soruyorsun? Bu kırmızı olan onunki. Sarı olan senin hiç tanımadığın öbür büyükbabanın.»

Ursula ona doğru uzanmış parmaktaki iki yüzüğe ilgiyle baktı.

«Nerde aldı bunu sana?»

«Bunu mu? Varşova'da sanırım.»

«Öyleyse o zaman benim büyükbabamı tanımıyor muydun?»

«Hayır.»

Ursula bir an bu büyüleyici havadisi düşündü.

«Beyaz favorileri var mıydı?»

«Hayır sakalı koyu renkti. Senin kaşların onunkilere benziyor.»

Ursula suskunlaştı, düşüncelere dalmıştı. Bir anda kendini Polonyalı Büyükbabasıyla özdeşleştirmişti.

«Kahverengi gözleri de var mıydı?»

«Evet gözleri koyu renkti. Akıllı bir adamdı, kaplan gibi de çevikti. Bir an bile hareketsiz durmazdı.»

Lydia hâlâ Lensky'ye içerliyordu. Onu düşündüğünde hep ondan genç, yirmi, yirmi beşinde ve onun baskısı altında yaşadığını anımsıyordu. Lydia'yı ayrı bir insan değil de onun emir eri, bavullarından yada tıp gereçlerinden biriymiş gibi düşünmüştü. Hâlâ içerliyordu Lydia buna. Hep de otuzundaydı:

otuz dört yaşında öldü. O zaman pek üzülmemişti, kendinden büyüktü. Yine de o günleri düşünmek hâlâ yüreğini ağrıtıyordu.

«En çok birinci büyükbabamı mı seviyordun?»

«İkisini de sevdim.»

Geriye dönüp düşündüğünde yine Lensky'nin gelin-kız'ı oldu. Adam iyi bir ailedendi; kızın ailesi yarım-kan Alman olduğundan Lensky'nin ailesi onunkinden de iyi sayılıyordu. Bir evin içinde güvenceli geleceği olmayan bir genç kızdı. Oysa aydın, akıllı bir operatör-doktor olarak o, *Lydia*'yı sevmişti. Nasıl da başını kaldırıp bakardı kız ona! Onunla ilk konuştuğunda nasıl haz ve heyecandan çılgına döndüğünü anımsadı; sert, kara sakallı önemli genç adam! Öylesine mükemmel, her şeyin en iyisini bilen bir tavrı vardı ki... Kendi gevşek ev düzeninden sonra onun ağırbaşlılığıyla kendine güveni, sert otoritesi Lydia'ya Tanrı-gibi görünmüştü. Tüm çevresi gevşek, laçkalaşmış, düzensiz, karmakarışık olduğundan böyle olmayı hiç bilmemişti.

«Miss Lydia, benimle evlenir misiniz?» demişti ağırbaşlı yine de tınlayan sesiyle Almanca... Lydia üstüne dikilmiş koyu renk gözlerinden korkuyordu adamın. O gözler Lydia'yı görmüyordu, yalnızca üstüne dikilmişti. Adam sert, kendine güvenliydi. Olayın heyecanıyla büyülenip, kabul etti. Flört sürecinde öpüşleri Lydia'da şaşkınlık uyandırıyordu. Hep onun nasıl öptüğünü düşünüyor, üstünde kafa yoruyordu. Hiç ona öperek karşılık vermeyi düşünmemişti. Ona göre, erkek öper, kadın da aldığı öpücükleri kendi içinde yaşardı.

Evliliğin ilk günlerinin yada gecelerinin bitkinliğini hiçbir zaman tümüyle atamadı üstünden. Lensky, Viyana'ya götürmüştü onu; Lydia onunla başka bir dünyada yalnızdı, her şey, her şey, o bile yabancıydı genç kadına. Ardından gerçek evlilik, tutku geldi ve Lydia onun kulu kölesi oldu, o da onun efendisiydi. Lydia gelin-kız, köleydi, kocasının ayaklarını öpüyor, onun bedenine dokunmayı, çizmelerini çıkarmayı bir onur sayıyordu. İki yıl ayaklarının dibine kıvrılıp dizlerini kucaklayarak yaşadı.

Çocuklar oldu, Lensky'nin düşünce biçimi hiç değişmemişti. Lydia'nın orada bulunmasının nedeni Lensky'ydi, onu rahat ettirmek için oradaydı. Milliyetçilik, özgürlük yada bilimle ilgili düşüncelerini geliştirmek için gerekli rahatı sağlayacak temel öğelerden biriydi.

Ne var ki, yirmi üç, yirmi dört yaşlarında Lydia giderek bu fikirleri kendisinin de benimseyebileceğini düşünür oldu. Lensky de bu alçakgönüllülüğü onayladı ve Lydia'nın içindeki dürtüyü gözden geçirdi. Karısıyla bazı fikirleri tartışan melektaşları vardı gerçi ama kendi böyle bir şey yapmayı istemiyordu. Lydia da öbür erkeklerin beyinlerinde serüvenler yaşıyordu. Lensky'nin beyni tek erkek beyni değildi ki! Öyleyse o da Lensky'nin gölgesi olmak için var olmayacaktı. Öbür erkeklerin dikkatini çekmeye başladı ve bir heyecan sardı Lydia'yı. Evlendiğinde, Varşova'dayken, erkeklerin ona nasıl kur yaptıklarını şimdi anımsıyordu.

Sonra ayaklanma patlak verdi, Lydia da esinlendi bundan. Kocasının yanıbaşında, hastabakıcı olarak katılabilirdi. Lensky aslanlar gibi didiniyor, yaşamını tüketiyor, Lydia da onu izliyordu, çaresiz.. Ne var ki inancı yoktu kocasına. Kocası, aşırı derecede kendi başına ve gözü kapalıydı. Kendi kendiyle gereğinden çok ilgiliydi. İşi, düşünceleri - bunlardan başka neyin önemi vardı ki?

Sonra çocuklar öldü, Anna için her şey uzaklaştı. Lensky de uzaklaştı. Lydia, haberi duyduğunda kocasının bembeyaz kesildiğini, sonra da *'Neden* üzülecek zamanım yokken tam şu sıra öldüler sanki' dermişçesine kaşlarını çattığını gördü.

Korkunç durumdaki ruhuyla,

«Üzülecek zamanı yok,» dedi Lydia uzaklardan. «Zamanı yok. Yaptığı iş öylesine önemli ki! O işi yapınca çok önemli bir kişi oluyor, bu yarı cinnet getirmiş adam! Bu başkaldırıdan başka hiçbir şeyin önemi yok! Üzülmeye de, çocuklarını düşünmeye de zamanı yok! Aslına bakarsanız, onları oluşturmaya bile zamanı yoktu.»

Yola yalnız devam etmesi için onu birbaşına

bırakmalıydı ama o anlamsız boşluk içinde yine de yanıbaşında çalıştı. Boşluktan çıktıklarında da onunla Londra'ya uçtu.

Lensky, kırık, soğuk bir adamdı. Ne Lydia, ne de başkası için, hiçbir duygusu, yakınlığı yoktu. *Kendi* işinde başarısızlığa uğramıştı, öyleyse her şey başarısız sayılırdı. İyice katılaştı ve öldü.

Onaylayamıyordu Lydia. Başarısız olmuştu, her şey başarısızdı, yine de başarısızlığın arkasında yaşamın o direngen tutkusu vardı. Kişisel çaba, başarısızlığa uğrayabilirdi ama yaşama sevinci asla! O, yaşamın sevincine aitti.

Lensky ölüp kendi yoluna gitti ama ondan önce aileye bir çocuk daha geldi. İşte bu küçük Ursula onun torunuydu. Lydia çok hoşnuttu. Yanlış yapmış olmasına karşın, Lydia hâlâ onurlandırıyordu onu.

Şimdi, Lensky için üzülüyordu. Ölmüştü - pek de yaşamış sayılmazdı zaten. Lydia'yı da hiç tanımamıştı. Lydia'yla yatmış ama onu hiç tanımamıştı. Onun verebildiklerini hiç almamıştı. Ondan bomboş bir biçimde uzaklaşmıştı. Bir başka deyişle hiç yaşamamıştı. Sonunda da ölmüş, geçip gitmişti. Yine de içinde bir güç ve enerji var olmuştu.

Yaşamadığı için Lensky'yi bağışlamak hiç de kolay değildi. Anna için olmasa bile, kaşlarının biçimini ondan almış bu küçük Ursula için fırlatıp atılmış kırık bir çanaktan başka bir şey kalmış olmayacaktı Lensky'den; bir an için anımsanacaktı belki...

Tom Brangwen'sa onun yanında olmuştu. Ona yaklaşmış, ondan almıştı. Ölüp, ölümde kendi yoluna gitmişti; ne var ki Tom, belleğinde kendini onunla ölümsüzleştirmişti. Lydia da yaşamda ve ölümsüzlükte, oradaki yerini almıştı. 'Babamın evinde çok meskenler vardır.'*

Her iki kocasını da sevdi. Birine, her an emrine hazır, çıplak bir küçük gelin-kız olmuş, öbürünüyse iyi olduğu, ona benliğini kazandırdığı, onurlu bir biçimde ona sahip çıktığı, onun erkeği-onunla kalan olduğu için tatmin olmaktan doğan bir duyguyla sev

---

* Yuhanna'ya göre İncil, XIV, 2.

mişti.

Yaşamın bu uzantısına yerleşmiş, kendine gelmişti. İlk evliliğinde, kocasının aracılığıyla var olması dışında, var olmuş sayılmazdı; Lensky ana madde, Lydia'ysa ayaklarının dibinde koşup duran gölgesiydi. Kendini bulduğuna çok seviniyordu Lydia. Brangwen'a şükran duyuyordu. Ölümün içinden şükranla uzanıyordu ona.

Bir zamanlar efendisi olmuş olan ilk kocasına belli belirsiz bir şefkat ve acıma duyuyordu yüreğinde. Öldüğünde öylesine yanlışlar içindeydi ki... Hiç yaşamamış olması, hiç kendini bulamaması dayanılır gibi değildi. Bir de onun efendisi olmuştu! Tüm bu olup bitenler ne garipti! Neden onun efendisi olmuştu ki? Şimdi o denli uzak, o denli etkisiz görünüyordu ki...

«En çok hangisi büyükanne?»

«Ne, en çok hangisi?»

«En çok hangisini sevmiştin?»

«İkisini de. Birincisiyle evlendiğimde daha çocuk sayılırdım. Büyükbabanıysa olgun bir kadın olarak sevdim. Fark var arada.»

Bir süre konuşmadılar.

«İlk büyükbabam öldüğünde ağladın mı?»

«İngiltere'ye geldiğimizde doğru dürüst konuşmuyordu bile; hiç kimseyle ilgilenemeyecek kadar işi çoktu. Yanakları iyice içine çöküp, ağzı dışarı fırlayıncaya dek zayıfladı da zayıfladı. Artık yakışıklı filan da değildi. Yenilgiyi hazmedemediğini biliyordum, dünyadaki her şeyi yitirmişim gibi geliyordu bana. Tek sahip olduğum, daha bir bebek olan annendi, ölmemin bir yararı olmazdı. Hastayken, benden nefret ediyormuşçasına kara gözleriyle baktı:

«'Olup olacağı buydu demek, şu Londra kentinde senle çocuğu açlıktan ölmeye bırakmaktı demek...'

«Ona açlıktan ölmeyebileceğimizi söylemeye çalıştım ama çok genç, deneyimsiz, korku içindeydim. Bunu o da biliyordu.

«İçi zehir doluydu, hiç de vazgeçmedi bundan. Yattığı yerde ne yapabileceğini düşünüp duruyor, beynini kemiriyordu.

«'Ne yapacaksınız, bilmiyorum. Ben baştan sona başarısızım. Karımla çocuğuma bile bakamıyorum!'

«Görüyorsun ki bize bakmak onun becerebileceği gibi bir iş değildi. Onunkinin durmasına karşın, benim yaşamım sürdü ve büyükbabanla evlendim.

«Bilmem ve ona 'Bu denli kötümser olma, başarısızlığa uğradığın için de ölüme razı olma. Sen ne başlangıçsın, ne de son.' demem gerekirdi ama öyle gençtim ki; benliğimi bulmama hiç izin vermemişti, gerçekten onun her şeyin başı ve sonu olduğunu düşündüm. Böyle yapmakla da her şeyi onun üstüne yüklemiş oldum ama her şey ona bağlı değildi. Yaşam sürmeli, ben büyükbabanla evlenmeliydim, Tom dayınla Fred dayın doğmalıydı. Hiçbirimiz bu kadar yük kaldıramayız.»

Dinlerken, çocuğun yüreği hızla çarpmaya başladı. Anlamıyor ama uzaklardaki birşeyleri duyumsuyordu. Büyükannesinin çok uzaklardan, o kara sakallı etkili adamla birlikte ona Polonya'dan seslendiğini biliyor, bu da ona derin, haz dolu bir heyecan veriyordu. Atalarını düşünmek ne garipti, ne yana dönse yazgıyı hissediyordu.

Hemen her gün, Ursula büyükannesini görüyor, her gün de konuşuyorlardı. Ta büyükannenin anlattıklarıyla öyküleri Marsh'taki yatak odasının çıt çıkmayan sessizliğinde mistik bir belirginlikle büyüyüp çocuk için bir tür İncil olana dek...

Sonunda Ursula içinde yatan en çocuksu soruyu sordu.

«Beni de biri sevecek mi büyükanne?»

«Seni çok kişi seviyor çocuğum. Hepimiz seviyoruz seni.»

«Ama büyüdüğümde biri sevecek mi beni?»

«Evet, adamın biri sevecek elbet, çünkü bu senin doğanda var. Umarım seni olduğun gibi sever; olmanı istediği gibi değil, ama yine de istediğimizi yapmaya hakkımız var.»

Ursula korkmuştu. Yüreği ağırlaştı, ayaklarının altında yer yok olmuş gibi geldi, büyükannesine sarıldı. Burada huzur, güven vardı. Buradan, büyükannesinin huzur dolu odasından, çok büyük olduğun-

dan, içerdikleri minicik görünen bir boşluğa, geçmişe bir kapı açılıyordu; sevgiler, doğumlar ve ölümler engin bir çevren içindeki minicik noktalarla olgulardı. Büyük geçmişin içindeki ölümlünün minicik önemini bilmek büyük bir acıydı.

X

Genişleyen Döngü

Ailenin büyük çocuğu olmak Ursula için çok külfetliydi. On birinde, Gudrun, Theresa ve Catherine'i okula götürmek zorundaydı. Babasıyla karıştırılmamak için Billy denen oğlan William, canayakın, tatlı bir çocuktu, üç yaşında olduğu için de henüz evdeydi. Başka bir minik kız daha vardı; Cassandra.

Çocuklar bir süre Marsh'ın hemen yakınındaki kilise okuluna gittiler. Ulaşılabilecek yerlerin en yakınıydı, çok küçük olduklarından çocukları oraya gönderirken Bayan Brangwen'in içi rahat ediyordu ama yine de köydeki çocuklar Ursula'ya 'Urtler', Gudrun'a 'Good Runner', Theresa'ya da 'Teapot' adını takmışlardı*.

Gudrunla Ursula hep birlikteydiler. İkinci çocuk, uyur gezermiş duygusu veren uzun bedeni ve sonsuz, düşsel imgeler zinciriyle gerçeklerle hiç ilgisi olmayan bir çocuktu. Onlar için değil de kendi fantezileri için yaratılmıştı. Gerçekler için yaratılmış olan Ursula'ydı. Gudrun da, her şeyi ablasına bırakıp ona kayıtsız-şartsız, umursamazca güvendi. Ursula'nın kardeşine büyük bir şefkati vardı.

Gudrun'a sorumluluğu öğretmeye çalışmak boşunaydı. Kendi farklılığının ve benliğinin tam ortasında, durumundan hoşnut, denizde balık gibi yüzüp duruyordu. Başka varlıklar onu hiç ilgilendirmiyordu. Yalnız Ursula'ya güveniyor, ona inanıyordu.

Büyük çocuk, öbür küçüklerin sorumluluğunu ta-

---

* Gudrun adının good runner (İyi koşucu) ve Theresa adının tea-pot (Çaydanlık) sözcüğüne benzerliğinden yararlanılarak yapılmış sözcük oyunu. (Çev.)

şımaktan çok bunalmıştı. Özellikle gürbüz, gözünü budaktan sakınmaz bir şey olan Theresa'nın savaş konusuna özel bir yeteneği vardı.

«Ursula'cığım, Billy Pillins saçımı çekti.»

«Sen ona ne dedin?»

«Hiçbir şey demedim.»

Derken Brangwen kızları Pillins yada Philippis'lerle kan davasına girdiler. Theresa,

«Bir daha saçımı çekeyim deme Billy Pillins.» Kızıl saçlı, çilli oğlana görkemli bir bakış fırlatarak, kardeşleriyle yürüdü.

«Neden çekmeyecek mişim?»

«Çekmeyeceksin, çünkü çekemezsin.»

«Öyleyse gel buraya da çeker miyim çekmez miyim göstereyim. Çaydanlık sen de!»

Çaydanlık ona doğru yürür yürümez, Billy Pillins bir anda onun kara yılan gibi örgülerine asıldı. Theresa öfkeyle ona doğru sanki uçtu. Bir anda Ursula, Gudrun ve küçük Katie de kendilerini olayın içine atarak, öbür Phillips'ler, Clem, Walter ve Eddie Anthony ile büyük bir gürültü çıkararak çarpıştılar. Müthiş bir kavga koptu. Brangwen Ailesinin kızları birçok erkek çocuktan daha gelişmiş, güçlüydüler. Ne var ki işin içine önlüklerle örgüler karışınca oğlanlar kolay ülkülerin kahramanı oluyorlardı. Kızlar da eve saçları çözülmüş, önlükleri yırtılmış gidiyorlardı. Brangwen'ların önlüklerini yırtmak oğlanlar için bir eğlenceydi.

Derken bir bağırışma duyuldu. Bayan Brangwen için bu kadarı *çok fazlaydı*, dayanamayacaktı buna. Doğasından gelen tüm vakarıyla kendini beğenmişliği ayaklandı. Ardından papaz, okula vaaz vermeye gitti. «Cossethay'lı çocukların Cossethay'lı kızlara bir beyefendi gibi davranmamaları çok üzücü. Ayrıca, bir kızın üstüne saldırıp ona vuran, döven, önlüğünü yırtan delikanlı nasıl bir delikanlıdır ki? Bu çocuk sert bir azarı ve *korkak* adını haketmiştir, çünkü korkak olmayan hiçbir çocuk...»

Bu arada Pillins'lerin yüreklerinde ürkek bir öfke, Brangwen'larda da erdemli bir duygu gelişti, özellikle de Theresa'da... Ara ara dostluklarla kesi-

lerek kan davası sürdü, sonunda Ursula, Clem Phillips'in sevgilisi; Gudrun, Walter'ın, Therasa da Billy'nin sevgilisi oldu, Küçük Katie de Eddie Ant'nynin sevgilisi olmak zorunda kaldı. En sıkı birlik onlarınkiydi. Olanak olduğunda bir an bile yitirmeden Brangwen Çetesiyle Phillips Çetesi tozu dumana katıyorlardı. Yine de ne Ursula ne de Gudrun'un Phillips Ailesi'nin çocuklarıyla pek öyle fazla bir özel yakınlıkları yoktu. Bu «dünürlük» ve yeni ünvanları bir tür masal gibi geliyordu onlara.

Yine Bayan Brangwen ayağa kalktı.

«Ursula, oğlanlarla sokakları arşınlamana göz yumacak *değilim*, bak haberin olsun. Sen yapmazsan öbürleri de yapmaz.»

Ursula, Küçük Brangwen Kulübünün simgesi olmaktan nasıl da nefret ediyordu! Hiç kenıdi olamıyordu, hep Ursula-Gudrun-Theresa-Catherine'di, daha sonra Billy bile katılmıştı ona. Phillips'leri istediği filan da yoktu üstelik. Hiç de zevkine uygun değildiler.

Her şeye karşın, Brangwen'ların haksız üstünlüğü yüzünden, Brangwen-Phillips koalisyonu yıkılmak üzereydi. Marsh Çiftliği'ne serbest giriş izinleri vardı. Okul öğretmenleri kızlara saygılı davranıyor, papaz onlarla eşit düzeyde sohbet ediyordu. Brangwen Ailesinin kızları çizmeyi aşınca, tosladılar.

«*Sen* bir adam olduğunu sanıyorsun Urtler Branwin, ama çirkin bir avanaktan başka bir şey değilsin.» Clem Phillips yüzü kıpkırmızı olmuş, bağırıyordu.

«Öyle bile olsa yine de senden iyiyim.» Urtler buz gibiydi.

«Öyle olduğunu mu sanıyorsun - hem de bu suratla - Çirkin Avanak - Urtler Brangwin», ciyak ciyak bağırmaya başlamıştı, öbürlerini de Ursula'ya bağırmaları için kışkırtıyordu. Yine düşmanlık canlandı. Onların bu cırlak bağrışmalarından *nasıl* da nefret ediyordu. Phillips'lere karşı bir soğukluk duymaya başladı. Ursula, ailesi içinde çok gururlu bir kızdı. Brangwen'ların kızlarında garip, anlaşılması güç bir kendine güven vardı, bir tür soyluluk taşır gibiydi-

ler. Yetiştirilme biçimlerinin sonucu olarak, öbür insanlarca varolup olmadıklarını düşünmeden pürtelâş yaşıyorlardı. Kendini bildi bileli, başkalarının onunla ilgili küçültücü düşünceleri olabileceği Ursula'nın hiç aklına gelmemişti. Tanıyan herkesin onu yeterli bulacağını ve olduğu gibi kabul edeceğini düşünmüştü. Dünyanın kendi gibi insanlarla dolu olduğunu sanıyordu. Herhangi biriyle ilgili küçültücü bir şey düşünmeye zorlanırsa bu ona çok acı gelir, buna neden olan kişiyi asla bağışlamazdı.

Bu durum bir sürü küçük insanı deli ediyordu. Tüm yaşamları boyunca Brangwen'lar onları olduklarından aşağı görünmeleri için durmadan küçülten kişilerdi. Garip bir biçimde annesi olabilecekleri önceden seziyor, çocuklarına ilk adımın üstünlüklerini sağlamaya hazır oluyordu.

Ursula onikisindeyken gittiği okul ve köy çocuklarının cimri, kıskanç arkadaşlıkları onu etkilemeye başlamışken, Anna onu Gudrun'la birlikte Nottingham'da Üniversite'ye hazırlayan bir okula gönderdi. Ursula için büyük bir rahatlama oldu bu. Yaşamın alçaltıcı koşullarından, küçük kıskançlıklardan, küçük farklılıklardan, küçük anlamsızlıklardan kaçmak için delice bir istekle kıvranıyordu. Phillips'lerin ondan daha yoksul, daha kötü, küçük ayırımları kullanarak minicik yararlar sağlayan kişiler olmaları onun için işkence oluyordu. Kendiyle eş düzeydekilerle birlikte olmak istiyordu: ama kendini küçülterek değil. Clem Phillips'in kendisiyle eş düzeyde olmasını *gerçekten* istiyordu ama ya düşündürücü, acı bir yazgı yada her ne hikmetse, Clem onunla gerçekten birlikteyken, Ursula'nın başı bir yere sıkışmış gibi bir duygu uyandırıyordu onda. Bu duygudan kaçmak için kızın kendi başını yumruklayası geliyordu.

Daha sonra kaçmanın en kolay yol olduğunu keşfetti. İnsan tüm koşullardan kurtulmuş oluyordu. Yavan, yetersiz öğretmenleriyle o küçük okulu ve sevmeye çalıştığı ama onu küçük düşüren, bağışlayamadığı Phillips'leri bırakıp üniversiteye hazırlık okuluna gidecekti. Bir geyik köpeklerden nasıl ürkerse,

içinde, küçük insanlara karşı öyle içgüdüsel bir korku vardı. Gözüaçık olmadığından, insanları ölçüp biçip ona göre değerlendiremiyordu. Herkesin ona benzediğini sanıyordu.

Kendi insanlarının değişmez değerlerine göre ölçüyordu: babası, annesi, büyükannesiyle dayıları. Davranışlarında son derece sade, ama bilinmeyen derinliklerinde sımsıkı kök salmış gibi güçlü, karanlık ruhuyla sevgili babası, onu büyülüyor ve korkutuyor; annesi, tüm parasal, yaşamsal yada başka korkulardan garip bir biçimde uzak, dünyaya karşı umursamaz, hiçbir bağı olmaksızın bir başına ayakta duruyordu; büyükannesi, çok uzaklardan gelmiş ve böylesine geniş bir yaşamın ortasına oturmuştu. İnsanlar, Ursula'nın insanları olabilmek için bu değerlere ulaşabilmiş olmalıydılar.

Topu topu oniki yaşında bir kızken, yalnızca kısıtlı insanların yaşadığı Cossethay'ın daracık sınırlarını yarmış olduğuna seviniyordu. Bunun dışında, tüm enginlikler ve sevebileceği gerçek, gururlu insanlar vardı.

Okula trenle gittiğinden, sabah evden sekize çeyrek kala çıkması gerekiyor, akşam da beşbuçuktan önce dönemiyordu. Ev çok küçük, tıkabasa dolu olduğundan, hoşnuttu bundan. Kaçışı olmayan bir hareket fırtınasıydı. Birşeylerden yükümlü olmaktan öylesine nefret ediyordu ki...

Ev, kasırga gibiydi. Çocuklar sağlıklı, şamatacıydılar, anneleri yalnız onların hayvansal gereksinimlerini gözetiyordu. Biraz büyüyünce bu Ursula için bir karabasana dönüştü. Sonraları çıplak bebekler kasırgasıyla dolu bir Rubens tablosu gördüğünde ve adının 'Doğurganlık' olduğunu öğrendiğinde titredi, ansızın bu sözcük iğrenç oluvermişti*. Çocukken, doğurganlığın bunaltıcı, boğucu sıcağında böyle bir bebek kasırgasının ortasında yaşamanın ne demek olduğunu biliyordu ve çocukken annesine karşıydı, çılgınca karşıydı, azıcık tinselliğin, azıcık gör-

---

* Peter Paul Rubens'in bu adda bir tablosu yoktur. En yakın olasılık, 'Venüs'e Kurban' - 'Aşk Bahçesi' ve 'Venüs'ün Şöleni' dir.

kemli birşeylerin hasretini çekiyordu. Kötü havalarda ev bir tımarhaneden farksız oluyordu. Yağmurun altında dışarı, porsuk ağaçlarının altındaki çamurlu su birikintilerine, oradan da temizlikçi kadının homurdanmalarıyla azarları arasında mutfağın yeni silinmiş ıslak taşlarına, içeri koşuşan çocuklar; sedirin üstünde kaynaşan çocuklar; arı kovanı gibi ses çıkarması için oturma odasında piyanoyu tekmeleyen çocuklar; bacakları havada bir kitabı çekiştirerek şömine halısı üstünde yuvarlanan çocuklar; her an her yerde canavar gibi çocuklar; okumak için odasına kapanmış Ursula'nın nerede olduğunu keşfetmek için yukarı süzülen, kilide asılıp 'Ursula Ursula' diye anahtar deliklerinden fısıldayan çocuklar. Hiç yararı yoktu. Kilitli kapı serüven duygularını gıcıklıyordu, onları bu denli çeken büyünün etkisini yok etmek için açmaktan başka çare yoktu. İçeri doluşup yusyuvarlak olmuş gözlerle heyecanlı sorular soracaklardı.

Anne'nin yıldızı tüm bunların orta yerinde giderek parlıyordu.

«Hasta olmalarındansa gürültücü olmaları iyidir.»

Ne var ki, büyüyen kızlar fena halde rahatsız oluyorlardı bundan. Ursula, Grimm'le Andersen'i geride bırakıp 'Kralın Köy Şiirleri' ve romantik aşk öyküleri dönemine girmek üzereydi.

> «Güzel Elaine, sevgili Elaine,
> Astolat'ın zambak kızı Elaine,
> Doğuya bakan kuledeki yüksek odasında
> Launcelot'un büyülü kalkanını bekler.»

Nasıl da seviyordu bunu! Kara, gür saçları omuzlarında, sıcak yüzü kendinden geçmiş yatak odasının penceresinden eğilip nasıl da karşıya, kilisenin avlusuna ve kuleli küçük kiliseye gözünü dikiyordu; Launcelot nerdeyse çıkagelecek, atıyla geçerken ona el sallayacak, kızıl pelerini koyu porsuk ağaçlarının arkasından geçip, açıklığa çıkacak, o da, ah! o da birbaşına yaşadığı yüksekteki kulesinde o müthiş kalkanı parlatıyor olacak ve gerçek bir bağlılıkla

mendil sallayacak, hep uzaklarda, yükseklerde bekleyecek, bekleyecekti.

Tam bu sırada merdivenlerde hafif bir ayak sesi, kapının dışında bir fısıldaşmayla birlikte kapının mandalının çevrilirken çıkardığı gıcırtı duyulurdu: derken Billy heyecanla fısıldardı:

«Kilitli-kilitli!»

Onu çocuk dizlerinin kapıyı vurması, tekmelemesi ve o sabırsız, çocuksu,

«Ursula-Ursula'mız? Ursula, Ha, Ursula'mız?» izlerdi.

Yanıt yok.

«Ursula! Ursula'mız.» İyiden iyiye bağırırlardı. Hâlâ yanıt yok.

«Anne, açmıyor,» çığlığı gelirdi arkadan, «Ölmüş.»

«Defolun, ölmedim. Ne istiyorsunuz?» Kızcağızın sesi çok kızgın olurdu.

Yakınan ağlamaklı sesler,

«Aç kapıyı Ursula'mız,» derdi. Her şeyin sonuydu bu. Kapıyı açmaktan başka çaresi yoktu. Aşağıdan taşları silen temizlikçi kadının kovayı çekerken çıkardığı sürüklenme sesi gelirdi ve çocuklar bir ağızdan bağrışarak doluşurlardı odaya.

«Ne yapıyordun? Neden kitledin kapıyı?»

Derken Ursula kilise odasını keşfetti ve orayı mesken tuttu; gidip torbaların üstüne kitapları kucağında oturdu ve başka bir düş başladı:

Yaşlı lordun tek kızıydı, büyülenerek ödüllendirilmişti. Suskun günleri suskun günler izledi, eski sessiz odalarda hayalet gibi dolaşıyor yada uyuklayan teraslarda kayar gibi gidiyordu.

Bu arada bir şey biraz üzüyordu onu: saçları koyu renkti, oysa açık renk saçlarıyla ak bir teni olmalıydı. Kara yelesi olması biraz tatsızdı elbet...

Neyse canım, büyüyünce boyar yada rengi iyice açılıncaya dek güneşte otururdu. O zamana kadar da gerçek Venedik dantelinden güzel, beyaz bir şal örterdi başına.

Mücevher kakmalı kertenkelelerin, taşların üstüne uzanmış güneşin tadını çıkardığı teraslardan sü-

zülerek geçti, gölgesi üstlerine düştüğünde hiçbiri kımıldamadı. Sonsuz dinginlikte şadırvanın şırıltısını duyuyor, çiçekleri ağır, hareketsiz sarkan güllerin kokusu burnuna geliyordu. Güzelliğin tutkulu ayağına takılmış sürükleniyor, sürükleniyor, suyu, kuğuları geçip, altında o güzelim dört bacağını toplayıp yanında güneş renkli yavrusuyla dinlenen dişi geyiğin yattığı ulu meşenin bulunduğu o soylu parka doğru gidiyordu.

A, bu dişi geyiği tanıyordu. O büyücü olduğu için onunla konuşacak, ona öyküler ve günışığının konuşup konuşmadığını anlatacaktı.

Bir gün, olanca dikkatsizliği, dalgınlığıyla odanın kapısını açık unuttu ve çocuklar içeri daldılar; Katie parmağını kesip böğürdü, Billy o güzel oymalara çentikler açtı, pek çok da zarara neden oldu, kıyametler koptu.

Annenin kızgınlığı çok uzun sürmedi. Ursula yeniden kapısını kilitledi, her şeyi geçip gitmiş varsaydı. Ardından elinde gereçlerle babası geldi, kaşları çatılmıştı.

«Hangi Allahın cezası kapıyı açtı?»

Annesi,

«Ursula açtı.» Babasının elinde bir toz bezi vardı. Döndü ve bezi kızın yüzüne çarptı. Bez, arı gibi soktu ve Ursula donakaldı bir an. Sonra hiç kımıldamadan, yüzünü kapatıp, olanca inadıyla bir süre durdu. Yüreği cehennem gibiydi. Elinde olmaksızın gözyaşları yükseldi, elinde olmaksızın az daha yükseldi.

Elinde olmaksızın yüzü değişti, garip bir biçimde buruştu ve yaşlar akmaya başladı, yapayalnız ve terkedilmiş, uzaklaştı. Ne var ki kavrulan yüreği kaskatı, 'ödün vermez'di. Babası onun gidişini izlerken bir zafer ve kolay güçlü olabilme duygusunun yanısıra haz veren bir acı doldurdu içini, bunun ardından hemen büyük bir acıma geldi.

Annesi soğuk bir sesle,

«Bunun hiç gereği yoktu - Kızın yüzüne vurmanın öyle...»

«Toz beziyle şöyle bir dürtmenin ona bir zararı

olmaz.»

«Yararı da olmaz ama.»

Günler, haftalar boyu Ursula'nın yüreği bu aşağılanmadan, yandı durdu. Çok acımasızca parçalanmış duyuyordu kendini. Ne denli paramparça, nasıl korumasız ve ürkmüş olduğunu görmüyor muydu babası? O da tüm insanlar gibi biliyordu ve bunu ona yapmak istediği için yapıyordu. En içindeki duygulara varıncaya değin onu incitmek, utandırmak, aşağılamak istiyordu.

Yüreği, yapayalnız kalakaldığı yerde, bir gözetleme ateşi gibi yanıp duruyordu. Unutmadı, unutmamıştı, hiç unutmayacaktı. Babasına duyduğu sevgiyi içinde şöyle bir yokladığında gözle görülmemesine karşın, o söndürülemeyen güvensizlik ve savunu tohumunun yandığını anlıyordu. Kayıtsız şartsız ona bağlı değildi artık. İçinde güvensizlik ve savunu ateşi ağır ağır yanıyor, onunla olan bağını da yakıyordu.

Uzun bir süre koştu, hareket eden, hareketli her şeye karşı bir özlem duyuyordu. Küçük derecikleri severdi. Nerde küçük bir akan su görse, mutlu olurdu. Aktığı yol boyunca koşmak, onunla özdeşleşerek şarkı söylemek gelirdi içinden. Bir dere yada ırmağın kıyısında, akçaağaçların köklerinde saatlerce oturup taşların üstünde danseden suyun aceleyle, yada düşmüş bir dalın kıvrımları arasından döne dolaşa akmasını gözlerdi. Bazen yaklaşıp, gerçek bir görünüme bürününceye değin, küçük balıklar düş gibi şöyle bir parıldayıverir, kuyruksallayanlar kıyı boyunca koşar, arasıra küçük kuşlar su içmeye gelirdi. Maviye çalan rengiyle bir iskelekuşu gördüğünde büyük bir mutluluk sarardı içini. İskelekuşu büyülü dünyanın anahtarı, bu büyü düzeninin tanığıydı.

Ne var ki, yaşamının karmakarışık örülmüş aldatmacasından kendini kurtarmalıydı: Gerçek yaşamda Odyssey* olan bir babanın aldatmacasından; saç-

---

* Homeros'un (Lâtincesi Odysseus) Ulysses'inde; öldüğüne inandırılmaya çalışılan kocası Ithaca'nın ardından evlenmesi için zorlanan Penelope, ördüğü kumaş bitince evleneceğini söyler ve her gece ördüğü kumaşı söker, gündüz yeniden örer.

larında mavi çiçek çelenkleriyle köylü kızlar, kızaklar, kışın derinliği, esmer sakallı genç büyükbaba, evlilik, savaş, ölüm gibi mistik simgelere dönüşecek kadar uzak ve gölgeli gerçeklerle büyükannesinin aldatmacası; derken kendisiyle ilgili bir aldatmacalar yığını - Polonyalı bir prenses olmasının ne derecede gerçek olduğu, İngiltere'de bir Ursula Brangwen değil de, büyülenmiş biri olup olmadığı... Sonra okuduklarının yarattığı mucize... Yaşamının bu rengârenk aldatmacasından sıyrılıp Nottingham'daki üniversiteye hazırlık okuluna gitmeliydi.

Utangaçtı, bu yüzden de çok sıkıntı çekiyordu. Küçücük bir şey olsa, hemen tırnaklarını yemeye başlıyordu, bu yüzden kötü bir biçimde aklı hep parmak uçlarındaydı, kendini eleveren bir utançtı onlar... Ne yandan bakılırsa bakılsın bir utanç olan parmak uçları hiç aklından çıkmıyordu. Eldivenlerini nasıl biraz daha geç çıkarabileceğini hesap ediyordu; çıkarmayı unutursa ellerinde yanıklar olduğunu söyleyebilirdi.

Okula gittiğinde kendi saygınlığını kendi sağlayacaktı. Orada her kız bir hanımefendiydi, orada özgür ruhlar, yaşıtları, kendisiyle eşit düzeyde insanların arasında dolaşacak, tüm değersiz şeyler bir kıyıya atılacaktı. Ah! bir de şu tırnaklarını yemeseydi... Şu kusuru da olmasaydı! Kusursuz olmayı öyle istiyordu ki - hiç lekesiz, kusursuz o soylu yaşamın tadını çıkarmak istiyordu.

Babasının böylesine yetersiz bir giriş yapmış olması onun için gerçekten üzücüydü. Amacını açıklayan bir oğlan çocuk gibi kestirmeden konuşmuştu, giysileri de gelişigüzel, özensizdi. Oysa Ursula bu yeni saygınlığı için güzel giysilerle törenimsi bir tanıştırmayı yeğlerdi.

Okulla ilgili yeni bir görüş edinmişti. Müdire Bayan Grey'in kişiliğinin gümüş gibi ışıl ışıl, özel bir okul müdiresi güzelliği vardı. Zaten okul da hep soylu beyefendilerin bulunduğu bir yerdi. Karanlık, loş çayırlar, gölgeli, seçkin havalı, iki yanı ağaçlı giriş yolundan ayırıyordu okulu. İnsan arka taraftan Arboterum'un çimenlik bayırına ve ağaçların üstünden

çayırlarla fundalara, kent yönüne doğru baktığında, damları, kuleleri, gölgeleriyle çukuru dolduran bir tepe görürdü.

Ursula da öğrenme tepesinin üstünde yerleşerek aşağı, duman, karmaşa ve endüstriye, kentin kendi işine gömülmüş hareketine baktı. Mutluydu. Burada, yükseklerdeki bu okulda havanın, fabrika dumanlarından uzakta daha temiz olduğunu keyifle farkediyordu. Latince, Yunanca, Fransızca, matematik öğrenmek istiyordu. Yunan alfabesini ilk yazdığında bir papaz çömezi gibi titremişti.

Daha doruğunu ölçemediği başka bir tepe de vardı. Tırmanıp ötesini görmek için yüreğinde harika bir açlık vardı. Latince bir fiil, el sürülmemiş bir toprak gibi geliyordu ona, yeni bir koku alıyordu, birşeyler söylemek istiyor gibiydi ama ne demek olduğunu bilmiyordu. Sonunda toparladı:

$$x^2 - y^2 = (x + y)(x - y)$$

bunu öğrendiğinde bir şey yakalamış gibi geldi ona. Temiz, az bulunur, mutlak bir havayı soluyormuş gibiydi. Fransızca ödevini yaparken keyfi çok yerindeydi: «J'ai donné le pain à mon petit frère.»* Tüm bunlar, onu coşturan, kusursuz doruklara taşıyan bir boru sesi yankılatıyordu yüreğinde. Kahverengi *Longman's first French Grammar*'ı, kırmızı kenarlı *'Via Latina*'sını ve küçük gri Cebir kitabını hiç unutmadı. Hep bir büyü vardı onlarda.

Öğrenmeye gelince, kavrayışı hızlı, akıllı, sezgiliydi ama 'zehir gibi' değildi. Eğer bir şeyi sezgisiyle algılayamıyorsa, öğrenemiyordu. Sonra da tüm dersleri birden yutmak için duyduğu çılgınca istek, öğretmenlerle müdirelere duyduğu küçük görme, katı, hayvansı küstahlığa duyduğu çekimserlik, tiksinti uyandırıyordu onda.

Başkaldırılarında da ilan ettiği gibi, özgür, kısıtlanamaz bir hayvandı: onun için bir kural, yasa yoktu. Yalnız kendisi için 'var'dı. Dayanma gücünün so-

* 'Küçük erkek kardeşime ekmeği verdim.'

nuna kadar koşup da, yüreğini tükettiğinde, yapayalnız kalınca, herkesle sonunda yenik düştüğü bir savaş veriyor; sonradan arınmış, uslanmış, bedensiz bir noktadayken, daha önce algılayamayacağı bir bilince ulaşıyor, daha hüzünlü, daha akıllı yoluna devam ediyordu.

Ursula'yla Gudrun okula birlikte gittiler. Gudrun utangaç, sessiz, yabani bir yaratıktı; gözle görülebileceklerin hep en arkasında, gözden yitiveren incecik bir şey yada kendi dünyasına girip yokolmaya hazır, geçmişin bir parçasıydı. İçgüdüsüyle tüm ilişkilerden kaçınıyor ve kendi çizdiği yolu, kimseyle hiçbir bağlantısı olmayan yarı-biçimlenmiş fantezileriyle yürütüyor gibiydi.

Hiç zeki sayılmazdı. Ursula'nın her ikisi için de yeterince zeki olduğunu düşünürdü. Ursula anlıyordu ya, neden Gudrun kendini yorsundu? Yaşamının dinle ilgili, sorumluluk gerektiren bölümünü -vekâleten- kardeşinde yaşıyordu. Kendi adınaysa yabani bir hayvan kadar umursamaz, kararlı ve sorumsuzdu.

Kendini sınıfın en altlarında bulduğunda tembelce güldü, artık güvenlikte olduğunu düşündü, rahatlamıştı. Babasının üzüntüsü de annesinin küçük düşürülmüşlük duygusu da vızgeliyordu.

Babası çileden çıkmış,

«Nottingham'a gitmen için neden para ödüyorum ben?»

Gudrun kayıtsız,

«Ee, baba benim için para ödemene gerek yok, biliyorsun. Ben evde oturmaya hazırım.»

O, evde durumundan hoşnuttu, Ursula değildi. Evinden uzakta zayıflayan ve hiç istemeden yaşamını sürdüren Gudrun evinde, yabani bir hayvanın ininde olduğu gibi rahattı. Ursula'ysa evden uzakta dikkatli ve titiz, evde tedirgin ve kendi olmayı istemeyen yada beceremeyendi.

Yine de Pazar, her ikisi için de haftanın ortak günüydü. Sonsuz güven verdiği için Ursula o günü dört gözle bekliyordu. Güçlerin onu tanımayacağını düşünerek haftanın öbür günleri boyunca korku duyuyordu. İçinde hep bir korku ve yönetilmeye kar-

şı hoşnutsuzluk vardı. Yetkililer, yetkili güçlerle bir savaştan kaçınabilmeyi becerebilirse, istediğini yapabileceğini hissediyordu ama kendini bırakırsa mahvolur, yokolurdu. Karşısında hep bir gözdağı vardı.

Kötülükle çirkinliğin garip duygusu, elini uzatmış her an onu yakalayıp kavramaya hazır, bu önünde pusuya yatmış onu bekleyen kalabalığın diş bileyen gücünün uyandırdığı duygu, yaşamını en derinlemesine etkileyen güçlerinden birini oluşturuyordu. Keşfedilmemiş benliğinin görüleceği, saldırıya uğrayacağı, sıradanlığın kaba tepkisi ve kendi benliğinin sıradan olan yanından duyduğu korkuyla; nerde olursa olsun, okulda, arkadaşlar arasında, sokakta yada trende, içgüdüsel olarak kendini kısıtlıyor, küçültüyor, olduğundan daha az gösteriyordu.

Okulda oldukça rahat sayılırdı artık. Yerini nasıl alacağını, kendinin ne kadarını koruyacağını biliyordu ama yine de yalnızca Pazarları özgürdü. Daha ondört yaşında bir kızken, kendi evinde, kendine karşı giderek gelişen bir içerleme hissetmeye başlamıştı. Oradaki düzeni bozucu bir etki yaptığını biliyordu. Buna karşın, Pazarları özgürdü, gerçekten kendisi olabilmek için, korkusuzca, hiçbir kuruntu duymaksızın özgürdü.

En fırtınalı biçimiyle bile Pazar kutsanmış gündü. Ursula yine yoğun bir ferahlık duygusuyla uyandı. Yüreğinin neden bu derece hafif olduğunu düşündü, derken Pazar olduğunu anımsadı. Dört bir yanını bir sevinç patlamasıyla büyük bir özgürlük duygusu sardı. Tüm dünya yirmidört saat için iptal edilmiş, ertelenmişti. Yalnız Pazar dünyası vardı.

Evin o ilk karmaşasını seviyordu. Çocuklar yediye kadar uyurlarsa şanslı sayılırdı. Çoğu kez, altıyı biraz geçe, bir cıvıltı duyulur, bir ses ve yeni günün doğuşunu müjdeleyen heyecanlı bir kaynaşma başlar, koşan küçük ayakların patırtısı her yanı doldururdu. Çocuklar kalkarlar, Cumartesi gecesinin banyosundan ipek gibi saçları tertemiz uçuşarak, pembe bacakları pırıl pırıl, gömlekleriyle seğirterek, bedenlerinin temizliğinden heyecan içinde, sağa sola koşuşmaya başlarlardı.

Ev, koşuşan yarı çıplak tertemiz çocuklarla kaynamaya başlarken büyüklerden biri, ya koyu renk gür saçları gevşekçe toplanıvermiş, kulağının birinin üstünden sarkarak rahatlığı ve pasaklılığıyla anne; yada karışık siyah saçları ve üst düğmeleri açık gömleğiyle sıcak, gevşemiş, baba kalkardı. Derken yukardaki kızlar babanın güçlü, yankılar yapan sesinden her zamanki,

«Bana bak Billy, ne yapmaya çalışıyorsun?» unu, yada annenin ağırbaşlı,

«Söyledim sana Cassie, sevmiyorum bunu» sunu duyarlardı.

Babanın sesinin hiç ton değiştirmemesine karşın, gong gibi tınlaması, annenin de buluzunun dört bir yandan sarkmasına, saçlarının toplanmamış olmasına ve çocukların ciyak ciyak kıyameti koparmalarına karşın bir topluluğu etkisi altına almış bir kraliçe gibi konuşabilmesi müthişti.

Yavaştan kahvaltı hazırlanır, ailenin büyük kızları bu anababa gününün içine inerler ve yarı çıplak çocuklar, çıplak küçük bacaklarla minik tombul kıçların bir görünüp bir kaybolmasını izleyen Gudrun'un bir gün dediği gibi meleklerin tersyüz edilmiş biçimi olarak oradan oraya seğirtirlerdi.

Birer ikişer küçükler yakalanır, gecelikler sonunda çıkarılır, temiz bir Pazar gömleği için hazır olunurdu ama gömlek yünlü gibi yumuşacık duran kafalardan aşağı kaymadan önce, çıplak beden bir anda kaçar ve doğru sofadaki koyun postunda yuvarlanmaya koşardı. Bu arada anne, sert bir sesle bağırır, gömleği de geçirilmeye hazır bir ilmek gibi tutardı, babanın bronz sesi çınlar, arkaüstü postta bir o yana bir bu yana yuvarlanan çıplak çocuk da neşeyle,

«Denizde yıkınıyorum anne!» derdi.

«Neden elimde gömleğinle peşinde koşayım senin? Hemen kalk bakalım şimdi!»

Sallanan çıplak beden,

«Denizde yıkınıyorum anne!»

«Yıkanıyorum demen gerek, yıkınıyorum değil.» Aynı garip değişmeyen ağırbaşlılığıyla konuşurdu.

«Gömleğinle bekliyorum burada.»

Sonunda gömlekler giyilir, çorapların öbür tekleri bulunur, küçük pantolonlar iliklenir, küçük eteklikler arkadan bağlanırdı. Ailenin başına gelmesinden hep korktuğu, çorap bağı sorunuydu.

«Çorap bağların nerede Cassie?»

«Bilmiyorum.»

«Ee, ara öyleyse.»

Ne var ki Brangwen'lardan biri bile durumu göğüsleyemezdi. Cassie ne kadar mobilya varsa, hepsinin altında sürünüp herkesin sonsuz üzüntüsüne neden olarak pazar temizliğini kapkara yaptıktan sonra, ellerle yüzlerin yeniden yeniden yıkanması çorap bağlarını unuttururdu.

Daha sonra Ursula, Bayan Cassie'nin çorapları ayak bileğinde çöreklenmiş, kirli dizi görünerek kiliseden içeri girdiğini görünce çok sinirlenirdi.

Akşam yemeğinde,

«Rezalet!» diye bağırırdı, «herkes bizim domuzlar gibi yaşadığımızı çocukların da *su yüzü görmediklerini* düşünecek.»

Annesi o üstün tavrıyla,

«Herkesin ne düşündüğüne aldırma. *Ben* çocuğun iyice yıkandığını biliyorum. Ben kendimi tatmin edersem, herkesi tatmin ederim. Çoraplarını düzgün tutamıyor, çorap bağı da takıyorsa, çocuğu çorap bağsız göndermek onun suçu değil,» derdi.

Bu çorap bağı sorunu değişen düzeylerde sürdü ama çocuklar uzun etek ve pantolon giyinceye dek de çözülemedi.

Bu edebe uygun günde Brangwen ailesi kilise avlusuna bakan duvarı tırmanmadı, bahçe çitinin çevresinde tam bir tur atarak, ana yolu izleyip kiliseye geldi. Ana-baba bu konuda bir kural koymamışlardı; çocuklar dinsel tatil gününün edep bekçileri olmaya kendileri aday olmuştu ve birbirlerine karşı çok kıskanç, çok kararlıydılar.

Pazar kiliselerinden sonra ev, odalara gelip konmuş garip bir kuş gibi soluyan barış havasıyla giderek gerçek bir manastıra dönüşmeye başlamıştı. Evin içinde yalnızca okuma, öykü anlatımı, resim

yapmak filan gibi sessiz uğraşlara izin vardı. Dışardaysa, tüm oyunlar sorunsuz oynanmak zorundaydı. Gürültü, bağırış çağırış olursa, babayla büyük çocuklarda küçüklerin dışlanmaktan korkup boyun eğdikleri sert bir ruh başkaldırırdı.

Çocuklar dinsel tatil gününü kendileri koruyorlardı. Ursula cakayla,

«Il était un' bergère
Et ron-ron-ron petit patapon»*

'u söyleyecek olsa, hemen Theresa,

«Bir Pazar şarkısı değil *bu* Ursula'cığım»ı yapıştırırdı. Ursula o üstünlük taslayan tavrıyla,

«Sen bilmiyorsun» der ama yine siner, şarkısı bitmeden sönerdi.

Pek bilincinde olmamasına karşın, Pazarı onca çok değerliydi. Kendini, ruhunun özgürce düşlerde yüzdüğü garip, tanımlanamaz bir yerde buluyordu.

İsa'nın ak giysili ruhu, zeytin ağaçlarının arasından geçti. Bir imgelemdi bu, gerçek değildi, o da bundan payını aldı. Gecenin içinde, 'Samuel, Samuel' diye bağıran bir ses vardı, hep bağırıyordu ama bu, ne de başka gece, o anlaşılmaz Pazar gecesinin ve dinsel tatil suskunluğunun sonu olacaktı.

Günah da vardı-yılan! Akıllıydı da... Para ve öpücükleriyle Yuda da vardı.

Ne var ki, gerçekten günah diye bir şey yoktu. Ursula Theresa'nın suratına bir tokat atsa, bu bir Pazar günü bile yapılmış olsa, günah değil, canskıcı bir şey, kötü bir davranış biçimi olurdu. Eğer Billy Pazar okulundan kaçsa, kötü bir çocuk olurdu ama günahkar olmazdı.

Günah, mutlak ve sonsuza dek süren'di: kötülükse geçici ve göreceydi. Billy, yöresel dili kullanıp Cassie'ye 'günahkar' dediğinde herkes karşı çıktı ona. Yine de Marsh'a kuyruk sallayan oynak bir taze geldiğinde kötü amaçlarla hemen 'günahkâr' diye vaftiz adı konurdu (!)

---

* «Bir Çoban kızı vardı
Mırıl mırıl küçük pamucuk»
XVIII. yy. Fransız çocuk şarkısı.

Brangwen'lar dinlerini, anlık hareketlerine uyguladıkları için fire veriyorlardı. Güncel olayların kurallar listesini değil, sonsuzu, ölümsüzlüğü duymak istiyorlardı. Buna göre de eliaçık olmalarına karşın terbiyesiz, dikbaşlı, küstah çocuklar sayılıyorlardı. Bundan da öte, komşularına karşı da hoşgörüsüzdüler-demokrat Hıristiyanlığın kıskanç düşünce biçimine hiç uymayan gururlu bir tavırları vardı. Bu nedenle de hep olağanın dışında, olağanüstüydüler.

Ursula ilk tanışıklığını İncil'e özgü öğretiler yüzünden nasıl da kötü bir biçimde küçümsemişti. 'Kurtuluş' olayının kendi kişisel durumuna uygulanmasından özel bir tad alıyordu. 'İsa *benim* için öldü, benim için acı çekti'. Bir gurur ve heyecan vardı bunda ama hemen bunu korku izliyordu. Ellerinde ayaklarında deliklerle İsa: tatsız geliyordu bu ona. Damgalarıyla gölgeler içindeki İsa: Ursula'nın gördüğü buydu; ne var ki dişleriyle, dudaklarıyla konuşan ve acıları içinde karşısındakinin acısından haz duyan bir köylü gibi 'biri yaralarıma parmağını bassın' diyen İsa itici geliyordu ona. İsa'nın insanlığını savunanlara düşmandı. Eğer sıradan bir insan gibi yaşayan sıradan bir adam olsaydı, Ursula da umursamazdı.

Ne var ki, İsa'nın insanlığı üstünde direten, kaba insanların kıskançlığıydı. İnsanüstü, kendinden öte bir şey varolmasına izin vermeyen kaba, insan düşüncesiydi. İsa'yı bu günlük yaşama sürükleyip, pantolonla frak giydirmek ve herkesle aynı düzeyde yaşamanın kaba eşitliğine zorlamayı isteyen; halkı dinsel uyanışa çağıran vaizlerin kirli, kutsala saygısız elleriydi. 'İsa benim yerimde olsa ne yapardı?' diye soracak olan sabırsız taşralı ruhuydu.

Tüm bu olup bitenlere karşı Brangwen'lar köşeye kıstırılmış, duruyorlardı. Eğer ele geçirilecek biri varsa o da anne yada kuru gürültüye en pabuç bırakmayan kimse, o olacaktı. Annenin olağan insana üstün hiçbir yanı yoktu. Tüm yaşamı boyunca Brangwen'ların mistik tutkusuyla bir türlü bağdaşamamıştı.

Ne var ki Ursula, babasıyla birlikteydi. Büyü-

yüp de, onüçüne, ondördüne eriştikçe annesinin kayıtsızlığı, giderek daha çok batıyordu. Ursula'ya göre annesinin durumunda nasırlaşmış, kötücül bir şey vardı. Anna Brangwen'ın bu kadar yıl boyunca Tanrı, İsa yada melekleriyle ne kadar ilgisi olmuştu? Bu günün anlık yaşamıydı o. Çocukları doğurmuş, ailenin küçük işleriyle uğraşmaya vermişti kendini ve içgüdüsel denebilecek bir tavırla, kocasının Kilise'ye kendini kul köle etmesini, görünmeyen bir Tanrı'ya tapmak için duyduğu karanlık özlemi küçümsüyordu. Bir adamın iyi yaşaması gereken gencecik bir ailesi varken açıklanamamış bir Tanrı'nın ne önemi olabilirdi? Büyük güçlere uzanmaya çalışmak yerine, yaşamının gerekleriyle uğraşmalıydı.

Ursula'ysa büyük güçler için yaratılmıştı. Bebeklerle karman çorman evcimenliğin hep karşısındaydı. Ona göre İsa, bu dünyanın adamı değildi, başka bir dünyanın kendisiydi. Elleriyle Ursula'nın yüzünü tutup yaralarını göstererek,

«Bak Ursula Brangwen, ben bu yaraları senin için aldım, şimdi de sen, senden istenildiği gibi davran,» demiyordu.

Onca İsa, o güzel uzaklığı içinde, ışıl ışıl, günbatımında ak bir ay, güneşi izlerken boyun eğen akıl almaz bir yarımay gibiydi. Bazen, çok uzaklardaki kara bulutlar bir kış akşamı parlak sarı bir günbatımına dönüştüğünde, Ursula'ya Hazreti İsa'nın çarmıha gerildiği yeri; bazen de tepenin üstünden yükselen kan kırmızı dolunay, İsa'nın artık haçın üstünde ağır ve ölü, asılı olduğunu anımsatıyor, korkutuyordu onu.

Bu imgelemler dünyası Pazarları oluşuyordu. O uzun suskunluğu duyduğunda karanlıkla aydınlığın evliliğinin başladığını anlıyordu. Kilisedeki Ses, bu dünyadan değilmiş gibi ve kilise hâlâ yaradılışın dilini konuşan boş bir kabukmuşçasına yankılanıyordu.

«Tanrı'nın oğulları insan kızlarının güzel olduğunu gördüler ve onları kendilerine eş seçtiler.

Ve İsa dedi ki, ruhum her zaman insanoğluyla uğraşmayacak çünkü o da et ve kemiktendir yine de zamanı yüzyirmi yıl olacaktır.

O günlerde dünyada devler yaşıyordu, ondan sonra da Tanrı'nın oğulları, insanların kızlarıyla birleşip onlardan çocukları olduğunda o çocuklar herkesin bildiği o ünlü ve kudretli adamlar oldular.»

Bunlar Ursula'yı uzaklardan gelen bir çağrı gibi allak bullak ediyordu. O günlerde olsa, Tanrı'nın oğulları onu güzel bulmaz, eş olarak almazlar mıydı? Bu, anlayamadığından, onu korkutan bir düştü.

Tanrı'nın çocukları kimlerdi? İsa tek çocuğu değil miydi? Adem, Tanrı'dan yaradılmış tek insan değil miydi? Yine de Adem'den oluşmamış insanlar vardı. Kimdi bunlar, nereden gelmişlerdi. Onlar da Tanrı'dan gelmiş olmalıydılar. Tanrı'nın İsa'yla Adem'den başka, Adem'in tanıyamayacağı ürünleri var mıydı? Ola ki bu çocuklar, bu Tanrı'nın oğulları, ne kovulmayı ne de düşüşün getireceği alçaklığı biliyorlardı.

Bunlar insanoğlu kızlarının ayağına gelmişler, güzel olduklarını görünce, onları eş olarak almışlar, kadınlar da gebe kalıp ünlü adamlar doğurmuşlardı. Gerçek yazgıydı bu. Tanrı'nın oğullarının, insanoğlunun kızlarına geldikleri o köklü, sağlam günlerde gezindi.

Efsaneler arasında herhangi bir karşılaştırma da bunları öğrenme konusundaki tutkusunu yok edemiyordu. Jüpiter, ölümlü bir kadını sevmek için bir boğa yada erkek olmuş, o kadının içinde bir dev, bir kahraman oluşturmuştu.

Pekiyi, Yunanistan'da böyle olmuştu ama, kendi adına konuşması gerekirse, o bir Yunanlı kadın değildi. Ne Jüpiter, ne Pan, ne de bu tanrılardan hiçbiri, Baküs'le Apollo bile ona gelmezdi ama Tanrı'nın oğulları, bir insanoğlunun kızı olarak pekâlâ onu seçebilirlerdi.

O gizli ereğe, yüce bir amaç edinmeye dört elle sarıldı. İkili bir yaşamı vardı; biri her şeyi kapsayan kalabalık günlük yaşamı, öbürüyse 'sonsuz gerçek' le yer değiştiren günlük yaşam olgularıydı. Tanrı oğullarının insan kızlarına gelmeleri öylesine bir tutku olmuştu ki, tutkusuna ve onun gerçekleşmesino günlük yaşamın olgularından daha çok inanıyordu.

Erkeğin bir erkek olduğu gerçeği, Adem'den gelmiş olduğunun kanıtı olmadığı gibi, Tanrı'nın oğullarından biri olmadığı anlamına da gelmezdi. Kafası biraz karışmıştı, yine de yadsımıyordu.

Ses'i yine duydu:

«Devenin iğne deliğinden geçmesi, zenginin cennete girmesinden kolaydır.»

Açıklanmıştı işte, iğnenin gözü, yürüyerek gidenler için küçük bir kapıydı ama yüküyle koca bir hörgüçlü deve kendini sıkıp oradan geçemezdi; yada belki, küçük bir deveyse büyük bir riski göze alarak geçebilirdi. Pazar Okulu öğretmenleri, zenginlerin tümü de cennetten yoksun kalamaz demişlerdi.

Ayrıca, Doğu'da abartılı olmayanın sesini duyuramayacağını bilmek sevindiriyordu onu; Doğulu, etkilenebilmesi için; Cenneti doldurabilecek bir şeyin şiştiğini gözüyle görmeliydi yada o şey, bir 'hiç'e ulaşmalıydı. Bu Doğu düşünce biçimine çabucak yakınlık duydu.

Yine de sözcüklerin, geçitlerle de, abartılmış olan bilgiyle de ilintili olsa, dokunulmamış bir anlamı olageliyordu. Sözcüklerdeki tarihsel, yöresel yada psikolojik çekicilik başka şeydi. Söylenilenin anlatılamayan anlamı, değişmeksizin kalıyordu. İğnenin deliği, zengin adam ve Cennet arasındaki bu ilişki neydi? Ne tür bir iğne deliği, ne tür bir zengin adam ve ne tür bir Cennetti bu? Bunu bilen kimdi? Bu, Mutlak Âlem'di ve görece dünyanın sözcükleriyle asla yarıdan çoğu anlatılamayacaktı.

İyi ama, insan söyleneni harfi harfine uygulamalı mıydı? Onun babası zengin miydi? O Cennete giremeyecek miydi? Yada yarı zengin... Belki de yoksuldu. Ne olursa olsun, her şeyini yoksullara vermedikçe Cennete girmesi zor olurdu. İğnenin gözü çok dar gelebilirdi. Nerdeyse babasının beş parasız bir yoksul olması için dua edeceği geliyordu. İnsan bu işi derinine düşünürse, en yoksul kadar yoksul olmayanın zengin olduğunu anlardı.

Babasının, piyanoyu, iki ineği ve bankadaki parayı arazilerinde çalışan ırgatlara dağıttığını, Brangwen'ların da Wherry'ler kadar yoksul olduklarını

düşündüğünde içi bulanıyordu. İstemiyordu bunu. Sabırsızdı o.

«Eh iyi ya,» dedi kendi kendine, «şu Cenneti kaçırdık sayılır, olup olacağı bu-ne olursa olsun, iğnenin gözü sorunu işte» ve sorunu kafasından çıkarıp attı. Wherry'ler kadar yoksul *olmayacaktı*, dünyadaki tüm deyişler pahasına olsa da-o mutsuz, pis Wherry'ler gibi olmayacaktı.

Sonunda Ursula yine Kutsal yazıların, gerçeğe uymayan uygulamasına döndü. Babası binde bir okurdu ama bir sürü röprodüksiyon kitabı biriktirmişti; oturup çocuksu garip bir kararlılıkla ama hiç de çocuksu olmayan bir tutkuyla bakardı onlara. Erken dönem İtalyan ressamlarını, en çok da Giotto, Fra Angelico ve Filippo Lippi'yi seviyordu. Büyük resimler büyülüyordu onu. Kaç kez Raffaello'nun 'Kutsal Ayin'in tartışılması', Fra Angelico'nun 'Son yargılama' yada Kâhin Kralların Tapınması'nın güzel, karmaşık anlatımına çevirip bakmış, hep de giderek artan o hazzın getirdiği doyumu bulmuştu. İnsan figürünü hareket noktası olarak ele almış, tümüyle mistik bir mimari kavramın kuruluşuyla ilintili bir şeydi bu. Bazen eve gitmek için acele etmesi, Fra Angelico'nun 'Kıyamet Günü'ne kavuşması gerekiyordu. Açık mezarlar arasındaki yollar, bir yana yığılmış topraklar, tepede görünen Cennet, bir yanda Cennete yükselen şarkılar, öte yanda Cehenneme inen kısır sözler, tamamlıyor, doyuruyordu onu. Şeytan yada meleklere inanıp inanmadığını umursadığı bile yoktu. Bu kavram ona doyumların en derinini veriyor, o da başka hiçbir şey istemiyordu.

Bu resimlere çocukluğundan beri alışık olan Ursula da, ayrıntılarını arayıp buluyordu. Fra Angelico'nun çiçeklerine, ışığına ve meleklerine bayılıyor, şeytanlarını seviyor, Cehennem'inden de hoşlanıyordu ama yükseklerdeki meleklerle çepeçevre kuşatılmış Tanrı'nın gösterilişi boğuyordu onu. 'En yüksekteki' biçim sıkıntı veriyordu ve Ursula başkaldırıyordu ona. Bu örtülere sarınmış, değersiz figür mü her şeyin anlamının doruk noktasıydı? Melekler çok sevimli, ışık çok güzeldi ama yalnızca bunları gös-

termek adına Tanrı'yı böyle ucuzluklarla çevrelemek!

Tatmın olmuş değildi ama eleştirecek kadar da hazır sayılmazdı. Hâlâ üstünde düşünülecek çok şey vardı. Kış geldi, çam dalları karların altında hırpalandı; yeşil çam iğneleri, toprağın üstünde dolgun yığınlar gibiydi. Karın üstünde bir sülünün açık seçik görülen, harika, ışıltılı, dümdüz izleri uzanıyordu; bir tavşanın sıçrayarak kaçtığını gösteren iki önde, iki arkada çukur vardı; yaban tavşanı daha derin izler bırakıyordu, iki arka ayağı birleşip tek bir büyük çukur oluşturuyordu; kediyse minicik çukurlar açıyor, kuşlar dantel işlemesi yapıyorlardı.

Giderek artan bir bekleyiş duygusu başladı. Noel geliyordu. Geceleri, arabalıkta gizli bir kandil yanıyor, fısıltıyla konuşan sesler duyuluyordu. Oğlanlar, St. George'la İblis'in eski, gizemli oyununu ezberliyorlardı. Brangwen'in dinlemek istediği eski Noel şarkılarını öğrenmek için kilisede lamba ışığında haftada iki kez prova vardı. Kızlar oraya gidiyordu. Her yanı, gizemli bir havayla heyecan sarmıştı. Herkes bir şeye hazırlanıyordu.

Zaman ilerledi, kızlar, yeni bir havaya bürünmesi için üşümüş parmaklarıyla kiliseyi süslüyorlar, sütunlara çobanpüskülü, çam, porsuk dalları sarıyorlardı; taş, koyu renk, görkemli yapraklar arasında gözden yitiyor, kemerler tomurcuklanıyor, soğuk çiçekler loş, mistik havada açmaya duruyorlardı. Ursula kapıyla örtünün üstüne ökseotu saracak, kilisenin bir koruyu andırması için alacakaranlık basmadan bir porsuk dalına gümüş bir güvercin asacaktı.

Ahırda oğlanlar kostümlü prova için yüzlerine siyah boya sürüyorlardı; süthanede, benekli, iki yana açılmış kanatlarıyla hindi, vurulmuş yatıyordu. Her şey hazırdı, sıra tatlıları yapmaya gelmişti.

Bekleyiş giderek gerginleşti. Yıldız gökyüzünde yükseldi, şarkılarla ilahiler onu selamlamaya hazırdı. Yıldız, gökyüzündeki işaretti. Toprak da bir işaret vermeliydi. Akşam ilerledikçe, yürekler uzun zamandır beklenen an için hızla çarpıyor, eller hazır armağanlarla doluyordu. Kilise görevlileri korkarak

umut dolu birşeyler söylüyorlardı; gece geçti, sabah oldu, armağanlar verilip alındı, neşeyle barış her yürekte kanat çırptı, Noel şarkılarında müthiş bir patlama oldu, Dünya Barışında şafak söktü, grevler uzaklaştı ve her el başka bir eli tuttu, her yürek şarkı söyledi.

Yine de o Noel günü, akşama doğru gecenin sıradan bir tatil günü gibi düz ve bayat olması, acıydı. Sabah, çok güzeldi ama öğleden sonra ve akşam coşku, yalancı bir bahara aldanan tomurcuk gibi don vurmuşçasına kavruldu. Yazık ki o Noel, yalnızca bir aile yemeği, lezzetli etlerin yenildiği, oyuncaklarla oynanılan bir şölen olabilmişti. Neden büyükler de her günkü yüreklerini değiştirip, kendilerini coşkuya kapıp koyvermiyorlardı? Coşkuya ne olmuştu?

Brangwen'lar da buna - bu coşkuya nasıl da çılgınca hasrettiler! Noel gecesi, o tutku olmadığından, gün sıradan bir güne dönüştüğünden ve yürekler alevlenmediğinden, baba düşünceli, asık yüzlü, kederliydi. Annenin üstündeyse, her zamanki gibi, yaşam boyu sürgüne yollanmışçasına bir umursamazlık vardı. Zaman gelmişti artık, dünyayı sarsacak yeni varlığın sevinci, o çılgınca coşku dolu yürek, yıldız ve Kâhin Kralların Tapınması* coşkusu nerdeydi?

Ölgün ve yetersiz olsa bile, yine de vardı. Kilise yılında yaradılış çemberi hâlâ dönüyordu. Noel'den sonra coşku usulca çöktü, değişti. Ailenin yüreğinde güzel gelişmiş bir değişiklik oluşturarak Pazar, Pazar'ı izledi. 'Yıldız'ı görmüş ve Hz. İsa'nın doğumunu duvarların içine dek izlemiş, orada girdaplanan büyük ışığı görmüş olan yürek, coşku içindeydi ama artık ışığın yavaşça çekildiğini, bir gölge düştüğünü, ortalığın karardığını hissediyordu. Ürperti içeri sızdı, dünyayı suskunluk kapladı, her yanı karanlık bastı. Tapınağın örtüsü parçalandı, her yürek ruhundan vazgeçip öldü.

Çocukların dudaklarında biraz bitkinlik, gölge-

* Matta'ya göre İncil, II, 10-11.

yi yüreklerinde duyarak, bu Kutsal Cuma günü ağırdan alıyorlardı. Sonra ölümcül bir kokuyla, solgun, zambakların dirilişi geldi ve Ruhülkudüs gelinceye dek soğuk, parladı.

O yaralarla ölümün anılarda kalması neden gerekliydi öyleyse? İsa, çivili elleri, ayaklarıyla, konuşabilerek, güçlü ve hoşnut ayağa kalkmış mıydı? Haça ve mezara giden dar geçit unutulmuş muydu? Hayır, yaraların anısı, kefenin kokusu hep vardı. Diriliş, bu döngü içinde haç ve ölümle karşılaştırıldığında küçük bir şeydi.

Böylece çocuklar, Hıristiyanlığın yılını, insanoğlunun ruhunun destanını yaşadılar. Yıllar boyu, bu açıklanamayan dram içlerinde sürüp gitti, yürekleri doğdu, olgunlaştı, haçta acı çekti, ruhunu verdi ve yine hiç yorgun olmaksızın, en azından bu paramparça, kopuk yaşam içindeki sonsuzluğun ritmini duyarak, sayısız günlere dirildi.

Ne var ki, bu oyun mekanik bir harekete dönüşmeye başlamıştı: Kutsal Cuma'da ölmek için Noel'de doğmak... Paskalya Yortusunun Pazarında bu yaşam öyküsü sona ermiş kadar iyi oluyordu. Yeniden diriliş belirsiz ve ölümün gölgesi altında olduğundan, ölümün tam bir doğrulaması olan Urûç güçlükle farkediliyordu.

Umut ve ergi neydi? Yok, tümü de ölümden sonra - her şey boştur, ölüm sonrası bir perişanlık ve bedensizliktir - miydi? Bedenin ölmesinden çok önce ölmesi gereken insan yüreğinin tutkusuna yazık, çok yazık!

Çünkü tutkulardan ve acının denenmesinden sonra beden mezardan yaralı, üşüyerek ve renksiz, kalkardı. İsa, 'Meryem' dediğinde o ellerini uzatarak İsa'ya dönmüş, o da hemen 'Bana dokunma, ben daha babamın olduğu yere yükselmedim' dememiş miydi?

Öyleyse kovulan eller nasıl neşeyle çırpar, yürekler nasıl hoşnut olurdu? Ölü bedenin yeniden dirilişine yazık! Dirilmiş İsa'nın sendeleyen, göz kamaştıran görünüşüne yazık! Ölüm içinde bir gölge, tümden bir geçip gidiş olan Cennete çıkışa yazık!

Oyunun bu kadar çabuk bitişine, yaşamın otuz üç yaşında sona ermesine ve ruhun yarı yılının soğuk, öyküsüz kalmasına yazık! Hüznün, ölümün ve mezarın tutku dolu anısının yeniden dirilişin soluk yüzüne karşı kazandığı ülküye yazık!

Neden ama? Neden bedenim eksiksiz ve kusursuz, güçlü yaşamla parlayarak dirilmeyeyim? Neden Meryem 'Rabbuni* dediğinde onu kollarıma alıp öpmeyeyim, onu bağrıma basmayayım? Neden dirilen beden ölümcül ve yaralarla dolu olsun?

Dirilmek, yaşama olmalı, ölüme değil. Dirilenleri bedence ve ruhça kusursuz, eksiksiz etinden hoşnut, etinin içinde yaşayarak, etini severek, etinden çocuklar doğurarak, hiçbir iz kalmaksızın kusursuz bütünlüğe kavuşarak, hastalıklı yaşama korkusu olmaksızın sağlıklı, insanların arasında dolaştığını görmeyecek miyim? Dirilişten sonraki insanlık, neşe ve doyum dönemi bu değil midir? Dirilmiş olan kim ölüm ve çarmıhla gölgelenecek, kim Cennetin olan mistik, kusursuz 'et'ten korkacaktı?

Üzüntülerden dirilmiş olarak ben, bu dünyada hoşnut yürüyemeyecek miyim? Kardeşimle mutluluk içinde yiyemeyecek, sevgilimi neşeyle öpemeyecek, dirilişimden sonra, evliliğimi tenimin içinde şölenlerle kutlamayacak, dostlarımın arasında olmanın keyfiyle işimin peşinde hırsla koşamayacak mıyım? Cennet benim için bu kadar sabırsız ve bu dünyaya bu kadar karşı mı ki, acele edeyim, yada solgun ve el değmemiş dolaşayım? Çarmıha gerilmiş olan ten, sokaktaki kalabalığın zehiri mi olacak, yoksa onlara toprağın üstündeki humusun arasından ilk çiçeğin tomurcuklanması gibi güçlü bir mutlulukla umut mu verecekti?

---

* «Meryem Rabbuni (Efendim) dedi» Yuhanna'ya göre İncil XX, 16. Meryem, İsa'ya 'Efendimiz' anlamına gelen 'Rabbuni' sözcüğüyle sesleniyor.

XI

İlk Aşk

Ursula, genç kızlıktan kadınlığa geçerken, kişisel sorumluluk bulutları tepesinde toplanmaya başladı. Kendinin, birbirinden ayrılmayan bir belirsizliğin ortasındaki ayrı bir varlık olduğunun ve bir yerlere gidip, birşeyler olması gerektiğinin bilincine vardı. Korkuyordu, kaygılıydı. Neden, ah neden insan büyümek, keşfedilmemiş bir yaşamın bu ağır, sağır eden sorumluluğunu miras almak zorundaydı? Bir hiçlikten ve öbürlerinden hiçbir farkı olmayan bir yığından, kendini bir şey yapmak! Ama ne? Belirsizlikle yolsuzluğun arasında bir yön seçmek! Ama nereye? Bir adım nasıl atmalı? Ayakta nasıl kalmalı? İnsanın kendi yaşamının sorumluluğunu alması gerçek bir işkenceydi.

İçinde yaşadığı ve İsa'nın beş bin kişiye kır gezmesi düzenlemesi gibi ekmeği beş bin porsiyona böldüğü, denizin üstünde sarsak bir havari gibi yürüdüğü, bodur adamlarla ağaca tırmandığı bir tür oyun dünyası olan din, artık gerçeklerden uzaklaşıp, bir masal, bir destan, bir aldatmacaya dönüşmüştü. İnsan tarihi bir gerçek olduğunu biliyor ama yine de - en azından bu günün yaşamı içinde - gerçekdışı buluyordu. Bu bildiğimiz yaşamın sınırları içinde, beş binin BESLENMESİ sözkonusu değildi. Ursula; 'insanın günlük yaşam deneyimi yoksa, kendine karşı da doğru olamaz'a inanacak noktaya gelmişti.

Bir yanda haftaları sayan bir dünya dolusu insanla trenler, görevler ve raporlar; bunun yanısıra suların üstünde yürüyen ve Tanrı'nın suretiyle gözleri kamaşan, çöl boyunca uzanan bulut sütunuyla

çatırdayan ama yanmayan çalıları izleyen öbür yaşamın eski ikilemi... Bu eski sorgusuz-sualsiz ikilemin ansızın ikiye ayrıldığı farkedilmeye başlanıyordu. 'Haftanın Günleri' dünyası, 'Pazar' dünyasına galipti. Pazar dünyası gerçek değildi, yada en azından şu anda var olan, değildi ve insan hareket ederek yaşıyordu.

Yalnızca haftanın günlerinin önemi vardı. O, Ursula Brangwen, bu günlerin üstesinden nasıl gelineceğini bilmeliydi. Bedeni, dünyanın yargısı önünde o günler için yaşamalıydı. Ruhunun bütün dünyanın bildiklerine uyan ve haftanın yaşanan günlerine uygun bir değeri olmalıydı.

Eh, öyleyse yaşanması gerekli bir hareket ve iş yaşamı vardı. Bu olunca insanın yapacaklarıyla işini seçmesi gerekliliği vardı. İnsan yaptıklarından dünyaya sorumluydu.

Yo, insanın dünyaya sorumluluktan da öte yükümlülükleri vardı. İnsan, önce kendine karşı sorumluydu. İçinde, dağılıp parçalanmış görünen dünyayla olan bağlantıda direten bir Pazar benliği, bu Pazar dünyasının düşündüren, işkence eden bir parçası vardı. İnsan yadsıdığı bir şeyle nasıl bağ kurabilirdi ki? Şimdi ona düşen, gündelik yaşamı öğrenmekti.

Sorun, nasıl davranılması gerektiği miydi? Nereye gidecek, kendi nasıl olacaktı? İnsan tam olarak kendi değil, yarıyarıya ortaya konmuş bir soruydu. Cennetin tanımlanamaz, durmaksızın yer değiştiren rüzgârları gibi tümüyle yerine oturmamış bir 'biraz bir şey - hiçbir şey'ken nasıl kendi olacak, kendine ilişkin soruları ve yanıtlarını bilecekti.

Görünmeyen bir rüzgârın dalgacıkları gibi damarlarında akan uzak fısıltılar biçimindeki imgelemlere döndü, o sözcükleri yine duydu, yine yadsıdı, artık sıradan biri olacağı için bunlara kulak vermek doğru olmazdı. Yalnızca sözcüklerin güncel anlamlarına gereksinim duyacaktı.

Gerçekten gerçeğin ötesinden fısıldanan sözcükler *vardı* oysa sözcüklerin görevi gündelik olayları anlatmak olduğuna göre, sıradan anlamları olmalıydı.

Öyleyse konuşsunlar: kendilerini gündelik kalıplar içinde anlatsınlar. İmgelemler de kendilerini gündelik anlatımlara çevirmeliydiler.

«Sahip olduğun her şeyi sat ve yoksullara dağıt.» Pazar sabahı duyduğu buydu. Bu son derece açık seçikti. Pazartesi sabahı için bile yeterince açıktı. Okula giderken tepeden inip istasyona yöneldiğinde sözcükler onunlaydı.

«Sahip olduğun her şeyi sat ve yoksullara dağıt.»

Bunu yapmak istiyor muydu? Sedefli fırçasıyla aynasını, gümüş şamdanını, madalyonunu, güzelim ince kolyesini satıp Wherry'ler; sevimsiz, saçları taranmamış, onca 'yoksul' olan pasaklı Wherry'ler gibi mi giyinmek istiyordu? İstemiyordu.

Bu Pazartesi sabahında mutsuzluğun eşiğinde, yürüdü. Doğru olanı yapmak *istemiyordu*. İlahilerin söylediklerini de yapmak istemiyordu. Yoksul-gerçekten yoksul - olmak istemiyordu. Bu düşünce karabasan gibiydi: Wherry'ler gibi, öylesine çirkin, herkesin acıyacağı biçimde yaşamak...

«Sahip olduğun her şeyi sat ve yoksullara dağıt.» İnsan bunu gerçek yaşamda yapamazdı. Ne kadar üzüyor ve umutsuzlaştırıyordu bu onu!

İnsan öbür yanağını da çeviremezdi. Theresa bir gün Ursula'yı tokatladı. Ursula, Hıristiyanlık alçakgönüllülüğünün etkisinde hiç ses çıkarmadan yüzünün öbür yanını da sundu. Theresa da öfkesinin doruğunda, vurdu. Ursula, kaynayan bir yürekle uysal, uzaklaştı.

Ne var ki öfkeyle birlikte derin, kıvrandıran bir utanç azap veriyordu. Theresa'yla yeniden kavga edip kardeşinin başını koparacakmışçasına sarsmadan da bir türlü sakinleşemedi.

Acımasızca,

«Bu, aklını başına getirir *senin!*» Ve dinsiz ama içi rahat, dönüp gitti. Hıristiyanlığın bu alçakgönüllü yanında temiz olmayan, onur kırıcı bir şey vardı. Ursula ansızın öbür aşırılığa döndü.

«Wherry'lerden nefret ediyorum, ölseler keşke. Neden babam bizi yoksul ve sıradan kişiler olmamız için böyle bir zamanda ortada bırakıyor? Neden da-

ha çok şeyler olmuyor? Olması gerektiği gibi bir babamız olsaydı, o Earl William Brangwen olurdu, ben de Lady Ursula olurdum. Neden *ben* yoksul olayım? Çayırların arasında giden yolda iğrenç, küçük bir mikrop gibi sürüneyim? Hakkım olana sahip olsaydım, yeşil bir binici giyisisiyle atımın sırtında oturmuş olacaktım. Uşağım da arkamda olacaktı. Kulübelerin kapısında durup, kucağında çocuğuyla dışarı çıkan kadına, ayağı incinen kocasının işlerinin nasıl gittiğini soracaktım. Atımdan eğilerek çocuğu, tüylü başına hafifçe vurarak sevecek, çantamdan bir şilin çıkarıp verecek ve malikâneden kulübeye besleyici yiyecekler göndermelerini emredecektim.»

Ursula gururla yoluna devam etti. Arada, unutulmuş bir çocuğu kurtarmak için alevlere atılıyor, kramp girmiş bir oğlancığı yakalamak için kanala dalıyor yada dörtnala koşan bir atın ayaklarının altından emekleyen bir çocuğu çekip alıyordu. Bunların tümü de kafasının içinde oluyordu elbet...

Sonunda yine Pazar'ın acılı özlemi gelip çattı. Sabah Cossethay'dan aşağı inerken tepede, Ilkeston' un masmavi, yumuşacık tüttüğünü görünce yüreği uzak fısıltılarla kabardı:

«Ah, Kudüs, Kudüs! Bir tavuğun civcivlerini kanatlarının altında topladığı gibi nasıl da çocuklarını kanatlarımın altında toplamalıydım ve sen—»

Güven ve sıcaklığın kanatları altında olmak için, içinde İsa'ya duyduğu tutku yükseldi. İyi ama, bu gündelik yaşama nasıl uygulanabilirdi? Anlamı ne olabilirdi? Bir ananın çocuğunu bağrına basması gibi İsa'nın onu kucaklayıp bağrına basması mıydı? İsa onu bağrına basıp orada yitirecek olan mıydı? 'İnsan'ın göğsüne de sığınıp sonsuza dek mutlu olamaz mıydı? Tüm duyuları tutku dolu bir istekle titredi.

İsa'nın başka birşeyler anlamına geldiğini belli belirsiz biliyordu: İmgelemlerin dünyasında Kudüs' ten, her günkü yaşamda var olmayan bir şeyden söz ediyordu. Onun yüreğinde sakladığı evlerle fabrikalar değildi: Evkadınlarıyla fabrika işçileri yada yoksullar da değildi: Gündelik yaşamda yeri olmayan

gündelik ellerle dokunulup gündelik gözlerle görülemeyen bir şeydi.

Yine de gündelik kavramlarla *anlamalıydı* - zorunluydu buna. Tüm yaşamı sıradan günlerden oluşuyordu, bütünü oluşturan buydu. Öyleyse o da, İsa'nın çarpan yüreğinin yankılandığı ve Ursula'nın da içinde olduğu yaşamın, akan kanın yaşamıyla sıcak, geniş, güçlü kemikli göğsüne sığınmalıydı.

Ursula İnsanoğlu'nun göğsünde yatmayı özlüyor ve ruhunda, utanıyor, utanıyordu. İsa ona seslenip soru sorduğunda, ancak gündelik yaşamın içinden yanıtlayabiliyordu. İmge dünyasından gerçekler dünyasına uzanan bir aldatmaca, bir anlam değişmesiydi. Kendi dinsel coşkusundan utanıyor, birinin görmesinden çok korkuyordu.

Yılın başlarında, kuzular doğup da samandan korunaklar yapıldığında; dayısının çiftliğinde adamlar, gece fenerler ve köpeklerle oturduklarında, içindeki dünyayla her günkü yaşam arasındaki tutku dolu karmaşa yine tepeden tırnağa sarstı Ursula'yı... Yine kırların ortasındaki İsa'yı duyumsadı. Ah! kuzuları kucaklayıp kaldırırdı! Kuzu Ursula'ydı! Yine sabah, yoldan aşağı inerken dişi koyunların meleyişlerini duydu, yeni doğmuş kuzuların coşkusuyla titrek ve parıltılı, koşarak geldiler. Eğilip burunlarıyla vurarak, körükörüne analarının memesini araştırdıklarını, ananın da ağırbaşlı, dönüp kendi yavrusunu kokladığını gördü. Küçük, uzun bacaklarıyla, boyunlarını uzatmış, gencecik bedenleri kan sıcağında sevgi dolu sütten titriyerek, keyifle emiyorlardı.

Ah, o coşku, o coşku! Okula gitmek için kendini güçlükle kopardı. Memeye vuran minik burunlara, müthiş keyifli, güven dolu küçük bedenlere, kıvrılmış küçük kara bacaklara ve kımıldamadan duran anaya baktığında bu titreşen çekiciliğe boyun eğdiğini hissediyordu. Derken ana sakin, uzaklaştı.

İsa, görünmeyen ve görünen dünyaydı ve bunların tümü de acıyla coşkunun ayrılmaz karmaşasında birleşmişti. Bu karmaşayla ayrılmazlık nerdeyse bir cançekişmeye varıyordu. Bir başka dünyadan

seslenen İsa, onunla - bu dünyanın kişisiyle - konuşuyordu! Ursula da onun sözlerine mim koyup kendi dünya hazlarının körüklenmesini sağlayacaktı.

Utanıyordu bundan. Ruh dünyasıyla madde dünyasının karmaşası ta içinde, onur kırıcı oluyordu. Ruhun çağrısını anlık, her günkü tutkular biçiminde yanıtlamıştı.

«Tüm emek verip sıkıntı çekenler ve işi ağır olanlar, bana ulaşın, sizi dinlendireyim.» Ursula'nın yanıtı 'bu gün' dendi. İsa'yı yanıtlamak için sonsuz bir istek duyuyordu. Ona gerçekten ulaşabilse, rahatlamak, daha iyi olabilmek ve çocuk gibi kucaklanabilmek için başını göğsüne yaslasa!

Hep dinsel bir özlemin karmaşık sıcağında yaşıyordu. Onun duygusal sunularını kabul etmek ve ona aynı yanıtı vermek için İsa'nın onu çok sevmesini istiyordu. Haftalarca içinde duyduğu bir esin keyfiyle dolaşıp durdu.

Bu arada hep içten içe İsa tutkusunu kendi fiziksel doyumu için kabullenmekle doğru bir şey yapmadığını biliyordu. Ne var ki öylesine bir belirsizlik ve karmaşa içindeydi ki... Bunlardan kendini nasıl kurtarabilirdi?

Kendinden nefret ediyordu, kendi kendini çiğnemek, yok etmek istiyordu. İnsan nasıl özgür olabilirdi? Onu böyle bir karmaşanın içinde bıraktığı için dinden de nefret ediyor, her şeye sövüp sayıyordu. Katı, umursamaz, acımasızca nasırlaşmış olmayı istiyordu, yalnız anlık gereksinim ve doyumlar olmalıydı. Kendi yumuşak duygularını körüklemek, onu kendine karşı bir antitez anlamında kullanabilmek için İsa'ya duyduğu özlem, sonunda Ursula'yı çileden çıkarttı. Öyleyse İsa da yoktu, duygusallık da... Çaresizliğin o acı nefreti içinde, duygudan nefret ediyordu.

Tam bu sırada genç Skrebensky ortaya çıktı. Ursula, onaltısına basmak üzere, ince, için için yanan, çok suskun ama arada saklayamadığı bir coşkuyu kapılan ve tüm ruhunu veriyormuş gibi görünen; öyle zamanlarda da dışa karşı ruhunun yalnızca gölgesini gösteren bir kızdı. En aşırı uçlarda, hep acı

çekerek ve kendini perdelemek için nasırlaşmış bir ilgisizlik içinde yaşıyordu.

O aralar Ursula, ansızın gelip geçen coşkuları ve uyuşuk acısıyla dünya yüzünde bir tedirginlik kaynağıydı. Ruhunun tümünü ellerine almış, karşısındaki insana tutkuyla bağımlı, yaşıyordu. Bu arada ta içinde güvensizlikten doğan çocuksu bir kin vardı. Herkesi sevdiğini, herkese inandığını sanıyordu ama kendini sevemediği, kendine inanamadığı için bir yılanın yada yakalanmış bir kuşun güvensizliğiyle herkese bu duyguyu besliyor, duygularındaki sıçrayışlar ve nefret, sevgiye duyduğu özleme baskın çıkıyordu.

Bu karmaşa günlerinin karanlığında, ruhunu yitirmiş, biçimlenememiş ve yaratılmamış, didinip durdu.

Bir akşamüstü, oturma odasında başı ellerine gömülü çalışırken, mutfakta yeni seslerin konuştuğunu duydu. Bir anda, duyumsamazlığının içinden heyecanlı benliği sıçradı, uzanıp dinlemeye koyuldu. Eğilmiş, örtüsünün altında pusuda, gergin, görülmek istemeden öne uzanmış bakıyor gibiydi.

Garip iki erkek sesi duyuluyordu, biri tatlı, içden, yumuşak bir dürüstlük sezilen, öbürü alçalıp yükselen, çabucak akıp giden bir sesti. Ursula, derslerinden kopuvermiş, şaşkın, gergin kalakaldı. Sözcükleri pek de izleyemeyerek sesleri dinledi.

İlk konuşan dayısı Tom'du. Ruhunun yabansı acısını sarıp sarmalayan o çocuksu içtenliği bilirdi. Öbür konuşan kimdi peki? Sesi su gibi akıcı ama ateşli bir nabız gibi atan öbür adam? Ursula'nın acele etmesini istermiş ve onu «ona doğru itermiş gibiydi o öbür ses...»

Genç adam,

«Sizi anımsıyorum,» diyordu. «Koyu renk gözleriniz ve solgun yüzünüzle ilk gördüğümden bu yana anımsıyorum sizi.»

Bayan Brangwen utangaç, hoşuna gitmiş, güldü. «Kıvırcık saçlı küçük bir delikanlıydınız.»

«Öyle miydim? Evet, doğru. Herkes buklelerimle çok övünürdü.»

Bir kahkaha sessizlikle son buldu. Babası,

«Çok terbiyeli bir çocuktunuz, anımsıyorum.»

«Ah, size de gece bizde kalmanız için üstelemiş miydim? Herkesin gece bizde kalmasını isterdim. Annem için çok yorucu olmalıydı.»

Herkes güldü, Ursula kalktı, gitmeliydi.

Kapı tokmağının tıkırtısına herkes dönüp baktı. Kız, o bir an süren, ne yapacağını bilemez tavırla kapının eşiğinde duralamıştı. Güzel bir kız olacaktı. Şu sıralar, omuzlarını nasıl taşıyacağını bilemeden orada bir an dikilip kalmışken çekici bir hantallığı vardı. Koyu renk saçları arkada bağlanmış, sarı-kahverengi gözleri ne yana bakarsa baksın ışıl ışıl parlıyordu. Arkasında, oturma odasında abajurun yumuşak ışığı açık kitapların üstüne düşüyordu.

Hazır bir yapaylık onu Tom Amca'ya götürdü, amcası onu öptü ve içtenlikle karşılayarak özel bir gösteri sundu. Bu arada kendi farklılığını çok belirgin bir biçimde ortaya koyuyordu.

Ursula'ysa yabancıya doğru dönmek istiyordu. O az arkada durmuş bekliyordu. Çağrılmadan içlerinde bir anlam belirmeyen parlak, grimsi gözleriyle genç bir adamdı.

Onun o soğukkanlı bekleyişinde bir şey Ursula'yı uyardı; soluğunu bir an tutarak elini uzatırken, garip, güzel bir kahkaha attı. Adamın eli, elinin üstüne çok yakın, kapanıp birleşti, eğilirken gözleri Ursula'yı biraz da dikkatle izliyordu. Ursula gururlandığını hissetti - ruhu yaşamın ortasına atladı.

Dayısı Tom'un dost sesi geldi.

«Bay Skrebensky'yi tanımıyorsun Ursula.»

Ursula o titrek, heyecanlı gülüşüyle gülerek, bir şey anlatmak istermişçesine ansızın kızarıveren yüzünü yabancıya doğru kaldırdı.

Adamın ışıldayan gözleri karmakarışık oldu, her şeyden kopuk dikkati yerini Ursula'ya her an dönmeye hazır bir 'gönüllülüğe' bıraktı. Yirmibirinde, yumuşak kahverengi saçları Alman modasına göre dümdüz arkaya fırçalanmış, ince bir adamdı.

Ursula,

«Çok kalacak mısınız?»

Adam Tom Brangwen'e bir gözattı.

«Bir aylık iznim var ama bu arada gitmem gereken bazı yerler var - biraz orda biraz burda işte.»

Adam Ursula'ya dış dünyaya dönük güçlü bir duygu getirmişti. Bu, bir tepenin üstünde oturuyormuş da tüm dünyanın önünde yayılmış uzandığını belli belirsiz hissediyormuşçasına bir duyguydu.

«Nereden bir aylık izin aldınız?»

«Ben mühendislik bölümündeyim - orduda.»

«Ah!» Ursula'nın hoşuna gitmişti bu.

Tom dayı,

«Çalışmalarından alıkoyuyoruz *seni*.»

Ursula çabucak,

«A, hayır.»

Skrebensky genç ve soluklu, güldü.

Babası,

«O pek alıkonulmayı beklemez,» dedi ama biraz yakışıksız kaçınıştı bu.

Ursula, söylemek istediklerimi bana bıraksalar diye düşündü.

Skrebensky ona döndü.

«Çalışmayı sevmiyor musunuz?» Soruyu kendi tarzında ortaya koymuştu.

«Bazılarını seviyorum. Latince, Fransızca ve dilbilgisi.»

Adam izledi onu, tüm varlığı dikkat kesilmiş gibiydi, sonra başını salladı.

«Ben sevmiyorum. Ordudaki tüm beyinlerin mühendislikte toplanmış olduğunu söylerler. Ben de galiba onun için orayı seçtim - öbür insanların beyninin itibarı adına...»

Bunu alaylı ve hüzünlü bir tavırla söylemişti. Ursula'nın tüm dikkati adamın üstündeydi. İlgisini çekmişti. Beyni olsun olmasın ilginçti. Bağımsız hareketleriyle dosdoğruluğu çekmişti onu. Adamdaki yaşam akımının kendi üstündeki etkisinin farkındaydı.

Ursula,

«Beynin pek önemli olduğunu sanmıyorum.»

Dayının sıcak, sarıveren, yarı alaylı sesi duyuldu.

«Önemli olan nedir öyleyse?»
Ursula ona döndü.
«İnsanların cesareti olup olmadığı.»
Dayısı,
«Ne için cesareti?»
«Her şey için.»
Tom Brangwen keskin, kısa bir kahkaha koyverdi. Annesiyle babası hiç seslerini çıkarmadan oturdukları yerden dinliyorlardı. Skrebensky bekledi. Ursula ona söylüyordu bunları. Dayısı güldü.
«Her şey hiçbir şey demektir.»
O anda sevmedi dayısını.
«Kendisine verilen öğütlerin deneyimini yapmıyor,» dedi dayısı. Bir yandan da iskemlesinde dönüp bir bacağını ötekinin üstüne attı.
«Küçük görkemler için cesareti vardır.»
Ursula hiç yanıtlamadı. Skrebensky oturmuş, bekliyordu. Yüzü orantısız, nerdeyse çirkin, oldukça kalın bir burunla, yassıcaydı ama gözleri saydamsı, garip bir biçimde parlak, kahverengi saçları ipek gibi yumuşak, gürdü; ince bir bıyığı vardı. Teni güzel, yapısı ince ve çekiciydi. Yanında, Tom dayı enikonu gelişmiş, babasıysa kaba kalıyordu. Yine de adam, ona babasını anımsatıyordu, yalnız daha yakışıklıydı, ışık saçıyormuş gibiydi ve çirkinceydi.
Her tür değişimin yada sorunun ötesindeymişçesine kendi varlığı konusunda oldukça uysal bir görünümü vardı. Yalnızca kendiydi. Her şeyi yazgıya bırakmış havası, Ursula'yı etkiledi. Kendini başkalarına kanıtlamak için hiçbir şey yapmamıştı. Neyse oydu, öz benliğiydi ve kendi birbaşınalığı içinde, kendi adına ne bir özür ne de açıklama yapıyordu.
Kusursuzca, yazgısı öyleymişçesine kendi yerindeydi ve var olmadan, başka biriyle ilişki kurmadan karşılık beklemiyordu.
Bu, Ursula'yı son derece çekti. Her yeni etkilenme karşısında yeni bir benliğe bürünen, kendine güvensiz kişilere öylesine alışıktı ki, Tom dayısı, az çok karşısındakinin kendisine davranış biçimine göre hareket ederdi. Bu nedenle de insan gerçek Tom'un nasıl biri olduğunu kestiremez, yalnızca oldukça tu

tarlı bir görünümle sıvımsı, insanı doyurmayan bir değişim bulurdu.

Skrebensky'yse, kendini olduğu gibi ortaya koyması bir yana, kendini hep kendi sorumluluğunda ortaya koyuyordu. Kendisiyle ilgili hiçbir soruya izin vermiyordu. Herkesten yalıtılmışlığı içinde 'değiştirilemez'di.

Ursula onun harika biri olduğunu düşündü, insan olarak çok güzel bir noktadaydı; her şeye çok uzaktı, kendi kendine yetiyor ve kendisi için gerekli gücü yine kendinde buluyordu. İşte bu, diye düşündü Ursula, bir beyefendi, yazgı gibi önceden hazırlanmış bir yapısı var, bir soylunun yapısı bu...

Düşleri adına hemen elkoydu ona Ursula. Güzel olduğu için insanoğlunun kızlarını beğenen Tanrı'nın Oğullarından birine benzeyen bir tane de burada vardı işte. O Adem'in oğlu değildi, Adem gurursuzdu. Yerinden yurdundan iki büklüm sürülen Adem değil miydi? İnsanlık yarışı, hep kendi varlığını arayan bir dilenci olagelmemiş miydi? Ama Anton Skrebensky yakarmazdı. Kendine sahipti, bu da yeterliydi. Başka insanlar gerçek anlamda ona bir şey veremezler, ondan da bir şey alamazlardı. Ruhu tek başına ayaktaydı.

Ursula, annesiyle babasının onun nasıl biri olduğunu farkettiklerini biliyordu. Evin havası değişmişti. Eve bir ziyaret sözkonusuydu. Bir zamanlar üç melek İbrahim'in kapısında durmuş, onu selamlamış, onunla yemek yemiş, gittiklerinde de evi sonsuza dek bet bereket içinde bırakmışlardı.

Ertesi gün Ursula, çağrıya uyarak Marsh'a gitti. İki erkek eve gelmemişlerdi. Daha sonra pencereden bakarken, tek atlı hafif arabanın yaklaştığını gördü, Skrebensky aşağı eğildi. Ursula onun, üstünü başını şöyle bir düzelttiğini, atladıktan sonra arabayı kullanan dayısına güldüğünü ve eve doğrulduğunu gördü. Hareketleri doğaldı, içinden geldiği gibiydi. O dingin, güzel havası içinde soyutlanmış ama yine de yönetiliyor gibiydi.

Kendi yazgısına yaslanıyor olması ona tembel, gevşek bir görünüm veriyordu: taşkın hiçbir hare-

keti yoktu. Oturduğunda gevşiyor, ağırlaşıyordu.

«Biraz geciktik,» dedi.

«Nerdeydiniz?»

«Derby'ye babamın bir arkadaşını görmeye gittik.»

«Kimi?»

Doğrudan sorular sorup, düz yanıtlar almak Ursula için bir serüvendi. O işi bu adamla yapabileceğini biliyordu.

«O da bir rahip-vâsim-yani vâsilerimden biri.»

Ursula, Skrebensky'nin öksüz olduğunu biliyordu.

«Şimdiki gerçek eviniz nerde?»

«Evim-bilmem. Albayıma çok bağlıyımıdır - Albay Hepburn; sonra teyzelerim var ama gerçek evim öyle sanıyorum ki ordu.»

«Yalnız yaşamayı seviyor musunuz?»

Açık, yeşilimsi gri gözleri onun üstünde bir an durdu, düşünürken Ursula'yı görmüyordu.

«Sanırım. Bakın, babam - buranın iklimine hiç alışamadı. İstediği - istediği neydi bilmiyorum ama gergindi. Annem - bana karşı hep çok iyiydi. Varlığının bana karşı iyi duygularla dolu olduğunu hissederdim - annem! Sonra okula çok erken başladım. Dışardaki dünyanın benim için rahiplerin dünyasından daha doğal bir ev sayıldığını söylemem gerekiyor - neden bilmiyorum.

Ursula daha önce karşılaştığı bir cümleyi kullandı.

«Yuvasından uçmuş bir kuş gibi mi hissediyorsunuz kendinizi?»

«Hayır hayır her şey tam istediğim gibiydi.»

Ursula'ya sonsuz bir dünyanın varolduğu duygusunu giderek daha çok veriyordu; bu bir uzaklıklar, büyük insan yığınları duygusuydu. İnsanı uzaktan çeken bir koku gibi çekiyordu Ursula'yı ama incitiyordu da...

Yazdı, Ursula pamuklu giysiler içindeydi. Skrebensky'nin onu üçüncü görüşünde üstünde beyaz yakalı, mavi-beyaz çizgili güzel bir giysi, başında da büyük beyaz bir şapka vardı. Sıcak, altınsı tenine uymuştu.

«En çok bu giysiyle beğeniyorum sizi.»

Başını hafifçe bir yana eğmiş, eleştiren, modadan anlayan bir tavırla beğendiğini gösteriyordu.

Yeni bir yaşamla heyecanlanmıştı Ursula. İlk kez, kendi görünüşünü seviyordu; kendini onun gözlerinde minik bir yansımayken görmüştü bunu. Buna göre davranmalı, güzel olmalıydı. Düşünceleri yavaşça giysilere kaydı, güzel görünmeyi çok istiyordu. Ailesi Ursula'daki bu ani değişikliğe şaşkınlıkla bakıyordu. Şıklaştı, diktiği desenli pamuklu giysiler, onlara uygun şapkalarıyla gerçekten şıktı. Esinlenmiş, soluklu bir hal gelmişti üstüne.

Skrebensky, büyükannenin sallanan iskemlesinde gevşek, oturmuş, Ursula onunla konuşurken tembelce öne arkaya hafifçe sallanıyordu.

«Yoksul değilsiniz değil mi?»

«Para olarak mı demek istiyorsunuz? Yılda yüz elli pound kadar özel gelirim var - yani yoksul yada zengin, o sizin yargınıza kalmış. Aslında yoksul sayılırım.»

«Ama para kazanacaksınız herhalde.»

«Paramı almayı sürdüreceğim - şimdiki gibi. Komisyonum da var. O da bir yüz elli ediyor.»

«Daha da çoğu olabilir ama.»

«On yıl için alacağım para en çok iki yüz pound olacak. Eğer gelirimle yaşayacak olursam hep yoksul kalacağım.»

«Bu sizi üzer mi?»

«Yoksul olmak mı? Şu anda üzmüyor - yani pek üzmüyor. Daha sonra üzülebilirim. İnsanlar - subaylar bana iyi davranıyorlar. Albay Hepburn'se benim için bir sevgi kaynağı - zengin biri olduğunu sanıyorum.

Ursula ürperdi. Bir biçimde kendini satmayı mı düşünüyordu?

«Albay Hepburn evli mi?»

«Evet, iki de kızı var.»

Bir anda Ursula, albayın kızlarından birinin onunla evlenmek isteyip istemeyeceğini düşünemeyecek kadar gurur duydu.

Bir sessizlik oldu. Gudrun girdi. Skrebensky hâ-

lâ tembel tembel iskemlede sallanıyordu.

Gudrun,

«Çok tembel görünüyorsunuz,» dedi.

«Tembelim.»

«Uyukluyor gibisiniz.»

«Uyukluyorum.»

«Durduramaz mısınız şunu?»

«Hayır - bu bir 'süregelen hareket'dir.»

«Bedeninizde tek bir kemik yokmuş gibi görünüyorsunuz.»

«Böyle hissetmeyi seviyorum.»

«Bu zevkinize pek hayran olmadım.»

«O benim şanssızlığım.» Sallanmasını sürdürdü.

Gudrun Skrebensky'nin tam arkasına geçip oturdu, tam arkaya doğru sallandığında da saçlarını iki parmağıyla sıkıca yakaladı; adam iskemlesiyle öne doğru gittiğinde saçı çekiliyordu. Önce hiç aldırmadı Skrebensky. Yalnızca sallanan iskemlenin yerde çıkardığı ses duyuluyordu. Sessizlikte, bir yengeç gibi her sallandıkça Gudrun saçını çekiyordu. Ursula kıpkırmızı oldu, müthiş canı sıkılmış, oturuyordu. Adamın kaşlarında toplanan sinirlenme belirtilerini görebiliyordu.

Skrebensky sonunda çelik bir yayın yuvasından boşalması gibi ansızın ayağa fırlayıverdi, şöminenin önündeki halının üstünde durdu.

«Allah kahretsin, neden sallanamayayım?» Sesi huysuz, sertti. Ursula onun o gevşeklikten beklenmedik çelik gibi fırlayışını çok sevdi. Halının üstünde kanı beynine sıçramış duruyor, gözleri öfkeyle parlıyordu. Gudrun o dolgun, tatlı gülüşüyle güldü.

«Erkekler öyle sallanmaz.»

«Kızlar da erkeklerin saçını çekmez.» Gudrun yine güldü.

Ursula bu durumdan hoşlanmış, oturuyor ama bekliyordu. O da Ursula'nın kendisini beklediğini biliyordu. Kanını uyarıyordu bu. Ona gitmeli, onun çağrısını izlemeliydi.

Bir kez atlı arabayla Derby'ye götürmüştü Ursula'yı. Kraliyet Ordusu'ndan bir atlı birliğin başında gidiyor gibiydi. Bir handa yemek yediler, pazar

yerinde dolaştılar, her şey hoşlarına gitti. Bir kitapçıdan Skrebensky Ursula'ya 'Rüzgârlı Bayır'ı aldı. Derken, biraz gelişmiş küçük bir panayıra rastladılar.

Ursula,

«Babam beni dönmedolaba bindirirdi.»

«Sever miydin?»

«Ah, çok hoştu.»

«Şimdi de binmek ister misin?»

Ursula korkmasına karşın,

«Bayılırım,» dedi ama alışılagelmişin dışında, heyecanlı bir şey yapmak büyülüyordu onu.

Skrebensky dosdoğru gişeye gidip parayı ödedi, sonra da onun basamakları çıkmasına yardım etti. Şu anda yaptığı dışında başka hiçbir şeyi önemsemiyor gibiydi. Başka insanlar yalnızca birbirlerinden farklı olmayan nesnelerdi. Ursula biraz arkada kalmayı yeğlerdi ama arkasında kalmak, kendini kalabalığa göstermekten yada dönmedolaba binmeye cesaret etmekten daha utanç verici geliyordu. Skrebensky'nin gözleri güldü, Ursula'nın önünde dikilmiş duran sert, beklenmedik şeyler yapan bedeni dönmedolabı döndürmeye başladı. Korkmadı Ursula, heyecanlanmış, hoşuna gitmişti. Kıpkırmızı kesilmiş, gözleri garip bir ışıkla parlıyordu, başını kaldırıp adama baktı; yüzü güneşte bir çiçek gibi parlak, çekiciydi. Mancınıkla fırlatılmış gibi parlak havada göğe doğru yükseldiler, derken büyük bir hızla aşağı indiler. Ursula bayıldı buna. Bu hareket, kanlarını, yelpazelenmiş ateşler gibi tutuşturuyordu; kendilerini alev gibi duyumsayarak kahkahalar attılar.

Dönmedolaptan sonra biraz rahatlamak için atlıkarıncaya gittiler; Skrebensky dönerek onun karşısındaki tahta küheylana bir bacağını açıp oturdu. Hep o gevşek tavrıyla eğlencenin tadını çıkarıyordu. Duruma karşı çıkmanın verdiği haz onu tam 'kendi' yapıyordu. Gacırdayan müzikle oturdukları yerde dönüp dururlarken, Ursula dışardaki dünyanın insanlarının farkındaydı; bu ona yukarı kaldırılmış bu insan yüzü kalabalığının üstünde ikisinin hiçbir şeyi umursamaksızın yüzerek, gururla, dört-

nala döndüklerini, bu sıradan kalabalığı altlarında bırakarak yükseklerde uçtukları duygusunu veriyordu.

Panayırdan ayrılıp arabaya gittiler. Büyük kiliseyi geçerlerken Ursula içeri bakmadan edemedi. Ne var ki içerisi, düşmüş taşlar, ortada kümelenmiş ıvır-zıvırla doluydu; yerlerde duvar parçaları insanın ayağına takılıyor, her yan çekiç ve dünyevi seslerle çınlıyordu.

Panayırda, kalabalığın yüzleri üstünde o umursamaz uçuştan sonra kendini denetlemeyi bırakmış Ursula'ya geri dönen tüm özlemle birlikte bir an için o değişmez kasvetle dinginliğe dalmaya gelmişti. Gururdan sonra dinginliği, avunmayı arıyordu; gurur onu her şeyden çok incitiyordu.

Gelip ölümsüz ışığı; düşmüş duvar parçaları, toz toprak, o eski koku, ortada kümelenmiş çerçöp ve mihrabın üstünü örten toz tabakasıyla dolu buldu.

«Biraz oturalım,» dedi.

O karanlığın içinde, arka sırada göze çarpmaksızın oturdular, Ursula duvarcılarla sıvacıların kirli, baştan savma çalışmalarını izledi. Kocaman çizmeleriyle işçiler sıraların arasındaki yolda ayaklarının altındakileri ezerek çatır çutur yürüyor, kaba konuşma biçimleriyle birbirlerine sesleniyorlardı.

«Hey ahbap! O köşe kalıpları geldi mi?»

Kilisenin damından ilkel yanıtlar geldi. Her yan bomboş, yankıdı.

Skrebensky ona çok yakın oturmuştu. Dünya yıkıntıya dönerken onların kıllarına zarar gelmeden, her şeyin üstünde, hiçbir kurala bağlı olmaksızın oturmaları, korku verici de olsa güzel görünüyordu Ursula'ya. Adam ona dokunacak kadar yakın oturuyordu, Ursula da onun, kendi üstündeki etkisinin farkındaydı ama yine de hoşnuttu. O basıncı duymak onu heyecanlandırıyordu, sanki bir şey yapmaya zorluyor gibiydi.

Eve dönerlerken de Ursula'nın yanına oturdu. Arabanın hareketiyle Ursula'nın yanıbaşında kendini bırakmış, şehveti anımsatan bir tavırla sallanıyor, bu arada dengesini korumaya çalışıyordu. Hiç ko-

nuşmaksızın örtünün altından uzanıp kızın elini tuttu; yukarı kalkık, yola bakan, başka hiçbir şey görmeyen yüzü ve olanca kararlılığıyla tek eliyle Ursula'nın eldiveninin düğmesini çözmeye koyuldu, sonra da dikkatle eldivenini sıyırarak elini çıplak bıraktı. Onun parmaklarının kendi eli üstünde, parmaklarının arasında içgüdüsel bir ustalıkla dolaşması, genç kıza çılgınca bir haz veriyordu. Adamın eli öylesine harikaydı ki. Karanlık toprağın altında ustaca yolunu bulan canlı bir yaratık gibi kararlı, eldiveni çıkardı ve kızın avuçlarıyla parmakları çırılçıplak ortada kaldı. Sonra adamın eli onunkiyle birlikte bir yere çivilenmişçesine sımsıkı kızınkinin üstüne kapandı. Bu arada yüzü hep yolu ve atın kulaklarını gözlüyor, köylerin arasından her an tetikte bir dikkatle geçiyor, Ursula da yanıbaşında kendinden geçmiş, pırıl pırıl, yeni bir ışıkla körleşmiş oturuyordu. İkisi de konuşmadılar. Dışardan bakan biri için tümüyle birbirine yabancı iki kişiydiler ama aralarında sımsıkı tutuştukları elleriyle pekişen tinsel bir sözleşme vardı.

Derken Skrebensky, kayıtsızlık, yapaylık taşıyan garip bir sesle,

«Orada kilisede oturmak Ingram'ı anımsattı bana.»

«Ingram kim?»

Ursula da kayıtsız, yapay sesiyle konuşuyordu. Yine de yasaklanmış birşeylerin yaklaştığının farkındaydı.

«Chatham'daki adamlarımdan biri - rütbece benden aşağı ama benden bir yaş büyük.»

«Peki neden kilise size onu anımsattı?»

«Rochester'da bir sevgilisi vardı, sevişmek için hep kilisede belirli bir köşeye otururlardı.»

Ursula bağırıverdi,

«Ne hoş!»

Birbirlerini anlamamışlardı.

«Onun da tatsız yanları var elbet. Zangoç kıyametleri koparmıştı.»

«Ne ayıp! neden bir kilisede oturamasınlar?»

«Sanırım herkes bunun saygısızlık olduğunu dü-

şündü - siz, Ingram ve kız dışında.»

«Ben saygısızlık olduğunu düşünmüyorum - bir kilisede sevişmenin doğru bir şey olduğunu düşünüyorum.»

Kendi ruhuna karşın oldukça küstah bir tavırla söyledi bunu.

Skrebensky hiç sesini çıkarmadı.

«Kız güzel miydi?»

«Kim? Emily mi? Evet hoştu. Kadın şapkaları satıyordu, bu nedenle sokaklarda Ingram'la görülmesi yakışık almazdı. Biraz kötü bir durumdu. Zangoç üstlerine tükürdü, adlarını öğrenmekte diretti ardından da büyük bir gürültü kopardı. Arkası bilinen öykü...»

«Kız ne yaptı?»

«Londra'ya gitti, büyük bir mağazaya. Ingram hâlâ arada onu görmeye gider.»

«Seviyor mu?»

«Bir buçuk yıldır onunla birlikte.»

«Nasıl bir kız?»

«Emily mi? Güzel kaşlı, çekingen, utangaç bir kız.»

Ursula düşündü. Dış dünyanın gerçek bir aşk destanı gibi görünüyordu.

«Bütün erkeklerin sevgilisi var mıdır?» Kendine has delice bir cesareti vardı ama eli hâlâ onunkine kenetliydi, adamın yüzü de dışardan bakıldığında aynı değişmez donukluğunu koruyordu.

«Erkekler hep birbirlerine şu yada bu kusursuz kadından sözederler; bundan sözedebilmek için de alabildiğine içip sarhoş olurlar. Çoğu özgür kalır kalmaz Londra'ya koşar.»

«Neden?»

«O harika kadınlardan biri için.»

«Nasıl bir kadın?»

«Değişik. Adı şaşmaz bir kural olarak sıkça değişir. Bu adamlardan biri tam bir manyak. Bir bavulu hep hazır bulundurur, özgür kalır kalmaz, kendini istasyona atar, üstünü bile trende değiştirir. Vagonda kim olursa olsun, hiç umursamadan gömleği fırlatıp atar, hiç olmazsa belden üstünün tuva-

letini tamamlar.

Ursula ürpererek düşündü.

«Acelesi ne?» Boğazı sıkışmış, sesi pürüzlenmişti. «Kafasına bir kadın takılmış olsa gerek.»

Ürperip donuklaştı Ursula ama yine de bu tutkular dünyasıyla kuralsızlık çekici geliyor, harika bir pervasızlık görünüyordu ona. Yaşamdaki serüveni başlıyordu. Çok hoş olacak gibiydi.

O akşam karanlık basıncaya kadar Marsh'ta kaldı, Skrebensky de onu eve götürdü. Ursula uzaklaşamıyordu ondan ve hep daha çok birşeyler bekliyor, bekliyordu.

Yeni çökmüş gecenin ılıklığında, gölgeler çevrelerinde daha yeniyken; Ursula kendini başka, daha katı, daha güzel, daha az kişisel bir dünyada hissetti. Şimdi atlatılması gereken yeni bir durum gelecekti.

Skrebensky ona doğru yürüyüp her zamanki sessiz, kararlı yaklaşımıyla kolunu beline doladı, Ursula iyice yaklaşıp da kolu bastırıncaya dek usulca, çok yumuşak, kendine çekti onu; Ursula sürükleniyor gibiydi, yüzüyor, ayakları yere değmiyordu. Skrebensky'nin sağlam, yürürken hareket eden bedeninin bir yanına, uzanmışçasına hazla yaslanmıştı.

Bu hazla başı dönerken adamın yüzü ona doğru eğildi, kızın başı omuzundaydı, Ursula onun sıcak soluğunu yüzünde duydu. Sonra yumuşak, çok yumuşacık dudakları yanağına dokundu, Ursula bayılacak gibiydi, sıcaklığın, karanlığın uzantıları arasında sürükleniyordu.

O başdöndürücü sürüklenme içinde, öyküdeki uyuyan güzel gibi bekledi yine de... Bekledi; yine Skrebensky'nin yüzü ona doğru eğildi, sıcak dudakları yüzüne yaklaştı, adımları ağırlaştı ve durdu; dudakları Ursula'nın yüzünde bir çiçeğin üstünde kımıldamaksızın duran bir kelebek gibi bekliyordu. Ursula göğsünü ona biraz daha bastırdı, Skrebensky de kollarını sarıp onu kendine çekti.

Sonra da karanlıkta ağzına doğru eğildi, usulca ağzıyla ağzına dokundu. Ursula korkuyordu, dudaklarını dudaklarında hissederek kımıldamaksızın yat-

tı kollarında. Öylece, çaresiz duruyordu. Sonra adamın ağzı daha da yaklaştı, bastırarak onun ağzını açtı, Ursula'nın içinde kızgın, sırılsıklam bir dalga kabardı; acı veren, sancılı bir başdönmesiyle daha da onu kendine çekti ve izin verdi, adamın dudakları gelip dokundu, o kabaran, kabaran, yumuşak, ah, yumuşacık ama yine de suyun güçlü akışı gibi karşı konulmaz'dı. Ta ufak, çılgın bir bağırışla Ursula kendini çekinceye dek...

Ursula yanıbaşında ağır, garip soluduğunu duydu onun. Skrebensky'nin verdiği bu garip, korkunç, harika duygu etkilemişti onu. Ne var ki içten içe azıcık da kırık duyuyordu kendini. Bir an duraladıktan sonra Ursula'nın büyükbabasının elinde nergisleriyle evlenme önerisi için yürüdüğü, annesinin genç kocasıyla geçip gittiği, şimdi de onun, Skrebensky'yle yürüdüğü tepedeki porsuk ağaçlarının altında titreyerek yürüdüler.

Ursula başlarının üstünde uzanan, yapraklarla giyinmiş koyu renk kollarıyla yaz gecesini bir örgü gibi saran güzelim porsuk ağacı yapraklarının farkındaydı.

Bedenleri karışarak birleşmiş, hemen birbirinin yanbaşında yürüdüler. Adam elini tuttu, yolu uzatmak için, yolun yanından çepeçevre uzun yolu yeğleyip yürüdüler. Ursula'ya ayakları küçük esintilermiş de sürükleniyormuş gibi geliyordu.

O gece Skrebensky onu bir kez daha öpecekti ama yine o ta derinlere ulaşan öpüşle değil. Artık Ursula bir öpüşün ne olabileceğini biliyordu. Bu nedenle de ona, Skrebensky'ye yaklaşması artık daha zordu.

İçinde coşup taşan bir gündoğuşu varmış da onu yükseklere kaldırıyormuşçasına elektrikli bir ılıklıkla sıcacık, yatağına girdi. Derin, tatlı, çok tatlı uyudu. Sabah bir buğday tanesi gibi mis kokulu, sımsıkı, dolgun hissediyordu kendini.

Olayın bilincine varılmadığı o ilk şaşkınlık döneminde birbirlerinin sevgilisi olmayı sürdürdüler. Ursula kimseye bundan sözetmedi, kendi dünyasında yitip gitmişti.

Yine de garip bir etken, Ursula'yı düzmece bir güven aramaya itti. Okulda, Ethel adında suskun, hep düşünüp duran, ciddi bir arkadaşı vardı; Ursula Ethel'e bu öyküyü açıklamalıydı. Ethel kendinden geçmiş, Ursula ona gizini açıklarken ser verir sır vermez bir tavırla dinliyordu. Ah, Skrebensky'nin o nazik, tatlı sevişmesi ne harikaydı! Ursula deneyimli bir âşık gibi konuşuyordu.

«Sence bir erkeğin öpmesine izin vermek - gerçek öpüşler ama öyle flört filan değil - kötü bir şey mi?»

Ethel,

«Galiba,» dedi, «yani duruma bağlı bu.»

«Cossethay Tepesi'ndeki porsuk ağaçlarının altında öptü beni - sence bu yanlış bir şey mi?»

«Ne zaman oldu bu?»

«Perşembe gecesi beni eve götürürken - ama gerçek öpüşlerdi - gerçek. Orduda subay.»

Tedbirli Ethel sordu,

«Saat kaçtı?»

«Bilmem - dokuz buçuk filandı.»

Bir suskunluk oldu.

«*Bence* yanlış.» Başını sabırsızlıkla kaldırmıştı. «Onu *tanımıyorsun* ki.»

Biraz ayıplar gibi konuşmuştu.

«Evet, tanıyorum. Yarım kan Polonyalı, hem de baron. İngiltere'de bir lordla eşdeğerde. Büyükannem, babasının arkadaşıymış.»

Yine de iki arkadaşın arasında düşmanca birşeyler oluşmuştu. Ursula Anton'la olan ilişkisi nedeniyle - artık Skrebensky'ye Anton diyordu - arkadaşlarından kendini soyutlamak istermiş gibiydi.

Ursula'nın annesi ondan hoşlandığı için Skrebensky'nin Cossethay'a gelişleri oldukça sıklaşmıştı. Anna Brangwen, Skrebensky'yle bir 'Grande Dame'* olup çıkıyordu. Çok sakin, verilen her şeyi hakkıymışçasına alan biri...

Ursula genç adamla içeri girerken huysuz bir tavırla bağırdı,

---

* Hanımefendi.

«Çocuklar yatmadı mı daha?»

«Yarım saate kadar yatacaklar.»

«Rahat yok.»

Annesi,

«Çocukların da *yaşamaya* hakkı var Ursula,» dedi.

Skrebensky bu konuda Ursula'nın karşısındaydı. Bu kadar zorlayıcı olması gerekli miydi?

Ne var ki o zamanlar onun çevresinde Ursula'nın çok iyi bildiği aralıksız süregelen o 'Çocuk Tiranlığı' yoktu. Ursula'nın annesine çok incelikli davranıyor, o da rahat, dostça bir konukseverlikle karşılık veriyordu. Annesinin bu serinkanlı tavrında genç kızın hoşuna giden bir şey vardı. Bayan Brangwen'ın yerini hiçe saymak olası değil gibi görünüyordu. Toplumsal ilişkilerde kimsenin altında kalamazdı o. Brangwen'la Skrebensky arasındaysa ilinti kurulamayan bir suskunluk vardı. Arada, sudan konuşmalar yapıyorlardı ama hiçbir alışveriş yoktu aralarında. Ursula, babasının genç adamın karşısında kendi kendine sığındığını görmekten hoşnuttu.

Skrebensky'nin bu evde olması ona gurur veriyordu. Adamın tembel, gevşek umursamazlığı onu hem sinirlendiriyor, hem de garip bir biçimde çekiyordu. Ursula bunun, her şeyi oluruna bırakmış bir yapıyla sonsuz gençlik sevincinin karışımı olduğunu biliyor, yine de son derece tedirgin oluyordu.

Bir yandan da o gevşek tavrıyla Ursula'nın evinde aylak aylak zaman öldürürken, annesine ve ona hep o kadar incelikli, dikkatli davranmasından gurur duyuyordu. Odanın içinde onun dikkatini üstünde hissetmek çok güzeldi. Bir çekim odağıymış da Skrebensky ona doğru akıyormuş gibi canlanıp, büyüdüğünü duyumsuyordu. Onun tüm inceliğini ve uyumunu annesi uyandırmış olabilirdi ama Skrebensky'nin bedeninin alev gibi yalayarak yayılan sıcağı onundu. Ursula da onu tuttu.

Ona gücünü kanıtlamalıydı.

«Küçük tahta oymalarımı göstermek istiyorum size.»

Babası,

«Göstermeye değecek bir şey yok ki.»

Ursula kapıya dayandı, eğilerek,

«Görmek ister miydiniz?»

Yüzünde, Ursula'nın annesiyle babasını onaylamak istediğini gösteren bir anlam olmasına karşın, bedenini iskemleden kaldırdı.

«Sundurmada.»

Duyguları ne olursa olsun, Skrebensky onu izledi, kapıdan çıktı.

Sundurmada öpüş oyununa başladılar, gerçek bir oyundu bu... Çok heyecanlı, haz doluydu. Ursula ona döndü, tüm yüzü meydan okurmuşçasına, gülüyordu ve Skrebensky bunu anında kabul etti. Ursula'nın saçlarını avuçlayıp, eline doladı ve yumruğunun çevresinde saçlarla sarılı elini onun başının arkasında tutarak usulca yüzünü kendininkine yaklaştırdı, bu arada Ursula o meydan okuyan tavrıyla gülmekten soluk soluğaydı, Skrebensky'nin gözleriyse oyunun hazzı ve yanıtlarla ışıldıyordu. Onun üstündeki gücünü vurgulayarak öptü Ursula'yı, o da Skrebensky'den aldığı çekingen hazzı vurgulayarak karşılık verdi ona. Oyunlarının delice bir cesaret, tehlikeli ve gözüpek olduğunu, sevgiyle değil, ateşle oynadıklarını biliyorlardı. Ursula'nın içinde tüm dünyaya karşı koyacak bir savunu vardı. Skrebensky'yi yalnızca istediği için öpüyordu ve Skrebensky'nin içinde ahlakı hor görmeye benzer şeytansı bir cesaret, bugüne kadar hizmet ettiği her şeyi sona erdiren bir misilleme uyanıyordu.

Ursula o an öylesine güzeldi ki; öylesine tümüyle açık, öylesine parlak, öylesine heyecan verici, kolayca inciniverecek gibiydi ki; insanı üzecek kadar da yanlış bir biçimde kendini tehlikeye atıyordu. Skrebensky'nin içinden çılgınca bir şey yükseldi. Güneşte titreyip açılan bir çiçek gibi, Ursula onu uyarıp, meydan okumaya çağırdı, o da bunu kabul etti, içinde bir şey kımıldamadan öylece kalakaldı. Ursula'nın kahkahalarının altındaki o insanın içine dokunan umursamazlığı, gözyaşların titreyişiydi. Bu, Skrebensky'nin aklını başından alıyor, acıdan, tutkudan çılgına çeviriyordu, rahatlaması için tek yol

da Ursula'nın bedenine sahip olmaktı.

Sonunda tir tir titriyerek, korku içinde duygularını gizleyerek mutfağa, Ursula'nın annesiyle babasının yanına döndüler. Ne var ki artık içlerinde bastırılamayan bir şey başkaldırmıştı. Duygularını yoğunlaştırıp, yüceltiyordu; içten içe daha yaşam dolu, daha güçlüydüler ama tümünün altında da geçici olmasının verdiği acı vardı. Her birinde kendi açısından o güzelim kendini kanıtlama duygusu vardı; Skrebensky kendini Ursula'nın karşısında kanıtladı; sonsuz bir erkeklik duyuyordu, dayanılmaz biriydi... Ursula da kendini onun karşısında kanıtladı, çok istek uyandırıcı ve çok güçlü olduğunu biliyordu. Hem, yaşamın geri kalanının aksine, bu tür bir tutkudan, kendi benliklerinin en uç noktasını yaşamaktan başka ne bekleyebilirlerdi? İnsan ruhunun bu en uç noktada sonsuzluk duygusunu yaşamak isteği yüzünden sonsuzluk isteği hep hüzünle birlikte olurdu.

Yine de tutku başlamıştı işte, sürecekti çaresiz... Ursula'nın, Skrebensky'nin karşısında, ondan o kadar farklı varlığının ulaşabileceği sınırı, benliğinin en uç noktasını bilmesi için, sürmesi gerekiyordu. Skrebensky'nin - erkeğin - karşısında kendini sınırlayabilir, benliğinin uç noktasını bulabilirdi; dişi olmak, ah evet dişi olmak ve erkeğin karşısında onun kusursuz olarak o harika kanıtlama duygusuyla kazanılan bir anlık zaferi kazanmak...

Ertesi gün öğleden sonra, Skrebensky gizlice geldiğinde Ursula hemen onunla kiliseye yollandı. Babasının içinde giderek, bir öfke birikiyor, annesi sertleşiyordu ama yine de davranışları konusunda hoş görülüydüler.

Ursula'yla Skrebensky kilise avlusunu geçip, saklanmak için koşarak kiliseye girdiler. Dışardaki güneşli öğleye oranla içerisi loştu ama eğilmiş duran taşların arasındaki yumuşak ışık çok tatlıydı. Pencereler şarap rengiyle mavi tutuşuyor, onlara doğru eğilmiş sevgili taşlarına harika nakışlar oyuyorlardı.

Skrebensky çevresine bakınarak fısıltıyla, «Randevu için ne harika bir yer.» Ursula da dönüp o

çok iyi bildiği çevreye bakındı. Loşluk ve durağanlık ürpertti onu ama gözleri cesaretle yanıyordu.

Burada, işte tam burada kendini, o inatçı, görkemli dişiliğini kanıtlayacaktı.

Burada, ışıktan daha tutku dolu olan bu boşlukta, dişi çiçeğini bir alev gibi açacaktı.

Bir an ayrı durdular, sonra istenen o yakınlaşma için ikisi de ne yaptıklarını çok iyi bilerek, birbirlerine doğru döndüler. Kız kollarını ona sarıp, bedenini ona yasladı; sırtından, omuzlarından bastıran elleriyle, içinden geçmek istercesine onu hissetmek, onun genç, diri bedenini tümüyle tanımak istiyordu. Öyle güzel, öyle sert, yine de öylesine harika bir biçimde gerçek ve onun denetimi altındaydı ki... Ağzını adama uzattı ve onun dopdolu öpüşünü, giderek daha da dolu, içti, içti.

Çok güzeldi, ah! çok, çok güzeldi. Ursula onun öpüşüyle dolu; sonuna dek güçlü, ışıl ışıl yanan günışığını içmiş gibi doluydu. Öylesine güzel içmişti ki; tüm içi ışımıştı; günışığı yüreğinde atıyor gibiydi.

Geri çekilip (adama) parlak, olağanüstü, ışık saçan bir güzellikle ve doygun, baktı. İçinden ışıklandırılmış bir buluta benziyordu.

Onun bu kadar pırıl pırıl, doygun olması acı veriyordu adama. Kız, ona görmeden bakarak, kendi mutluluğuyla dopdolu, adamın da kendisi gibi olduğundan en küçük bir kuşku duymaksızın kahkahalar atıyordu yüzüne; sonunda bir melek gibi aydınlık saçarak, adım atmıyormuş da, çiçeklerin üstünde yürüyen ışıktan ayakları varmış gibi onun yanısıra kiliseden çıktı.

Skrebensky ruhu kilitlenmiş, bedeni doyumsuz, yanında yürüyordu. Bu kolay kazanılmış ülküyle ona üstün mü sayacaktı kendini? Şu anda onun için mutluluk yoktu; yalnız acıyla, karmakarışık bir öfke vardı.

Yaz ortasıydı, hasatın sonuna az bir şey kalmıştı. Cumartesi bitmesi gerekiyordu. Cumartesi Skrebensky de gidiyordu; daha uzun süre kalamazdı.

Gitmeye karar vermesi, Ursula'ya karşı çok duy-

gulu, sevecen yapmıştı Skrebensky'i; ikisinin de bu şını döndüren o yumuşacık, tatlı ve gizli yakınlaşma içinde usulca öptü onu.

Son Cuma, Ursula tam okuldan çıkarken Skrebensky ona rastladı ve kasabaya çay içmeye götürdü. O zaman kızı eve bırakacak bir arabası vardı. Motorlu bir taşıta binmenin heyecanı tümüne baskın çıkmıştı. Bu son darbeden Skrebensky'de çok hoşnuttu. Ursula'nın, durumun düşselliğine kapıldığını, ansızın alevleniverip göz kamaştırıcı ışıklar saçtığını gördü. Ursula, yabansı bir hazla burun delikleri açılmış genç bir at gibi kaldırmıştı başını.

Araba bir köşeyi dönerken yana savrulunca, Ursula Skrebensky'ye çarptı. Adama dokunmak, onun farkında olmasına yol açtı. Usuldan, zorlayıcı bir dürtüyle Skrebensky'nin elini arandı; iki çocukmuşlar gibi içtenlikle, sımsıkı, kendi elinin içinde kavrayıp tuttu.

Rüzgâr, Ursula'nın yüzünde esiyor, çamur yumuşak, başıboş bir aceleyle tekerleklerden dörtbir yana sıçrıyordu. Her yan karamsı yeşildi, orada burada yeni biçilmiş ekinlerin gümüşsü parlaklığı; gümüş gibi parıldayan bir göğün altında ağaç yığınları vardı.

Ursula'nın eli, onunkinin üstünde daha bilinçli ve üzgün, gerginleşti. Bir süre konuşmadılar, elleri sımsıkı, dosdoğru karşıya dönük ışıldayan yüzlerle öylece oturdular.

Arada bir araba onu Skrebensky'e çarpıyor, ikisi de bu hareketin onları birleştirmesini bekliyorlardı. Yine de sağır dilsiz, camdan dışarı bakıyorlardı.

Ursula, o çok iyi bildiği kırlıkların hızla geçtiğini görüyordu ama şu anda oralar, o eski yerler değil de, bir harikalar ülkesiydi. Çimenlik tepenin üstünde Hemlock Taşı duruyordu. Bu ıslak yaz akşamüstüsü büyülü bir ülkedeymişcesine uzak, garip görünüyordu. Ağaçlardan kargalar havalanıyordu.

Ah, arabadan inip de, daha önce hiç kimsenin görmediği bu büyüleyici topraklara Skrebensky'yle birlikte kendilerini bir atabilselerdi! O zaman o sı-

kıcı, alışagelmiş benliklerini bir yana bırakıp, büyüleyici insanlar olacaklardı. Orada, o tepenin üstünde, gümüşsü, durmadan değişen ve kargaların mürekkep lekeleri gibi içinde dörtbir yana yayılıverdiği gökyüzünün altında dolaşabilse! Islanmış saman yığınlarının yanından yürüyüp geçse, akşamı koklayarak havanın acımsı, soğuk tadında duyulan tatlı hanımeli kokusuyla dolu ormana girse ve su damlalarının o güzelim soğuk yağmuru yüzünü yıkasa!

Ne var ki, Ursula onunla arabadaydı, ona çok yakın oturuyor, rüzgâr, yukarı kaldırdığı istekli yüzünde hızla dolaşıyor, saçlarını arkaya savuruyordu. Skrebensky dönüp ona, keskiyle yontulmuşçasına belirgin çizgili yüzüne, rüzgârla dümdüz arkaya uzanmış saçlarına, yukarı kaldırmış olduğu keskin çizgili, güzel burnuna baktı.

Ursula'yı böyle tatlı, güzel biçimli ve el değmemiş görmek acı veriyordu ona. Kendini öldürmek ve iğrenç cesedini onun ayaklarına fırlatıp atmak istiyordu. Kendi kendine karşı çıkma ve kendini parçalama isteği acı veriyordu.

Ansızın Ursula dönüp ona baktı. Skrebensky ona eğiliyor, ona uzanmak istiyor gibiydi, kaşları çatılmıştı. Sonra Ursula'nın ışıklı gözleriyle aydınlık yüzünü görünce, yüzünün anlamı değişti, eski umursamaz kahkahası neşelendirdi Ursula'yı. Ursula onun elini sonsuz bir hazla sıktı, Skrebensky öylece durdu. Ansızın Ursula eğilip elini öptü. Başını eğip sımsıkı tuttuğu elini, bağlılık andı içermişçesine ağzına yapıştırmıştı. Skrebensky'nin içinde kanı tutuştu, yine de öylece hiç kımıldamadan oturdu.

Ursula irkildi, Cossethay'a giriyorlardı. Skrebensky ayrılacaktı ondan. Ne var ki her şey öylesine büyülü, Ursula'nın kabı parlak şarapla öylesine doluydu ki, bu durumda bile ancak gözleri parlayabilirdi.

Omuzuna vurup adamla konuşmaya başladı. Araba porsuk ağaçlarının yanında yine savruldu. Ursula ona elini uzatıp bir öğrenci kadar saf, net bir tavırla hoşçakal dedi, sonra da durup yüzü ışıl ışıl, Skrebensky giderken onun ardından baktı. Kendi,

parlak coşkusuyla o kadar doluydu ki; Skrebensky'nin onu buraya kadar getirmesinin pek bir anlamı olmamıştı. Skrebensky'nin varlığından kaynaklanan o ışıkla dolu olduğundan gittiğini de görmemişti. O garip aydınlığın içindeyken nasıl özleyebilirdi ki onu?

Yatak odasında o görkemli duygunun acısıyla kollarını havaya fırlattı. Ah, bu onun biçim değiştirmesiydi, kendinin çok ötesindeydi. Göğün içinde saklı o parlaklığın içine fırlatıp atmak istiyordu kendini. Oradaydı işte, yakalayabilirse, oradaydı.

Ne var ki, ertesi gün Skrebensky'nin gittiğini biliyordu. Ursula'nın üstündeki o ışık azıcık sönmüş gibiydi. Ama asla belleğinden silinmeyecekti. Öylesine gerçekti ki. Yine de yoktu işte, ardında bir üzüntü bırakarak gitmişti. Ruhuna daha derin yeni bir özlem geldi, yeni bir giz'di bu.

Sorulardan, dokunaklı sözlerden korkup, içine çekildi. Çok gururlu bir kızdı ama buna şimdi bir de aşırı duygululuğu eklenmişti. Ah, evet kimse ulaşamamalıydı ona!

Kendi kendine olmaktan hoşnuttu. Çayırlarda hiçbir şey görmeden koşmak ama yine de orada olmak büyük bir hazdı. İnsanın kendi zenginlikleriyle başbaşa olması çok hoştu.

Tatil gelip çattı. Ursula özgürdü. Zamanının çoğunu, kendi kendine koşarak geçiriyor, bahçede bir sincap oyuğuna kıvrılıyor, kuşlar yakınına, yanıbaşına gelirlerken, verandada hamakta yatıyordu. Yada yağmurlu günlerde Marsh'a kaçıveriyor, elinde kitabı, bir saman yığınına yatıp, gizleniyordu.

Hep, onu düşlüyordu, bazen belirgin ama çok mutlu olduğu zamanlarda hep belli belirsiz. Skrebensky onun düşlerini sıcacık renklendiren'di, o düşlerin içinde atan sıcak kandan bir nabızdı.

Daha az mutlu olduğu zamanlarda ise onun görünüşünü, giysilerini Ursula'ya verdiği askeri üniformasının kol bağıyla düğmelerini düşünüyordu. Yada kışladaki yaşamını gözünün önüne getirmeye çalışıyor. Bazen de kendinin Skrebensky'nin gözünde nasıl olduğunu canlandırmaya çabalıyordu.

Skrebensky'nin doğum günü Ağustos'taydı. Ur-

sula da uğraşıp didinerek ona bir pasta yaptı. Bir armağan vermenin yakışık almayacağını düşünüyordu. Haberleşmeleri, posta kartları alışverişi biçiminde, az öz ama asla düzenli değildi. Yine de Ursula'nın bu pastayla birlikte bir mektup göndermesi gerekirdi.

«Sevgili Anton. Sanırım, güneş özellikle senin doğum günün için doğdu.

«Pastayı ben yaptım, sana bu günün birçok kez yinelenmesini diliyorum. Güzel olmamışsa yeme. Buralara geldiğinde annem bize uğrayacağını umut ediyor.

«Ben

«Senin sadık dostun

Ursula Brangwen»

Mektup yazmak, Skrebensky'ye bile olsa sıkıyordu Ursula'yı. Hem, sözcükleri kağıt üstüne yazmanın Skrebensky ve onunla hiçbir ilgisi yoktu ki.

Güzel havalar gelip çattı, biçer döver sabahın ilk saatlerinden akşama kadar çalışıyor, paldır küldür tarlaları dört dönüyordu. Skrebensky ona, arazide, Salisbury Ovası'nda görevde olduğunu söylemişti. Arazi taburunda teğmendi. Az sonra birkaç gün için izin alıp, Marsh'a, düğüne gelecekti.

Fred Brangwen, mısır hasadı biter bitmez Ilkeston'lu bir öğretmenle evlenecekti.

Hasadın sonu soluk maviyle karışık altın rengi, sıcak, tatlı bir güzün başlangıcı gibi görünüyordu. Ursula'ya göre dünya en yumuşak, en saf çiçeğini, hindiba çiçeğini, çayırları safrana döndüren o büyülü çiçeğini açmış gibi geliyordu. Gökyüzü mavi, tatlı, çayırlıklardaki sarı yapraklar özgürdü; ayaklarının çevresinde uçuşan, basınca çıtırdayan çiçekler yüreğinde keskin, acılı nerdeyse dayanılmaz bir ezgi yaratıyordu ve güz kokuları bir yaz çılgınlığıydı ona göre. Morumsu-kızıl, düğme-kasımpatlarından ürkek bir orman perisi gibi kaçıyor, parlak sarı küçük kasımpatlarının keskin kokusuyla, sarhoşken dansediyormuşçasma ayaklarını yerden kesiyordu.

Derken, hep resimdeki alaycı Baküs'ü anımsatarak Tom Dayı çıkageldi. Neşe dolu bir düğünü, güz dolunayında bir akşam yemeği ve düğün şöleni olacaktı: yandaki evde bir çadır kurulacak, dansetmek için bir orkestra getirilecek, evin dışında da büyük bir ziyafet verilecekti.

Fred kararsızdı ama Tom'un tatmin olması gerekiyordu. Sonra düzgün yapılı, akıllı bir kız olan gelin Laura'nın da büyük, neşeli bir şöleni olmalıydı. Bu, Laura'nın eğitilmiş içgüdülerine çekici geliyordu. Salisbury Eğitim Koleji'ne gitmişti; halk danslarını ve 1 Mayıs Dansını biliyordu.

Derken Tom Brangwen'in yönetimi altında hazırlıklar başladı. Yandaki evin bahçesinde büyük bir çadır kuruldu, ateş yakılacak iki büyük yer hazırlandı. Müzisyenler kiralandı, şölen hazırdı.

Skrebensky gelecekti, sabaha bekleniyordu. Ursula'nın yumuşak krepten beyaz bir giysisiyle beyaz bir şapkası vardı. Beyaz giymeyi seviyordu. Kara saçları ve saydam altın teniyle güneylileri, daha çok bir melezi andırıyordu. Hiç renk taşımazdı üstünde.

O gün düğüne gitmeye hazırlanırken, eli ayağı titriyordu. Gelinin nedimesi olacaktı. Skrebensky akşamüstüne kadar gelemezdi. Düğün saat ikideydi.

Düğün alayı eve döndüğünde, Skrebensky, Marsh'ta verandadaydı. Pencereden, frak, beyaz gömlek ve tozluklarıyla topluluğun en yakışıklı erkeği olan Tom Brangwen'in olanca şıklığıyla bahçe yolundan eve doğru geldiğini gördü. Ursula onun kolunda, gülüyordu. Tom Brangwen kadınsı renkleri, koyu renk gözleri ve kara, kalın bıyığıyla yakışıklıydı.

Onda, tüm o yakışıklılığında belli belirsiz bir kabalıkla müstehcenlik gizliydi, garip, hayvansı burun deliklerinin sert, geniş bir açıklığı vardı. Güzel biçimli başı çıplaklığı içinde tedirgin ediciydi; önden bakıldığında biraz saçı dökülmüştü, bu da tepesinin tüm yumuşak dolgunluğunu ortaya koyuyordu.

Adam, Skrebensky'nin gözüne kadından daha çok çarptı. Ursula, Tom'la birlikteyken hissettiği o karmaşık, garip, sözcüklerle anlatılamayacak ve tü-

müyle ona yönelik bir canlılıkla pırıl pırıldı.

Skrebensky'yle karşılaştığı anda her şey değişti. Yalnızca, ince, değiştirilemeyecek o genç adamın orada yazgısı gibi gizemli, beklediğini gördü. Erkeksi ve yabancı görünmesine neden olan gevşek, kabaca duruşuyla Ursula'dan çok uzaklardaydı. Buna karşın yüzü dingin, yumuşak, duyguluydu. Ursula onunla el sıkıştı; sesi gün doğumuyla irkilen bir kuşun yükselen ötüşü gibiydi.

«Bir düğün olması, ne güzel, değil mi?»

Koyu renk saçlarının arasına renkli konfetiler sıkışmıştı. Yine o karmaşa Skrebensky'ye geri geldi, kendini yitiriyormuş da, tümüyle belirsizleşiyor, tanımsızlaşıyor, yeni tamamlanıyormuş gibiydi. Yine de sert, erkeksi, ve kaba olmak istiyordu. Ursula'yı izledi.

Hafif bir çaydan sonra konuklar dörtbir yana dağıldılar. Asıl şölen akşamaydı. Ursula, Skrebensky'yle samanların istiflendiği avludan geçip, seti aşıp kanal boyunca yürüyerek tarlalara yöneldi.

Yanlarından geçerken yeni biçilmiş mısır sapları yığınları kocaman ve altın gibiydi, bir yanda bir beyaz kazlar ordusu, övünme ağırlıklı bir protesto yürüyüşü yapıyorlardı. Ursula ak bir tüy yumağı kadar hafifti. Skrebensky ise onun yanında, belirsiz, eski biçimlenmişliği gevşemiş, gri, karmaşık başka bir benlik olarak bir tomurcuktan çıkarmışçasına beliriyordu. Havadan sudan konuştular.

Kanalın mavi yolu güz çitlerinin arasından usulca kıvrılarak küçük bir tepenin yeşilliğine doğru gidiyordu. Solda tüm o kara ürkünçlüğüyle maden ve demiryolu, tepesinde yükselen kasaba ve tümünün de tepesine çöreklenmiş kilise vardı. Kulenin saatinin yuvarlak, beyaz beneği akşam ışığında uzaktan görünüyordu.

Ursula, bu yolun, şehrin çekici, acımasız kalabalığı arasına giden yol olduğunu hissediyordu. Öte yanda, yeşil çayırların üstündeki tatlı akşam, nehir boyunca kıvrılan badem ağaçlarıyla onların ötesinde ekin diplerinin çizik çizik solgun görüntüsü vardı. Orada akşam yumuşacık parıldıyor, bir kızkuşu yal-

nızlık ve dinginlik içinde kanat çırpıyordu.

Ursula'yla Anton Skrebensky, kanal kıyısı boyunca birlikte yürüdüler. Çitlerde böğürtlenler yaprakların üstünde kızıl ve parlak kırmızıydılar. Akşamın ışığı, yalnız kızkuşunun dönerek uçuşuyla kuşların uzak çığlıkları, maden kuyularının hışırtılı sesi, karşıdaki kasabanın dumanlı gerginliğine karışıyordu. İkisi su yolunun mavi şeridini ve oradaki göğün ince kurdelesini birlikte yürüdüler.

Ursula onun elleriyle yüzündeki güneş yanığı kızıllığının, ona çok yaraştığını düşündü. Skrebensky atları nallamayı ve öldürülecek sığırın sürüden seçilmesi gerektiğini nasıl öğrendiğini anlatıyordu.

«Asker olmayı seviyor musunuz?»

«Tam bir asker sayılmam.»

«Ama yaptığınız şeyler yalnızca savaş için.»

«Evet.»

«Savaşa gitmeyi ister miydiniz?»

«Ben mi? Bilmem, heyecanlı olurdu. Bir yerde bir savaş varsa, gitmeyi isterdim.»

Ursula garip, uzak birşeyler duyumsadı; güçlü gerçekdışı olguların yarattığı bir duyguydu bu.

«Neden gitmek isterdiniz?»

«Birşeyler yapmış olurdum, gerçek bir şey. Şu anda evcilik oynamak gibi bir şey.»

«Ama savaşa gitseydiniz, orada ne yapardınız?»

«Demiryolları, köprüler yapar, zenci ırgatlar gibi çalışırdım.»

«Ama onları, işleri bitince yerlebir edilmek için yapmış olurdunuz. O da bir oyun gibi görünüyor insana.»

«Eğer savaşa oyun diyebiliyorsanız.»

«Nedir peki?»

«Orada dünyanın en önemli işi var: Savaşmak.»

Katı bir duygu çöktü aralarına.

«Neden dövüşmek her şeyden önemli?»

«Ya ölürsün, ya öldürürsün. Sanırım öldürmek yeterince ciddi bir şey.»

«Ama öldüğünüz zaman hiçbir şeyin önemi kalmaz ki.»

Skrebensky bir an sustu.

«Ama sonucun önemi var. Mehdi'yi yerleştirip yerleştiremediğiniz önemli.»*

«Sizin için değil - benim için de değil. Hartum bizim umurumuzda değil ki.»**

«İçinde yaşamak için bir odanız olsun istiyorsunuz: o odayı da birinin yapması gerek.»

Ursula karşı çıkarcasına güldü,

«Ama ben Sahra çölünde yaşamak istemem - ya siz?»

«*Ben de.* Ama yaşayanlara sahip çıkmalıyız.»

«Neden?»

«Öyle yapmazsak, ulus olma özelliğimiz ne olur?»

«Ama biz ulus değiliz ki. Ulus sayılan başka insan yığınları da var.

«Onlar da ulus olmadıklarını söyleyebilirler.»

«Eh, herkes aynı şeyi söylüyorsa ortada ulus diye de bir şey yok demektir ama ben yine de kendim olabilirim.» Sözünün doğruluğunu keyifle vurguladı.

«Ulus diye bir şey olmasa siz de kendiniz olmazdınız.»

«Neden o?»

«Herkes için yalnızca bir av olurdunuz da ondan.»

«Nasıl av?»

«Gelirler, neniz var neniz yok alırlardı.»

«Eh, o zaman bile pek bir şey alamazlardı. Ne aldıkları umurumda bile değil. Alabileceğim her şeyi verebilecek bir milyonere beni kapıp kaçıracak bir hırsızı yeğlerim.»

«Romantiğin birisin de ondan.»

«Evet, öyleyim. Romantik olmak istiyorum. Hiçbir yere gidemeyen evlerde öylece yaşayan insanlardan nefret ediyorum. Tümü de öylesine taşlaşmış, budala şeyler ki. Askerlerden nefret ederim, katı, tahtadan yapılmış gibidirler. Ne için savaşıyorsunuz gerçekten?»

---

*· Bu kitap basıldığında Afrika'daki Zulu Savaşları bir süre önce sona ermişti. Omduran Savaşı'nda İngilizler Sudan'da 'Mehdi' denen liderin öncülüğündeki askerleri yenmişlerdi. Aynı olay.

«Ulusum için savaşırdım.»

«Her şeye karşın, siz ulus değilsiniz. Kendiniz için ne yapardınız?»

«Ben ulusuma aitim ve ulusuma karşı olan görevimi yerine getirmeliyim.»

«İyi ama özellikle sizin görevinizi yapmanıza onların gereksinimi olmadığı zamanlar - dövüş *olmadığı* zaman, o zaman ne yapacaksınız?»

Skrebensky tedirgin olmuştu.

«Herkesin yaptığını yapardım.»

«Ne?»

«Hiçbir şey. Bana gereksinim duyulabileceği an için hazır olurdum.»

Çileden çıkmış bir yanıt geldi.

«Bana - hiç kimse değilmişsiniz gibi geliyor - sizin olduğunuz yerde başka hiç kimse yokmuş gibi. Hiç kimse değil misiniz gerçekten? Bana hiçbir şey değilmişsiniz gibi geliyor.»

Bir kanal havuzunun az üstündeki bir rıhtıma ulaşana dek yürüdüler. Kamarasının üstü kırmızılı sarılı boyanmış boş bir mavna, uzun, kömür karası bir halata bağlı, öylece duruyordu. Zayıf, yağ içinde, pis bir adam, kamaranın kapısının yanında bir kutunun üstüne oturmuş, bir yandan şala sarılı bir bebeğe gözkulak oluyor, bir yandan sigara içerek çöken akşam kızıllığını izliyordu. Bir kadın dışarı fırladı ansızın, bir kovayı kanala daldırıp suyunu çekti, sonra geldiği gibi hışımla içeri girdi. Çocuk sesleri duyuluyordu. Kamaranın bacasından ince, mavi bir duman tütüyordu, ortalığı yemek kokusu sarmıştı.

Bir naftalin topu kadar ak pak Ursula, bakmak için durdu. Skrebensky de onun yanında, durdu. Adam başını kaldırıp baktı. Yarı küstah, yarı etkilenmiş, «İyi akşamlar», dedi. Yağlı yüzünde arsızca parlayan mavi gözleri vardı. Ursula durumdan hoşnuttu.

«İyi akşamlar, *ne* güzel oldu değil mi?»

«Ya!» dedi adam, «Çok güzel.»

Karışık, kum rengi bıyıklarının altında, ağzı kırmızıydı. Gülerken beyaz dişleri görünüyordu.

Ursula gülerek kekeledi,

«Aa, ama *gerçekten güzel.* Neden öyle değilmiş gibi konuşuyorsunuz?»

«Eh, insanlara çocuk bakıcılığı pek öyle gülpembe gelmez.»

«Mavnanıza bakabilir miyim?»

«Gelmek isterseniz sizi kimse durdurmaz, bakabilirsiniz.»

Mavna, karşı kıyıda, rıhtımdaydı. Adı Annabel' di, Loughborough'lu J. Ruth'undu. Adam, keskin, parıldayan gözleriyle Ursula'yı dikkatle gözledi. Açık renk saçlarından zayıf bir tutam, kırışık alnının üstüne dökülmüştü. Kir pas içinde iki çocuk, konuşanın kim olduğunu görmek için kapıda belirdiler.

Ursula kocaman zincirlere bir gözattı. Sıkı sıkıya bağlanmışlardı; su, teknenin öte yanındaki kasvetli karanlığın içinde sesler çıkarıyor, fışkırıyor, sağdan soldan damlıyordu. Bu yandaysa parıldayan su, nerdeyse zincirin üstüne dek çıkıyordu. Ursula gözü kapalı gibi yürüyüp, rıhtımı dolandı.

Eğilerek, kamaraya süzüldü, içerde yanan bir ateşin kızıl parıltısıyla bir kadın gölgesi vardı. Aşağı inmeyi *çok* istiyordu.

Adam uyarırcasına,

«Giysinizi berbat edeceksiniz.»

«Dikkat ederim. Gelebilir miyim?»

«Evet, isterseniz, gelebilirsiniz.»

Ursula eteklerini topladı, bir ayağını atıp, aşağı inmeye başladı, bir yandan gülüyordu. Yukarı bir kömür tozu yükseldi.

Kadın kapıya geldi. Tombul, kum rengi saçlı ve gençti, kaba, yassı bir burnu vardı.

Bağırarak,

«Ah! Üstünüzü başınızı berbat edeceksiniz.» Azıcık duraksayarak, şaşırmış gülüyordu.

«Görmeyi ben istedim. Bir teknede yaşamak çok hoş olsa gerek?»

Kadın neşeyle,

«Her zaman burada yaşamıyorum.»

Kocası gururla,

«Loughborough'da salonuyla filan *lüküs* bir katı

var.»

Ursula usulca kamaraya girdi, tavalar kaynıyordu, masanın üstüne tabaklar konmuştu. İçerisi çok sıcaktı. Ursula dışarı çıktı. Adam bebeğe birşeyler söylüyordu. Çocuk, altın kızıl ipek gibi saçlarıyla mavi gözlü, taze yüzlü bir şeydi.

Ursula,

«Erkek mi, kız mı?»

«Kız - sen kızsın değil mi ha?» Başını sallayarak çocuğa bağırdı. Bebeğin ufacık yüzü en garip, en komik gülücükle kırıştı.

Ursula, bağırdı,

«Ah! Ah canım! Gülünce ne güzel oluyor.»

«Ağzı kulaklarına varıncaya dek güler.»

«Adı ne?»

«Adı yok, bir adı haketmedi daha.»

Çocuğa dönüp bağırdı.

«Hakettin mi ha, haketmedi daha.»

Çocuğa dönüp bağırdı.

«Hakettin mi ha, tekne kazıntısı?»

Bebek güldü.

İçerden kadının sesi geldi.

«Hayır, o kadar çok işimiz vardı ki; nüfus memurluğuna bir türlü götüremedik onu. Burada, teknede doğdu.»

«Ama ona ne diyeceğinize karar vermiş olmalısınız.

Anne,

«Gladys Em'ly»yi düşündük.

«Hiç de öyle bir şey düşünmedik.»

Anne öfkeyle;

«Şuna bak! *Sen* ne istiyorsun peki?»

«Madem bu kayıkta doğdu, adı da Annabel olacak.»

Anne iyice çileden çıkmış.

«Olmayacak işte!»

Baba muzipliğinden hoşnut, sırıtıyordu.

«Eh, görürsün.»

Ursula, kadının öfkeden titreyen sesinden adamın taviz vermeyeceğini anlamıştı.

«Tümü de güzel adlar. Gladys Annabel Emily de

yin ona.»

«Yok, öylesi de çok ağdalı.»

«Gördünüz mü! İşte böyle bir *domuz kafalıdır o.*»

Ursula çocuğa bakarak mırıldandı.

«Öyle de şeker ki, gülüp duruyor, ama daha adı bile yok. Kucağıma alabilir miyim?»

Babası çocuğu uzattı ona. Ursula, bebeklere has o kokuyu duydu. Öylesine masmavi, kocaman, çekik gözleri vardı ve öyle garip gülüyor, yüzünü buruşturuyordu ki, Ursula bayıldı. Kumru gibi sesler çıkararak onunla konuşmaya çabaladı. Çok garip, heyecan verici bir çocuktu.

Adam ansızın,

«Sizin adınız ne?»

«Adım, Ursula-Ursula Brangwen.»

Adam şaşkınlıkla bağırdı.

«Ursula!»

Ursula kendini savunurcasına, çabucak,

«Bir Azize Ursula varmış. Çok eski bir ad bu.»

Adam bağırdı.

«Hey anne!»

Ses seda çıkmadı.

«Pem! Duymuyor musun?»

«Ne?»

«Ursula'ya ne dersin?» Sırıtıyordu adam.

«*Neye* ne derim?» Kadın savaşa hazır, kapıda belirdi.

Adam nazik bir sesle,

«Ursula - buradaki bayanın adı oymuş.»

Kadın genç kızı yukardan aşağıya süzdü. Onun ince, zarif, değişik güzelliği, beyazlar içindeki şıklığıyla bebeği tutuşundaki şefkatten etkilenmişti.

«Nasıl yazılıyor?» Etkilendiği için biraz acemileşmişti. Ursula adını heceledi. Adam kadına baktı. Annenin yüzünü ışıltılı, şaşkın bir kırmızılık bastı, insanı güzelleştiren bir tür utangaçlıktı bu.

Anne yeni bir serüvenle heyecanlı, bağırdı.

«Öyle *sıradan* bir ad değil, değil mi?»

«Koyacak mısın öyleyse?»

«Annabel'e yeğlerim.» Annenin tavrı kesindi.

Adam,

«Ben de Gladys Em'ly'ye yeğlerim.»

Bir suskunluk oldu. Ursula başını kaldırıp baktı.

«Gerçekten Ursula mı koyacaksınız adını?»

«Ursula Ruth.» Kendini beğenmiş bir tavırla güldü adam. Bir şey bulmuş gibi sevinçliydi.

Şaşkınlık sırası Ursula'daydı.

«Çok güzel geliyor kulağa. Bir şey vermeliyim ona ama yanımda hiçbir şey yok.»

Beyaz giysisiyle orada öylece durmuş düşünüyordu. Onun yanıbaşında oturan ince adam garip bir yaratıkmışçasına gözlüyordu onu; Ursula onun yüzüne bir ışık tutmuş gibiydi. Gözlerinde Ursula'ya apaçık bir gülümseme vardı, onun altında da biraz beğeni seziliyordu.

«Gerdanlığımı verebilir miyim ona?»

Gerdanlık, küçük bir altın zincire aralıklı takılmış ametist, topaz, inci ve kristaldendi, Tom Dayısı vermişti. Ursula çok severdi onu. Boynundan çıkardığında da sevecenlikle bakmıştı.

Adam merakla,

«Değerli mi?»

«Sanırım.»

«Taşlar ve inci gerçek; iki, üç pound eder.» Skrebensky üst yandan, rıhtımdan konuşuyordu. Ursula, onun yaptığını onaylamadığını anlamıştı.

«Bebeğinize *vermeliyim* bunu - verebilir miyim?»

Adam kızardı, uzaklara akşamın içine baktı.

«Hayır» dedi, «bunu yanıtlamak bana düşmez.»

Kadın kapıdan telaşla bağırdı.

«Annenizle babanız ne der?»

«Bu benim.» Küçük, parlak diziyi bebeğin gözüne yaklaştırıp, şıngıldattı. Çocuk, küçük parmaklarını açtı ama yakalayamadı. Ursula o minik eli, mücevherin üstüne kapadı. Bebek zincirin parlak uçlarını salladı. Ursula gerdanlığını bıraktı. Biraz üzülmüştü ama yine de geri verilmesini istemezdi.

Mücevherler bebeğin elinden kayıp teknenin kömür tozu kaplı yerinde duran küçük bir yığının içine düştü. Adam dikkatle eğilerek, uzandı. Ursula, içinde değerli taşların bulunduğu tepeciği kavrayan kabalaşmış, duyarlılığını yitirmiş parmakları farket-

ti. Elinin üstündeki deri kırmızıydı, açık renk tüyleri hafifçe parlıyordu. İnce, kaslı, tuttuğunu koparan ellerdi, Ursula'nın hoşuna gitti.

Adam gerdanlığı dikkatle tutup çıkardı avucuna koyup, üstündeki kömür tozlarını üfledi. Sakin oturuyordu, tetikte bekler gibiydi. Sert, koyu renk yuvasında parlayan gerdanlıklı elini uzattı.

«Geri alın.»

Ursula sertleşti. İçtendi.

«Hayır. O, küçük Ursula'nın.»

Çocuğun yanına gidip, ılık, yumuşak, zayıf boynuna taktı.

Bir şaşkınlık oldu, sonra babası çocuğa eğilip,

«Ne diyorsun bakalım? Teşekkür ederim diyor musun? Teşekkür ederim diyor musun Ursula?»

Anne, kapıdan, biraz da yaranmak istermişcesine bir gülümsemeyle,

«Artık adı Ursula.» Çocuğun boynundaki mücevherleri incelemek için yaklaştı.

Ursula Brangwen,

«Ursula değil mi?»

Baba dalgın, yarı hayran, yarı küstah garip bir bakışla başını kaldırıp baktı. Tutsak ruhu hoşlanmıştı ondan; ama ruhu hep tutsak olagelmişti, hep biliyordu.

Ursula gitmek istedi. Adam rıhtıma tırmanabilmesi için küçük bir merdiven buldu ona. Ursula anasının kolları arasındaki çocuğu öptü ve dönüp yürüdü. Anne, coşkuluydu. Adam hiç sesini çıkarmadan merdivenin dibinde duruyordu.

Ursula Skrebensky'ye yetişti, iki genç parlayan sarı suların üstünden rıhtımı geçtiler. Mavnacı, arkalarından baktı.

Ursula,

«Çok sevdim onları» diyordu. «Adam öyle nazikti ki ah, çok nazikti! O bebek de ne şeker şeydi!»

«Nazik miydi? Kadın sanırım hizmetçilik yapıyor, evet, evet bundan hiç kuşkum yok.»

Ursula gözlerini kırpıştırdı.

«Ama ben adamın küstahlığını sevdim - onun altında öylesine bir incelik vardı ki.»

O didik didik bıyıklı uzun boylu pis adamla tanışmış olmaktan hoşnut aceleyle yürüdü. Adam ona, hoş, sıcak bir duygu vermişti. Kendi yaşamının zenginliğini duyumsamasına neden olmuştu. Skrebensky, Ursula'nın çevresinde dünya küle dönüşmüşcesine ölü bir donmuşluk yaratıyordu.

Büyük akşam yemeğine yetişmek için acele ederlerken pek az konuştular.

Küstah doğruculuğu ve Ursula'nın içindeki kadına duyduğu hayranlık yüzünden, üç çocuğun o ince uzun babasına gıpta ediyordu. Adamın Ursula'ya duyduğu hayranlık, bedenle ruhun birlikte duyduklarıydı. Seçtiği nesneye yaklaşınanın olanaksız olduğunu bilmenin verdiği tutkunun yanısıra böylesine kusursuz bir şeyin varolduğunu bilmenin ve onunla bir anlık karşılaşmanın hoşnutluğunu duyan erkeğin, kızın ruhuyla bedenine duyduğu istek dolu hayranlık...

Neden o hiçbir kadını böyle istemiyordu? Neden şimdiye dek bir kadını gerçekten, tüm benliğiyle istememişti? Hiç sevmemiş, hiç tapacak kadar yoğun duygular duymamış, yalnızca bedensel bir istek duymuştu.

Ursula'yı bedeniyle istiyordu, ruhu da keyfi nasıl istiyorsa öyle olabilirdi. Marsh'ta Tom Brangwen ve utangaç, güzel, sağlam yapılı çiftçiyle, verimli görünüşlü yarı cahil kızın düğününün körüklediği bedensel bir istek, belirli aralıklarla dalgalanıyordu. Tom Brangwen, tüm gizli gücüyle büyümeye başlayan alevi yelpazeliyordu. Gelin onun çekiciliğine kaptırmıştı kendini; o da etkisini başka bir güzel kıza; deniz kadar ürpertici, yakıcı, onun hoşuna giden ve parlaklığını daha da artırıp fosforlaştıran akıllıca şeyler bulup söyleyen, bir kıza yoğunlaştırmıştı. Kızın yeşil gözleri bir sırrı gizliyor gibiydi, elleriyse ışıltılı, saydam sedefleri andırıyor, o giz avuçlarında yanıyordu.

Yemeğin sonunda, sıra tatlıya gelince, kemanlar, flütlerle müzik başladı. Herkesin yüzü aydınlandı ve bir heyecan dalgası yayıldı. Küçük söylevler sona ermiş, bu arada rıhtımdan da el ayak çekilmiş

ti; isteyenler kahve içmek için dışarıya, açık havaya davet edildi. Gece ılıktı.

Parlak yıldızlar ışıldıyordu, ay çıkmamıştı daha ve yıldızların altında kocaman iki kor ateş yakılmış, çevrelerine de fenerler asılmıştı, büyük çadır içinde yanan ışıklarıyla açık, bekliyordu.

Gençler, gizemli gecenin içine dağıldılar. Her yanda gülüşmeler,sesler, kahve kokusu vardı. Çiftlik binaları arkadan kapkaranlık, olduğundan da büyük, ürkütücü görünüyordu. Soluk, koyu gölgeler, karmakarışık uçuşup duruyordu. Ateşin kızılı arada beyaz yada ipek bir etekte yansıyor, fenerler, düğün konuklarının durmadan gelip geçen başları üstünde parlıyordu.

Ursula için harika bir şeydi bu. Kendini yepyeni bir varlıkmış gibi hissediyor, karanlık, koca bir canavarın böğrü gibi soluk alıp veriyordu, saman demetlerinin gölgeleri yarı eğilmiş duruyor, hemen arkada demetlerle dolu, karanlık, doğurgan bir boşluk uzuyordu. Ursula, tadına doyulmaz karanlığın dalgaları içinde dolaşıyor, kendini bırakıvermek istiyordu. Göz kırpan yıldızlara ulaşmak, onların arasında olmak, ayaklarıyla yarışıp, bu dünyanın tutsaklığının ötesine atmak istiyordu kendini. Gidebilmek için deli oluyordu. Tasmasını zorlayan ve karanlığın içinde belirsiz bir avı kovalamaya hazır bir av köpeği gibiydi. Hem av, hem av köpeğiydi. Karanlık tutku dolu, yoğun, belli belirsiz bir solumadaydı. Ursula'yı içine alıp uçurmak için sabırsızlanıyordu. İyi ama bunun neresinden başlayabilirdi ve nasıl kendini bırakıverirdi? Bilinenden bilinmeyene atlamalıydı. Elleriyle ayakları çılgın gibi titriyor, göğsü, iplerle sıkılmış gibi kasılıyordu.

Müzik başladı, ipler çözülmeye koyuldu. Tom Brangwen, suyun içinde hareket eden yaratıkların kolaylığıyla, başka bir nesnenin içindeymişçesine hızlı ve akıcı, gelinle dansediyordu. Fred Brangwen başka bir eşle içeri gitti. Müzik dalga dalga geliyordu. Çiftler birer ikişer dansla arınmış ve dansın derin sularına gömülmüş olarak çıkageldiler. Ursula elini Skrebensky'nin koluna koydu.

«Gel.»

Ursula'nın elinin koluna dokunmasıyla Skrebensky'nin tüm bilinci eriyip gitti. İradesinin gizli, kesin gücüne uyarcasına onu kollarına aldı ve kaygan çimenlerin üstünde danseden bir devinime; dönen tek bir devinime dönüştüler. Bu, sonsuz olmalı, sonsuza dek sürmeliydi. Skrebensky'nin isteği buydu ve bu istek, süregelen hareketin büyüsünde kilitlenip kalmıştı; ikisi de aynı hareketin büyüsüne kapılmışlardı ama birbiri içinde eriyerek yada biri öbürüne boyun eğerek değil... Buğulu birbirine örülüş, haz dolu bir akış, o akış içinde bir mücadeleydi.

İkisi de sonsuz bir suskunluğa gömülmüş, sınırsız bir güç veren, suyun altındaymışcasına yoğun, akıcı bir enerjiyle dolmuşlardı. Dansedenler, müziğin akışı içinde birbirlerine kenetli, dalgalanıyorlardı. Gölgeli çiftler ateşin önünden geçiyor, bir daha geçiyor, hareket eden ayaklar sessizce dansederek, karanlığa karışıyordu.

Yeraltı dünyasının derinliklerinin su altında kalmış bir görüntüsüydü bu...

Karanlığın olağanüstü bir dalgalanışı vardı; gece tümüyle; her şeyin üstünde hafifçe çalan müziğin, dansla birlikte yaptığı garip, coşkulu, alçalıp yükselen etkisiyle; usuldan, görkemli ve ağır bir devinim içindeydi. En alttaysa bir gerisin geri umursamazlığa, bir öteye, onun tam tersi uca sürüklenen ve her kez o sınıra ulaştığında acıyla sıkışan yüreği de birlikte alıp götüren kocaman tek bir dalga vardı ve devinim dönüp geri sürükleniyordu.

Dans, ağırdan sürüklenirken Ursula, kendisine bakılıyormuşçasına bir etki hissetti. Bir şey ona bakıyordu. Güçlü, ışıklı bir şey, ona doğru değil, ona, dosdoğru içine bakıyordu. Aradaki uzaklığa karşın güçlü, bunaltıcı bir göz üstünden hiç ayrılmıyordu. Skrebensky'le durmaksızın dansederken o koskoca, beyaz gözetleyiş, her şeyi de kendi dengesi içinde tutarak sürüp gitti.

Anton,

«Ay yükseldi» dedi. Müzik hafiflerken ansızın kendilerini kıyıya vurmuş parçalar gibi ortada kal

mış hissettiler. Ursula döndü ve tepenin üstünden ona bakan kocaman beyaz bir ay gördü. Ayın ona ulaşabilmesi için bağrını açtı; kendini ışığına açan saydam bir mücevher gibiydi. Dolunayla dopdolu, kendini sunarak öylece durdu. İki göğsü ona yol vermek için, bedeniyse ayın dokunuverip kabarttığı yumuşak bir çağrıymışçasına titreyen bir çiçek gibi kocaman, açıldı. Ayla daha yakın çok daha yakın bir bağ, daha doyurucu bir sonuç istiyordu, içini tümüyle doldurmasını istiyordu ama Skrebensky koluyla onu sarıp uzaklaştırdı. Geniş, kara bir pelerinle onu sardı ve elini tutarak oturdu. Parlayan ateşlerin üstünde ayın ışıkları uzuyordu.

Ursula orada değildi. Skrebensky elini tutarken sabırla pelerine sarılı öylece oturdu ama çıplak benliği uzaklarda, ay ışığına çarpıyor, göğüsleri ve dizleriyle ay ışığına saldırıyor, onunla birleşiyordu. Üstünde ne varsa fırlatıp atarak bu karanlık keşmekeşle insan kaosundan sıvışıp dağlara ve aya kaçmak üzereydi. Ne var ki insanlar, çevresinde mıknatıslı taşlar gibi dikiliyor ve Ursula bir türlü harekete geçemiyordu. Skrebensky bir mıknatıs taşı gibi ağırlığıyla üstüne çökmüştü, varlığının ağırlığı alıkoyuyordu onu. Ursula onun özünü, kör, diretici ve etkin olmayan özünü duyumsuyordu. Hareketsizdi, ağırlığıyla üstüne çöküyordu Ursula'nın. Acıyla içini çekti. Ah! ayın o serinliği, sonsuz özgürlüğüyle parlaklığı! Kendisi olabilmenin, istediğini tümüyle yapabilmenin soğuk özgürlüğü! Hemen uzaklaşmak istiyordu. Kendini, kirli, karanlık bir mıknatısla bastırılmış parlak bir metal gibi hissediyordu. Skrebensky artık, değersiz bir posaydı, insanlar da öyle. Tertemiz, özgür ay ışığına kaçabilmeyi öylesine istiyordu ki...

Skrebensky'nin kalın sesi omuzunun üstünden, «Bu akşam hoşlanmıyor musun benden?» dedi. Gölgenin sesi. Ursula, bir akıl hastası gibi, ayın çiyli aydınlığında yumruklarını sıktı. Yumuşak ses yineledi.

«Bu akşam hoşlanmıyor musun benden?»

Ursula biliyordu ki, dönerse ölecekti. Garip bir

öfke, her şeyi yırtıp parçalayacak bir öfke doldurdu içini. Ellerini, yok etmeye hazır metal jiletler gibi zarar verici hissediyordu.

«Rahat bırak beni.»

Bir karanlık, bir tür değişmezlik Skrebensky'nin üstüne çöküp kalmıştı, Ursula'nın yanında öylece oturuyordu. Ursula pelerini savurup atarak, gümüşsü beyaza kesmiş, aya doğru yürüdü. Skrebensky hemen ardından onu izliyordu.

Müzikle dans yeniden başladı. Skrebensky Ursula'ya yaklaştı. Ursula'nın yüreğinde keskin, bembeyaz, soğuk bir tutku vardı ama Skrebensky ona sarılarak dansetmeye başladı.

Dansederlerken, adamın bedeni ona yaslanmış, her an üzerinde taşıdığı hafif bir yükmüşçesine aşağı çekiyordu onu. Kendine çok yakın tutuyordu Ursula'yı... Öyle ki, adamın bedenini tümüyle hissediyordu; ağırlığı onu aşağı çekiyor, üstüne yerleşiyor, yaşamıyla gücüne baskın çıkıyor, onu da kendisiyle birlikte durağanlaştırıyordu; Ursula onun ellerinin arkasına bastırdığını, üstünde bir baskı oluşturduğunu hissediyordu. Yine de içinde o bastırılmış, soğuk, karşı koyulmaz tutku vardı. Dansetmeyi seviyordu: Onu rahatlatıyor, bir tür kendinden geçme durumuna sokuyordu ama eninde sonunda Ursula için bir tür bekleyişti; kendisiyle öz varlığı arasındaki zaman boşluğunu doldurmaktı. Üstün gelebilmek için Ursula'dan bir güç kazanacakmışçasına kendini, Skrebensky'nin tüm gücünü onda yoğunlaştırmasına bıraktı ve gücünün tüm etkisini kabul etti. İçten içe onun üstün gelmesini bile isteyebilirdi. Ne var ki bir tuz direği* kadar soğuk, kımıltısızdı.

Skrebensky'nin iradesi tüm yoğunluğuyla pekişmiş, Skrebensky'yi denetlemek, Ursula'yı da yönetmek için zorlanıyordu. Ah bir yönetebilseydi onu. Tükenecek gibiydi adam. Ursula ay gibi soğuk, katı ve yoğunlaştırılmış aydınlıktı; onun ötesinde de ay ışığı gibi asla yakalanamayan ve bilinmeyen'di. Onu çepeçevre şöyle bir bağlayıp yönetebilseydi.

---

* Bkz. Tekvin XIX, 26.

Dört beş kez dansettiler. Skrebensky, hep isteği daha bilenmiş, bedeni daha şeytanca gizli, oyunu sürdürüyor, yine de elde edemiyordu onu; Ursula hep katı, hep parlak ve ulaşılmazdı ama Skrebensky kendini ona dolamalı, onu hapsetmeli, karanlık gölgelerden oluşan bir ağla çepeçevre sarmalıydı onu.

Gölgelerin ağına yakalanmış, ışıldayan, parlak bir yaratık gibi... O zaman onu elde edebilir, onunla hoşça zaman geçirebilirdi. Yakalandığında nasıl eğlenecekti onunla!.

Sonunda, dans sona erdiğinde, Ursula, oturmadı, yürüyüp uzaklaştı. Skrebensky Ursula'nın adımlarını kendininkilere uydurmaya çalışarak, kolu ona sarılı, yanıbaşındaydı. Ursula da buna uyar görünüyordu. Ay ışığı parçası kadar, çelik bir jilet kadar parlaktı, Skrebensky onu yaralayacak bir jileti yakalamış gibiydi. Yine de öldüreceğini bilse yakalayacaktı onu.

Samanların yığıldığı avluya doğru yürüdüler. Skrebensky korkuya benzer bir duyguyla, koca mısır sapı demetlerinin belirsiz biçimler olarak gece mavisi göğün altında gümüşsü, ışıldayıp parladığını, koyu, elle tutabilecek derecede net gölgeler düşürdüğünü; görkemli, belli belirsiz dikilip durduklarını gördü. Soğuk ateşler gibi gümüşsü mavi havaya yükselirlerken Ursula, ışık saçan bir bürümcük gibi onların arasında yanıyordu. Soğuk, parlayan beyazımsı metal görünümlü ateşlerin yanışı ve her şey elle tutulamaz gibiydi. Tepesinde yükselen bu ay yangını mısır demetleri korkutuyordu onu. Yüreği küçülüp, erimeye başladı. Öleceğini biliyordu.

Ursula dışarda birkaç dakika ayın o insanı basan, boğan aydınlığında durdu. Parlayan bir güç ışını gibiydi ve olduğu şey, korkutuyordu onu. Skrebensky'nin gölgeli, gerçek değilmiş gibi duran ve dalgalanan görüntüsüne bakarken ansızın, onu yakalamak, yırtıp parçalamak ve bir hiç'e dönüştürmek için dayanılmaz bir istek uyandı içinde. Elleriyle bileklerini sonsuz bir güçle dolu, kaskatı duyumsuyordu, jiletler gibi... Orada, yanıbaşında, dağıtmak, ay ışığının karanlığı yok ettiği gibi silmek

istediği bir gölge olarak duruyordu. Ursula ona ba karken yüzü aydınlanıp, soluklandı. Skrebensky'yi yüreklendiriyordu.

Skrebensky'nin içindeki inatçı bir duygu kolunu Ursula'ya dolayıp, gölgelere çekmeye zorladı onu. Ursula boyun eğdi: Yapabileceğini yapmaya çalışmakta serbest bırakıyordu onu. Yapmak istediğini yapmaya çalışsındı bakalım. Skrebensky onu kucaklayarak demetlerden birine yaslandı. Demet, binlerce soğuk, keskin alevle iğneledi onu. Skrebensky inatla tutuyordu Ursula'yı.

Çılgınca bir cesaretle elleri Ursula'nın bedeninin tuzlu, sıkı güzelliğinde dolaşıyordu. Şimdi ona sahip olabilse, ne kadar tat alacaktı bundan! Onun o parlak, soğuk, tuz gibi yakıcı bedenini ellerinin yumuşak katılığında yakalayıverse, tuzağa düşürse, tutsak etse onu alaşağı etse, nasıl da keyif duyacaktı bundan. Sinsice ama tüm gücüyle ona sahip olmaya uğraşıyordu. Bu arada Ursula hep bir kayatuzu kadar yakıcı, parlak, sert ve ölüydü. Skrebensky'nin teni yakıcı, çürütücü bir zehir almış gibi inatla alev alev yanıyor; o ise, bu işin üstesinden geleceğini düşünerek yine de direbiyordu. Çılgınlığı içinde bile, yüzünü korkunç bir ölüme gömmek gibi olmasına karşın ağzıyla Ursula'nın ağzını arıyordu. Ursula karşıkoymadı, Skrebensky deli gibi kendini onun üstüne bastırdı, ruhu inliyor, inliyordu:

«Bırak geleyim - bırak geleyim sana.»

Ursula onun öpüşüne karşılık verdi ve Skrebensky'yi kıskıvrak yakaladı bu öpücük, ay ışığı kadar da sert, keskin yakıcı ve altüst ediciydi. Bu gidişle Ursula onu tüketecek gibi görünüyordu. Skrebensky tüm gücünü onu öpmeyi sürdürmek için toplamaya çabalıyordu.

Ne var ki, Ursula ay kadar soğuk, kayatuzu kadar -yakıcı, kaskatı kenetlenmişti ona. Usuldan, Skrebensky'nin o sıcak, yumuşak çeliği boyun eğene dek, Ursula sert ve zehirleyici, onu yok etmek için kaynayacaktı; varlığının son zerrelerinin çevresinde fokurdayan kötü, zehirli bir tuz gibi öpüşüyle öldürü yordu onu. Ursula'nın ruhu bir kazanmışlık duygu

suyla saydamlaşmış, erkeğin ruhuysa acı ve tükenmişlikte erimişti. Ursula da onu orada öylece tuttu; kurban, bitip tükenmiş olan'dı o. Ursula kazanmıştı: Öbürü yoktu artık.

Ursula yavaş yavaş kendine gelmeye başladı. Bir tür gündüz bilinci yeniden gelip buldu onu. Ansızın gece, eski, alışılagelmiş, ılımlı gerçeğine gömülmüştü. Gecenin sıradan, olağan bir gece olduğunu; o kocaman, soluk alıp veren olağanüstü gecenin var olmadığını farketmeye başlamıştı. Usuldan bir korku sardı içini. Neredeydi? Duyumsadığı bu hiçlik neydi? Hiçlik Skrebensky'ydi. Gerçekten orada mıydı? Kimdi? Suskun duruyordu, orada değildi. Ne olmuştu? Az önce çıldırmış mıydı? Onu pençesine alıveren o korkunç şey neydi? Kendine duyduğu o yıkıcı korku, olmaması gereken o istek ve öbür yakıcı, kemirici benliğiyle doluydu. Asla anımsanılmaması, düşünülmemesi, bir an için bile olmasma izin verilmemesi gereken çılgın bir istek kavrayıvermişti. Tüm gücüyle yadsıyor, tüm gücüyle uzaklaştırmaya çabalıyordu. Ursula iyiydi, sevecendi. Yüreği sıcacıktı, kanı koyu, ılık, uysaldı. Tatlı bir sevecenlikle elini Anton'un omuzuna koydu.

Usulca, canayakın ve baştançıkartırcasına tatlı, «Ne hoş, değil mi?» Yeniden yaşamla kucaklaştırmıştı Skrebensky'yi; bir ölüydü o. Ursula, neler olup bittiğini asla anlamaması gerektiğine karar vermişti. Yenilgisine ilişkin tek bir iz bırakmadan ölümden geri döndürecekti onu.

Sıradan, sıcak kişiliğini ortaya çıkararak, dokundu ona, sevginin hiçbir şeyi gözden kaçırmayan dikkatine ilişkin bağlılık yemini veriyor gibiydi; ve Skrebensky yavaştan, başka bir adam olarak geri döndü ona. Ursula yumuşacık, galip, sarıp sarmalayıcıydı; uşağı, tapan tutsağıydı ve onun tüm kabuğunu onardı. Tümüyle yeniden biçimlendirdi. Ne var ki özü yitmişti. Onuru desteklenmiş olarak kanı bir kez daha gururla bedenini dolaştı ama en içindeki öz yok olmuştu: bağımsız bir erkek olarak iç'i yoktu. Erkek doğasından gelen o özgür, alev alev, kendine güvenli yüreği asla çarpmayacaktı artık. Gururlu,

cılızlaştırılamayacak ateşten özü olan boyun eğmez biri değil, karşılıklı etkileşime göre değişken biri olacaktı. Ursula cılızlaştırmıştı o ateşi, kırmıştı onu.

Ursula sarıp sarmaladı onu. Olup biteni anımsamasına fırsat vermedi. Kendi de anımsamayacaktı.

«Öp beni Anton, öp beni,» yakarıyordu ona. Skrebensky öptü onu ama Ursula onun kendisine dokunamayacağını biliyordu. Kolları Ursula'ya dolanmıştı ama içine almıyordu onu. Ursula onun ağzını ağzında hissediyordu ama bu öpüş, onu karşılık vermek zorunda bırakmaktan uzaktı. Ursula tam konuşurken Skrebensky öptü onu, ne varki yüreği boşalmış gibiydi. Kız, onun öpüşlerini öylesine aldı; ruhu bomboş, yitikti.

Başını çevirdiğinde, saman yığınlarından birinin yanından sarkmış otların, ayışığında o güzelim, görkemli, yapayalnız ışıldayışını gördü. Onlarla gururlandı, kendisi de onların olduğu noktadaydı. Ne var ki sıradanlığın bu geçici, ılık dünyasında iyi bir kızcağızdı. Tutkuyla iyiye, etkinliğe uzanıyor, incelikli ve iyi olmayı istiyordu.

Çevrelerinde, gölgeler, ışıltılar ve görüntülerle yanan solgun gecenin içinden geçip eve gittiler. Ursula uzaklarda, tarhlarda çiçekleri; dikenli çitin üstüne uçuşup yapışmış ince saman taneciklerini gördü.

Nasıl, ama nasıl da güzeldi! Öfkeli bir üzüntüyle bu akşam, Skrebensky onu öpene dek ne kadar çılgınca mutlu olduğunu düşündü. Yine de adam kolunu onun beline dolamış yürürken kendini, olanca görkemiyle parlayan geceye, bir damat kadar ak ve riyasız o harika, Tanrısal Ay'a, gölgeleri dolduran gümüşi, biçim değiştirmiş çiçeklere verdi.

Evin yanındaki porsuk ağaçlarının altında Skrebensky bir kez daha öptü onu ve Ursula gitti. Evdekilerin sıkıştırmalarından kurtulur kurtulmaz doğru odasına koştu. Ay'la aydınlanmış kırlara bakarken kollarını açıp, sertçe, olanca gücüyle neşe ve acıyla kendini sarışın, kucaklayan geceye bırakarak gerindi.

Yine de üzüntü veren bir yara vardı, Skrebensky'

yi yok etmek isterken bir yanını çürütmüşçesine incitmişti kendini. Kendine saklamak istermişçesine elleriyle genç göğüslerini örttü ve kendini kendiyle örterek yatağına kıvrılıp uyudu.

Sabah güneş doğdu, Ursula güçlü, dansederek kalktı. Skrebensky hâlâ Marsh'taydı, kiliseye gelecekti. Yaşamak ne şaşırtıcı, ne sevilecek bir şeydi! Bu taze pazar sabahında sonbaharın sarıları, insanın içini titreten kızıllarıyla dolu bahçeye çıktı, toprağı koklayıp, bürümcüğümsü havayı duyumsadı; kırların ötesinde mısır tarlaları soluk, gerçekdışı görünüyordu, her yanda alışılmadık gürültülerle dolu bir pazar sabahının yoğun sessizliği vardı. Toprağın bedenini kokladı, Ursula orada öylece durup dururken o güçlü kanadını yanıbaşında şöyle bir savurmuş gibiydi. Onun o güçlü «ter» kokusu mavimsi havaya karıştı; dinginlik, güçlü, tükenmiş bir soluklanmanın dinginliğiydi; allar, sarılar ve ekin dibinin ak parıltısıysa doygunluğun duru mutluluğu ve yatışmış, coşkulu hazların son titreyişiydi.

O geldiğinde kilisenin çanları çalıyordu. İçeri girerken Ursula geleceğini çok iyi biliyormuşçasına başını kaldırıp baktı. Skrebensky düşünceliydi, gururu kırılmıştı. Aşırı özenli giyinmişti, Ursula onun iyi dikilmiş giysisini farketti.

Fısıldayarak;

«Dün akşam güzeldi değil mi?»

«Evet» dedi Skrebensky, ama yüzü ne aydınlandı, ne de gevşedi.

Kilisedeki hayhuy ve ilahilerle o sabahın nasıl geçtiğini bile farkedemedi Ursula. Pencerelerin renkli alevlenişiyle tapınanların gölgelerini gördü. Bir ara da, Tevrat'ın en sevdiği bölümü olan Tekvin'e şöyle bir gözattı.

«Be Tanrı Nuh'la oğullarını kutsadı ve onlara, verimli olun, çoğalın ve dünyayı doldurun, dedi.

«Senin korkun dünya yüzündeki her canavarın üstünde olacak, havadaki her kuşun, toprağın üstünde hareket edenlerin tümünün, denizdeki tüm balıkların üstünde olacak, onlar senin ellerine teslim edildiler.

«Yaşayan ve hareket eden her şey sizin otiniz olacak, yeşil ot olarak bile size her şeyi verdim.»

Ursula bu sabah öyküden hiç etkilenmiyordu. Birleşme ve dünyayı doldurma düşüncesi sıkıyordu onu. Tümü birden baştan aşağı ilkel ve mal artırımı türünden bir «iş» gibi geliyordu. İnsanoğlunun canavarlarla balıklar üstündeki mal artırımı türündeki derebeyliğine karşı ilgisizdi.

«Ve sen, verimli ol, çoğal, dünyayı bereketli yap ve orada çoğal. İçten içe bu «çoğalma'yla alay ediyordu, her ineğin iki, her şalgamın on olması...

«Ve Tanrı dedi ki; bu sürecek kuşaklar için benimle sizin ve her yaşayan varlığın arasında yapılmış bir akdin işaretidir;

«Gökkuşağımı bulutların içine yerleştirdim, bu benimle dünya arasındaki bir akdin işaretidir.

«Ve, yeryüzünün üstüne bir bulut gönderdiğimde, gökkuşağı bu bulutun içinden görünecek;

«Ve ben, sizin ve etten yaratılmış tüm canlı varlıklarla benim aramdaki akdi hatırlayacağımı ve sular etten yaratılmış olanları sel olup yok etmeyecek.

«Etten yaratılmış olanları yok etmek», neden özellikle «etten»? Bu, etin sahibi olan kimdi? Her şey bir yana, bu sel ne kadar büyüktü? Ola ki, birkaç orman perisiyle keçi ayaklı Tanrı korkup tepelere ve uzak vadilerle ormanlara kaçışmışlardı ama çoğu tufandan habersiz neşeyle dolaşırken, su perileri söylemişti onlara. Orta Asya'daki su perileriyle denizin taptaze, tatlı gelgitleri yıkadığı yerde, nehirlerin ağzında kız kardeşlerine Nuh Tufanını haber veren perilerin karşılaştığını düşünmek, Ursula'nın hoşuna gitti. Nuh'un Gemisiyle ilgili hoş öyküler anlatmış olmalıydılar. Bazıları da nasıl geminin kenarına asılıp oradan içeri süzüldüklerini Nuh'la Ham, Sam ve Yafet'in geminin üstüne yağan yağmurun altında oturup şu anda dördünün dünyadaki tek canlılar olduklarını, Tanrı'nın geri kalanların tümünü sularda yok ettiğini, böylece her şeyin de onlara kaldığını, her şeyin sahibi, gerçek mal sahibinin de kiracısı olduklarını anlatırken duymuş olduklarını söylemiş olabilirlerdi.

Ursula, keşke bir su perisi olsaydım diye düşündü. Sahip oldukları ve Tufanlarıyla daha az önemli insanlara dönmeden önce kafasını geminin penceresinden içeri sokup güler, sel damlalarını Nuh'a savururdu.

İyi ama, Tanrı neydi peki? Ölü bir köpekteki kurtçuklar Tanrı'nın öptüğü leşden başka bir şey değilse, Tanrı olmayan neydi?

Bu Tanrı'dan gırtlağına kadar doymuştu. Tanrı yüzünden tedirgin Ursula Brangwen'dan da bıkmıştı. Tanrı her neyse, O'ydu ve Ursula'nın O'nun için tedirgin olmasına gerek yoktu. Bu konuda gerekli izni almış gibi bir duygu vardı içinde.

Skrebensky yanıbaşına oturdu; âyini, yasanın ve emrin sesini dinliyordu. «Başmızda ilk çıkan saçlar tek tek sayılmıştır.» İnanmıyordu Skrebensky. Kendisiyle ilgili şeylerin tümüyle kendi emrinde olduğuna inanıyordu o. Başka insanlarınkine karışmadığın sürece kendinle ilgili şeyleri istediğin gibi kullanabilirdin.

Ursula kucaklayıp, sevişti onunla. Skrebensky onun, kendi üstünde bir etki yapmak, ve kişiliğini yok etmek istediğini biliyordu. Ursula onunla değildi, ona karşıydı ama onunla sevişmek istemesi, duyduğu hayranlık, ona kollarını açmış bir yaşam hoşuna gitti.

Ursula onu, kendi dışına çıktığı bir anda yakalamıştı; iki sevgiliydiler artık... Genç, romantik, düşsel bir biçimde birlikteydiler. Skrebensky küçük bir yüzük verdi ona. Bardaklarındaki Ren şarabının içine koydular, önce Ursula, sonra Skrebensky içti. Yüzük, bardağın dibinde ortaya çıkıncaya dek içtiler. Sonra Ursula bu basit takıyı alıp, boynuna astı, orada taşıyacaktı.

Skrebensky giderken Ursula'nın bir remsini istedi. Ursula büyük bir heyecanla beş şilini avucuna koyup fotoğrafçıya gitti. Sonuç, ağzı yamulmuş, çirkin, küçük bir resimdi. Resim üstünde bir düşündü ve sevdi onu.

Skrebensky, kızın gerçek yüzünü görmüştü, resim canını sıktı. Sakladı, hep anımsadı ama görme-

ye pek dayanamadı. Hafif bir dalgınlık okunan aydınlık, korkusuz yüzde içine dokunan bir şey vardı. Dalgınlığı Skrebensky'den öylesine uzaktaydı ki...

Derken Hollanda asıllı Güney Afrikalılarla savaş ilan edildi ve herkes bir heyecanla kaynamaya başladı. Skrebensky Ursula'ya mektup yazıp, gitmesi gerekebileceğini söyledi ve bir kutu şeker gönderdi.

Skrebensky'nin savaşa gideceği düşüncesi sersemletmişti Ursula'yı; ne düşüneceğini bilemiyordu. Roman yada öykü edebiyatı olarak çok iyi bildiği romantik bir durumdu ama bir gerçek olarak algılamakta zorluk çekiyordu. En üstteki gurur duygusunun altında üzüntü, derin ve kül rengi bir düş kırıklığı vardı.

Neyse, şekerleri yatağın altına saklayıp akşam yatmadan ve sabah kalkar kalkmaz birer ikişer tümünü de kendi yedi. Bu arada suçluluk, utanç duyuyordu ama ne olursa olsun şekerleri kimseyle paylaşmaya niyeti yoktu.

Sonradan bu şeker kutusu kafasına saplandı. Neden saklamış da, tek tek tümünü de kendi yemişti. Neden? Suçluluk duymaktan çok suçluluk duyması gerektiğini duyumsuyordu. Karar veremiyordu bir türlü. Garip bir anıt gibi şeker kutusu olduğu yerde duruyordu, şimdi boştu artık. Ursula için karmaşık bir durumdu bu. Ne düşünmesi gerekiyordu acaba?

Savaş düşüncesi baştan aşağı tedirgin, tedirgin, tedirgin ediciydi. İnsanlar birbirleriyle savaşmayı düzenlemeye başladıklarında Ursula'ya dünya'nın kutupları çatırdıyormuş da her şey dipsiz bir kuyuya yuvarlanacakmış gibi gelmişti. Korkunç bir boşluk duygusu içindeydi. Yine de savaşın duygusal, onurlu, ondan da öte dinsel ve bedeli olan bir yazı başlığı vardı elbet. Kafası son derece karışıktı.

Skrebensky'nin işleri çoktu, Ursula'yı görmeye gelemedi. Ursula hiçbir söz, hiçbir güvence istememişti. Aralarında ne olmuşsa olmuştu, bu bazı onaylamalarla değiştirilemezdi. İçgüdüsüyle biliyordu bunu Ursula ve içgüdünün gerçekliğine inanıyordu.

Yine de bir çaresizlik acısı çökmüştü içine. Hiçbir

şey yapamıyordu. Dünyanın büyük güçlerinin yuvarlanıp karanlık, beceriksiz, aptal ama insanı toz gibi süpürebilecek kadar alabildiğine büyük, çarpıştığını belli belirsiz duyumsuyordu. Çaresiz, çaresizdi işte, toz gibi savruluyordu. Başkaldırmayı, öfkelenmeyi ve dövüşmeyi öylesine istiyordu ki... Ama neye ve neyle?

Elleriyle toprağın yüzünü tırmalayabilir, tepelere vurabilir miydi? Yine de yüreğinde tüm dünyayla savaşma duygusu vardı.

Aylar geçti, Noel geldi kardelenler de birlikte... Cossethay yakınlarındaki koruda kardelenlerin çılgınca serpilip büyüdüğü küçük bir çukur vardı. Ursula onlardan birkaçını bir kutuya koyup Skrebensky'ye gönderdi. O da hemen ona küçük bir teşekkür notu yazdı, çok hoşnut ve istekli gibiydi. Ursula'nın gözlerine çocuksu ve düşünceli bir bakış geldi. Günden güne daha düşünceli, daha çaresiz; kaçınılmaz olanla sürüklenip durdu.

Skrebensky işlerinin peşinde koşuyordu, kendini tümüyle işe vermişti. Yüreğinin ta dibinde, benliği, ulaşmak istediği amacın üstesinden gelebileceğinden gerçekten umutlu olan ruhu, rahminde yatan bir ölü, ölü doğmuş bir ağırlıktı. Kişisel ilişkilerini önemli düzeyde tutmak istemek için kim oluyordu o? İnsanın bir kişi olarak, tek başına anlamı neydi? Ulusunun ve çağdaş insanlığın içinde, o koskoca sosyal fabrikanın içinde bir yapıtaşıydı yalnızca. Kişisel davranışları küçük, tümüyle bağımlıydı. Hiçbir kişisel neden böylesine bir bölünmeyi haklı kılmayacağından, kişisel neden ne olursa olsun, durum bütünüyle sağlama alınmalı hiçbir parçalanmaya izin verilmemeliydi. Kişisel ve özel durumlar neyi değiştirirdi sanki? İnsan özenle ve incelikle işlenmiş uygarlığın büyük düzeni içindeki yerini doldurmalıydı, o kadar... Önemli olan «Bütün»dü, ama parçanın, insandaki bütünü temsil etmesi dışında hiçbir önemi yoktu.

Skrebensky'de kızı bırakıp, omuz vermesi gerekene omuz vermek ve tek söz söylemeden katlanılması gerekene katlanmak üzere kendi yoluna gitti.

Gerçek yaşamındaysa, ölüydü ve dirileceği de yoktu. Ruhu mezarında yatıyor, yaşamı, yerine yerleştirilmiş düzenler içinde uzayıp gidiyordu. Beş duyusu çalışıyordu elbet. Onların hoşnutluğu gerekliydi. Bu bir yana, kurulagelmiş, yerli yerinde büyük «yaşam» kavramını simgeliyordu; bununla önemli ve tüm soruların ötesindeydi.

Tek önemli olan çoğunluk için iyi olanın ne olduğuydu. Bu, tümü için, topluca en iyi olan demekti ki; bu da birey için en iyi olandı. Öyleyse herkes topluma omuz vermek için elinden geleni yapmalı, tümünün de iyiliği için ter dökmeliydi. Toplum içindeki gelişmeler de kuşkusuz, toplumla uyum bozulmadan yapılmalıydı.

Çoğunluğun en yüce iyiliği bile ruhunu tatmin edecek o yaşam duygusunu vermeyecekti, biliyordu bunu ama bireyin ruhu da pek o kadar önemli değildi zaten. Bir insanın, insanlığı simgelediği sürece önemi olduğuna inanıyordu o.

Toplumun milyonlarca insanın simgesi olmasına göre her bireyden milyonlarca kez önemli olması gerektiğini düşünüyor, toplumun birçok insandan ayrı bir şey olduğunu unutuyordu. Toplumun bu soyut yararı olgusu orta zekaya göre olan tüm değer ve esinlerde bile rastlanmayan bir formülse, bu 'herkesin yararına' denen şey, ilkel, tutucu maddeciliği düşük bir düzeyde simgeleyen genel bir sıkıntı olup çıkar.

Çoğunluğun yüce yararıyla öncelikle anlatılmak istenen, tüm sınıfların maddi başarısıydı. Aslında Skrebensky kendisininkini pek umursamıyordu. Beş parasız olsa - eh, koşullarını değerlendirirdi. Hal böyleyken, hayatını herkesin maddi başarısı uğruna feda ederek kendi yüce yararını nasıl bulabilirdi? Göz önünde tuttuysa, kendi adına önemli bir şey değildi; her zaman öbür insanlar için kurban vermeğe değmeyeceğini düşünüyordu. Kendi adına en önemli olansa, kendini yalnızca birey olarak düşündüğünde ortaya çıkıyordu - ah! diyordu Skrebensky, bu noktada elbet toplum, konu dışı bırakılacaktır...

Hayır - hayır toplumun ne istediğini biliyorsu-

nuz, somut bir şey istiyor; iyi ücret, eşit haklar, iyi yaşam koşulları. İstediği bunlar. İncelikli, zor bir şey istediği yok. Görev çok net bir şeydir. İşin aslını akılda tutmak, herkesin anlık rahatını sağlamak - o kadar.

Derken Skrebensky'nin üstüne Ursula'yı her şeyden çok korkutan bir boşluk geldi. Ursula, boyun eğmesi gereken umutsuz bir şeylerin varlığını hissediyordu. Bir felaketin giderek yaklaştığına ilişkin güçlü bir duygu vardı içinde. Bu duyguyla gün geçtikçe daha büyük bir paniğe kapılıyordu. Aşırı duyarlı, sinirleri bozuk ve kuruntuluydu. Gökyüzünde ağırdan kanat çırpan bir karga görmek acı veriyordu ona. Kötü bir kehanetin kokusunu duyuyordu. Bu önsezi içinde öylesine güçlendi ve karardı ki, Ursula kendini tükenmenin eşiğinde hissetmeye başladı.

Ne oluyordu? En kötüsü Skrebensky gidiyordu işte. Düşündüğü, korktuğu neydi? Bilmiyordu. Yalnızca onu uyaran kapkara bir korku vardı. Gece, büyük parlayan yıldızları gördüğünde, korkunç şeylermiş gibi geliyorlardı Ursula'ya; gündüzse, ona karşı olacak büyük bir değişiklik bekliyordu.

Skrebensky Mart'ta yazıp, kısa bir süre içinde Güney Afrika'ya gideceğini, ama gitmeden bir gün için Marsh'a kaçacağını anlattı.

Acı veren bir düşteymişçesine kuşkulu, eli kolu bağlı öylece bekledi Ursula. Bilmiyor, anlamıyordu. Duyumsadığı tek şey yazgısının iplerinin korkulu, gergin tutulduğuydu. Dolanıp dururken arada ağlıyor, dalgın, kendi kendine mırıldanıyordu:

— Öyle çok hoşlanıyorum ki ondan, öyle bayılıyorum ki ona.

Skrebensky geldi. Neden gelmişti? Birşeyler yakalamak için yüzüne baktı Ursula. Hiçbir belirti yoktu. Onu öpmedi bile. Tatlı, alışılagelmiş bir tanıdık gibiydi. Bu tavrın yapay olduğu kesindi ama sakladığı neydi? Belki Ursula, ondan bir belirti gelmesini istiyordu.

Gün boyunca kararsız, birbirlerine yakın durmaktan kaçındılar. Akşamüstüne dek sürdü bu... Sonra Skrebensky gülerek altı ay sonra dönüp olup

biteni anlatacağını söyleyerek Ursula'nın annesiyle el sıkışıp yola koyuldu.

Ursula çimenlikte onunla birlikte yürüdü. Gece rüzgârlıydı, porsuk ağaçları sallanıyor, fısıldıyor, titriyordu. Rüzgâr, aceleyle bacaların ve kilise kulesinin çevresinde dört dönüyordu. Karanlıktı.

Ursula'nın yüzüne esti, etekleri bacaklarına dolandı. Yaşam gücüyle dolu, arada ansızın hızlanıveren, esaslı bir rüzgârdı. Skrebensky'yi yitirmiş gibi geliyordu ona; bu zorlu, aceleci gecede bulamıyordu onu...

«Nerdesin?»

Skrebensky'nin bedensiz sesi geldi,

«Burdayım.»

El yordamıyla ilerlerken ona dokundu Ursula. Şimşeğe benzer bir ışık aydınlattı.

«Anton?»

«Efendim.»

Karanlıkta elleriyle tuttu onu ve bedeninin yine onun yanıbaşında olduğunu hissetti.

«Bırakma beni - bana geri dön.»

«Olur.» Skrebensky kucakladı onu.

Ne var ki içindeki erkek, Ursula'nın onun büyüsü yada etkisi altında olmadığını bildiğinden, yaralıydı. Çekip gitmek istiyordu Skrebensky. Ertesi gün gideceği düşüncesinde rahatladı, yaşamı gerçekten başka yerdeydi. Yaşamı başka yerdeydi - yaşamı başka yerdeydi - yaşamının merkezini Ursula ele geçiremezdi. Ursula değişikti - aralarında bir çatlak vardı. Düşmanca sözlerdi bunlar.

Ursula yineledi,

«Bana dönecek misin?»

«Evet.» Doğru söylüyordu ama gerçekleştirmek istediği umuda dönen bir adam olarak değil, sözünün eri bir adam olarak...

Ursula da öptü onu ve içeri girip gözden yitti. Skrebensky her şeyden soyutlanmış gibi bu duyguyla Marsh'a doğru yürüdü. Onunla yakınlığı incitiyor, ürkütüyordu Skrebensky'yi. İçinde bir çöküntü hissediyordu, Ursula'nın ruhundan kurtulmalıydı. Çünkü Ursula, Balaam'ın önünde duran melek gibi

önüne dikilecek, elindeki kılıçla gitmek istediği yoldan alıkoyup, boşluğa itecekti.

Ertesi gün Ursula istasyona Skrebensky'yi geçirmeye geldi. Baktı ona, yakınlaşmak istedi ama Skrebensky hep öyle garip ve kör - sağırdı - öylesine sağırdı ki hem de... Kapıları öyle sağlam kapalıydı ki. Onun bu derece sağır olmasının nedeni bu olsa gerek diye düşünüyordu Ursula. Garip bir biçimde bir «hiç» gibi görünüyordu.

Ursula yanıbaşında dilsiz, soluk bir yüzle öylece duruyor, Skrebensky'yse bu yüzü hiç görmemek istiyordu. Yaşamın en dipteki köklerinde bir utanç, Ursula için soğuk, ölümcül bir utanç gizli gibiydi.

Üçü, istasyonda dikkat çeken bir topluluk oluşturuyordu; kürk şapkası, manşonu, zeytin yeşili giysisi, gençliğinden gelen gerginliği ve sinirliliğiyle, solgun, birbaşına gibi durup duran, inatçı tavırlı bir kız; başında yumuşak bir şapka, üstünde ağır bir palto, mor atkısının üstünden görünen solgunca yüzü ve cinsiyetsizmişçesine duran bedeniyle asker tavırlı genç bir adamla, koyu renk kaşlarının üstüne doğru şık bir biçimde bastırılmış şapkası, sıcak renkli dingin yüzü ve o garip safkan umursamazlığının sezildiği görünüşüyle orta yaşlı bir adam... Seyirci de, koro da, dramdaki oyuncu da oydu ama kendi yaşamında bir dram sözkonusu değildi.

Tren hareket ediyordu. Ursula'nın yüreği olduğu yerde şöyle bir sıçradı ama üstündeki donmuş buz tabakası çok kalındı.

«Gülegüle.» Elini kaldırdı, yüzüne her zamanki, görmeyen, göz kamaştırıcı gülüşü yayılmıştı. Skrebensky eğilip onu öptüğünde Ursula ne yapıyor diye düşündü. El sıkışıp gitmesi gerekirdi.

«Gülegüle» dedi yine.

Skrebensky küçük valizini alıp sırtını döndü. Tren boyunca bir koşuşturmadır gidiyordu. Hah, işte onun vagonu buydu. Oturdu. Tom Brangwen kapıyı kapadı, düdük çalarken iki erkek el sıkıştılar.

Brangwen,

«Hoşçakalın ve iyi şanslar.»

«Teşekkürler, gülegüle.»

Tren hareket etti. Skrebensky vagonun penceresinde durmuş, el sallıyor ama kızla, sıcak renkli, kadınca bile denebilecek giyimli adamı pek de görmüyordu. Ursula mendilini salladı. Tren hızlandı, giderek küçüldü, küçüldü. Hâlâ dümdüz gidiyordu. Beyaz benekler gözden silindi. Trenin en arkası ufacık kalmıştı. Ursula hâlâ peronda duruyordu; içinde büyük bir boşluk vardı. Kendini tutmaya çalışmasına karşın ağzı titriyordu; ağlamak istemiyordu, yüreği ölü soğukluğundaydı. Dayısı Tom otomatik makinelerden birine gitti, kibrit alacaktı.

«Şeker ister misin?»

Ursula'nın yüzü yaşlarla sırılsıklamdı, kendini denetlemeye çalışarak ağzının uçlarını aşağı çeken garip hareketler yapıyor, yine de yüreği ağlamıyordu - soğuk, katıydı.

Dayısı diretiyordu,

«Hangisinden istersin?»

Ursula çarpılmış, biçimi bozulmuş yüzünden gelen garip, tekdüze bir sesle.

«Nanelilerden isterim», dedi. Birkaç dakikaya kalmadan denetimini kazanmıştı ama dalgındı hâlâ.

Dayısı,

«Hadi şehre gidelim.» Ursula'yı apar topar şehre giden bir trene soktu. Kahve içmek için bir pastaneye girdiler; Ursula göğsünde kocaman bir yara, ruhunda buz gibi bir tür ağırbaşlılıkla sokaktaki insanlara bakarak oturuyordu.

Bu soğuk vakarı bir süredir içinde duyuyordu. Düş kırıklığı, üstesinden zor gelinebilecek bir inanılmazlık üstüne yapışıp donmuş gibiydi. Bir parçası soğumuş, cansızlaşmıştı. Çok genç ve olanları anlayamayacak, ondan da öte çok acı çektiğini bile kavrayamayacak kadar şaşkındı. Boyun eğemeyecek kadar da derinden yaralanmıştı.

Kör tutkuları vardı, onu istediği zaman istiyordu o kadar. Ne var ki ayrıldığı andan beri Skrebensky yalnızca Ursula'nın olan bir görüntüye dönüşmüştü. Tüm şahlanmış acısı, tutkusu, özlemiyle Skrebensky'ye uzanıyordu.

İçgüdüsel düşüncelerini yazdığı bir anı defteri

tutuyordu. Gökyüzünde ayı görünce, yüreği taştı:

«Ben ay olsaydım, ışığımı nereye düşüreceğimi bilirdim.»

Bu cümle öylesine çok şey anlatıyordu ki ona - gençliğinin tüm acısını, tutkusunu, özlemini koymuştu. Nereye gitse, yüreğinden sesleniyordu - ona, nerede olursa olsun, eli ayağı tutkulu bir acıyla titriyor, ruhundan yayılan güç, sonsuz, sonsuz dalgalarla Skrebensky'ye ulaşıyor ve ruhunun yaratıcılığında. buluyordu onu.

İyi ama kimdi Skrebensky, varolduğu nokta hangisiydi? Yalnızca Ursula'nın tutkusu.

Skrebensky'den bir kart geldi, Ursula göğsüne sakladı onu. Pek bir değeri yoktu oysa. İkinci günde yitirip bir daha anımsamadı bile, ta çok sonraları aklına gelene dek...

Uzun haftalar geçti. Savaşın bitip tükenmeyen kötü haberleri gelmeye başladı. Ursula'ya tüm bunlar, dışardaki o dünyada kendine karşı yapılan bir kötülükmüş gibi geliyordu.

Yüreğinde soğuk, duygusuz ve değişmez bir şey öylece olduğu gibi kalmıştı.

O aralar yaşamı bölük pörçüktü, hiç eksiksiz, tamıtamına yaşamamıştı. Soğuk, yaşamayan bir yanı vardı. Yine de çılgınca duyguluydu. Kendine dayanmak zor geliyordu. Kir pas içinde, kızarmış gözleriyle yaşlı bir kadın dilenmek için yaklaşsa, temiz olmayan bir şeyden kaçarmışçasına irkilirdi; ama yaşlı kadın arkasından kötü, hakaretler savurduğunda, gözlerini kırpıştırır, duyduğu sıkıntıyla eli ayağı titremeye başlar, kendinden nefret ederdi. Kızarmış gözlü kadını her düşündüğünde de her yanını - etini, beynini çılgınca bir ateş basar, kendini öldürmek gelirdi içinden.

Bu arada, cinselliği, içinde bir ateşli hastalığa alevlendi. Öylesine aşırı heyecanlı, gergin, duyguluydu ki, sert yünün dokunuşu bile sinirlerini ayağa kaldırıyordu.

XII

Utanç

Ursula'nın okulda topu topu iki dönemi kalmıştı. Olgunluk sınavına hazırlanıyordu. Mutluluktan koptuğunda beyni zor çalışır olduğundan, tüketici bir işti. Yaklaşan yazgısının çetinliği ve bilinci onu bu işe yarınyürekle bağlıyordu.

Kısa sürede kendi sorumluluğunu yüklenmiş biri olmak istiyordu, korkusu da bundan alıkonulmaktı. Topluma yada herhangi bir kişisel otoriteye karşı eksiksiz, tam bir bağımsızlık için her şeyi kapsayan bir istek, derslerinde donuklaştırıyordu onu. Kadınlığının bedelini her zaman ödemek zorundaydı. Kadın olagelmişti, bir insan olarak öbür insanlara oranla elde edemediğini, kadın olduğu için öbürlerinden daha çok elde edebilmişti. Kadınlığı içinde, zengin, saklı gizler duyumsuyordu, özgürlüğün hep bedeli vardı.

Bununla birlikte bu son kaynak konusunda oldukça ihtiyatlıydı. Önce öbür şeyler denenmeliydi. Önünde serüvenlere atılınacak gizemli adamın günlük iş, görev dünyasında toplumun çalışan bir üyesi olarak varolmak vardı. Buna gizli, saklı diş biliyordu Ursula. Erkeklerin dünyasında da ülküler kazanmayı istiyordu.

Böylece ipin ucunu bırakmadan didinmeyi sürdürdü. Derslerden bazılarını da sevdi. İngilizce, Latince, Fransızca, Matematik, Tarih. Daha önce Fransızcayla Latince okumayı öğrendiğinden cümle yapısı bilgisi sıktı onu. En usandırıcısıysa, İngiliz Edebiyatı'nın yoğun biçimde incelenişiydi. Neden insan okuduklarını anımsamak zorunda olsundu? Matematiğin soğuk değişmezliği çekiyordu onu ama her

zamanki alıştırmalar bunaltıcıydı. Tarihteki bazı kişiler kafasını karıştırıyor, düşündürüyordu ama siyasal yanlarına öfke duyuyordu, hele elçilerden nefret ediyordu. Yalnızca o garip kısa aralıklarda bir öğleden sonra *As You Like It*'i* okurken, yeni kazanılmış birşeylerin, bilgi zenginliğinin ve bakış açısının genişlemesinin o keskin, etkili duygusunu yaşadı. Sözcüklerle cümlelerin doğurganlığını keşfetmekten hoşlandığından İngilizce dilbilgisinin şaşırtıcılığı keyiflendiriyordu onu; matematikteyse, cebirdeki ilk harfleri görür görmez, çekiciliğine kapıldı.

Bu arada öylesine aklı karışıktı ve her şeyi öyle çok duyumsuyordu ki, yüzüne bilinmeyen bir yerlerden birşeyler çıkıp da ansızın yakalayıverecekmişçesine ne olduğu pek de çözülemeyen, yadırgatıcı, düşünceli, biraz da korkan bir bakış geldi. Garip, küçük bilgi kırıntıları içindeki o anlaşılmaz tutkuyu karıştırıyordu. Güzün minik, kahverengi tomurcukları, tam zamanında ve eksiksiz; dokuz ay sonraki yazın açacak çiçekleri olarak ufacık kapandığında anladı bunu Ursula; tepeden tırnağa bir zafer ve sevgiyle sarsıldı. Tapınırcasına durduğu kocaman porsuk ağacının önünde tutkuyla, şiir dolu; «çevremde bir ağaç varsa ölmem» diye söylendi.

Bugüne dek onun önüne dikilen, gözdağı veren hep insanlar olmuştu. O sıralar biçimlenmemiş, çarpıntılar içinde, her dokunuştan çöken bir yaşamı vardı. Öbür insanlara birşeyler verdi ama bir benliği olmadığından bunların hiçbirinde *kendi* değildi. Ağaçların, kuşların ve göğün karşısında ne korkuyor ne de utanıyordu. Yalnızca insanlardan çılgınca yılıyor, onlar gibi olamadığından utanıyor, hiçbir biçim yada kişiliği olmaksızın saplantılı, diretken ama yine de kuşkulu, tanımlanamayan bir duygusallık taşıyordu.

Bu aralar Gudrun onun için büyük bir rahatlık ve kalkandı. Tüm yaklaşımları güvensizlikle karşılayan kıvrak, yabani, ürkek bir hayvan gibiydi, onda liseli genç kızların pireyi deve yapan sırlarıy-

---

* William Shakespeare: Beğendiğiniz Gibi. (Çev.)

la, özel yaşamlarıyla ilgili kıskançlıklarından eser yoktu. İyi olsun olmasın evcil kedilerle hiç ilgilenmiyordu çünkü tümünün de cansıkıcı, güvenilmez evcil huyları olan yabani hayvanlar olduğuna inanıyordu.

Karşısındaki insanı ne kadar aşağılarsa aşağılasın, o insanın kendinden hoşlanmadığını düşündüğünde acılar içinde kalan Ursula için sırtını dayayacağı büyük bir güvenceydi. Nasıl olur da biri çıkıp *onu*, Ursula Brangwen'ı beğenmezdi? soru korkutuyordu onu ve yanıtsızdı. Gudrun'un doğal, gururlu kayıtsızlığına sığınmak istiyordu.

Gudrun'un resme yeteneği olduğunu herkes farketmişti. Çalışılması gereken şeylere duyduğu ilgisizlik sorununu çözüyordu bu, onun için.

«Harika resim yapıyor» diyorlardı.

Ansızın Ursula öğretmeni Miss Inger'le arasında garip bir «dikkatin» doğduğunu hissetti. Miss Inger yirmi sekiz yaşlarında, korkusuz görünüşlü, çağdaş olmanın özenliliğini taşıyan ve aşırı bağımsızlığının içindeki hüznü ortaya koyduğu güzelce bir kadındı. Zekiydi, yaptığı işi iyi biliyordu, dakikti, eline çabuktu, buyurucuydu.

Temiz pak, kararlı ama zarif görünüşü, Ursula'nın hoşuna gidiyordu. Başı hafifçe arkaya atılmış ve hep yukardaydı; Ursula'ysa, düz, kahverengi saçlarını başının üstünde şöyle bir büküverip toplamasında bir soyluluk havası görüyordu. Hep tertemiz, çekici, üstüne iyi oturan bluzlarla iyi dikilmiş etekler giyiyordu. Onunla ilgili her şey güzel, aydınlık bir ruhu olduğunu ortaya koyuyormuşçasına eksiksiz düzenlenmişti ve onun sınıfında oturmak bir hazdı.

Titremeyen, insanı hoş etkileyen, yerine göre yumuşayıveren, açık seçik, berrak bir sesi vardı. Gözleri mavi, parlak, gururluydu; ne istediğini bilen, vicdanlı, boyun eğmeyen bir beyni olan biriymiş duygusunu veriyordu. Yine de acı çekiyormuş gibiydi ve bu, çok belirgindi; yapayalnız, gururla kapalı ağzında insanın çok içine dokunan bir şey vardı.

Öğretmenle genç kızın arasındaki o garip «dik-

kat», hemen ardından da birbirinin arkadaşı bile olmayan iki insanı birbirine bağlayan o hiç sözü edilmeyen özel durumun su yüzüne çıkıvermesi Skrebensky'nin gidişinin hemen ardından oldu. Önceleri, sınıfın o ayrıcalığı olmayan havasında, doğal bir öğretmen-öğrenci ilişkisi içinde iki iyi arkadaştılar ama şimdi başka bir şey çıkmıştı ortaya. Odada birlikteyken, birbirlerinin varlığından, ne varsa hiçe sayacak kadar farkındaydılar. Winifred Inger, Ursula'nın olduğu derslerde ateş gibi bir haz duyuyordu, Ursula'ysa Miss Inger sınıfa girer girmez yaşam adına ne varsa başlamış gibi geliyordu. Ondan sonra da o çok sevgili, belli belirsiz gizli yakınlık içindeki öğretmeniyle aynı yerde; güneşin garip bir biçimde insanı doyuran ışıklarının sarhoş edici sıcaklığını dosdoğru damarlarının içinde duyarak oturuyordu.

Bu büyü, Miss Inger varken olağanüstüydü ama Ursula açtı, hep açtı. Eve giderken öğretmenini düşünüyor, ona verebileceklerine ilişkin sonsuz düşlere dalıyor, onu kendine nasıl hayran bırakabileceğini kuruyordu.

Miss Inger Edebiyat Fakültesi mezunuydu, Newham'de de çalışmıştı. Babası rahipti, iyi bir aileden di ama Ursula'nın en çok beğendiği onun o güzel, dimdik, atletik yapısıyla boyun eğmez, gururlu tavrıydı. Bir erkek kadar gururlu ve özgür, bir kadın kadar da zarifti.

Sabah, okula gitmek için yola koyulduğunda, genç kızın yüreği göğsünün içinde yanıyordu. Sevdiğine doğru giderken göğsü öyle sabırsız, ayakları öylesine keyifliydi ki. Ah Miss Inger, sırtı nasıl da güzel, dümdüz, beli nasıl güçlü, kollarıyla bacakları nasıl rahatça sakin ve özgürdü!

Ursula, Miss Inger'in onu umursayıp umursamadığını bilmek için kıvranıyordu. Aralarında bunu belirtecek hiçbir şey olmamıştı. Yine de kuşkusuz hiç kuşkusuz Miss Inger de seviyordu onu, bir zaafı vardı ve en azından, sınıftaki öbür öğrencilerden daha çok seviyordu; ama işte... emin değildi ki bundan. Miss Inger'in hiç oralı olmaması da olasıydı.

Yine-yine de Ursula, yüreği yanarak onunla konuşabilse, ona dokunabilse, hemen anlayacağını hissediyordu.

Yaz dönemi geldi, onunla birlikte yüzme dersleri de başladı. Yüzme derslerini Miss Inger veriyordu. İşte o zaman Ursula'nın eli ayağı titremeye başladı, istekten gözleri kararıyordu. Umutları az sonra gerçekleşecekti. Miss Inger'i mayoyla görecekti.

O gün geldi. Büyük havuzda su, soluk zümrüt yeşili parıldıyordu; beyaza çalan mermerimsi duvarların arasında nefis, ışıl ışıl bir renk kümesiydi. Işık, yumuşacık, başlarına düşüyor, altta saydam suyun koca yeşil gövdesi biri daldıkça hareket ediyordu.

Ursula titreyerek ve kendini denetlemekte çok güçlük çekerek, giysilerini çekiştirerek çıkardı, dar mayosunu giydi, kabinin kapısını açtı. Kızlardan ikisi sudaydı. Öğretmen görünürlerde yoktu. Bekledi. Bir kapı açıldı. Miss Inger dışarı çıktı, Yunan kızlar gibi beli kuşaklı pas kırmızısı bir tunik giymişti, başına kırmızı ipek bir mendil bağlamıştı. Nasıl da güzeldi! Dizleri öyle beyaz, güçlü, gururluydu ki; üstelik Tanrıça Diana kadar da diri bedenliydi. Rahat bir tavırla havuzun kenarına yürüdü ve kayıtsızca kendini sulara attı. Ursula bir an onun beyaz, güçlü düz omuzlarını, kolaylıkla yürüyüşünü izledi. Sonra o da suya daldı.

Şimdi, ah şimdi sevgili öğretmeniyle aynı suda yüzüyordu. Kız, kollarıyla bacaklarını düzenli hareket ettirerek kendi kendine hazla yüzüyor bir yandan da doyumsuzlukla kıvranıyordu. Ona dokunmak istiyordu, dokunmak, duyumsamak...

Dolgun, hoş tınılı bir ses;

«Seninle yarışacağım Ursula» dedi.

Ursula çılgınca öne atıldı. Öğretmeninin sıcak, açık ve belirgin yüzünün ona, Ursula'ya baktığını görmek için başını çevirdi ve o güzelim, tedirgin gülüşüyle gülerek yüzmeye başladı. Öğretmen hemen önündeydi, rahat kulaçlarla yüzüyordu. Ursula, onun başını arkaya attığını, beyaz omuzlarında su damlacıklarının parıldadığını, suyun altından güçlü bacaklarının vuruşunu görebiliyordu. İstekten körleşmiş bir

halde yüzdü. Ah! o sımsıkı, beyaz, serin etin güzelliği! Ah! o harika sıkı baldırlar. Bir kavrayıp sarılabilse, onları küçük göğüsleri arasına bastırabilse! Ah! kendi bedeninin o zayıf, esmer parçasını o kadar küçümsemese! Keşke biraz daha korkusuz ve becerikli olabilse!

Büyük bir şevkle yüzüyor, kazanmak istemiyordu, tek isteği öğretmenin yanında olmak, bir yarışta birlikte yüzmekti. Havuzun sonuna, derin yanına yaklaştılar Miss Inger boruya dokundu, kendi çevresinde kendini şöyle bir savurdu ve suyun içinde Ursula'yı belinden yakalayıp bir an tam karşısında tuttu. İki kadının bedeni birbirine dokundu, o dokunuş içinde hafifçe yükseldiler, sonra ayrılıverdiler.

Miss Inger gülerek,

«Ben kazandım.»

Bir anlık bir gerginlik oldu. Ursula'nın yüreği o kadar hızlı çarpıyordu ki, kenara tutunmak zorunda kaldı, kımıldayamıyordu. Işıl ışıl, sıcacık, parlacık yüzünü güneşine çevirirmişçesine öğretmenine çevirdi.

«Hoşçakal» dedi Miss Inger, öbür öğrencilerle ilgilenmek için yüzerek uzaklaştı.

Ursula'nın başı dönüyordu. Hâlâ öğretmeninin bedeninin kendininkine dokunduğunu hissediyordu - bunu -, yalnızca bunu hissediyordu, başka hiçbir şey yoktu. Yüzme derslerinin geri kalan süresi düşte gibi geçti. Sudan çıkma çağrısı verildiğinde, Miss Inger, Ursula'ya doğru yürüdü. Pas kırmızısı, ince tuniği üstüne yapışmış, bedeni Ursula'nın da hemen farkettiği gibi olanca düzgünlüğü, güzelliği ve diriliğiyle ortada kalmıştı.

«Seninle yarışmak çok hoşuma gitti Ursula, ya senin?»

Kız yalnızca, her şeyi açıklayan, pırıl pırıl bir yüzle gülebildi.

Tek söz edilmeksizin tutku açıklanmıştı ama yol alabilmek için biraz daha zaman gerekti. Ursula'nın gergin, alevli büyülenmişliği sürüyordu.

Bir gün, yalnızken, öğretmen yanma yaklaştı, parmaklarıyla yanağına dokundu, biraz da zorlukla,

«Cumartesi benimle çay içmeğe gelmek ister misin Ursula?»

Kız minnettarlıkla kıpkırmızı kesildi.

«Soar'da çok güzel küçük bir kulübe var, oraya gideriz. Bazı hafta sonları kalırım orada.»

Ursula kendinde değildi. Cumartesi gelene dek bekleyemeyecekti, düşünceleri ateş gibi yanıyordu. Bir cumartesi olsaydı, ah bir cumartesi olsaydı!

Derken Cumartesi geldi, o da yola koyuldu. Miss Inger onu Sawley'de karşıladı, kulübeye kadar üç mil yürüdüler. Nemli, sıcak, bulutlu bir gündü.

Kulübe, eğimli bir setin üstüne yapılmış iki odalı minicik bir yerdi. Her şey kusursuzdu. O nefis gizlilik içinde iki kız çay yaptılar, konuştular. Ursula'nın akşam saat ona kadar eve gitmesine gerek yoktu.

Konuşma bir tür büyüyle, aşka götürüyordu. Miss Inger Ursula'ya bir arkadaşının çocuk doğururken nasıl öldüğünü, onun da ne kadar üzüldüğünü anlatıyordu, sonra bir fahişeden ve onun erkeklere ilişkin deneyimlerinden sözetti.

Kulübenin küçük verandasında konuşurlarken, gece bastırdı, incecikten ılık bir yağmur yağıyordu.

«Çok boğucu» dedi Miss Inger.

Bir trenin geçişini izlediler, gecenin eşiğinde koşarken ışıkları donuk, parlıyordu.

Ursula,

«Fırtına kopacak.»

Elektrikli gerilim sürüyordu, karanlık bastı, gözden yittiler.

Bulut karası karanlığın içinden,

«Ben gidip biraz yüzeceğim,» dedi Miss Inger.

«Gece mi?»

«Gece en güzeli. Geliyor musun?»

«Gelmek isterim.»

«Hiçbir tehlikesi yok, çevredeki arazi özeldir. Yağmurdan ıslanmamak için kulübede soyunalım, sonra aşağı koşarız.»

Ursula utana sıkıla, kaskatı kesilmiş, kulübeye girdi, giysilerini çıkarmaya başladı. Lambanın fitili iyice kısıktı, gölgelerin içinde durdu. Başka bir iskemlenin yanında Winifred Inger soyunuyordu.

Az sonra çıplak gölgesi genç kıza yaklaştı,

«Hazır mısın?»

«Bir dakika.»

Ursula zorlukla konuşabiliyordu. Çıplak kadın yanında, hemen yanıbaşmda suskun, duruyordu. Ursula hazırdı.

Kendilerini dışardaki karanlığa bıraktılar, gecenin yumuşak havasını tenlerinde duyuyorlardı.

Ursula,

«Yolu göremiyorum.»

Ses,

«Burada» dedi. Soluk, hareket eden gölge yanındaydı, bir el kolunu kavradı. Aşağı inerlerken kendine, iyice kendine doğru çekti ve suyun kıyısında kollarını dolayıp öptü onu. Sonra da sıkıca kucaklayıp kaldırdı, usulca,

«Suya ben götüreceğim seni.»

Ursula, alnı sevgilisine dayalı, yüreği ölecekmişçesine çarparak öğretmeninin kollarında kımıldamadan yatıyordu.

«Suya bırakacağım», dedi Winifred.

Ama Ursula bedenini ona doladı.

Bir süre sonra kızarmış, kızgın bacaklarına, irkilten nefis serinliğiyle bir yağmur boşandı. Ansızın geliveren bu soğuk duş, büyük bir ağırlıkla üstlerinde patladı. Hazla altında durdular. Ursula göğüsleriyle bacaklarından buhar tüttüğünü farkediyordu. İçinde soğuk, derin, dipsiz bir suskunluk kuyı gibi açılmıştı, dipsiz bir karanlık basıyor gibiydi.

Sıcaklığı gitti, bir düşten uyanıyormuşçasma ürperdi. Üşüyen bir hiç olarak içeri koştu, uzaklaşmak istiyordu. Işığı, öbür insanların varlığını, çoğunlukla dış bağlarını istiyordu. Hepsinden de öte, kendini doğal bir çevrenin içinde yitirmek istiyordu.

Öğretmenini bırakıp eve döndü. Cumartesi gecesi insanlarının kalabalığıyla aynı istasyonda olmaktan, dolu, ışıklı vagonda oturmaktan hoşnuttu. Istemediği tek şey tanıdığı birine rastlamaktı. Konuşmak istemiyordu. Yalnızlığına gömülü, birbaşınaydı.

Işıklar ve kaynaşan kalabalığın karmaşası, daha

derinlerde kocaman, boş bir karanlığın kıyısı, eşiğiydi. Bu, yer yer aydınlatılmış kıyıda, bu karmaşanın içinde olmayı çok istiyordu, içinde karanlık boşluğun anlamsızlığı vardı.

Bir süre için, Miss Inger, öğretmeni kafasından uzaklaştı; yalnızca karanlık bir boşluk oldu; Ursula, boş, unutulmuş bir yeraltı dünyasında dolaşan bir gölge kadar özgürdü. Bir tür hareketsizlik, yaşamayan bir hoşnutluk içinde öğretmeninin yokolmasından, onun içinden çıkıp gitmesinden hoşnuttu.

Yine de sabahleyin, aşk, alev alev yerli yerindeydi. Dünü anımsadı, daha istedi, hep daha, daha çok istiyordu. Öğretmeniyle olmak istiyordu. Öğretmeniyle ayrı olduğu zamanlarda yaşamla ilişkisi kesiliyordu. Neden bu gün, bu gün ona gidemesindi sanki? Öğretmeni başka bir yerdeyken, neden unutulmuş, Cossethay'ı arşınlasındı o? Oturup, tutkulu, yanıp tutuşan bir aşk mektubu yazdı: elinde değildi.

İki kadın birbirlerine daha da yaklaştılar. Bir anda yaşamları ayrılmaz bir biçimde birleşti, Ursula, Winifred'in evine taşındı ve yaşadığını duyumsadığı tek saatleri orada geçirmeye başladı. Winifred suya, yüzme yada kürek çekmeye bayılıyordu. Değişik spor kulüplerine üyeydi. İkisi hafif bir kayığın içinde, nehrin üstünde çok tatlı öğleden sonralar geçirdiler. Winifred hep kürek çekiyordu. Ursula'nın yanında olmasından, ona bir şey vermekten, yaşamını doldurmaktan, zenginleştirmekten de ayrıca haz duyuyordu.

Birkaç ay içinde Ursula, öğretmeniyle yakınlığını iyice ilerletti. Winifred'in fen dalında bir eğitimi olmuştu, bir sürü akıllı adam tanıyordu. Ursula'yı kendi düşünce düzeyine getirmek istiyordu.

Dini ele alıp, dogmalarından, yanlışlarından kurtuldular. Winifred her şeyi insancıllaştırıyordu. Giderek Ursula'da, bildiği o din denen şeyin görevinin, insanı daha yüce bir amaca hazırlamak olduğu düşüncesi doğdu. Bu gelişme bir gerçekti; üstündeki giysiyse, insanların istekleriyle, gereksinimlerine göre değişiyordu. Yunanlıların çıplak bir Apollo'su vardı, Hıristiyanların ak giysili bir İsa'sı, Budist'le-

rin soylu bir prensi, Mısırlılarınsa Osiris'i vardı. Dinler, yöresel, din evrenseldi. Hıristiyanlık, yöresel bir koldu. Yine de evrensel dinle yöresel dinler bağdaşmıyordu işte.

Dinde iki büyük motif vardı: Korku ve sevgi. Korku motifi sevgi kadar büyüktü. Hıristiyanlık, haça gerilmeyi korkudan kaçmak için kabul etmişti. «Bana yapılabileceklerin en kötüsünü yapın ki, en kötüden korkum kalmasın», ama korkulan her zaman kötü olan değildi, sevilenin hep iyi olan olmadığı gibi... korku, saygıya dönüşecekti, saygınlığın tanımıysa alçakgönüllülüktü, sevgi zafere dönüşecekti ve zaferin tanımıysa «haz»dı.

Din üzerinde bu kadar kafa yorulduğunda, bir sürü yazının özü ortaya çıkıyordu. Felsefedeyse, insan tutkusuyla istediğinin tüm gerçek ve iyinin ölçüsü olduğu sonucuna varmıştı. Gerçek, insanlığın ötesinde değildi, insan beyniyle duygularının ürünlerinden biriydi. Korkacak bir şey yoktu aslında. Dinde, korku motifi esastı ve eski devirlerdeki güce tapıcılara, Moloch tapınmasına bırakılmalıydı. Biz, aydınlanmış ruhlarımızda güce tapmıyorduk. Güç, yozlaşarak paraya ve Napolyonvari budalalığa dönüşmüştü.

Ursula Moloch'u düşünmekten alıkoyamıyordu kendini. Onun Tanrı'sı yumuşak ve uyumlu değildi, ne kuzuydu ne de güvercin. Aslan ve kartaldı o. Yalnızca güçlü olduklarından değil, gururlu ve sağlam olmayı da içlerinde taşıdıklarından... Bir çobanın koyunları, sevecen bir kadının evcil hayvanları, yada bir rahibin kurbanları değildiler. O kendi halinde kuzularla, tekdüze, değişmeyen güvercinlerden ölesiye bezmiş, bıkıp usanmıştı. Eğer kuzu aslanla yatabilirse, o zaman kuzu olmak bir onur olurdu ama aslan'ın güçlü yüreği zayıf düşmenin acısını yaşamazdı. Aslanların soylu ağırbaşlılığıyla kendilerine güvenlerini severdi.

Kuzuların sevgisini bir türlü anlayamıyordu. Kuzular yalnız sevilirdi. Korkarlar, titreyerek korkuya boyun eğer, kurban edilirlerdi. Her iki durumda da edilgindiler. Parçalayan, yok eden ışıklar korku-

nun doruk noktasını kollarlar, zafer büyük olurdu. Zaferden büyük olmayan korku-korkudan büyük olmayan zafer... Bunlar ne kuzuydu ne de güvercin. Bacaklarını bir aslan yada yabani bir at gibi gerdi, yüreği tutkularından vazgeçme konusunda amansızdı. Yüreği binlerce ölüm için acı çekebilir ama başını kaldırdığında yine bir aslan yüreğidir; kendini; kendi olmayan o kocaman zıtlıklar evreninden ayrı, değişik bilerek daha sert, daha güvenli bir arslan olacaktır.

Winifred Inger kadın hareketleriyle de ilgiliydi.

«Artık erkeklerin başarısı sona erdi, birşeyler yapabilme yeteneklerini yitirdiler,» diyordu Winifred.

«Yaygarayı koparıp, mangalda kül bırakmazlar ama aslında budaladırlar. Her şeyi eski, donmuş bir düşünceye uydurmaya çalışırlar. Sevgi onlarca ölü bir düşüncedir, bir kişiye yaklaşıp, bir kişiyi sevmezler, bir düşünceye yaklaşıp «Sen tam benim düşündüğümsün» deyip kendilerini kucaklarlar. Sanki ben bir adamın düşüncesi olabilirmişim gibi! Sanki ben sırf adamın biri beni düşündüğü için varmışım gibi! Onun tarafından baştançıkarılıp ortada bırakılabilirmişim, onun ölü varsayımının bir parçası olmak için bedenimi istediği gibi çalabileceği bir âlet olarak düşüncesine sunabilmişim gibi! Harekete geçemeyecek kadar çok konuşurlar, tümü de zayıf yaratıklardır, bir kadını gerçekten *alamazlar*. Her seferinde dönüp dolaşıp yine kendi düşüncelerine gelip, onu kabul ederler. Aç kaldıkları için kendilerini yutmaya çalışan yılanlara benzerler.»

Ursula arkadaşı tarafından değişik kadınlarla, erkeklere tanıştırıldı, dıştan göründükleri kadar evcilmişlercesine, ama içten içe yırtıcı ve çılgın kişiler olarak, şık görünmeye çalışan taşra sosyetesinde dolanıp duran kültürlü, doyumsuz insanlardı bunlar.

Kızın içine kaydığı; kaos gibi, evrenin sonu gibi garip bir dünyaydı. Her şeyi anlayamayacak kadar gençti. Yine de öğretmenine duyduğu sevgi aracılığıyla, o da aşılandı.

Sınav dönemi geldi, okul bitti. Uzun tatil baş-

ladı. Winifred Inger Londra'ya gitti. Ursula Cossethay'da birbaşına kalmıştı. Korkunç, toplumdışı bırakılmışçasına, nerdeyse zehirli denebilecek bir umutsuzluk, pençesine almıştı onu. Hiçbir şey yapmanın yada hiçbir şey olmanın yararı yoktu. İnsanlarla bağlantı kuramıyordu. Payına düşen birbaşınalıkla, ölümcül bir acıydı. Bu kapkara hiçlik dışında onun için hiçbir yerde hiçbir şey yoktu. Yine de üstündeki o büyük parçalama saldırısına karşın, kendi olarak kaldı. Acının özü hep kendi olarak kalmasında yatıyordu. Hiç kaçamıyordu bundan. Kendi olmayı bir yana bırakamıyordu.

Winifred Inger'e hâlâ bağlıydı ama iğrenti gibi bir tür bulantı gelmeye başlamıştı. Bu kadınla olan ilişkisinden ağır, pıhtılaşmış bir ölüm duygusu birikiyordu.. Arada Winifred'in çirkin, balçıkımsı bir yaratık olduğunu düşünüyordu. Dişi kalçaları büyük, kaba, bilekleriyle kolları çok inceydi. Ursula kendi yaşamından yoksun olduğu için, yapışkanlaşan bu nemli kilin ağır yapışkanlığı yerine daha sağlam bir yoğunluk istiyordu.

Winifred, Ursula'yı hâlâ seviyordu. Genç kızın o güzelim «alev»ine tutkuluydu, onun bir dediğini iki etmiyordu, yapmayacağı yoktu onun için.

Yakarıyordu ona,

«Benimle Londra'ya gel. Çok eğlendiririm seni - hoşuna gidecek bir sürü şey yaparsın.»

Ursula duygusuzca, inatla,

«Hayır», dedi. «Hayır, Londra'ya gitmek istemiyorum, kendi kendime kalmak istiyorum.»

Winifred bunun ne anlama geldiğini biliyordu. Ursula onu defetmeye hazırlanıyordu. Genç kızın o harika, söndürülemeyen ateşi, kadının sapkın yaşamını altüst etmeye artık katılmayacaktı. Winifred bunun gelip çatacağını biliyordu ama yine de gururluydu. Ta içinde kapkara bir umutsuzluk çukuru vardı. Ursula'nın onu başından savacağını çok iyi biliyordu.

Bu da, yaşamın sonu gibi görünüyordu ama öfkelenemeyecek kadar umutsuzdu. Akıllıca davranarak, Ursula'da sevgi adına ne kalmışsa, onu yitirme-

den Londra'ya gidip sevdiği kızı yalnız bıraktı.

Onbeş gün sonra Ursula'nın mektupları yine eski şefkatine, sevecenliğine kavuştu. Tom Dayısı yanında kalması için davet etti Ursula'yı. Yorkshire'da büyük, yeni bir maden ocağının yöneticiliğini yapıyordu. Winifred de gelmek ister miydi?

Ursula, Winifred için bir evlilik, düşünüyordu, Tom Dayısı ile evlenmesini istiyordu.

Winifred biliyordu bunu. Wiggiston'a geleceğini söylemişti. Artık yapacak pek bir şey kalmadığı için her şeyi yazgısına bırakmıştı. Tom Brangwen da Ursula'nın kararını sezmişti; o da, tutkularının sonundaydı. İstediklerini yapmıştı. Tümü de ruhunun parçalanıp cansızlaşmasıyla sonuçlanmış, o da bunu son derece hoşgörülü bir iyimserliğin altına gizlemişti. Dünya yüzündeki hiçbir şey, ne kadın, ne erkek, ne Tanrı, ne insanlık, hiçbir şey ilgilendirmiyordu Tom'u. Bir boşluğa gelip dayanmış, orada donmuştu. Artık ne bedeni ne ruhu umurunda bile değildi. Yalnız kendi yaşamını korumuştu, hiç bozulmamıştı o, eksiksizdi. Yaşamın yalnızca, basit, yapay olgusu geçerliydi. Hâlâ sağlıklıydı. Yaşıyordu. Öyleyse her an'ı doldurmalıydı. Bu hep, onun tek amacı olmuştu. İçgüdüsel bir doğallık değildi bu: yapısının kaçınılmaz bir sonucuydu. Yaşamının en kendi kendine kaldığı anlarında, bilinçaltında hiçbir düşünce olmaksızın, vicdanının sesi soluğu duyulmadan, dilediğini yapardı. Her an zamandan soyutlanmış, boş zamanla sınırlı olmayan birbirinden ayrı birer ada gibiydi.

Wiggiston denen kırmızı tuğla evlerle dolu bir yerin biraz dışında, büyük, yeni yapılmış kırmızı tuğla bir evde oturuyordu. Wiggiston yedi yaşındaydı daha. Önceleri fundalık, yarı ekili bir arazinin kenarında onbir evlik bir köycüktü. Derken o büyük maden damarı açıldı. Bir yıla kalmadan beş odalı, yapay evlerin sıska, pembemsi sıralar biçiminde dizildiği mahalleleriyle Wiggiston çıktı ortaya. Grimsi siyah parke taşı döşeli yolu, düz duvar sıralarının, kapıların arasına sıkışmış asfalt yan yolları ve başlangıcıyla sonu olmayan yeni tuğla kana-

lıyla sokaklar, safi çirkinlik görüntüsüydü sanki. Hiçbir şeyin biçimi belli değildi, her şey kendini durmadan yineleyip duruyordu. Bu tekdüzeliği bozan tek şey, evlerin pencerelerinden birinde satışa çıkarılmış sebze yada bakkaliyeydi.

Kasabanın orta yerinde tırmıkla düzeltilmiş kara topraktan geniş, açık, biçimsiz bir boşluk yada pazar yeri vardı. Kirlenmeye başlamış yeni kırmızı tuğladan, küçük, dikdörtgen pencereleri, kapılarıyla hep bir düzen süregiden evlerle çevriliydi. Bazen bir köşede kocaman, cicili bicili, zevksiz bir han yada karemsi açıklığın bir köşesinde yitip gitmiş koca pencereli koyu yeşil postane göze çarpıyordu.

Her yanda bir yıkıntının verdiği o garip kimsesizlik duygusu vardı. Orada burada kümeleşmiş duran yada asfalt kaldırımları döverek yürüyüp işe giden madenciler, yaşayan insanlara değil de hortlaklara benziyordu. Boş sokakların katılığı, her şeyin tek tür biçimsiz kısırlığı yaşamdan çok ölüm duygusu veriyordu. Toplantı salonu, kasabanın merkezi, anacadde yada yaşama dönük hiçbir olgu yoktu. Orada, kırmızı tuğladan, ne idüğü belirsiz bir şeyin yeni atılmış temelleri, bir deri hastalığı gibi durmaksızın yayılıyordu.

Bunun hemen dışında, küçük bir tepenin üstünde, Tom Brangwen'in büyük kırmızı tuğladan evi vardı. Önden, öbür uca doğru şöyle bir bakıldığında, anlamsız kül çukurları, helâlar, öbür evlerin düzensiz arka yanlarıyla her birinin kendi küçük dünyası öbür küçük dünyaların çıplak sefilliğiyle birleşiyordu.

Uzakta, gece gündüz çalışan büyük maden vardı. Dört bir yanıysa, kıvrılarak akan iki nehrin fundalıklar ve katırtırnaklarıyla karmakarışık yeşillendirdiği kırlar çevreliyor, uzakta loş ormanlar görünüyordu.

Her yan olabildiğince, olabildiğince gerçek dışıydı. Şimdi bile, orada iki yıl kalmış olmasına karşın, Tom Brangwen o yerin var olduğuna inanamıyordu. Kötü bir düş, somutlaşmış çirkin, ölü, biçimsiz bir duygu gibiydi.

Ursula'yla Winifred, sevimsiz küçük istasyonda arabanın yanında buluştular ve onlara kötü birşeylerin başlangıcı duygusu veren bir bilinmeyene doğru yola koyuldular. O bir anlık kaos kaskatı, olduğu yerde donup kalmış gibiydi, diretiyordu. Ursula çevredeki bir sürü erkekten etkilenmişti. Sokaklarda duran, önlerinden, arkalarından koşan köpekleriyle dört beş kişilik gruplar halinde dolaşan adamlar... Tümü de temiz pak giyimli, çoğu haddinden çok sıskaydı. Tavırlarındaki o kasvetli dinginlik Ursula'ya çok çekici geldi. Ölü bir kabuğun içinde hiçbir umudu olmaksızın tutkulu benlikleriyle yaşamayı sürdüren yaratıklar gibi garip, soyutlanmış bir ağır başlılıkla anlamsız, geçip duruyorlardı. Tümünü de kalın, boynuzlu bir kabuk kaplamış gibiydi.

Son derece şaşkın, tedirgin Tom Dayı'nın evine sürüklendi Ursula. Tom Dayı daha gelmemişti. Evi, sade ama iyi döşeliydi. Evin ön duvarını boydan boya kocaman bir kütüphane yapmış, bir yanını da çok sevdiği bilimsel kitaplara ayırmıştı. Laboratuvarla okuma odası olarak düşünülmüş ama sert, mekanik bir uğraş da sürdürülüyormuş duygusunu veren hoş bir odaydı; kasabanın korkunç soyutlanmışlığıyla yeşil çayırlara; onun arkasındaki çıplak araziye ve öte yanda matematikleşmenin bir simgesi gibi duran kocaman madene bakıyordu.

Tom Brangwen'in, eğri yoldan yukarı doğru yürüdüğünü gördüler. Daha erkekçe, daha sert bir görünüm almıştı; kaşlarının üstüne eğik, yıpranmış melon şapkasıyla yakışıklı, garip bir etki gücü olan adamlardandı. Teninin rengiyle sağlığı her zamanki gibi mükemmeldi, biraz dalgın bir adam gibi yürüyordu.

Brangwen, tepeden tırnağa özenle iliklenmiş paltosu, insana örtülü görmeye alışık olduğu bir şeyi çıplak görüyormuş duygusu veren hafif dazlak ama parlamayan başı, sulu, biçimi belirsiz koyu renk gözleriyle kütüphaneden içeri girdiğinde Winifred Inger irkildi. Utanılacak bir şeymiş de karanlıkta duruyormuş gibi bir duygu veriyordu. Elinin karşısındakinin elini kavraması öyle yumuşak ama öylesine

güçlüydü ki, insanın içini ürpertiyordu. Winifred ondan ürkmüş, itiliyormuş gibi bir duyguya kapılmış, bir yandan da etkilenmişti.

Brangwen atletik yapılı, korkusuzluğu açıkça belli olan kıza baktı ve kendi karanlık kötülüğüyle onda kendisine benzer birşeyler farketti. Bir anda aynı tür insanlar olduklarını anlamıştı.

Hali tavrı uzak denebilecek kadar saygılı, biraz da soğuktu. Hâlâ o geniş burnunu hafifçe kırıştırarak sivri dişlerini gösteriveren garip, hayvansı gülüşünü bırakmamıştı. Derisinin, teninin balmumumsu düzgünlüğü, garip, itici çirkinliğini, belli belirsiz yaydığı çürümüşlük duygusunu, baldırlarıyla belinin kalınlığıyla kendini belli eden avamlığını gizliyordu.

Winifred bir anda adamın Ursula'yı ansızın gururlandırıveren, azıcık da telaşlandıran saygılı, biraz alçakça, biraz da hilekâr bakışını gördü.

Genç kız gözlerinde bir umutla,

«Burası gerçekten göründüğü kadar berbat mı?»

«Tam göründüğü gibidir, saklı hiçbir yanı yok.»

«Neden adamlar bu derece üzgün?»

«Üzgün mü?»

Ursula tutkulu bir sesle,

«Anlatılamayacak, anlatılamayacak derecede üzgün görünüyorlar.»

«Öyle olduklarını sanmıyorum. Olduğu gibi kabullenmişler.»

«Neyi olduğu gibi kabullenmişler?»

«Bunu işte - kuyuları, bu yeri her şeyi birden.»

Ursula tutkulu, karşıkoydu.

«Neden değiştirmiyorlar peki?»

«Kuyularla burayı kendilerine uysun diye değiştireceklerine, kendilerini madene, buraya uysun diye değiştirmeleri gerektiğine inanıyorlar. Öylesi daha kolay.»

Yeğeni bunu duymaya bile dayanamayarak, patladı.

«Ve sen de onlara hak veriyorsun. Onların yaptıkları gibi - yaşayan insanların alınıp her türlü korkunç olaya uydurulabileceğini düşünüyorsun. Bu maden ocakları olmadan da yaşayabilirdik.»

Tedirgin, alaycı gülümsedi Brangwen. Ursula yine yayılan o kin duygusunu hissetti.

Zolavâri trajedilere 'vâkıf' biri olarak Winifred Inger,

«Yaşamları pek de öyle kötü değil galiba.»

Brangwen saygılı, uzak ilgisiyle ona döndü.

«Evet, oldukça kötü. Kuyular çok derin ve sıcak, bazı yerlerde de ıslak. Sık sık veremden ölenler oluyor ama iyi para kazanıyorlar.»

«Ne korkunç» dedi Winifred Inger.

Ağır,

«Evet» dedi Brangwen. Madenin yöneticisi olarak bu kadar saygın olmasını, donuk, ağırbaşlı, içine kapanık tavrına borçluydu.

Hizmetçi içeri girerek çayı nerede içeceklerini sordu.

«Yazlık eve koyun Bayan Smith.»

Açık renk saçlı, hoş görünümlü genç kadın dışarı çıktı.

Ursula,

«Hizmetçilerden biri galiba, evli mi?»

«Dul. Kısa bir süre önce kocası veremden öldü.» Brangwen kısa, kötülük saçan bir kahkaha koyverdi.

«Annesinin evinin bahçesinde yatıyor. Aynı evden birer ikişer beş altı kişi daha öldü. Bu ölümün onu çok mu sıkıntıya soktuğunu sordum, bana 'Eh, sonunda iyice huysuzlaşmıştı, hiçbir şeyden hoşnut olmuyordu, işi hiç kolayından almıyor, kendi kendini yiyip bitiriyordu, aslında onu neyin hoşnut edeceğini de bilmiyordu ya. Neyse, bir bakıma her şey bittiğinde kendi de herkes de rahatladı,' dedi. Topu topu iki yıllık evliydiler, kadının bir oğlu var. Bir gün, mutlu olup olmadıklarını sormuştum. 'A evet efendim başlarda, hastalanıncaya kadar çok mutluyduk. Ah! ne rahattık bilseniz - ah! evet, evet ama, işte alışıyor insan. O arada babamla iki erkek kardeşim de gitti. Ona da alışıyorsunuz,' dedi bana.»

Winifred Inger hafifçe titreyerek,

«Buna alışmak ne korkunç».

«Evet,» dedi Brangwen. Hâlâ gülümsüyordu.

«Ama işte, böyledir onlar. Kısa bir süre sonra

da evlenecektir. Biri yada öbürü - pek farketmez. Nasılsa tümü de madenci.

Ursula,

«Ne demek istiyorsunuz tümü de madenci demekle?»

«Kadınlar bizim için neyse, onlar için de aynı şey. Kocası yükleyici John Smith'ti. Bizce o yükleyiciydi, kendince de yükleyiciydi; karısı da onun, işinin simgesi olduğunu biliyordu. Evlilikle ev, küçük bir yan gösteridir yalnızca. Kadınlar bunu bilirler ve ancak olduğunca değer verirler. Bir adam, olmazsa öbürü, zerre kadar da önemi yoktur bunun. Önemli olan kuyudur. Kuyunun çevresinde her zaman yan gösteriler olacaktır, milyonlarcası hem de.» Wiggiston'un kızıl kaosuna, katı, biçimi olmayan karmaşasına baktı.

«Her erkeğin kendi küçük gösterisi - evi vardır ama maden her erkeğe egemendir. Kadınlarsa kalanı sahiplenirler. Şu yada bu adamdan ne kalmışsa - sonuçta pek de farketmez. Önemli olanı maden alır.»

Winifred patladı,

«Her yerde aynı. Büro, dükkân yada adamın işi her neyse... Kadına kalan, işin öğütemediği parça. Evde ne peki? Bir erkek mi? Saçmasapan bir yığın ayakta duran bir makine - işten artakalmış bir makine.»

Brangwen,

«Satıldıklarını biliyorlar. Önemli nokta bu. İşlerine satıldıklarının farkındalar. Kadının biri çıkıp içini dökse, neyi değiştirir bu? Erkek, işine satılır. Kadınlar da bunu dert etmiyorlar artık. Yakalayabildiklerini alıyorlar - *vogue la galère*.»*

Miss Inger,

«Burada ahlak kuralları çok sıkı değil mi?»

«A, hayır. Bayan Smith'in iki kızkardeşi kocalarını yeni değiştirdi. Pek titiz değiller - aşırı derecede ilgili de değiller. Madenden arta kalanı çekiştirerek yaşamlarını sürdürüyorlar. Pek ahlaklı ola-

---

Böyle gelmiş böyle gider; Ne olursa olsun!

cak kadar ciddiye almıyorlar - ahlaklı yada ahlaksız, her şey aynı yere varıyor - bu yalnızca bir «maden yövmiyesi sorunu. İngiltere'nin iyi ahlaklı dükü bu kuyulardan yılda iki yüz bin kazanıyor. Ahlakın öbür ucunu o tutuyor.» Ursula, ruhu kapkara, zehir gibi acı, arkasına dayanıp onları dinledi. Olayların oluşumunu ele almaya başlama noktasında bile kötü bir uğursuzluk seziliyordu. Kötü insanlara has bir doyum alıyorlardı. Kuyu, büyük patroniçeydi. Ursula pencereden baktı, tekerlekleri cennete dönen gururlu, şeytansı madeni gördü; kasaba biçimsiz, pis bir yığın olarak bir yanda yatıyordu. Yan gösterilerin murdar yığıntısıydı. Kuyuysa, ana gösteri ve tümünün de varoluş nedeniydi.

Nasıl da dehşet verici bir şeydi! Korkunç bir çekiciliği de *vardı*. İnsan bedenleriyle yaşamlarının, madenin o bakışımlı canavarının tutsaklığına bağlı olması! İnsanın içini bayıltan, sapıkça bir doyum vardı bunda. Bir an başı döndü.

Sonra toparladı kendini, üzgün ama özgür olduğu uçsuz bucaksız, bir yalnızlığın ortasında gibiydi. Bitmişti artık. O koca kuyuya, herkesi tutsak eden o koca makineye bağlanmayacaktı. İçten içe karşıydı buna, madenin gücünü bile yadsıyordu. Yalnızca boşluk ve anlamsızlıkla birbaşına kalınacak bile olsa, terkedilmeliydi. Anlamsızdı ama madeni görüp de anlamsız olduğu düşüncesini sürdürmek, büyük, içtenlikli bir çaba istiyordu.

Ne var ki Tom Dayı'sıyla 'eşi' aşiretleriyle birlikte bu korkunç duruma söverken yine de yapışıyorlardı ona, karısına küfür eden ama ona âşık adamlara benziyorlardı. Tom Dayı'sının olup biteni sezinlediğini kestiriyor ama tüm eleştiri ve suçlamalarına karşın yine de büyük makineyi istediğini biliyordu. Tek mutlu olduğu anlar, makineye hizmet ettiği gerçek özgürlük anlarıydı. Sonra, yalnızca makine onu avucuna alıverdiğinde, kendine olan nefretinden uzaklaşıp, alaycılık ve gerçekdışılık duygusu olmaksızın bir bütün olarak davranabiliyordu.

Onun gerçek efendisi 'makine'ydi, Winifred'inki de... Winifred de o murdar soyutluğa, olayın işle-

yiş biçimine tapıyordu. Orada, işte orada o çalışan şeyle birlikte, onun hizmetinde, insan duygularının pıhtılaşmasını ve çirkinleşmesini yaşamıyordu. Orada, ölü yada diri her şeyi avucunda, hizmetinde tutan canavar 'işleme mekanizması'nda sonuca ulaşıp, o harika uyumu, ölümsüzlüğünü yakalayabilecek miydi.

Nefret, Ursula'nın yüreğine sıçradı. Elinden gelse, o makineyi yerlebir ederdi. Onun doğrusu da o koca makineyi yok etmek olmalıydı zaten. Madeni yok edip Wiggiston'un tüm erkeklerini işsiz bırakmak elinde olsaydı hemen yapardı. Açlıktan gözleri dönüp, kök aramak için toprağı kazmaları, böyle bir kurban sunulan Tanrı'ya hizmet etmelerinden iyiydi.

Tom Dayı'sından nefret ediyordu, Winifred Inger'den nefret ediyordu. Çay içmek için yazlık eve geçtiler. Bir tarlanın ucundaki küçük bir bahçenin sonunda birkaç ağacın arasında, hoş bir yerdi. İkisi, Ursula'yı küçük düşürmek için onunla eğleniyor gibiydiler. Kendini üzgün, yalnız hissediyordu ama ne olursa olsun pes edecek değildi.

Winifred'e duyduğu soğukluk hiç tükenmeyecekti. Aralarında her şey bitmişti, biliyordu. Öğretmenindeki kocaman, çirkin hareketleri ve ona tarih öncesi çağlarda yaşamış, dev kertenkeleleri anımsatan yapışkan, kalın ölü tenini görebiliyordu. Bir gün dayısı Tom, yaptığı yürüyüşten ter içinde kalmış, kaynayan güneşten kaçıp, geldi. Başıyla alnından buhar tütüyordu, eli nemli, sıcaktı. O yapış yapış şey her neyse, onda da vardı - su toplamış gibi bir nemlilik, bir şişkinlik; yaşamla çürümüşlüğün birleştiği bir bataklığın insanda uyandırdığı kekremsi, bulantı veren duygunun aynısı...

Kendi tutkusunda öylesine içtenlikli ve güzel olan kıza, Brangwen itici geliyordu. Tüm kemikleri, adamla arasındaki uzaklığı korumak için kapanmak istiyor gibiydiler.

Ursula'nın büyümesi bu haftalara rastlar. Wiggiston'da iki hafta kaldı ve oradan nefret etti. Her şey gri, küllü, soğuk, ölü, çirkindi ama yine de kaldı

orada. Biraz da Winifred'den kurtulmak içindi bu. Genç kızın nefreti ve dayısıyla öğretmenine duyduğu tiksinti onları birleştiriyor gibiydi. Ona karşıymışçasına yaklaşıyorlardı birbirlerine.

Ursula yüreği taş gibi, acılı, Winifred'in dayısının âşığı olduğunu anladı. Hoşnuttu bundan. İkisini de sevmişti ama şimdi ikisinden de kurtulmak istiyordu. Balçıkımsı, acımsı - tatlı çürümüşlüklerinin kokusu burun deliklerini dolduruyor, hasta ediyordu onu. Bu düşmanca havadan kurtulmak için her şeyi yapardı. Onları, onların o garip, yumuşak, yarı yarıya çürümüşlüklerini bir daha hiç görmemek üzere bırakıp gidecekti. Gidebilmek için her şeyi yapacaktı.

Bir gece Winifred alev alev Ursula'nın yatağına geldi, onun isteksizliğine karşın kollarını boynuna doladı.

«Canım, canım benim - Bay Brangwen'le evleneyim mi - ha, evleneyim mi?»

Çın çın çınlayan, ağır, çamurlu soru, o dayanılmaz ağırlığıyla Ursula'nın üstüne çöktü.

Ursula tüm gücüyle karşıkoyarak,

«Böyle bir önerisi oldu mu?»

«Oldu», dedi Winifred. «Onunla evlenmemi istiyor musun Ursula?»

«Evet.»

Bedenindeki kollar daha da sıkıştı.

«İstediğini biliyordum tatlım ben de evleneceğim onunla. Onu seviyorsun değil mi?»

«*Müthiş* severim onu - çocukluğumdan beri.»

«Biliyorum - biliyorum. Onda sevdiğin şeyin ne olduğunu tahmin edebiliyorum. *Kendi kendini* yaşayan bir adam o, başkalarından farklı bir yanı var.»

«Evet», dedi Ursula,

«Ama o sana benzemiyor ki cancağızım - ha, bak o senin kadar iyi biri değil. Onda kaba, insanı iten bir şey var - o kalın bacakları...»

Ursula hiç sesini çıkarmadı.

«Ama evleneceğim onunla canım - en iyisi bu. Şimdi söyle bakayım beni sevdiğini.»

Kızın ağzından duygularını anlatan bir söz fır-

ladı, öğretmeni de içini çekerek odasına, ağlamaya gitti.

İki gün içinde Ursula Wiggiston'dan ayrıldı. Miss Inger de Nottingham'a gitti.

Tom Brangwen'la nişanlanmışlardı, dayısıysa işin yürürlüğünü sağlarmışçasına konu açıldıkça övünüp duruyordu.

Brangwen'la Winifred Inger bir süre daha nişanlı kaldılar. Sonra evlendiler. Brangwen çocuk isteyecek yaştaydı. Çocukları olsun istiyordu. Evlilik yada ev yaşamının onca pek bir anlamı yoktu. Kendini çoğaltmak istiyordu. Ne yaptığını da biliyordu. Giderek büyüyen, saptığı duygusuzlukta donmak üzere, tüm benliğini kaplayan, sonsuz bir süredurum yaşıyordu. Kendini tümüyle madenin ellerine bırakacak, koca, baba, madenin yöneticisi, sıcak bir kil yığını olarak, ne yana gideceğine kendi karar veren koca makinenin günün hiç durmaksızın yinelenen hareketiyle birlikte kendini de kaldırıp götürmesine izin verecekti. Winifred'se, kendi gibi aydın bir kadındı. İyi bir arkadaş olurdu. Eşiydi onun.

XIII

Erkeklerin Dünyası

Ursula, Cossethay'a annesiyle savaşmaya döndü. Okul günleri sona ermişti artık. Olgunluk sınavını geçmişti. Okulla evlilik olasılığı arasındaki o boş zamanı yüreklilikle karşılamaya dönmüştü eve.

Önceleri, tatillerdeki gibi olacağını, kendini özgür hissedeceğini sandı. İçinde bir boşluk, insanı duygusuzlaştırıp, sakatlayan bir acı vardı. Kendini düşünme isteği kalmamıştı. Bir süre öylece bırakmalıydı kendini.

Ne var ki kısa bir süre sonra kendini annesine karşı buldu. Bu arada annesi tüm gücüyle kızı sinirlendirip, deliye döndürüyordu. Yedi çocuk vardı zaten ama Bayan Brangwen'in yeni bir çocuğu olmuş, dokuzuncuyu doğurmuştu. Biri küçükken difteriden ölmüştü.

Annesinin gebeliği bile kızı çileden çıkarıyordu. Bayan Brangwen halinden son derece hoşnut, yavrulamakla son derece meşguldü. Anlık, fiziksel, sıradan şeylerin dışında hiçbir şeyin varlığı ilgilendirmiyordu onu.

Ursula, ruhu alev alev, yakalayamadığı, dahası belirleyip, tasarlayamadığı o bilinmeyen ideale erişmek isteyen genç bir insanın tüm acısını yaşıyordu. Çılgın gibi, karşısındaki tüm karanlıkla savaşıyordu. Bu karanlığın bir parçası da annesiydi. Annesinin yaptığı gibi her şeyi somut bir algılama çerçevesi içinde almak ve bunun dışında kalan ne varsa yadsımak, korkunçtu. Bayan Brangwen'in çocuklar, ev, biraz da mahalle dedikodusu dışında ilgisini çeken tek bir şey yoktu ve ona *dokunulmamalı*, çevresinde kendinden başka yaşayan bir şey bırakmamalıy-

dı o. İri yapısıyla, derbeder, her şeyi kolayından alarak, kayıtsızca, keyfince, hep yalnızca kendini hoşnut ederek, yalnız çocukları için birşeyler yaparak ve dişiliğiyle dopdolu olduğunu duyumsayarak dolaşıp duruyordu.

Daldığı bu uzun 'yavrulama süresi' genç, gelişmemiş kalmasına neden olmuştu. Gudrun doğduğunda zar-zor bir yaş daha almış gibiydi. Geçen tüm yıllar boyunca çocukların dünyaya gelişi dışında hiçbir şey olmadı, çocuklarının bedenleri dışında hiçbir şeyin önemi yoktu. Çocuklar bilinçlenmeye başlayıp da sıkıntılar başgösterince, onları silkeleyip atıveriyordu ama ne olursa olsun evde yöneten oydu. Brangwen da karısına uyarak bedensel bir sıcaklığın doygun uyuşukluğunda yaşayıp gidiyordu. İkisi de kendilerine has kişilikleri olan, ayrı kişiler olarak tanımlanabilecek insanlar değillerdi, yalnızca çocuk yapmanın ve besleyip büyütmenin fiziksel sıcaklığına gömülmüşlerdi.

Ursula şiddetle yadsıyordu bunu, bu içiçe, bedensel, koyun gibi ev yaşamının sınırlanmışlığıyla öylesine bir savaş içindeydi ki... Dingin, rahat, her zamanki sarsılmazlığıyla ve fiziksel anneliğinin üstünlüğü içinde dolaşıp duruyordu Bayan Brangwen.

Savaşlar oluyor, Ursula onca değeri olan şeyler için savaşıyordu. Çocukları daha az kaba, daha az acımasız bir hale getirmeli, evde bir yeri *olmalıydı* ama annesi durmadan aşağı çekiyor, çekiyordu onu. Bir hayvanın şeytanca içgüdüsüyle, Bayan Brangwen Ursula'nın bayağı yanının tutkularını, düşüncelerini, konuşma biçimini tutturuyor, alay ediyordu. Kendi evinde Ursula, iş alanında erkeklerle aynı sahayı paylaşan kadının adına da direnmeye çabalıyordu.

«Eh», diyordu annesi, «şurada yamanmayı bekleyen bir çorap yığını var. İş alanın biraz da orası olsun bakalım.»

Ursula çorap yamamaktan nefret ediyor, bu geri çekiliş çılgına çeviriyordu onu. Annesine karşı, acı dolu bir nefret duyuyordu. Birkaç hafta süren zoraki ev yaşamından sonra sabrı tükendi. Bu ka-

dar sıradanlık, saçmasapanlık ve her şeyin tümden bu derece anlamsız olması sonunda çileden çıkardı onu. Baklayı ağzından çıkarıp, düşüncelerini fırtına gibi ortaya döktü, çocukları uyarıp, azarladı ve ona ciddiye alınmayacak şımarık bir çocukmuşçasına kibirli bir kayıtsızlıkla davranan doğurgan anasına, hor gören bir suskunlukla sırtını döndü.

Brangwen arada zorlanıyordu. Ursula'yı seviyor, bu yüzden de ona her yaklaşışında bir utanç, suçluluk duyuyordu. Bu da onu sert, acımasız yapıyor, Ursula'ya, kızın bembeyaz kesilip sesiyle soluğunun tıkanmasına neden olan büyük bir kabalıkla davranıyordu. Kızın duyguları, içinde ölüyor, kendi de soğuyor, katılaşıyordu.

Brangwen'sa kararsız, değişken dönemlerinden birini yaşıyordu. Bunca zaman sonra bir özgürlük kaçamağı kollamaya başlamıştı. Yirmi yıl, teknik ressam olarak çalıştığı ve payına düşen bir iş olarak gördüğü için hiç ilgi duymadığı işine gidip gelmişti. Kızlarının büyümesi ve eski biçimlere karşıçıkmaları da onu özgür kılmıştı.

Bitip tükenmez hareketliliği olan bir adamdı. Bir köstebek gibi körükörüne, yaşamını tutsak etmiş fiziksel öğenin ötesinde kalmaya çalışarak, üstünü örten toprakta yolunu bulmaya çabalıyordu. Ağır, körcesine, el yordamıyla, içgüdüsünden ne kalmışsa ayrı bir anlama, ayrı bir biçime yol bulma gayretindeydi.

Sonunda, yirmi yıl sonra, tahta oymalarına Adem' le Havva panosunu bıraktığı noktaya dönmüştü ama şimdi önseziye dayanmayan bir bilgisiyle ustalığı vardı. Gençliğindeki kavramların ne kadar çocukça olduğunu, arkalarındaki dünyanın ne kadar gerçekdışı olduğunu görebiliyordu. Gerçeği duyumsamada yeni bir güç kazanmıştı. Daha gerçek şeylerle uğraşan daha gerçek biriymiş gibi bir duygusu vardı. Uzun yıllar Cossethay'da çalışmış, kilisenin orgunu yapmış, tahta oymaları onarmış, giderek düz işçilikte bir güzellik bilgisine erişmişti. Artık kendinin olan bir anlatım biçimini oymaya geçirmek istiyordu.

Ne var ki pek de başarılı olamıyordu bunda - hep çok meşgul, çok güvensiz, aklı karışıktı. Kararsızlık içinde modelli çalışmaya başladı ve şaşkınlıkla becerebildiğini gördü. Kil ve alçıyla çok güzel, gerçekten güzel şeyler üretti. Derken Ursula'nın Donatello tarzı yüksek kabartma bir büstünü yapmaya girişti. İlk hevesle, isteğini güzel bir biçimde ortaya koymayı başarabildi ama o yoğunlaşma bir türlü gelmiyordu. Ağzında biraz küllü bir tatla, vazgeçti. Kopya çalışmayı yada klasik birşeylerden motifler seçerek desenler yapmayı sürdürdü. Gençliğinde Fra Angelico'yu sevdiği kadar Della Robbia'yla Donatello'yu seviyordu. Yapıtlarında erken İtalyan döneminin tazeliğiyle çocuksu canlılığı vardı ama yalnızca reprodüksiyondu.

Modelle çalışmada ulaşabileceği en üst düzeye ulaşınca, resme döndü. Herhangi bir amatörün yapacağı gibi sulu boya yaptı. Sonuç iyiydi ama ona pek çekici gelmedi. Sevgili kilisesinin, çizdiği örnekteki kadar diri ama dimdik tam anlamıyla dimdik duran ve duruşuyla varlığını kanıtlayan ama yine de anlamının yetersizliğinden azıcık utanmış ve çağdaş resim havasına aykırı bir iki çiziminden sonra yine vazgeçti.

Takı işini ele alıp, Floransa'lı yontucu Benvenuto Cellini'yi okudu, takı reprodüksüyonlarına boğuldu, sonunda da gümüş ve inciden iğneler yapmaya başladı. Bu buluşun başlangıcında, ilk yaptığı şeyler gerçekten güzeldi. Sonrakiler daha taklitti. Yine de karısından başlayarak kadınlarının tümüne de birer takı, ardından da yüzüklerle bilezikler yaptı.

Derken dövülen ve keskiyle biçimlendirilen metallerle çalışmaya başladı. Ursula okuldan geldiğinde nefis biçimli bir gümüş kâse yapmakla meşguldü. Nasıl da haz duyuyor, nerdeyse şehvetle çalışıyordu! Bu sürede, gerçek dış dünyayla tek ilişkisi, süregiden resmi eğitim biçimiyle onu ilişkiye sokan, kış akşamüstleri sürdürdüğü dersleriydi. Geri kalan ne varsa, her şeyden habersiz, her şeye tümüyle kayıtsızdı - savaşa bile. Onun için ulus diye bir şey yoktu. Kendi adına, ne ulusçuluk ne de başka bir

büyük bağlılığı içeren, bir çekimserlik içindeydi.

Ursula Güney Afrika'daki savaştan sözeden gazetelere şöyle bir gözatıyordu. Bu olay üzüyordu onu, bu nedenle de olabildiğince az ilgileniyordu ama Skrebensky oradaydı. Ona alelusul bir kart göndermişti. Ursula, Skrebensky'nin yolu üstündeki penceresiz, kapısız boş bir duvar gibiydi, beyninde ona bağlıydı Ursula.

Winifred Inger'e duyduğu sevgi içinde bir zamanlar Skrebensky'nin de bulunduğu yaşamını kökleriyle ana toprağından sarsmış, Ursula bir kıraç yerden sökülüp öbürüne dikilmişti. Skrebensky yalnızca bir anıydı artık. Winifred gittikten sonra onun anısını garip bir tutkuyla, tazelemişti Ursula. Skrebensky onun için gerçek yaşamın simgesi gibiydi. Onunla, onda, Winifred'i sevmeden, üstüne bu ölü ağırlığı çökmeden, bu acımasız kök değiştirme olmadan önceki kendine dönecekmiş gibi geliyordu ona. Ne var ki anıları bile düş gücünün eseriydi.

Onunla birlikteyken ikisini, nasıl olduklarını düşündü. Ursula, Skrebensky'yi, acaba şimdi ne yapıyor, ona olan duyguları şu anda nasıl filan gibi giderek gelişen bir düşünce biçimi içinde düşünmüyordu. Yalnız arada, Skrebensky'nin onu ne kadar acımasızca terkettiğini düşünmek ağlatıyordu Ursula'yı - ah! *nasıl* da acı çekmişti! Anılarında,

'Ay ışığı olsaydım, nereye düşeceğimi bilirdim' diye yazmıştı. Ah o zamanlar o zamanlar nasıl biri olduğunu düşünmek sersemletici bir acı veriyordu. Ölü bir benliği anımsamaktı bu. Winifred'den sonra ne varsa ölmüştü. O genç, sevgi dolu Ursula'nın cesedini de, mezarını da biliyordu. Yasını tuttuğu o gencecik, seven Ursula binde bir çıkıyordu ortaya, daha çok onun düş gücünün ürünüydü.

Ta içinde soğuk bir umutsuzluk değişmeksizin, öylece kalakalmıştı. Artık kimse onu - o da hiç kimseyi sevemeyecekti. Winifred'den sonra aşk olgusu ölmüştü içinde, orada yalnızca bir ceset vardı artık. Yaşayacak, yoluna devam edecek ama hiç sevgilisi olmayacak, hiçbir sevgili de artık onu istemeyecekti. Kendi de bir sevgili istemiyordu. İçindeki, tutkunun

yaşam dolu o minik alevi sonsuza dek sönmüştü. Kendi gerçek benliğinin ve sevgisinin tomurcuğunu içeren küçük, canlı tohum ölmüştü; bir bitki olarak yaşamını sürdürecek, alçakgönüllü çiçeklerini açmak için elinden geleni yapacaktı, ne var ki en güzel çiçek daha doğmadan ölmüştü, büyümesiyse bir umut cesedinden vazgeçmekten başka bir şey değildi.

Bunaltıcı, çocuklarla dolup taşan evde mutsuz haftalar geçiyordu. Yaşamı sefil, belli bir biçimi ve hiçbir yerle bağı olmayan bir yaşam; Ursula Brangwen'sa hiçbir değeri ve önemi olmayan, o berbat Ilkeston'un bir köşesindeki kötü Cossethay köyünde yaşayan biriydi. Ursula onyedisinde, değersiz, değerlendirilmemiş, kimse tarafından istenmemiş, kimsenin gereksinimi olmamış ve kendi ölü değerinin bilincindeydi. İnsan düşünmeye bile dayanamıyordu.

Yine de o inatçı gururu bildiğinden şaşmıyordu. Kirletilmiş olabilirdi, asla sevilmemesi gereken bir ceset yada başkalarının kazandığı ekmeğin üstünde yaşayan, baştan aşağı çürümüş bir parazit olabilirdi; yine de kimseye boyun eğmeyecekti.

Giderek, daha önce olduğu gibi bu evde böyle yersiz yurtsuz, anlamsız, değersiz yaşamayı sürdüremeyeceğini farketti. Çocuklardan okula yeni başlamış olanlar bile onun gereksizliğine küçümseyerek bakıyorlardı. Birşeyler yapması gerekiyordu.

Babası, annesine yardım etmesini, yapacak bir sürü iş olduğunu söylemişti. Ursula, annesiyle babasından bugüne dek, yüzüne bir tokattan başka bir şey bulmamıştı. Pratik biri değildi. Kaçıp gitmek, hizmetçilik etmek, erkeklere onu alırlar mı diye sormak filan gibi çılgınca şeyler düşünüyordu.

Kilisenin müdiresine akıl danıştı. Gelen yanıtta, «Ne yapman gerektiğini pek bilemiyorum Ursula,» diyordu, «İlkokul öğretmeni olmak istiyorsan başka. Olgunluk sınavını verdin, hangi okulda olursa olsun bu senin için bir tercih nedenidir, yılda elli pound da maaşın olur.» Birşeyler yapma isteğine ne kadar içtenlikle sevindiğini anlatamam. Senin de bir bireyi olduğun insanoğlunun tek bir büyük beden olduğunu öğrenecek, insanlığın gerçekleştirme-

ye çalıştığı en önemli görevde kendi yerini alacaksın ve bu sana, hiçbir şeyin veremeyeceği kadar büyük bir doyum ve kendine saygı verecek.»

Ursula'nın yüreği boşalır gibi oldu. Bu doyumu düşünmek, soğuk, korkunç bir duyguydu. Yine de o soğuk, uyum sağlayacaktı ona. Ursula'nın da istediği buydu.

Mektup,

«Duygulu bir insansın», diye sürüyordu,

«Çabuk parlayan doğal tepkilerin var. Sabretmeyi ve kendini denetlemeyi öğrenebilirsen, iyi bir öğretmen olmaman için bir neden yok. Yapman gereken en azından denemek. Sertifikasız öğretmen olarak bir yıl, bilemedin iki yıl çalışman gerekir. Sonra eğitim okullarından birine gidip, diplomanı alman gerekir. Çalışmalarını hep tutturacağın dereceyi göz önünde bulundurarak yapmanı önemle öneririm. Bu sana dünya yüzünde bir tercih ve yer sağlayacak, kendi yolunu seçme konusundaki seçeneklerini artıracaktır. Kızlarımdan birinin, göründüğünden çok daha önemli olan ekonomik özgürlüğünü kazanmasını görmek bana gurur verecek. Kızlarımdan birinin daha, kendi için seçtiği özgürlüğü gerçekleştirmek adına kendi donanımını tamamladığını bilmek beni çok mutlu edecek.»

Bunların tümü de acımasız, umutsuz geliyordu insana. Bu duygulara nefreti yeğlerdi Ursula. Ne var ki annesinin o aşağılaması ve babasının katılığı onu çiğ davranışları olan biri yapmıştı; bir asalak olmanın küçük düşürücülüğünü biliyor, annesinin o hayvansı değerlendirmelerinin azgın dikenlerini hissediyordu.

Sonunda konuşmak zorunda kaldı. Kendi içinde kaskatı, kilitli ve suskun, bir akşamüstü babasının çalıştığı sundurmaya kaydı. Metale tap-tap-tap vuran çekicin sesini duyuyordu. Kapı açılırken babası başını kaldırdı. Yüzü, gençliğindeki gibiydi, heyecanla dopdolu, kızarmış parlıyordu. Sık kara bıyıkları geniş ağzının üstüne dökülüyordu, kara saçları eskisi kadar gür ve güzeldi ama bir soyutlanmışlığı, insanca şeylerden karşısındakini etkileyen bir tür ko-

pukluğu vardı. Bir işçiydi o. Kızının katı, anlamsız yüzünü gözledi; göğsüyle midesini bir öfke alevi sardı.

«Yine ne var?»

«Ben» başını yana çevirdi Ursula, ona bakmıyordu. «Bir iş bulup çalışamaz mıyım?»

«Çalışmak mı? Neden?»

Sesi öylesine güçlü, tizdi, öyle bir tınlayışı vardı ki; Ursula sinirlendi.

«Bundan başka türlü bir yaşam istiyorum.»

Çılgınca bir öfke bir anda adamın kanını sardı.

«Başka bir yaşam ha? Neden, nasıl bir başka yaşam istiyorsun?»

Ursula duraladı.

«Ev işi ve orada burada dolanıp durmaktan daha farklı bir şey. Birşeyler kazanmak istiyorum.»

Konuşmasındaki garip, kaba katılık ve gençliğinin sert gözüpekliği adamın öfkesini pekiştirdi.

«Pekâlâ, nasıl birşeyler kazanmayı *düşünüyorsun* bakalım?»

«Öğretmen olabilirim - olgunluk sınavını verdim.»

Babasınca olgunluk sınavının cehenneme kadar yolu vardı.

«Bu olgunluk sınavınla ne kadar para kazanabilecek kadar niteliklisin bakalım?» sırıtıyordu.

«Yılda elli pound.»

Sustu, gücü elinden çekilip alınmıştı.

Hep kızlarının dışarda çalışmaya gereksinim duymalarından gizli bir gururu kucaklamıştı içinde. Karısıyla kendi parası yılda dörtyüzü buluyordu. Sonraları, gerekirse ana paraya el atabilirlerdi. Yaşlılık yıllarından korkusu yoktu. Kızları birer hanımefendi olabilirlerdi pekâlâ. Yılda elli pound, haftada bir pound ederdi - bu da bağımsız yaşaması için yeterliydi ona.

«Nasıl bir öğretmen *olabileceğini* soruyorsun? Bırak bir sınıf dolusu çocuğu, kardeşlerine bile sabırlı değilsin. Hem senin kir pas içindeki yatılı okul veletlerinden hoşlanmadığını sanırdım.»

«Hiç de kirli değiller.»

«Hiç de temiz olmadıklarını göreceksin.»

Atölyeye sessizlik çöktü. Adamın önünde duran yakılmış gümüş kâseyle tahta başlı çekice, küçük ocakla keskilere lambanın ışığı düşüyordu. Brangwen yüzünde sinsi, kedi gibi, gülümseyişe benzer bir anlamla dikilip duruyordu. Gülümseyiş değildi ama.

«Deneyemez miyim?»

«İstediğin haltı yiyebilir, istediğin yere gidebilirsin.»

Ursula'nın yüzü donup kalmış, anlamsız, hep öylece bakıyordu. Onun yüzünü böyle görmek hep bir öfke uyandırırdı Brangwen'in içinde. Sinirleri boşanmış, çalışmasını sürdürdü. Sonra âletlerini yere bırakıp, eve girdi.

Öfkenin o acı tonuyla ve küçümseyerek karısına söyledi. Ursula da oradaydı. İnsanı o dalayan üstünlük ve kayıtsızlık tonuyla konuşan Bayan Brangwen çekişmeyi körükledi.

«Bırak anlasın. Yakında başına gelecekleri görür.»

Konu öylece kaldı ama Ursula kendini istediğini yapmakta özgür buluyordu. Birkaç gün hiçbir şey yapmadı. Yeni ilişkilerle, yeni durumların verdiği utangaçlık ve aşırı duyarlılıktan eli ayağı dolaştığı için iş bulmanın o ilk acımasız adımını atmada çekimserdi. Sonunda bir tür inatçılık yönetmeye başladı onu. Ruhu acılaşmıştı.

Ilkeston'daki açık kütüphaneye giderek haftalık *Schoolmistress* gazetesinden adresleri alıp başvuru formu istedi. İki gün sonra postacıyı kaçırmamak için erkenden kalktı. Tahmin ettiği gibi üç uzun zarf vardı.

Yatak odasına çıkarken, yüreği ağırcasına çarpıyordu. Parmakları titriyordu, doldurması gereken resmi yazılara bakmak için kendini epey zorladı. Her şey çok acımasız, çok yabancıydı. Yine de yapılması gerekti.

«Adı (önce soyadı):»

Titrek bir elle 'Brangwen-Ursula' diye yazdı.

«Yaşı ve doğum tarihi:»

«Nitelikleri ve sınava girdiği tarih:»

Biraz gururlanarak yazdı:

«Londra Olgunluk Sınavı.»

«Daha önceki deneyimleri ve bu deneyimleri kazanmış olduğu yerler:»

Yazarken içi boşalır gibi oldu.

«Hiç yok.»

Yanıtlanacak bir sürü soru daha vardı Üç formu doldurmak iki saatini aldı. Sonra başöğretmeniyle rahipten aldığı başarı ve öneri belgelerini koydu.

Sonunda bitti. Üç uzun zarfı mühürledi. Akşamüstü postaya atmaya, Ilkeston'a gitti. Annesiyle babasına bundan hiç söz etmedi. Zarflarını pullayıp, büyük postanenin kutusuna atarken, daha şimdiden dış dünyayla, o büyük hareket dünyasıyla, erkeklerin kurduğu dünyayla bağlantı kurmuş da, annesiyle babasının uzanamayacağı kadar uzaktaymış gibi geldi. Eve döndüğünde yine kendine göre o eski, devasa düşlerine daldı. Başvurularından biri Kent'deki Gillingham'a, biri Kingston-on-Thames'e biri de Derbyshire'daki Swanwick'eydi.

Gillingham güzel bir ad, Kent'se İngiltere'nin bahçesiydi. Öyleyse, Gillingham da, şerbetçi otu tarlalarının yanında, güneşin yumuşacık üstüne vurduğu eski, çok eski bir köy olabilir; Ursula bir akşamüstü okuldan çıkıp, bahçe kapısının yanındaki çınar ağaçlarının gölgesine dalıp eski tahta parmaklığın arasından mavi başlarını çıkarmış peygamber çiçekleriyle patikanın yanında açmış çiçeklerin arasından geçip, uyuyan yoldan küçük evine doğru yola koyulabilirdi. Ursula odaya girerken, tatlı, gümüş saçlı bir leydi, tatlı, fildişi ellerini kaldırıp,

«Ah canım kızım, bu işe ne diyorsun?»

«Ne oldu Bayan Wetherall?»

Frederick eve gelmişti. Evet, merdivende önce erkeksi ayak sesleri duyuldu, Ursula onun güçlü çizmelerini, mavi pantolonunu, üniformalı görüntüsünü ardından da bir kartal kadar keskin ve belirgin bir anlatımı olan yüzüyle garip denizlerin güzelliği gibi aydınlık gözlerini gördü.

Ah mutfağa inerken, adamın ruhunda örülmüş, durup duran o garip denizler... Bu düş, büyüyen ay-

rıntılarıyla birlikte onu bir mil yürüttü. Ardından Kingston-on-Thames'e gitti.

Kingston-on-Thames Londra'nın güneyinde eski, tarihi bir yerdi. Burada metropolis'te, iyi koşullarda doğmuş ama barışsever, şerefli ruhlar yaşardı. Orada meyilli çayırları denize inen eski, kocaman bir Kraliçe Anne tarzı evde yaşayan harika bir kızlar ailesiyle karşılaştı; kendini dingin bir hava içinde ve yaşıtlarının can dostluğuyla birlikte buldu. Onu kardeşleri gibi seviyor, onunla tüm soylu düşüncelerini paylaşıyorlardı.

Yeniden mutlu olmuştu. Keyifli anlarında zavallı kanatlarını açıyor, göğün en üst ateşten katma uçuyordu.* Günler, günleri kovaladı. Ursula annesiyle babasına tek söz etmedi. Derken Gillingham' dan başvurusunun yanıtı geldi. İstenmiyordu, Swanwick'den de keza. Umudun hazzını geri çevrilmenin acısı izlemişti, parlak tüyleri yine toz içindeydi.

Sonra ansızın, onbeş gün sonra, Kingston-on-Thames'den haber geldi. Kurul'la bir konuşma yapmak için gelecek perşembe kasabada, Eğitim Bürosu'nda olması gerekiyordu. Yüreği kımıltısız kalakaldı. Kurul'a kendini kabul ettireceğini biliyordu. Şimdi de korkuyordu; yer değişimi bir gözdağı gibi görünmeye başlamıştı. Yüreği korku ve isteksizlikle çarpıyordu ama onun altında, amacı sapasağlam yerindeydi.

Gün boyu gölge gibi dolaşıp durdu, haberi annesine vermek istemiyor, babasını bekliyordu. Gerilim, korku bütünüyle pençesine almıştı onu. Kingston'a gitmekten korkuyordu. Gerçek, işe elkoyunca toz pembe düşleri yok olup gitmişti.

Yine de akşamüstü tükenirken, düşün tatlılığı geri döndü. Kingston-on-Thames adı bile bir soyluluk çağrıştırıyordu. Tarihin gölgesi ve görkemli bir gelişmenin göz kamaştırıcılığının onu sarmaladığı bir yerdi. Saraylar eski, karanlık, kralların yaşadığı yer gizli saklı olacaktı. Yine de Ursula için kralların yaşadığı bir yerdi orası-Richard'ın, Henry'nin, Wol-

---

* Mitolojide göğün en üst katının ateşten olduğu varsayılır.

sey'in ve Kraliçe Elizabeth'in... Koskoca soylu ağaçlarıyla geniş çimenlikler, merdivenlerini usulca suların yıkadığı, arada karaya çıkıp buralarda dolaşan kuğularıyla teraslar düşledi. Kraliçe'nin kocaman, görkemli saltanat kayığının süzüldüğünü, yukarı çıkan merdivenlere serilmiş al halıyı, açık başlı, mor kadife pelerinli soyluların güneşte, bir yerde toplanmış bekleyişlerini görmeliydi.

«Tatlı Thames, şarkımı bitirinceye dek usulca ak.»

Akşamüstü gelip çattı, babası, her zamanki gibi neşesi yerinde, tetikte ve o her şeyden kopuk tavrıyla eve döndü. Ursula'nın düşlerinden daha az gerçekti. Çayıyla birşeyler atıştırırken Ursula bekledi. İri lokmalar koparıp ağzını dolduruyor, bir hayvanın yemek yerken başka hiçbir şeyle ilgilenmemesi gibi kendini bilinçsizce yemeğine veriyordu.

Çaydan hemen sonra kiliseye gitti. Koro çalışması vardı, orgunda parçalara şöyle bir bakmak istiyordu.

Ursula onun arkasından içeri girerken büyük kapının mandalı gürültüyle açıldı ama org onu bastıran bir gürültüyle çalıyordu. Babası geldiğini duymamıştı, şükran ve sevinç ilahilerini çalışıyordu. Ursula mum alevlerinin arasında onun küçük, kapkara kafasıyla dikkatli yüzünü gördü, ince bedeni taburenin üstüne eğilmişti. Yüzü öylesine ışıklı, dikkatliydi ki, kollarının hareketleri garip bir biçimde ondan ayrıymış gibi görünüyordu. Orgun sesi, içlerinde akan bir özsuyu varmışçasına sütunların taşından geliyor gibiydi. Sonra müzik yaklaştı ve sustu.

«Baba!»

Brangwen düşteymişçesine çevresine bakındı. Ursula mumların ışığı arasında bir gölge gibi dikiliyordu.

«Ne var?» Yeryüzüne inememişti daha. Onunla konuşmak zor olacaktı.

Ursula kendini konuşmaya zorlayarak,

«Bir durum var.»

«Ne var-?» Orgun yarattığı duygudan çıkmayı istemiyordu. Müziği önüne bir perde gibi germişti.

«Gitmemi gerektiren bir durum var.» Sonunda ona döndü, hâlâ kopuk, isteksizdi.

«Ha, nerede bu?»

«Kingston-on Thames'de. Perşembe günü Kurul' la konuşmak için gitmem gerekiyor.»

«Perşembe mi gitmen gerekiyor?»

«Evet.»

Mektubu uzattı, adam mumların ışığında okudu.

«Ursula Brangwen, Yew Tree Cottage, Cossethay, Derbyshire. Sayın Madam, Wellingborough Green Okulları müdüriyetine yaptığınız başvuruya göre, ayın 10'unda gelecek perşembe sabah saat 11.30'da yukarda adresi yazılı büroda Kurulla bir görüşme yapmak için bulunmanız gerekiyor.»

Kilisenin sessizliği içinde, ilahilerin arasında pırıl pırıl parlarken bu çok uzak ve resmi bilgiyi kavramak Brangwen için oldukça zordu.

«Ee, şimdi bununla beni meşgul etmen gerekmezdi, öyle değil mi?» Sabırsız, mektubu geri verdi.

«Perşembeye gitmem gerek.»

Brangwen kımıldamadan oturuyordu. Sonra yine müziğe sarıldı, harekete geçen hava akımının sesi duyuldu, ardından, Brangwen ellerini tuşlara dayar dayamaz orgun borumsu, net sesi geldi. Ursula döndü, dışarı çıktı.

Brangwen yeniden kendini orga vermeye çalıştı ama yapamıyordu. Geri dönemiyordu. Hep bir tel onu başka bir yere çekiyor, çekiştiriyordu, mutsuzdu.

Koro çalışmasından eve döndüğünde, yüzü karanlık, yüreği boştu. Çocuklar yatağa girinceye dek konuyu hiç açmadı ama Ursula nelerin hazırlandığını biliyordu.

Sonunda Brangwen sordu,

«Nerede o mektup?»

Ursula verdi. Brangwen alıp oturdu.

«Gelecek perşembe yukarda adresi yazılı büroda—» Ursula'ya yazılmış resmi bir mektuptu, onunla hiçbir ilgisi yoktu. Yani! öyleyse o şimdi ayrı bir toplumsal kişi olarak 'var'dı. Brangwen'ı umursamayarak bu mektubu yanıtlamak ona düşerdi. Konuş-

maya bile hakkı yoktu. Yüreği katılaşmış, öfkelenmişti.

Dişlerini göstererek,

«Bu işi arkamızdan çevirmek zorundaydın sanki değil mi?»

Ursula'nın yüreği kızgın bir acıyla hopladı. Özgürdü artık, biliyordu - kendini ondan koparmıştı. Yenilmişti Brangwen.

«Bırak denesin demiştin,» diye atıldı Ursula, nerdeyse özür diler gibiydi. Duymadı adam. Oturduğu yerde mektuba bakakalmıştı.

«Eğitim bürosu-Kingston-on-Thames» ardından da makineyle yazılmış o «Miss Ursula Brangwen, Yew Tree Cottage, Cossethay.» Her şey tastamam, son biçimini almış durumdaydı. Mektubun alıcısı olarak Ursula'nın yeni durumunu kavrayamıyordu. Yüreğine bir demir sokuluyordu.

«Eh,» dedi sonunda, «gitmiyorsun.»

Ursula ağzını açtı, isyanını haykıracak söz bulamıyordu.

«Eğer Londra'nın öbür ucuna dansederek gideceğini sanıyorsan yanılıyorsun.»

Aynı anda Ursula son derece kararlı, bağırdı,

«Nedenmiş o?»

«Öyle işte.»

Bayan Brangwen aşağı ininceye dek suskunluk oldu.

«Anna bak!» Babası mektubu ona uzattı.

Annesi daktiloyla yazılmış mektubu görünce, başını arkaya attı, dış dünyadan gelebilecek her türlü sorundan nefret ediyordu. Gözlerinin duygulu, anaç benliğini kapayıp, yerini yoğun bir kendinden geçişe, anlamsızlığa bırakmışçasına kayan bir hareketi vardı. Anlamsız gözlerle, pek dikkat etmemeye çalışarak mektuba bir gözattı. Olup biteni nasırlaşmış, yüzeysel beyniyle algıladı. Duyumsayan benliği kapanmıştı.

«Nerden geldi o?»

«Kingston-on-Thames'e gidip yılda elli pounda öğretmenlik yapmak istiyor.»

«Ha, öyle mi?»

Yabancı birinin sözkonusu olduğu düşmanca bir durum varmış gibi konuşuyordu. Duygusuzluktan doğan umursamazlıkla, bırakacaktı onu gitsin... Bayan Brangwen, en küçük çocuğuyla birlikte yeniden büyümeye başlamıştı. En büyük kızı kısmetinden çıkmıştı artık.

«Oralara gitmiyor,» dedi baba.

Ursula bağırdı,

«Beni nereden isterlerse oraya gideceğim, burası da gitmek için iyi bir yer.»

Babası sert,

«Orasıyla ilgili sen ne biliyorsun?»

Annesi sakin,

«Baban gitmeyeceğini söylüyorsa seni isteyip istememeleri bir şey değiştirmez.» Nasıl da nefret ediyordu ondan Ursula!

«Denememi söylemiştin,» diye bağırdı kız. «Şimdi bir yer buldum ve gideceğim.»

«O kadar uzağa gitmiyorsun,» dedi babası. Sürtüşmelerden nefret eden, Ursula'nın tedirginliğini anlamayan ama kardeşinin yanında olması gerektiğine inanan Gudrun,

«Neden eve gelip gidebileceğin, Ilkeston'da bir yer bulmuyorsun?»

Ursula bağırdı,

«Ilkeston'da böyle bir yer yok, hem ben uzaklara gitmeyi istiyorum.»

«Sorsaydın, Ilkeston'da bir yer bulunurdu ama sen Bayan Azamet'i oynayıp burnunun dikine gittin,» dedi babası.

«Hemen gitmeyi yeğleyeceğinden hiç kuşkum yok,» dedi annesi. Çok iğneleyiciydi.

«Sana uzun süre dayanamayacak başka insanlar bulacağından da hiç kuşkum yok. Kendin için en iyiyi kendinin düşündüğünden biraz fazlaca eminsin.»

Kızla annesi arasında su katılmamış bir nefret vardı. İnatçı bir suskunluk oldu. Ursula bunu kırması gerektiğini biliyordu.

«Yani... bana mektup yazdılar, benim de gitmem gerekecek.»

Babası,

«Parayı nerden bulacaksın?»

«Tom Dayı verecek.»

Yine bir suskunluk oldu. Bu kez kazanmıştı. Sonunda babası başını kaldırdı. Yüzü anlamsızdı, doğru değerlendirmeyi yapabilmek için kendini soyutluyor gibiydi.

«O kadar uzağa gitmiyorsun. Bay Burt'e söylerim, burada bir yer bulur sana. Londra'nın öbür ucuna birbaşına bırakacak değilim seni.»

«Ama benim Kingston'a gitmem *gerek*. Haber gönderdiler bana.»

«Sensiz idare ederler artık.»

Titreyen suskunlukta Ursula'ya dokunsalar ağlayacaktı.

Alçak sesle gergin,

«Pekâlâ, beni bundan alıkoyabilirsiniz ama bir yer *bulacağım* kendime. Evde *oturmayacağım*.»

Baba ansızın bağırarak,

«Kimsenin seni evde tutmak istediği yok.»

Öfkeden mosmor kesilmişti.

Ursula başka bir şey söylemedi. Tüm benliği, gururu ve karşı olma duygusunun getirdiği kayıtsızlıkla kaskatı gülümsüyordu. Böyle anlarda babanın içinden onu öldürmek gelirdi. Ursula şarkı söyleyerek verandaya çıktı.

«Kedisini yitiren Michel Ana,
Onu kimin geri getireceğini ünleyip durur
pencereden—»

Daha sonraki günlerde Ursula pırıl pırıl, kaskatı kendi kendine şarkılar mırıldanarak, çocukları severek dolaşıp durdu ama annesiyle babasına karşı yüreği katı, soğuktu. Başka hiçbir şey konuşulmadı. Bu ışıltılı, sert görünümü dört gün sürdü. Sonra kırılmaya başladı. Bir akşamüstü Ursula babasına,

«Benim için bir yerle konuştun mu?»

«Bay Burt'le konuştum.»

«Ne dedi?»

«Yarın bir kurul toplantısı varmış. Cuma günü haber verecek.»

Ursula Cuma'ya kadar bekledi. Kingston-on-Tha-

mes heyecanlı bir düş olarak kalmıştı. Burada o kaskatı, çiğ gerçeği algılayabiliyor, bu nedenle de gelip geçici olduğunu biliyordu. Hiçbir şey gerçekleşmemiş, bulabildiği tek şey katı, sınırlı bir gerçek olmuştu. Ilkeston'u bildiğinden orada öğretmenlik yapmak istemiyordu, nefret ediyordu oradan. Ne var ki özgür olmak istiyordu, öyleyse nerede özgür olabilirse oraya gidecekti.

Cuma günü babası Brinsley Okulu'nda boş bir yer olduğundan söz etti. Başvuru sıkıntısı filan olmadan, onun için doğru-dürüst bir yer olabilirdi burası.

Yüreği durdu bir an. Brinsley Sokağı Okulu yoksul bir semtteydi, Ursula'ysa Ilkeston'un yoksul çocuklarını tanımıştı. Onun arkasından bağırıp, taş atmışlardı. Olsun, yine de öğretmen olarak bir yönetici olacaktı. Bu konuda hiçbir şey bilmiyordu, heyecanlanmıştı. Bu kuru, kısır tuğla ormanının onun üstünde garip bir çekiciliği vardı. Öylesine kaskatı, çirkin, acımasızca çirkindi ki, onu o pembe bulutlar üstünde yüzen duygululuğundan biraz alıp götürüyordu.

Küçük, çirkin çocuklara kendini nasıl sevdireceğini düşündü. Çok *kendine has* olacaktı. Öğretmenler genelde çok sert, kişiliksiz oluyorlardı. Çocuklarla yaşayan bir ilişki yoktu aralarında. Her şeyi canlı, kişilikli yapacak, kendini onlara adayacak, kocaman, zengin depolarından verecek, verecek, ne varsa verecek, onları *öyle* mutlu edecekti ki, dünyada başka hiçbir öğretmeni istemeyeceklerdi.

Noel'de onlara büyüleyici Noel kartları seçecek, sınıflarından birinde de neşeli bir Noel partisi verecekti.

Müdür Bay Harby'nin kısa boylu, tıknaz, biraz sıradan bir adam olduğunu düşünmüştü ama Ursula onun önüne incelik ve olgunluk ışığını tutacaktı, o da çok geçmeden ona saygı duymaya başlardı. Okulun güneşi olacak, çocuklar küçük yabani otlar gibi tomurcuklanacak, öğretmenler, uzun, güçlü bitkiler gibi değerli çiçeklerini açacaklardı.

Pazartesi sabahı gelip çattı. Eylül sonuydu, gü-

zel, çiseleyen bir yağmur dörtbir yanını yalnız onun olan gizli bir dünyayı sararmışçasına incecik bir peçe gibi çevreliyordu. Yeni bir diyara doğru yürüyordu. Eskisi silinip yokolmuştu. Yeni dünyayı saklayan peçe de yırtılacaktı. Yağmurun altında yemeğini koyduğu çantayı taşıyarak tepeden aşağı inerken ümitle korku arasında belirsiz bir duyguyla kasılmıştı.

Yağmurun arasından kasabayı gördü, kara, yayvan bir tepe gibiydi. İçine girebilmeli, üstesinden gelebilmeliydi. Bir an itici bir duygu ve isteğinin gerçekleşmesinden doğan bir heyecan duydu, sonra geçti bu.

Durakta tramvayı bekledi. İşte burada başlıyordu her şey. Önünde, Teresa'nın yarım saat önce okula gittiği Nottingham'a kalkan trenlerin durağı, arkasında da çocukken, büyükannesi de hayattayken gittiği küçük kilise okulu vardı.

Büyükannesi öleli iki yıl olmuştu. Mash'ta artık dayısı Fred'le birlikte garip bir kadın ve küçük bir bebek vardı. Arkasında Cossethay uzanıyordu, çitler böğürtlenlerle doluydu.

Tramvay durağında beklerken usulca çocukluğuna döndü, açık renk sakalı, mavi gözleri, iri, bir anıt gibi bedeniyle ona takılıp duran büyükbabasını - boğulmuştu - Ursula'nın dünyada herkesten çok sevdiği büyükannesini, küçük kilise okulunu, Philips'lerin oğlanlarını - biri Kurtarma Birliği'nde asker, öbürü madenciydi şimdi - düşündü. Büyük bir tutkuyla asıldı geçmişine.

Düşünün tam ortasında tramvay gıcırdayarak köşeyi döndü, hantal bir hali vardı, paldır küldür geliyordu. Görüş alanına girdi, homurtuyla yaklaştı. Yana yatarak yarım bir dönüş yaptı ve durağa geldi, Ursula'nın üstüne doğru hafifçe eğik, durdu. Uzaklardan yaklaşan bazı gölgeli, gri insanlar belirdi. Vatman tramvayın tepesindeki elektrik kolunu aksi yöne çevirdi.

Ursula ıslak, rahatsız tramvaya tırmandı, yer ıslak, koyu renkti, camlar buğulanmıştı; gidip bir yere oturdu, gergindi. Yeni varoluşu başlamıştı işte.

Bir yolcu daha bindi - buruşuk, ıslak paltosuyla bir hizmetçi kadın. Ursula tramvayın bekleyişine dayanamıyordu. Kampana çaldı, kalabalık öne doğru atıldı. Tramvay yavaştan ıslak yoldan aşağı doğru inmeye başladı. Ursula varolacağı yeni dünyasına doğru çekilip götürülüyordu. Bir şey can damarlarından birini kesiyormuşçasına yüreği acı ve korkuyla yanıyordu.

Sık sık ah! ikide birde tramvay duruyor, ıslak, sarınıp sarmalanmış insanlar binip duvar gibi, gri yüzlerle, şemsiyeleri bacaklarının arasında, karşısındaki dimdik sıralara oturuyorlardı.

Tramvayın camları giderek daha buğulanıyor, daha donuklaşıyordu. Ursula, bu yaşamayan, hayalet gibi insanlarla kapalıydı burada. Onlardan biri olduğunu bile farkedemiyordu. Biletçi, bilet kontrolüne geldi. Deliciye her basışında korkuyla irkiliyordu ama sıra kendine geldiğinde durum değişik oldu elbette.

Herkes işe gidiyordu, o da işe gidiyordu. Bileti öbürleriyle aynıydı. Oturup, onlara uyum sağlamaya çalıştı; ne var ki korku midesine yerleşmişti, garip, anlaşılmaz bir şey sımsıkı kavramış gibi geliyordu.

Bath Sokağı'nda inip, tramvay değiştirmesi gerekiyordu. Başını kaldırıp tepenin yukarılarına doğru baktı. Özgürlüğe giden bir yol gibiydi. Cumartesi öğleden sonraları yürüyüş yapıp, vitrinlere baktığını anımsadı. Nasıl da özgür, dikkatsizdi o zamanlar!

Ah! bindiği tramvay yavaş yavaş yokuş aşağı iniyordu. Yolculuğunun her metresi korkutuyordu onu. Tramvay yavaşladı, Ursula aceleyle doğruldu.

Tramvay yoluna devam ederken, Ursula başını çevirmiş gireceği sokağı araştırıyordu. Sonunda yüreği heyecanla korkudan kor gibi, yürüdü. Vatman, ters bir tavırla zili çaldı.

Küçük, pis, ıslak bir sokakta yürüyordu, tek bir insan bile yoktu. Okul, demir parmaklıklarla çevrili, yağmurdan kapkara parlayan asfalt avlusu içinde basık bir yapıydı. İç kapayıcı, korkunç bir görünümü vardı, kurumuş bitkiler pencerelerden gölge gibi ba-

kıyordu.

Sundurmanın kemerli kapısından içeri girdi. Çevredeki her şey gözdağı verir gibiydi, ilkel, kaba yetkilerde olduğu gibi, despotça hükmetmek için kilise mimarisine özenilerek yapılmıştı. Sundurmanın öte yanında, yassı, büyük taşlar üstünde tutuk adımlarla yürüyen bir çift ayak gördü. Ortalık, çınlayan ayak seslerinin dönüşünü bekleyen bir tutukevi gibi sessiz, terkedilmişti. Kasvetli bir köşeye saklanmış, in gibi duran öğretmenler odasına doğru yürüdü. Çekingen, kapıya vurdu.

Hücrenin birinden gelirmişçesine, şaşırmış bir adam sesi,

«Gelin!» diye bağırdı içerden. Ursula güneş almayan karanlık, küçük odaya girdi. Gaz lambasının ışığında, o loşlukta, daracık odada her şey gerçekdışı görünüyordu.

Ursula,

«Berbat bir sabah,» dedi.

«Evet, havada pek iş yok.»

Burada sabah da hava da yok gibiydi. Zamansızdı burası. Adam işi başından aşmış bir sesle, yankı gibi konuşuyordu. Ursula ne diyeceğini bilemedi. Yağmurluğunu çıkardı.

«Erken mi geldim?»

Adam önce küçük saate baktı, sonra ona baktı. Gözleri iğne ucu gibi küçülüp, sertleşti.

«Yirmi beş geçiyor. Siz ikincisiniz. Bu sabah birinci benim.»

Ursula usulca bir iskemlenin ucuna ilişip, adamın ince, kırmızı elleriyle kağıdın ak yüzeyini düzeltişini, sonra durup köşesinden tutup sıyırışını izledi. Masanın üstünde kıvrılmış karalı aklı yazılı, ak kağıtlardan koca bir yığın vardı.

«Daha çok yapacak mısınız?»

Adam yine başını kaldırıp sertçe baktı. Otuz, otuz üç yaşlarında, ince, yeşilimsi bir rengi olan, uzun burunlu, yüzünün çizgileri keskin bir adamdı. Gözleri mavi, çelik ucu gibi deliciydi. Hiç de fena değil, diye düşündü kız.

«Altmış üç,» dedi adam.

Ursula nazikçe,

«Çok!» dedi, sonra anımsadı.

«Ama tümü de sizin sınıfınız için değil herhalde değil mi?» diye ekledi.

«Neden olmasın?» Adamın sesinde bir sertlik vardı. Ursula adamın o duygusuz, makine gibi aşağılamasından, her şeyi olduğu gibi söyleyivermesinden ürkmüştü. Bu onun için yeni bir şeydi. Daha önce ona hiç böyle davranılmamıştı, adamdan sayılmadığını düşünüyor, bir makineyle konuşuyormuş gibi geliyordu ona.

Sempatik bir tavırla,

«Daha da çok var,» dedi.

«Sizin de bu kadar olacak.»

Alabildiği tüm yanıt buydu. Ne hissedeceğini bilemeden, öylece oturup kaldı. Yine de adam hoşuna gitmişti. Öylesine kızgın görünüyordu ki. Onda, kızı hem korkutan, hem çeken, garip, gizemli, sert ve köşeli birşeyler vardı. Çok soğuk, Ursula'nın doğasına çok aykırıydı.

Kapı açıldı, kısa boylu, ne idüğü belirsiz yirmi sekiz yaşlarında genç bir kadın belirdi.

Yeni gelen,

«Ah, Ursula! Erken *gelmişsiniz!* Yine de bunu böyle sürdüremeyeceğinize bahse girerim. Bay Williamson'un askısı şuradaki. Buyrun, sizinki *bu!* Beşinci sınıf öğretmenlerinin tümünde de bundan vardır. Şapkanızı çıkartmayacak mısınız?»

Bayan Violet Harby, Ursula'nın yağmurluğunu asılı olduğu askıdan çıkarıp bir sonrakine astı. Tavşan kürküyle yün karışımı şapkasından iğneleri çıkarmış, paltosuna iliştiriyordu. Kıvrılmış ama aslında düz, kül rengine çalan kahverengimsi saçlarını yukarı toparlamaya çalışarak Ursula'ya döndü.

«Felaket bir sabah!» diye bağırdı kadın, «korkunç! Her şeyden çok nefret ettiğim tek şey ıslak bir Pazartesi sabahıdır - ne kadar çocuk varsa içeri doluşur - ondan sonra da durduramazsınız onları.»

Gazeteye sarılmış bir paketten kara bir önlük çıkarmış, beline bağlanıp bağlanmadığına bakıyordu.

Kadın Ursula'ya bir gözatarak beceriksizce,

«Önlük getirdiniz, değil mi? Aa, size de bir tane gerekecek. Dörtbuçuğa varmaz tebeşir, mürekkep lekeleri ve çocukların kirli ayaklarının izleriyle tanınmaz hale gelirsiniz. Eh, anneme bir çocuk gönderip bir tane getirtebilirim.»

«Aa, hiç gereği yok,» dedi Ursula.

Bayan Harby bağırdı,

«A. Evet, hemen gönderirim.»

Ursula'nın yüreği ağırlaşıverdi. Herkes gereğinden çok kibirli, buyurucuydu burada. Ne yapacağı belli olmayan bu beceriksiz, bu buyurucu insanlarla nasıl anlaşacaktı? Bu arada Bayan Harby masanın başındaki adama tek söz etmemişti. Açıkça aşağılıyordu onu. Ursula iki öğretmenin arasındaki o nasırlaşmış, acemice kabalığı duyumsadı.

Bayan Harby'yle Ursula koridora çıktılar. Erken gelmiş birkaç çocuk avluda koşuşup duruyordu. Bayan Harby sert, buyuran bir sesle,

«Jim Richards!» diye bağırdı. Çocuğun biri şaşkın, koyunumsu bir tavırla bir adım attı.

Bayan Harby emreden, kısık sesiyle sözde bir alçakgönüllülük göstererek,

«Bizim eve kadar gidersin değil mi?» dedikten sonra hiç yanıt beklemeden,

«Eve git, anneme benim önlüklerimden birini Bayan Brangwen için göndermesini söyle - olur mu?»

Çocuk şaşkın bir,

«Evet efendim.» diye mırıldandı, tam gitmek için dönerken Bayan Harby,

«Hey!» diye bağırdı, «gel buraya - neden gidiyorsun sen şimdi? Anneme ne söyleyeceksin?»

«Bir okul önlü—» diye mırıldandı çocuk.

«Lütfen Bayan Harby, öğretmenimiz Miss Harby Miss Brangwen için bir önlük rica ediyor, kendisi önlük getirmemiş de.»

«Evet, Miss,» diye koyun gibi mırıldandı oğlan.

Miss Harby gülerek eliyle itti onu.

«Miss *Brangwen* ha? Dur bir dakika, şu şemsiyemi al - dur.»

Bu işi yapmaya hiç de gönlü olmayan çocuk, Bayan Harby'nin şemsiyesiyle tam donanımlı, yola

koyuldu.

Bayan Harby arkasından,

«Çok uzun sürmesin,» diye bağırdıktan sonra Ursula'ya dönüp, neşeyle,

«Bu çocuğun karşısında insan tedbirli olma gereğini duyuyor - ama fena değildir, biliyor musun?»

Ursula zayıf bir sesle onayladı.

«Elbette.»

Kapının eli tıkırtıyla açıldı, büyük odaya girdiler. Ursula çevresine bir gözattı. Kaskatı, uzayıp giden suskunlukta iş yerlerine has o soğukluk ve tüyler ürpertici birşeyler vardı. Odanın tam ortasında kapıları açık duran bir cam bölme, bir de tiktakları yankılanan bir saat vardı. Miss Harby'nin sesi konuşurken iki katına çıkıyordu.

«Burası büyük salon - değişmez beş - altı - yediler... Sizin yeriniz burası - beş—»

Ursula büyük salonun sonuna yakın bir yerde durdu. Uzun sıraların tam karşısında küçük, yüksek bir öğretmen kürsüsü, karşı duvarda iki yüksek pencere vardı.

Her şey Ursula'ya çekici, korkutucu geliyordu. Odadaki garip, ölü ışık duygularını değiştirmişti. Yağmurlu sabahtan olabileceğini düşündü. Sıradan bir günün tüm duygularından uzak, odanın katı, durağan havasında kapalı kalmanın ürkütücü duygusuyla başını kaldırıp baktığında, camların boyanmış olduğunu gördü.

En sonunda bir yere kapatılmıştı işte! Uçuk yeşilli, çikolata renkli duvarlara, soluk camların arkasından görünen dağınık sardunyalara, uzun sıralara baktı, bir korku sardı içini. Bu, bağlandığı yeni bir yaşam, yeni bir dünyaydı. Heyecanı yatışmamıştı daha; öğretmen kürsüsündeki yerine çıktı. İskemle yüksekteydi, ayakları yere değmediğinden aradaki tahtaya dayamak zorunda kaldı. Orada, havaya kaldırılmış, yerden uzakta, iş yerindeydi. Ne garipti tüm bunlar, ne kadar garipti! Cossethay'ın üstünde esen sisli yağmurdan ne kadar farklıydı. Köyünü düşünürken bir özlem kavradı içini, öylesine uzak, öylesine yitik görünüyordu ki.

Ursula'ysa burada bu kaskatı, çıplak *gerçeğin* içindeydi. Bu güne dek hiç bilmediği, içini korku ve hoşnutsuzlukla dolduran, kaçıp gitmek istediği bu durumu gerçek olarak algılamak yadırgatıcıydı. Gerçek buydu ve Cossethay, sevgili, güzel, o çok iyi bildiği, nerdeyse kendisiymiş gibi gelen Cossethay'ı, ikinci derecede bir gerçekti. Okulun bu tutsaklığı bir gerçekti. Sözün kısası burada, bu durumda öğrencilerin ecesi olarak oturacaktı! Burada çocuklara ışık, neşe getiren sevgili bir öğretmen olma düşünü yaşayacaktı! Ne var ki, önünde duran sıraların duygularını acıtan ve içini çökerten anlamsız bir köşeliliği vardı. Duyduğu hoşnutsuzluklar konusunda budalalık ettiğini düşünerek gözlerini kırpıştırdı. Duygunun, vericiliğin hiç de istenmediği bir yere tutup duygularını, vericiliğini getirmişti. Şimdiden kendini azar işitmiş, bu yeni durumun dışında, ne yapacağını bilmez hissediyordu.

Oturduğu yerden aşağı kaydı, öğretmenler odasına döndüler. İnsanın kişiliğini değiştirmek zorunda olduğunu hissetmesi yadırgatıcı bir şeydi. O hiç kimse değildi, kendi içinde bir gerçeği yoktu, tüm gerçek onun dışındaydı, onun kendini o gerçeğe uydurması gerekiyordu.

Bay Harby öğretmenler odasında, büyük kapıları açık bir dolabın önünde duruyordu, Ursula dolabın içinde dizilerle pembe kurutma kağıtları, üst üste konmuş parlak, yeni kitaplarla şişeler dolusu renkli mürekkep gördü. Dolap, bir hazine deposu görünümündeydi.

Başöğretmen, kısa boylu, tıknaz, irice, güzel yapılı bir başı olan, çene kemikleri irice bir adamdı. Düzgün burnu,biçimli kaşları, kocaman sarkık bıyıklarıyla yakışıklı görünüyordu. İşine dalmış gibiydi, Ursula'nın girişine hiç aldırış etmedi. Başka bir insanın bu kadar bilinçli farkında olmayışında, böylesine meşgul oluşunda aşağılayıcı bir şey vardı.

Bir an başını masadan kaldırıp, Ursula'ya günaydın dedi. Kahverengi gözlerine tatlı bir ışık yayılmıştı. Çok erkeksi, yadsınamayacak bir görünümdeydi, Ursula'nın aşmak isteyeceği biri gibiydi.

«Sırılsıklam bir yürüyüş olmuş sizinki,» dedi Ursula'ya.

Ursula kısa, sinirli bir gülüşle,

«A, aldırmam ben, alışığım.»

Adam dinlemiyordu bile. Ursula'nın sözcükleri kendi kulağına gülünç, karmaşık geldi.

Ursula'ya, küçük bir çocukmuşçasına,

«Adınızı şuraya imzalayacaksınız, gelip gittiğiniz saati de,» dedi.

Ursula defteri imzalayıp, geri çekildi. Bundan sonra onunla kimse ilgilenmedi. Sıkıntıyla, söyleyecek birşeyler bulmak için beynini zorlayıp duruyordu.

Bay Harby aceleyle kağıtlarını düzeltmekte olan zayıf adama,

«Ben olsam şimdi içeri alırdım onları,» dedi.

Öğretmen yardımcısı hiç sesini çıkarmadan yaptığı işi sürdürdü. Odadaki hava gerginleşti. Son dakikada Bay Brunt pardesüsünün içine kaydı.

Başöğretmen, çekici, aşağılayıcı bir sevimlilik ve son derece de resmi, buyurgan bir tavırla,

«Siz de kızların odasına gideceksiniz,» dedi.

Ursula dışarı çıkıp verandada öbür kadın öğretmenlerden Bayan Harby'yi buldu. Asfaltlanmış avluya yağmur yağıyordu. İnsanı canından bezdiren, kötü sesli bir çan, tekdüze bir tang-tang-tang sesiyle tepelerinde ısrarla çalıp duruyordu. Sonunda sustu. Avlunun öte yanındaki kapının önünde Bay Brunt göründü, başı açıktı, yağmurlu, hüzünlü sokağa gözlerini dikmiş, tiz bir ıslık çalıyordu.

Oğlanlar üçer beşer; bir çağlayan gibi paldır küldür geldiler, öğretmeni koşarak geçtiler, büyük bir ayak sesi patırtısı, bağırış çağırışla erkekler avlusundan geçip kendi taraflarına doluştular. Kızlar öbür kapının önünde yürüyüp koşuşuyorlardı.

Ursula'nın durduğu girişte, kızlar büyük bir gürültüyle paltolarıyla şapkalarını parçalarcasına çıkarıp, üstünde çıkıntılı askıları olan askılığa asıyorlardı. Ortalığı, ıslak palto ve şapkadan çıkınca ıslaklığını kurutmak için sağa sola savrulan nemli saçların kokusu, bağırışmalarla ayak sesleri kaplamıştı.

Askılığın çevresindeki kız kalabalığı yoğunlaştı, sıkıştı, girişte küçük gürültülü kümeler oluşmaya başladı. Derken Violet Harby ellerini hızla çırparak ortaya çıktı ve tiz bir sesle, «Yavaş kızlar yavaş» diye bağırmaya başladı.

Bir duraklama oldu. Gürültü azaldı ama dinmedi.

Bayan Harby ciyak ciyak,

«Ne dedim ben?» diye bağırdı.

Tam sessizliğe yakın bir azalma daha oldu. Arada geç kalmış kızın biri, fırlayarak içeri dalıyor, üstündekileri çıkarıp askılığa savuruyordu.

Bayan Harby tiz bir sesle komut verdi,

«Sınıf başkanları - yerlerini alsın.»

Uzun saçlı, önlüklü iki kız öbürlerinden ayrıldı.

«Dördüncü, beşinci ve altıncı sınıflar ayrılsın,» diye bağırdı Miss Harby.

Yine bir gürültü oldu sonunda kızlar sırıtarak koridorda ikişerli üç sıra oluşturdular. Öbür öğretmenler, küçük sınıfları askılıkların arasında düzene sokmaya çalışıyorlardı.

Ursula kendi beşinci sınıfının yanında durdu. Kızlar, omuzlarını silkiyor, saçlarını savuruyor, birbirlerini dürtüyor, eğilip bükülüyor, gözlerini dikip bakıyor, sırıtıyor, fısıldaşıyor, ikide bir arkalarına dönüyorlardı.

Keskin bir düdük sesi duyuldu, altıncı sınıf, en büyük kızlar Miss Harby'nin başkanlığında yürüdüler. Ursula beşinci sınıfıyla onu izledi. Daracık bir koridorda yılışarak gülen, sırıtan bir dizi kızın yanıbaşında bekledi. Ne duyumsayacağını kendi de bilmiyordu.

Ansızın bir piyano sesi duyuldu, altıncı sınıf büyük salonun öteki ucuna yürüdü. Erkek çocuklar öbür kapıdan girdiler. Piyano bir marş çalıyordu, beşinci sınıf da içeri girdi. Bay Harby'nin uzaktan masasının başında oturduğu görülüyordu. Bay Brund salonun öbür kapısına dikilmişti. Ursula'nın sınıfı ilerledi, Ursula yanlarında duruyordu. Kızlar ona bir gözatıp yılışık yılışık sırıttılar, ardından dürtükleşmeye başladılar.

«Haydi bakalım,» dedi Ursula.

Kızlar kıkırdaştılar.

«Yürüyün,» dedi Ursula. Piyano çalıyordu. Kızlar darmadağın salona yayıldılar. Uzakta, masasının başında işine gömülmüş görünen Bay Harby başını kaldırıp gürledi.

«Dur!»

Herkes durdu, piyanonun sesi kesildi. Kapıdan girmek üzere olan erkekler geri çekildiler. Bay Brunt'un sert, denetimli sesi ardından da odanın öte ucundan Bay Harby'nin patlayan bağırışı duyuldu.

«Beşinci sınıfa böyle içeri girme iznini kim verdi?»

Ursula kıpkırmızı oldu. Kızlar başlarını kaldırmış, ona bakıyor, suçluyormuşçasına sırıtıyorlardı.

Ursula pırıl pırıl, karşıkoyan bir sesle,

«Onların içeri girmelerine ben izin verdim Bay Harby,» dedi.

Ansızın bir suskunluk oldu. Sonra Bay Harby uzaklardan kükredi.

«Hepiniz yerinize dönün, beşinci sınıf.»

Kızlar Ursula'ya suçlayan, sinsi, alaycı bakışlar fırlattılar ve geriliediler. Ursula'nın yüreği aşağılanmanın acısıyla kaskatı kesildi.

Bay Brunt'un sesi,

«İleri-marş,» dedi, kızlar, sıradaki oğlanlarla zaman öldürmekte olan kızlar, harekete geçtiler.

Ursula sınıfının karşısına geçti. Elli beş kadar kızlı oğlanlı bir kalabalık, sıraların yanında ayaktaydılar. Ursula'ya orada değilmiş gibi geldi, orada yeri yoktu. O çocuk kümesine baktı.

Aşağıdan hızlı bir soru yağmuru kulağına çalındı. Sınıfın önünde öylece, ne yapacağını bilemeden, dikilmiş duruyordu. Sıkıntılı, bekledi. Elli yabancı yüz, onun çocukları, düşmanca bakışlarla alay etmeye hazır, onu izliyordu. Bir yüzler cehenneminin ateşinde işkencedeymiş gibi geliyordu Ursula'ya ve nerden bakarsa baksın, ortalarında çırılçıplakmış duygusunu taşıyordu. Dayanılmaz uzunluktaki işkencede saniyeler geçti.

Derken Ursula cesaretini topladı. Bay Brunt'un zihinsel matematik soruları sorduğunu duyuyordu.

Sesini pek yükseltmesine gerek kalmaması için sınıfın hemen yanıbaşında durmuştu, biraz duraksayarak, güvensiz,

«Her biri iki buçuk pens'ten yedi şapka ne eder?» diye sordu.

Sınıftaki tüm yüzlerde, Ursula'nın siftahına bir sırıtma dolaştı. Ursula kıpkırmızıydı, müthiş sıkılıyordu. Derken jilet gibi birkaç el havaya kalktı, Ursula da sorunun yanıtını sordu.

Gün, inanılmaz derecede ağır geçti. Bir türlü ne yapacağını bilemiyordu; arada çocuklara karşı tümüyle savunmasız olduğu korkunç boşluklar oluyor, arsız bir küçük kıza bir şey sorduğunda o yanıtlıyor, Ursula nasıl sürdüreceğini kestiremiyordu. Öğretmeni çocuklardı. Ursula onlar tarafından yönetiliyordu. Bu arada hep Bay Brunt'u duyuyordu. Makine gibi, hep aynı sert, tiz, insanlıktan uzak sesle, hiçbir şeyin farkında olmaksızın öğretmeyi sürdürüyordu. Bu insanlıktan uzak çocukların önünde hep köşeye sıkıştırılmış gibiydi. Bundan bir türlü kaçamıyordu. İşte şimdi bir sınıf dolusu elli çocuk, nefret ettikleri, kızdıkları o emirleri yerine getirmek için ona bağlıydı. Bunu düşündüğünde soluk alamıyormuş gibi geliyordu ona, öylesine insanlıktan uzaktılar ki, boğulacaktı Ursula. Öyle de çoktular ki, üstelik çocuk değillerdi, örgütlenmiş bir bölüktüler. Bir çocukla konuşulması gerektiği biçimde konuşamıyordu onlarla, her biri ayrı birer çocuk değildi, toplu bir acımasızlık'tılar.

Öğle yemeği zamanı geldi, Ursula sersemlemiş, şaşkın, yapayalnız, öğle yemeği için öğretmenler odasına gitti. Daha önce yaşama bu kadar yabancılaştığını hiç hissetmemişti. Her şeyin bir cehennem, acımasız, hain bir sistemin koşullarının geçerli olduğu, garip, korkunç bir yerden kurtulup, karaya çıkmış gibi geliyordu ona. Hiç de özgür değildi. Öğleden sonra bir tür kölelikmişçesine yaklaşıyordu.

İlk hafta kör bir karmaşayla geçti. Nasıl öğreteceğini bilmiyor, hiç de bilemeyecekmiş gibi geliyordu. Bay Harby. ne yaptığını görmek için ikide bir sınıfına geliyordu. O yanında dikilip dururken Ursula

kendini öylesine yetersiz hissediyordu, aşağılanma ve gözdağı öylesine gerçekdışıydı ki, titriyerek, duraksadı, duygusuzlaşıp yokoldu. Ne var ki Harby, gözlerindeki o dinleyen - sevimli gülümseyişiyle orada durmuş, izliyordu, çok ürkütücü bir şeydi bu; hiçbir şey söylemeden Ursula'nın dersi sürdürmesini sağladı. Ruhu uçup gitmiş gibi geliyordu Ursula'ya. Bay Harby sonunda alay edercesine çekip gitti. Sınıf, onun sınıfıydı. Ursula orada titreyip duran bir nesneydi. Harby dayak atardı, zorbaydı. bu yüzden de nefret edilen biriydi ama yine de 'yöneten'di. Ursula ne kadar iyi, sınıfını düşünen biri olsa da, sınıf onun değil, Bay Harby'nindi. Yenilmez bir mekanizmanın kaynağıymışçasına tüm gücü kendindeydi. Sınıfı da onun gücünü almıştı ve bu okulda tek önemli olan, 'güç'tü.

Çok geçmeden Ursula ondan korkmaya başladı, korkusunun en altında da adamı küçümsemesine karşın yine de patronu olmasının getirdiği nefret tohumu yatıyordu. Ursula işini sürdürdü. Öbür öğretmenlerin de tümü Harby'den nefret ediyor, bunu da kendi aralarında açığa vuruyorlardı. Harby onlarla çocukların başıydı, sürünün başında, son sözün kimde olduğunu kesinleştirmek isteyen bir işkence çarkı gibi duruyordu. Yaşamdaki tek amacı okul üstündeki mutlak yetkisiydi sanki. Öğrenciler kadar öğretmenler de buyruğu altındaydı. Öğretmenlerin de az buçuk yetkisi olduğundan. Harby'nin içgüdüsü onlardan nefret etmekten yanaydı.

Ursula'nın yıldızı onunla bir türlü bağdaşmamıştı. Daha ilk dakikadan Ursula sert çıkmıştı ona, Violet Harby'ye de aynı biçimde davranmıştı. Bay Harby, Ursula için aşırı derecede katı, anlaşma noktalarına gelinemeyecek ve gereğinden çok güçlü biriydi. Ursula ona genç, çekici bir kızın bir erkeğe yaklaştığı gibi biraz da şövalyece, bir flört bekleyerek yaklaşmıştı. Ne var ki bir kız - bir dişi olması, aşağılanmış yada ona karşı olarak kullanılmıştı. Ne olduğunu da, ne olması gerektiğini de bilmiyordu. Kendi uyumlu, duyarlı kendi olarak kalmak istiyordu.

Öğretmeyi sürdürdü. Üçüncü sınıfın öğretmeni Maggie Schofield'le arkadaş oldu. Maggie Schofield, yirmi yaşlarında boyun eğmiş ve öbür öğretmenlerden uzak duran biriydi. Oldukça güzeldi, düşünen ve başka, daha güzel bir dünyada yaşayan biri olduğu belli oluyordu.

İkinci hafta boyunca Ursula yemeğini okula götürdü, Miss Schofield'in odasında yedi. Üçüncü sınıf öbürlerinden ayrı, tek başına bir odaydı, iki yanında bahçeye bakan iki penceresi vardı. Bu korkunç seslerle dolu okulda böylesine bir kaçış yeri bulmak inanılmaz bir ferahlıktı. Saksılar dolusu kasımpatlarıyla renkli yapraklar ve koca bir kavanoz da meyva vardı: duvarlarda güzel, küçük resimler asılıydı - Greuze'un ve Reynolds'un 'Masum Yaşlar' (Age of Innocence) ın çoğaltılmış resimleri odaya bir özellik katıyordu; pencere önündeki yerler, daha küçük, temiz sıralar, çiçekleri, resimler bir anda Ursula'yı sevindirmişti. Hiç olmazsa burada karşılık verebileceği biraz kişisel birşeyler vardı.

Pazartesiydi. Bir haftadır okuldaydı; kendi içinde olup bitenlere hâlâ bir yabancı olmasına karşın çevreye alışmaya başlamıştı. Maggie'yle yemek yemeyi dört gözle bekliyordu. Günün ışıltılı bir noktasıydı bu. Maggie çok güçlüydü, insanlarla arasına belirli bir uzaklık koyuyor, sert bir zeminde ağır, güvenli adımlarla, içindeki düşü taşıyarak yürüyordu. Ursula, anlamsız bir sersemliği yaşarmışçasına öğretmenliğini sürdürüyordu.

Sınıfı, günün ortasında paldırküldür rastgele boşalıyordu. Bu aşırı hoşgörüsü, iyi yürekliliği ve 'bırakın yapsın' kuralıyla karşısına ne kadar kalabalık bir çoğunluğu aldığının henüz bilincinde değildi. Gitmişlerdi, o da onlardan kurtulmuştu, işte o kadar. Aceleyle öğretmenler odasına gitti. Bay Brunt küçük bir sobanın üstüne eğilmiş, elindeki sütlacı fırına yerleştiriyordu. Sonra doğruldu, ocağın yanındaki çıkıntıda duran küçük bir tavanın içindekileri çatalla dikkatlice altüst etti. Sahanın kapağını kapattı.

Ursula neşeyle, onun o yoğun içine gömülmüşlü-

günü bölerek,

«Olmadı mı daha?» diye sordu.

Hep hoş, ışıl ışıl bir tavrı vardı, bu da tüm öğretmenlerin hoşuna gidiyordu. Ursula'yaysa, ördeklerin arasında olağanüstü kalıtımları, kişilik özellikleriyle bir kuğuymuş gibi geliyordu. Bu çirkin okulda bir kuğu olma gururu daha azalmamıştı.

Bay Brunt kesip attı,

«Olmadı.»

Ursula fırına eğildi,

«Bakalım yemeğim ısınmış mı?» Adamın belki de dönüp ona bakacağını umuyordu ama o hiç aldırmadı. Ursula acıkmıştı, açgözlülükle ısınıp ısınmadığına bakmak için parmağını etinin, brüksel lahanasının, patateslerinin arasına soktu. Daha ısınmamıştı.

Bay Brunt'a,

«Yemek getirmek eğlenceli oluyor, değil mi?» diye sordu.

Masanın bir köşesine peçete yaymaya uğraşan Bay Brunt ona bakmadan,

«Bilmem, hiç düşünmedim,» dedi.

«Eviniz çok uzak galiba, değil mi?»

«Evet.» Doğrulup Ursula'ya baktı. Gözleri, Ursula'nın o ana dek gördüğü en mavi, en keskin, en delici gözlerdi. Giderek sertleşen bir bakışla baktı ona.

Gözdağı verircesine,

«Sizin yerinizde olsaydım Bayan Brangwen, sınıfının dizginlerini biraz kısardım.»

Ursula bozuldu.

«Öyle mi yapardınız,» diye tatlı bir sesle sordu. Biraz korkuyordu.

«Yeterince disiplinli değil miyim sizce?»

Beriki ona hiç aldırmadan konuşmasını sürdürdü.

«Çünkü eğer siz önce davranıp onları hizaya sokmazsanız onlar sizi kendilerine uydururlar. Sizi aşağı çekerler, üzerler, sonunda da Harby sizi uzaklaştırır - olacağı bu. Altı hafta burada olmazsınız.» Ağzını yemekle doldurdu - «eğer onların hakkından gel-

mezseniz, hem de en kısa sürede hakkından gelmezseniz—»

Ursula üzgün, kırgın,

«Aa, ama,» dedi içini bir korku kaplamıştı.

«Harby size yardım etmeyecektir. Yapacağı budur - işi sürdürmenize gözyumar, kötü, daha kötü olana dek... Ta ki ya siz işi halledersiniz yada o sizi halleder. Arkanızda *benim* uğraşmak zorunda kalacağım bir sınıf bırakmayın gerisi farketmez.

Adamın sesindeki suçlamayı algıladı, kendini bir hükümlü gibi hissetti. Yine de okul gerçeği tam bir kesinlik kazanmamıştı. Ursula yançiziyordu bu işten. Gerçekti ama her şey onun dışındaydı. Bay Brunt'un simgelediği şeyle savaşıyor, bilincine varmak istemiyordu. Korkusunu bastıramadığından titrek, tatlı biraz da lütfedermişçesine,

«O kadar mı kötü olacak?» diye sordu.

«Kötü mü?» Adam patateslerine döndü. «Kötünün anlamını bilmem ben.»

«Korkuyorum,» dedi Ursula, «çocuklar öyle—»

O anda Miss Harby içeri girdi ve,

«Ne?» dedi.

«Biliyor musunuz, Bay Brunt sınıfımı hizaya sokmam gerektiğini söylüyor.» Tedirgin, güldü.

Miss Harby sert, üstün, basmakalıp bir tavırla,

«Eh, öğretmek istiyorsanız, düzeni sağlamanız gerek.»

Ursula hiç sesini çıkarmadı. Onların karşısında haklı değilmiş gibi geliyordu.

«*İstediğiniz* gibi davranmaksa davrandınız,» dedi Bay Brunt.

«Hem, eğer düzeni sağlayamayacaksanız, *ne* gereğiniz var?» dedi Miss Harby.

«Üstelik bunu kendiniz yapmalısınız—» sesi kehanette bulunuyormuşçasına acı bir çığlık gibiydi. «Kimseden *yardım* almayacaksınız.»

«Aa, elbette,» dedi Miss Harby. «Bazı insanlara yardım edilemez.» Dışarı çıktı.

O düşmanca, öğütücü hava, boyun eğdirmeyi amaçlayan karşıt güçler, korkunçtu. Onu boyun eğmeye zorlayan, korkak, duyduğu utançla sirkeleşmiş

Bay Brunt korkutuyordu onu. İçinden koşarak kaçmak geliyordu. Yalnızca her şeyden kurtulmak istiyordu, hiçbir şeyi anlamak filan istemiyordu.

Sonra Miss Schofield içeri girdi, onunla her şey biraz rahatladı. Ursula hemen onu onaylaması için yeni gelene döndü. Maggie otoriteye dayanan tüm bu murdar sistem içinde kendi kalabilmişti.

Bay Brunt'a,

«Büyük Anderson burada mı?» diye sordu. Sonra da ikisi iki öğrenciyle ilgili soğuk, resmi bir konuşmaya daldılar.

Miss Schofield kendi kahverengimsi yemeğini aldı, Ursula da kendisininkiyle onu izledi. O hoş üçüncü sınıftaki masaya bir örtü serilmiş, içinde iki üç tane kış gülü olan bir de vazo konmuştu.

Ursula neşeyle,

«Burası çok güzel, değişik bir yer yapmışsınız,» dedi ama bir yandan da korkuyordu. Okulun havası üstündeydi.

«Büyük Oda, değil mi,» dedi Miss Schofield.

«Evet, orada olmak bir sıkıntıdır.»

Sesinde acı bir ton vardı. O da tepedeki efendiyle aşağıdaki sınıf tarafından nefret edilen biraz üst düzeyde bir hizmetçinin alçakça durumunu yaşamıştı. Her dakika her iki taraftan birinin yada aynı anda her ikisinin saldırısına bağlı olduğunu biliyordu; çünkü okul yöneticileri ailenin yakınmalarını dinlerler, sonunda herkes ne idüğü belirsiz bir yetki olan öğretmene dönerdi.

İri, altın renkli fasulyelerle kahverengi yoğun, lezzetli görünümlü sosu boşaltırken Maggie'nin sesinde sert, acı bir ton vardı.

«Sebze güveci,» dedi, «denemek ister misiniz?»

«Çok isterim,» dedi Ursula.

Bu lezzetli, temiz-pak yemeğin yanında kendininki kaba-saba, çirkin kalmıştı.

«Ben pek sebze yemem,» dedi Ursula. «Ama güzel oluyor, değil mi?»

«Ben aslında vejetaryen değilim ama okula et getirmeyi sevmiyorum.»

«Doğru,» dedi Ursula, «ben de bunu sevdiğimi

sanmıyorum.»

Ruhu yeni bir inceliği, yeni bir özgürlüğü yanıtlamanın sevinciyle çınladı. Eğer tüm sebze yemekleri böylesine lezzetliyse, etin o belli belirsiz kabasabalığından kaçmak hoşuna gidecekti.

«Ne güzel!»

«Evet,» dedi Miss Schofield, tarifini vermeye başladı. Sonra kendilerinden sözetmeye başladılar. Ursula okuduğu okulu, olgunluk sınavını biraz öğünerek anlattı. Burada bu çirkin yerde kendini öylesine yetersiz hissediyordu ki... Miss Schofield güzel yüzüyle kaşlarını çatmış, biraz dalgın, dinledi onu. Sonunda,

«Buradan daha iyi bir yer bulamadın mı?» dedi.

Ursula kuşkulu,

«Nasıl bir yer olduğunu bilmiyordum,» dedi.

Miss Schofield başını o acıyı anladığını belirtir bir hareketle yana çevirdi.

«Göründüğü kadar korkunç mu?» diye sordu Ursula, korkuyla hafifçe kaşlarını çatmıştı.

Schofield acı bir tonla,

«Evet,» dedi.

«Ah! - *nefret* edilecek bir şeydir!

Bayan Schofield'in de o ölümcül tutsaklığın içinde olması Ursula'nın yüreğini ağırlaştırdı.

Maggie öne atılarak,

«Hep o Bay Harby,» dedi. «O büyük odada bir kez daha soluk *alabileceğimi* sanmıyorum - Bay Brunt'ın sesiyle Bay Harby - ah!—»

Derin bir acı duygusuyla başını yana çevirdi. Bazı şeylere katlanamıyordu.

«Bay Harby gerçekten korkunç biri mi?» Kendi korkusuna rastgele dalıyordu.

Aşağılanmanın acısıyla alevlenmiş, utanç dolu koyu renk gözlerini kaldırarak,

«O mu? Bir kabadayıdan başka bir şey değildir o,» dedi Miss Schofield.

Ona uyduğunuz, ona danıştığınız ve her şeyi onun istediği gibi yaptığınız - ama bunların tümü de öylesine *alçakça* şeylerdir ki.. Her iki tarafta da savaşına sorunu işte - ve o büyük kalabalıklar—»

Zorlukla giderek artan bir acıyla konuşuyordu. Oldukça çile çekmişti anlaşılan. Ruhu bu rezilliklerden, yara içindeydi. Sıkıntısı Ursula'ya da bulaştı.

Çaresiz,

«Ama neden bu kadar korkunç?»

Miss Schofield,

«*Hiçbir şey* yapamazsın ki,» dedi. «Bir yanda sana karşı, öte yanda çocukları sana karşı kışkırtıyor. Çocuklar dersen tek sözcükle felaket! Her şeyi *yaptırman* gerekiyor. Her şeyin, her şeyin senden gelmesi gerek. Ne öğreneceklerse beyinlerine zorla sokacaksın - başka yolu yok.»

Ursula içinde yüreğinin bayıldığını duyumsadı. Onu, yetkinin zayıf bir temsilcisi olduğu için parçalamak isteyen çocuklar sürüsünün acımasına terketmeye hazır, çirkin, kaba bir kıskançlık arkasındayken neden ellibeş gönülsüz çocuğa birşeyleri zorla öğretmek, bunların tümünü kavramak zorundaydı. Büyük bir görev korkusu altında kalmıştı. Bay Brunt'un, Bay Harby'nin, Miss Schofield'in tüm okul öğretmenlerinin bir sürü çocuğu, disiplinli, makineleşmiş bir bütün biçimine sokmanın; o bütünü otomatik bir boyun eğme, bir dikkat durumuna indirgemenin, sonra da o varlıklara bilgi parçaları buyurmanın incelikten yoksun görevine isteksizce tutsak olduklarını gördü. İlk büyük iş, altmış çocuğu bir beyin yada bir varlık durumuna getirmekti. Bu durum, çocukların iradesine kabul ettirilerek, tüm okulun etkinliği ve öğretmenin isteği aracılığıyla otomatikleştirilmeliydi. Önemli nokta, başöğretmenle öğretmenlerin, yetkide çocukların amacıyla uzlaşacak tek bir amaca yönelik olmalarıydı. Ne var ki, başöğretmen dar görüşlü, her şeye de kapalıydı. Öğretmenlerin amacı bununla uyuşmayacak, özgür iradeleri bağımlı kalmayı reddedecekti. Böylesi bir durum da yetkinin varolması gerektiği yerde, son kararı çocuklara bıraktığından, anarşi yaratacaktı.

Bir sürü ayrı, tek irade vardı, her biri de kendini, kendi yetkisinin ne üst düzeyine getirmeye çabalıyordu. Çocuklar, doğal olarak asla, bir sınıfta oturup, bilgi almaya razı olmayacaklardı. Daha güç-

lü, akıllı bir irade tarafından zorlanmaları gerekti. Hep ona karşıkoymaya uğraşmalıydılar. Bu durumda, büyük bir sınıfı olan her öğretmenin ilk büyük çabası, çocuğun iradesini, isteğini kendisininkiyle uyum sağlayacak bir noktaya getirmek olmalıydı. Bunu da ancak kendi kişisel özverisi ve bir dizi kurallar sistemi uygulamakla elde edebilir, belirli bir bilginin verilmesinde güvenilir bir sonuca ulaşabilirdi. Ursula da bu noktada, tüm işi kişisel olarak ele alıp, hiçbir zorlama yapmayan ilk akıllı öğretmen olmayı düşünüyordu. Kendi kişiliğine baştan sona güveni tamdı.

Bu nedenle de çok derin bir karmaşa içindeydi. İlk önce bir sınıfa, içlerinden ancak birkaç çocuğun değerlendirebileceği kadar duyarlı olduğu bir ilişki sunuyordu; bu durumda çoğunluk dışlanacak, dolayısıyla ona karşı olacaktı. İkincisi Bay Harby'nin mutlak yetkisine karşı, çocuklar onu gönül rahatlığıyla canından bezdirsinler diye kendini edilgen bir düşmanlığın ortasına oturtacaktı. Ne yapacağını bilmiyordu ama içgüdüsü sürekli uyarıyordu. Bay Brunt'un sesini duyar duymaz tüyleri diken diken oluyordu. Çatlak, kaba, nefret dolu, çok da tekdüze bir sesti, deli ediyordu onu: hep aynı sert tekdüzelik. Adam yalnızca çalışan, çalışan ve çalışan bir mekanizmaya dönüşmüştü ama içindeki bastırılmış insanla sürekli bir sürtüşmeyi yaşıyordu. Ne korkunçtu - tepeden tırnağa nefret olmak! Onun da böyle mi olması gerekiyordu?

O ölümcül gereksinimi hissedebiliyordu. O da onların aynı olmalıydı - kendi öz kişiliğini bir yana bırakıp, her gün en çok öğretmek amacı uğruna belirli bir malzeme - sınıf üstünde çalışan soyut bir şey, bir aracı olmalıydı. Buna boyun eğemiyordu bir türlü. O yenilmez demirlerin giderek üstüne kapandığını hissediyordu. Güneşin önü kapanmıştı. Ders aralarında dışarı çıkıp değişen bulutlarla dolu, ışıltılı, mavi bir gök gördüğünde bu ona, boyalı bir manzara resmiymişçesine fantezi geliyordu. Öğretmenliğinde, yüreği öyle kara ve karmaşıktı ki, öz benliği hapsedilmiş, yok sayılarak, kötü, yıkıcı bir

amaca uyması istenmişti. O zaman göğün parlamasını nasıl bekleyebilirdi? Kapının dışında ne gök ne de parlak bir duygu vardı. Yalnızca okulun içi gerçekti - katı, somut, gerçek, kötücül.

Yine de okulun daha tümüyle ona egemen olmasına izin vermemişti. Hep, «bu sonsuza dek sürecek değil, sona erecek,» diyordu. Hep kendini olduğu yerin ötesinde görür, terketmesi gereken zamanı kestirirdi. Pazar günleri ve tatillerde Cossethay'da yada kayın yapraklarının döküldüğü ormandayken St. Philip Kilise Okulu'nu düşünüp, o iç açıcı, olağanüstü güzel öğleden sonrada, çevresine yayılmış sık, kocaman kayın ağaçları arasında o pis, basık binayı bir çabayla göğün altında çok küçük bir kabartı oluşturacak biçimde resme oturtabiliyordu. Üstelik çocuklar, öğrenciler, uzakta belirsiz minicik nesnelerdiler uzakta, evet çok uzakta... Onun özgür ruhu üstündeki güçleri neydi? Kayın yaprakları arasında yolunu bulurken çocukların düşüncesi şöyle bir dokunup geçti, uzaklaşıp gitti ama onlara dönük amacı hep aynı katılıktaydı.

Bu arada hep peşindeydiler. Ursula'nın şimdiye dek çevresindeki güzelliklere böylesine bir tutku, sevgi duyduğu olmamıştı. Arada, akşamüstü tramvayın üst katında otururken, tepede şahane bir göğün biçimlendiğini gördüğünde okul silinip gidiyordu. Yüreğinin ta içi, akşama hazırlanan günün o güzelim tutuşmasını coşkuyla haykırıyordu. O güzelliğe ulaşma isteği Ursula için nerdeyse işkenceye dönüşen güçte bir tutkuydu. Güneğimini böylesine güzel görmek, doyasıya ağlama isteği veriyordu.

Uzaklara sürüklenmişti. Çıktıktan sonra okulun artık olmadığını kendine söylemesinin hiçbir yararı yoktu. Okul vardı. Koyu renk bir ağırlık olarak içindeydi, hareketlerini denetliyordu. O yürekli, başı havada, gururlu genç kızın okuldan başını alıp gitmesini, giderken de tüm bağlarını alıp götürmesini beklemek boşunaydı. Miss Brangwen'dı o. Beşinci sınıfın öğretmeniydi, en önemli varlığını işinde gösterecekti.

Sürekli kovalayan, yüreğinin çevresinde dola-

nan, her an çullanmaya hazır bir karanlığın nasılsa bir yolunu bulup onu aşağı çekeceği duygusunu yaşıyordu. Gerçek bir okul öğretmeni olduğunu üzüntüyle yadsımak zorundaydı. Bu işi Violet Harby'lere bırakmalıydı. Bu suçlamadan da böylece temize çıkardı. Boş yere yadsımıştı.

İçinde bir el durmaksızın bir olumsuzluk noktasını gösteriyordu. Görevini gerçekleştirebilecek çapta değildi. Bilginin öldürücü ağırlığından bir an için bile kaçamıyordu.

Bu nedenle de kendini Violet Harby'den aşağı görüyordu. Miss Harby kusursuz bir öğretmendi. Şaşılası bir etkiyle sınıfa emrediyor, bilgi veriyordu. Ursula'nın kendine karşı çıkıp, Violet Harby'den son derece, son derece üstün olduğunu söylemesinde yarar yoktu. Onun başarısız olduğu yerde Violet Harby başarılıydı, bu da bir görev içinde Harby için bir sınavdı. Hep üstünde bir örtü gibi taşıdığı, onu aşağı çeken bir şey vardı. Şu ilk haftalar boyunca hep, her zamanki kadar özgür olduğunu söyleyerek onu yadsımaya çalışmıştı. Miss Harby'nin karşısında daha zayıf bir durumda olduğunu hissetmemeye, kendi üstünlüğünü korumaya çalışmıştı. Yine de Violet Harby'nin katlanabileceği ama kendisinin dayanamayacağı o ağırlığı üstünde duyuyordu.

Hiç teslim olmamasına karşın hiç başaramadı. Sınıfı giderek daha da kötüleşiyor, Ursula da kendini öğretmenlikte gitgide daha az güvenilir buluyordu. Çekilip eve geri mi dönmeliydi? Yanlış yere geldiğini söyleyip, kendini çekmeli miydi? Tüm yaşamı sınanıyordu.

Uyuşmuş gibi körcesine, bir eleştiri bekleyerek işini sürdürdü. Bay Harby artık iyiden iyiye eziyet etmeye başlamıştı. Ursula'nın ona duyduğu korkuyla nefret de büyüyüp düğümlendi. Bay Harby'nin ona büyük bir kabalık yapıp onu yıkacağından korkuyordu. Bay Harby eziyet ediyordu, çünkü Ursula sınıfını olması gerektiği gibi bir düzen içinde tutamıyordu, çünkü sınıfı okulu oluşturan zincirin zayıf bir halkasıydı.

Suçlarından biri, Bay Harby yedinci sınıfı salo-

nun öbür ucuna götürdüğü sırada kendi sınıfının çok gürültü yapıp Bay Harby'yi rahatsız etmesiydi. Bir sabah öğrencilerinin arasında dolaşarak kompozisyon yazdırıyordu. Erkek çocukların bazılarının kulaklarıyla boyunları kirliydi, giysileri de kötü kokuyordu ama Ursula dayanıyordu. Dolaşırken yazıları düzeltiyordu.

«'Onların kürkü kahverengidir,' derken 'onların'ı nasıl yazarsın?»

Kısa bir duralama oldu; erkek çocuklar hep alayla yanıtlarlardı. Yine hep birlikte 'yetki'yle alay etmeye başladılar.

«Lütfen efendim-o-n-l-a-r-ı-n.» Delikanlının biri alaycı bir tonla, yüksek sesle yanıtladı.

O an Bay Harby geçiyordu. Sert bir sesle bağırdı,

«Ayağa kalk, Hill!»

Herkes irkildi, Ursula çocuğa baktı. Yoksul olduğu belliydi, biraz da kurnaz görünüyordu. Tam alnında sert bir saç tutamı dimdik duruyordu, geri kalan zayıf başına sımsıkı yapıştırılmıştı. Solgun, renksizdi.

Bay Harby gürledi,

«Bağırmanı kim söyledi sana?»

Çocuk bir yukarı bir aşağı baktı, biraz suçlu, biraz kurnaz, biraz da alaycı görünüyordu.

Aynı alçakgönüllü küstahlıkla,

«Lütfen efendim, yanıtlıyordum,» dedi.

«Masama git.»

Çocuk bir yukarı bir aşağı baktı, biraz suçlu, yük gelen kara bir ceket, insanın içini karartan kaba kıvrımlarla sarkıyordu, yoksulluktan ince bacakları dizlerinden hafifçe bükük duruyor, kocaman çizmeleri içinde ayaklarını zorlukla kaldırıyordu. Ursula sıvışırcasına, sürünür gibi bir yürüyüşle odanın öbür ucuna gidişini izledi. Hill *onun* çocuklarından biriydi! Masaya ulaştığında, biraz sinsice biraz da kurnaz bir sırıtışla, yedinci sınıfın çocuklarına da acıklı bir bakış fırlatarak şöyle bir çevresine bakındı. Sonra acınacak halde, solgun, başöğretmenin masasının verdiği gözdağı altında ezilerek, ince bacaklarından biri dizden biraz kıvrık, bir ayağı yana

doğru biraz önde, elleri de babasının ceketinin sarkmış ceplerinde öylece durdu.

Ursula, dikkatini yeniden sınıfa vermeye çalıştı. Çocuk ona biraz korku veriyor, hem de içi acımayla doluyor, içinden bağırmak geliyordu. Çocuğun cezalandırılmasından sorumlu olan oydu. Bay Harby Ursula'nın tahtada yazdığı yazıya bakıyordu. Sınıfa döndü.

«Kalemlerinizi bırakın.»

Çocuklar kalemlerini bırakıp başlarını kaldırdılar.

«Kollarınızı kavuşturun.»

Kitaplarını itip, kollarını kavuşturdular. Ursula kitapların kaplarına saplanıp kalmış, bir türlü kendini çekip çıkaramıyordu.

Başöğretmen,

«Kompozisyonunuzun konusu *nedir*?»

Bütün eller havaya fırladı. Yanıtlamak için can atan bir ses çınladı.

«Efendim—»

Bay Harby,

«Bağırmanızı önermem,» dedi. İçindeki o iğrenç gözdağı tonu olmasa dolgun, kulağa hoş gelen bir sesi olabilirdi. Kımıldamadan durmuş, çalı gibi kara kaşlarının altında gözleri parlayarak sınıfı izliyordu. Orada dururken insana çekici gelen bir yanı vardı, yine Ursula'nın içinden bağırmak geldi. Tümüyle şaşkına dönmüştü, ne hissedeceğini bilemiyordu.

«Evet, Alice?» dedi Bay Harby.

Bir kız sesi çınladı.

«Tavşan.»

«Beşinci sınıf için çok kolay bir konu.»

Ursula yetersizliğin o hafif utancını duydu. Sınıfın önünde teşhir edilmişti. Her şeyin aykırılığı işkence oluyordu. Bay Harby'nin kara kaşları, açık alnı, güçlü çenesi, büyük, sarkık bıyıklarıyla çok güçlü, çok erkeksi bir duruşu vardı: sert, erkeksi gücü etkin, garip, el değmemiş, çocuksu bir güzelliği olan bir adam... Bir erkek olarak hoşlanabilirdi ondan ama gelin görün ki burada başka bir güçle di-

kilmiş duruyor, çocuğun biri izin almadan konuştu diye ona zorbalık ediyordu. Yine de dırdırcı bir küçük adam sayılmazdı. Onun için çok sıradan, küçük olan bir işin içine sıkışıp kalmış, kötü, inatçı, acımasız bir ruhu var gibiydi; yine de hizmet etme alışkanlığıyla bunu yapacaktı çünkü yaşamını kazanmak zorundaydı. O kör, inatçı, kendini tümüyle adadığı amacı dışında kendi üstünde daha iyi bir denetimi yoktu. Görevi sürdürmesi gerektiğine göre sürdürecekti. Görevi de çocukların 'tedbir' sözcüğünü doğru hecelemeyi, noktadan sonra da büyük harfle başlamayı öğretmekti. Bu konuda o bastırılmış nefretiyle bilgileri çiviliyor, kendine yabancılaşıncaya kadar kendini baskı altında tutuyordu. Orada kısa boyu, yakışıklılığı, gücüyle durmuş, Ursula'nın sınıfına öğretmenlik yaparken Ursula acı duyuyordu. Onca bir zül olmalıydı bu. Temiz, güçlü, kaba bir ruhu vardı. 'Tavşan' kompozisyonunun onca ne önemi olabilirdi ki? Yine de amacı, o saçma konuyu irdelemek adına sınıfın önünde tutuyordu onu. Artık bulunduğu yere uyum sağlayamayan çapsız, kaba davranışlar onda bir alışkanlık olmuştu. Ursula onun durumunun utandırıcılığını görüyor, daha uzun bir işbirliğinde kötülük saçan bir öfkeye dönüşebilecek baskı altında tuttuğu kötülüğünü hissediyor ve Harby, şu anda bir yere bağlı, güçlü, direngen bir yaratık izlenimi veriyordu. Gerçekten dayanılacak gibi değildi. Bu ses ona işkence gibiydi. Emir almaya ve katı kişiliksiz biçimlere koşullanmış suskun, dikkatli sınıfa baktı. Çocukları katı, inatçı birimlere dönüştürmek onun gücünde, amacında saklıydı: bu kaba amacı, yalnızca gücüyle gerçekleştirecekti. Ursula da onlara kendi iradesi karşısında boyun eğmeyi öğretmeliydi: zorunluydu buna. Okul bu tür bir okul olduğuna göre görevi buydu. Harby sınıfı emirlere uymaya koşullandırmıştı. Ne var ki onun gibi güçlü bir adamın tüm gücünü böyle bir amaç için kullandığını görmek. korkunçtu. Bunda iğrenç bir şey vardı. O gözündeki garip, sevimli ışık gerçekten korkunç, çirkindi, gülümsemesiyse tam bir işkenceydi. O asla kişiliksiz biri ola-

mazdı ve asla net, açık bir amacı olamazdı, ancak kendi kaba iradesini geliştirirdi. Yıllar boyu çocuklara uyguladığı eğitime zerre kadar inandığı yoktu. Öyleyse yapacağı tek şey, tümüyle ona egemen olan güçlü kişiliğini sürekli inciten bir mahmuz gibi utançla acı verse de zorbalık yalnız zorbalık etmekti. Öylesine kör, çirkin, yerine yakışmayan biriydi ki. Onun orada ayakta durmasına bile dayanamıyordu Ursula. Durum tümüyle yanlış, çirkindi.

Ders bitti, Bay Harby de çekip gitti. Ursula odanın öte ucundan değneğin havada çıkardığı ıslığı, sonra da vurma sesini duydu. İçinde yüreği bir an kımıltısız, kalakaldı. Dayanamıyordu buna, hayır, çocuğun dövüldüğünü duymaya dayanamıyordu. Bu, hasta ediyordu onu. Bu okuldan, bu işkence yerinden çıkıp gitmesi gerektiğini hissediyor, başöğretmenden de tümüyle ve kesinlikle nefret ediyordu. Hayvan adam... Hiç utanması yok muydu? Bu zorba kötülüğün eziyetini sürdürmesine asla izin verilmemeliydi. Derken Hill, iki büklüm, acınacak halde hüngür hüngür ağlayarak geri geldi. Ağlayışında öyle yapayalnız bir şey vardı ki, Ursula'nın yüreği dağlandı. Sonuçta eğer sınıfında disiplin sağlamış olsaydı, bu asla olmayacak Hill dışarı çağırılıp, kırbaçlanmayacaktı.

Aritmetik dersine başladı ama aklı başka yerdeydi. Hill çocuk, uzaklarda bir arka sırada oturmuş ağlıyor, bir yandan da parmağını emiyordu. Uzun sürdü bu. Ursula onun ne yanına gitmeye ne de onunla konuşmaya cesaret ediyordu. Ondan utanıyor, bu büzülmüş, kıyamet gibi ağlayıp sızlayan sırılsıklam hali için de onu asla bağışlamayacağını hissediyordu.

Sonuçları düzeltmeyi sürdürdü ama öyle çok çocuk vardı ki. Tüm sınıfı dolaşmayı gözü yemiyordu. Bir yandan da Hill, vicdanını rahat bırakmıyordu. Sonunda susmuş, ellerine dayanıp oturmuş, sessiz sedasız birşeylerle oynuyordu. Derken başını kaldırıp Ursula'ya baktı. Gözyaşları yüzünde kirli izler bırakmıştı; gözlerinde yağmurdan sonra gökyüzü gibi garip bir yıkanmışlık, arınmışlık vardı, solgun,

bitkindi. Hiçbir düşmanlık taşımıyordu gözleri, unutup gitmiş, doğal durumuna getirilmeyi, onarılmayı bekliyordu.

«Dersini yap Hill,» dedi Ursula.

Çocuklar matematikleriyle oyalanıyor, bir yandan da Ursula'nın da çok iyi bildiği gibi oyun oynuyorlardı. Tahtaya bir problem daha yazdı. Sınıfı dolaşamıyordu. Yine ön sıralara gidip, oradan izlemeye koyuldu. Bazısı hazırlanmıştı, bazısı bitirememişti. Ne yapması gerekiyordu?

Sonunda paydos gelip çattı. Dersi bırakmaları komutunu verdi, öyle yada böyle sınıfı dershaneden dışarı çıkardı. Darmadağın, mürekkep lekeli, düzeltilmemiş kitaplar, kırık cetveller, çiğnenmiş kalemlerle karşıkarşıya kaldı. Yüreği hasta gibiydi, acı giderek derinleşiyordu.

Sorun, günbegün sürdü de sürdü. Her zaman işaretlenecek bir yığın kitap, düzeltmesi gereken sayısız yanlış vardı ve yüreğini yoran, nefret ettiği bir işti bu... Bu arada 'iş' de giderek kötüleşiyordu. Kompozisyonların daha yaşayan, daha ilginç olması için çırpınırken, elyazılarının gitgide daha eciş bücüş, defterlerin daha kirli, daha düzensiz olduğu gözüne çarpıyordu. Elinden geleni yaptı ama hiçbir yararı yoktu. Yine de bu işi ciddiye almamaya kararlıydı. Neden alsındı? Bir sınıfa doğru dürüst, temiz yazı yazmayı öğretmeyi beceremiyorsa neden kendine bunun önemi olduğunu söylemeliydi? Neden her şeyin suçunu kendi üstüne almalıydı?

Maaş alma günü geldi, Ursula da dört pound, iki şilin, bir peni aldı. O gün çok gururlandı. Daha önce hiç bu kadar çok parası olmamıştı. Üstelik tümünü de kendi kazanmıştı. Tramvayın üst katında otururken, yitireceğinden korkarak, altın paradan, parmaklarını hiç çekmiyordu. O para yüzünden öylesine güçlü, öylesine durmuş-oturmuş hissediyordu ki kendini.

Eve gider gitmez annesine,

«Bugün ödeme günüydü anne,» dedi.

Annesi serinkanlılıkla,

«Evet,» dedi.

Ursula masanın üstüne elli şilin koydu.

«Bu benim mutfak giderim,» dedi.

«Evet,» dedi annesi, paraya dokunmadı.

Ursula incinmişti yine de para cezasını ödemişti işte. Özgürdü. Yapılanları ödüyordu, ayrıca da kendine otuz iki şilin kalmıştı. Aslında savurgan olmasına karşın, başka para harcamayacaktı, o güzelim altınına zarar vermeye dayanamazdı.

Artık evde, annesiyle babasından ayrı, özel bir yeri vardı. William'la Anna Brangwen'in gerçek kızları olma dışında başka bir şeydi artık. Bağımsızdı. Kendi yaşamını kazanıyordu. Çalışan toplumun önemli bir üyesiydi. Ayda elli şilinin onun bu evdeki gereksinimlerine yetip de artacağından hiç kuşkusu yoktu. Annesi her çocuğu için ayda elli şilin alsa yirmi poundu olur, hiçbir geçim zorluğu da kalmazdı. Eh, pekâlâ öyleyse.

Ursula anne babasından bağımsızdı artık. Başka bir yere bağlanmıştı. Şimdi 'Okullar Yönetim Kurulu' kulağına yakın gelen bir sözcüktü, Whitehall önünde gerçek evi olarak duruyordu. Hükümette, bakanın eğitim konusunda çok titiz bir denetimi olduğunu biliyordu ve ona öyle geliyordu ki, bir biçimde o da bu zincirin bir parçası, babasının onunla olan bağı gibi ona bağlıydı.

Başka bir benliği, başka bir sorumluluğu vardı. Artık yalnız William Brangwen'in kızı Ursula Brangwen değildi, aynı zamanda St. Philip Okulu'nda beşinci sınıf öğretmeniydi. Şu anda da hiçbir şey beşinci sınıf öğretmeni olmaktan daha önemli değildi çünkü bu, kaçamayacağı bir şeydi.

Başaramıyordu da. Bu, onun korkusuydu. Haftalar geçtikçe o özgür, neşeli Ursula Brangwen kalmadı. Yalnızca kendi sınıfını yönetememe olgusuna saplanıp kalmış bir kız vardı. Hafta sonlarındaysa özgürlüğün lezzetinden çılgına döndüğü ve öbür günlerin acısını çıkardığı tutku dolu günler gelip çatıyordu; sabahları tümüyle boş olmak, işlemesinin başına oturmak, o renkli ipekleri kumaşa batırıp çıkarmak bir haz deliliğiydi. Çünkü hapishane her zaman onu bekliyordu! Bu yalnızca bir araydı, zin-

cirlenmiş yüreği de çok iyi biliyordu bunu. Bunun için de hafta sonunda uçup giden o saatleri yakalayıp, sımsıkı kavrıyor, içlerindeki son tat damlasını biraz da acımasız bir çılgınlıkla büküp sıkıyordu.

Bu durumun onun için nasıl bir işkence olduğunu kimseye söylememişti. Ne Gudrun'a ne de annesiyle babasına öğretmen olmayı ne kadar korkunç bulduğunu açıklamamıştı. Pazar gecesi geldiğindeyse, Pazartesi sabahı kapıdayken, gerginlik ve işkence yaklaşıyor duygusuyla o korku verici hoşnutsuzluk elini ayağını bağlıyordu.

O kaba okuldaki, kocaman kaba sınıfa bir şey öğretebileceğine hiç mi hiç inanmıyordu: hiç yapamayacaktı bunu, hiç... Yine de başarısız olursa, yitecekti. Erkeklerin dünyasının onun için çok katı olduğunu, içinde yerini alamayacağını kabul edip, Bay Harby'nin önünde diz çökmeliydi. Önünde uzanan yaşamı boyunca da asla kendini erkeklerin dünyasından bağımsızlaştırmadan işini sürdürmeli, sorumluluğu olan işlerin büyük dünyasının özgürlüğünü asla kazanmamalıydı. Maggie oradaki yerini almıştı, Bay Harby'yle aynı düzeyde duruyordu, ondan bağımsızdı: ruhuysa şiirin uzak kırlıklarıyla, vadilerinde geziniyordu. Maggie özgürdü. Yine de Maggie'nin özgürlüğünde boyun eğme gibi bir şey vardı. Bay Harby o erkek, Maggie gibi vakur, sakıngan kadınlardan hoşlanmıyordu, saygı duyduğu öğretmeni Miss Schofield'di.

Ursula da Maggie'ye gıpta etmiyor, hayranlık duymuyor değildi. Maggie'nin varmış olduğu yere onun da varması gerekiyordu. Kendine bir yer yapmalıydı. Bay Harby'nin bölgesinde bir yer edinmişti, onu korumalıydı. Harby, onu kendi okulundan uzaklaştırmak için Ursula'ya düzenli saldırılar kurmaktaydı. Emirlere uymuyordu Ursula. Sınıfı, okulun en zayıf noktası, karmakarışık bir kalabalıktı. Öyleyse o gitmeli, yerine disiplini sağlayabilen, daha yararlı biri gelmeliydi.

Müdürün içinde, ona karşı geliştirdiği bir öfke saplantısı vardı. Tek isteği onun gitmesiydi. Gelmişti, haftalar boyunca da kötüye gitmişti, hiç mi

hiç iyi değildi. Okuldaki yaşamının temeli, hareket etmesinin bile nedeni olan kurduğu sistem, Ursula'nın işin içine girdiği noktada saldırıya uğramış, düğümlenip kalmıştı. Ursula, onu bir sarsma, bir düşüşle tehdit eden bir tehlikeydi. Hiç düşünmeksizin tümüyle kararlı, içgüdüleriyle harekete geçerek onu defetmeye hazırlandı.

Ursula'nın öğrencilerinden birini, şu Hill denen oğlana yaptığı gibi, *kendine* yapılmış bir saldırı adına cezalandırdığında, zayıf bir öğretmenin bu tür şeylerin olmasına izin verdiğini vurgulamak için, cezayı daha da ağırlaştırıyordu. Bu saldırı *Ursula*'ya yapılmışsa ona olan saldırılar önemli değilmişçesine ceza hafif oluyordu. Bunu tüm çocuklar da biliyor, davranışları ona göre oluyordu.

İkide birde Bay Harby bir çırpıda aşağı koşup müsvedde defterlerini incelerdi. Bir saat boyunca, bulunacak yanlışlar, dikkat çekilecek noktaların öğrencilerin ortasında kendisine gösterilmesi için Ursula, bir köşede bekler, bu arada Harby de sınıfı dolaşıp o defterin ardından öbürünü alır, sayfa sayfa karşılaştırırdı. Ursula geldiğinden beri defterlerin giderek daha düzensiz, karmaşık, kirli olduğu bir gerçekti. Bay Harby Ursula 'rejiminden' önceki döneme rastlayan sayfalarla o geldikten sonrakilere bakıyor, müthiş bir öfkeye kapılıyordu. Çocuklardan çoğu, defterleriyle ön sıralara gönderiliyordu. Sonra susmuş, titreyen sınıfta şöyle bir dolanıp, en kötü suçluları da öbürlerinin gözü önünde iyice bir sopaladıktan sonra gerçek bir tutku, öfke ve üzüntü kriziyle gürlemeye başlıyordu.

«Bu sınıf bu durumda olsun, inanılacak gibi değil! Tek sözcükle utanç verici! Nasıl bu duruma düştüğünüzü anlayamıyorum! Her pazartesi sabahı aşağı inip defterlerinizi denetleyeceğim. Hiç kimsenin size aldırmadığını, öğrendiğiniz şeyleri öğrenmek zorunda olmadığınızı ve üçüncü sınıfa uyacak bir öğrenci oluncaya dek sınıfta kalmayacağınızı sanmayın. Tüm defterleri her pazartesi sabahı denetleyeceğim.» Sonra öfke değneğini alıp gidiyor, Ursula' ya da rahatlatması için çocuksu yüzleri boş bir küs-

künlük, korku ve acıyla kilitli, ruhları kızgınlık ve başöğretmenden çok Ursula'ya duydukları küçümsemeyle dolu, gözleriyse çocukların o soğuk, gaddar suçlamasıyla bakan solgun, titreyen bir sınıf bırakıyordu. Ursula, onlarla konuşmak için sıradan sözcükleri bile zor buluyordu. Bir şey yapmalarını söylediğinde, küstah bir umursamazlıkla: 'Harby olmasaydı biz senin dediğini yapar mıydık sanki?' dercesine yapıyorlardı. Dayak yemiş hıçkıran çocukları yerlerine gönderirken, onların bile onunla ve yetkisiyle alay ettiklerini, çarptırıldıkları ceza için onun zayıflığını sorumlu tuttuklarını biliyordu. Her şeyin bilincindeydi; fiziksel dövme, acı verme olayının onda yarattığı korkunun derin bir acı olarak içine çöktüğünü ve en kötü yaradan daha çok acı veren bir ahlak yazgısına dönüştüğünü biliyordu.

Gelecek hafta tüm defterlere bakmalı, her yanlışı da cezalandırmalıydı. Ruhu, bu kararı serinkanlılıkla almıştı. Kişisel tutkusu hiç olmazsa o günlük ölmüştü. O okulda onun öz benliğiyle ilgili bir şey yoktu. Yalnızca bir beşinci sınıf öğretmeni olmak için oradaydı. Görevi buydu. Okulda beşinci sınıf öğretmeni olmak dışında hiçbir şey değildi. Ursula Brangwen'sa bu işin dışında bırakılmalıydı.

Sonuçta soluk, dışa kapalı yada en azından uzak, yabancı bir duyguda ve artık çocuğu da, gözlerinin kıpır kıpır olduğunu da, düşündüklerini fırtına gibi kağıda dökebildiği sürece elyazısının düzeltilmesi gibi konularla sıkıntıya sokulmaması gereken nasıl garip, küçük bir ruhu olduğunu da göremiyordu.

Çocukları filan gözünün gördüğü yoktu, önemli olan yapılması gereken işti. Gözlerini çocuğun değil de işin üstünde tutarak, başka zaman olsa hiç ilgisini çekmeyen şeyleri onaylayabilmek adına hoşgörü, anlayışla karşılayabileceği, göz yumabileceği olayları cezalandırabilecek kadar kişisellikten uzaktı. Ne var ki artık ilgisinin bir anlamı yoktu.

Bu yaşam dolu, pırıl pırıl onyedisindeki kızın çocuklarla hiçbir kişisel ilişkisi olmaksızın uzak, resmi oluşu acı vericiydi. Pazartesinin işkencesine kat-

landıktan sonraki birkaç gün başardı, sınıfla da işler fena gitmedi ama onun için doğal olmayan bir durumdu, sonunda gevşemeye başladı.

Ardından başka bir eziyet geldi. Sınıftaki herkese yetecek kadar kalem yoktu. Bay Harby'ye biraz daha kalem göndermesi için haber yolladı. Bay Harby, kendi çıkageldi.

Ursula'ya duyduğu giderek artan öfkenin sakinliğiyle gülümseyerek,

«Yeterli kalem mi yok Miss Brangwen?» dedi.

Ursula titreyen bir sesle,

«Hayır, altı tane eksik,» dedi.

Bay Harby gözdağı verircesine bir tonla,

«Peki nasıl oluyor bu?» diye sordu.

Sonra sınıfa şöyle bir tepeden bakıp,

«Bugün kaç tane var?»

«Elli iki,» dedi Ursula, ama o, ona hiç aldırmadan sayıyordu.

«Elli iki,» dedi. «Peki kaç kalem var Staples?»

Ursula sustu. Bay Harby'nin tüm dikkati sınıf mümessiline çevrilmiş olduğundan Ursula yanıtlasa da dikkat etmezdi nasılsa.

Bay Harby hafif bir öfke sırıtışıyla suskun sınıfa şöyle bir bakıp,

«Bu çok garip,» dedi. Tüm çocuksu yüzler kalkıp boş, şaşkın, ona baktılar.

«Birkaç gün önce bu sınıfa altmış kalem verildi - şimdiyse kırk sekiz var. Altmıştan kırk sekiz çıkarsa ne kalır Williams?»

Bu soruda kötü amaçlı bir kuşku seziliyordu. Denizci giysili, dar, zayıf yüzlü bir çocuk, abartılı bir tavırla irkildi.

«Lütfen efendim.» Çocuğun yüzüne yavaştan yılışık bir sırıtış yayıldı. Bilmiyordu. Yoğun bir suskunluk oldu. Çocuk başını öne eğdi. Sonra yine kaldırıp baktı, gözlerinde belli belirsiz bir zafer pırıltısı vardı.

«On iki,» dedi.

Başöğretmen tehlikeli bir tavırla,

«Dikkat etmeni öneririm,» dedi. Çocuk oturdu.

«Altmıştan kırk sekiz çıkarsa on iki kalır: demek

ki on iki eksik kalem var. Aradın mı onları Staples?»

«Evet efendim.»

«Öyleyse bir daha ara.»

Bu sahne böylece sürüklenip gitti. İki kalem bulundu: On tanesi yitikti. Derken fırtına patladı.

«Pisliğinizden, tembelliğinizden, terbiyesizliğinizden başka bir de hırsızlığınıza katlanmak zorunda mıyım?» diye başladı başöğretmen. «Okulun en kötü davranışlı en pis sınıfı olmanız yetmedi de hırsızlıkta da anlaştınız değil mi? Son derece gülünç bir şey bu! Kalemler havaya karışıp erimezler: kalemlerin hiçe dönüşme gibi bir huyları yoktur. Öyleyse ne oldu bunlara? Bir yerde olmalı. Ne oldu? Mutlaka bulunmalı, hem de beşinci sınıf tarafından. Beşinci sınıf yitirdiyse onlar bulmalı.»

Ursula yüreği kaskatı, buz gibi durup dinledi. Öylesine altüst olmuştu ki, çıldırmak üzereydi. İçinde bir şey, başöğretmene dönüp, artık şu kahrolası kalemler konusunu kesmesini söylemesi için dürtüyordu ama söylemedi, söyleyemedi.

Her dersten sonra, sabah akşam kalemleri saymaya başladı. Yine de ortada yoktu işte. Bu arada kurşunkalemlerle silgiler de yokoldu. Yitenler bulununcaya kadar, sınıfı dışarı çıkarmadı ama Bay Harby odadan çıkar çıkmaz oğlanlar dörtbir yanda sıçrayıp bağırmaya başladılar, sonunda okuldan tek bir bedenmişçesine top gibi fırladılar.

Bu durum giderek kritikleşiyordu. Ursula, Bay Harby'ye söyleyemiyordu çünkü o sınıfı cezalandıracak, Ursula da bu cezanın nedeni olacak, sınıfı da ona karşı gelmek, alay etmekle karşılık verecekti buna. Şu anda çocuklarla arasında yeterli bir düşmanlık gelişmişti zaten. Bir akşamüstü, ödevlerini bitirmeleri için sınıfı alıkoyduğu bir gün, oğlanların arkasından eğlenerek,

«Brangwen, Brangwen - kendini beğenmiş ukala!» diye bağırdıklarını duydu.

Bir cumartesi sabahı Gudrun'la Ilkeston'a gittiklerinde sesler yine çığlık çığlığaydı.

«Brangwen, Brangwen!»

Hiç aldırmamış gibi davrandı ama kalabalık

caddenin tam orta yerinde alay edilmek, onu utançtan kıpkırmızı yapmıştı. Cossethay'lı Ursula Brangwen, beşinci sınıf öğretmenliğinden bir türlü kaçamıyordu. Sıkıntıyla şapkasına kurdele almaya girdi. Öğretmeye çalıştığı çocuklar arkasından bağırıyorlardı.

Bir akşamüstü kentin dışına yürümeye hazırlandığı sırada üstüne taşlar uçtu. Bir utançla öfke dalgası sardı Ursula'yı. Hiç oralı olmadan yürümeyi sürdürdü. Ortalık karardığından atanları göremiyor, bilmek de istemiyordu.

Bu arada Ursula da bir değişiklik oldu. Bir daha asla sınıfına bir insan olarak sahip çıkmayacaktı. Asla, Ursula Brangwen, o genç kız, o insan, bu oğlanlarla iletişim kurmayacaktı. Ayağını St. Philip Okulu'na hiç atmamışçasına sınıfından bir insan olarak uzak kalacak, yalnızca beşinci sınıf öğretmeni olacaktı. Tümünü de silecek, kendini onlardan ayrı tutacak, onlara yalnızca öğrenci olarak bakacaktı.

Giderek yüzü daha anlamsızlaştı, bir genç kızın kendini çocuklara adamaya hazır açık, sıcak, korumasız ve yaralı ruhu, yerini kabul ettirilen sisteme göre makine gibi çalışan katı, cansız, duygusuz bir şeye bıraktı.

Ertesi gün sınıfını gerçek anlamda 'göreceği' kuşkuluydu. Yalnızca kendi amaç ve iradesini duyumsayacak, bu sınıfa boyun eğdirebilmek için nereden yakalaması gerektiğini bulacaktı. Artık, sınıfın iyi duyguları üstüne oynamanın anlamı yoktu. Hızlı uyum sağlayan ruhu bunu kavramıştı.

O, bir öğretmen olarak öğrencilerini öğrenci oldukları için hizaya getirecekti. Yapacağı buydu işte. Geri kalan ne varsa vazgeçiyordu. Taş atma olayından sonra katı, kendi kişiliğini dışa kapamış, kendine de onlara da öc alıcı bakan biri olmuştu. Böylesine bir utançtan sonra artık bir insan, kendi olmak istemiyordu. Kendini yönetici olarak kabul ettirecek, sınıfın öğretmeni olacaktı. Şimdi hazırdı, savaşacak, boyun eğdirecekti.

Şimdiye dek sınıftaki düşmanlarını öğrenmişti. En çok nefret ettiğiyse Williams'dı. Kusurlu bir ço-

cuktu ama o kadar da kötü değildi. Akıcı bir okuması, oldukça da iyi kıvrak bir zekâsı vardı. Yine de bir türlü durduğu yerde duramıyordu. Duygulu bir kıza çok iğrenç gelebilecek hastalıklı bir yanı vardı, şeytanca, ışıksızlıktan rengi ağarmış bitkileri anımsatan, yoz bir şeydi bu. Çılgına döndüğü küçük öfke krizlerinden birinde Ursula'ya mürekkep şişesini fırlatmıştı. İki kez de sınıftan fırlayarak eve kaçmıştı. İyice bilinen bir tipti.

Gizli gizli, genç kız öğretmenine sırıtıyor, arada ona yaltaklanmak için çevresinde dolanıyordu. Bu da Ursula'nın ondan daha çok nefret etmesine neden oluyordu. İnsanın üstüne yapışan garip, sülüksü bir gücü vardı.

Ursula çocuklardan birinden esnek bir değnek buldu, zamanı geldiğinde de kullanmaya karar verdi. Bir sabah kompozisyon dersinde Williams'a,

«Bu lekeyi nasıl yaptın—» diye sordu. Williams kullanmakta çok usta olduğu o alaycı sesiyle kişnedi.

«Lütfen efendim, dolmakalemimden damladı.» Yanındaki oğlanlar boğulurcasına gülmeye başladılar. Williams bir oyuncu olduğundan dinleyicilerinin duygularını incelikle gıcıklıyordu. Özellikle yanındaki çocukları, öğretmeni yada korkmadığı herhangi bir 'yetki'yi gülünç duruma düşürmek için kullanıyordu. Tutuklulara has o özel içgüdü onda da vardı.

Öğretmen,

«Öyleyse sen kalıp bir sayfa daha kompozisyon yazacaksın,» dedi.

Bu, Ursula'nın her zamanki eşitlik anlayışına aykırı olduğundan oğlan alayla karşıladı. Saat on ikide tam dışarı süzülürken, Ursula onu yakaladı.

«Williams, otur.»

Ursula oturdu, Williams da oturdu; en arka sırada tam Ursula'nın karşısındaydı, sınıfta ikisi yalnızdılar, Williams da gözlerini ayırmadan sinsi gözlerle ona bakıyordu.

Arsızca,

«Lütfen efendim, bir iş için bir yere gitmem gerek.»

«Defterini getir bana,» dedi Ursula.

Oğlan defterini sıraların üstünde sürükleyerek geldi. Tek bir dize yazmamıştı.

«Yerine dön ve yapman gereken ödevi yap.»

Ursula masasında oturmuş, defterleri düzeltmeye çalışıyordu. Çok sinirliydi, her yanı titriyordu. Bir saat, tedirgin çocuk, yerinde kıvranıp sırıttı. Bu sürenin sonunda beş dize yazmıştı.

«Şimdi çok geç olduğu için geri kalanını bu akşam tamamlayacaksın,» dedi Ursula.

Oğlan olanca arsızlığıyla koridorda kelle paça koşmaya başladı.

Akşamüstü oldu. Williams oradaydı, gözlerini ona dikmişti; bunun aralarında bir kavga olduğunu bildiği için de Ursula'nın yüreği ağzında çarpıyordu. Williams'ı gözledi.

Coğrafya dersi boyunca Ursula değneğiyle haritayı gösterirken, oğlan durmadan beyazımsı kafasını sıranın altına sokup, öbür çocukların dikkatini çekiyordu. Şu anda onunla konuşmanın sorun çıkarabileceğini bildiğinden cesaretini toplayarak,

«Williams,» dedi, «ne yapıyorsun?»

Williams yüzünü kaldırdı, kırmızı kenarlı gözleri yarı gülümsüyordu. Yaradılıştan, doğru dürüst olmayan bir şey vardı onda.

Ursula ürktü.

Williams bir zafer duygusuyla,

«Hiçbir şey,» dedi.

«Ne yapıyorsun?» diye üsteledi Ursula. Yüreğinin çarpıntısı çok rahatsız ediyordu.

Çocuk, haksızlığa uğramış gibi bir tavır takınarak, arsız ve gülünç, yanıtladı.

«Hiçbir şey.»

«Sana tek bir söz daha söylemek zorunda kalırsam, Bay Harby'ye gidersin.»

Bu çocuğun Bay Harby için bile kozları vardı. Öylesine diretən, bir yandan sinen, bir yandan yaltaklanan her kalıba giren biriydi, canı yandığında da öyle kötü uluyordu ki, başöğretmen oğlandan çok onu gönderen öğretmene kinleniyordu. Çünkü oğlanın o andaki görüntüsü insanı hasta ediyordu. Wil-

liams da biliyordu bunu. Açıkça gülümsedi.

Ursula, coğrafya dersini sürdürmek üzere yine haritaya döndü ama sınıfta bir heyecan vardı. Williams'ın ruh durumu tümünü etkilemişti. Bir hışırtı duydu, iliklerine kadar titredi. Eğer tümü de ona karşı birleşirlerse işi bitikti.

Acı dolu bir ses,

«Lütfen efendim,» diye seslendi.

Ursula döndü. Sevdiği çocuklardan biri, üzgün bir tavırla yırtık selüloit bir yaka tutuyordu. Yakınmayı duyup kendini yetersiz buldu.

«Öne git Wright,» dedi.

Sinirlerinin en ufak noktasına varıncaya dek titriyordu. İriyarı, somurtkan bir çocuk hantal bir tavırla öne doğru ilerledi. Kötü bir çocuk değildi ama denetlenmesi zordu. Williams'ın Wright'a işaret ettiğini, Wright'ın da sırıttığını bilerek dersi sürdürdü. Korkuyordu. Haritaya döndü yine. Evet, korkuyordu işte.

«Lütfen efendim, Williams—» diye tiz bir çığlık duyuldu. Kaşları can acısıyla çatılmıştı, acısında Williams'a karşı biraz alay, biraz da aşağılama vardı—

«Lütfen efendim, çimdikledi beni,» - bir yandan acıyan bacağını oğuşturuyordu.

«Öne çık Williams.»

Fareye benzeyen çocuk o solgun gülümseyişiyle oturdu, hiç kımıldamadı.

Ursula daha kesin,

«Öne çık,» diye yineledi.

Çocuk faremsi dişlerini gösterip sırıtarak,

«Çıkmayacağım,» dedi. Ursula'nın içinde 'çıt' diye bir şey oldu. Yüzüyle gözleri sertleşti, dosdoğru sınıfı geçip yürüdü. Çocuk, Ursula'nın ona dikili, parlayan gözleri karşısında biraz sindi. Ursula doğruca ona yürüyüp kolundan yakaladı, yerinden sürükledi. Oğlan onun önlüğüne yapıştı. Bu, Williams' la onun arasında olan bir savaştı. Ursula'nın içgüdüleri ansızın sakinleşip, hızlanmıştı. Yakaladığı yerden elini koparıp direnen, tekmeleyen oğlanı öne sürükledi. Williams onu tekmeliyor, sıraların yanın-

dan geçtikçe çocukların giysilerine tutunuyordu ama Ursula çekip götürdü onu. Sınıfta herkes heyecandan ayağa kalkmıştı. Ursula da gördü bunu ama hiç aldırmadı.

Eğer oğlanı bırakırsa, kapıya saldıracağını biliyordu. Değneği masadan aldı, çocuğa indirdi. Oğlan kıvrılıp bükülüyor, tekme atıyordu. Bir balığın gözlerine benzeyen taş gibi ama nefret ve korkuyla dolu gözleriyle ak yüzünü hemen yanıbaşında gördü. Ursula ondan nefret ediyordu, bu korkunç, kıvrılıp açılan şey dayanma noktasını çok zorluyordu. Daha az korku duysaydı, oğlan rahatlıkla ona baskın çıkabilirdi, buna karşın son derece sakin, o garip sesler çıkarıp, tekmeler atarken Ursula değneği bir kez, bir kez daha indirdi. Bir eliyle onu tutuyor, öbürüyle değneği indiriyordu. Çılgın bir nesne gibi kıvranıyordu oğlan. Vuruşların acısı Williams'ın eğilip bükülen, kötü, korkak cesaretinin arasına giriyor, her kez biraz derine gidiyordu, ta en sonunda çığlığa dönüşen uzun bir inlemeyle gevşeyip kalıncaya dek... Ursula onu bırakınca dişleriyle gözleri parlayarak ona saldırdı. Ursula yüreğinde bir an için acı veren bir korku duydu: şeytanın ta kendisiydi bu. Derken oğlanı yakaladı, değnek yine üstüne indi. Oğlan birkaç kez aklını yitirmişçesine kurtulup tekme atmaya çalıştı ama değnek yine saldırısını kesince, uluyan bir çığlıkla yere düştü ve dövülmüş bir hayvan gibi bağıra çağıra orada yatıp kaldı.

Bay Harby tam bu gösterinin sonuna doğru koşarak geldi.

«Ne oldu,» diye gürledi.

Ursula içinde bir şeyin kırılmak üzere olduğunu duydu.

Göğsü inip kalkarak, son sözcükleri soluk soluğa zorla söyledi.

«Dövdüm onu.» Başöğretmen öfkeden tıkanmış, çaresiz, kalakaldı. Ursula yerde kıvrılıp uluyan nesneye baktı.

«Kalk ayağa,» dedi. Nesne kıvrılarak ondan uzaklaştı. Ursula öne doğru bir adım attı. Başöğretme-

nin varlığını bir an farketmiş, sonra yine gözünden silinmişti.

«Kalk ayağa,» dedi, şöyle bir dürtmesiyle oğlan ayağa fırladı. Feryadı çılgın hıçkırıklara dönüştü. Bir çılgınlık krizine tutulmuştu.

«Git, kaloriferin yanında dur,» dedi Ursula. Makine gibi hıçkırarak gitti oğlan.

Başöğretmen tek sözcük edemeden, öylece donup kalmıştı. Yüzü sapsarı, elleri kıvrık, katılıp kalmıştı. Ursula'ysa ondan pek de uzağa gitmeden dimdik duruyordu. Artık hiçbir şey dokunamazdı ona. Bay Harby'yi aşmıştı. Kendini ölümüne saldırıya uğramış gibi hissediyordu.

Başöğretmen birşeyler mırıldanıp döndü, az sonra ta öbür uçtan çılgın bir öfkeyle kendi sınıfına gürlediği duyuldu.

Oğlan kaloriferin yanında çılgınca hıçkırıyordu. Ursula sınıfa baktı. Elli tane solgun, kımıltısız yüz onu izliyordu, yüz tane de yuvarlak göz dikkatli, anlamsız bakışlarla üstüne dikilmişti.

Ursula sınıf mümessiline,

«Tarih kitaplarını dağıt,» dedi.

Bir ölüm suskunluğu oldu. Ursula ayakta dururken, saatin tiktaklarını ve alçak dolaptan kitapların çıkarıldığını duyuyordu. Derken kitapların sıraların üstüne konmasından çıkan ölgün bir 'pat' sesi geldi. Çocuklar, elleri hep birlikte çalışan suskun bir kitleydiler. Birlik olmaktan çıkmışlar, her biri suskun, içine kapanık bir bireye dönüşmüştü.

«125 inci sayfayı açın, o bölümü okuyun,» dedi Ursula.

Bir sürü kitabın açılma sesini duydu. Çocuklar sayfayı bulup uysallıkla okumak için başlarını eğdiler ve makine gibi okumaya başladılar.

Eli ayağı tutmayan Ursula, gidip yüksek iskemlesine oturdu. Oğlanın hıçkırması sürüyordu. Bay Brunt'un tiz sesiyle Bay Harby'nin gürlemesi cam bölmenin ardından boğuk da olsa duyuluyordu. İkide bir, bir çift göz okuma kitabından kalkıyor, dikkatle ölçüp biçermişçesine bir an Ursula'nın üstünde dolaşıyor, sonra yine kitaba dönüyordu.

Ursula hiç kımıldamadan oturmuştu, gözleri görmeksizin sınıfı gözlüyordu. Kımıltısız, dermansızdı. Elini kürsünün üstünden kaldıramayacağını hissediyordu. Orada sonsuza dek de otursa, tek bir sözcüğe uyamayacak, hiç kımıldayamayacakmış gibi geliyordu. Saat dördü çeyrek geçiyordu. Yalnız kalacağı, okulun kapanış saatinden ürküyordu.

Sınıf eski rahatlığına kavuşmaya başladı, gerginlik azaldı. Williams hâlâ ağlıyordu. Bay Brunt ders sonu emirlerini sıralıyordu. Ursula kürsüden indi.

«Yerine otur Williams,» dedi.

Williams yüzünü kolunun yenine sildi, ayaklarını sürüyerek ilerledi. Otururken Ursula'ya sinsi bir bakışla şöyle bir baktı, gözlerinin çevresi kıpkırmızıydı. Dövülmüş bir sıçanı anımsatıyordu.

Sonunda çocuklar gitti. Bay Harby güm güm öten ağır adımlarla ondan yana bakmaksızın, tek söz de etmeden geçip gitti. Bay Brunt tam geçerken duraladı, Ursula dolabını kilitliyordu.

«Clarke'la Letts'i de aynı biçimde yola sokarsanız, bir sorununuz kalmayacak Bayan Brangwen,» dedi. Mavi gözleri garip bir tür içtenlikle parlıyordu, uzun burnu Ursula'ya doğru uzanmıştı.

Ursula sinirli bir gülüşle,

«Öyle mi?» dedi. Kimsenin onunla konuşmasını istemiyordu.

Taş kaldırımda ayak seslerini duyarak, sokak boyunca yürürken, arkasında sinsice onu izleyen oğlanların farkındaydı. Çantayı taşıyan eline bir şey çarpıp canını acıttı, çürüyecekti orası şimdi. Yuvarlanırken baktı, bir patatesti. Eli acımıştı ama Ursula bunu hiç belli etmemişti. Az sonra tramvaya binecekti nasılsa.

Korkuyor, bir garip hissediyordu kendini. Utandıran, onur kırıcı bir düş gibi garip, çirkin geliyordu ona. Birine açıklamaktansa ölmeyi yeğlerdi. Şişmiş eline bakamıyordu. Bir kriz geçirmiş, içinde bir şey kırılmıştı. Williams dövülmüştü ama bedeli de ödenmişti.

Eve gidemeyecek kadar sinirleri bozuktu, ken-

tin içlerine doğru biraz daha gidip, küçük bir kahvenin önünde tramvaydan indi. Kahvenin arkalarında karanlık, kuytu bir köşede çayını içip tereyağlı kızarmış ekmek yedi. Hiçbir şeyin tadını almıyordu. Çay içmekse mekanik bir davranış, orada olabilmek için bir bahaneydi. Karanlık, unutulmuş küçük köşede, hiçbir şeyin bilincinde olmaksızın, öylece oturdu. Yalnız arada bilinçsizce, elinin çürümüş olan yerini oğuşturuyordu.

Sonunda eve gitmeye koyulduğunda, batıda günbatımı kızıllığı başlamıştı. Neden eve gittiğini bilmiyordu. Orada onun için hiçbir şey yoktu. Aslında yalnızca olağan davranıyor, etkisi bırakmalıydı. Konuşabileceği hiç kimsesi, kaçabileceği hiçbir yeri yoktu. Ne olursa olsun, bu kızıl günbatımında onu mahvedebilecek, insanoğlunun içindeki savaş açtığı o korkunçluğu bilerek, birbaşına yürümeyi sürdürmeliydi. Zaten olması gereken de buydu.

Sabah yine okula gitmesi gerekiyordu. Kalktı ve kendi kendine bile homurdanmadan okula gitti. Daha büyük, güçlü, kaba, duygusuz bir iradenin ellerindeydi.

Okul oldukça sessizdi ama Ursula sınıfın onu kolladığını, her an üstüne sıçramaya hazır olduğunu farketti. İçgüdüsü, zayıfladığı anda yakalayacaklarını söylüyordu. Soğukkanlılığını, kendini denetlemeyi sürdürdü.

Williams okula gelmemişti. Sabahın ortasında kapı vuruldu: biri başöğretmeni istiyordu. Bay Harby olanca cüssesiyle kızgın ve sinirli, dışarı çıktı. Öfkeli ana babalardan korkardı. Bir dakika kadar koridorda kaldıktan sonra içeri girdi.

Büyük çocuklardan birine,

«Sturgess,» dedi, «sınıfın önünde dur, kim konuşursa adını yaz. Siz biraz gelir misiniz Bayan Brangwen.»

Öc alıcı bir tavırla pençelerini ona geçirmek ister gibiydi.

Ursula onu izledi, holde bekleyen beyaz tenli, ince, öyle hastalıklı filan bir görünümü olmayan gri giysili, mor şapkalı bir kadınla karşılaştı.

«Vernon için gelmiştim,» dedi kadın. İnce, hoş bir aksanı vardı. Tepeden tırnağa zarif, temiz görünüşünün yanısıra o yarıdilenci tavrıyla çelişen, içinde kötü bir şey varmışçasına insanın dokunmaktan hoşlanmayacağı bir nesneymiş duygusunu veriyordu. Ne bir hanımefendiydi ne de çalışan sıradan bir adamın karısı, toplumdan ayrı bir yaratıktı ama giyimine bakılırsa hiç de yoksul biri sayılmazdı.

Ursula, onun Williams'ın annesi olduğunu hemen anladı, Vernon da Williams'dı. Williams'ın hep denizci giysileriyle, temiz-pak, derli toplu dolaştığını anımsadı. Çocukta da annesinde olan o garip, yarı saydam kopukluk, ölü gibi bir cansızlık vardı.

Kadın yapay bir incelikle,

«Bugün okula gönderemedim onu. Dün akşam eve geldiğinde çok hastaydı - oldukça kötüydü durumu - doktora görünmesinin iyi olacağını düşündüm. Biliyorsunuz kalbi zayıftır..»

Kadın Ursula'ya soluk, ölü gözleriyle baktı.

«Hayır,» dedi kız, «bilmiyordum.»

İçinden gelen itme duygusuyla, belirsizlik içinde öylece durdu. Bay Harby, iriyarı erkek, sarkan kocaman bıyıklarıyla, gözlerinin ucunda belli belirsiz çirkin bir gülümsemeyle duruyordu. Kadın, pek de insana benzemeyen sinsi bir tavırla konuşmasını sürdürdü.

«A, evet, çocukluğundan beri kalbinden hastadır. Okula gelmemesinin nedeni odur. Dövmek çok kötü olabilir. Bu sabah fena halde hastaydı - döner dönmez doktor çağıracağım.» Başöğretmen yüksek sesle sözünü kesti,

«Şimdi yanında kim var öyleyse?»

«Temizliğe gelen kadınla bıraktım, onu anlayan biri o. Eve giderken de yolda doktora uğrayacağım.»

Ursula öylece duruyordu. Tüm bu olup bitende belli belirsiz bir gözdağı kokusu alıyordu ama kadın öyle garip gelmişti ki, bir türlü tam kavrayamadı.

Kadın konuşmasını sürdürerek,

«Bana dayak yediğini söyledi,» dedi, «yatağa yatırmak için soyduğumda tüm bedeninin morluklar-

la kaplı olduğunu gördüm - herhangi bir doktor da aynı şeyi saptayabilirdi.»

Bay Harby yanıtlaması için Ursula'ya baktı. Ursula anlamaya başlıyordu. Kadın oğluna saldırıyla suçlayacağı konusunda gözdağı veriyordu ona. Belki de para isteyecekti.

«Onu değnekle dövdüm,» dedi Ursula, «öylesine sorun olmuştu ki.»

«Sorun olmasına üzüldüm ama acımasızca dövülmüş olmalı. İzleri hangi doktor olsa görürdü. Böyle bir şeyin olduğu bilinseydi eminim buna izin verilmezdi.»

«Beni tekmelerken ona değnekle vurdum.» Kendini haklı çıkarmaya çalıştığı için sinirleniyordu, Bay Harby de gözlerinin kıyısında o pırıltıyla durmuş, iki kadının ikilemini keyifle izliyordu.

«Kötü davrandıysa gerçekten özür dilerim,» dedi kadın, «ama bu türlü dövülmeyi nasıl hakettiğini bir türlü aklım almıyor. Onu okula gönderemeyeceğim, doktora verecek param da yok. Öğretmenlerin çocukları böylesine dövmelerine izin veriliyor mu Bay Harby?»

Başöğretmen yanıtlamadı. Ursula kendinden ve durumla eğlenen o keyifli kötülüğü için Bay Harby'den nefret ediyordu. Öbür dertli kadın açık kolluyordu.

«Benim için çok masraflı oluyor, gerçekten, oğlumu temiz pak gezdirmek için büyük çaba gösteriyorum.»

Ursula hiç sesini çıkarmıyordu. Dönüp asfalt avluya baktı, kirli bir kağıt parçası uçuyordu.

«Bir çocuğun, hele zayıf bünyeliyse, böyle dövülmesine izin verilmeyeceğinden kuşkum yok.»

Ursula duymuyormuşçasına taş gibi bir yüzle avluya bakıyordu. Olup bitenden öylesine tiksiniyordu ki birşeyler duymaktan, ondan da öte varolmaktan bile vazgeçmişti.

«Bazen zor bir çocuk olur, bilirim - ama bence bu kadarı da çok. Bedeni çürüklerle kaplı.»

Bay Harby gözlerinde o pırıltı, uçlarında alaycı bir gülümsemenin minik kırışıklarıyla, kaya gibi

sağlam, kımıltısız durmuş, olacakları bekliyordu. Kendini duruma egemen hissediyordu.

«Müthiş hastaydı, bu gün okula göndermem olası değildi. Başını kaldıramıyordu.» Ursula'da hâlâ yanıt yoktu.

Kadın Bay Harby'ye dönerek,

«Bugün gelememe nedenini anlayacağınızı ümit ediyorum efendim,» dedi.

Bay Harby sertçe, baştan savarcasına,

«Aa, evet,» dedi. Ursula onun bu erkeklere has zaferinden nefret ediyor, kadın da iğrenç geliyordu ona. Her şey iğrençti zaten...

«Kalbinin zayıf olduğunu anımsamaya çalışmak zorunda kalacaksınız efendim. Böyle durumlardan sonra *öyle* hastalanıyor ki.»

«Olur,» dedi başöğretmen, «durumla ilgileneceğim.»

«Çok sorunlu olduğunu biliyorum,» dedi kadın. Artık yalnızca erkeğe konuşuyordu— «ama dövmeden cezalandırabilirseniz - gerçekten çok zayıf nahiftir.»

Ursula yılmaya başladığını hissediyordu. Harby, üstün bir patron tavrıyla durup duruyor, kadın da tek yemle avlamak istediği bir alabalıkmışçasına ona yaltaklanıyordu.

«Bu sabah neden gelemediğini açıklamaya geldim efendim. Anlayacaksınız.»

Elini uzattı. Harby tuttu, bıraktı. Şaşırmış, kızmıştı.

Eldivenli, keyifsiz elini Ursula'ya uzattı.

«İyi sabahlar.» Öyle hastalıklı filan bir görünümü yoktu, garip bir biçimde usulca, kurnazlıkla, anlatmak istediğini söylüyordu, çok tatsızdı ama etkili olabiliyordu.

«İyi sabahlar Bay Harby, teşekkür ederim.» Gri giysili, mor şapkalı kadın, garip, sallanan yürüyüşöyle okul avlusunu geçiyordu. Ursula ona itici bir duyguyla birlikte büyük bir acıma duydu. Titredi. Dönüp okula girdi.

Ertesi sabah Williams, her zamankinden daha solgun, tertemiz denizci giysileri içinde boy göster-

di. Yarı gülümser, Ursula'ya baktı: hilekâr, boyun eğmiş, söylenileni yapmaya hazır bir tavrı vardı. Bir şey Ursula'yı titretti. Williams'a egemen olduğu düşüncesinden nefret ediyordu. Williams'ın ağabeyi ders sonunda bahçe kapısının yanında göründü; on beş yaşlarında uzun boylu, zayıf, solgun bir çocuktu. Nerdeyse bir beyefendi denilebilecek bir tavırla şapkasını çıkardı. Aynı ezik, kurnaz tavır onda da vardı.

«Kim bu?» dedi Ursula.

Violet Harby sertçe,

«Büyük Williams,» dedi. «*Annesi* dün buradaydı değil mi?»

«Evet.»

«Gelmesinin bir yararı yok - kişiliği olay çıkaracak kadar güçlü değil.»

Ursula olup bitenlerin kabalığından, rezaletinden çok utanıyordu. Yine de bu işin belli belirsiz, korkunç bir çekiciliği de yok değildi.

Her şey ne kadar da aşağılıktı! Sallanan yürüyüşlü garip kadınla garip, hilekâr çocuklara bir acıma duydu. Sınıfındaki Williams bir noktada yanılıyordu. Her şey birarada ne kadar cansıkıcıydı!

Ursula'nın yüreği yaralanıncaya kadar savaş sürüp gitti. Yerini sağlamlaştırıncaya kadar, boyun eğdirmesi gereken birkaç çocuk daha vardı. Bay Harby de ondan erkekmişçesine nefret ediyordu. Ursula artık onunla kedi fare oyunu oynamak isteyen büyük 'hayvanları', esaslı bir gürültünün yola getireceğini anlamıştı. Bay Harby, elinde olsa onlara bu dersi vermezdi çünkü bu bağımsız, dediğim dedik, küstah öğretmen küçük hanımdan nefret ediyordu.

Cezalandırması için beşinci sınıftan gönderilen çocuğa babacan bir tavırla,

«Gel bakalım Wright, bu kez ne yaptın?» der; çocuğu öylece bırakıp gider o da orada zaman öldürürdü.

Bu nedenle de Ursula artık ona başvurmuyor, deliye döndüğünde, değneği yakalayıp ona küstahlık eden çocuğun kafasına, kulaklarına, ellerine indiriyordu. Sonunda ondan korkmaya başladılar, o da

onları hizaya soktu.

Ne var ki, bunu yapmanın bedelini kendi ruhunda çok ağır ödemişti. Kocaman bir alev içinden geçip, duyarlı yerlerini dağlamış gibi geliyordu ona ve fiziksel acının her türünden kaçan o, dövüşe, tüm duygularını yaralayan değnekle vurmaya kadar vardırınıştı işi. Ardından da onları düzene koyma uğruna ağlayıp sızlamalarına katlanmak zorunda kalmıştı.

Ah, bazen öyle anlar oluyordu ki, aklını kaçıracağını sanıyordu. Ne olurdu yani? Kitapları kir pas içindeyse, söylediklerini yapmıyorlarsa, ne olurdu? Aslında dövülmelerinden, kırılmalarından, bu ağlamalı-sızlamalı, umutsuz duruma düşmelerindense, okulun tüm kurallarına başkaldırınalarını yeğlerdi. Onlara bunu yapmaktansa, tüm aşağılama ve kötülüklerine katlanmayı bin kez yeğlerdi. Kendinden geçip, dövdüğü çocuğun hakkından geldiğine pişman olmuştu, bundan acı duyuyordu.

Yine de yapılması gerekliydi. Yapmak istememişti ama yapmak zorunda kalmıştı. Ah, neden, neden yaşamak için kendini kabalaştırmak zorunda kalacağı bu Allahın belası sisteme bağlanmıştı sanki? Neden öğretmen olmuştu, neden, neden?

Çocuklar, onu dövmeye zorluyordu. Hayır, acımıyordu. Ursula onlara iyilik, sevgi dolu olarak gelmiş, onlarsa onu paramparça etmişlerdi. Bay Harby'yi seçmişlerdi işte. Eh, öyleyse onu da Bay Harby kadar iyi tanımalı, önce ona boyun eğmeliydiler. Çünkü ne onların, ne Bay Harby'nin ne de çevresindeki tüm sistemin onu hiçe saymasına izin vermeyecekti, hayır! Yenik düşürülmeyecek, özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktı. Yerinin insanı olamadı, işini yürütemedi dedirtmeyecekti. Bu durumda da olsa, iş ve erkeklerin dünyasında savaşacak, yerini koruyacaktı. Maggie'yle, öğle yemeklerinde ve küçük lokantadaki günlük akşamüstü çaylarında yaşamı, düşünceleri tartışıyorlardı. Maggie ateşli bir kadın hakları savunucusuydu, oy hakkına inancı tamdı. Ursula'ya göreyse oy asla bir gerçeği yansıtmazdı. Onun içinde, dinin garip, tutkulu 'bilgi'

siyle otomatik sistemin oyu gerektiren sınırlarının ötesinde, yaşama isteği vardı. Temel, yaşamsal bilgileriyse, yeni biçimlenmiş, sözcüklere yeni dönüşmüştü. Maggie'ye olduğu kadar ona da, kadının özgürlüğünün gerçek, derin bir anlamı varmış gibi geliyordu. Bir yerde, bir noktada özgür olmadığını hissediyor olmak istiyordu. Başkaldırıyordu. Bir zamanlar özgürdü, istediği yere gidebilirdi. Ah, kendinin çok ötesindeki, ta içinde, en derinlerde duyumsadığı o güzelim gerçek 'yer.'

Kabuğundan dışarı çıkıp ekmeğini kazanma konusunda, kendini özgürleştirmeye doğru güçlü, acımasız bir atılım yapmıştı. Ne var ki daha özgür olmak yalnızca 'büyük isteğin' daha çok bilincine varmasına yardımcı oldu. Öyle çok şey istiyordu ki... Büyük, güzel kitaplar okumak, onlarla zenginleşmek, güzel şeyler görmek, sonsuza kadar onların keyfini yaşamak, insanların ne kadar büyük, özgür olabileceklerini bilmek istiyordu, ad koyamayacağı o istek de hep var olacaktı.

Çok zordu. Çok şey vardı; karşılaşılacak, üstesinden gelinecek şeyler öylesine çoktu ki, insan nereye gittiğini bir türlü kestiremiyordu. Bir kör dövüşüydü. Bu St. Philip Okulu'nda acı dolu eziyetlere katlanmıştı. Kazıklara saplanıp özgürlüğünü yitirmiş genç bir kısrak gibiydi. Şimdi de saplandığı o kazıkların acısını çekiyordu işte. Ansızın dalıvermenin acısı, incitmesi, kepazeliğiydi. Bunlar içine işliyordu ama boyun eğmemeye kararlıydı. Bu tür engellere uzun süre boyun eğmezdi ama onları tanırdı. Bir gün yokedebileceğini düşünerek hizmet ederdi onlara.

Maggie'yle bir sürü yere gittiler; Nottingham'da büyük kadın hakları toplantılarına, konserlere, tiyatrolara, resim sergilerine. Ursula para biriktirdi, bir bisiklet aldı, kızlar, bisikletleriyle Lincoln'e, Southwell'e, Derbyshire'a gittiler. İkisi de konuşacak sonsuz şeylerinin olmasının zenginliğini yaşıyordu. Bulmak, keşfetmek öylesine keyifli bir coşkuydu ki.

Ursula, Winifred Inger'den hiç söz etmedi. Bu, onun yaşamının asla açılmaması gereken gizli bir

yan-bölümüydü. Düşünmüyordu bile. Açma gücünü bulamadığı kapalı bir kapıydı..

Bir kez öğretmenliğe dalmıştı madem, o da yavaştan kendine bir yaşam çizmeye başlayacaktı. On sekiz aya kadar üniversiteye gidecekti. Sonra mezun olur belki de ah, şöyle önemli bir kadın olur, bir kadın hareketini yönetirdi. Kim bilir? - Ne olursa olsun on sekiz aya kadar üniversiteye gidiyordu. Şimdiyse önemli olan tek şey çalışmak, çalışmaktı.

Üniversiteye gidinceye kadar da onu mahveden ama artık tüm yaşamını rezil etmeden denetleyebileceği St. Philip Okulu'ndaki öğretmenliğini sürdürecekti. Zaman kısıtlı olduğuna göre de bir süre katlanabilirdi.

Öğrenme işi sonunda mekanikleşmişti. Bu, onda bunaltan, yoran bir zorlayıcılık yaratan, hep doğal olmayan bir şey olmuştu. Öğretme olgusundaki kesin kayıtsızlıkta da belli bir dozda haz yok değildi ama yapılacak öyle çok iş, gözkulak olunacak öyle çok çocuk, çözüme kavuşturulacak öyle çok şey vardı ki, insan kendini unutuyordu. İş, onun için alışkanlığa benzer bir biçime dönüşüp de öz benliği gelişmesini başka bir yerlerde sürdürebilse, mutlu bile olurdu. Bu iki yıllık öğretim ve sınıf öğretmenliğinin garip yanlarına karşı giriştiği savaş süresince kendi gerçek, bağımsız benliği toparlanıp giderek daha tutarlı olmuştu. Okul, onun için hep bir hapishaneydi, ama bu hapishanede çılgın, karmaşık ruhu sertleşip bağımsızlaşmıştı. Kendini iyi hissettiği ve yorgun olmadığı zamanlar, öğretmekten nefret etmiyordu. Bir sabahın iş hızına dalmayı, tüm gücünü ortaya koyup, işi götürmeyi seviyor, bu onun için yoğun, hareketli bir çalışma oluyordu. Bu arada ruhu dinlenme olanağı bulmuş, uyuşuk kaldığı o dönemde kendini toparlayıp, eski gücüne kavuşmuştu ama öğretim saatleri çok uzun, görev çok ağır, okulun disiplin koşullarıysa onun için hiç doğal değildi. Çok incelip, titreyinceye kadar yıpranmıştı.

Sabah okula gelirken, alıç çiçeklerini ıslak buldu, küçük, pembe tanecikler bir çiy havuzcuğunda

yüzüyordu. Tarlakuşları güneşin yeni ışıklarına şarkılarını söylüyorlardı, doğa çok mutluydu. Kentin tozuna, griliğine dalmak bir kutsallığı bozmaktı. Elli çocuğu denetleyip, dikkatlerini bölük pörçük matematik öğrenmeye çevirmek yerine kırlara, ilkyazın neşesine koşmaya can atan gücünü toplamaya ve öğretmeye kendini vermeye isteksiz, sınıfın önünde öylece duruyordu. Garip bir dalgınlığı vardı. Bir türlü boşvermişliğe zorlayamıyordu kendini. Pencerenin pervazında duran bir kâse dolusu düğün çiçeğiyle baldıranlar, onu alıp, pembe göğüslü ardıç kuşlarının yayıldığı, ak papatyaların yarıyarıya gömülü olduğu gür çimenli kırlara götürüyordu. Ne var ki, elli çocuğun yüzü de önündeydi. Çimenliğin loşluğundaki iri papatyaları andırıyorlardı.

Ursula'nın yüzünde bir canlılık, öğretmesinde de biraz gerçekdışı birşeyler vardı. Çocukları tam görmüyor gibiydi. İki dünya arasında bocalıyordu: ilkyaz ve çiçeklerle dolu kendi dünyasıyla öbür dünya olan iş dünyası-kendi ışığının pırıltısıysa, sınıfıyla arasındaydı.

Sabah garip bir uzaklık duygusu, bir suskunlukla geçti. Öğle yemeği zamanı geldi, Maggie'yle tüm pencereler açık, neşeyle yemeklerini yediler. Sonra da St. Philip Kilisesi'nin avlusuna kırmızı alıç ağaçlarının altına, gölgeli bir köşeye gittiler. Orada konuşup Shelley, Browning okudular, biraz da 'Kadın ve Emek' üstünde çalıştılar.

Okula döndüklerinde alıç ağaçlarından deniz kıyısındaki sayısız minik deniz kabuğu gibi dört bir yana saçılmış pembemsi-kırmızı yapraklar, arada tınlayan sesiyle çalan bir kilise çanı, ikide bir öten bir kuşun cıvıltısı arasında Maggie'nin alçak, tatlı sesiyle Ursula hâlâ mezarlığın gölgeli köşesindeydi.

O günlerde, içten içe mutluydu: ah, öyle mutluydu ki, mutluluğunu kucaklayıp çevresine saçmak geliyordu içinden. Küçük bir sevinç pırıltısıyla çocukları da neşelendirdi. Bu öğleden sonra çocuklar onu bir okul sınıfıymış gibi gelmiyordu. Çiçektiler, kuştular, küçük tatlı hayvancıklardı, çocuktular, her şeydiler, yalnız beşinci sınıf değildiler. Onlara karşı hiç

bir sorumluluk duymuyordu. Bir kez de bu öğretme işi bir oyun olabilirdi. Toplam sonuçları yanlışsa, ne olurdu sanki? Keyifli bir okuma parçası bulabilirdi. Tarihlerle dolu bir geçmiş yerine harika bir öykü anlatabilirdi. Dilbilgisinden de daha önce yaptıkları için zor gelmeyecek bir yazılı çözümleme yapabilirlerdi.

«Bir kara kadar neşeli ve oyuncu,
Çayır boyunca çılgın coşkusuyla
Yada dağ kaynaklarında koşacak.»

Ezberden yazdı bunu Ursula, çok hoşuna gidiyordu.

Altın öğleden sonra geçti, o da mutlu, eve döndü. Okuldaki günü sona ermişti ya artık Cossethay'ın ışıldayan akşamına dalmakta özgürdü. Eve yürümeye bayılıyordu. Bugün okula gitmiş saymıyordu kendini. Okul, kırmızı alıç çiçeklerinin yanıbaşında oynayıp durmak olmuştu.

Böyle sürüp gidemezdi. Sömestr sınavları yaklaşıyordu, sınıfıysa hazır değildi daha. O mutlu Ursula'dan kendini sıyırıp, tüm gücünü bu bir sınıf dolusu ağır çocuğu matematik çalışmaya itmek, zorlamak için harcaması gerekliliği, onu sinirlendiriyordu. Onlar çalışmak istemiyor, Ursula da onları zorlamak istemiyordu. Yine de ikinci bir ses içini kemiriyor, işin doğru dürüst yapılmadığını söylüyordu. Bu da onu çileden çıkartıyor, sınıftaki tüm gerginliğe boşveriyordu. Bunu nefret, savaş dolu bir gün izledi, Ursula eve o altın günün kendinden koparılıp alındığı duygusuyla buruk gitti. Kendini karanlık, boğucu bir yerde kalmış, işini kötü yaptığı için orada zincirlenmiş gibi hissediyordu.

Akşama doğru bıldırcın kılavuzları bağırışıp, tarlakuşları gece inmeden önce bir kez daha şarkı söylemek için ışığa doğru tırmandığında, yaz olmasının ne yararı vardı? Keyfi yoksa yalnızca o gün okuldaki utancı, sorumluluk yükünü anımsamak zorundaysa, yaz olmuş, ne farkederdi?

Okuldan hâlâ nefret ediyordu. Hâlâ inanmadığı-

nı haykırıyordu. Çocuklar neden öğrenecek, o da neden öğretecekti sanki? Sorun, değirmeni döndürmekse, bu kadarı yeter de artardı bile. Hangi budalalık, saçma, uydurma bir görev uğruna yaşamı bu biçime sokuyordu? Her şey öylesine düzmece, öylesine yapaydı ki. Okul, matematik problemleri, dilbilgisi, sömestr sınavları, yoklamalar - topu da kocaman bir hiç'ti!

Kendi sıcak güneşin, gelişmenin, özlü yaşamın dünyası bir hiç olurken, neden bu dünyaya bağlı kalmayı sürdürecek, onun kendisine boyun eğdirmesine göz yumacaktı? Bunu yapmayacaktı işte. Bu kuru, acımasız erkek dünyasında bir tutsak olmayacaktı. Aldırmayacaktı. Sömestr sınavlarında sınıfı çok başarısız olursa ne değişirdi sanki? Bırakacaktı - ne farkederdi?

Yine de, sınav zamanı geldiğinde sınıfı için hazırlanan raporun kötü sonuçlanması üzdü onu; yazın coşkusu elinden çekilip alınmış, bir sıkıntının içinde kapanıp kalmıştı. Gerçek anlamda bu sistemin, bu işin dünyasından, mutlu olduğu tarlalara kaçamıyordu. Tüm haklarıyla tanınacak bir üye olmalı, iş dünyasındaki yerini almalıydı. Şu anda bu, onun için tarlalardan da güneşten de, şiirden de önemliydi ama giderek daha çok düşman oluyordu.

Yaz tatillerindeki uzun, boş saatlerde; hem güneşte yatmanın, yüzüp oynamanın, her şeyden o derece hoşnut olan mutlu kendi olmanın, hem de bir okul öğretmeni olarak bir sınıf dolusu çocuğun kağıtlarına bakmanın ne kadar zor olduğunu düşünüyordu. Hazla, artık öğretmenlik yapmak zorunda kalmayacağı zamanı düşlüyordu. Bu arada, sorumluluk duygusunun sonsuza dek sürecek biçimde içinde yerleştiğini, en başta gelen işinin çalışmak olduğunu belli belirsiz farkediyordu.

Güz geçip gitti, kışın eli kulağındaydı. Ursula giderek iş dünyasının, yaşam denen şeyin daha bir yerleşiği oldu. Geleceğini düşünemiyordu, biraz ötesi üniversiteye gideceği zamandı, bu düşünceye sı kı sıkı sarılıyordu. Üniversiteye gidecek, iki üç yıl parasız eğitim yapacaktı. Başvurmuş, gelecek yılın

yeri ayrılmıştı.

Yüksek öğretim diploması almak için çalışmayı sürdürdü. Fransızca, Latince, İngilizce, Matematik, Botanik öğrenecekti. Ilkeston'da derslere gidiyor, akşamları da çalışıyordu. Çünkü yenilecek bir dünya, kazanılacak bilgi, ulaşılacak bir düzey vardı. İçinde onu yöneten bir istekle yoğun, çalışıyordu. Hemen her şey, bir tek şeyde, dünyadaki yerini almasında toplanmıştı. Nasıl bir yer olması gerektiğini kendine sormuyordu. Kör tutkusu onu yönlendiriyordu. Yerini almalıydı.

Bir öğretmen olarak hiçbir zaman kayda değer bir başarısı olamayacağını biliyordu ama vazgeçmemişti işte. Nefret ediyordu ama pekâlâ da üstesinden gelmişti.

Maggie, St. Philip Okulu'ndan ayrılmış, daha hoş bir durak edinmişti. İki kız, arkadaşlıklarını sürdürdüler. Akşam derslerinde karşılaşıyorlar, birbirlerindeki o sarsılmaz umudu perçinliyorlardı. Tam olarak ne yaptıklarını, her şeyin sonunda neye ulaşmak istediklerini bilmiyorlardı ama o an için, öğrenmeyi, bilmeyi, uygulamayı istediklerini biliyorlardı.

İşten, evlilikten, evlilikte bir kadının yerinden söz ediyorlardı. Maggie aşkın, yaşamın çiçeği olduğunu, hiçbir kurala uymaksızın umulmadık bir zamanda açıverdiğini, nerede bulunduysa oraya dikilmesi, yaşadığı sürece de tadının çıkarılması gerektiğini söylüyordu.

Ursula'ya göre, bu pek tatmin edici bir açıklama sayılmazdı. Hâlâ Anton Skrebensky'yi sevdiğini düşünüyordu. Ursula'yı kavrayacak kadar güçlü olmadığı için bağışlamıyordu Skrebensky'yi. Yadsımıştı o Ursula'yı.. Hal böyle iken, Ursula nasıl severdi onu? Sevgi nasıl öylesine kesin olabilirdi? İnanmıyordu buna. Maggie'nin de düşündüğü gibi aşkın kendi içinde bir son değil de, bir usul, bir araç olduğuna inanıyordu. Bir aşk biçimi kesinlikle bulunurdu ama nereye götürürdü insanı?

Ursula, «dünyada insanın sevebileceği bir değil, birçok erkeğin bulunduğuna inanıyorum,» diyordu.

Skrebensky'yi düşünüyordu. Winifred Inger'i ta-

nımış olduğunu bilmek içinde bir boşluk yaratıyordu. Maggie, sözlerine bir de, «ama aşkla tutkuyu ayırmalısın»ı eklemişti. Sesinde belli belirsiz bir küçük görme vardı: «Erkekler sana kolayca istek duyarlar ama seni sevmezler.»

Ursula şiddetle,

«Evet,» dedi. Yüzünde nerdeyse aşırı bir acı vardı. «Tutku yalnızca aşkın bir parçasıdır. Bu kadar göze batmasının nedeni de kısa sürmesidir. Asla mutlu eden bir şey olamamasının nedeni de budur.»

Hüzne ve gelip geçici şeylere ilgi duyan Maggie'nin tersine neşe, mutluluk ve sürekliliğe bağlılığı tamdı. Ursula, yaşamın avucunda çok acı çekiyor, Maggie'yse hep tek, hep içine kapanık olmanın getirdiği, ona haz veren o ağır, düşünceler üretici hüzne düşüyordu. Ursula'nın St. Philip'deki son kışında iki kızın arkadaşlığı doruğuna ulaştı. Maggie'nin yapısının temeli olan hüzün ve kapalılığın acısıyla tadını, en yoğun biçimde Ursula bu kış yaşadı. Maggie de Ursula'nın, onun yaşamının kilit altında tutulan şeylerine karşı savaşının tadını, acısını yaşadı. Sonra da Ursula, Maggie'nin öylece, kapalı, olduğu gibi kalması gereken yaşam biçiminden koparken, ayrılmaya başladılar.

XIV

Genişleyen Döngü

Maggie'nin ailesi, Schofield'ler, Belcote Konağı'nın arkasında, bir çiftliğin yarısı sayılabilecek büyük bir bahçıvan evinde oturuyorlardı. Belcote, oturulamayacak kadar rutubetli olduğundan Schofield'ler aynı yerde oturup, hem çevreye gözkulak oluyor, avlak bekçiliğinin yanısıra çiftçilik yapıyorlardı. Baba, hem avlak bekçisi hem de büyükbaş hayvan yetiştiricisiydi, büyük oğlan konağın büyük bostanlarına bakıyordu, ikinci oğlansa çiftçilikle bahçıvanlık yapıyordu. Cossethay'daki gibi büyük bir aileydi.

Ursula, Belcote'ta oturmaya, Maggie'nin erkek kardeşlerince saygın bir hanımefendi gibi karşılanmaya bayılıyordu. Oğlanlar yakışıklı çocuklardı. Büyüğü yirmi altısındaydı. Bahçıvanlık yapıyordu, pek uzun boylu değildi ama güçlü kuvvetli, düzgün yapılıydı, kahverengi, güneş ışığı dolu yumuşak gözleri, yakışıklı çizgileri olan güneş yanığı bir yüzü, Ursula'yla konuşurken çekiştirip durduğu uzun, güzel bıyıkları vardı.

Yanlarına yaklaştığında hemen dikkat kesilmeleri kızı heyecanlandırıyordu. Gözlerini parlatabilip, ellerini-ayaklarını titretebiliyor, Anthony'ye, büyük oğlana bıyıklarını durmadan burdurtuyordu. Hafif kahkahası, neşeli gevezelikleriyle onları istediği kadar etkileyebileceğini biliyordu. Ursula'nın düşüncelerine bayılıyorlar, ateşle politikadan yada ekonomiden söz ederken hayranlıkla izliyorlardı. Oysa, konuşurken, Anthony'nin sarımsı kahverengi gözlerinin bir satirin* gözleri gibi parladığını görüyordu. Anthony onun

---

* Satir: Mitolojide yarı insan yarı teke kır tanrısı. (Çev.)

söylediği sözcükleri değil, onu dinliyor, bu da Ursula'yı heyecanlandırıyordu.

Ursula'nın onunla, yeşil, güzelim bitkilerini, yapraklarının arasından başlarını sallayan pembe çuha çiçeklerini, mor, al pembe açan çiçeklerini görmeye limonluğa gelmesinden çok hoşlanacak bir faun*a benziyordu. Ursula her şeyi soracak, o da genç kızı güldüren o bilgiç tavrıyla anında onu yanıtlayacaktı. Yine de yaptıkları Ursula'nın ilgisini çekiyordu. 'Faun'un yüzündeyse, çiftliğin parmaklıkları yüzünden öteye geçemeyen bir keçinin gözlerindeki ışığa benzer garip bir ışık vardı

Ursula onunla, karanlıkta küçük, sarı ravent otu yumrularının oluştuğu sıcak kilere indi. Anthony yeraltına inen karanlık merdiveni tuttu. Ursula bir raventin, kalın kırmızı sapa sarılmış tırmanan, yumuşak toprağın arasından bir ateş düğümü gibi uzanan yumrularının parlak uçlarını gördü. Anthony'nin yüzü ona dönüktü; hafifçe, kişnercesine gülerken dişlerinde ve gözlerinde bir ışık parlıyordu. Çok yakışıklı görünüyordu - Ursula kulaklarında yeni bir ses duydu: bıyıkları yukarı kıvrık, gözleri soğuk, kımıltısız, kibirle gülen bir bakışla ışıldayan Anthony'nin belli belirsiz bir ezgisi olan kişneyen gülüşüydü bu... Hareketlerinde hafif bir zafer cakası seziliyor, Ursula kendini bir boyun eğme, kabullenme duygusundan kurtaramıyordu. Yine de Anthony çok alçakgönüllüydü, sesi sarıp sarmalıyordu. Ursula'nın bir yere çıkması gerektiğinde üstüne basması için elini uzatıyordu. Ursula da onun ağırlığı altında hafifçe titreyen dipdiri canlılığına basıyordu.

Anthony'nin varlığını, uyuşturulmuş gibi bir duygu içinde farkediyordu. Eve girerken, o kendine has garip rahatlığı, dikkat çekmezliği, Ursula'ya baktığında onu etkileyen o soğuk, parlak ışığı, büyü gibi bir şeydi. Gözlerinde, bir keçinin soluk gri gözlerindeki gibi, ayışığının o gündüzle hiç ilişkisi olmayan değişmez, sert ateşi vardı. Bu onu tedirgin ediyor, beyni bu işin dışında bırakılmış gibi geliyordu. Te-

* Faun: Kır ve orman tanrısı. (Çev.)

peden tırnağa duyguydu, tüm duyguları uyanmıştı.

Derken Ursula pazar günü gördü Anthony'yi; onu etkilemek için pazar giysilerini giymişti, son derece de gülünç görünüyordu. Ursula o kaskatı pazar giysilerinin gülünç etkisine dört elle sarıldı.

Anthony'de hep Maggie'ye karşı bir tavır seziliyordu. Zavallı Maggie, ihanete uğramışçasına bir köşede kalakalmıştı. Maggie'yle Anthony'nin birbirlerine içgüdüsel bir düşmanlıkları vardı. Ursula acıma duygusuyla dopdolu, arkadaşına yaklaştı, Maggie de bunu hafif bir donuklukla karşıladı. Derken şiirler, kitaplar, öğrenme, keçimsi hareketleri ve soğuk, çekici şakacılığıyla Anthony'nin yerini aldı.

Kar, Ursula Belcote'tayken yağdı. Sabah, bir kar örtüsü rododendron çalılarının üstünde ağırlaşmıştı.

Maggie,

«Dışarı çıkalım mı?» dedi.

Önderlik güvenini azıcık yitirmiş, ölçüp biçermişçesine arkadaşından biraz uzak duruyordu.

Bahçe kapısının anahtarını alıp parkta dolaşmaya çıktılar. Don yüklü bir göğün altında koyu renk ağaçlarla ağaç öbeklerinin dikine durduğu apak bir dünyaydı. Kapısı bacası sımsıkı kapalı suskun duran köşkün yanından geçtiler, yol boyunca ayak izleri karda kalıyordu. Epey yürüdükten sonra parkın aşağılarına doğru bir adam, bir saman yığınını kucaklamış, karın üstünden geçip gitti. Kendi doğallığı içinde hareket eden bir hayvanı andıran küçük, koyu renk bir görüntüydü.

Ursula'yla Maggie, keşfi sürdürdüler ve şıkır şıkır akan, tüyler ürpertici, soğuk bir dereye geldiler; kar yer yer oyulmuştu, aradan akan su koyu renkti. Bir ardıç kuşunun parlak gözleriyle cin gibi şöyle bir bakıp çitin üstüne allı grili bir yumak olarak top gibi fırladığını, ardından da o küstah, mavi baştankara kuşlarının şöyle bir karıştığını gördüler. Bu arada dere, buz gibi şıkır şıkır akmasını sürdürüyordu.

Kızlar, karlı çimenler boyunca yapma balık havuzlarının ince bir buz tabakası altında kaldığı yere doğru yürüdüler. Kalın gövdesine sarılı sarmaşıkla-

rın havuzların üstüne dikey sarktığı kocaman bir ağaç vardı. Ursula neşeyle tırmanıp, parlak sarmaşık yapraklarıyla rengi solmuş tohum yığınlarının ortasına oturdu. Sarmaşık yapraklarından bazıları ucu kara bulanmış, ileri doğru uzanmış yeşil mızrakları andırıyor, altlarında buzlar görünüyordu.

Maggie bir kitap çıkardı, kütüğün alçak tarafına oturup, Coleridge'in «Christabel»ini okumaya başladı. Ursula yarım yamalak dinliyordu. Çılgınca etkilenmişti. Az sonra Anthony'nin o kendine güvenli, hafif çalımlı yürüyüşüyle karların üstünden yaklaştığını gördü. Karın aklığına karşı yüzü yanık ve sert görünüyor, enikonu kendine güvenli, gülümsüyordu.

Ursula,

«Merhaba!» diye bağırdı.

Anthony'nin yüzünden yanıta benzer bir anlam geçti, başı ansızın yukarı kalkıvermişti.

«Merhaba!» dedi, «orada oturmuş bir kuşa benziyorsun.»

Ursula'nın kahkahası ortalığı çınlattı; Anthony'nin etkili sesindeki o kendine has tiz tınıyı yanıtladı genç kız...

Anthony'yi pek düşünmüyor ama yine de onun dünyasında onunla bir tür bağlantı içinde yaşıyordu. Bir akşamüstü çayırlıktan yukarı doğru yürürken rastladı Anthony'ye, yanyana yürümeye başladılar.

«Burası öyle *güzel* bir yer ki,» diye bağırdı Ursula.

«Öyle mi?» Beğendiğine sevindim.»

Sesinde yadırgatıcı bir güven vardı.

«Ah, bayıldım. İnsan böyle güzel bir yerde yaşayıp, bahçesinde birşeyler yetiştirmekten başka ne isteyebilir? Cennet bahçesi gibi bir yer burası.»

Anthony kısa bir gülüşle,

«Öyle mi? Evet - eh fena değildir—» duraklayarak konuşuyordu. Gözlerindeki o soluk pırıltı güçlenmiş, gözlerini kırpmadan ona dikmiş, bir hayvanın gözleyebileceği gibi gözlüyordu onu. Ursula'nın içinde bir şey hop etti. Ona da kendi gibi olması gerektiğini önereceğini biliyordu.

Denercesine,

«Burada benimle kalmak ister misin?» diye sordu.

Ursula korkuyla ve önerilen aşırılığın uyandırdığı yoğun duyguyla irkildi.

Bir bahçe kapısına gelmişlerdi.

«Nasıl?» diye sordu Ursula, «sen yalnız değilsin ki burada.»

«Evlenebiliriz.» Gün ışığını ürpertip ay ışığına çeviren garip, donuk bir tonda söylemişti bunu. Tüm değerli, önemli şeyler biçim değiştirmiş gibiydi. Gölgeler, danseden ay ışığı da, tüm soğuk, insanca olmayan, parlak duygular da gerçekti. Dehşete benzer bir duyguyla bunu kabul edeceğini anladı. Karşıkonulmaz bir biçimde onu kabul edecekti. Anthony'nin eli ikisinin önüne kapıya uzandı. Ursula hiç kımıldamadan durdu. Anthony'nin teni sert görünümlü, koyu renk, sıkıydı. Ursula kendini aşağılanmış hissediyordu.

Gönülsüz,

«Yapamam,» dedi.

Anthony yine aynı kısa, kişner gibi gülüşüyle güldü ama bu kez çok üzgün, acılı bir gülüştü; bahçe kapısına yaklaştı ama açmadı. Bir an ikisi de durup ağaçların mor kıvrımları arasında titreyen, alev almış günbatımına baktılar. Ursula onun kahverengi, sert, düzgün çizgili yüzünün öfke, utanç, boyun eğmeyle parladığını gördü. Şu anda uysallık göstermek gerektiğini bilen bir hayvandı. Ursula'nın yüreği heyecan, Anthony'nin ona önerdiği büyüleyici şeyin etkisi ve onulmaz bir yalnızlık duygusuyla yanıyordu. Ruhu, gecenin içinde ağlayan bin çocuktu. Anthony'ninse ruhu yoktu. Ah, ama neden Ursula'nın vardı sanki? Bu işten kazançlı çıkan Anthony'ydi.

Ursula Anthony'ye arkasını döndü. Doğu'nun garip bir ala büründüğünü, giderek kararan mavimsi karın üstünde gül renkli bir gökte ayın sarı ve olağanüstü güzel, yükseldiğini gördü. Tüm bunlar öyle güzel, tüm bunlar öylesine güzeldi ki! Anthony görmüyordu. Aynı şey onun için de vardı ama Ursula görüyordu ve bunlar onun için varoluyordu. Ursula'nın görebilmesi onları sonsuza dek ayırdı. Suskun, yoldan aşağı değişik yazgılarının peşinden gittiler.

Ağaçların rengi giderek koyulaştı, daha koyulaştı, kar gerçekdışı bir dünyada yalnızca bir loşluğa dönüştü ve Ursula onunla belirli bir uzaklıkta kalabilmek ama yine de onu kendine yakın tutabilmek için amaçsız dereden tepeden konuşur, Anthony de ağır adımlarıyla yürürken gün, bir gölge gibi ölgün, donuk ışıklı karlı bir akşama döndü. Anthony onun için usulca bahçe kapısını açtı, Ursula da onu kapının dışında bırakarak kendi hazlarının dünyasına girdi.

Bu acı veren duygudan kaçarken, yada kaçmaya çalışırken, ertesi gün Maggie çıkageldi:

«Eğer onu istemiyorsan Anthony'nin seni sevmesini sağlayamam Ursula. Hoş değil bu.»

Ursula umutsuzluk ve acıyla bağırdı,

«Ama Maggie, ben hiçbir zaman kendimi ona sevdirmeye çalışmadım ki.» Kendini alçakça bir şey yapmış gibi hissediyordu.

Evet, Anthony'den hoşlanıyordu. Tüm yaşamı boyunca da ara ara düşünceleri Anthony'ye ve onun önerisine döndü. Ne var ki o bir gezgindi, dünya yüzündeki bir gezgindi, Anthony ise kendi duygularının doyumu için yaşayan kendine dönük bir yaratıktı.

Bir gezgin olmaması elinde değildi. Anthony'yi biliyordu, o değildi ama Ursula elinde olmaksızın ve hep, yaklaştığını bildiği amacı arayarak gidecek, gidecekti.

St. Philip'teki ikinci ve son dönemiydi. Aylar geçtikçe, işaretliyordu, önce Ekim, sonra Kasım, Aralık, Ocak. Yaz tatili için hep kalandan bir ayı çıkaracak kadar dikkatli davranıyordu. Kendini bir döngünün çevresinde dolanırken görüyordu, tamamlanması kalmış bir yarım çemberdi. Sonra da boşluğa fırlatılıvermiş bir kuş, biraz uçmasını öğrenmiş bir kuş gibi kendini açıkta buluverecekti.

Önünde üniversite vardı; fırlatılacağı hava boşluğu, bilinmeyen engin... Üniversite gelip çatınca, yaşamın bildiği tüm sınırlamalarını kıracaktı. Babası da gidiyordu. Tümü de Cossethay'ı terkedecekti.

Brangwen kendi koşullarına ilişkın umursamaz-

lığını sürdürüyordu. Dantel süslemeciliği işinin onca pek anlamı olmadığını, yalnızca cep harçlığını çıkardığını biliyordu. Neyin daha çok anlamı olabileceğini de bilmiyordu. Anna Brangwen'in yanıbaşında yaşarken, şehvet fırtınasından aklı hep dağınıktı; bir içgüdüden öbürüne koşuyor, kararlama, hep kararlama gidiyordu.

Nottingham Eğitim Komitesi'nin kurduğu kurumlardan birinde el becerisi eğitmeni olarak başvurabileceği önerildiğinde bu kızgın, yarı-karanlık kozadan çıkıp, sığınabileceği bir boşluk verilmiş gibi oldu. Başvurusunu güven ve umutla yolladı. Olağanüstü yazgısına inanırdı. Günlük işlerinin dayanılmaz bezginliği kaslarından bazılarını sertleştirmiş, kanlı canlı dikkatli yüzüne bir duygusuzluk getirmişti. Şimdi kaçmalıydı artık.

Yeni olanaklarla dopdoluydu, karısı da buna boyun eğiyordu. O da bir değişikliğe can atıyordu. Cossethay'dan bıkınış usanmıştı. Ev, büyüyen çocuklara çok küçük geliyordu. Anna da kırk yaşına yaklaştığından analık uykusundan uyanmaya başlıyor, gücü daha çok dışa dönüyordu. Büyüyen yaşamların şamatası cansızlığından uyandırıyordu onu. O da yaşama elatmalıydı. Tüm kuluçkalarını alıp, harekete geçmeye hazırdı. Onları ekmiş olsaydı şimdi rahat ederdi. Son çocuğunu doğurmuştu, o büyüyor olacaktı.

O alışılmadık rahat tavrıyla bir değişim sözkonusu olduğuna, bu da şöyle yada böyle geleceğine göre değişmenin biçimine kayıtsız, kocasıyla planlardan, düzenlemelerden sözetti.

Evde bir kargaşadır gidiyordu. Ursula heyecandan deliye dönmüştü. Sonunda babası toplumsal olarak bir 'şey' olacaktı. Bugüne dek hiçbir biçim yada saygınlığı olmayan toplumsal bir 'bilinmeyen' olagelmişti. Artık bundan böyle Nottingham İlçesi adına çalışan Sanat ve El İşleri Eğitmeni olacaktı. Bu, gerçek bir statüydü, bir görevdi. Bu yönde bir uzman olabilirdi. Babası sıradan sayılamayacak biriydi. Ursula eninde sonunda tümünün de bir baltaya sap olduklarını düşündü. Babası kendine gelmeye başlıyordu. Bildiği başka kim, onun parmaklarından, ba-

basının ürettiğinden güzel şeyler üretebilirdi? Bu yeni görevi açısından içinin enikonu rahat olduğunu düşündü.

Taşınacaklardı. Artık çok küçük gelmeye başlamış bu kulübeyi bırakacaklar, çocukların doğduğu ve hep aynı düzende yaşadıkları Cossethay'ı terkedeceklerdi. Aynı düzende yaşamak zorundaydılar çünkü onları köyün öbür kızları, erkekleriyle bir tutan herkes, neden değişik büyütüldüklerini asla, asla anlamayacaktı. «Urtler Brangwen'ı kendilerinden biri sayıp, kendi köyünde bir ailenin içindeymişçesine ona yerini vermişlerdi. Üstelik bu bağ çok güçlüydü. Şimdiyse Cossethay'ın onaylayacağı yada anlayacağından öte bir şeye dönüşmek istediğinde eski arkadaşlarıyla arasındaki bağ bir ayakbağı oluyordu.

Karşılaştıklarında,

«Mer'ba Urs'ler, işler 'asıl ha?» diyorlardı. Bu ona her zamanki sesiyle her zamanki yanıtı bekleyen soruydu. İçindeki, onu tanıyan bu insanların olan bir şey, bu soruyu yanıtlamalıydı. İçindeki başka bir şeyse acıyla karşıkoyuyordu. On yıl önce onun için doğru olan bir şey bugün doğru değildi. Olanı ve olması gerekeniyse ne görebilirler, ne de onaylarlardı. Hissettiler de.. Ama onları aşan bir şey olduğundan incindiler. Kibirli, kendini beğenmiş olduğunu, bugünlerde burnu düşse almayacağını söylediler. Herhangi bir şeyi taslamasına gerek olmadığını, onun ne olduğunu bildiklerini söylediler. Doğduğundan beri tanıyorlardı onu. Onunla ilgili şöyle yada böyle küçük söz dokundurmalarında bulundular. Ursula'ysa, kendini arasında yaşadığı insanlardan farklı hissettiği için utanıyordu. Artık onlarla teklifsiz olamayacağını bilmek üzüyordu onu. Yine de - yine de herkesin uçurtması ipinin uzunluğu kadar uçardı. Çözülür, çözülür gider, insan da herkes aşağılasa bile ne kadar uzağa giderse o kadar mutlu olurdu. Cossethay onu engelliyordu, o da uzaklara gitmek, uçurtmasını istediği kadar uzağa uçurabilmek için özgür olmak istiyordu. Uzaklara gitmek, uzanabileceği yere kadar dimdik ayakta durabilmek için özgür kal mak istiyordu.

Bu nedenle, babasının yeni işi aldığını, ailenin taşınacağını öğrendiğinde kendini dünyanın bir ucundan öbür ucuna sıçrayıp coşkulu ilahiler söyleyecek gibi hissetti. Cossethay'ın eski bağlayıcı kabuğu parçalanacak, o da dansederek mavi göğe yükselecekti. Dansedip şarkı söylemek geliyordu içinden.

İncelmiş duygular taşıyan, sağlam kültürlü insanların onunla arkadaş olabileceği, o toprağın soylularıyla birlikte sonsuz bir özgürlük duygusu içinde yaşayacağı yeni yerin düşünü kuruyordu. Bay Harby ve benzerlerini hiç tanımamış; sesinde, Maggie'nin sesindeki o eli kolu bağlı aşağılamayla korkunun olmadığı zengin, gururlu, sade bir kız arkadaş düşlüyordu. Yakında ayrılacağından, tutkuyla kendini Cossethay'da sevdiği şeylere verdi. En sevdiği yerlerde dolaştı. Yabani kardelen bulmak için gittiği bir yer vardı. Akşamüstüydü, kış karanlığı çökmüş çayırlar gizem doluydu. Koruya geldiğinde, kuytu vadide, bir meşe ağacının yeni kesilmiş olduğunu gördü. Fındık ağaçlarının altında solgun çiçek benekleri donuk, parlıyor, ağacın ortaya yayılmış keskin, altın renkli kıymıklarının arasından, kardelenlerin dikkat çekmeyen gri yeşil, keskin ince uzun yaprakları dimdik başlarını çıkartmış, başı eğik küçük çiçeklerse kendi halinde orada öyle durup duruyordu.

Ursula birkaçını sevgiyle koparttı, bir coşkuya kapılmıştı. Ağacın altın kıymıkları gün ışığı gibi sarı, parlıyor, günbatımında kardelenler gecenin ilk yıldızlarına benziyordu; Ursula'ysa onların arasında birbaşına, böyle ışıltılı bir loşluğa, içten, sırdaş, minik çiçeklere ve toprağın alacakaranlığının üstüne gün ışığı gibi saçılmış kıymıklara yolunun düşmesinden delicesine mutluydu. Devrilmiş ağacın üstüne oturup bir süre hareketsiz kaldı.

Eve gitmek için kalktığında, ağaçların morumsu karanlığını ardında bırakıp, tekerlek izleri boyunca çamurlu su birikintilerinin mücevher gibi parladığı açıklığa geldi; çevresinde her yer kararmıştı, gökse, başının üstünde bir değerli taştı. Ah! her şey nasıl da şaşırtıcıydı! Nerdeyse dayanamayacağı kadar çoktu.

Bu tad veren acıdan ve çılgınlıktan koşmak, şarkı söylemek, bağırmak istiyor ama bağırmak yüreğinin derinliklerindekileri ortaya dökeceğinden koşamıyor, şarkı söyleyemiyor, bağıramıyor, sakin, yalnızlıktan biraz hüzünlü, duruyordu.

Paskalya Yortusu'nda birkaç günlüğüne yine Maggie'nin evine gitti. Çekingen biraz da diken üstündeydi. Anthony'yi ve onun ne derece imâlı olabileceğini, gözlerinin hoş bir yakarışla nasıl parladığını gördü. Ona baktı, gerçek bir anlama bürünmesi için bir kez daha baktı. Ne var ki aklı başka yerde olan kendisiydi. Başka bir benliği var gibiydi.

Bahara, açan tomurcuklara yöneldi. Bir duvarın yanında sayısız minik, gri yeşil tomurcuklarla tepeden tırnağa donanmış kocaman bir armut ağacı vardı. Ursula onun önünde, kendinden geçmiş, kalakaldı; bir kavrayış yüreğinin ta içine süzüldü. Solgun, soluk yeşil bulutun arkasında sırasını bekleyen, ortaya çıkacak öyle çok şey - aşağıya akacak öyle çok güneş ışığı vardı ki.

Haftalar büyülü ve gebe, geçip gitti. Cossethay'daki armut ağacı kulübenin bir ucuna yaslanmış, bir dalganın yarılıp köpüğe dönüşmesi gibi çiçeğe yarıldı. Ardından ağaçlarla çalıların altmdaki sığ su birikintileri kadar mavi çan çiçekleri belirdi, giderek çoğaldı da çoğaldı, ta gök mavisi bir sel oluşuncaya, soluk yeşil yapraklar yanarcasına parlayıncaya ve minik kuşlar keskin, kısa şarkılarıyla uçuncaya dek... Derken bu sel usulca toprağa gömülüp yok oldu, yaz gelmişti.

Tatil için deniz kıyısına gidilmeyecekti. Tatil, Cossethay'dan kopmaktı.

Brangwen'lar için en merkezi yer olan Willey Green yakınlarında oturacaklardı. Kalabalık maden bölgesinin kıyısında eski, sessiz bir köydü burası. Kahvehaneler açılmadan önce, madenciler için pazar sabahları hoş bir gezinti yeri olan, yayılmış sere serpe yatan Beldover maden kasabacığını sevecenlikle sarıvermiş; güneşli bahçeleri içinde yaşayıp giden garip, eski kulübelerin hoş yadırgatıcılığıyla uygun bir yerdi.

Willey Green'de Brangwen'ın haftada iki gün gideceği Grammar School* vardı, böylece eğitim konusundaki deneyimler de sürmüş olacaktı.

Ursula, Willey Green'in öbür ucunda Southwell'le Sherwood Ormanına doğru oturmak istiyordu. Orası öyle tatlı, öyle düşseldi ki, ama dünyaya açılmak demek dünyaya çıkmak demekti. Will Brangwen da çağa uymalıydı.

Will Brangwen karısının parasıyla Beldover'in yeni, kırmızı tuğla yapıları olan bölgesinde oldukça büyük bir ev satın aldı. Madenin son yöneticisinin dul karısının, kocaman kilisenin yanında yeni açılan sessiz, sakin, küçük yan sokakta yaptırdığı bir konaktı.

Ursula biraz üzülmüştü. Daha üstün bir yere geleceklerine pis, küçük bir kasabanın yeni yapılmış, kırmızı tuğladan bir dış mahalle yaşamına gelmişlerdi.

Bayan Brangwen'ın keyfi yerindeydi. Odalar istediği kadar büyüktü - güzel bir yemek odası, oturma odası, mutfak, üstelik alt katta da güzel bir çalışma odası vardı. Her şey hayran olunacak kadar düşünülmüştü. Dul, kendine oldukça savurgan davranmıştı. Beldover'in yerlisiydi, anlaşılan bir kraliçe gibi saltanat sürmek istemişti. Banyosu beyazla gümüşi, merdivenleri meşe, şömine kenarlarının çıkık, sütunsu destekleri masif meşeydi.

«Değerli hem de sağlam,» temel kanıydı ama Ursula her yanda görülen bu kunt, şişirilmiş görkemi sevmemişti. Babasından, çıkık, meşe şömine parçalarını yontmak, biraz düzleştirmek için söz almıştı. Bu tür, göze batan bir 'göbek' onca çok zevksizdi. Babası da ince uzun yapılıydı. Bu kadar «değerli hem de dayanıklı» şeylerle işi neydi?

Dulun eşyalarının büyük bir bölümünü de aldılar. Sıradan bir beğeniyle seçilmiş şeylerdi - büyük bir Wilton halısı, büyük bir yuvarlak masa, güllü, kuşlu parlak kretonla kaplı, tıkız doldurulmuş bir Chesterfield kanepe. Kocaman pencereler ve karşı-

---

* Grammer School: Eskiden İngiltere'de üniversiteye öğrenci hazırlayan okul. (Çev.)

daki çukur vadinin görünümüyle her yan gerçekten ışıl ışıl, çok hoştu.

Ne de olsa ahbaplarından birinin dediği gibi Beldover'in seçkin kişileri arasına gireceklerdi. Kültürün temsilcisi olacaklardı. Aralarında doktorlar, maden yöneticileri ve eczacıların üstünde toplumsal önemi olan kimse bulunmadığına göre, Della Robbia'nın güzel Madonna'sı*, Donatello'nun harika kabartmaları ve Boticelli'nin röprodüksiyonlarıyla parlayacaklardı. Evet, sıradan bir konuk kabul yeri olan yemek odasındaki İlkbahar, Afrodit ve Hz. İsa'nın Doğuşu** karşısında Beldover'in ağzı dili tutulacaktı.

Sonuçta da Beldover'da bir prenses olmak köyde sıradan kabasaba biri olmaktan iyiydi.

Tüm Brangwen ailesinin, onunun birden taşınması için büyük hazırlıklar yapıldı. Beldover'daki ev hazırlandı, Cossethay'dakinin eşyası boşaltıldı. Sömestr sonu taşınma başlayacaktı.

Ursula, Temmuz sonunda, yaz tatili başlarken okuldan ayrıldı. Dışarda sabah parlak, güneşliydi ve bu son gün, özgürlük sınıfa girdi. Okulun duvarları eriyecekmiş gibi geliyordu. Gölgeli, bir hoş görünüyorlardı. Sabah paydosu oldu. Az sonra öğrencilerle öğretmenler dışarı çıkacak, her biri kendi yoluna gidecekti. Demirler çıkmış, tümceler uzamıştı, hapishane, üstlerinde duran bir anlık bir gölgeydi. Çocuklar kitaplarla, mürekkep şişelerini taşıyor, haritaları katlıyorlardı. Tümünün de yüzleri hoşnutluk, iyilikle apaydınlıktı. Mahpusluğun bu son döneminin tüm izlerini silme, temizleme çabasıyla bir koşuşturmadır gidiyordu. Tümü de özgürlüğüne kavuşuyordu. Ursula harıl harıl sınıflarının sayısını topluyordu. Gururla yazdığı binli sayıya baktı: bu binlerce çocuğa baş-

---

* Andrea della Robbia'nın 'Yastıklı Madonna'sı olabilir. Floransa-Bargello Müzesi.

** 'La Primavera (İlkbahar), Aphrodite (Yada Venüs'ün Doğuşu) ve Hz. İsa'nın Doğuşu. Floransa'lı ressam Sandro Botticelli (1444-1510), Uffizi Galerisi. Birçok Hz. İsa'nın doğuşu tablosu içinde en ünlüsü «Mystic Nativity» (İsa'nın Mistik Doğuşu) Londra, National Gallery'dedir.

ka bir birlikteliğin dersini vermişti. Harika bir şeydi bu. Heyecan dolu saatler, gerilim içinde ağır, geçti. Sonunda her şey bitti. Çocuklar dualarını okuyup bir de ilahi söylerken son kez önlerinde durdu. Sonra o da bitti.

«Hoşçakalın çocuklar,» dedi, «sizi unutmayacağım, siz de beni unutmayın.»

«Hayır, miss.» Çocuklarbir ağızdan koro gibi ışıl ışıl yüzlerle haykırdılar.

Önlerinde gülümseyerek durdu, toplanırlarken de davrandı. Sınıf görevlilerine sömestr harçlıklarını - altı peni - verdi, onlar da gittiler. Dolaplar kilitlenmiş, kara tahta yıkanmış, mürekkep şişeleriyle silgiler kaldırılmıştı. Her yan terkedilmiş, çıplak duruyordu. Buraya üstün gelmişti. Burası yalnızca bir kabuktu artık. Burada iyi bir savaş vermişti, pek de eğlenceli geçmediği söylenemezdi. Bir anıt yada ödül gibi duran bu katı, boş yere bile birşeyler borçluydu. Yaşamının savaş verdiği büyük bir bölümü burada kazanılmış, burada yitirilmişti. Bu okulun bir bölümü hep onun kalacaktı, kendinden birşeyler vermişti ona. Bunu gönül borcu duyarak onaylıyordu. Şimdi ayrılmayı 'taşıma' zamanı gelmişti.

Öğretmenler odasında öğretmenler aylak aylak dolaşıyor, çene çalıyorlar, heyecanla gidecekleri yerlerden sözediyorlardı. Isle of Man, Llandudno, Yarmouth. Bir gemiyi terkeden askerler gibi hırslı, birbirlerine kenetlenmiş görünüyorlardı.

Sonra Ursula'ya söylev verme sırası Bay Harby' ye geldi. Gümüşigri favorileri, kara kaşları, o ulaşılmaz erkek gücüyle yakışıklı görünüyordu.

«Eh,» dedi, «Bayan Brangwen'e hoşçakalın deyip, ona geleceğin en iyiyi getirmesini dilemeliyiz. Umarım onu yine görür, nasıl olduğunu öğreniriz.»

Ursula kekeleyip, kızardı, gülerek,

«A, evet,» dedi, «evet, gelip sizi görürüm.»

Sonra da bunun çok kişisel kaçtığını düşünüp kendini budala gibi hissetti.

Bay Harby masanın üstüne iki cilt koydu;

«Miss Schofield bu iki kitabı önerdi. Umarım hoşunuza gider.»

Ursula çok utanmıştı, kitapları aldı. Biri Swinburne'un şiirleriydi, öbürü de Meredith'in bir kitabıydı.

«Ah, çok sevdim. Çok teşekkür ederim - hepinize çok teşekkür ederim - bu öyle—» kekeleyerek kıpkırmızı oldu, kitabın sayfalarını o ilk hazzı tadıyormuşçasına hızla çeviriyordu ama aslında hiçbir şey gördüğü yoktu.

Bay Harby'nin gözleri parlıyordu. O, rahat tavrıyla duruma egemendi. Ursula'yı ödüllendirmek, bir kez olsun öğretmenlerine iyi duygularını iletmek hoşnut ediciydi. Kuramsal olarak zordu, herkes kurallardan gergin, kırgındı.

«Evet,» dedi, «seçimi beğeneceğinizi umduk—» O kendine has, meydan okuyan gülümseyişiyle bir an gülümsedi sonra dolaplarına döndü.

Ursula'nın duyguları karmakarışıktı. Sevgiyle kitaplarını kucakladı, tüm öğretmenleri de Bay Harby'yi de sevdiğini hissetti. Çok akıl karıştırıcı bir şeydi bu.

Sonunda dışardaydı. Sıcak, parlak güneşteki asfalt avluda yerleşmiş duran okul yapılarına şöyle çabucak bir gözattı, o çok iyi bildiği yola tek bir bakıştan sonra tümüne sırtını döndü. İçinde bir şey burkulmuştu. Uzaklara gidiyordu.

Yolun sonunda el sıkıştığı son öğretmen,

«Hadi bakalım, iyi şanslar,» dedi. «Bir gün dönüp gelirsiniz herhalde.»

Sesi alaycıydı. Ursula gülüp, yürüdü. Özgürdü. Güneşte, tramvayın üst katında otururken çevresine büyük bir keyifle bakınıyordu. Ona göre çok önemi olan bir şeyi ardında bırakmıştı. Artık okula gitmeyecek, alıştığı şeyleri yapmayacaktı. Çok garipti! Ansızın sevincini küçük bir sancı böldü; korkuydu bu, üzüntü değil... Yine de nasıl sevinçliydi bu sabah!

Gururla, neşeyle titriyordu. İki kitaba da bayılmıştı. Bunlar birer anıydı; Tanrı'ya şükür, sona ermiş olan iki yılının zaferiyle iki yılının meyvesinin simgesiydi.

«Ursula Brangwen'e, geleceği için en iyi dilekler ve St. Philip Okulu'nda geçirdiği günlerin tatlı anı-

sına...»

Başöğretmenin düzgün, işlek elyazısıyla yazılmıştı. Dolmakalemi tutan dikkatli elle kara kıllı kalın parmakları görebiliyordu.

O da, tüm öğretmenler de imzalamıştı. Tümünün imzasının bulunması Ursula'nın hoşuna gidiyordu. Onları sevdiğini hissediyordu. Meslektaşlarıydılar. Yanısıra, asla yitirmeyeceği bir gururu da götürüyordu. Okuldaki işte bir yoldaş, bir ortak olarak yeri vardı ve meslektaşları, aralarından biri olarak ona imzalamışlardı. İşçilerden biri olarak o da küçük tuğlasını yapılan yapıya koymuş, kendini yapıyı yapanlardan biri sayıyordu.

Derken evi boşaltma günü gelip çattı. Ursula sona kalan eşyaları toplamak için erkenden kalktı. Marsh'taki dayısının, saman hasadıyla mısır hasadı arasında gönderdiği arabalar geldi. Eşyalar arabalara bağlandı, Ursula da bisikletine atlayıp, Beldover'in yolunu tuttu.

Ev onundu. Tertemiz, yeni ovulmuş sessizliğine girdi. Yemek odası güneşte kurumuş bitkilerin o güzelim, parlak, belirgin renkleriyle dokunmuş, kalın, sert bir hasırla kaplıydı. Duvarlar soluk gri, kapılarsa bir ton koyusuydu. Kocaman pencerelerden süzülen güneş ışığında Ursula buraya bayıldı.

Tüm pencerelerle kapıları ardına kadar güneşe açtı. İlerde üstüne evler yapılacak olan boş tarlaya bakan yolun üst yanındaki küçük çayırlığın çevresinde çiçekler parlak, ışıl ışıldı. Gelen giden yoktu. Ursula da aşağıda, bahçede arka duvara kadar gitti. Kilisenin sekiz çanı da hepbir ağızdan çalıp saati bildirdiler. Ursula çevresinde kasabanın çeşitli seslerini duyabiliyordu.

Sonunda araba, ne idüğü belirsiz yığınlar olarak üstüste yüklenmiş o tanıdık eşyalarla köşeyi döndü; kardeşi Tom'la Theresa tramvayın son durağından beri on mil yada daha çok yürüyebilmiş olmaktan gururlu, yığının yanıbaşında taban tepiyordu. Ursula herkese bira koydu, susamış erkekler kapının aralığında yuvarlayıverdiler. İkinci bir araba daha geliyordu. Babası motosikletiyle göründü. Eşyalar sen-

delenerek, güçbelâ merdivenlerden çıkarılıp küçük çayırlığa taşındı, orada karmakarışık, gün ışığında yayılıp kaldı; çok garip, rahatsız edici bir görünümleri vardı.

Brangwen neşeli, uyumlu, birlikte çalışılması hoş bir adamdı. Ağır eşyaların nereye konulması gerektiğine karar verirken Ursula onu çok sevdi. Merdivenlerden yukarı ve kapılardan geçerken süregelen didinmeyi merakla izliyordu. Sonunda büyük parçalar içeri taşındı, arabalar yine yola koyuldu. Ursula'yla babası dışarda, çimenlikte kalmış hafif şeyleri içeri taşıyıp yerlerine koydular. Yemek zamanı geldi. Mutfakta peynir ekmek yediler.

Brangwen neşeyle,

«Eh, işler ilerliyor,» dedi.

İki denk daha geldi. Öğleden sonra eşyaların yukarı taşınma hayhuyuyla geçti. Beşe doğru Fred Dayı'nın arabasıyla Bayan Brangwen, küçük çocuklar ve son denkler göründü. Gudrun Margaret'le birlikte istasyondan yürümüştü. Tüm aile geldi.

Karısı arabadan inerken Brangwen,

«İşte! Şimdi hepimiz tamamlandık!» dedi.

Karısı keyifle,

«Evet,» dedi.

Anlatılmak istenenin bu kadar kısa söylenebilmesi ve ikisinin arasındaki birlikteliğin söze dayanmayan sessizliği, yeni bir yerde kendilerini bir garip duyumsayıp, onlara sokulan çocukların yüreklerinde sıcacık bir yuva açtı.

Her şey tam bir keşmekeşti ama yine de mutfakta ateş yakıldı, şömine halısı serildi, ocağa çaydanlık kondu ve Bayan Brangwen batan güne karşı ilk yemeği hazırlamaya koyuldu. Ursula'yla Gudrun yatak odalarında ırgat gibi çalışıyor, şamdanlar oradan oraya gidip geliyordu. Derken mutfaktan jambonun, yumurtaların, kahvenin kokusu geldi ve gaz lambasının ışığında çırpıştırılıvermiş yemek başladı. Aile garip bir yerde kamp kurmuş küçük bir topluluk gibi birbirine sokulmuştu. Ursula küçükler için bir sorumluluk yükü hissetti. En küçük, annenin yanındaydı.

Hava kararmış, çocuklar uykulu ama heyecanlı, yatmaya gittiler. Sesler uzun zaman sonra sustu. Müthiş bir serüven duygusu her yanı sarmıştı.

Sabah herkes şafak söker sökmez kalktı, çocuklar, «Kalkınca nerede olduğumu bilemedim,» diye bağırışıyorlardı.

Kentin garip sesleriyle kocaman kilise çanlarının Cossethay'ın küçük çanlarından çok daha sert, çok daha diretici ezgileri yinelenip duruyordu. Bakışları pencereden öbür yeni kırmızı evleri aşıp vadinin öte yanındaki ağaçlıklı tepeye ulaşıyordu. Tadına doyulmaz bir uzaklık, özgürlük duyusunu, uzaklıkla, ışıkla, havayla birlikte yaşıyorlardı.

Yavaştan yine çalışmaya başladılar. Umursamaz, pasaklı bir aileydiler ama bir kez evi düzene koymaya niyetlenmişlerdi ya, her şey neşeyle çabucak olup bitiyordu. Akşama doğru ortalık üstünkörü yerleşmişti.

Evde yaşayacak bir hizmetçi değil de, gece evine dönecek bir kadın istiyorlardı. Daha böyle birini de bulamamışlardı. Aralarında bir yabancı olmaksızın, evlerinde istedikleri gibi yaşamak istiyorlardı.

XV

Coşkunun Acısı

Evin üstünde bir çalışkanlık fırtınası esiyordu. Ursula Ekim'e kadar üniversiteye gitmedi. Belirgin bir sorumluluk duygusuyla bu evde kendini ortaya koyma zorunluluğundaymışçasına deli gibi her şeyi düzene koymaya, yeniden düzenlemeye, ayırmaya, düşünüp taşınıp bir yolunu bulup becermeye uğraşıyordu.

Tahta işleri için olsun, metal işleri için olsun babasının gereçlerini kullanıyor, mıhlıyor, onarıyordu. Annesi işlerin yapılmasından hoşnuttu. Brangwen'ınsa durum ilgisini çekiyordu. Kızına inanmaya dünden hazırdı. O da iş başında, bahçede atelyesini kurmaya uğraşıyordu.

Sonunda Ursula'nın işleri bir süre için sona erdi. Oturma odası büyük, boştu. Ailenin çok övündüğü o güzel Wilton halısı, parlak kretonla kaplı kocaman kanepeyle büyük iskemleler, piyano, Brangwen'ın yaptığı birkaç alçı kabartmadan başka pek bir şey yoktu. Ailenin orada zaman öldürmesi için çok büyüktü, boşluk duygusu veriyordu; yine de büyük ve boş, orada olduğunu bilmek hoşlarına gidiyordu.

Ev, yemek odasıydı. Oradaki sert hasır yer örtüsü, yumuşacık bir zemin oluşturuyor, ışığı yüreklerinin ta içine yansıtıyordu; cumbada geniş, güneşli bir oturma yeri vardı, masa öylesine kunt görünüşlüydü ki, kimse yerinden bir milim oynatamazdı, iskemlelerse öylesine sağlamdı ki, yerlerde yuvarlansa hiçbir yanına bir şey olmazdı. Brangwen'ın bir köşeye koyduğu o emektar org, enikonu küçük durmuş, büfeyse uygun boyutuna kavuşmuştu. Burası ailenin

oturma odasıydı.

Ursula'nın kendi yatak odası vardı. Burası aslında hizmetçi odası olarak yapılmış küçük, boş bir yerdi. Penceresi evin arka bahçesiyle bazısı eski, çok güzel, bazısı ambalaj sandıklarıyla dolu öbür arka bahçelere ve önleri High Sokağı'nda dükkan olan evlerin arkalarıyla müdür yardımcıları yada muhasebe müdürlerinin kiliseye bakan o pek kibar evlerinin arkalarına bakıyordu.

Üniversiteye gitmesine daha altı hafta vardı. Bu arada tedirgin, biraz Latince biraz da botanik okudu, sonra da ara ara bazı matematik bölümlerine çalıştı. Liseye eğitimi için öğretmen olarak gitmişti. Olgunluk sınavını kazanınca da üniversite için kursa gitmişti. Bir yılın sonunda ara sınavları verecek, iki yıl sonra da üniversite diplomasını alacaktı. Bu nedenle de durumu, sıradan bir okul öğretmeninden değişikti. Sıradan bir profesyonel eğitim için değil, saf bilgi için gelmiş özel öğrenciler arasında çalışacaktı. Seçilmişlerden biri olacaktı.

Üç yıl daha, az çok ana-babasına bağımlı kalacaktı. Eğitimi parasızdı. Tüm üniversite giderlerini Devlet karşılıyordu, üstelik yıllık birkaç poundluk bir geliri de vardı. Bu da onun tren parasıyla üst baş giderlerini karşılardı. Ana babası onu yalnızca doyuracaklardı. Onlara çok yük olmak istemiyordu. Onların da durumu çok iyi değildi. Babası yılda topu topu iki yüz kazanacaktı, annesinin parasının büyük bir bölümüyse evi almaya gitmişti. Yine de idare edecekleri kadar kalmıştı.

Gudrun, Nottingham'daki Akademi'ye gidiyor, yontu çalışıyordu. Buna yeteneği vardı. Kilden küçük çocuk, hayvan örnekleri yapmaya bayılıyordu. Bunlardan bazıları Castel Müzesi'ndeki öğrenci sergisinde sergilenmişti, böylece Gudrun seçkin biri oluyordu. Akademi'de tedirginlik duyuyor, Londra'ya gitmek istiyordu ama yeterince parası yoktu. Zaten ana babası da onu o kadar uzağa bırakmazdı.

Theresa orta okulu bırakmıştı. İriyarı, uzun boylu, gözüpek, onu daha üstün kılacak tüm haklara kayıtsız bir 'karıcık'tı. Evde oturacaktı. En küçüğü dı-

şında öbürleri okuldaydı. Ders dönemi başlayınca tümü de Willey Green'deki Grammar School'un yolunu tutacaktı.

Ursula Beldover'da dostlar edineceği için heyecanlanmıştı. Kısa süre sonra bu heyecan geçti. Rahibin, eczacının, öbür eczacının, doktorun, müdür yardımcısının evine çaya gitmişlerdi - sonunda da hemen herkesle tanıştı. Zaman zaman istemesine karşın, insanları pek ciddiye alınıyordu.

Yürüyerek yada bisikletle çevreyi dolaştı; orman yönüne giderken Mansfield'le Southwell ve Worksop arasını çok beğendi ama o, yalnızca bir eğlence avcısı olarak buradaydı. Gerçek bulguları üniversitede başlayacaktı.

Dönem başladı. Her gün trenle kente iniyordu. Üniversitenin manastırımsı, dünyadan uzak, sessizliği çevresinde yoğunlaşıyordu.

İlk gittiği gün bile hiç düş kırıklığına uğramadı. Büyük, taş üniversite, sessiz bir sokaktaydı; çevresindeki çimenler, ıhlamur ağaçlarıyla huzur veren bir görünümü vardı: Ursula kendini uzak, büyülü bir ülkede hissetti. Babasının da söylediği gibi saçmasapan bir mimarisi vardı ama yine de öbür yapılardan değişikti. Oldukça güzel, oyuncağımsı, Gotik tarzı, bu kirli endüstri kentinde bir biçim özelliği oluşturuyordu.

Büyük taş şöminesi, üstteki balkonu destekleyen Gotik kemerleriyle girişteki salonu sevdi. Aslında kemerler çirkindi, taştan oyulmuş bir fiş tahtasını andıran şöminenin de arınalı süslemeleriyle, radyatörle bisikletleri dayamak için yapılmış yerin tam karşısında durması saçmaydı. Uçuşan kağıtlarıyla kocaman duyuru tahtasıysa, öbür duvarın verdiği gizemi, o hoş boşluğu bir çırpıda kapıdışarı ediveriyordu. Yine de belki olması gereken biçimsizliğine karşın, eğitimin o olağanüstü güzel, manastırımsı özünü anımsatıyordu. Duyuları bir anda Tanrı'nın keşişlerinin, insanların bilgilenmelerini ellerinde tuttukları ve dinin gölgesi altında dağıttıkları Orta Çağ Dönemi'ne uçtu. Bu duyguyla üniversiteye girdi.

İlk anda, salonların, vestiyerlerin acımasız sertli-

ği ve kaba sabalığı onu sarstı. Neden hiç güzel değildi sanki? Yine de eleştirisini açıkça belirtemezdi. Kutsal topraklardaydı.

Tüm öğrencilerin yüce, arınmış benlikleri olmasını, yalnızca gerçek, özlü şeyleri söylemesini, yüzlerinin rahibelerle keşişlerin yüzleri gibi dingin, nurlu olmasını isterdi.

Ne yazık ki kızlar gevezelik ediyor, kıkırdaşıyordu ve sinirliydiler; süslenip püslenmiş, saçlarını kıvırmışlardı, erkeklerse kötü, soytarı görünüşlüydü. Yine de insanın, kitapları elinde koridoru geçmesi, camlı, yaylı kapıyı itip ilk dersin verileceği büyük salona girmesi harikaydı. Pencereler büyük ve yüksekti, sayısız kahverengi sıra durmuş bekliyordu, kürsünün arkasındaki büyük karatahta düzgündü.

Ursula oldukça arkaya, pencerenin yanına oturdu. Başını eğip baktığında, ıhlamur ağacının sarardığını, dükkâncının çırağının sessiz sedasız, durgun, sonbahar güneşli sokaktan geçtiğini gördü. Dünya orada uzakta, uzaktaydı.

Burada, her an asırları anımsatan fısıltısıyla bu kocaman, fısıldayan deniz kabuğunun içinde zaman uzaklaşıyor, zamansız suskunluğu, bilginin yankısı dolduruyordu.

Dinledi, notlarını coşkuya varan bir neşeyle, duyduklarını bir an bile eleştirmeden karaladı. Konferansı veren bir konuşmacı rahipti. Kara cübbesiyle kürsüde dururken, her yanı dolduran bilginin fısıldayan karmaşasının bazı uzantılarını seçip sonra bir konuşmaya dönüşünceye dek tümünü birlikte örüyor gibiydi.

Başta Ursula kendini eleştiriden alıkoydu. Profesörleri, jambonlarını yiyip, üniversiteye gelmeden çizmelerini çeken sıradan adamlar olarak görmüyordu. Onlar sonsuza dek uzak, suskun bir tapınakta hizmet eden, bilginin kara cübbeli rahibiydi. Onlar, bir topluluğun töreleriyle sırlarını bilen birer üyeydi, gizin başıyla sonu ellerindeydi.

Konferanslardan garip bir keyif duyuyordu. Eğitimin kuramını duymak bir hazdı; temel bilgilerin değiştiğini, ilerleyip canlandığını, varlığına kavuştu-

ğunu görmekte sonsuz bir haz, bir özgürlük vardı. Racine nasıl da mutlu kılmıştı onu! Nedenini bilmiyordu ama tiyatro yazınlarının önemli dizeleri kendilerini öylesine tutarlı, düzeyli bir biçimde açtıkça Ursula kendini bir gerçekler âlemi sevincine kaptırıyordu. Latincede Livy'yle Horace'ı çalışıyordu. Latince sınıfının garip, gizli kapaklı, dedikoducu havası Horace'a uyuyordu ama Ursula'nın ne ona ne de Livy'ye aldırış ettiği yoktu. Dedikoducu sınıfta tam bir disiplin eksikliği vardı. O eski Roma duygusunu yeniden yakalamak için çok uğraşması gerekti. Latince giderek daha dedikodumsu, yapay oluyor, Ursula'ya bir tavır ve söz kalabalığı sorunu varmış gibi geliyordu.

Asıl korktuğu, matematik dersiydi. Okutman öyle hızlı gidiyordu ki, Ursula'nın yüreği heyecanla çarpıyor, sinirleri geriliyordu. Kendi kendine çalıştığı saatlerde her şeyi kavrayabilmek için çok uğraştı.

Derken, botanik laboratuvarındaki o güzelim, dingin akşamüstleri geldi. Birkaç öğrenci vardı. Sıranın önünde, yüksek taburesinde bitki dokusu, jileti, gereçleriyle oturup, lâmlarını dikkatle dizdikten sonra mikroskobunu özenle ayarlamayı, sonra da lâmı iyi yerleştirmişse çıkan görüntüyü neşeyle yazmayı, defterine çizmeyi nasıl seviyordu!

Çok geçmeden Floransa'da oturan bir okul arkadaşı edindi; düz, koyu renk bir giysinin üstüne harika mor desenli eşarp takan bir kızdı bu. Dorothy Russell, güneyli bir avukatın kızıydı. Dorothy, Nottingham'da hiç evlenmemiş teyzesiyle oturuyor, boş zamanlarını da Sosyal ve Politik Kadınlar Birliği'nde canla başla çalışarak harcıyordu. Fildişi yüzlü, kulaklarının üstüne dümdüz sarkan koyu saçlarıyla sessiz, içine kapalı bir kızdı. Ursula onu çok seviyor ama korkuyordu. Kendine karşı yaşlı, acımasız bir tavrı vardı. Oysa daha yirmi ikisindeydi. Ursula'ya Cassandra'nınkini andıran garip yazgısı olan bir varlıkmış gibi geliyordu*.

---

* Cassandra: Kehaneti için Apollo'nun ödüllendirdiği kral Priamus'un kızı.

İki kız sağlam, yakın bir arkadaşlık kurdular. Dorothy her şeyde aynı tutkuyla, kendini sakınmadan çalışıyordu. Botanik derslerinde Ursula'ya daha yakınlaşmıştı, bunun nedeni de çiziminin iyi olmamasıydı. Ursula hep mikroskobun altındaki bölümlerin güzel, kusursuz çizimlerini yapıyor, Dorothy de hep nasıl çizim yapılacağını öğrenmeye geliyordu.

Böylece, ilk yıl olağanüstü güzel bir soyutlanmışlık ve etkinlikle geçti. Ursula'nın okul yaşamı, bir savaş kadar yoğun emek, çaba isteyen yine de barış kadar dingin bir yaşamdı.

Sabah Gudrun'la Nottingham'a geldi. İki kız kardeş, nereye gitse, ince, güçlü, canlı ve son derece duyarlı görünümleriyle ayırdediliyordu. Gudrun yumuşacık duran mahmur, yarı isteksiz ama içten içe dengeli, değiştirilemez çocuksuluğuyla ikisinin güzeliydi. Umursamaz bir zarafet taşıyan yumuşak, sade giysilerle şapkalar giyiyordu.

Ursula'ysa, çok daha özenli giyiniyordu ama sıkılgandı ve hep başka birine hayranlık duyuyor, kendine onu örnek alıyor, sonuçta da ortaya umutsuz bir uyumsuzluk çıkıyordu. Gündelik yaşamın gereği için giyindiğinde hep güzel görünürdü. Kışın, tüvid bir etek ceket ve tutkulu, çarpıntılı yüzünün üstüne çekilmiş küçük, siyah, kürk bir şapkayla sokaktan aşağı insanı duraklatan, o aşırı duyarlı, kabul etmeye hazır tavrıyla kayar gibi giderdi.

İlk yılın sonunda Ursula ara sınavlarını verince hırslı çabalarına geçici bir durgunluk geldi. Durulup, gevşedi. Sınava hazırlık heyecanından, yaşadığı kriz süresince tırmandığı doruktan sinirleri yıpranmış, hırsı burnunda Ursula, şimdi titrek bir edilginliğe düşüyor, tüm iradesi gevşiyordu.

Aile bir aylığına Scarborough'ya gitti. Gudrun'la baba, el becerileri okulunda çalışırken Ursula da oldukça uzun süre çocuklarla kalıyordu ama olanak bulur bulmaz başını alıp gidiyordu.

Durup parlayan denize bakıyor; bu çok güzel geliyordu ona. Sıcak gözyaşları yüreğinde yükseliyordu.

Uzaktan, uzaktaki boşluktan içine usuldan tutku

dolu, daha doğmamış bir özlem doluyordu. «Daha sökmemiş öyle çok şafak vardı ki.» Denizin kıyısından tüm sökmemiş şafaklar, ona sesleniyor, doğmamış ruhu doğmamış şafakları çağırıyordu.

Oturmuş, o güzelim tatlı ışıltılı, yumuşacık denize bakarken, göğsünde bir hıçkırık yükseldi; Ursula dudağını dişlerinin arasına aldı, gözyaşları zorluyordu. İlk hıçkırığında güldü. Neden ağlamıştı sanki? Ağlamak istemiyordu ki. Öylesine güzeldi ki, güldü. Öylesine güzeldi ki, ağladı.

Kimsenin onu bu durumda görmeyeceğini umarak kaygıyla çevresine bakındı.

Sonra denizin kötüleştiği günler geldi. Ursula, suyun kıyıya doğru geldiğini, yuvarlanırken farkedilmeyen büyük bir dalganın kayanın birinde bir köpük şokuyla patlayıp, her şeyi kocaman, ak bir güzellikle sarmalayıp sonra altından beliriveren kayayı kapkara, ıslak bırakarak yeniden boşalmak için geri çekildiğini gözledi. Ah, keşke, dalga o aklığa patladığında tümüyle özgürlüğüne kavuşabilseydi!

Arada, limanda başıboş geziyor, dar, mavi fanilalarıyla liman duvarında oturmuş, edepsiz, duygularını rahatça açıklayan konuşkan gözlerle ona gülen deniz yanığı denizcilere bakıyordu.

Aralarında küçük bir ilişki kurulmuştu. Ursula onlarla hiç konuşmamıştı, hiçbirini de tanımıyordu. Buna karşın, Ursula yürüdüğünde, onlar da denizi ayıran duvara yaslanmış dururken, kızla aralarında bir şey, keskin, hoş, acı veren bir şey vardı. Ursula en çok açık renk, tuzlu saçları mavi gözlerinin üstüne dökülen o gençten hoşlanıyordu. *Öyle* genç, taze, tuzlu ve bu dünyanın dışındaydı ki...

Scarborough'dan Tom Dayısı'na gitti. Winifred'in yaz sonunda doğan küçük bir bebeği vardı. Kadın Ursula'ya karşı garip, yabancı bir tavır içindeydi. İkisinin arasında anlatımı zor bir çekingenlik vardı. Tom Brangwen, dikkatli bir baba, evine bağlı bir kocaydı ama evine bağlılığında yapay bir şey vardı. Ursula artık hoşlanmıyordu ondan. Yapısında, her şeyi duygusal bir temele oturtmak için değiştiren çirkin, kaba bir şey açığa çıkmıştı. Maddeci bir inanç-

sız, insanca duygularla dolu biri, sıcak, ilgili bir ev-sahibi, eliaçık bir koca, örnek bir yurttaş olmuş, her şeyi halletmişti. Her yerde hayranlık uyandıracak ve karısını kazanacak kadar da akıllıydı. Ursula sevmiyordu onu. Onunla durumundan hoşnut, kendini yanıltan'ı yaşamak işine geliyor, o ne yaparsa davranışlarını ona göre ayarlıyordu.

Eve dönmek onu ferahlatmıştı. Önünde daha, huzur dolu iki yılı vardı. Son sınavlara hazırlanmak için okula döndü.

Ne var ki o yıl üniversitenin çekiciliği silinmeye başlamıştı. Profesörler, yaşamla bilginin derin sırlarına ulaşmış rahipler değillerdi. Eninde sonunda, farkına varmayacakları kadar alışık oldukları gündelik eşyaları kullanan orta sınıf insanlarıydılar. Latince neydi ki? - bilginin kuru yemişleri. Latince dersleri tümüyle insanların biblo aldıkları, bibloların piyasa değerini öğrendikleri, üstelik kötü biblolarla dolu bir dükkandan başka neydi? Latin garabetlerinden, antikacılardaki Çin ve Japon garabetlerinden sıkıldığı kadar sıkılıyordu. «Antikacı» - sözcüğü, duyularını bir anda yerlebir ediyor, öldürüyordu.

Çalışmalarındaki yaşam, yok olup gitmişti, nedenini de bilmiyordu ama her şey yapmacık görünüyordu; yapaydı; yapay Gotik kemerler, yapay barış, yapay Latince, Fransa'nın yapay soyluluğu, Chaucer' in yapay çocuksu saflığı... Kullanılmış eşyalar satan bir dükkandı, biri de gelip sınav için bir donanım alıyordu. Bu yalnızca kentin fabrikalarına yapılan küçük bir yan gösteriydi. Giderek bir algılama süzüldü içine. Bu dini bir çekilmişlik, yada gerçek öğrenmenin dinginliği değildi. İnsanın para kazanmak için biraz daha birşeyler öğrenmeye çalıştığı küçük bir çırak atölyesiydi. Üniversiteye hazırlayan okulsa, fabrika için yapılmış küçük, şapşalca düzenlenmiş bir laboratuvardı.

Artık hiç kurtulamayacağı o karanlık, acı veren sıkıntı, aynı katı, çirkin düşkırıklığı ve her şeyin altında yatan çirkinliğin değişmez gerçek nedenini kavrama duygusu yine üstüne çöktü. Öğleden sonraları okula geldiğinde çimenler papatyalarla köpük köpük

olur, ıhlamur ağaçları yumuşacık, güneş ışığıyla aydınlık ve yeşil sallanırdı; ah! papatyaların yoğun, ak köpüğünü görmek insana acı verirdi.

İçerdeyse, okulun içine, o yapmacık atölyeye girmek zorunda olduğunu biliyordu. Orasıysa hep yapmacık bir dükkân, maddi kazanç gibi tek bir güdüsü olan ve hiçbir üreticilik taşımayan yapmacık bir depoydu. Bilginin dinsel değeriyle ayakta durduğunu varsayıyordu ama bilginin dinsel değeri maddeci başarı tanrısına dalkavukluğa dönüşmüştü.

Ursula'nın üstüne bir durağanlık çöktü. Makine gibi, alışkanlıktan, çalışmalarını sürdürüyordu ama durum umutsuz gibiydi. Dikkatini bir şeye yoğunlaştırmakta zorluk çekiyordu. Öğleden sonraki Anglo-Sakson konferansında, ne Beowulf ne de başka tek bir sözcük duymaksızın oturup, pencereden dışarı, aşağı bakıp durdu. Aşağıda, sokakta, güneşli gri kaldırım, parmaklık boyunca uzuyordu. Pembe giysili, kızıl güneş şemsiyeli bir kadın yolu geçti, peşinde bir ışık beneğini andıran küçük, beyaz bir köpek koşuyordu. Kızıl şemsiyeli kadın, oynak yürüyüşüyle yaklaştı, küçük bir gölge ona eşlik ediyordu. Ursula büyülenip, kalakalmış, izliyordu. Kızıl şemsiyeli kadınla titrek-ak-ışık teriyer geçip gitti;- nereye gitmişti bu şiir? Ah, nereye?...

Dünyanın hangi gerçeğinde yürüyordu pembe giysili kadın? Kendi hangi gerçekdışı ölü birikintiler deposuna kapanmıştı? Buranın, bu üniversitenin yararı neydi? İnsan yalnızca sınav sorularını yanıtlamak, ilerde daha yüksek bir ticari değer kazanmak için öğrendiğinde, Anglo-Sakson kültürünün yararı neydi?

Ticari tapınaktaki bu uzun hizmetten bıkmış usanmıştı, ama başka da ne vardı? Yaşam bu, yalnızca bu muydu? Her yerde her şey aynı hizmet temeline oturtulmuştu. Her şey maddeci yaşamı zorunluluk altında bırakmak için üretilen ilkel kabalıklara dönüktü.

Ansızın Fransızca'dan vazgeçti. Botanik'te derece alacaktı. Hep yaşayacak tek çalışma buydu. Bitkilerin yaşam dünyasına girmişti. Bitki dünyasının ga-

rip yasaklarıyla büyüleniyordu. Orada, insan dünyasının amaçlarından tümüyle ayrı çalışan bir şey yakalamıştı.

Üniversite, çıplaktı, ucuzdu, en ilkel, en bayağı ticarete göre düzenlenmiş bir tapınaktı. Geri dönüp, gizin kaynağına eğilen bilginin yankısını hiç duyamayacak mıydı? - Gizin kaynağı! Ama işte açıkça, cübbeleriyle profesörler, sınav odasında iyi nota dönüşecek ticari mallar sunuyorlardı; bunlar bazen, tümünün de bilincinde olduğu gibi, biçilen fiyat etmeyen hazır yapım mallar da olabiliyordu.

Ursula'ya artık, onun için hâlâ bir gizin parladığı botanik laboratuvarındaki saatler dışında, okulda hep kendini uydurma bir ticaretin pazarlığında alçaltıyormuş gibi geliyordu.

Kızgın, gergin, son sömestrini sürdürüyordu. Yaşamını kazanmak için dışarda olmayı yeğlerdi. Karşılaştırıldığında, Brinsley Sokağıyla Bay Harby bile daha gerçek görünüyordu. Ilkeston Okulu'na duyduğu çılgın nefret, üniversitenin donmuş alçaltışıyla karşılaştırıldığında, bir hiç kalıyordu. Buna karşın, yine de Brinsley Sokağı'na geri dönecek değildi. Bakaloryasını alacak, Grammar School'larının birinde eğitmen olacaktı bir süre...

Üniversite kariyerinin son yılı usuldan, devrini tamamlıyordu. Ursula artık önünde sınavlarını ve ayrılışını görebiliyordu. Dişlerinin arasında düş kırıklığının külleri gıcırdıyordu. Bir sonraki şey de bunun aynısı mı olacaktı? Hep, önünde ışıldayan girişi görüyor, yaklaştığında bu ışıldayan giriş, başka bir çirkin, kirli, yaşayan ve ölü avluya girişin kapısı oluyordu. Hep önünde, cennetin altında parlayan tepenin doruğu, sonra tepenin üstünden biçimini yitirmiş, murdar bir işle uğraşan başka bir çıkarcı vadiye iniş... Önemi yoktu! Her tepe az buçuk değişik, her vadi ne de olsa yeni bir vadiydi. Cossethay ve babasıyla çocukluğu; Marsh'la Marsh yakınlarındaki küçük kilise okulu, büyükannesi, dayıları; Nottingham'daki lise ve Anton Skrebensky; Anton Skrebensky'yle ay ışığında ateşler arasında dans; sonra da kendine bela okumadan anımsayamadığı dönem - Wi-

nifred Inger ve öğretmen olmadan önceki aylar; ardından Brinsley Sokağı'nın korkunçlukları, biraz daha dinginliğe kavuşma-Maggie ve anımsadığında etkisini hâlâ damarlarında duyduğu Maggie'nin erkek kardeşi; derken üniversite, şimdi Fransa'da olan Dorothy Russell, sonra da yine dünyanın, yaşamın içine dönüş!

Şimdiden bir tarihti. Her bölümde çok değişikti ama yine de hep Ursula Brangwen'di. İyi ama Ursula Brangwen ne demekti? Ne olduğunu kendi de bilmiyordu. Yalnızca yadsıma ve karşıkoymayla doluydu. Hep, hep ağzından düş kırıklığının, yanlışlığın külüyle, dişlerinin arasındaki gıcırtısını tükürüyordu. Yalnızca reddederse evet, reddederse sertleşebilirdi. Hareketlerinde hep olumsuz görünmüştü.

Aslında olumlu anlamda ne olduğuysa, karanlık, açığa çıkarılmamış, çıkarılamayacak bir şeydi. Kuru küle gömülü bir tohum gibiydi. İçinde yaşadığı bu dünya, lambayla aydınlanmış bir çember gibiydi. İnsanoğlunun en bütünlenmiş bilinciyle aydınlık, bu aydınlatılmış bölgenin tüm dünya olduğunu sanıyordu: burada da sonsuza dek açığa çıkmıştı zaten. Yine de hep, karanlığın içinde, yabansı yaratıkların gözleri gibi parlayan, içe işleyen ve yok olan ışık noktacıklarını hep farketmişti. Ruhuysa büyük bir korku dalgasıyla yalnızca dışardaki karanlığı anlamıştı. İçinde yaşayıp hareket ettiği; trenlerin son hızla gittiği, fabrikaların makine üretimlerini sürekli çoğalttıkları, bitkilerle hayvanların bilimin, bilginin ışığında görevlerini sürdürdükleri bu yer, ansızın, ışıkta oldukları için bir karanlığın varlığını bile bilmeyen çocuklarla pervanelerin kör edici ışığın güvenliğinde oynadıkları, ark lambası altındaki bir yer gibi göründü.

Yine de bu sıralanmışlığın dışındaki karanlık devinimin göz kırptığını; yabani canavarın karanlıkta parlayan, kamp ateşini ve uyuyanların kendilerini beğenmişliklerini kollayan gözlerini görebiliyor; «Emirlerimizle ışığımızın dışında hiçbir şey yoktur» deyip yüzlerini hep içeri doğru, güneşi, yıldızları, Yaradan'ı, Doğruluk Sistemini de kapsayan aydınlatıl-

mış bilincin sönen ateşine çeviren ve hep, kıyısında pusuya yatmış yarı bilinçli olanlarla çevrelerinde dönüp duran sonsuz karanlığı görmezlikten gelen kampın garip, aptalca kibrini hissediyordu.

Evet, üstelik hiç kimse karanlığa bir meşale bile atmaya cesaret edemiyordu. Nedeni de böyle bir şeye kalkışırsa, «Aptal, antisosyal düzenbaz, neden bizi umacılarla tedirgin ediyorsun? Karanlık diye bir şey *yoktur*. Hareket eder, yaşar, ışığın içindeki varoluşumuzu sürdürürüz ve bize bilginin sonsuz ışığı verilir, biz de bilginin en içindeki çekirdekli özü algılar, kavrarız. Aptal düzenbaz, sen ne cesaretle bizi karanlıkla küçültürsün?» diye bağıran öbürleri onunla ölene dek alay ederlerdi.

Ne var ki karanlık, yabani canavarların gri, meleklerin koyu renk gölgeleriyle devinimini sürdürüyor, ışıksa, meleklerle olduğu kadar karanlığın daha tanıdık canavarlarıyla da arada bir bölme oluşturuyordu. Bazıları karanlığı bir an için, sırtlanla çakalın dikilmiş tüyleri gibi görüyor; bazılarıysa ışığın kendini beğenmişliğinde boşvermiş, kendi kibirlerinde ölmüş, sırtlanla çakalın gözlerinde meleklerin kılıçlarının ışıltısı olan, içeri girmek için kapıya yönelttikleri ışıltıyı görüyorlardı. Karanlığın içindeki melekler, sivri dişlerin parlayışı gibi göksel, korkunç ve yadsınamaz'dı.

Paskalya'dan az önce, üniversitedeki son yılında, Ursula yirmi ikisindeyken Skrebensky'den bir kez daha haber aldı. Savaş sırasındaki hizmetinin ilk aylarında Güney Afrika'dan birkaç kez yazmış, fırsat bulduğu aralardaysa hep kart göndermişti. Üsteğmen olmuş, Afrika'da kalmıştı. İki yıldır da Ursula ondan hiç haber almamıştı.

Çoğu kez, Ursula'nın düşünceleri ona kaymıştı. Uzun, gri, küllü bir günün parıldayan, sarı, ışık dolu ağarışı gibiydi bu. Anısı, sabahın ilk parlak saatlerine benziyordu. Daha sonraysa günün geri kalanının boş, gri, küllülüğü vardı. Ah, Skrebensky dürüst davransaydı, Ursula da berbat olmuş bir günün tüm bu eziyeti, acısı, insanı alçaltışı olmaksızın güneş ışığını tanıyabilirdi. Ursula'nın meleği olurdu. Gün ışı-

ğının anahtarlarını elinde tutuyordu. Hâlâ da öyleydi. Ursula'ya özgürlüğü başarmanın ve hazzın kapılarını açabilirdi. Evet, eğer Ursula'ya dürüst davransaydı onun için ruhunun cenneti olan bitmez tükenmez özgürlüğe, dalacağı sınırsız mutluluk göğüne giren kapı olabilirdi. Ah, sonsuz bir kendini kavrama ve sevinç için nasıl ona uçsuz bucaksız bir boşluk, nasıl geniş bir ufuk açabilirdi.

İnandığı tek şey, Skrebensky için, içinde tuttuğu sevgiydi. Parlak, eksiksiz, dönülmesi gereken bir şey olarak kalmıştı. Olup bitenler olumsuz geliştiğinde, kendi kendine;

«A, ondan hoşlanıyordum,» diyordu. Onunla, yaşamını yönlendiren çiçek de ölmüş gibiydi.

Şimdiyse ondan yine haber almıştı. İlk duyduğu, acıydı. Artık o haz, o sonsuz neşe orada yoktu ama *tutkusu* bundan hoşlanmıştı. İradesi kendini Skrebensky'ye kilitlemişti. Düşlerinin eski heyecanları bir karışıp, uyandı. Gelmişti, evrenin ta öbür ucunu sarsacak öpüşüyle şaşılası dudaklı adam gelmişti. Ona geri mi dönmüştü? İnanmıyordu.

«Sevgili Ursula'cığım, yeniden dışarı, bu kez Hindistan'a gitmeden önce birkaç aylığına yeniden İngiltere'ye döndüm. Birlikte olduğumuz anların anısını hâlâ anımsayıp anımsamadığını merak ediyorum. O küçük fotoğrafını hâlâ saklıyorum. O zamandan beri değişmiş olmalısın, ne de olsa altı yıl önceydi. Ben de tam altı yıl yaşlandım, - seni Cossethay'da tanıdığımdan bu yana başka bir yaşam biçimim oldu. Beni görmek ister misin? Önümüzdeki hafta Derby'ye geleceğim, seni Nottingham'dan ararım, birlikte çay içeriz. Bana haber verir misin? Yanıtını bekleyeceğim. ANTON SKREBENSKY.»

Ursula bu mektubu üniversitenin girişindeki parmaklıklı raftan aldı, tuvalete giderken de yırtarak açtı. Çevresindeki dünya eriyerek ondan uzaklaşıyor gibiydi, açık havada bir başına durdu.

Yalnız kalmak için nereye gidebilirdi? Merdivenlerden uçarcasına yukarı koşup, ara geçitlerden birinden araştırma kütüphanesine girdi. Kitabın birini yakaladı, oturup mektubu düşünmeye başladı.

Yüreği çarpıyor, eli ayağı titriyordu. Düşte gibi okulun içinde bir gong sesi, ardından bir tane daha duydu. İlk konferans bitmişti. Aceleyle defterlerinden birini çıkarıp yazmaya başladı.

«Sevgili Anton, evet, yüzüğü hâlâ saklıyorum. Seni yine görmek çok hoşuma gidecek. Buraya okula gelebilirsin, ya da kentte bir yerde buluşuruz. Bana haber verir misin? Dostun—»

Titreyerek, arkadaşı olan kütüphaneci kıza bir zarf verip veremeyeceğini sordu. Mektubunu mühürleyip, adresi yazdı, başı açık, dışarı postalamaya gitti. Mektup, direkteki posta kutusuna düştüğü anda dünya, sınırları olmayan, çok dingin, soluk bir yere dönüştü. Okula, gün doğuşunun ilk ölgün ışıklarına benzeyen solgun düşüne döndü.

Skrebensky, bir sonraki hafta bir öğleden sonra geldi. Her gün sabahları okula gelir gelmez doğru mektup kutusuna koşuyor, ders aralarında da hep bakıyordu. Kaç kez usulca, sırrını saklayan parmaklarla Skrebensky'nin mektubunu cebinde gözlerden uzağa itip, sımsıkı tutarak salonun bir başından öteye uçarak geçmişti. Bir köşesi olduğu için, mektuplarını botanik laboratuvarında okumayı yeğliyordu.

Birkaç mektup sonra buradaydı... Cuma öğleden sonrası kararlaştırılmıştı. Hummalı bir çabayla mikroskobunu almış çalışıyordu; dikkatinin ancak yarısını verebilmesine karşın, sıkı ve hızlı çalışıyordu. Slaytında o gün Londra'dan gelmiş özel bir malzeme vardı, profesör heyecanlıydı, titizleniyordu. Ursula bir yandan ışığı bir noktaya yoğunlaştırdığında engin bir aydınlıkta gölge gibi yatan bitki-hayvanı görüyor, bir yandan da birkaç gün önce üniversitenin kadın fizik doktoru Frankstone'la yaptığı konuşmayı düşünüyordu.

«Hayır, aslında,» dedi Dr. Frankstone, «yaşama neden özel bir giz yüklediğimizi anlamıyorum - ya siz? Elektriği bile anladığımız kadar anlamıyoruz ama bu, onun özel bir şey, özel bir biçim ve evrendeki her şeyden apayrı bir şey olduğunu söylememizi gerektirmez - Sizce gerektirir mi? Yaşam, bilimin içinde zaten bildiğimiz düzende bir fiziksel ve

kimyasal hareketler karmaşasından oluşmuş olamaz mı? Gerçekten, neden yaşamın kendine has bir zinciri olduğunu düşündüğümüzü anlamıyorum. Yaşam yalnızca—»

Konuşma, kesin olmayan, belirsiz, düşünceli bir tonla bitti. Ama amaç, amaç neydi? Elektriğin ruhu yoktu, ışıkla sıcaklığın da öyle. Ursula da bunlardan biri gibi yalnızca dışardan yönetilen bir güç yada güçler bileşimi miydi? Hâlâ mikroskobunun altındaki ışık havuzunda yatan tek hücreli gölgeye bakıyordu. Canlıydı. Hareket ettiğini gördü - kirpiksi hareketinin parlak bulutsuluğunu, ışığın altından geçerken çekirdeğinin hafifçe parladığını gördü. Öyleyse iradesi neydi? Eğer fiziksel ve kimyasal güçlerin bileşimiyse, bu güçleri birarada tutan neydi, hangi amaçla birleşmişlerdi?

Hangi amaçla hesaba sığmaz fiziksel ve kimyasal hareketler, mikroskobunun altındaki bu gölgeli, hareket eden noktada düğümleniyordu? Onları düğümleyen ve gördüğü tek şeyi yaratmış irade neydi? Amacı neydi? Yalnızca yaratılanın kendisi olması mı? Amacı yalnızca mekanik ve kendi kendisiyle sınırlı olması mıydı?

Kendisi olmayı amaçlıyordu ama hangi kendi? Ansızın beyninde dünya, mikroskobun altındaki yaratığın çekirdeği gibi garip, yoğun bir ışıkla aydınlandı. Ansızın bilginin yoğun aydınlığına geçiverdi. Olup biteni anlamıyordu. Bildiği tek şey, bunun ne sınırlanmış mekanik güç, ne de yalnızca kendini bozulmadan saklamak ve kendini kanıtlamak amacı olmadığıydı. Mutlak mükemmellikle sonsuzluktu. Kendi olmak, sonsuzun içinde tek olmaktı. Kendi olmak, sonsuzluğun en yüce, en parlak zaferiydi.

Ursula mikroskobunun üstünde soyutlanmış, merak içinde oturuyordu. Ruhu, kendi yeni dünyasında meşguldü. Yeni dünyada Skrebensky onu bekliyordu - onu bekliyor olacaktı. Hemen gidemezdi, ruhu çözümlemekle uğraşıyordu. Kısa süre sonra gidecekti.

Ölüm gibi bir dinginlik çöktü üstüne. Uzaklarda, aşağı koridorda gongun beşi çaldığını duydu. Gitmesi gerekiyordu. Yine de kımıldamaksızın otur-

du.

Öbür öğrenciler, taburelerini geri itip, mikroskoplarını kaldırıyorlardı. Bir hayhuy başlamıştı. Pencereden öğrencilerin merdivenlerden indiğini gördü, kitapları koltuklarının altında, konuşuyorlar, hep bir ağızdan konuşuyorlardı.

Gitmek için dayanılmaz bir istek duydu. O da gitmiş olmayı istiyordu. Madde dünyasına, kendi biçim değişikliğine duyduğu korkunun içindeydi. Skrebensky'yi karşılamak için koşmak istiyordu - yeni yaşama, yeni gerçeğe...

Hızla, slaytlarını silip, yerine koydu, sıranın üstünü deli gibi çarçabuk temizledi. Skrebensky'yi karşılamak için koşmak istiyordu, çabuk-çabuk. Karşılaşacağının ne olduğunu bilmiyordu. Ne olursa olsun, bu yeni bir başlangıç olacaktı, Acele etmeliydi.

Kuş gibi ayaklarla uçarak, jiletiyle kalemi, defterleri bir elinde, önlüğü koluna asılı, koridordan aşağı koştu. Yüzü gergin bir sabırsızlıkla kalkmıştı. Skrebensky orada olmayabilirdi.

Koridorun çıkışında hemen gördü onu. Anında da bildi. Yine de çok garip görünüyordu. Ursula'nın tanıdığı o iyi yetişmiş genç adamda korku verici bulduğu garip, kendini silen çekingenliğiyle duruyordu. Görünmek istemezmiş gibiydi. Çok iyi giyinmişti. Ursula duyduğu dondurucu bir gün ışığını andıran ürpertiyi kendine açıklamak istemedi. Bu oydu; yeni dünyanın özü, anahtarıydı.

Adam onu hızla holü geçerken gördü; koyu renk bir etek, beyaz flanel bir bluz giymiş, her şeyden kopuk ve gizemli bir ışığı olan bir kız... Adam irkilip, heyecanlandı. Çok sinirliydi. Öbür öğrenciler holde dolaşıyordu.

Ursula elini uzatırken hiçbir şey düşünmeyen, ışıktan gözleri kamaşmış bir yüzle güldü. Skrebensky bile anlamadı bunu.

Ursula bir dakika içinde gitti, öteberisini alıp gelecekti. Sonra da Ursula öbür okuldayken yaptıkları gibi kente, çay içmeye yürüdüler. Daha önce gittikleri aynı çayevine gittiler.

Ursula onda büyük bir değişim farkediyordu.

Benzerlik, o eski benzerlik yine aynıydı ama Skrebensky, Ursula'nınkinden daha değişik bir dünyada yaşıyordu. Aralarında geçici bir barış istemişler, bu barışta birleşmiş gibiydiler. Ursula, daha ilk anda barışta biraraya gelmiş düşmanlar olduklarını sezmişti. Skrebensky'nin her hareketi, her sözü Ursula'nın varlığına yabancıydı.

Yine de yüzünün, teninin güzel dokusunu seviyordu. Daha yanıktı, bedence de daha güçlüydü. Artık bir erkekti. Ursula ondaki garipliğe o erkekçe tavrının neden olduğunu düşündü. Delikanlıyken, yüzeysel ve Ursula'ya daha yakındı. Ursula bir erkeğin ister istemez bu garip başkalığa, bu soğuk başkalaşıma ulaştığını düşündü. Konuşuyordu ama genç kıza değildi söyledikleri. Ursula onunla konuşmaya çalıştı ama ona ulaşamadı.

Öyle dengeli, güvenli görünüyordu ki, atılgan biriymiş etkisi bırakıyordu. İyi bir biniciydi, binicilerin o kendilerine güvenlerinden, kesin karar verme alışkanlığından ve binicilerin hayvansı karanlığından onda da vardı. Ne var ki ruhu daha dalgalı, karmaşıktı.

Bir alışkanlığa dönüşmüş bir hareket ve kararlar dizisi edinmiş gibiydi. Erkeğin kolay incinen, hızlı değişkenliği ulaşılamayacak bir şeydi. Ursula bu konuda hiçbir şey bilmiyordu. Yalnızca onun hayvansı şehvetinin karanlık, ağır değişmezliğini hissediyordu.

Skrebensky'deki bu kör tutku mu onu Ursula'ya getirmişti? Ondaki bir tür saplantı Ursula'yı düşündürmüş, üzmüş, soğuk bir umutsuzluk duygusuyla onu korkutmuştu. Skrebensky ne istiyordu? Tutkuları çok derine gömülüydü. Neden kendini açığa çıkarmıyordu? İstediği neydi? Adı olmayan bir şey olmalıydı. Ursula korkuyla büzüldü.

Tüm bunlara karşın, Ursula heyecanla alevlenmişti. Skrebensky'nin karanlık, derinlerde gizli erkek ruhu, önünde diz çöküyor, giziyle kendini sunuyordu. Ursula ürperdi, karanlık bir alev tepeden tırnağa yalayıp geçti. Skrebensky ayakları dibinde bekliyordu. Çaresizdi, onun iyiliğine kalmıştı. Ya kabul

edecek, ya reddedecekti. Reddederse Skrebensky'nin içinde bir şey ölmüş olacaktı. Onun için bu bir ölüm kalım sorunuydu yine de her şey karanlıkta kalmalı, bilinç, hiçbir şeyi açıklamamalıydı.

Ursula,

«İngiltere'de ne kadar kalacaksın?» diye sordu.

«Kesin değil ama - Temmuz'dan önce gitmem herhalde.»

Sonra ikisi de sustular. Altı ay için Skrebensky burada, İngiltere'deydi. Aralarında altı aylık bir uzaklık vardı. Skrebensky bekledi. Dünya çeliktenmişçesine, aynı demir gibi katılık yine Ursula'ya egemen olmuştu. Bu dövülmüş metal düzenini etle, kanla değiştirmeye çalışmanın anlamı yoktu.

Düş gücü çabucak kendini duruma uydurdu.

«Hindistan'da bir işin mi var?»

«Evet - altı ay sonra gitmem gerek.»

«Oralarda olmak hoşuna gidiyor mu?»

«Galiba - iyi bir sosyal yaşam, yapılacak çok şey var - avcılık, polo - üstelik her zaman da iyi bir at - yapılacak bir sürü iş, ne kadar çalışmak istersen.»

Hep erteliyor, hep kendini erteliyordu. Ursula rahatça onu Hindistan'da gözünün önüne getirebiliyordu - kendininkinden daha beceriksiz bir uygarlığın beyi ve sahibi; eski bir uygarlığın üstüne konmuş yönetici sınıftan biri. Bu, onun seçimiydi. Yanıbaşında koskoca, umarsız bir halk kitlesiyle güç ve sorumlulukla donatılmış bir aristokrat olacaktı yine. Yönetici sınıftan biri olarak tüm varlığını devlete ilişkin daha iyi bir düşüncenin gerçekleşmesine, uygulanmasına adayacaktı. Hindistan'da da bu konuda yapılacak çok iş vardı doğrusu. Ülkenin onun temsil ettiği uygarlığa gereksinimi vardı: onun yollarına, köprülerine, onun da bir parçası olduğu bilgiye gereksinimi vardı. Hindistan'a gidecekti ama bu yol Ursula'nınki değildi.

Yine de kararları ne olursa olsun onu, onun bedenini seviyordu. Ursula'dan bir şey istiyor gibiydi. Kendisi için bir karar vermesini bekliyordu. Bu karar, Ursula'nın içinde uzun zaman önce Skrebensky onu ilk öptüğü zaman verilmişti. İyi de, kötü de ol-

sa sevgilisiydi onun. Yüreğiyle ruhu etkilense, suskunlaşsa bile isteği hiç gevşememişti. Skrebensky bekledi, döndüğü için de Ursula onu kabul etti.

Skrebensky'nin yüzüne, güzel, düzgün tenine bir aydınlık geldi, altın gri gözleri Ursula'ya özel bir yakınlıkla parlıyordu. Alevlenmiş, kavrulmuş, olağanüstü, görkemli, kaplan gibi bir şey olmuştu. Ursula onun parlak, revnaklanmış çekiciliğini yakalamıştı. Ruhuyla yüreği kapalı, çok derinlerde gizliydi. Ursula tüm bunlardan özgürdü, doyumunu yaşayabilirdi.

Gerçek, güzel, gücüyle kendini öne çıkaran bir çiçek gibi gururlu, dimdikti. Skrebensky'nin sıcaklığı onu dinçleştiriyordu. Öbür insanların tersine Skrebensky'nin parlayan biçimsel güzelliği Ursula'yı gururlandırıyordu. Bu ona gösterilen bir saygı gibiydi, Skrebensky'nin önünde insanlığın tüm inceliğinin ve insanlık çiçeğinin simgeslymiş duygusunu yaşıyordu. Artık yalnızca Ursula Brangwen değildi, Kadın'dı, insanlık zincirindeki Kadın'ın tümüydü. Her şeyi kapsayan'dı, evrensel olan'dı, nasıl 'tek' olarak sınırlanabilirdi?

Güçlenmiş, canlanmıştı, ondan uzaklaşmak istemiyordu. Yanındaki yerini almıştı. Kim onu alıp da götürebilirdi?

Kahveden çıktılar.

«Yapmak istediğin bir şey var mı,» dedi Skrebensky, «*yapabileceğimiz* bir şey var mı?»

Mart ayında karanlık, rüzgârlı bir geceydi.

«Yapacak bir şey yok,» dedi Ursula.

Skrebensky'nin istediği yanıt buydu.

«Yürüyelim öyleyse - noreye yürüyelim?»

Ursula ürkek, önerdi,

«Nehir kıyısına gidelim mi?»

Bir dakika sonra tramvayda Trent Köprüsü'ne gidiyorlardı. Ursula çok sevinçliydi. Gür akan nehrin yanıbaşmda uzaklara uzanan karanlık çayırlarda yürüme düşüncesi onu alıp götürmüştü. Kocaman, tedirgin gecenin içinde sessizce akan karanlık su onu çılgınca duygularla doldurmuştu.

Köprüyü geçip, aşağı indiler, ışıklardan uzağa

gittiler. Bir anda, karanlığın içinde adam onun elini tuttu, karanlığı ezen dikkatli adımlarla hiç konuşmaksızın yürüdüler. Kent, uzakta, sol yanlarında tütüyordu, garip ışıklar, sesler vardı, rüzgâr ağaçların arasında, köprünün altında hızla esiyordu. Birbirlerine sokulmuş, birlikte olmaktan güçlü, yürüdüler. Skrebensky onu iyice kendine çekti, derin karanlıkta yerine getirdikleri gizli bir anlaşmaları varmışçasına gizemli, güçlü bir tutkuyla sarılıverdi. Sonsuz karanlık, dünyalarıydı.

«Eskisi gibi,» dedi Ursula.

Yine de hiç mi hiç eskisi gibi değildi. Buna karşın adamın yüreği onunkiyle tam bir uyum içindeydi. Tek bir düşünceydiler.

Sonunda,

«Dönmem gerektiğini biliyordum,» dedi Skrebensky.

Ursula ürperdi.

«Beni hep sevdin mi?»

Sorunun dolaysızlığı bir an için Skrebensky'yi etkiledi, ona baskın çıktı. Sonra o karanlık, olanca yoğunluğuyla yayıldı.

Uyuşturulmuş gibi,

«Sana dönmem gerekiyordu,» dedi, «her şeyin arkasında hep sen vardın.»

Ursula olması kaçınılmazmış duygusu veren bir üstünlük duydu, hiç sesini çıkarmadı.

«Seni hep sevdim,» dedi, «her zaman.»

Skrebensky'nin içinde kara bir alev sıçradı. Kendini Ursula'ya vermeliydi. Temelindeki ilk taşları vermeliydi. Ursula'yı iyice kendine çekti, suskun, yürüdüler.

Ursula ansızın duyduğu seslerle çılgınca irkildi. Karanlık çayırların öte ucunda, bir setin yanındaydılar.

Skrebensky usulca,

«Âşıklar,» dedi.

Ursula, karanlığın paylaşılmış olduğunu düşünerek, parmaklığın öte yanındaki gölgeleri görmek için dönüp baktı.

Skrebensky,

«Bu gece buraya yalnız âşıklar yürür.»

Sonra alçak, titreyen bir sesle Ursula'ya Afrika'yı, o garip karanlığı, garip ölümcül korkuyu anlattı.

«İngiltere'de karanlıktan korkmuyorum,» dedi, «bana yumuşak, doğal geliyor, benim ortamım, özellikle de burdaysan... Ama Afrika'da yoğundur, korkuyla akar - herhangi bir şeyden korkmak değil, yalnızca korku. İnsan bunu, kan kokusu gibi alır. Zenciler bilir. Taparlar karanlığa, gerçekten, karanlığa. İnsan nerdeyse hoşlanacak gibi olur, korku - şehvetli bir şey gibidir.»

Ursula yine ona bir heyecan duydu. Karanlıktan ona seslenen bir ses gibiydi. Alçak sesle durmaksızın konuşup Afrika'dan söz ediyor, garip, şehvet dolu şeyler anlatıyordu: İnsanı bir banyo gibi sarmalayan rahat, yumuşacık tutkularıyla zenciler... Daha sonra ona, kendi kanını da ele geçiren o kızgın, doğurgan karanlığı anlattı. Garip bir gizemliliği vardı. Tüm dünya silinmişti. O yumuşak, tatlı, titreyen ses tonuyla deli etmişti Ursula'yı. Kızın yanıtlamasını, anlamasını istiyordu. İçindeki her nesnenin zerresinin büyüyüp kocaman olduğu, o çoğalan şehvetle gizliden aceleci ve doğurganlıkla ağır, şişmiş, dolu bir gece geçecek gibiydi. Ursula gergin, titreyerek, nerdeyse acıyla ürperdi. Bir süre sonra, Skrebensky ona Afrika'dan söz etmeyi bıraktı, tek bir kütleymiş duygusu veren nehrin kıyısındaki karanlıkta yürürlerken bir suskunluk çöktü. Ursula'nın kollarıyla bacakları sımsıkı, gergindi, belli belirsiz, derin bir titreşimle titrediklerini duyumsuyordu. Zorlukla yürüyordu. Karanlığın derin titreşimi yalnız duyumsanırdı, işitilemezdi.

Yürürlerken, ansızın Ursula çelik gibi sert, ona dönüp çabucak kucakladı.

Acıyla,

«Beni *seviyor musun?*» diye bağırdı.

«Evet.» Skrebensky'nin sesi hiç kendi sesine benzemiyordu, bir garipti, kucaklayıveriyordu. «Evet, seni seviyorum.»

Skrebensky, Ursula'nın üstündeki yaşayan karanlık gibiydi, kız güçlü karanlığın kollarındaydı.

Skrebensky olması kaçınılmazın azalmayan şefkati, dölleyiciliğin karşı konulamaz tatlılığıyla yumuşacık, anlatılamayacak kadar yumuşacık ona sarılmış, duruyordu. Bir yere saplanmış ağır bir nesne gibi Ursula titredi, titredi; ama gece kadar her şeyi içeren Skrebensky, üstüne kapanmış karanlık gibi tatlı ve sonsuz, hep sarılıydı ona. Öptükçe Ursula, ölüyormuş, parçalanıyormuşçasına titriyordu. Işık dolu kâse titredi, ruhunda parçalandı, ışık düştü, savaştı ve karardı. Ursula kapkaranlık kesildi, iradesizdi, yalnızca kabul etme iradesi kalmıştı.

Skrebensky onu tatlı, sarıp sarmalayan öpüşlerle öptü, Ursula da ruhuyla aklı gitmiş, tümüyle ona karşılık verdi. Karanlık, karanlığı bölerken, Ursula ona sımsıkı sarıldı, öpüşlerinin sıcak akışına kendini bastırdı, sonra daha aşağı, daha aşağı, Skrebensky'nin öpüşünün kaynağına, özüne doğru bastırdı kendini; üstünde dolaşan, üstünden çağlayan, onu örten, son damarına ulaşana dek akan ve onları tek bir nehir, tek bir doğurganlık olarak birleştiren öpüşlerin sıcak, şehvetli akışıyla kendini örttü, sarıp sarmaladı. Dudaklarını onun en derinlerindeki kaynağına açık tutarak, onun özüne kendini kilitledi.

İkisi de, onlara üstün gelmiş, boyun eğdirmiş, onları akıcı karanlığın tek bir doğurgan çekirdeğine örmüş o sonsuz, karanlık öpüşün içinde kaldılar.

Bir mutluluktu bu; doğurgan karanlığı bir çekirdeğe dönüştürmekti. Kâse kırılıncaya kadar titrediğinde bilinç ışığı yokolmuş, yerine karanlık ve o anlatılamayacak doyum üstünlük kurmuştu.

O dindirilmez öpüşlerle durup, sonsuz alıp vermenin tadını çıkardılar, yine de bitip tükenmek bilmiyordu. Damarları çırpınıp titredi, kanları tek bir nehir olarak aktı.

Giderek üstlerine bir uyku, bir ağırlık çöktü, uyuklamaya başladılar, uyku dağılınca da küçük bir bilinç ışığı uyandı. Ursula çevresindeki gecenin, hemen yanıbaşında kıyıya çarpan, gürül gürül akan suyun, ağaçların hızla esen rüzgârda uğuldadığının, inlediğinin farkına vardı.

Skrebensky'ye sokulmuş, hâlâ onunla o bağın içindeydi ama her an biraz, biraz daha kendine geliyordu. Trenine yetişmesi gerektiğini de biliyordu ama onunla bu yakınlıktan ayrılmak istemiyordu.

Sonunda doğrulup yola koyuldular. Artık o lekesiz karanlıkta onlar yoktu. Köprünün ışıltısı, nehrin öte yanındaki ışıkların göz kırpışı, önlerinde ve sağlarında kentin yanan, kocaman ateşi vardı.

Işıkların dokunamadığı, hâlâ karanlık, yumuşak, tam bir uyum içindeki bedenleri o görkemli, azametli karanlıkta yürüdü.

Ursula tutkunun o koyu kibriyle kendi kendine, «Şu aptal ışıklar,» diye söylendi, «şu aptal, yapay, abartılı kent, ışıklarını püskürtüyor. Aslında var olduğu filan yok. Sonsuz karanlığın üstünde, koyu renk bir suyun üstünde bir damla renkli boya gibi durup duruyor ama nedir? - hiç, yalnızca bir hiç.»

Tramvayda ve trende, utanç duydu. Işıklar, belediyenin üniformaları bir numara, hareket eden, oturan insanlarsa sergilenen mankenlerdi. Tasladıkları o soluk, tahtadan dinginliğin ve üniformaların amaçlılığının ardında tümünü de içine alan o karanlık akıntıyı görebiliyordu. Devinimlerini sürdüren küçük, kağıt gemiler gibiydiler. Gerçekteyse her biri, bilinçsizce öne atılan, aynı tutkuyla kararmış; karanlık, kör, açgözlü bir dalgaydı. Tüm konuşmaları, davranışları yapmacıktı, giyinmiş yaratıklardı. Wells'in ünlü romanındaki, karanlığın bir parçası olan ve yalnızca giysileriyle görünen 'Görünmez Adam'ı anımsatıyordu Ursula'ya.

Ondan sonraki haftalar boyunca hep o aynı koyu dolulukla, gözleri büyümüş ve yabani bir hayvanınkiler gibi parlayarak, çevresindeki tüm insan yaşamının yurttaşlık görüntüsüyle alay eden o garip yarı gülümseyişiyle dolaşıp durdu.

Yüzü, parlayarak,

«Nesiniz siz soluk yüzlü yurttaşlar?» diyormuş gibiydi. «Kuzu postuna bürünmüş canavara boyun eğdiniz, eski çağlardaki karanlığınız sosyal bir makineleşme yanlışlığına dönüştü.

Hep bilinçaltı bir şehvetle yaşıyor, geri kalan

her şeyin hazır, yapay gün ışığıyla alay ediyordu.

Alaylı bir aşağılamayla kibirli, soyutlanmış adamlara bakarken,

«Kimliklerini giysileri gibi takınıyorlar,» diyordu. «Gizli gücü olan karanlıkta var olan üretken, gizemli varlıklar olmaktansa tezgâhtar yada profesör olmanın daha iyi olduğunu sanıyorlar.»

Sınıfta, karşısında otururken ruhu, profesöre sordu,

«Orada gözlüklerin ve cübbenle otururken ne olduğunu sanıyorsun? Sen, gözleri ormanın karanlığından dışarısını gözetleyen, isteklerini söndürmek için pusuda yatmış, kan koklayan bir yaratıksın. Kimse inanmayacak ama sen *busun*, inanılmasına izin verecek en son kişi de sensin zaten.»

Ruhu tüm bu yapmacıklıkla alay ediyor, kendiyse oyununu sürdürüyordu. Giyimine özen gösterip kendini güzelleştirdi, derslere gelip, notlarını karaladı; ama her şey yapay, alaycı bir kolaylıkta olup bitiyordu. Onların iki kere iki dört eder numaralarını pek güzel anlıyordu. O da onlar kadar zekiydi. Peki aldırıyor muydu - onların o bilgi, öğrenme yada bir yurttaşlık görevi yutturmacalarına aldırıyor muydu? Zerre kadar umursadığı yoktu.

Skrebensky vardı, Ursula'nın karanlık, yaşam dolu benliği vardı. Okulun dışında, dışardaki karanlık, Skrebensky bekliyordu. Gecenin kıyısında çok özenliydi. Önemsiyor muydu acaba?

Boğuk çığlığını gecenin içine salan bir leopar kadar özgürdü. Kanında güçlü, gizemli bir nehir vardı, doğurganlığın ışıldayan özü vardı, eşi, bütünleyicisi, isteğine erişmekten duyduğu hazzı paylaşanı vardı. Yani tümü de, her şey onundu.

Skrebensky Nottingham'da kalıyordu. O da özgürdü. Bu kentte kimseyi tanımıyordu, dikkat etmesi gereken bir yurttaş kimliği yoktu. Özgürdü. Tramvayları, dükkanları, tiyatroları, toplantı yerleri onca sallanıverilen bir çiçek dürbünüydü; kafesinin önünden geçen insanları, insanların her an değişiveren gerçekdışılığını gözleyen bir aslan yada kaplan gibi kısılmış gözlerle, yada yatmış, gözlerini

kırpıştırarak bekçilerinin akıl almaz yiğitliğini gözleyen bir leopar gibi onları izliyordu. Tümünü de küçümsüyordu - hiçbiri gerçekten varolmuyordu. İyi profesörleri, iyi tezgâhtarları, iyi politik konuşmacıları, iyi, ciddi hanımefendileri - hep ruhunun onların bu görüntülerine sırıttığını, sırıttığını hissediyordu. Bir sürü gösteri yapan kukla, tümü de tahtadan ve paçavralar içinde!

Bir yurttaşı, toplumun tek bir direğini, bir örneği izlediğinde, kukla hareketlerini doğru yapabilmek için kaskatı kesilmiş, nerdeyse tahtalaşmış katı keçi ayaklarını; kukla hareketlerine göre biçimlenmiş pantolonları görüyordu: erkek bacakları, ama erkek bacakları katılaşmış, biçimsizleşmiş, çirkin, makinemsi olmuştu.

Yalnız olmaktan garip bir biçimde hoşnuttu. O ışık saçan gülüşü yüzündeydi. Artık, geri kalanların gösteri üç kağıtlarında rol alması zorunluluğu yoktu. İpucunu kendi için yine kendisi bulmuş, yabani bin canavarın gerisin geriye ormanına kaçışı gibi gösteriden kaçmıştı. Sessiz bir otelde bir oda tutmuş, bir at kiralamış kırları geziyor, bazen köyün birinde bir gece kalıp ertesi gün dönüyordu.

Kendini dopdolu, zenginleşmiş hissediyordu. Yaptığı her şey ona sonsuz bir haz veriyordu - at sırtında gezmek, yürümek, güneşte yatmak yada bir barda içki içmek... Ne insanlara, ne de sözcüklere gereksinimi vardı. Her şeyden eğlenceli bir haz; kendinde çok yoğun tensel bir verimlilik ve yaşadığı o her yanı kaplayan gecenin doğurganlığını duyumsuyordu. İnsanların kuklamsı biçimleri, tahta - robot seslerinden çok uzaklardaydı.

Çünkü hep Ursula'yla buluşmalar vardı. Ursula sıkça, öğleden sonraları okula gitmiyor, Skrebensky'yle yürüyüşe çıkıyordu. Bazen bir motosiklet yada tek atlı hafif bir arabayla kırlara gidiyor, arabayı bırakıp, ormanlarda geziyorlardı. Skrebensky Ursula'ya sahip olmamıştı daha. Gizli, içgüdüsel bir sakınganlıkla her öpüşü, her yaklaştıklarını bilerek sonuna kadar yaşıyorlardı. Yaratıcılığın kaynağı varacakları en son noktaydı.

Ursula onu eve götürdü, Skrebensky de hafta sonunu Beldover'da onun ailesiyle geçirdi. Ursula onun evin içinde olmasına bayıldı. Kahkahaları, gizli inceliğiyle ailenin havasına uyum sağlayıvermesi garipti. Tümü de onu sevdiler, o da onlarla hısım gibiydi. Skrebensky'nin takılmaları, sıcak, keyifli şakacı varlığı, Brangwen'lar için bir neşe, bulunmaz nimetti. Bu ev hep karanlıkla titrerdi, eve geldiklerinde kukla üniformalarını, güneşte yatıp uyuklamak için çıkarıp atarlardı.

Tümünde de o gizli karanlığın içinde bir özgürlük duygusu vardı. Ne var ki burada, bu evde Ursula içerliyordu buna. Ağzının tadını kaçırıyordu. Üstelik ailesinin özellikle babasının, Skrebensky'yle arasındaki gerçek ilişkiyi anlasa öfkeden çılgına döneceğini de biliyordu. O da ustalıkla, bir erkekle şöyle böyle flört eden herhangi bir genç kız gibi görünüyordu. Herhangi bir kız *gibiydi* de.. Ama içinde toplumsal hilelere duyduğu kin, eksiksiz ve son aşamadaydı.

Günün her anında onun gelecek öpüşünü bekliyordu. Bunu kendine utançla, neşeyle itiraf ediyordu. Nerdeyse bilinçli, bekliyordu. Skrebensky de zamanı gelinceye kadar bekledi ama o daha bilinçsizdi. Zamanı gelip de onu yine öptüğünde, bir engel olma, yokederdi onu. Etinin kurşunileştiğini duyumsuyordu, ölü gibi bir açlık bitkinliğiyle ağırdı, zaman doyumsuz geçmişse yaşamıyordu.

Sonunda Ursula'ya olağanüstü bir mükemmellikte geldi. Çok karanlık ve yine rüzgârlı, ağır bir geceydi. Beldover'a doğru çayırdan yürümüşler, vadiye inmişlerdi. Öpüşlerinin sonuna gelmişler, aralarına bir suskunluk çökmüştü. Uçurumun kıyısında durdular, altlarında büyük bir karanlık vardı. Karanlık boşluk rüzgârı dağıtırken, aşağıda istasyonun göz kırpan ışıkları, bir trenin uzaktan duyulan soluklu fışırtısı, vagonların rüzgârın arasından gelen küçük klink-klink-klink'leri, karşıda tepenin karanlığı üstünde parlayan Beldover'ın sınırlarının ışıkları, sağa doğru demiryolu boyunca yanan ocakların parlaklığında karanlığın içinde çayırı geçip geldiklerin-

de adımları bocalamaya başladı. Az sonra karanlıktan çıkıp aydınlığa gireceklerdi. Bu, geri dönüş gibiydi. İsteklerini gerçekleştirememekti. İki titreyen, isteksiz yaratık, karanlığın ucunda oyalanıyor, ötelerdeki ışıkları, makine pırıltılarını gözlüyorlardı. Dünyaya geri dönemiyorlardı - dönemezlerdi.

Öyle oyalanarak, yolun yanında kocaman bir meşe ağacının yanına geldiler. Tomurcuklanan kütlesi içinde rüzgâra homurdanıyor, güçlü, boyuneğmez gövdesi her noktasına dek titriyordu.

Skrebensky,

«Oturalım,» dedi.

Ağacın altında, görünmez ama güçlü varlığının onları aldığı kükreyen çemberin içinde bir an yatıp karşıdaki karanlıkta göz kırpan ışıklara bakıp, kararmış tarlanın kıyısından kayarcasına hızla geçen bir trenin yazısını gördüler.

Sonra Skrebensky dönüp onu öptü, o da onu bekledi. Acı, Ursula'nın duymak istediği acıydı, o işkence dolu heyecan da duymak istediği heyecandı. Gecenin güçlü titreşimine yakalanmış, dolanmıştı. Adam - neydi o? - çevresini kuşatmış, karanlık, güçlü bir titreşimdi. Karanlık bir rüzgâra kapılmışçasına uzaklara, çok uzaklara, cennetin ilk karanlığına, gerçek ölümsüzlüğe uçtu. Ölümsüzlüğün karanlık bozkırlarına girdi.

Doğrulduğunda kendini garip bir biçimde özgür, güçlü hissediyordu. Utanmıyordu - neden utanacaktı? Skrebensky yanında yürüyordu, onunla birlikte olmuş olan adam. Ursula almıştı onu, birlikte olmuşlardı. Nereye gitmişlerdi, bilmiyordu ama bu başka bir huy edinmiş olmaya benziyordu. Birlikte atladıkları sonsuz, değişmez yere aitti.

Yapay ışıklı dünya yargısı konusunda ruhu kuşkusuz ve kayıtsızdı. Demiryolunun üstünde köprünün ayağının merdivenlerinden çıkarken tren yolcularıyla karşılaştıklarında Ursula kendini başka bir dünyanın hissetti, yanlarından dokunulmazlığı varmışçasına geçti, aralarında onları bölen koca bir karanlık vardı. Evde, ışıklı oturma odasına girdiğinde, ışıkların ve ana babasının gözlerinin ona ulaşamaya-

cağı bir yerdeydi. Her günkü benliği yine aynıydı ama şimdi karanlığı bilen başka, daha güçlü bir benliği daha vardı.

Karanlıkta, gecenin gururu içinde varolan bu benzersiz, değişik güç onu asla bırakmadı. Hiç bu kadar kendi olmamıştı. Hiç kimsenin, dahası Skrebensky'nin bile sürekli 'kendi' olamayacağını düşünemiyordu. Güncel, sosyal kimliğini ise kendi haline bırakmıştı.

Tüm ruhu Skrebensky'yle - o çağdaş genç adamla değil, ayrıcalığı olmayan Skrebensky'le karışmıştı. Kendine güvenli, tümüyle güçlü, dünyadan bile güçlüydü. Dünya güçlü değildi, güçlü olan oydu. Dünya yalnızca ikinci bir duyu olarak vardı: - o, ondan da önce geliyordu.

Üniversiteyi, her zamanki alışılagelmişliği içinde, özellikle de gizemli, güçlü alt-yaşamını örtmek için sürdürüyordu. Kendisiyle ve Skrebensky'siyle öylesine güçlüydü ki, geri kalan her şey vızgeliyordu. Sabahları çiçek açmış ve uzak, okula gidiyor, derslere giriyordu.

Skrebensky'nin otelinde onunla akşam yemeği yiyor, her akşamı ya kentte onun odasında yada kırlarda onunla birlikte geçiriyordu. Evdekilere sınavları için akşam derslerine katıldığını söylüyordu ama derslerine zerrece dikkat ettiği yoktu.

İkisi de eksiksiz bir bütündüler, mutluydular, dingindiler. İkisinin eksiksiz, tam beraberliği her şeyi öylesine ikinci derecede bırakıyordu ki, özgür kalıyorlardı. İstedikleri tek şey, zaman geçtikçe, kendilerine daha çok süre ayırabilmekti. Zamanın tümüyle kendilerinin olmasını istiyorlardı.

Paskalya Yortusu yaklaşıyordu. Zaman yitirmeden gitmeye karar verdiler. Geri dönmeseler de önemi yoktu. Gündelik olaylara kayıtsızdılar.

Skrebensky biraz düşünceli bir tavırla,

«Bence evlenmemiz gerek,» dedi. Olağanüstü güzellikte özgür, başka bir dünyadaydı. İlişkilerini toplumsallaştırmak, kendini, onu yok eden, şu anda tümüyle kopuk olduğu şeylerle aynı sıraya koymak olacaktı. Evlenirse, sosyal kimliğini takmak zorunda

kalacaktı. Sosyal kimliğini takma düşüncesi bir anda çekingenleştirmiş, garipleştirmişti Skrebensky'yi. Ursula onun sosyal eşi olursa, o da bu ölü gerçekler karmaşasının bir parçası olursa, o zaman kendi iç yaşamının onunla işi neydi? İnsanın sosyal eşi maddesel bir simge gibi bir şeydi. Oysa Ursula şimdi onun için beylik yaşamda sözkonusu olabilecek her şeyden daha canlıydı. Ursula, sıradan yaşama tümüyle boşvermişti; ikisi birlikte o derin, akıcı, sonsuz yoğunlukta onları kapsayan o ölü bütüne boşvermişlerdi.

Skrebensky Ursula'nın dalgın, biraz kaygılı yüzünü inceledi.

«Seninle evlenmek istediğimi sanmıyorum,» dedi Ursula. Kaşları hafifçe çatılmıştı.

Bu, Skrebensky'yi oldukça kırmıştı.

«Neden?»

«Bunu daha sonra düşünelim olur mu?»

Skrebensky kızınıştı ama yine de onu çılgınca seviyordu.

Ursula'ya,

«Seninki yüz değil *museau*,»* dedi.

Ursula bağırdı,

«Sahi mi?» Yüzü parlak bir alev gibi aydınlanmıştı. Kaçabildiğini sanmış, ama o dönüp gelmişti işte - tatmin olmamıştı.

«Neden?» diye sordu Skrebensky. «Neden benimle evlenmek istemiyorsun?»

«Öbür insanlarla birlikte olmak istemiyorum. Böyle kalmak istiyorum. Evlenmek istersem sana söylerim.»

«Pekâlâ.»

Her şeyin böyle belirsiz kalmasını yeğlerdi, Ursula da tüm sorumluluğu üstlenmiş değil miydi.

Paskalya Yortusu'ndan sözettiler. Ursula'nın tek düşüncesi nasıl eğlenecekleriydi.

Piccadilly'de bir otele gittiler. Ursula onun karısı görünümündeydi. Bir şiline yoksul bir semtteki dükkanın birinden bir yüzük aldılar.

Museau (Fr.) Hayvanların çıkıntılı ağız ve burun bölümü.

Olağan, ölümlü dünyayı tümden iptal etmişlerdi. Güvenleri, ellerindeki büyük bir servet gibiydi. Mecnundular. Kendilerini eksiksiz, olağanüstü bir özgürlük içinde hissediyorlardı, tüm sorunların ötesinde gururluydular ve tüm geçici koşulların üstündeydiler.

Onlar tam bir uyum içindeydiler, başka da hiçbir şey yoktu. Dünya, insanın aldırmaması gereken bir hizmetliler dünyasıydı. Gittikleri her yerde sıcak, ışıklar saçan, duygularının katışıksız gururuyla çevrelerine bakan duygulu soylulardı.

Öbür insanlar üstündeki etkileri olağanüstüydü. Garsonlardan, tanıştıkları rastgele kişilere kadar genç çiftten herkese bir büyü yayılıyordu.

Ursula kocasına alaylı bir cilveyle,

«Oui, Monsieur le Baron,» diyordu.

Herkesten üstün insan davranışı görmeye başladılar. Mühendislik bölümünde subaydı adam, yeni evlenmişlerdi, hemen Hindistan'a gideceklerdi.

Her şeye karşın çevrelerinde hep bir düş havası vardı. Ursula, Hindistan'a gitme arifesinde, unvanı olan bir kocanın genç karısı olduğuna inanmıştı. Bu sosyal olgu keyifli bir oyundu. Gerçekse, ikisinin de eksiksiz, her türlü sınırlamanın ötesindeki bir kadın ve bir erkek olduklarıydı.

Günler - üç haftadır birlikteydiler - tam bir başarıyla geçti. Hep, gerçek olan kendileriydi, onların dışında kalan her şey, onlara bağımlıydı. Parayı pek umursadıkları yoktu ama çok aşırı şeyler de yapmıyorlardı. Skrebensky bir haftadan daha az bir sürede yirmi pound harcadığını görünce biraz şaşırdı ama bu yalnızca bankaya gitmek zorunda kalmanın sevimsizliğinin getirdiği bir tedirginlikti. Onun için süregelen yeni sistem değil, eski sistemin çarkıydı. Tek sözcükle para diye bir şey sözkonusu değildi.

Eskimiş zorunluluklar da keza... Tiyatrodan eve geliyorlar, yemek yiyor, soyunuyor, sonra bir süre sabahlık ve robdöşambırlarıyla ortada dolaşıyorlardı. Büyük bir yatak odalarıyla, öbür köşede, yüksekte kalan, loş, her şeyden uzak bir oturma odaları vardı.

Yemeklerini odalarında yiyorlar, genç bir Alman olan Hans da onlara hizmet ediyordu. Harika olduklarını düşünüyor, hevesle hemen yanıtlıyordu:

«Pek tabii, Herr Baron - teşekkür ederim Frau Barones.»

Çoğu kez, parkın öte yanında şafağın pembesini görüyorlardı. Westminster Katedrali'nin kulesi belirginleşiyor, Piccadilly'nin parkın ağaçları yanında dizi dizi uzanan lambaları ölgünleşip, uçuşan böcekler gibi ufalıyor, sabah trafiği gece boyunca metal gibi parlayıp durmuş gölgeli yolda akmaya başlıyor, söken şafakla sis içindeymişçesine belirsizleşmiş lambaların altında gecenin içine, aşağılara doğru dönerek uzanıyordu.

Sonra şafağın allığı koyulaşırken, cam kapıları açıp, tepeden bakan, yüksek balkona çıkıyorlar, kendilerini keyifli iki melek gibi hissedorek, aşağı, hâlâ uyuyan ve gerçekdışılığın görev aşkıyla dolu, gümbürtülü, ağır, tembel devinimine uyanacak olan dünyaya bakıyorlardı.

Hava soğuktu. Yatak odalarına girip, buharın odaya dolup aynayı hafifçe buğulaması için banyonun kapısını açık bırakıp, yatmadan önce banyo yaptılar. Yatağa ilk giren hep Ursula olurdu. Yıkanırken, Skrebensky'yi, onun çabuk, düşünmeden yaptığı hareketleri, ıslak omuzlarında parlayan elektrik ışığını izlerdi. Skrebensky, ıslak saçları alnına yapışmış, gözlerindeki suları bastırarak banyo kapısında dururdu. İnce bir adamdı, Ursula'ya göre kusursuz, temiz, güzel biçimli bedeninde gereksiz bir zerre yağ bulunmayan bir delikanlıydı.

Skrebensky, onun sıcak, derin, aydınlık yüzünün kendisini yastıktan izlediğini gördü - ama yine de onu görmüyordu - o hep vardı ve Skrebensky için kendi gözleri gibiydi. Hiçbir zaman onun ayrı varlığının bilincine varmamıştı. Ursula onun için kendi gözleri, içinde çarpan kendi yüreğiydi.

Odayı geçip, pijamasını almak için ona doğru gitti. Onun yanına gitmek hep harika bir serüvendi. Ursula kollarını ona dolayıp, sıcak, yumuşamış tenini kokladı.

«Parfüm,» dedi.

«Sabun,» dedi Skrebensky.

Ursula yineledi,

«Sabun.» Pırıl pırıl gözlerle ona bakıyordu. İkisi de gülüyorlar, hep gülüyorlardı.

Az sonra derin bir uykuya dalıp, sarmaş dolaş öğleye dek, tek bir uykuda uyudular. Sonra da durumlarının değişmez gerçeğine uyandılar. Onlar, kendi başlarına gerçekler dünyasında yaşıyorlardı, geri kalanlarsa daha aşağılardaki bir küredeydiler.

Ne yapmak istedilerse yaptılar. Birkaç kişiyi görüyorlardı: Ursula'nın konuğu olduğu Dorothy, ona olanca rahatlıklarıyla Bayan Skrebensky diyen, Skrebensky'nin arkadaşı birkaç genç Oxford'lu... Öyle büyük bir saygı gösteriyorlardı ki, Ursula kendinin eski ve yeni dünyanın önemli bir parçası olduğunu düşünmeye başlamıştı. Eski dünyanın solukluğunun dışında kaldığını unutmuştu. Onu da kendi gerçek dünyasının büyüsüne kattığını düşünüyordu. Öyleydi de.

Böyle değişmez bir gerçekle haftalar geçti. Birbirleri için hep bilinmez birer dünyaydılar. Birinin başlattığı bir şey, öbürü için bir gerçek, bir serüvendi. Dış heyecanlar istemiyorlardı. Birkaç tiyatroya gidiyorlar, çoğu kez Piccadilly'nin tepesinde, iki yandaki camları açık, kapısı Green Park'a yada aşağıda her dakika hareket eden trafiğe kuşbakışı bakan balkona açılan oturma odasında oturuyorlardı.

Derken ansızın, batan güne bakarken Ursula gitmek istedi. Gitmeliydi. Bir an önce gitmeliydi. İki saat içinde, Charing Cross'ta Paris trenine biniyorlardı. Paris, Skrebensky'nin fikriydi. Ursula'nın neresi olduğunu umursadığı yoktu. Asıl büyük eğlence, hazırlanmaktı. Ursula, Paris'in yeniliğinde birkaç gün çok mutlu oldu.

Sonra bir nedenle Londra'ya dönerken yol üstündeki Rouen'a uğramak istedi. Ursula'nın oraya gitme isteğine Skrebensky içgüdüsel bir kuşkuyla bakıyordu ama Ursula inatla gitmek istiyordu. Rouen'ın kendi üstündeki etkisini denemek istiyor gibiydi.

Skrebensky Rouen'da ilk kez ölümün soğuklu-

ğunu duydu; hiç kimseden değil, Ursula'dan korkuyordu. Gideçek gibiydi. Kendi değilmişçesine izliyordu onu. Ursula Skrebensky'yi istemiyordu. Eski sokaklar, katedral, asırlar ve anıtsal dinginlik Skrebensky'den alıp götürmüştü onu. Oraya yüzünü, unuttuğu, istediği bir şeymişçesine dönmüştü. Şimdi gerçek buydu; olanca kitlesiyle orada pinekleyen, geçici olmayı bilmeyen ve hiçbir yadsımayı duymamış bu koca taş katedraldi. Tutarlılığı ve güzel kesinliğiyle muhteşemdi.

Ursula'nın ruhu başını alıp koşmaya başladı. Ne Skrebensky bilincindeydi bunun, ne de kendi. Yine de Rouen'da Skrebensky ilk ölümcül kederi, yaklaştıkları ölümün ilk sezgisini yaşadı. Ursula'ysa ilk ağır özlemi, umutsuzluğa, duygusuzluğa derin, sıkıntılı bir batış gibi o ağır, çok ağır, umutsuz uyarıyı duyumsadı.

Londra'ya döndüler. İki günleri daha vardı. Skrebensky, Ursula'dan ayrılmanın korkusuyla titremeye, yanmaya başladı. Ursula'da onu dinginleştiren bir önsezi gücü vardı. Ne olacaksa olacaktı.

Her şeye karşın Skrebensky, Ursula gidinceye dek o artan çekiciliği içinde oldukça sakin kaldı, sonra St. Pancras'dan geri döndü ve Pazar akşamı Pimlico'dan Angel, Moorgate Sokağı'na giden tramvaya bindi.

Derken o soğuk dehşet giderek iliklerine dek içine yayıldı. Kent Caddesi'nin korkunçluğunu gördü, içinde oturduğu tramvayın insanın içini ürperten soğuk iğrençliğini farketti. Soğuk, katı kül rengi bir kısırlık çevresini kuşatmıştı. Öyleyse hakkı olan o ışıltılı, olağanüstü dünya nerdeydi? Fırlatılıp atıldığı bu reddedilmişler yığınına nasıl gelmişti?

Ya aklını kaçırırsa? Tuğla yapıların, tramvayın, sokaktaki kül rengi gri insanların uyandırdığı korku görüşünü yoketmişti, sarhoş gibi yalpalıyordu. Deliye dönmüştü. Onunla, her şeyin dopdolu varlığıyla nabız gibi attığı yakıncacık, yaşam dolu, çarpıntılı bir dünyada yaşamıştı. Şimdiyse kendini külden kurumuş, katılığın soğuk dünyasında, ölü duvarlarla makine trafiğin ve sürünen, hayalet görünümlü

insanların ortasında didinirken buluyordu. Bu yaşamın soyu kurumuştu, hareket eden, dalgalanan yada kaskatı duran yalnızca küldü; korkunç gürültülü patırtılı bir hareket, kurumuş, soğuk, kısır cürufun dökülmesini andıran bir takırtı vardı. Dökülen güneş ışıkları kentin külünü ortaya çıkaran yapay ışıklarmış, gece yanan ışıklar çürümüşlüğün uğursuz ışıltılarıymış gibiydi.

Tümüyle çıldırmış, kendini yitirmiş, kulübüne gidip, önünde bir bardak viski, kile dönüşmüşçesine kımıldamadan oturdu. Kendini, tüm öbür görüntüsel, yaşamayan ve ölü dilimizde insan dediğimiz varlıklar kadar yaşam belirtisi gösteren bir ceset gibi hissediyordu. Ursula'nın yokluğu acıdan da beterdi. Skrebensky'nin varlığını yokediyordu.

Ölü olarak yemekten çaya geçti. Yüzü hep bir yere saplanıp kalmış, kaskatı, renksiz, yaşamıysa kuru, makineleşmiş bir hareketti. Yine de belli belirsiz ona baskın çıkmış bu berbat acıyı düşünüyordu. Nasıl böyle ölür, söner giderdi? Ursula'ya bir mektup yazdı.

«Fazla uzatmadan evlenmemiz gerektiğini düşünüp durdum. Hindistan'a gittiğimde daha çok para alacağım, geçinebiliriz. Hindistan'a gitmek istemezsen, büyük bir olasılıkla burada, İngiltere'de kalabilirim ama Hindistan'ı sevebileceğini düşünüyorum. Ata binebilir, oradaki insanları tanırsın. Diplomanı almak için kalmak istersen, ondan hemen sonra evleniriz. Senden haber alır almaz babana yazıp—»

Skrebensky onu yönlendirmeye çalışıyordu. Bir onunla olabilseydi! Şimdi tek istediği onunla evlenmek, Ursula açısından içinin rahat etmesiydi ama tümüyle, tam anlamıyla umutsuz, soğuk, ölü, duygusuz, kopuktu.

Yaşamı ölmüş gibi geliyordu. Ruhu sönmüştü. Tüm varlığı kısırlaşmış, yaşamdan ayrılmış bir hayaletti. Hiç boyutu yoktu yalnızca düz bir biçimdi. Günden güne içindeki çılgınlık birikiyordu. Varolmamanın korkusu her yanını sarmıştı.

Oraya, buraya, her yere gitti ama ne yaparsa yapsın yalnızca görüntüsünün orada olduğunu, için-

de hiçbir şeyin bulunmadığını biliyordu. Tiyatroya gitti, duyduğu, gördüğü her şey soğuk bir bilinç yüzeyine düşüyordu, Skrebensky artık yalnızca buydu, arkasında hiçbir şey yoktu ve bundan böyle hiçbir biçimde başka bir deneyi olmayacaktı. Benliği de yoktu, özü de. İlişkisi olan insanlar için de durum aynıydı. Bilinen nicelikleri içinde değişimler gösteriyorlardı yalnızca. Şu anda bulunduğu dünyada hiçbir açıklık, kesinlik ve doluluk yoktu; her şey ölü biçimli, yaşamı, benliği olmayan zihinsel düzenlemelerdi.

Zamanının çoğunu arkadaşlarıyla yada tanıdıklarıyla geçiriyordu. Sonra her şeyi unuttu. Onların canlılıkları olumsuzluğunu çağırıyor, Skrebensky'nin o olumsuz dehşeti de onların ilgisini çekiyordu.

Yalnızca içtiğinde mutlu oluyor, oldukça da içiyordu. O zaman tam tersi biri oluyor, sıcak, geniş, tüy gibi hafif bir dünyada sıcak, esnek, ışıltılı bir buluta dönüşüyordu. Dağınık, biçimi olmayan bir düzende her şeyi olan biri oluyordu. Her şey gülpembe bir parlaklığa eriyor, o bir parlaklığa dönüşüyor, her şey bir parlaklığa dönüşüyor, kim varsa parlaklığa dönüşüyor, çok, çok güzel oluyordu. Şarkılar söylüyordu, öyle hoştu ki.

Ursula, içine kapalı, kaskatı, Beldover'e geri döndü. Skrebensky'yi seviyordu, çözebildiği tek şey buydu, başka bir şeye de izin vermeyecekti.

Ursula onun evlenmek, Hindistan'a gitmeye ilişkin uzun, saplantılı mektubunu kesin bir yanıt vermeksizin okudu. Evlilikle ilgili sözlerini anlamamazlıktan geliyordu. Ona ulaşmamıştı. Bu mektubun büyük bir bölümünde Skrebensky pek de anlamı olmaksızın konuşmuştu.

Ursula onu hoşlukla, kolaylıkla yanıtladı. Binde bir uzun mektup yazardı.

«Hindistan haberi çok çekici görünüyor. Kendimi sıra sıra dalkavuk yerliler arasında, bir filin üstünde sallanırken gözümün önüne getirebiliyorum ama bilmem babam gitmeme izin verir mi. Bunu anlamamız gerek.

«Birlikte geçirdiğimiz güzel anları hep, yeniden

yaşıyorum ama öyle sanıyorum ki sonlara doğru benden pek hoşlanmadın, değil mi? Paris'ten ayrıldığımızda pek sevmedin beni. Neden sevmedin?

«Bon seni çok seviyorum. Bedenini seviyorum. Öyle aydınlık, öyle güzel ki. İyi ki çıplak dolaşmıyorsun, yoksa bütün kadınlar âşık olurdu sana. Onu çok kıskanıyor, çok seviyorum.»

Skrebensky bu mektupla az çok avunmuştu. Yine de günler geçtikçe ölü, yaşamıyormuş gibi dolaşıp durdu.

Skrebensky, Nisan sonuna dek bir daha Nottingham'a gelemedi. Gelince de Ursula'yı hafta sonunda Oxford'da bir arkadaşının evine gitmeye razı etti. Bu arada nişanlanmışlardı. Skrebensky babasına yazmış, her şey ayarlanmıştı. Ursula'ya zümrüt bir yüzük aldı, genç kız bununla çok gurur duyuyordu.

Ursula'nın ailesi, şimdiden onları terketmiş gibi biraz uzak duruyordu. Genç kızı gereğinden çok yalnız bıraktılar.

Ursula üç günü onunla Oxford yakınlarındaki kır evinde geçirdi. Çok hoştu, Ursula da çok mutluydu. En çok da anımsadığı, geceyi birlikte geçirdikten sonra Skrebensky usulca odasına dönüp de sabah uyandığında kendini yalnız olduğu için dopdolu bulup birbaşına olduğu odasının boşluğunun alabildiğine tadını çıkarırken, perdeyi çekip aşağıda, mavi bir göğün altında, bahçede ışıldayan, kar yağmış gibi, güneş ışığıyla sonsuz bir haz içinde, tepedentırnağa açmış erik ağaçlarıydı. Çiçeklerini fırlatmış, mavi cennetin altında dört bir yana saçmışlardı, çiçeklerin en akı! Nasıl da heyecanlandırıyordu bu onu.

Birisi gelip de onunla konuşmadan, çıkıp erik ağaçlarının altında yürümek için giyinmekte acele ediyordu. Dışarı süzülüp, peri hazlarını yaşayan bir ece gibi yürüdü, gitti. Ağacın altından mavi göğün üstündeki çiçeklere baktığında, gümüşümsü-gölgeli olduklarını gördü. Bayıltıcı bir koku, arıların hafif vızıltısı, mutlu bir sabahın o güzelim aceleciliği vardı.

Kahvaltı gongunu duyup içeri girdi.

Öbürleri,

«Nerdeydin?» diye sordular.

«Erik ağaçlarının altına gitmem gerekiyordu.» Yüzü bir çiçek gibi parlıyordu. «Öyle güzel ki.»

Skrebensky'nin ruhunu bir öfke gölgesi kapladı. Ursula onun orada olmasını istememişti. İradesini topladı.

Gece mehtap vardı, çiçekler hayalet gibi donuk, parlıyordu, Ursula'yla Skrebensky birlikte seyretmeye çıktılar. Skrebensky yanıbaşında beklerken Ursula onun yüzünde ay ışığını gördü, yüzünün çizgileri gümüşi, gölgede kalan gözleri anlaşılmazdı. Ursula ona âşıktı. Skrebensky çok suskun duruyordu.

İçeri girdiler, Ursula yorgun olduğunu söyledi. Çabucak gidip yattı.

Skrebensky'ye gece öpücüğünü vermesi gerektiği anda ona fısıldadı,

«Gelmen uzun sürmesin.»

Skrebensky de inatçı, başka bir şey düşünemez durumda ona gidebileceği ânı bekledi.

Ursula ondan tad aldı, onu çok önemsediğini gösterdi. Ata binmekten çok güçlenmiş kaslarını sertleştirdiğinde Ursula sırtının yumuşaklığına, bedeninin iki yanındaki yumuşak tene parmaklarını koymaya bayılıyor, istediği an istediği biçimde ona hazır; parmaklarının altında yumuşacık, ipeksi olan bedeninin bastırılamayan sertliği ona müthiş bir heyecan ve şehvet hazzı yaşatıyordu.

Skrebensky'nin bedenini alıyor, bir şeye sahip birinin olanca umursamazlığı ve hazzıyla tadını çıkarıyordu. Ne var ki Skrebensky giderek onun bedeninden korkmaya başlamıştı. Ursula'yı istiyor, asla doymamacasına istiyordu onu ama tutkusuna bu lezzetli yaklaşımın, sonsuz kucaklaşmaların sevecen yakınlığından keyif duymasını engelleyen bir gerginlik, bir baskı gelmişti. Korkuyordu. İsteği hep gergin, tutuktu.

Ursula'nın son sınavı yaz ortasındaydı. Son aylarda çalışmalarını boşlamasına karşın, bu konuda diretiyordu. Skrebensky de onun diplomasını almasını istiyordu. Sonra, diye düşünüyordu, tatmin olacaktır. İçten içe başarılı olamamasını, öyle olursa

belki de Skrebensky'den daha hoşnut olacağını düşünüyordu.

Ursula'ya,

«Evlendiğimizde Hindistan'da mı, İngiltere'de mi yaşamak isterdin?» diye sordu.

Ursula Skrebensky'nin canını sıkan umursamaz bir saygısızlıkla,

«A, şimdiye dek Hindistan diye düşünmüştüm,» dedi.

Bir kez de hararetle,

«İngiltere'yi terketmek hoşuma gidecek. Her şey öylesine yavan, değersiz, öylesine tinsellikten uzak ki - demokrasiden nefret ediyorum.»

Ursula'nın böyle konuşması, nedenini bilmeden onu sinirlendirdi. Saldırılarına ne olursa olsun dayanamıyordu. Ona saldırıyor gibi geliyordu.

Düşmanca bir tavırla,

«Ne demek istiyorsun?» diye sordu. «Neden demokrasiden nefret ediyorsun?»

«Yalnız demokraside çirkin, açgözlü adamlar işbaşına gelir,» dedi Ursula. «Çünkü kendilerini oraya itecek tek kişi kendileridir. Yalnız yoz yarışlar demokratiktir.»

«Ne istiyorsun öyleyse? Aristokrasi mi?» İçten içe etkilenmişti. Skrebensky hep, hakları açısından yönetici aristokrasiye ait olduğunu düşünürdü. Yine de Ursula'nın, onun sınıfıyla ilgili konuştuğunu duymak Skrebensky'ye garip, acılı bir haz verdi. Yasadışı bir şeyde uysal davrandığını, kendine yanlış, kınanacak bir çıkar sağladığını hissetti.

Ursula bağırdı,

«Ben aristokrasi *istiyorum*. Üstelik doğum yoluyla aristokrasiyi para yoluyla olana yeğlerim. Şimdi aristokratlar kim? Kural için en iyi olarak seçilen kim? Parası olanlar ve beyni paradan yana çalışanlar. Başka neleri olduğu önemli değil: ama para-beyinleri olmalı - çünkü para adına yönetiyorlar.»

«Hükümeti insanlar seçer,» dedi Skrebensky.

«Biliyorum, ama insanlar kim? Her biri bir paragöz. Benimle eş düzeyde olan birinin benimle aynı parayı almasından nefret ediyorum. Onların tü-

münden de iyi olduğumu *biliyorum*. Onlar benimle aynı düzeyde değil. Parada eşitlikten nefret ediyorum. Pisliğin eşitliği bu.»

Ursula ona bakarken gözlerinde bir ışık yanıp söndü, Skrebensky onun kendini yoketmek istediğini hisseder gibi oldu. Onu yakalamıştı, kırmaya çalışıyordu. İçinde ona karşı öfkesi kabardı. Sonunda onunla varlığı uğruna savaşacaktı. Katı, kör bir direnç Skrebensky'ye egemen olmuştu.

«*Ben* paraya aldırmıyorum,» dedi. «Parmağımı pastaya sokmaya da niyetim yok. Parmağım konusunda çok duyarlıyım.»

Ursula bağırdı,

«Bana ne senin parmağından? Sen o nazlı parmaklarınla Hindistan'a oradaki pek sayın bilmem kimlerden biri olmak için gidiyorsun! Sırf hile, o senin Hindistan'a gitmen!»

Skrebensky bağırdı,

«Nasıl hile?» Korkudan, öfkeden bembeyaz kesilmişti.

«Hintlilerin bizden basit olduğunu düşünüyorsun, onların yakınında, onların üstünde bir lord olmanın tadını çıkaracaksın. Sonra da onları kendi iyilikleri için yönettiğini düşünüp kendini çok doğru hissedeceksin. Sen kim oluyorsun da kendini doğru hissediyorsun? Yönetimindeki doğrun nedir? Senin yönetimin leş gibi kokuyor. Oradaki her şeyi de buradaki kadar kötü ve ölü yaptıktan sonra neden yöneteceksin sanki?»

«Kendimi zerre kadar doğru filan hissettiğim yok.»

«Öyleyse *senin* hissettiğin nedir? Ne hissettiğin de ne hissetmediğin de kocaman bir hiç.»

«Peki sen ne hissediyorsun?» diye Skrebensky sordu. «Sen de kendi beyninde doğru değil misin?»

«Evet öyleyim, çünkü sana, senin o eskimiş, ölü şeylerine karşıyım,» diye bağırdı Ursula.

Katı bir bilginin sonucu dile getirilmiş son sözcükleriyle Skrebensky'nin bugüne dek uçurduğu bayrağı indiriyordu. Dizlerinin kesildiğini, değersiz bir nesneye dönüştürüldüğünü hissetti. Bacakları ger-

çekten kesilmişçesine, korkunç bir hastalığın kavrayıverdiğini duydu, hareket edemiyordu, felçli bir gövde gibi kopuk, değersiz, öylece kalakalmıştı. Yaşamsal olarak varolmayan öyle bir nesneymişçesine, çaresizliğin korkunç duygusu Skrebensky'yi kendinden geçirmiş, çılgına çevirmişti.

Şimdiyse onunla birlikte olduğunda bile bu kendini ölü gibi duyması yine ortaya çıkıyor, yürüyüp dolaştığında da tüm bireysel yaşamı gitmiş bir beden gibi dolaşıyordu. Bu durumda, ne işitiyor, ne görüyor, ne de hissediyor, yalnızca yaşamının kurgusu sürüyordu. Böyleyken, Ursula'dan nefret edebileceği kadar nefret ediyordu. Kurnaz yanı Ursula'nın ona saygı göstermesini sağlayacak her yolu öneriyordu. Çünkü Ursula ona saygı göstermiyordu. Skrebensky onu terketti, mektup da yazmadı. Başka kadınlarla, Gudrun'la flört ediyordu.

Sonuncusu Ursula'yı çok kızdırmıştı. Skrebensky'nin bedenini hâlâ yakıcı bir kıskançlıkla kıskanıyordu. Çılgın gibi bir öfkeyle, bir kadını tatmin edecek kadar erkek olmadığından başka kadınlarla dolaştığı için Skrebensky'yi azarladı.

Skrebensky yine boğazına dek bembeyaz kesilerek,

«Ben seni tatmin etmiyor muyum?» diye sordu.

«Hayır,» dedi Ursula, «Londra'daki ilk hafta dışında beni hiç tatmin etmedin. Şimdiyse hiç etmiyorsun. Senin bana sahip olmanın bence anlamı ne—» Omuzlarını kaldırıp, yüzünü soğuk, kayıtsız bir hareketle onun değersizliğini anlatırcasına öte yana çevirdi. Skrebensky kendini onu öldürecekmiş gibi hissetti. Skrebensky'yi bir deliliğin doruğuna çıkardığında, gözlerini kapkaranlık ve acıyla çılgına dönmüş gördüğünde, içini büyük, çok büyük, denetlenemez bir acı kapladı. Ah! nasıl da istiyordu onu sevmeyi... Onu sevebilmek için kıvranması yaşamdan da ölümden de daha güçlüydü.

Ursula'nın onu mahvetmesinden çılgına döndüğü, kendine tüm saygısının yokolduğu, insanca benliği parçalanıp ortada yalnızca dışı soyulup en alttaki işkenceden deli gibi olmuş, tam gelişmemiş ilkel ada-

mın ortada kaldığı böyle anlarda Ursula'nın onu sevmek için duyduğu tutku aşka dönüşüyor, Skrebensky'yi yine alıyor, her şeye baskın çıkan ve Skrebensky'nin onu tatmin ettiğini bildiği bir tutkuyla birleşiyorlardı.

Ne var ki bunların tümü bir ölüm tohumu geliştiriyordu. Her ilişkiden sonra Ursula'nın ona yada ondan hiç alamadığı bir şeye duyduğu acılı tutku güçleniyor, aşkı daha da umutsuzlaşıyordu. Her ilişkiden sonra Skrebensky'nin Ursula'ya delice bağımlılığı derinleşiyor, güçle dimdik durup, kendi gücüyle ona sahip olma umudu zayıflıyordu. Kendini yalnızca onun niteliklerinden biriymiş gibi hissediyordu.

Ursula'nın sınavından az önce Paskalya'dan sonraki kutsal yedinci Pazar gelip çattı. Ursula birkaç gün dinlenebilirdi. Dorothy ana babasından kalan mirasla Sussex'te küçük bir ev almıştı. Onları da birlikte kalmaya çağırdı.

Dorothy'nin, kum tepelerinin eteğindeki tertemiz, alçak, küçük evine gittiler. Burada ne isterlerse yapabilirlerdi. Ursula kumulların tepesine tırmanmaya canatıyordu. Beyaz bir keçiyolu kıvrılarak yuvarlaklaşmış tepeye çıkıyordu. Ursula oraya gitmeliydi.

Oradan birkaç mil ötede Manş'ı; gökyüzünde hafifçe ışıldayan kabarmış denizi; uzakta, yüksekte duran bir gölge gibi Wight Adası'nı; denize doğru, parçalı tarlaların arasından pırıl pırıl kıvrılan nehri; gölgeli bir yığın olan Arundel Şatosu'nu; sonra da kocaman, güneşin parladığı güçleriyle yalnızca gökselliği anlatan, koskoca, değiştirilemez bedenleriyle, göğün değişken bedeni arasındaki ilişkide birkaç çalının işlediği suçtan acı çeken ve göğün altında yüksek, düzgün bir alan oluşturan yüksek, düzgün kum tepelerinin sıralanışını görebiliyordu.

Aşağıda köyleri, kırlardaki ormanları yürekliliklе koşan treni görebiliyordu; yiğit, küçücük bir şeydi, dünyanın en önemli nesnesi tavrıyla beyaz dumanını dalgalandırarak çayırların üstünde, tepeciklerin oyuklarına girip çıkarak koşuyordu; yine de öylesine ufaktı ki... Çok ufaktı ama yine de yürek

liliği onu gidecek yeri kalmayıncaya dek dünyanın bir ucundan ötesine taşıyordu. Kum tepeleriyse, o olağanüstü güzel kayıtsızlıklarıyla, kollarını, bacaklarını güneşe vermiş, gün ışığını, denizle-rüzgârı ve denizle - ıslak bulutları altın tenleriyle içerek enfes durağanlıkları, dingin varlıklarıyla duruyorlardı. En güzeli de onlar değil miydi? Desenli toprakların arasından denizin loşluğuna doğru buharını salarak minicik uzaklaşan hızlı, canı tez trenin kör, acıklı, çalışkan yürekliliği Ursula'yı ağlattı. Nereye gidiyordu? Hiçbir yere gitmiyor, öylece gidiyordu. Çok körcesine, çok amaçsız, sonuçsuz yine de çok aceleciydi! Tarihöncesi çağlardan kalma eski, toprak bir kalıntının üstüne oturup ağladı, gözyaşları yüzünden aktı. Tren kör ve çirkin, tüm toprağa tüneller açmıştı.

Ursula çok güçlü oldukları için yalnızca sonsuz göklerle olan ilişkilerini önemseyen tepelerin üstünde yüzükoyun yattı ve göğün altında kalçası, kolları, bacakları tüm rüzgârlara, bulutlara, güneşin patlamalarına çıplak, düzgün, güçlü bir tepe olmayı istedi.

Yerinden kalkıp yine, güneş ışığına tutunduğu yerden aşağıya, köyleri, dumanı ve gücüyle aşağıda, uzakta parçalara bölünmüş, alçak topraklara bakmalıydı. Tren uzaklara koşarken çok küçülmüş görünüyordu, köylerse yaşam canlılıkları içinde önemsiz, küçüklükleriyle korkutucuydu.

Skrebensky sersemlemiş, nerede olduğunu, Ursula'yla ne işi olduğunu bilemeden dolaşıp durdu. Ursula'nın tüm tutkusu orada tepelerde dolaşıyordu sanki, yeryüzüne inmesi gerektiğindeyse ağırlaşıyordu. Orada, yüksekte canlı, keyifli, özgürdü.

Ursula artık bir evin içinde sevemiyordu onu. Evlerden, özellikle de yataklardan nefret ettiğini söylemişti. Skrebensky'nin onun yatağına gelişinde tiksindirici bir şey vardı.

Ursula geceyi orada, yüksekte, tepelerde geçirecek, Skrebensky de onunla olacaktı. Yaz ortasıydı, günler gözalıcı uzunluğunu yaşıyordu. Onbuçuk sularında, mavimsi-siyah karanlık sonunda çökünce,

halıları alıp tepelerin doruğuna çıkan dik bayırı tırmandılar, Skrebensky'yle Ursula.

Tepede, yıldızlar kocamandı, aşağıda yeryüzü karanlığa gömülmüştü. Ursula orada yıldızlarla birlikte, özgürdü. Uzakta minik, sarı ışıklar gördüler - ama çok uzaklarda, denizde yada karadaydı. Ursula yıldızların arasında, özgürdü.

Giysilerini çıkardı, Skrebensky'ninkilerini de çıkarttırdı, düzgün, aysız çimenlerde, giysilerini çıkarttıkları yerden uzağa, bir milden çok koştular; karanlıkta, tatlı rüzgârda, tümüyle çıplak, tepeler kadar çıplak, koştular. Ursula'nın saçları çözülmüş, omuzlarında uçuşuyordu, ayağında çiy havuzcuğuna kadar olan uzun yolda koşarken giydiği sandallar, kayar gibi koşuyordu.

Yuvarlak çiy havuzcuğunda yıldızlar saydamdı. Ursula yüreklilikle usulca suya kendini bırakırken elleriyle yıldızları yakalamak için uzandı.

Sonra ansızın geri kaçıp, hızla koşmaya başladı. Skrebensky orada, yanındaydı ama yaptığı yalnızca gözyummaktı. Ursula'nın korkularının yansıtıcısıydı. Ona hizmet ediyordu. Ursula onu aldı, sımsıkı sarılıp iyice yakınına kilitledi ama gözleri açık, yıldızlara bakıyordu, yıldızlar onunla yatıyor, rahminin dipsiz karanlığına giriyor, sonunda onun sonuna ulaşıyor gibiydi, Skrebensky değil.

Tan ağardı. Yüksek bir yerde, taş devri adamlarının yaptığı bir toprak yığınının üstünde durup ışığı izlediler. Toprağa yayıldı. Toprak karanlıkta daha. Ursula karanlık toprağın öte yanında, uzaklarda, gökte soluk bir çizgi gördü. Karanlık mavileşti. Arkadaki denizden hafif bir rüzgâr esiyordu. Şafağın o soluk yarığına koşuyor gibiydi. O da, öbürü de karanlığın bekçiliğinde, karanlık iki gölge olarak durup tanyerinin ağarışını izlediler. Işık, saydam gecenin koyu mavisine karşı fışkırarak güçlendi. Daha da çoğalarak, beyazlaştı sonra üstünü pembe bir kızarıklık kapladı. Bir gülpembesi kızarıklık, ardından sarı, soluk, yeni oluşan bir sarı, tümü de titreyerek bir an göğün çevrenindeki ışık kaynağının üstünde asılı kaldı.

Sarı durmaksızın çoğalan kaynaktan fışkıran kocaman dalgalarla ilerlerken, koca sarı dalgalar giderek mavi, daha mavi olan, soluklaşan ve karanlıkken az sonra aydınlığa dönüşecek karanlığın üstüne ışınlarını püskürterek gökyüzüne yayılırken, pembe asılı kaldı, titredi, yandı ve bir anlık bir allığa alevlendi.

Güneş geliyordu. Erimiş ışık, titrek, güçlü ve korku verici yüzüyordu. Sonra o erimiş kaynak iyice belirlenerek, yayıldı. Güneş bakılamayacak kadar güçlü, gökteydi.

Aşağıdaki toprak çok dingin, çok rahat, uzanıyordu. Yalnız arada, bir horoz ötüyordu. Bunun dışında uzaklardaki sarı dağlardan tepelerin eteğindeki çam ağaçlarına kadar her şey yeni, altın bir yaradılışta taptaze yıkanmış bir varoluşa doğuyordu.

Bu altın ışıklı, uzaklara uzanan toprak öyle anlatılmaz biçimde dingin, umutlarla kusursuzdu ki, Ursula'nın ruhu altüst oldu, ağladı. Ansızın Skrebensky dönüp ona baktı. Ursula'nın yaşları yanaklarından süzülüyor, ağzı garip hareketlerle açılıp kapanıyordu.

«Ne oldu?»

Ursula bir an, sesiyle savaştıktan sonra, ışıklar saçan güzel topraklara bakarak,

«Öyle güzel ki,» dedi. Çok güzel, çok kusursuz, çok lekesizdi.

Skrebensky de birkaç saat içinde İngiltere'nin neye döneceğini anlamıştı - kör, aşağılık, zahmetli bir çaba... Tümü de bir hiç uğruna; tüten pis dumanıyla, koşan ve toprağın derinliklerinde yoklayarak yolunu bulan trenleriyle tümü de bir hiç uğrunaydı. Soluğu tıkandı.

Ursula'ya baktı. Yüzü gözyaşlarıyla ıslak, pırıl pırıl, görkemli gecenin içinde biçimin güzelliğe değişmesi gibiydi. Kötü bir zayıflığa yenik düşerek, uzakta kaldı.

İçinde giderek büyük, çaresiz bir acı büyüyordu. Şimdilik savaşıp uzakta tutabiliyor, öz yaşamı için didiniyordu. Çok sessizleşip, çevresindeki şeylerin farkına varmamaya başladı; Ursula'nın onunla ilgili

vereceği kararı bekliyordu.

Nottingham'a döndüler, Ursula'nın sınav zamanı gelmişti. Ursula'nın Londra'ya gitmesi gerekiyordu ama Skrebensky'yle bir otelde kalmayacaktı. British Museum yakınlarında sessiz, küçük bir pansiyona gidecekti.

Londra'nın bu sessiz yerleşim çevreleri beynini çok kurcalıyordu. Çok eksiksizdiler. Beyni, onların sessizliğinde bir yere kapatılmış gibiydi. Onu kim özgürlüğe kavuşturacaktı?

Akşamüstü Ursula'nın uygulamalı sınavı bitince Skrebensky onunla, Richmond'a yakın, nehir kıyısındaki otellerden birine akşam yemeğine gitti. Sarı su, beyaz-kırmızı çizgili kayık tenteleri ve ağaçların altındaki mavi gölgelerle her şey altınımsı, güzeldi.

Skrebensky Ursula'ya rahatıyla ilgili bir sorudan başka bir şey değilmişçesine yavaşça, sade bir tavırla,

«Ne zaman evleneceğiz?» diye sordu.

Ursula nehrin, değişen gezinti trafiğini izledi. Skrebensky onun, bir hayvan ağzını anımsatan altın renkli, düşünceli ağzına baktı. Boğazına bir şey düğümlendi.

«Bilmiyorum,» dedi Ursula.

Kızgın bir acı Skrebensky'nin boğazını kavradı.

«Neden bilmiyorsun - evlenmek istemiyor musun?»

Ursula'nın başı usulca döndü, yüzü, bir oğlan çocuğununki gibi düşünceli, düşünmeye çalıştığı için de anlamsızdı, Skrebensky'ye doğru bakıyordu. Aklı çok dolu olduğundan onu görmüyordu. Tam olarak da ne söyleyeceğini bilemiyordu.

«Evlenmek istediğimi sanmıyorum.» Çocuksu, üzgün, şaşkın gözleri bir an Skrebensky'nin üstünde durdu sonra çok düşünceli başka yana uzaklaştı.

«Yani hiç mi, yoksa şimdilik mi?»

Boğazındaki düğüm sertleşti, yüzü boğuluyormuş gibi kasılmıştı.

«Hiç demek istiyorum.» Bu yanıt, kırk yılda bir ardından konuşan uzaklardaki Ursula'dan gelmişti.

Gergin, boğulan yüzü birkaç saniye bomboş ona

baktı, sonra boğazından garip bir ses çıktı. Ursula irkildi, kendine geldi, onu görüp korktu. Skrebensky'nin başı, aklını kaçırmışçasına alışılmadık bir hareket yaptı, çenesi yukarı kalktı, boğazı arkaya büküldü ve o garip, karga ötüşü gibi hıçkırıkımsı ses yine duyuldu, yüzü cinnet geçiriyormuşçasına kıvrılıp çarpıldı, ağlamaya başladı. Onu denetleyen şey kırılmışçasına kör, bükük, ağlıyordu.

Ursula yerinden sıçradı, bağırarak,

«Tony - yapma,» diye bağırdı.

Onu görmek, sinirlerinin her birini parçalıyordu. Skrebensky iskemlesinden kalkmak için çabalayan hareketler yapıyordu. Bu arada maske gibi çarpılmış, buruşmuş yüzü, yanaklarında oluşmuş şaşılası oyuklardan akan yaşlarla kendini denetleyemeden, sessiz sedasız ağlıyordu. Hiçbir şeyin farkında olmaksızın, yüzü hep o korkunç, değişken maske biçiminde, şapkasını arandı sonra da terastan aşağı el yordamıyla yolunu bulmaya çalıştı. Saat sekizdi ama ortalık hâlâ iyice aydınlıktı. Herkes bakıyordu. Birazı da kızgınlık olan büyük bir heyecanla Ursula geride kalıp yarım altınla garsona hesabı ödedi, sarı ipek pardesüsünü aldı sonra Skrebensky'yi izledi.

Skrebensky'nin sarsak, kör gibi adımlarla nehrin yanındaki patikada yürüdüğünü gördü. Bedeninin garip katılığından, her an düşecekmiş gibi sallanışından hâlâ ağladığını anladı. Arkasından aceleyle koşarak kolunu yakaladı.

«Tony,» diye bağırdı. «Yapma! Neden böylesin? Bunu neden yapıyorsun? Yapma. Gerek yok buna.»

Skrebensky duydu ve erkekliği acımasızca, buz gibi yaralandı. Hiç yararı yoktu. Yüzünü denetleyemiyordu. Yüzü, göğsü çılgınca, makineleşmiş gibi ağlıyordu. İradesinin, bilgisinin bununla hiçbir ilgisi yoktu. Yalnızca susamıyordu.

Ursula şaşkınlık, öfke ve acıyla suskun, Skrebensky'nin kolunu tutmuş yürüyordu. Skrebensky'nin adımları, beyni ağlamaktan körleşmiş olduğundan kör bir adamın güvensiz adımlarını andırıyordu.

«Eve gidelim mi? Taksi çağırayım mı?» dedi Ursula.

Dikkat edemiyordu. Ursula çok heyecanlı, eli ayağına dolaşarak yavaşça geçen bir taksiye gelişigüzel işaret etti. Şoför elini sallayıp yanaştı. Ursula kapıyı açıp Skrebensky'yi içeri itti, sonra da kendi girip oturdu. Başı yukarı kalkık, ağzı sımsıkı kapalı, sert, soğuk, utanmış bir görünümü vardı. Şoförün esmer, kırmızı yüzü ona doğru döndüğünde gözlerini kırpıştırdı; kara kaşları, kalın, kısa kesilmiş bıyıklarıyla kanlı canlı hayvansı bir yüzdü.

Beyaz dişlerini göstererek,

«Nereye hanımefendi?» dedi. Ursula bir an yine telaşlandı.

«Rutland Meydanı, kırk numara,» dedi.

Şoför şapkasına dokundu ve arabayı kayıtsız bir tavırla çalıştırdı. Skrebensky'yi aşağılamak için Ursula'yla konuşmuştu.

Skrebensky takside kapana kısılmış gibi oturuyor, arada gözyaşlarını uzaklaştırmak için başıyla çabucak belli belirsiz bir hareket yapıyordu. Ellerini hiç kımıldatmıyordu. Ursula ona bakmaya dayanamıyordu. Başı yukarı kalkık, pencereye dönük, oturuyordu.

Sonunda kendini yeniden denetleyebildiğinde, ona döndü. Skrebensky şimdi çok daha sessizdi. Yüzü ıslaktı, arada kıvrılıp bükülüyordu, elleri hâlâ hiç kımıltısızdı. Gözleriyse, yağmurdan sonraki yıkanmış gökyüzü gibi durgun, soluk bir ışıkla dolu ve çok kımıltısız - hayalet gibiydi.

Ursula'nın rahminde onun için bir acı alevlendi. Elini usulca, denercesine onun koluna koyarak,

«Seni kıracağını düşünemedim,» dedi. «Sözcükler düşünmeden ağzımdan çıktı. Hiçbir anlama gelmiyor, gerçekten.»

Skrebensky kımıldamadan, öylece, o soluk ışıkla yıkanmış, duyusuz, oturuyordu. Ursula garip, hiçbir şey anlamayan bir yaratıkmışçasına ona bakarak bekledi.

«Bir daha ağlamayacaksın değil mi Tony?»

Ursula'dan algıladığı utanç ve acı Skrebensky'yi yaktı. Ursula onun bıyıklarının gözyaşlarıyla nasıl sırılsıklam ıslanmış olduğunu gördü. Mendili çıka-

rarak yüzünü sildi. Şoförün ağır, kayıtsız sırtı, farkındaymış ama aldırmıyormuş gibi hep onlara dönüktü. Ursula yumuşak, dikkatli ama becerıksizce ve onun kadar iyi silemeyerek yüzünü silerken Skrebensky hareketsiz oturuyordu.

Mendili çok küçüktü. Çok geçmeden sırılsıklam oldu. Ursula elini onun cebine sokup mendilini aradı. Sonra da daha büyük bir mendil olduğu için dikkatle yüzünü kurulayabildi. Bu arada Skrebensky hep, kımıltısız oturuyordu. Ursula onun yanağını kendine çekip öptü. Yüzü soğuktu. Ursula üzüldü. Gözyaşlarının yine çabucak gözlerine dolduğunu gördü. Çocukmuşçasına yine sildi. O da ağlama noktasına gelmişti. Alt dudağı dişlerinin arasına sıkışıktı.

Kendi gözyaşlarından korkarak onun yanıbaşında elini sıcak, içtenlikli, sevgiyle tutarak oturdu. Bu arada araba, çökmeye başlayan yumuşak, yaz ortası alacasında ilerliyordu. Uzun bir süre ikisi de hareketsiz oturdular. Yalnız arada eli, onunkinin üstüne daha bir içtenlikli, sevecen kapanıyor, sonra kendiliğinden gevşiyordu.

Akşam alacası çökmeye başlamıştı. Bir iki ışık göründü. Şoför, ışıklarını yakmak için kenara çekti. Skrebensky ilk kez hareket etti, öne doğru eğilerek, şoföre baktı. Yüzü hep aynı durgun, arınmış, kişilikdışı nerdeyse çocuksu görünümündeydi.

Şoförün garip, iri, esmer yüzünün, çatılmış kaşlarının altında dikkatle lambalara baktığını gördüler. Ursula ürperdi. Yüz, bir hayvanın yüzü gibiydi ama çevikliğini, gücünü, tetikte oluşunu bilgisinin dahası gücünün içinde taşıyan bir hayvanın yüzüydü. Skrebensky'ye daha da sokuldu.

Araba yeniden hızla yola koyulduğunda soru sorarcasına,

«Sevgilim?» dedi Skrebensky'ye.

Skrebensky ne hareket etti ne de ses çıkardı. Ursula'nın elini tutmasına, öne uzanıp gittikçe bastıran karanlıkta cansız yanağından öpmesine izin verdi. Ağlama geçmişti - artık ağlayamıyordu. Kendini toparlamış, yine kendi olmuştu.

Ursula onun dikkatini çekmeye çalışarak yine,

«Sevgilim,» dedi. Skrebensky hâlâ oralı değildi. Yola bakıyordu. Kensington Gardens boyunca gidiyorlardı. Ilk kez dudakları açıldı.

«İnip parka girelim mi?»

Ursula usulca,

«Olur,» dedi. Ne geleceğini pek kestiremiyordu. Biraz sonra Skrebensky konuşma borusunu yerinden çıkardı. Ursula iriyarı, güçlü, kendine güvenli şoförün başını eğdiğini gördü.

«Hyde Park'ın köşesinde durun.»

Esmer baş onayladı, bu arada araba gidiyordu. Sonunda durdular. Skrebensky adama parayı verdi. Ursula geride duruyordu. Şoförün bahşişini alırken selam verdiğini, sonra da arabayı çalıştırmadan o güçlü, bir anlık çabucak gözatan hayvan bakışıyla çok dikkatli ve akları titreşen gözleriyle dönüp ona baktığını gördü. Sonra adam kalabalığın içine doğru uzaklaştı. Ursula'yı bırakmıştı. Korku duymuştu.

Skrebensky onunla parka döndü. Bir bando hâlâ çalıyordu, her yer insanlarla doluydu. Hızını yitirmiş müziği dinlediler, sonra kuytu bir köşeye gidip birbirlerine sokularak elele oturdular.

Sonunda sessizlikten gelir gibi, düşünceli, Ursula sordu,

«Seni bu kadar yaralayan nedir?»

O anda bunu gerçekten bilmiyordu.

Skrebensky çocuksu bir sadelikle,

«Benimle evlenmek istememeni söylemen,» dedi.

«Ama bu neden bu kadar incitti seni? Her söylediğime bu kadar aldırmamalısın.»

«Bilmiyorum - böyle yapmak istemedim.» Ezile büzüle konuşuyordu, utanmıştı.

Ursula sevecenlikle onun elini sıktı. Birbirlerine sokulmuş oturdular, sevgilileriyle geçen askerleri, geniş caddeden gelip geçen sayısız ışığın parkın köşesinde gözden yittiğini izlediler.

Ursula alçakgönüllülükle,

«Bu kadar önemli olduğunu bilmiyordum,» dedi.

«Ben de. Büyük bir darbe yedim. - Ama önemsiyorum - dünyalar kadar hem de.»

Sesi öyle cansız, renksizdi ki Ursula'nın yüreği korkuyla söndü.

Ursula ona sokularak,

«Sevgilim,» dedi ama sevgiden değil korkudan söylemişti bunu.

Skrebensky,

«Dünyalar kadar önemli - başka hiçbir şeye aldırmıyorum - ne yaşama, ne ölüme.» En başta gelen gerçeğin aynı durağan, renksiz sesiyle konuşmuştu.

Ursula kederle mırıldandı,

«Öyleyse neden?»

«Öyleyse senden - benimle olman için.»

Ursula'yı yine bir korku sardı. Böyle mi ele geçirilecekti?

Ursula ona yaklaşarak, iyice yaklaşarak büzüldü. Hiç kımıldamadan oturup kentin kocaman, ağır yürek çarpıntısını, geçen sevgililerin mırıldaşmalarını, askerlerin ayak seslerini dinlediler.

Ursula ona yaslanmış, titredi.

«Üşüdün mü?» dedi Skrebensky.

«Biraz.»

«Gidip birşeyler yiyelim.»

Skrebensky suskun, kararlı, uzak bir tavır takınmıştı ve çok güzeldi. Garip, soğuk bir gücü var gibiydi.

Bir lokantaya gidip chianti içtiler ama adamın soluk, ölgün görünüşü değişmedi.

Skrebensky sonunda,

«Bu gece beni bırakma,» dedi. Ona bakarak yakarıyordu. Öyle alışılmadık, öyle kişisellikten uzaktı ki Ursula korktu.

Titriyerek,

«Ama kaldığım yerdeki insanlar,» diyebildi.

«Ben onlara açıklarım - nişanlı olduğumuzu biliyorlar.»

Ursula solgun, suskun oturdu. Beriki bekliyordu. Sonunda,

«Gidelim mi?» dedi.

«Bir otele.»

Ursula'nm yüreği sertleşti. Yanıtlamaksızın onaylayarak ayağa kalktı ama soğuklaşmış, yapaylaşmış-

tı. Yine de ona karşı koyamıyordu. Bu, bir yazgı, istemediği bir yazgı gibiydi.

Bir yerlerdeki bir İtalyan Oteline gidip çok büyük, temiz ama kasvetli bir yatağı olan kasvetli bir oda tuttular. Tavan, yatağın üstüne gelen yerde büyük bir madalyonun içinde bir demet çiçek biçiminde boyanmıştı. Ursula bunun güzel olduğunu düşündü.

Skrebensky geldi ve bir çelik yapışmış da üstüne kenetlenmiş gibi sımsıkı kenetlendi ona. Ursula'nın şehveti uyandı, hummalı ama soğuktu. Yine de o akşamki sevişmeleri ateşli, aşırı ve güzeldi. Ursula kollarında, Skrebensky hemen uykuya daldı. Gece boyunca da ona sımsıkı sarılıp yattı. Ursula uysaldı, boyun eğiyordu ama uykusu ne derin ne de tam bir uykuydu.

Sabah avluya bir suyun çarpmasıyla uyandığında da bir dantelin arasından güneş ışığının süzüldüğünü gördü. Kendini yabancı bir ülkede sandı. Skrebensky'yse bir karabasan gibi üstündeydi.

Skrebensky'nin kolu ona dolanmış, başı omuzuna dayalı, bedeni yanıbaşında, hemen arkasında, öylece yattığı yerde düşündü. O hâlâ uyuyordu.

Tahta panjurlardan uzanan gün ışığı huzmelerine bakınca çevresindeki her şey bir anda eriyip yokoldu.

Eski sınırlamaların eriyip yokolduğu, insanın sakıngan ve tetikte olmaksızın ve arkadaşlarından korkmadan dingin, tarafsız, herkesin keyife göre davrandığı başka bir ülkede, başka bir dünyadaydı. Dalgın, bir tür gümüşsü ışığın içinde sınırsız, rahat düşünüyordu. Dünyanın tüm bağları kırılmıştı. İngiltere'nin dünyası yokolmuştu. Aşağıda avluda bir sesin bağırdığını duydu:

«Hey-o Giovann'-o'-o'-Giovann'-!»

Yeni bir ülkede, yeni bir yaşamda olduğunu anladı. İnsanın ruhu başka, daha sade, daha güzel, doğal bir dünyanın gümüş ışığında özgürce, gelişigüzel dolaşırken kımıldamadan yatmak büyük hazdı.

Yine de hep ona emretmeyi bekleyen bir önsezi vardı. Skrebensky'nin daha çok farkına varmaya

başladı. Uyanmaya başlıyordu. Ruhunu değiştirerek, uzaklardaki dünyasından onun için ayrılmalıydı.

Skrebensky'nin uyanmış olduğunu anladı. Uyuduğu zaman yatmadığı kadar taş gibi bir hareketsizlik içinde, kımıldamadan yatıyordu. Sonra kolu Ursula'nın üstünde onu sarsarak şiddetle kasıldı, yarı ürkekçe:

«İyi uyudun mu?» diye sordu.

«Çok iyi.»

«Ben de.»

Bir duralama oldu.

«Beni seviyor musun?»

Ursula dönüp sorarcasına ona baktı. Skrebensky onun dışında gibiydi.

«Seviyorum,» dedi.

Ursula bunu hatır sayarak ve başının ağrımaması için söylemişti. Aralarında Skrebensky'yi korkutan garip bir suskunluk oldu.

Geç saatlere dek yattılar sonra Skrebensky kahvaltı için zili çaldı. Ursula kalktığında dosdoğru merdivenlerden inip, bu yerden uzaklaşmayı istedi. Bu odada mutluydu ama aşağı salondaki kalabalığın düşüncesi onu biraz tedirgin ediyordu.

Genç bir İtalyan, bir Sicilyalı, esmer, hafifçe çiçek bozuğu, düğmeleri ilikli, gri uzun bir ceketle tepsi elinde çıkageldi. Yüzü nerdeyse bir Afrikalınınki kadar soğukkanlı, heyecansız, anlaşılmazdı.

Skrebensky canayakın bir tavırla ona,

«İnsan İtalya'da olmalı,» dedi. Delikanlının yüzünde korkuya benzer boş bir anlam belirdi. Anlamamıştı.

«Burası İtalya'ya benziyor,» diye açıkladı Skrebensky.

İtalyan'ın yüzü anlamsız bir gülüşle aydınlandı, tepsiyi boşaltıp her şeyi yerli yerine koyduktan sonra gitti. Anlamamıştı: hiçbir şeyi anlamıyordu: kapıdan yarı evcilleşmiş yabani bir hayvan gibi yokoldu. Adamın çevik, keskin gözlü, dikkatli hayvansılığı Ursula'yı hafifçe ürpertti.

Bu sabah Skrebensky ona güzel geliyordu; yüzü acı ve aşkla yumuşamış, anlamlanmıştı, hareketleri

çok sakin, tatlıydı. Ursula onun hareketlerine, çöreğine balı yayışına yada kahveyi koyuşuna bayıldı.

Kahvaltı bitince Skrebensky tuvaletini yaparken, Ursula yine yastıkların üstünde dingin, yattı. Skrebensky ıslak süngerle silinip, havluyla çabucak kurulanırken onu izledi. Bedeni güzel, hareketleri kararlı, çevikti; Ursula ona bayılıyor, sakınmaksızın hayranlık duyuyordu. Skrebensky tamamlanmış görünüyordu. Ursula'da verimli bir doğurganlık yaratmamıştı. Kendisi sonuca ulaşmış, bütünlenmişti. Ursula onu yalnız bilinmeye uzanan yanıyla değil, her yanıyla biliyordu. Skrebensky onun içine dokunuyor, onun için tutkulu bir gönül borcu duyuyordu ama o korkunç kaygıdan, zenginleştiren korkudan, bilinmeyenle olan bağlantıdan ve sevginin saygınlığından eser yoktu. Zaten Skrebensky bu sabah hiçbir şeyin farkında değildi. Bedeni dingin, emeline ulaşmış, damarları doygunlukla yüklüydü, mutluydu, bitmişti.

Ursula yine eve gitti ama bu kez o da onunla geldi. Onun yanında kalmak istiyordu. Onunla evlenmek istiyordu. Temmuz gelmişti bile. Eylül başında Hindistan'a doğru yola çıkması gerekiyordu. Yalnız gitmeyi düşünmeye dayanamıyordu. Ursula onunla gelmeliydi. Tedirgin, onun yanıbaşındaydı hep.

Ursula'nın sınavları bitti, üniversite dönemi sona ermişti. Şimdi ona ya evlenmek yada yeniden çalışmak kalmıştı. Herhangi bir işe başvurmamıştı. Evleneceği sonucuna varılmıştı. Hindistan onu çekiyordu - o garip, garip diyar... Ama Kalküta, Bombay yada Simla ve oradaki Avrupalı nüfusu düşündüğünde Hindistan, Nottingham'dan daha çekici gelmiyordu.

Sınavlarında kalmıştı: Kazanamamıştı: Diplomasını alamamıştı. Bu, ona bir darbe olmuştu. Ruhunu sertleştirmişti.

«Aldırma,» dedi Skrebensky, «Londra Üniversitesine göre senin Edebiyat Fakültesi mezunu olman yada olmaman ne farkeder? Tüm bildiğin bildiğindir, Bayan Skrebensky olursan zaten mezuniyetinin bir anlamı kalmaz.»

Bu onu avutacağına daha katı, daha kıyıcı yaptı.

Yazgısına karşı değildi. Bayan dahası Kraliyet Mühendisliğindeki - Skrebensky onlara kazmacı diyordu - bir teğmenin karısı olarak Hindistan'daki Avrupa kolonisiyle yaşayan Barones Skrebensky - yada yaşlı kız okul öğretmeni Ursula Brangwen olmayı seçmek ona kalmıştı. Ara sınavlarla yeterliliğini kazanmıştı. Şimdi daha yüksek dereceli okullardan birinde dahası Willey Green Okulu'nda bile kolaylıkla asistan olarak iş bulabilirdi. Hangisini yapsaydı?

En çok da öğretmenlik boyunduruğuna yeniden girmekten nefret ediyordu. Tüm yüreği buna karşıydı. Ne var ki Skrebensky'yle evlenip onunla Hindistan'daki Avrupa Kolonisinin göbeğinde yaşamayı düşündüğünde ruhu kilitleniyor, açılmıyordu. Bu konudaki duyguları çok kısırdı: bir çıkmaz vardı.

Skrebensky bekledi, Ursula bekledi herkes kararı bekledi. Anton onunla konuştuğunda ve kendini üstü örtülü bir biçimde koca olarak ima ettiğinde onun nasıl kilitlenip kalmış olduğunu anlamıştı Ursula. Beri yanda, Dorothy'yi görüp, konuyu tartıştığında, Dorothy'nin görüşlerinin kesin karşıkoyuşunun etkisiyle hemen, bir an önce onunla evlenmesi gerektiğini hissediyordu.

Duruma rezilane denebilirdi.

«İyi ama onu seviyor musun?» dedi Dorothy.

«Sorun sevmek değil. Onu yeterince seviyorum - kuşkusuz dünyada herkesten çok seviyorum. Bir daha da hiç kimseyi böyle sevmeyeceğim. Birbirimizin en güzel dönemini yaşadık ama ben aşkı *önemsemiyorum*. Değer vermiyorum. Sevmişim, sevmemişim yada seviyorum sevmiyorum umurumda değil. Bana göre nedir?» Omuzlarını sert, kızgın bir küçümsemeyle silkti.

Dorothy kızgın, biraz da korkmuş, düşünüyordu. Öfkeyle,

«Öyleyse umursadığın nedir?» diye sordu.

«Bilmiyorum,» dedi Ursula, «ama kişisel olmayan bir şey - aşk - aşk - aşk - ne demek bu - neye ulaşıyor? Çok fazla bireyşel haz. Hiçbir yere ulaşmıyor.»

Dorothy alaycı,

«Bir yere ulaşmak zorunda değil ki,» dedi. «Ben

hep kendi içinde sonu olan tek şey olduğunu düşünmüşümdür.»

«Öyleyse bundan bana ne?» diye bağırdı Ursula. «Kendi içinde bir son olarak yüzlerce adam sevebilirim, birbiri ardına. Neden bir Skrebensky ile bitireyim? Sevgi kendi içinde bir sonsa neden hoşuma giden her tipi birbiri ardına sevmeyeyim? Anton olmayan, sevebileceğim, sevmekten hoşlanacağım yeterince adam var.»

«Öyleyse *onu* sevmiyorsun,» dedi Dorothy.

«Seviyorum diyorum sana; - çok, hatta belki de öbürlerinden herhangi birini sevebileceğimden çok daha fazla. Yalnız, Anton'da öbür adamlarda çok sevebileceğim birçok şey yok.»

«Ne, örneğin?»

«Önemi yok ama bazı adamlardaki güçlü bir tür kavrayış, sonra saygınlık, doğrudanlık, çalışan adamlarda olan o kesin tavır, sonra bildiğin o neşeli, pervasız tutku - bir adamın gerçekten kendini bırakabileceği şeyler—»

Dorothy, Ursula'nın şimdiden bu adamın kendisine veremediği bir şeyin özlemini çektiğini hissedebiliyordu.

«Sorun, *senin* ne istediğin,» diye üsteledi Dorothy. «Yalnızca başka adamlar mı?»

Ursula sustu. Onun korkusu da buydu. Yalnız önüne gelenle sevişen biri miydi yoksa?

«Öyleyse,» diye sürdürdü Dorothy, «Anton'la evlenmen iyi olur. Öbürleri yalnızca kötü sonuçlanır.»

Kendine duyduğu korkudan, Ursula, Skrebensky'yle evlenecekti.

Skrebensky'nin şimdi Hindistan'a gitme hazırlıkları içinde işi başından aşkındı. Akrabalarını ziyaret etmesi, iş anlaşmaları yapması gerekiyordu. Ursula'dan nerdeyse kuşkusu kalmamıştı. Pes etmişe benziyordu ve Skrebensky de yine önemli, kendine güvenen bir adam olmuştu.

Ağustos'un ilk haftası, Skrebensky de Lincolnshire kıyısındaki bir bungalov'da verilen büyük bir partinin konuklarından biriydi. Toplumsal savları olan büyük teyzesinin düzenlediği bir tenis, golf, moto-

siklet, tekne partisiydi. Ursula bir haftalığına bu toplulukla kalmak için davet edilmişti.

Biraz gönülsüz gitti. Evliliği ayın yirmi sekizi için aşağı yukarı kararlaştırılmıştı. Beş Eylülde Hindistan'a doğru yola çıkacaklardı. Bilinçaltında bildiği bir tek şey vardı o da asla Hindistan'a gitmeyeceğiydi.

Ufuktaki evlilik nedeniyle önemli konuklar olan Anton'la ikisinin, büyük bir bungalovda odaları vardı. Kocaman bir salonu, daha küçük iki çalışma odası ve sekiz dokuz odaya açılan iki koridoruyla büyük bir yerdi. Skrebensky bir koridora, Ursula öbürüne yerleştirildi. Kalabalıkta kendilerini yitmiş hissediyorlardı.

Sevgili olduklarından istedikleri kadar dışarda kalmalarına gözyumuluyordu. Yine de Ursula bu garip insan kalabalığında kendini çok garip hissediyordu, tedirgindi, hiç özel yaşamı kalmamış gibi geliyordu ona. Bu tek tür kalabalıklara alışık değildi. Korkuyordu.

Onlara çok az şeye malolmuş görünen sert, kolay, sığ yakınlıklarıyla kendini onlardan farklı hissediyordu. Yeterince belirgin değilmiş gibiydi. Bir tür 'kendi-alışılmadık-havanı-kendin-yarat' durumuydu. Hoşlanmıyordu bundan. Ursula kalabalıklarda, insan topluluklarında usul erkân severdi. İstenilen etkiyi veremediğini hissediyordu. Etkili olamamıştı: güzel değildi: hiçbir şey değildi. Skrebensky'nin önünde bile önemsiz hissediyordu kendini, nerdeyse aşağılık hissi duyacaktı. O, payına düşeni öbürleriyle iyi götürüyordu.

İkisi dışarı, geceye çıktılar. Bulutların arkasında, uzun ışıklar yayan ve dumanlı sedef parçacıklarının arasından arada bir parlayan bir ay vardı. Deniz kıyısındaki ıslak, yol yol olmuş kumlarda perili bir aklık ve fısıltı yayan uzun, ağır dalgaların koşuşunu duyarak birlikte yürüdüler.

Skrebensky'nin kendinden kuşkusu yoktu. Ursula yürürken giysisinin yumuşak ipeği-mavi şantuk, bol etekli bir giysiydi bu - denizden gelen rüzgârla uçuşuyor, bacaklarına dolanıyordu. Böyle olmaması-

nı yeğlerdi. Her şey ona karşı elbirliği yapmış gibiydi oysa kendini toparlayıp bir türlü karşıkoyamıyordu, aklı karmakarışıktı.

Skrebensky onu kum tepelerinin yanında, gri, dikenli çalılarla gri cam gibi çimenlerin arasına saklanmış bir girintiye götürdü. Ursula'yı iyice kendine çekip, bacaklarından dökülen ipeğin tatlı sıcaklığının arasından bedeninin sımsıkı, dayanılmayacak kadar istek uyandıran tüm yuvarlaklıklarını hissetti. İpek, gizli yerlerde kızgın kayıyor ama bedeninin tüm yuvarlaklığıyla sıkılığını ortaya koyuyordu; kalçaları, Skrebensky'nin içinde ateş gibi dolaşıyor, beynini cehennem taşları gibi yakıyordu. Ursula bacaklarının üstünde, Skrebensky'nin ellerinin altındaki ipeğin elektrikli ateşini sevmişti, Skrebensky yaklaşır, daha çok yaklaşırken, üstünden bir ateş esti. Ursula elektrikli bir jet gibi titriyordu, karşılık vermeye hazır yoğun bir sıvıydı. Yine de kendini güzel hissetmiyordu. Hep Skrebensky için güzel değil, heyecan verici olduğunu düşünmüştü. Onun kendisine sahibolmasına izin verdi, Skrebensky'yse heyecan dolu şehvetten çıldırmış çılgına dönmüştü. Sonra Ursula, soğuk, yumuşak kumun üstünde yatmış, lekeli, hafifçe aydınlık gökyüzüne bakarken önceki kadar soğuk olduğunu hissetti. Skrebensky yanında ağır ağır soluyor, vahşice doymuş görünüyordu. Öcünü almış gibiydi.

Küçük bir rüzgâr deniz çimenlerini dalgalandırıp yüzünden geçti. Hiç tadını alamayacağı o eksiksiz tatmin nerdeydi? Neden bu kadar soğuk, cansız, kayıtsızdı?

Eve giderlerken bir küme bungalovun içindeki birkaç bungalovdan biri olan kendilerininkinin bir sürü iğrenç ışığını gördüklerinde Skrebensky usulca,

«Kapını kilitleme,» dedi.

«Burada kilitlesem daha iyi olur.»

«Hayır, yapma. Biz birbirimiziniz. Bunu yadsımayalım.»

Ursula yanıtlamadı. Skrebensky bunu onay olarak aldı.

Skrebensky odasını başka biriyle paylaşıyordu.

«Umarım, karşıdaki daha neşeli bölgeye geçmem evi ayağa kaldırmaz» dedi Skrebensky.

Öbür adam,

«Giderken kıyameti koparmaz ve yanlış kapıyı çalmazsan,» deyip uyumak için arkasını döndü.

Skrebensky kalın çizgili pijamasıyla çıktı. Ölgün şömine ışığının puro, viski ve kahve koktuğu büyük yemek odasını geçti, öbür koridora çıkıp Ursula'nın odasını buldu. Ursula gözleri kocaman açılmış, acı içinde uyanık yatıyordu. Avutma için bile olsa geldiğine sevinmişti. Onun kollarında olmak, bedenini kendininkinde hissetmekle avunacaktı; ama bedeniyle kolları nasıl da yabancıydı! Yine de evin geri kalanının ona duyduğu düşmanlık, yabancılık kadar korkunç değildi.

Bu evde neden bu kadar işkence çektiğini anlamıyordu. Sağlıklıydı, son derece ilgi doluydu. Tenis oynadı, golf öğrendi, derin denizde kürek çekti, yüzdü, keyifle de tadını çıkardı. Yine de öbürlerinin arasında hep, çılgınca duygulu çıplaklığı insanların katı, kaba, maddesel etkisine sunulmuşçasına şaşkın, gözlerini kırparak kalakalıyordu.

Günler birbirinden farksız, insanın kendi fiziğinin yorgunluğunun tadıyla yoğun, geçti. Skrebensky akşam oluncaya kadar öbürlerinden biriydi sonra Ursula'yı kendine alıyordu. Ursula'ya sonsuz bir özgürlük verilmişti, evlilik öncesindeki bir genç kız olarak çok saygı görüyordu, başka bir kıtaya gitmek üzere olan biri gibiydi.

Sorun akşamüstü başladı. Derken Ursula'yı bilinmeyen bir şeye duyulan bir özlem, ne olduğunu bilmediği bir tutku bastı. Alacakaranlıktan sonra bir şey bekleyerek, hep bekleyerek bir buluşmaya gidercesine tek başına kıyıya gitti. Denizin tuzlu, acı ateşi, toprağa kayıtsızlığı, sallanan, belirgin devinimi, gücü, saldırısı, yanan tuzu Ursula'yı bir çılgınlığa kışkırtıyor, doyumun sonsuz imasıyla oyalıyordu. Sonra bu tutkunun insanda biçimlenmesi adına Skrebensky geldi; o bildiği, hoşlandığı, çekici ama ruhu Ursula'yı güç dalgalarının içinde barındıramayan ve yanan tuzlu şehvetin içinde ona boyun eğdiremeyen

göğsüyle Skrebensky geldi.

Bir akşam yemekten sonra alçak golf sahaları boyunca kum tepelerine, denize doğru yürüdüler. Gökyüzünün küçük, ölgün yıldızları vardı, her şey durgun, hafifçe karanlıktı. Konuşmadan yürüdüler sonra kum tepelerinin arasındaki boşluğun ağır, gevşek kumunda uğraşa didine kendilerine yol açtılar. Sonsuz, ölgün karanlığın altında, kum tepelerinin daha karanlık gölgelerinin içinde suskun yürüdüler.

Ağır, kumlu geçidin tepesine tırmandığında Ursula ansızın başını kaldırdı ve bir an için korkup geriledi. Kocaman bir beyazlık karşılamıştı onu; ay, içinden denize doğru dünyanın yarısına ay ışığı boşalan ve göz kamaştıran korku verici ak ışığıyla yuvarlak bir fırın kapısı gibi akkordu. Hafif bir çığlıkla bir an gölgeye büzülüp kaldılar. Skrebensky, gizinin derinlere gömülü olduğu göğsünün çırılçıplak kaldığını duyumsadı. Akkor bir alevin içinde hızla eriyen bir damla gibi hiçliğe indiğini hissediyordu.

Ursula alçak sesle bağırarak,

«Ne harika!» dedi, «ne harika!»

Öne doğru ilerlerken, içine gömüldü. Skrebensky onu izledi. Ursula da aya doğru, ışığın içinde eriyip gitmiş gibiydi. Kumlar gümüş bir alandı, deniz somut bir parlaklıkla kıyıya yanaşıyor, onlara doğru geliyordu; Ursula göz kamaştırıcı, hafif suyu karşılamaya gitti. Göğüslerini aya, karnını da ışıklar saçan, kabaran suya verdi. Skrebensky, arkada, eriyen bir gölgeyle sarılı, duruyordu.

Ursula suyun kıyısında, denizin yoğun, parlayan bedeninin kıyısında durdu, dalgalar ayaklarının üstünden yuvarlandı.

«Gitmek istiyorum.» Güçlü, her şeyi bastıran bir sesle bağırıyordu. «Gitmek istiyorum.»

Skrebensky onun yüzünde ay ışığını gördü, Ursula metalden yapılmış gibiydi; ona kuş başlı kadın gövdeli canavarın sesi gibi gelen çınlayan, metalimsi sesini duydu.

Kadın sinsice, cin tutmuş bir yaratık gibi suyun kıyısında dolaşıyordu, Skrebensky de onu izledi. Dalganın köpüğünün peşisıra acı, parlak suyun

Ursula'nın ayaklarıyla ayak bileklerinin üstünde girdaplandığını gördü, Ursula dengesini bulmak için kollarını savurdu, Skrebensky her an onun denize yürüyüvermesini bekliyordu, öylece giysileriyle yürüyüverecek, yüzerek uzaklara sürüklenecekti.

Ursula döndü, ona doğru yürüdü.

«Gitmek istiyorum,» diye bağırdı yine. Sesi martılarınki gibi tiz, sertti.

«Nereye?»

«Bilmiyorum.»

Skrebensky'nin kolunu kavrayıp esir almışçasına sımsıkı tuttu ve göz kamaştıran, baş döndüren suyun kıyısından biraz yürüttü.

Sonra orada, ışığın büyük alevi içinde Ursula, ansızın bir yoketme gücüne kavuşmuşçasına sertçe, sımsıkı ona kenetlendi, kollarını sıkıca dolayıp iyice sıktı ve Skrebensky'nin bedeni bu kavrayıştan gücünü tüketip, yüreği bu acımasız, gagalı, kuş başlı insan gövdeli yaratığın korkusuyla eriyene dek ağzı onunkini sert, parçalayan, bitip tükenmez bir öpüşle zorladı durdu. Su, yine ayaklarının üstünü yıkadı ama Ursula aldırmadı bile. Hiçbir şeyin farkında değildi, gagalı ağzını onun yüreğini alana dek bastıracak gibiydi. Sonunda uzaklaşıp ona baktı - baktı. Skrebensky onun ne istediğini biliyordu. Elinden tutup kıyı boyunca kum tepelerine doğru götürdü. Hiç sesini çıkarmadan gitti Ursula. Skrebensky bir ölüm kalım savaşına giriyormuşçasına bir sınav vermek üzere olduğunu hissetti. Ursula'yı karanlık bir oyuğa götürdü.

Ursula,

«Hayır, burada,» dedi ve tümüyle ay ışığı altındaki bir eğime gitti. Hareketsiz yatmış, kocaman gözlerle aya bakıyordu. Skrebensky hiçbir ön hazırlık yapmaksızın dosdoğru geldi. Ursula onu göğsüne saplı tuttu, korkunçtu. Sonuca ulaşma çabası, kavgası berbattı. Ruhu için bir işkenceye dönüşünceye, Skrebensky pes edinceye, ölmüşçesine yatıp kalıncaya dek sürdü ve Skrebensky yüzü, saçlarının birazı kumlara gömülü, kımıltısız, hiç kımıldamayacakmışçasına karanlıkta saklı, gömülü, yalnızca gö-

mülü, o harika karanlıkta yalnızca gömülü olmayı isteyerek başkaca da hiçbir şey istemeyerek yattı.

Bayılmış görünüyordu. Kendine gelinceye kadar uzun zaman geçti. Ursula'nın göğsünün garip bir hareketini farketti. Ursula, ay ışığında yüzü bir düşmüş gibi yatıyordu, gözleri kocaman açık, kaskatıydı. Gözlerinden usulca, yanağından aşağı akarken ay ışığında parlayan bir yaş yuvarlandı.

Skrebensky'ye çoktan ölmüş bedenine bir bıçak saplanıyormuş gibi geldi. Başı arkaya eğik, gergin, birkaç dakika baktı; ay ışığında metal gibi duran, değişmeyen, katı yüze, içlerinde sular toplanmaya başlayan, dikili ve görmeyen gözlere baktı. Yaşlar, parlayan ışıkla titriyor, sonra çok dolunca taşıp, ay ışığını yüklenmiş, kuma düşmek için karanlığa yuvarlanıyorlardı.

Skrebensky korkuyormuş gibi yavaşça uzaklaştı-uzaklaştı. Ursula hiç kımıldamadı. Adam ona şöyle bir gözattı - hep aynı, yatıyordu. Sıvışabilir miydi. Döndü ve önünde apaçık uzanan boş kıyıyı gördü; fırladı, uzağa, ay ışığında kumlara uzanmış, yaşların toplanıp, hareketsiz, ölümsüz yüzden aşağı aktığı o dehşet verici nesneden çok uzağa kaçtı.

Onu bir daha görebilmesi için ancak kemiklerinin kırılması, bedeninin hurdahaş olması, sonsuza dek yok olması gerektiğini düşünüyordu ama yine de kendi yaşayan bedenine sevgi duyuyordu. Beyni kararıncaya, yorgunluktan bilincini yitirinceye dek uzun, çok uzun bir yol yürüdü. Sonra, deniz çimenlerinin altında, bulabildiği en derin karanlığa kıvrılıp bilinçsiz, yattı.

Ursula, girdiği yoğun acı kıskacından yavaş yavaş kurtuldu ama her yaptığı hareket ağır bir sancıya neden oluyordu. Yavaşça ölü bedenini kumlardan kaldırıp doğruldu. Artık onun için ne ay ne de deniz vardı. Her şey geçip gitmişti. Ölü bedenini eve, odasına sürükleyip orada öylece cansız, kaldı.

Sabah Ursula'ya, yüzeysel yaşama yeni bir yaklaşım getirdi ama içinde ne varsa soğuk, ölü, hareketsizdi. Skrebensky kahvaltıda ortaya çıktı. Bembeyazdı, yokolmuştu. Ne birbirlerine baktılar ne de

tek söz ettiler. Öbür insanların sıradan, önemsiz konuşmalarının dışında, ayrıydılar ve orada kaldıkları son iki günde aralarında olup bitenden hiç söz etmediler. Birbirlerini tanımaya, görmeye cesaret edemeyen iki ölü insan gibiydiler.

Ursula çantasını toplayıp eşyalarını koydu. Birkaç konuk daha aynı trenle hareket ediyordu. Skrebensky onunla konuşma olanağı bulamayacaktı.

Son dakikada Ursula'nın kapısına vurdu. Ursula elinde şemsiyesi duruyordu. Skrebensky kapıyı kapattı. Ne söyleyeceğini bilemiyordu.

Sonunda başını kaldırarak,

«Beni bırakıyor musun?» diye sordu.

«Ben değil, sen beni bırakıyorsun - birbirimizle olanı bitirdik.»

Ursula'ya, onun hiçbir şey anlaşılmayan yüzüne baktı. Bu yüzün çok acımasız olduğunu düşünüyordu. Bir daha asla ona dokunamayacağını da biliyordu. İradesi kırılmış, kurumuştu ama bedeninin yaşamına dört elle sarılıyordu.

Biraz sızlanan bir sesle,

«İyi ama ne yaptım ben,» diye sordu.

Ursula aynı donuk, duygusuz sesle,

«Bilmiyorum,» dedi, «bitti, başaramadık.»

Skrebensky hiç sesini çıkarmadı - Sözcükler içini yakıyordu.

Sonunda başını kaldırıp son vuruş için meydan okudu.

«Suç benim mi?»

«Yapamadın - sen—» diye başladı ama sürdüremedi.

Skrebensky gerisini duymaktan korkarak döndü. Ursula çantasını, mendilini, şemsiyesini toparladı. Artık gitmeliydi. Skrebensky onun gitmesini bekliyordu.

Sonunda araba geldi, Ursula da öbürleriyle birlikte uzaklaştı. Gözden yittiğinde Skrebensky'ye büyük bir ferahlık, hoş bir sıradanlık çöktü. Bir anda her şey silindi. Gün boyunca çocuksu bir şirinlikte, dost canlısıydı. Yaşamın bu kadar güzel olabilmesine şaşmıştı. Eskiden olduğundan daha iyiydi. Ondan

kurtulmak nasıl da kolaydı! Nasıl her şey dostça, basit geliyordu. Ursula'nın onda zorladığı yanlış neydi?

Geceyse yalnız kalmaya cesaret edemedi. Oda arkadaşı gitmişti, saatler boyu karanlık acı veriyordu. Acıyla, dehşetle pencereye bakıp durdu. Üstündeki bu korkunç karanlık ne zaman kalkacaktı? Tüm gücünü toplayarak, göğüs gerdi. Gün doğarken uyuyakaldı.

Onu hiç düşünmedi. Yalnız, gece saatlerinin korkusu içinde büyüyor, bir mani gibi saplantı oluyordu. Arada süregelen şiddetli acı dolu uyanmalar dışında derin uyuyordu. Korku, özünü yıpratıyordu.

Geç saatlere dek oturmayı tasarlamıştı: sabah bir yada bir buçuğa kadar arkadaşlarla içmek, sonra da üç saatlik bir uyku, bir unutuş... Beşte hava aydınlanıyordu ama karanlıkta gözlerini açarsa nerdeyse çıldıracak kadar sarsılıyordu.

Gün boyu iyiydi, hep anlık şeylerle uğraşarak, geniş, tatmin edici görünen değersiz yaşanılan'a tutunuyordu. Uğraşları ne kadar küçük, boş olursa olsun kendini tümüyle veriyor, kendini normal, doyumlu hissediyordu. Hep hareketli, neşeli, canlı, çekici, sıradandı ama karanlık, ruhuna baskın çıkıp ona meydan okuduğunda, karanlıktan ve odasının sessizliğinden korkuyordu. Dayanamadığı, düşünmeye dayanamadığı Ursula'ydı. Ruhu, geçmişi yoktu. Ursula'yı hiç, bir kez bile düşünmemiş, ona hiç dönmemişti. O karanlıktı, meydan okumaydı, korkuydu. Anlık şeylere dönüktü Skrebensky. Kendini karanlıktan kurtarmak, ruhunu savaşa çağırmak için bir an önce evlenmek istiyordu. Albay'ın kızıyla evlenecekti. Çabucak, hiç duralamadan hareketlilik dürtüsünün de zoruyla kıza yazıp, nişanının bozulduğunu - artık biten bu geçici kapılmayı en az kendisinin anladığını - çok sevgili arkadaşını hemen görüp göremeyeceğini sordu. Yanıt alıncaya dek mutlu olamayacaktı.

Kızdan biraz şaşkın bir yanıt geldi ama onu görmekten hoşnut olacaktı. Teyzesiyle oturuyordu. Skrebensky hemen gidip ilk akşam evlenme önerdi. Ka-

bul edildi. Evlilik tam on dört gün içinde oldu. Ursula'ya haber verilmedi. Ondan sonraki hafta da Skrebensky yeni karısıyla Hindistan'a doğru yola çıktı.

XVI

Gökkuşağı

Ursula Beldover'a, eve, ölgün, donuk, içine kapalı gitti. Çevresine pek az ilgi gösteriyor, binde bir konuşuyordu. Gücü donmuş gibiydi. Evdekiler ne olduğunu sordu, o da onlara Skrebensky'yle nişanı bozduğunu söyledi. Bomboş, öfkeyle ona baktılar ama Ursula artık hiçbir şey hissetmiyordu.

Haftalar duyumsamazlık içinde sürünerek geçti. Skrebensky Hindistan yolunda olmalıydı şimdi. Ursula bir şeye binde bir ilgi duyuyordu. Güçsüz, ilgisiz bir uyuşukluk içindeydi.

Hiç beklemediği bir anda çaresiz kaldığını düşünecek kadar çılgınca bir şaşkınlık Ursula'yı tepeden tırnağa sarstı. Çocuğu mu olacaktı? Kendinin ve Skrebensky'nin acısıyla öyle darmadağındı ki, hiç farkına varmamıştı. Şimdi kollarıyla, bacaklarını ve bedenini alev gibi sarıyordu. Çocuğu mu olacaktı?

O şaşkınlığın ilk yankılı saatlerinde ne hissettiğini bilemedi. Bir kazığa bağlanmış gibiydi. Alevler onu yalıyor, yutup yok ediyordu ama alevler iyiydi de... Geri kalan her şeyden soyutluyordu onu. Yüreğinde ve rahminde ne duyduğunu bilmiyordu. Bir tür girdabın içindeydi.

Yüreğinin ağırlığı giderek baskısını artırıp bilince dönüştü. Ne yapıyordu? Bir çocuğu mu olacaktı? Bir çocuğu? Ne adına?

Eti bundan hoşlandı ama ruhu hastaydı. Bu çocuk, değersizliğine basılmış bir mühür gibi geliyordu ona. Yine de eti bir çocuk taşımaktan hoşnuttu. Skrebensky'ye yazıp, ona gitmeyi, evlenip ona iyi bir eş olarak sade bir yaşam sürmeyi düşünmeye başlamıştı. Yaşamın özüyle biçiminin ne önemi var-

dı? Yalnızca başka karışıklıklar, sorunlar, daha ötesi olmaksızın bedenin içindeki o zengin, dingin, eksiksiz sevgili varlık ve günden güne yaşamak önemliydi. Skrebensky'yle yaşayamayacağını düşündüğü öbür şeyi, o düşsel özgürlüğü, o aldatıcılığı, kendini dev aynasında gören doyumu isteyerek yanlış yapmış, kibirli, kötü davranmıştı. Yaşamında düşsel bir doyum istemek için o kim oluyordu? Erkeğinin, çocuklarının ve güneşin altında bir sığınağının olması yeterli değil miydi? Annesine yeterli olan, ona yeterli olmayacak mıydı? Evlenecek, kocasını sevecek, yerini alçakgönüllülükle dolduracaktı. Aslolan buydu.

Ansızın annesini doğru ve gerçek bir ışıkta gördü. Annesi basit ve temelde doğruydu. Verilen yaşamı almıştı. Kibirli böbürlenmesiyle kendine uyacak bir yaşam yaratmakta diretmemişti. Annesi doğru, tümüyle doğruydu, Ursula'ysa yanlış, bayağı ve kibirli davranmıştı.

Hoş bir alçakgönüllülük duygusu, bu duyguyla da bir tür bağımlı dinginlik çöktü üstüne. Kollarını bu bağa uzattı, onu sevdi, ona huzur dedi. Bu duygudayken de Skrebensky'ye yazmaya oturdu.

«Senden ayrıldıktan sonra çok acı çektim ve kendime geldim. Kötü, huysuz davranışlarım için hissettiğim pişmanlığı sana anlatamam. Bu bana, seni sevmek ve senin bana olan sevgini anlamak için verildi ama dizlerimin üstüne çöküp, Tanrı'nın verdiklerini şükranla almak yerine, benim olan ayın bende kalmasını sağlamak, ayı kendime saklamakta diretmem gerekir. Sahibolamadığım için her şeyi yitiriyorum.

Beni bağışlayabilecek misin bilmiyorum. Seninle birlikte olduğumuz son günlerdeki davranışlarımı düşündüğüm zaman utancımdan ölecek gibi oluyorum, bilmem yüzüne bir daha bakmaya dayanabilecek miyim? Aslına bakarsan benim için en iyisi ölmek, garip düşlerimi de sonsuza dek örtmek olurdu ama bir bebek beklediğimi öğrendiğimden bu olamayacak.

Çocuk senin, bu nedenle saygı göstermem, bir

süre önce oldukça kabullenmiş olduğum ölüm düşüncesini hiç beslemeden bedenimi tümüyle onun sağlığına adamam gerekiyor. Bir zamanlar beni sevmiş olduğun, bu çocuk da senin olduğu için beni almanı istiyorum senden. Bana tek sözcüklü bir telgraf çekersen, olabildiğince kısa sürede sana gelirim. Sana, görevlerini bilen bir eş olacağıma ve her şeyde hizmet edeceğime yemin ediyorum. Şu anda yalnızca kendimden ve kendi kibirli aptallığımdan nefret ediyorum. Seni seviyorum - seni düşünmeyi seviyorum - ben öylesine yanlışken sen her zaman doğal ve dürüsttün. Bir kez daha seninle olursam, yaşamım boyunca gölgende dinlenmekten başka bir şey istemeyeceğim—»

Yazdığı bu mektubun her sözcüğü her şeyden derin, her şeyden içten olan yüreğinden geliyor gibiydi. Ursula'ya şimdi, asıl şimdi kendi kendinin derinliklerine kavuşmuş gibi geliyordu.

Bu, sonsuza dek sürecek olan kendi gerçek benliğiydi. Bu belgeyle Kıyamet Günü'nde Tanrı'nın huzuruna çıkabilirdi.

Bir kadının boyun eğmekten başka nesi vardı ki? Eti, çocuk doğurmak, gücü çocukları ve yaşamın sunucusu olan kocası için değilse ne içindi? Eninde sonunda o bir kadındı.

Mektubunu, Kalküta'ya ulaştırılması için Skrebensky'nin kulübüne postaladı. Hindistan'a vardıktan az sonra, üç hafta içinde alırdı. Bir ay içinde de ondan o sözcüğü alırdı. O zaman da giderdi.

Ondan kesinlikle emindi. Onunla yeniden buluşup öyküsü tümüyle sona erinceye dek yalnızca süs eşyalarını hazırlamayı, o süreyi sessiz, huzurlu yaşamayı düşündü. Huzur, uzun süredir alışılmadık bir dinginlik biçiminde Ursula'yı sarıp sarmalamıştı. Yine de içinde biriken bir dikbaşlılığın, su yüzüne çıkmak üzere olan bir karışıklığın bilincindeydi. Ondan kaçmaya çalıştı. Skrebensky'den mektubuna yanıt alıp yönünü saptamayı, yazgısını gerçekleştirmeye girişmeyi istiyordu. Korktuğu, beklenmedik duygu değişikliklerinden sorumlu olan bu hareketsizlikti.

Daha önce Skrebensky'nin ona yazıp yazmamasını çok az umursamış olması garipti. Onun mektubu göndermiş olması yeterliydi. İstediği yanıtı alacaktı işte o kadar.

Ekim başlarında bir akşam içindeki kaynaşmanın çılgınlığa ulaşmak üzere olduğunu hissettiğinde, evin boğuntusundan kurtulmak için dolaşmaya, yağmura çıkıverdi. Her yan sırılsıklam, bomboştu, parlayan karamsı mor arduvaz damları altındaki kirli evler donuk kırmızı parlıyor, birbirlerine bitişik evler bir ışık içinde al, yanıyordu. Ursula, Willey Green'e doğru yürüdü. Uzakta, yağmurun karmaşası arasındaki bulanık parlaklık içinde bir an şöyle bir göze çarpan madenle duman bulutlarını ve çukur vadideki ışıktan yolu görerek yüzü yukarda, hafif adımlarla yürüyordu. Sonra peçeler yine kapandı. Saklayan, koruyan yağmur hoşuna gitmişti.

Ormana yöneldiğinde, aşağıdaki bulutun arasından Willey Nehri'nin soluk ışıltısını gördü; akdiken ağaçlarının rüzgârda saç gibi savrulduğu, yuvarlak çalılarınsa hava boşluğu içinde göze çarptığı açıklık alanı yürüdü. Her şey olağanüstü güzel, özgür, karmaşıktı.

Yine de ormana sığınmak için acele ediyordu. Orada, başının üstündeki o müthiş uğultu titreşerek aşağı sarkıp onu sarıyor, ağaç gövdeleri korkunç çemberini yankılıyor, suların, üstünde kapkara yollar oluşturduğu bu koskocaman sayısız gövde, başının üstündeki gürlemelerle ayağının altında dönüp duran çemberin arasında dimdik payandalar gibi uzanıyordu. Ursula ağaç gövdelerinden korkarak aralarından kayıp geçti. Savaşkan suskunluklarının arasından geçerken dönüp çevresini kapatabilirlerdi.

Göze çarpmadığı aldatmacasını sürdürerek hızlandı. Kendini çepeçevre sayısız savaşçıların oturduğu bir salonun penceresinden içeri uçmuş bir kuş gibi hissediyordu. Tehlikeli, uğuldayan sıraları arasında gözlerine çarpmadığını varsayıyor, çarpan yüreğiyle en uzaktaki pencereye, oradan da açıklığa, canlı yeşil bataklık çayıra ulaşmak için acele edi-

yordu.

Görüntünün öte yanında ağır, yüzen dalgalarla savrulan yağmurun peçesini görerek her zamanki sığınağına döndü. Evden çok uzakta, sırılsıklam, yağmura ve dalgalanan görüntüye sarılıydı. Tüm bu bocalamalar arasından yolunu bulup değişmezliğe, güvenceye dönmeliydi. Yapayalnız, geri dönmek için kırlığın tam ortasında boydan boya uzanan daracık keçiyolunu seçti. Patika çayırlıkta, yüksek, solmuş, öbek öbek otluk sazların arasında ancak bir tavşanın koşabileceği darlıkta bir oyuktu. Ursula bastığı yere dikkat ederek, hiçbir şey düşünmeksizin, yalnızca hareket ederek rüzgara kapılmış bir kuş gibi kayarak ilerliyordu. Yine de o kocaman boşluğun sağanağı arasında ilerlerken yüreğinde minicik, yaşayan bir korku tohumu vardı.

Ansızın bir şeyin daha farkına vardı. Yağmurda belli belirsiz görünen atlar olduklarından daha büyük, korkunçtu; henüz yakında değillerdi ama yaklaşacaklardı. Çaresiz, patikasında gitmeyi sürdürdü. Atlar ötede, üst yanda bir ağaç kümesinin kuytusundaydı. Ursula başı eğik, hızlandı. Yüzünü onlara doğru kaldırmak istemiyordu. Nerede olduklarını bilmek istemiyordu. Yaban yolda yürümeyi sürdürdü.

Yüreğindeki bu ağırlığı biliyordu. Atların ağırlığıydı ama onlara karşıkoyabilirdi. Bu ağırlığa dayanır, sonra da kaçardı. Dümdüz yürür de yürür, geçip gitmiş olurdu.

Bir anda ağırlık derinleşti ve yüreği dayanmak için gerildi. Soluk alması zorlaştı. Bu ağırlığa dayanabilirdi. Bakmadan, atların yaklaştığını biliyordu. Neydi bunlar? Toprağın üstünde ağır ayaklarının patırtısını hissetti. Ona yaklaşan bu şey neydi, hangi ağırlık yüreğini sıkıştırıyordu? Bilmiyordu, bakmadı.

Yolu kesilmişti. Onu arkaya gitmeye zorluyorlardı. Sazlık bentin üstündeki kütüklerden yapılmış köprüde toplandıklarını, koyu, ağır, güçlü ve ağır bir düğüm olduklarını biliyordu. Yine de ayakları yürüyor, yürüyordu. Ansızın önüne çıkacaklardı. Tam önünde patlayacaklardı. Ayakları yürüdü, yü-

rüdü ve sinirleriyle damarları gerildikçe gerildi, kızgın akmaya, akkor akmaya başladı, patlayacaklar, o da ölecekti.

Atlar önünde patladı. Şimşek çakışı gibi bir bilinç anında ansızın önünde patlayıp sonra da koşup ötesine geçerlerken güçlü böğürlerinin titreyişi, gerilişi, öne atılışıyla dörtnala, Ursula'nın içinden geçtiler.

Gitmediklerini, hâlâ onu beklediklerini biliyordu. Yine de ayaklarının çiğnediği, dövdüğü ağaç köprüden yürüdü, onlar için çok şey bilerek yürüdü. Göğüslerinin asla gevşemeyecek bir gerginlikle tutuk, sımsıkı kilitli olduğunu, uzun bekleyişten alevlenmiş kızıl burun deliklerini ve göğüslerindeki bu baskıyı patlatmak için bastırıp, bastırıp, tümü de çılgına dönünceye dek bastırıp zamanın duvarına karşı koşup asla özgür kalamayan yusyuvarlak, kalın sağrılarını biliyordu. Geniş sağrıları yağmurda düzgünleşip koyulaşmıştı ama yağmurun karanlığıyla ıslaklığı bu böğürlerin içine kilitli kaskatı, aceleci, tüm içini dolduran ateşi, asla asla söndüremezdi. Giderek yaklaşarak yürüdü.

Karanlığın boşluğunu çevreleyen mavimsi, yanardöner parıltıyı, ayakların göz alan parıltısının farkındaydı. Nal demirlerinin mavimsi - akkor ışıltısı büyük, çok büyük, nerdeyse böğürlerinin düğümlü karanlığının çevresindeki bir şimşek halesi kadar büyük görünüyordu. Güçlü böğürlerinden şimşek çemberleri gibi nal parıltıları geliyordu.

Yine onu bekliyorlardı. Bir meşe ağacının altında toplanmış, o korkunç, kör, hep kazanan böğürlerini birbirlerine düğümlemiş, bekliyorlar, bekliyorlardı. Onun yaklaşmasını bekliyorlardı. Uzaklardan gelirmişçesine tek bir sırada toplanmış yoğun karanlıklarını oluşturdukları sıska meşe ağaçları dizisine doğru yaklaşıyorlardı.

Yaklaşmalıydı. Uzaklaştılar, onu farketmemiş gibi yaparak geniş bir çember çizip eşkin giderek şöyle bir döndüler ve Ursula'nın arkasındaki tepenin açıklık eteğine doğru uzaklaştılar.

Arkasındaydılar. Hemen yakınında, yüksek çitte-

ki kapıdan küçük, ekili tarlaya, oradan da anayola ve insanların ısınarlama dünyasına giden yol önünde açıktı. Yolu açıktı. Ursula yüreğini yatıştırdı. Yine de yüreği korkuyla bekliyordu, yürürken hep korkuyla bekliyordu.

Ansızın bir şimşeğe yakalanmış gibi duraladı. Düşüyordu ama öne doğru sendeleyerek küçük adımlar attığını gördü. Arkasındaki patikada dörtnala gelen atların uğultusu onu sarstı. Yine o ağırlık tükenene dek üstüne çöktü, çöktü. Çevresine bakınmadı, atlar büyük bir uğultuyla üstünden geçtiler.

Acımasızca geri dönüp, onu çiğnediler, sol elinin üstünden geçtiler. Ursula onların sert, yine de yetersiz böğürlerinin kırıştığını, çevresinde savrulan ayaklarının parladığını gördü ve atlar, birbiri ardına kararlı, keyiflerince onu çiğneyip geçtiler.

Çevresinde gökgürültüsü gibi savrularak onu sardıktan sonra gittiler. O boşanmış koşuşlarını gevşetip, yavaşladılar, Ursula'nın önündeki ağaçlarla çitteki kapının yanında, köşede bir kez daha kümelenip düğüm oldular. Şöyle bir karışıp, tedirgin, yerinde duramayan böğürlerini bir kümede, bir amaçta topladılar. Ona karşıydılar.

Yüreği yok olup gitmişti, yüreği yoktu artık. Yaklaşmaya cesaret edemediğini biliyordu. At kümesinin bu, bir noktaya yoğunlaşmış, birbirine kaynaşmış böğürleri kazanmıştı. Tedirgin, karışarak ve kazanacağını bilerek onu bekliyordu. Beklenen bir zaferin yerinde duramazlığıyla yine tedirgin, şöyle bir karıştı. Ursula'nın yüreği yokolmuş, kollarıyla bacakları erimiş, Ursula su gibi erimişti. Büyüyen güç ve sertlik adına ne varsa tümü de tek beden olmuş at kümesindeydi.

Ayakları tökezledi, duruş noktasına gelmişti. Bunalımdı bu. Atlar böğürlerini sinirlice oynattılar. Ursula yenik düşmeye başlayarak başka yana baktı. Solunda meyilin iki yüz metre altında kalın bir çit uzanıyordu. Bir noktasında da bir meşe ağacı vardı. Bu meşe ağacının dallarına tırmanabilir, çitin öte yanına atlayabilirdi.

Titreyerek, eli ayağı su gibi, her an düşmekten

korkarak at kalabalığının çevresinde geniş bir tur atıyormuş gibi yoluna ulaşmaya çabalıyordu. Atlar, tek bir düğüm gibi böğürlerini ona karşı dalgalandırdılar. Ursula uykuda gezermişçesine titreyerek ilerledi.

Ansızın bir acı dalgasıyla atıldı, meşe ağacının eciş bücüş düğümlerinden birini yakaladı, tırmanmaya başladı. Bedeni güçsüzdü ama elleri çelik kadar sertti. Güçlü olduğunu biliyordu. Dala asılıncaya dek büyük bir çabayla uğraştı. Atların dikkat kesildiğini biliyordu. Ayağıyla dala yetişti. Atlar kenetlenmişliklerini gevşetiyor, karışıyor, anlamaya başlıyorlardı. Ursula ağacın öte yanına geçmeye çalışıyordu. Ona doğru koşmaya başladıklarında çitin öte yanındaki bir tümseğe düştü.

Birkaç dakika hareket edemedi. Sonra çitin, tavşanların temizlediği dibinde, atlar yaklaşırken hareket eden koca nallarını gördü. Dayanamıyordu artık. Kalkıp çaprazlamasına tarlayı geçmeye başladı. Atlar çitin öte yanından dörtnala geçip köşede toplandılar. Çıplak tarlada aceleyle ilerlediği sürece biraraya toplandıkları kümenin içinde onları hep hissediyordu. Artık nerdeyse acıklı bir durumdaydılar. Anayolun kıyısındaki çimenlere sarkan eğik, dikenli bir ağacın altındaki bir parmaklığa titreyerek tırmanana dek onu yalnızca iradesi sürükledi. Güdüleri onu bıraktı, korkuluğa oturarak dikenli ağacın gövdesine yaslandı, hareketsiz kaldı. Tükenmiş, orada otururken, her şey değişim içinde yuvarlanıp gidedursun, zaman ve zamanın değişkenliği dere yatağında, tüm değişikliklerin dibine çökmüş, değişmez, edilgin bir taş gibi onu orada bırakarak uzaklaştı, Ursula da dere yatağındaki bir taş gibi bilinçsiz, değişmez, değiştirilemez yatıp kaldı.

Arkası dikenli ağaca dayalı, en son soyutlanmışlığında uzun süre yattı. Yağınurda lekeli, hayalet gibi gölgeleriyle omuzları kulaklarına kadar kalkık, sesleri çınlayan birkaç madenci, ağır adımlarla ıslak yolu döverek geçti. Bazıları onu görmedi. Onlar geçerken Ursula halsiz, gözlerini açtı. Derken yalnız giden bir adam onu gördü. Şaşkınlıkla bakarken ka-

ra yüzünde gözlerinin akı göründü. İlgi göstermekten korkarak konuşmak istermişçesine duraladı. Ursula onun kendisiyle konuşmasından, ona sorular sormasından nasıl da korkuyordu!

Oturduğu yerden kayıp, düşte gibi patika boyunca yürümeye başladı - düşte gibi. Evden çok uzaktaydı. Yaşamının geri kalanında yorgun argın yürümesi gerektiği gibi bir düşünce vardı kafasında. Bir adım, bir adım daha, ondan sonra bir daha, hep çitlerin arasındaki ıslak yağmurlu yoldaydı. Adım - adım - adım, bu tekdüzelik içinde derin, buz gibi bir bulantı uyandırıyordu. O soğuk tiksintisi nasıl, nasıl da güçlüydü! Bu da oldukça derindeydi. Bugünkü yazgısı her şeyin dibini bulmaktı galiba: her şeyin dibi. Eh, ne yandan bakarsan bak, en derin yatağın dibinde yürüyordu işte - güvencedeydi: sonsuza dek yürümek zorunda kalsa bile, bu en dip olduğuna, daha da derin hiçbir şey olamayacağına göre, tümüyle güvencedeydi. İşte, daha derin hiçbir şey yoktu, insan da yalnızca kesinliği, edilginliği hissediyordu.

Sonunda eve ulaştı. Beldover'e giden tepeyi tırmanmak çok yorucu oldu. Neden insan tırmanmak zorundaydı sanki? Neden tırmanmalıydı? Neden aşağıda kalmasındı? Neden adımlarını zorlayarak o eğime çıksındı? Neden aşağıdayken yukarı, daha yukarı çıksındı? Ah, çok zor, çok yorucu, çok sıkıcıydı. Hep ağır sorumluluklar, hep, hep ağır yük... Yine de tepeye tırmanmalı, eve gidip yatmalıydı. Yatmalıydı.

İçeri girdi, alacakaranlıkta böyle sersemlemiş olduğu farkedilmeden yukarı çıktı. Yeniden aşağı inemeyecek kadar yorgundu. Yatağa girip, soğuktan titreyerek yattı ama kalkamayacak, yardım da çağıramayacak kadar duyumsamazlık içindeydi. Sonra daha hastalandı.

On beş gün çılgınlık nöbetleri içinde, titreyerek, bitap, çok hasta yattı ama hep o sayıklamaların verdiği sancının ortasında varolmanın uzak sağlamlığını, bir sürekliliği duyuyordu. Fırtına bedeninde neyi kırıp geçirirse geçirsin, bir biçimde nehrin dibin-

deki bozulamaz, değiştirilemez taş gibiydi. Ruhu acıyla dolu ama sonsuza dek kendi olarak öylece ve sürekli yatıyordu. Tüm bu hastalığının altında derin, değişmez bir bilgi sürüp gidiyordu.

Biliyor, artık aldırmıyordu. Hastalığı boyunca belirsiz biçimlere girerek onunla Skrebensky sorusu doğal olmayan kemirici bir ağrı gibi hep varoldu ve ondaki tek kalmış, yenilmez gerçeğin özüne dokunamadı. Ne var ki Skrebensky'nin çürüyüşü, kendi kendini yakıncaya dek Ursula'nın içinde yanacaktı.

Ursula onun mu olmalıydı, ona bağlı mı kalmalıydı? Bir şey onu zorluyordu ama yine de elle tutulur bir şey değildi. Onun Skrebensky'nin olduğunu söyleyen hep, hep o gerçekdışı ağrı. Ursula ona bağlı değilken onu Skrebensky'ye bağlayan neydi? Neden yanlış inatla sürüyordu? Neden o yanlış onu kemiriyor, kemiriyor, kemiriyordu, o da belirginliğe, gerçeğe gözünü açamıyordu? Bir uyanabilse, bir uyanabilse, bu düşün yanlışlığı da Skrebensky'yle olan bağı da yokolacaktı. Ne var ki o uyku, o sayıklama onu yere mıhlıyordu. Sakin, ayık olduğu zamanlarda bile büyüsü altındaydı.

Yine de asla büyülenmemişti. Onu Skrebensky'ye bağlayan hangi yabancı şeydi? Bir bağ vardı. Neden koparamıyordu onu? Neydi bu? Neydi?

Uykuyla uyanıklık arasında dönüp dolaşıp hep aynı soruyu soruyordu. Sonunda yorgunluğu yanıtı verdi - çocuktu. Çocuk onu Skrebensky'ye bağlıyordu. Çocuk beyninin çevresinde, beynine tutunmuş bir bağ gibiydi. Onu Skrebensky'ye bağlıyordu.

Ama neden, neden Skrebensky'ye bağlıyordu onu? Kendinin olamaz mıydı o çocuk? Çocuk kendi olayı değil miydi? Tümüyle kendi olayı? Onunla ne işi vardı? Neden o ağrıyan, engel olan bağla Skrebensky'ye ve onun dünyasına bağlansındı? Anton'un dünyası: ateşli beyninde onu saran bir baskı oldu. Bundan kurtulamazsa çıldırırdı. Baskı, Anton'la Anton'un dünyasıydı, sahip olduğu Anton değildi, başka bir etki, başka bir dünyanın sahiplendiği, onun olmayan Anton'du.

Tüm hastalığı boyunca, ondan, onun dünyasın-

dan kurtulmak, kurtulup bir yana koymak, bir yana atmak, kendi yerine koymak için savaştı, savaştı da savaştı. Yine de yenibaştan Ursula'ya egemen oluyor, başka bir yanından yakalıyordu. Ah, etinin o üstünden atamadığı, sıyrılamadığı değişmez yorgunluğu! Kendini bir sıyırabilse, duygudan, bedeninden, dünyanın onunla ilişkisi olan sonsuz yüklerinden, babasından, annesinden, sevgilisinden ve tüm tanıdıklarından kendini bir koparabilse.

Son noktasına ulaşmış yorgunluğunun sancısı arasında sürekli yineleyip duruyordu: ne babam, ne annem, ne de sevdiğim var, nesneler dünyasında payıma düşen bir yerim yok, Beldover'a da, Nottingham'a da, bu dünyaya da ait değilim, bunların hiçbiri yok, onların içinde engellenmiş, karman çorman olmuşum ama tümü de gerçekdışı. Gerçekdışı bir şey olan kabuğundan çıkan bir ceviz gibi her şeyi kırıp dışarı çıkmalıyım.

Yine ateşli beynine, Şubat'ta ormanın birinde kabukları patlamış, dışarı çıkmış, içindeki özün yaşama atılmak için çırılçıplak kaldığı meşe palamutlarının canlı gerçeği saplandı. O da çıplak, kesin, güçlü atılımıyla öne fırlayan tertemiz özdü, dünyaysa, ıskartaya çıkmış, geçmişte kalmış bir kıştı, ve özgür, çıplak öz, zamanın akışında yeni bir sonsuzluk bilgisi yaratmak için yeni bir kök salmaya çabalarken annesi, babası, Anton, okul, tüm arkadaşları geçmiş bir yıl gibi geride kalmıştı. Öz'se tek gerçekti; geri kalan ne varsa unutulmuşluğa gömülmüştü.

Bu, içinde giderek büyüdü, büyüdü. Bir akşamüstü gözünü açıp da odasının penceresini ve ötesindeki soluk, sisli manzarayı, bunun bir soyulma olduğunu, kabuğun yerde yattığını, her şeyin soyulmayla kabuk olduğunu gördüğünde, başka hiçbir şey göremedi, hâlâ sarılı ama artık gevşekçe sarılıydı. Kabukla arasında bir boşluk vardı. Çatlamıştı, içinde bir aydınlık yarık vardı. Çok geçmeden yeni bir GÜN'de kökünü yerleştirecek, çıplaklığı kendini yeni bir gökle havanın yatağına taşıyacak ve bu köhne, çürümüş, lifli soyulmuşluk geçip gidecekti.

Zamanla gerçekten uyumaya başladı. Yeni ger-

çeğinin güvencesinde uyuyordu. Ruhuyla yeni bir dünyanın yeni havasını soluyarak uyuyordu. Barış, çok güçlü, çok verimliydi. Köklerini yeni bir toprağa salmış, yavaşça emilerek büyüyordu.

Sonunda uyanınca, yeryüzüne yeni bir gün doğmuş gibi geldi ona. Tozla belirsizlik arasında bu yeni şafak için ne zamandan beri, ne zamandan beri savaşıyordu - ? Kış sonunda açan en nazik çiçek gibi nasıl da narin, iyi ve güçlü hissediyordu kendini. Gecenin kutbu dönmüş, şafak söküyordu.

Çok uzaklarda eski deneyimi yatıyordu - Skrebensky, onunla ayrılışı - çok uzaklardaydı. İlk göz kamaştırıcı haftalar gibi bazı şeyler gerçekti. Onceleri bunlar sanrı gibi görünmüştü. Şimdiyse en sıradan gerçekler gibi görünüyordu. Geri kalanlar gerçekdışıydı. Hiçbir zaman Skrebensky'nin sonuçta gerçek kalmadığını biliyordu. O şehvet dolu coşku haftalarında Skrebensky, Ursula'yla Ursula'nın isteği içinde birlikte olmuş, Ursula onu o an için yaratmıştı ama sonunda Skrebensky başarısız olmuş, yenik düşmüştü.

Nasıl bir anlamsızlığın onları ayırdığı garipti. Ursula şimdi ondan, bir anıdan, geçmişte kalmış birinden hoşlandığı gibi hoşlanıyordu. O geçmişin, sonu olanındı. Öyleydi, bu da kesindi. Ursula ona, geçmişin bir parçası olduğu için acılı bir duygu besliyordu. Yüzünü öne çevirip baktığındaysa o yoktu. Hayır, öne, önündeki keşfedilmemiş yerlere baktığında tanıdığı şeyler taze bir ışıkla topraktan duman gibi tüten gizemli ağaçlardı. Yeni Dünya'yla Eski'yi yıkayan boşluğu ve karanlığı geçtikten sonra birbaşına kıyısına çıktığı, bilinmeyen, keşfedilmemiş, bulunmamış olandı.

Çocuk olmayacaktı: bundan hoşnuttu. Çocuk doğsaydı ne de olsa biraz farkederdi. Kendine de çocuğa da bakar, Skrebensky'ye gitmezdi. Anton geçmişte kalmıştı.

Skrebensky'den bir telgraf geldi: «Evlendim.» Ursula'nın içinde eski bir sancı, öfke ve küçümseme karıştı. Skrebensky tümüyle mi fırlatılıp atılmış geçmişte kalmıştı? Ursula onu yadsımıştı. Skrebensky

nasılsa öyleydi. Nasılsa öyle olması da iyiydi. Kendi keyfine göre bir adam istemek için Ursula kim oluyordu? Onun işi yaratmak değil, Tanrı'nın yarattığı adamı tanımaktı. Bu adam Sonsuz'dan gelmeli, o da onu selamlamalıydı. Erkeğini yaratamamaktan hoşnuttu. Onun yaradılışıyla hiçbir ilgisi olmamasından hoşnuttu. Sonunda içinde dinlenebildiği o en sonsuz gücün alanında olmasından hoşnuttu. Bu adam Ursula'nın da ait olduğu Sonsuz'dan çıkıp gelecekti.

İyileştikçe, yeni bir yaradılışı izlemeye durdu. Penceresinde otururken aşağıda sokakta insanların - madencilerin, kadınların, çocukların geçtiğini, her birinin eski bir doğmuşluğun kabuğunda yürüdüğünü ama yeni bir filizlenmenin şişen, kabaran çerçevesi ve kabuğu arasından göze çarptığını gördü. Madencilerin durgun, suskun bedenlerinde bir tür kuşku, yeni bir özgürlük için acılı bir bekleyiş gördü; aynısını kadınların yapay, katı güvenlerinde de farketti. Kadınların güveni kolaycacık kırılıverecek gibiydi. Çabucak yeni filizlenmenin güç ve sabır çabasını açığa çıkarmak uğruna kırılabilirdi.

Geçmiş yaşamın eski, katı, çıplak biçimi yerine yaşayan Tanrı'nın yaratımını bulmak için gördüğü her şeyi uzanıp yokluyordu. Bazen büyük bir korku bastırıyordu. Bazen de dokunma duyusunu, duygularını yitiriyor, yalnız onda ve insanoğlunun içinde bağlı duran biçim değiştirmenin eski korkusu kalıyordu. Tümü de tutsaktı, tümü de çıldırıyordu.

Madencilerin şimdiden bir tabuta kapatılmış gibi görünen kaskatı bedenlerini, canlı gömülmüş insanların gözleri olan değişmeyen gözlerini gördü: korkunç, biçimini yitirmiş ve çirkin dikaçılarla düz çizgilerin zaferi olan cansız zaferleri içinde dağın yamacına yayılmış duran yeni evlerin sert, kesici köşelerini gördü. Çok katışıksız olduğundan sert, kolay zedelenir çürümüşlüğün başarılı, yadsımayan anlatımını gördü. Karşıki kararmış tepelerin üstündeki boz havayı; koyu lekeler biçiminde görünen arduvaz damlı çirkin evleri, tepenin yamacında acemi işi yeni evlerin üstünde korkunç bir köhnemişlikle diki-

li duran eski kilise kulesini, Lethley'in yoz, yeni evlerini karşılamak için Beldover'dan uzanan çirkin, uyduruk, sert köşeli yeni evleri; Hainor'un evleriyle karışmak için uzanan Lethley evlerini gördü. Toprağın yüzüne yayılan kupkuru, baştansavma, korkunç bir çürümeydi ve Ursula tiksintiden öylesine bulantı duyuyordu ki, oturduğu yerde ölüyordu. Derken, uçuşan bulutlarda, tepenin bir yanından uçuk renkli, ölgün, yanardöner bir bant gördü. Her şeyi unutarak irkilip havada duran renklere baktı ve bir gökkuşağının oluştuğunu gördü. Bir yerde göz kamaştırarak parladı, Ursula'nın yüreği umutla doldu, eğimin olması gereken noktada gökkuşağının gölgesini aradı. Şaşmaz bir biçimde, inatla, gizemli, hiçbir yerden gelmeksizin, kendinde varolarak renkler toplandı ve ölgün, çok geniş bir gökkuşağı ortaya çıktı. Işık yayı artık daha eğilemeyecek bir noktaya gelinceye dek bir ışık, renk ve gök boşluğu mimarisi oluşturarak; tabanı alçak tepenin üstündeki yeni evlerin çürümüşlüğünde ışıl ışıl, kemeriyse göğün tepesinde, eğilip kendini güçlendirdi.

Gökkuşağı toprağın üstünde durdu. Ursula, dünyanın çürümüşlüğü üstünde katı kabuklu, yapayalnız sürünen aşağılık insanların hâlâ yaşadığını; gökkuşağının kanlarında oluştuğunu ve ruhlarında yaşama titreşeceğini, onların da ufalanmanın nasırlaşmış kabuğunu fırlatıp atacaklarını; yeni, tertemiz, çıplak bedenlerini göğün ışık, rüzgâr ve temiz yağmuruna vererek yeni bir filizlenmeye, yeni bir büyümeye doğacağını biliyordu. Gökkuşağında dünyanın yeni mimarisini, evlerle fabrikaların eski, dayanıksız çürümüşlüğünün silinip süpürüldüğünü ve dünyanın üstte kemerlenen cennete uygun olarak GERÇEK'in yaşayan kumaşında kurulacağını gördü.

SON

GÖKKUŞAĞI

D. H. Lawrence

İlk kez 1915 yılında yayımlanan *Gökkuşağı,* yirminci yüzyılın en büyük yazarlarından biri sayılan *D. H. Lawrence*'ın yazarlık serüveninde önemli bir evreyi yansıtır. Bir bakıma yazarın en tutkulu yapıtlarından biri sayılır. İlk yayımlandığı yıllarda birtakım tutucu çevrelerin büyük tepkisiyle karşılanan bu roman, yanlış anlaşılmış, yanlış değerlendirilmiş, sonuçta bir süre için de olsa yasaklanmıştı. İngiltere'nin kırsal kesiminde yaşamış bir ailenin üç kuşağının gündelik yaşamını dile getiren bu romandaki karakterlerin yaşamları, olağanüstü ve sevecen bir gerçekçilik anlatımı içinde sunulmuştur. Yayınlarımız arasında çıkan *Lady Chatterley'in Sevgilisi* gibi, *Oğullar ve Sevgililer* gibi *Gökkuşağı*'nı da beğenerek okuyacağınız inancındayız.

Kapak resmi: MICHEL VRUBEL

KDV içindedir

ISBN 975.510.125-X